...ALE VITT. EMANUELE
3
A
13
4. A. 36.
13. 6. [illegible]. 8

111 a 10

QVAESTIONES CRIMINALES, IN ACTV PRACTICO, FREQVENTIORES ET MAXIME CONDVCIBILES.

ET IN SACRO REGIO CRIMINALI
Concilio Cathalonię pro maiori earum parte deciſę.

Authore Don Ludouico à Peguera eiuſdem Regij Concilij Conſiliario.

Cum Summarijs, & Indice locupletiſſimo.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDXC.

Apud Damianum Zenarium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CATHOLICO PHILIPPO AB AVSTRIA,

REGI POTENTISSIMO, ET INVICTISSIMO,

Ac totius Chriſtianæ Religionis defenſori Domino ſuo.

D. Ludouicus à Peguera S. P. D.

CVm innumeros labores aſſiduaſque calamitates, & miſerias eorum, qui bonarum artium ſtudia, ac præſertim iuris prudentiæ, non ſine magno ſumptu, magnaque diligentia inueſtigant, Federicus Imperator ſibi ante oculos proponeret: horum verborum prætextu, quòd eorum ſcientia totus mundus illuminetur: illos, illorumque dignitatem varijs bonorum, priuilegiorumque generibus extollere voluit & exornare. Quibus ſanè ille verbis illorum eruditionem, ſi eius lumine, & ſplendore vniuerſus orbis terrarum expoliendus, illuſtranduſque eſt, in omnium aſpe-

ctum, lucemque proferendam eſſe ſignificauit, ac planum fecit, vt hoc modo, & illa ſuo munere fungatur, & id quod ei propoſitum eſt, in adminiſtratione, pace,& tranquillitate Reipublicæ, cuius cauſſa de ea comparanda tantopere elaboratur,ſine vllius rei intermiſſione perficiat. Quod quidem tam congruens rationi, conſentaneumque eſt, vt neminem eſſe, cui non probetur, exiſtimem. Etenim niſi maiores noſtri ſuarum elucubrationum, vigiliarumque nobis lucem reliquiſſent:ac ea,quæ quam longiſſimo temporis ſpatio, ſummorumque laborum diuturnitate didicerãt, explanaſſent, illa ſanè, quæ hac noſtra ætate facilia ſunt, difficultatis pleniſſima compeririemus: quodque nunc apertum, patefactumque eſſe vehementer cuperemus,in tenebris adhuc,& obſcuritate videremus iacere. Quamobrem vnus ego eorum, qui Veſtræ inſeruimus Maieſtati in Sacro Regioque Concilio Criminali Cathaloniæ, cum res in numeras animaduerterim, quæ frequenter in foris atque in iudicijs occurrunt, quæque multum momenti bonam ad Reipublicę adminiſtrationem adferunt me continere ſanè non potui, quin multam in eo ponerem operam, vt illæ res conuenienti ſtylo à nobis tractarentur, ac diſcuterentur. Quem laborem non parum lucis ad laturum cum patronis cauſarum ac Iuriſconſultis, tum

tum vero maximè iudicibus ipſis ad iudicia ſuſtinenda atque ſententias ferendas arbitrantes copiam legendarũ elucubrationum noſtrarum viris aliquot doctiſſimis ac prudentiſſimis facere conſtituimus. Quibus cum non diſplicuiſſe noſtram hanc operam intelleximus: quin potius eos boni publici zelo per motos vidimus ſuis adhortationibus id dare operam, vt quæ fuerant ſic à nobis animaduerſa tractata ac diſputata in manus omnium venirent: tantorum authoritate virorum compulſus animum induxi meum, vt non apud me ſolum paterer horum ſcriptorum vtilitatem remanere, ſed his elucubrationibus hanc adderem inſcriptionem. *Quæſtiones Criminales in actu Practico frequentiores & maxime conducibiles, & in Sacro Regio Criminali Concilio Cathaloniæ pro maiori earum parte deciſæ.* typiſq; proinde tradere eas curans in publicum venire permitterẽ. Verum enim vero cum operi eiuſmodi in publicum prodeunti per neceſſaria tanti Regis tamquam potentis, inuictiſſimi Chriſtianiſſimique videatur authoritas ac patrocinium qualis. V.S.C.R. eſt Maieſtas fretus benignitate ac clementia, qua erga me fideliſſimum clientem ſeu vaſſallum, alumnumque ac miniſtrum Domus ac Curiæ veſtræ vſuram veſtram Maieſtatem confido: nihil ſum veritus audenti animo quales quales haſce vigilias. V. Ma-

ieſtati dedicare ac conſecrare, ſupplex poſtulans atque obſecrans, vt eas dignetur libenti animo ſuſcipere. Et enim hoc ſummo beneficio deuinctus nec non & alijs, quæ iam antea conferre in me dignata fuit. V. Maieſtas haud vnquam Deum Optimum Maximum præcari atque obſecrare continuè intermittam, quemadmodum cunctos Chriſtianos & clientes ſeu vaſſallos V. Maieſtatis facere par eſt: vt in columem in annos longiſſimos V. Maieſtatem nobis dignetur conſeruare, nec non & pacem ac tranquillitatem in omnibus Regnis. V. Maieſtatis cuſtodire, infideliumque Regnorum titulos titulis quos V. Maieſtas iam habet adijci facere: quemadmodum ab vniuerſa Chriſtiana Religione, & à cunctis adeo clientibus ſeu vaſſallis V. Maieſtatis vt potè maximè neceſſarium deſideratur.

CAN-

CANDIDO LECTORI.

CVM per aliquot tempus multum ſtudij atque opere in quibuſdam diſcutiendis quæſtionibus Criminalibus, quæ frequenter in vſum atque iudicium venire ſolent ponere mihi contigiſſet earumque legendarum copiam doctis aliquibus noſtratibus Iuriſconſultis feciſſem vſque adeo illis viſus ſum operam meam non luſiſſe: vt rogatus ab illis ſim, atque etiam maximopere perſuaſus, vt quæſtiones illas in lucem æderem. Et enim cunctis ſtudioſis atque etiam iuris prudentiæ profeſſoribus valde gratam earum lectionem, vtilemque ad ipſorum ſubleuanda ſtudia futuram mihi confirmabant. Verum enim vero, cum illorum grauiſſimorum virorum gerere morem voluntati percuperem; meum animum tamen ne id facerem vna illa res quàm maximè retardat, quòd recens ad modum mea hæc eſſet fætura; & quam nondum iuxta Horatij conſilium in nonum præſſiſſem annum. Sed fuerunt ab eis ſic enixe efflagitatæ, vt cum non poſſim non omnia illis præſtare animum ad euulgandum eas induxerim meum. Quare non poſſum non lector candide te noſtra hac præliminari epiſtola admonere, vt ſi qua tibi non ſatis elimata atque diſcuſſa videantur nihilominus tamen pro tua æquanimitate quæ præſtiti in hoc argumento, æqui bonique conſulas. Atque inter alia nolim te moueat inconſulta Typographi in huius voluminis foliis inſcriptio, in quibus foliis cum debuiſſet Quæſtiones Criminales inſcribere, Deciſiones Criminales inſcripſit. Et enim Deciſiones Criminales illæ quidem non ſunt, neque id auctoritatis quæſtiones haſce Criminales habere volo. Quando quidem particulari quodam meo ſtudio atque diligentia fuerunt excogitatæ atque elaboratæ: tametſi pro maiori earum parte eas in Sacro Regio Criminali Concilio Cathalo-

niæ deciſas fuiſſe multis eiuſdem Regij Concilij adhibitis concluſionibus pro illarum corroboratione oſtenderim. Quamobrem veniam in his in quibus tuo ſatisfacere ſenſui, ac iudicio non potui libenter à te dari poſtulo.

IOSEPHI FERRER. I. V. D. Pauperumque in Cathalonia Aduocati. Carmen.

EXultet miſeranda cohors, captiuaq; turba,
Quam teter in vinclis improbè carcer habes.
Iam non obſcuræ regulæ ſunt iuris: abiuit
Caligo, illuxit lumen in vrbe nouum.
Per facile eſt cuiuis dicere protinus omni
In cauſa capitis: nihilque quod obſtet erit:
Tam bene ſunt iſto Ludouici tradita libro
Cuncta: vt iudicibus nulla mora eſſe queat.
Damna ferent ſontes ex crimine debita promptè
Quem lex non damnat, liber abire poteſt.
Non erit inſontes cur detineantur iniquè:
Nec cur ſint inopi deteriora mala.

HV-

INDEX CAP.
HVIVS LIBRI TRACTATVS in hæc quæ ſequuntur quinquaginta capitula diuiſus.

Cap. 1.

AN detenti in carceribus pro aliquo delicto ſi ab eiſdem fugiat carcere effracto, debeat puniri pœna ordinaria illius delicti pro quo detinebatur, quamuis innocens reperiatur. fol. 1.

Cap. 2.

An baro cui non competit aliqua qualitas tribuens ei iuriſdictionem ergà aliquem delinquentem alterius baroniæ, poſſit illum capere, & remittere ad ſuum baronem, & iudicem loci delicti. fol. 4.

Cap. 3.

In quo quæritur, quis dicatur vagabundus, & qua ratione reprobetur, quaque pœna puniendus ſit. folio 8.

Cap. 4.

In quo quæritur, quis dicatur mendicans ualidus, & an puniendus ſit, & qua pœna. fol. 11.

Cap. 5.

An ſocius criminis poſſit de conſocijs interrogari? & in caſibus in quibus poteſt, quid debeant obſeruare iudex, reus, & confeſſarius, & demum in dictis caſibus de eius fide quid operetur. fol. 15.

Cap.

Cap.6.

An reus carceratus qui immunitate eccleſiaſtica gaudet, ſed retinetur in carceribus pro damnis, & iniuria partis inſtantis ratione criminis perpetrati, faciens ceſſionem bonorum, debeat ab eiſdem carceribus relaxari, uel propter eius inopiam, pœna pecuniaria damnorum, & iniuriæ debeat, & poſſit conuerti in corporalem, per regulam, qui non habet in ære luat in corpore. fol. 29.

Cap.7.

In quo oſtenditur, qua pœna puniendus ſit ille, qui in via, & ſtrata publica amplectitur aliquam domicellam inuitam, & acclamantem, illius pudicitiam attentando. fol.37.

Cap. 8.

An dominus Rex poſſit de peſte epidemiæ infectos, ſeu ſuſpectos ipſis in auditis & indefenſis de ſuis domibus eijcere, & bona eorum mobilia in quibus peſtis de facili conſeruari ſolet, vt ſunt lecti, & pelles, & his ſimilia comburi mandare. fol.43.

Cap. 9.

An ſi carceratus impetitus de delicto reſiſtentiæ factæ contra officialem eum pro debitis ciuilibus capientem, uel aliàs alleg at per modum exceptionis ſeu replicationis malam capturam, prætendens ſe nulliter captum, ſit articulus prætenſę nullitatis capturę prius diſcutiendus, & interim ſuperſedendum in cauſa reſiſtentiæ? fol.46.

Cap.

Cap. 10.

An quando ſunt in termino duo domini habentes in eo pro indiuiſo iuriſdictionem, & non concordant in vſu & exercitio ipſius iuriſdictionis, poſſint per dominum Regem compelli, quòd communi, & concordi ſuffragio eligant atque conſtituant baiulum, aſſeſſorem, ſcribam, & alios miniſtros neceſſarios, quibus nomine & authoritate illorum ſubditis iuſtitia adminiſtretur. fol. 49.

Cap. 11.

An uaſſallis unius Regis liceat, ad ulciſcendas iniurias ſibi in alienis regnis illatas perſonas, & bona dictorum alienorum regnorum pro aliorum noxa capere, re preſſalijs propria authoritate vtendo. Et ſi concluditur quòd non, qua pœna puniantur capientes. fol. 52.

Cap. 12.

An uiles & inhoneſtæ mulieres poſſint, & debeant expelli à conuicinijs honeſtarum mulierum. fol. 55

Cap. 13.

An dicens alteri quod eſt iudęus, & affirmat poſtea in multis locis & partibus illum ex genere & proſapia iudęorum deſcendere, inferet ei iniuriam, & quam, Et an talis iniuria ſeu conuitium ſit punitione dignum, & qua pœna? fol. 57.

Cap. 14.

An homicidium ſecutum ex uulneribus in rixa illatis ſit pœna ordinaria homicidij puniendum, vel extraordinaria arbitrio iudicis? fol. 62.

Cap.

Cap. 15.

In quo quęritur, quid lenocinium ſit, quiq; in lenocinium crimen incidāt, & qua pęna lenones puniantur. fol. 69

Cap. 16.

An pręcedentibus legitimis & ſufficientibus indicijs, quis poſſit torqueri pro furto parui ualoris, ad habendam veritatem ab eius ore. fol. 73.

Cap. 17.

In quo quæritur, quomodo indicia vnius teſtis de viſu, confeſſionis extraiudicialis, aſſertionis offenſi, inimicitiæ capitalis, minarum, famę publicę, & fugę, debeant procedere ad faciendum indicium ad torturam. Et an in criminalibus probationes poſſint coniungi ad faciendā plenam probationem, vt hinc ſequi poſſit condemnatio pœnæ ordinarię delicti commiſſi. fol. 75.

Cap. 18.

An non obſtante lege prouinciæ, quę decidit cauſas tam ciuiles, quàm criminales, non eſſe à prouincia extrahendas, poſſit dominus Rex cum eſt abſens ab illa prouincia facere gratiam ſeu remiſſionem delictorum ceſſante partis inſtantia. fol. 88.

Cap. 19.

In quo quęritur, qua pęna puniendus ſit ille, qui in cauſa capitali aduerſus reum falſum teſtimonium dicit. folio 89.

Cap. 20.

An à marito debeantur uxori extra domum alimenta

ta, quando ipſa uxor receſſit ab eius domo propter ma las tractationes, & eiuſdem mariti ſeuitias.fol.91.

Cap. 21.

An ex inſultu, & ſola inuaſione proxima maleficio, cenſeatur pax & treuga rupta.fol.94

Cap. 22.

In quo hæc proponitur queſtio, Quis ſententia exula tus fuit à prouincia,& reperitur,quòd ante condénatio nem fuerat recommendatus pro debitis ciuilibus, queſtionis eſt, an dicta recommendatio poſſit & debeat ſuſpendere executionem ſententie criminalis dicti exilij ſeu bannimenti.fol.96.

Cap.23.

An quando res uiolenter furto ſubſtractæ fuerunt, & non apparet de quantitate rerum furatarum, neque ea facile probari poteſt,iuramentum in litem, uel ueritatis defferendum ſit damnum paſſo, tam reſpectu quantita tis,quàm eſtimationis.fol.97

Cap.24.

In quo de ſacrilegio furtim commiſſo, de eiuſque ſpeciebus, atque de ſurum ſacrilegorum pœna diſputa tio inſtituitur.fol.99.

Cap. 25.

An receptatores furatarum puniantur ut fures, & latrones. fol.106.

Cap.

Cap. 26.
In quo oſtenditur qua pœna ſit puniendus fur qui de nocte aſcendit ad domum alienam cum ſcalis, & res in domo inuentas furto ſubſtrahit. fol. 107.

Cap. 27.
An fures poſſint pro vno furto magno ad mortem condemnari. fol. 108.

Cap. 28.
An fur qui rem furatam in aliud territorium exportauit poſſit in eo puniri ratione nouę contrectationis. fol. 110.

Cap. 29.
In quo quęritur, quis dicatur abigeus, & quibus pœnis abigei puniantur. fol. 112.

Cap. 30.
An vſura ſit delictum, illudque mere eccleſiaſticum, uel mixti fori. fol. 114.

Cap. 31.
In quo reſoluitur quibus pœnis uſurarij puniantur, & quòd Principes ſeculares in ſuis regnis poſſunt arbitrariè imponere pœnas contra vſurarios. fol. 129.

Cap. 32.
In quo agitur de vſura circa mutuum, ut pręludium ſit ad cap. ſequens. fol. 139.

Cap. 33.
In quo de graui agitur quęſtione. Solent mercatores

cum pecunias mutuant Principibus, Ducibus, ac alijs magnatibus, ſub pactis ſequentibus cum eiſdem contrahere. Primò, quòd liceat mercatori pecuniam mutuatam ſeu tātundem pecuniarum ſumere à ſeipſo ad cambium, vel à quibuſcunque alijs, & quòd poſſit eam cambire, & recambire ſemel, & pluries, & quotiens ei bene uiſum fuerit, hoc expreſſo pacto, quòd intereſſe ſeu actuarium non poſſit excedere ſummam quindecim pro centenario in anno, quòd eo ipſo puncto, quo quantitas mutuata ex ſoluta fuerit, cedat oneri Principis mutuatarij, donec, & quouſque mercator mutuans, de pecunia mutuata una cum intereſſe damnis & expenſis integrè ſit ſatisfactus. Et quod poſſit dicta cambia ad quęcunque loca, & nundinas tranſmittere, & ea remittere ad quoſcunque inſtitores ſeu factores. Secundo, quòd in recompēſationem commoditatis mutui reperti, atq; pro laboribus ducendi dictam pecuniam mutuatam ad cambium, mutuatarius titulo donationis ex eius mera, & liberā volūtate procedentis dare teneatur eidem mercatori tercentum ducatos, vel aliam ſtipulatam ſummā. Tertio, quòd ipſe mutuatarius ſuis proprijs expenſis, atque laboribus, pro ipſo mercatore & ad eius utilitatem obtinere habeat à Regia Maieſtate facultatem, atq; licentiam extrahendi à regnis Caſtellę tantam quantitatem quantam ipſe mercator eidem mutuauerat, quòd niſi fecerit, teneatur ipſe mutuatarius de ſuis facultatibus valorem dictę licentię ſoluere. Quarto, quòd Princeps ſeu quiuis alius mutuatarius prędictam quātitatem mutuatam vna cum dictis intereſſe, & expenſis, infra unum annum reſtituere teneatur in eodem met loco in quo mutuum contrahitur. Quinto, quòd pro tuitione & ſecuritate prędictorum, atque pro eiſdem complendis, dictus

Princeps

Princeps mutuatarius obligare, & hypothecare habeat dicto mercatori certas & deſignatas res ſummæ ęſtimationis & ualoris, ut eſt recamera, qua res precioſiores continentur, cum expræſſa earum rerum manus immiſſione,& facultate, quòd ni prædicta omnia ſtipulata, & in pactum deducta infra ſtatutum tempus adimplerentur,liceat mercatori quæ pignori ſibi tradita ſunt, in encantu,uel ſine encantu diſtrahere,& de proceſſis in prædictis oībus ſibimet ſatisfieri. Nunc ex prædictis eſt q̄ō, an cōtractus inter has perſonas hac forma celebratus hiſſeq; pactis indutus ſit vſurarius cēſēdus,uel nō.fol.147.

Cap. 34.

An conſuetudo fœnerandi per uſurariam prauitatem excuſet à pœna temporali? fol.157.

Cap.35.

An iudex in cauſa uſuraria poſſit ex officio procededere ad priuatam vtilitatem? & an illud facere poſſit nulla pręcedente diffamatione.fol.160.

Cap.36.

An quando barone. ſeu eorum officiales de ipſorum conſenſu abutuntur in ſuis baronijs iuriſdictione, receptando potius quàm puniendo latrones publicos, homicidas,incendiarios,ſacrilegos, plagiarios, ac alios facinoroſos homines, poſſit dominus Rex iuriſdictionem dictarum baroniarū ponere ſub regio ſequeſtro? fol. 162.

Cap.37.

An in furto ſocius criminis poſſit torqueri in caput ſociorum, & receptatorum ? fol.167.

Cap. 38.

An in pecunijs banchi falliti, creditores hypothecarij campſoris ſeu menſularij falliti qui ſunt creditores ex alijs cauſis & reſpectibus quam ex rationibus dicti bāchi preferantur creditoribus, qui tantū ſunt creditores ex rōnibus eiuſdem banchi, vt puta, ex eo, ꝙ in eo pecuniam depoſuerunt? An è contra, creditores ex banchi rationib. tantum preferantur aliis creditoribus hypothecariis qui ex aliis cauſis & rationibus creditores ſunt? fol. 170.

Cap. 39.

In quo quęritur de quæſtione, ſtatuit lex prouincię, quòd quis non poſſit de certis delictis in eadem lege expreſſis per dominum Regem, uel eius Locumtenentes generales & alios quoſcunque regios officiales & miniſtros abſolui, aut guidari, cùm clauſula, quòd ſi contra hanc legem fiunt gratię delictorum, & guidatica, ſint ipſę gratiæ, & guidatica, ipſo facto nulla. Quæritur modo, an abſolutus, aut guidatus per dominum Regem ſeu eius locumtenentes de delictis in dicta l. abſolui & guidari prohitis, & contra expreſſam dictę legis diſpoſitionem; poſſint ſub illa fide Regia (qua gratia, & guidaticum continentur) puniri de dictis delictis, ac ſi uerè & realiter gratia & guidaticum non fuiſſent conceſſa? fol. 177.

Cap. 40.

An graſſator qui ſemel in ſtrata publica, uel in ſylua furatus fuit, & aufugit ad eccleſiam à qua violenter extrahitur, gaudeat immunitate eccleſiaſtica. fol. 184.

Cap.41.
In quo quæritur qua pœna puniendus ſit ille, qui frangit fines exilij impoſiti. fol. 188.

Cap.42.
An raptor, contrahens matrimonium cum muliere rapta, euitet pœnas a lege ciuili propter raptum impoſitas. fol. 191.

Cap. 43.
An & quando raptores mulierum puniantur pœna mortis naturalis? fol. 193.

Cap.44.
An ganeę, & popinę ſint à Reſpublica expellendæ? & an puniendi, & qua pœna ſint ciues, & oppidani, dictas ganeas & popinas frequentantes. fol. 200.

Cap.45.
An caupones teneantur pro rebus in cauponis hoſpitibus ſeu viatoribus furto ablatis. fol. 204.

Cap.46.
In quo de adulterantibus monetam ſeu illam falsò fabricantibus quęſtio proponitur. fol. 206.

Cap.47.
An fideiuſſor promittens prę́ſentare reum iudici toties quoties fuerit requiſitus ſub certa pœna, ſi dictus reus denuo per eundem iudicem ſeu eandem curiam capiatur, & aufugit, vel quocunque alio modo relaxetur à carceribus, ſit liberatus à dicta fideiuſſione, ita ut non

teneatur

teneatur ulterius ad illum præſentandum,fol.209.

Cap.48

In quo magna diſputatur quæſtio, an fiſcus agens hypothecari contra donatarium transferat in dictum donatarium onus probandi rem ſibi fuiſſe prius donatam, quàm ipſa res fiſco obligaretur, non obſtante lege dicente, creditorem debere probare rem in bonis debitoris fuiſſe tempore contractę obligationis,& non reum conuentum.

Et caſu quo donatario conuento hoc onus incumbat an teneatur probare donationem prius factam cum rei traditione? vel an ſufficiat ei ad excludendam fiſci intentionem probare ſimpliciter donationem abſque rei traditione.

Item caſu quo teneatur probare donationem prius factam cum rei traditione, an ei neceſſarium ſit probare de reali traditione, uel ſufficiat probare dictam traditionem per conſtitutum.

Et caſu quo ſufficiat probare per conſtitutum, an teneatur probare, quòd tempore conſtituti ipſe erat præſens,uel ſi erat abſens,quòd ratificauit conſtitutum ante quam donator contraxiſset cum fiſco? Et an ei ſufficeret, quod notarius ſtipulatus fuiſset pro ipſo abſente pro quo ſit conſtitutum.

Et quid quando donatarius à fiſco hypothecaria conuentus probaret ante contractum habitum cum fiſco rem ſibi fuiſſe donatam & traditam per conſtitutum, & conſtiterit dictum conſtitutum fuiſſe factum ſub conditione, qua pendente, donator eandem rem fiſco obligauit, an ſi poſtea dicta conditio conſtituti purificata ſit trahatur retro in prçiudicium obligationis cum fiſco contractę.fol.212.

Cap. 49.

An fiſco, ut futuro creditori competat ius reuocandi alienata in eius fraudem per criminoſum ante crimen commiſſum? fol. 219.

Cap. 50.

In quo agitur de caſibus, & coniecturis, quibus in materia reuocandę alienationis in fraudem creditorum factę fraus prçſumatur, ut declaratio ſit prçcedentis capituli, & fiſcus ſciat modos quibus reuocationem alienationis in eius fraudem per criminoſum factæ prętendere poſſit. fol. 223.

INDEX EORVM QVAE IN HOC OPERE DON LVDOVICI A PEGVERA CONTINENTVR LOCVPLETISSIMVS.

A

Abigei qui dicantur. fol.113.num.1

Abigeatus crimen quando committatur. numero 2.

Abigeatus crimen non committitur, quãdo qui ouem errantem, uel equum in ſolitudine exiſtentem abducit, non arte abigendi, ſed retinendi, numero 3.

Abigeus non dicitur qui pecora de quorum proprietate controuerſiam faciebat abegit. dolo tamen omnino ceſſante. nume.6

Abigeorum pęna quæ ſit. fol.114.nu.7

Abigeorum receptatores ad decennium relegantur. numero 8.

Abſens pro quo fuit factum conſtitutum expulſus de poſſeſſione antequam ratum habeat, non habet remedium recuperandæ poßeßionis.nu.10.

Actione iniuriarum & ciuiliter & criminaliter agi poteſt. fol.57.num.1

Actiones reuocatoriæ non ſolum competunt creditoribus ex contractu, verum etiam ex maleficio.

Cap.49.

An fiſco, ut futuro creditori competat ius reuocandi alienata in eius fraudem per criminoſum ante crimen commiſſum? fol.219.

Cap.50.

In quo agitur de caſibus,& coniecturis,quibus in materia reuocandę alienationis in fraudem creditorum factę fraus pręſumatur, ut declaratio ſit pręcedentis capituli, & fiſcus ſciat modos quibus reuocationem alienationis in eius fraudem per criminoſum factæ pretendere poſſit.fol.223.

INDEX EORVM QVAE IN HOC OPERE DON LVDOVICI A PEGVERA CONTINENTVR LOCVPLETISSIMVS.

A

ABigei qui dicantur. fol. 113. num. 1
Abigeatus crimen quando committatur. numero 2.
Abigeatus crimen non committitur, quãdo qui ouem errantem, uel equum in ſolitudine exiſtentem abducit, non arte abigendi, ſed retinendi, numero 3.
Abigeus non dicitur qui pecora de quorum proprietate controuerſiam faciebat abegit. dolo tamen omnino ceſſante. nume. 6
Abigeorum pęna quæ ſit. fol. 114. nu. 7
Abigeorum receptatores ad decennium relegantur. numero 8.
Abſens pro quo fuit factum conſtitutum expulſus de poſſeſſione antequam ratum habeat, non habet remedium recuperandæ poßeſſionis. nu. 10.
Actione iniuriarum & ciuiliter & criminaliter agi poteſt. fol. 57. num. 1
Actiones reuocatoriæ non ſolum competunt creditoribus ex contractu, verum etiam ex maleficio.

Affectus cum attentato in atrociſſimis delictis punitur non ſecuto effectu eadem pœna ſicut in delicto conſumato. fol. 39. nume.8

Affectus de generali conſuetudine non punitur non ſecuto effectu. fol.40. nume.13

Affectus vbi à lege punitur non ſecuto effectu, poteſt iudex ex poteſtate ſibi à lege conceſſa mitigare pœnam. fol. 43. nume.23

Alius pro alio iure diuino & humano capi non poteſt neque pro alienis debitis moleſtari. fol.53. nume.1

Alimenta non ſunt vxori præſtanda per maritum extra eius domum. fol.92. nume.1

Alimenta in domo mariti vxori debentur rationibus hic inſertis. nume.2

Alimenta vxori non debentur à marito, quando ipſa à domo mariti ſine illius voluntate ſe abſentat. nume.3

Alimenta ſunt præſtanda à marito vxori extra domum, quando ipſa receſſit culpa mariti. nume.4

Alimenta legata alicui quoad cum aliquo morabitur, ſi legatarius non poteſt morari in illa domo propter aliquam iuſtam rationem, nihilominus debebuntur legatario extra illam domum. fol 93. nume.6

Alimenta debentur vxori de redditibus dotis in domo mariti: etiam ſi non aſcendant ad quantitatem alimentorum. fol.40. nume.7

Alienatio rei ſi eſt facta fictè, imaginariè, vel ſimulatè dicitur nulla & non præiudicat creditoribus neque præſentibus, neque futuris. fol.221. nume.5

Alienatio rei quantumuis vera, ſi tamen eſt facta in fraudem futurorum creditorum poteſt reuocari per dictos creditores actionibus reuocatorijs. nume.6

Alienata poſt crimen commiſſum, & ante ſententiam con-

condemnatoriam poſſunt reuocari per fiſcum, quando criminoſi bona ipſo iure publicantur. Immo nec opus eſt reuocatione: cum talis alienatio nulla ſit. fol. 223. numero 9

Amoris furore nihil vehementius. fol. 42. nume. 20

Animus non poteſt per teſtes probari. fol. 17. nume. 3

Animus & voluntas interior iudicatur per actus externos. fol. 38. nume. 4

Animus talis præſumitur qualia ſunt verba vel facta. folio 59. nume. 8

Animus occidendi præſumitur in homine malæ famæ, & conditionis, & maximè, quando eſt malus in eodem genere mali. fol. 65. nume. 9

Animus occidendi præſumitur ex percuſſione illata in capite. fol. 66. nume. 10

Animus occidendi præſumitur ex armis, & ex impetu, & furore percuſſionum. fol. 66. nume. 12

Animus occidendi præſumitur in eo qui percuſſit hominem iam ægrorum ex primis vulneribus licet vulnus vltimo loco illatum in homine ſano non eſſet mortale. numero 13

Animus tanquam quid in corde iacens à ſolo Deo dignoſcitur. fol. 68. nume. 18

Arbitrio iudicis relinquenda eſt probationum materia. fol. 98. nume. 4

Arbitrium iudicis non poteſt ſe extendi ad pœnam mortis naturalis. fol. 102. nume. 17

Arbitrio iudicis relinquitur, num ſequeſtrum decernere expediat. fol. 72. nume. 13

Aſcendens cum ſcalis de nocte ad domum alienam cauſa violandæ caſtitatis tenetur pœna vltimi ſupplicij. folio 107. numero 1

Aſcendere cum ſcalis qualitas eſt quæ agrauat principale delictum.nu 2
Aſſertio vulnerati neque præiudicat reo, neque contra eum facit indicium ad torturam.fol.78.nu.5
Aſſertio vulnerati ſufficiens indicium eſt ad inquirendum, & etiam ad capturam.nu.6
Aſſertio vulnerati morientis excuſat à calumnia & temeritate hæredem mortui qui motus eſt ad accuſandum.numero 7
Auxilians amico ſuo rixanti, ſi interfecit aduerſarium, non eſt vt homicida pœna ordinaria damnandus.fol.69 numero 21

B

BAnnitus uel relegatus ad certum tempus minus decennio, ſi frangit fines dicti exilij, multiplicatur ei tempus quod ſuper eſt.fo.190.nu.9
Bannitus ſeu exulatus à prouincia vel ciuitate inperpetuum. ſi frangit fines dicti exilij extra ordinem iudicis arbitrio punitur.nume.10
Bellum legitimum indici poteſt, quando Rex requirit alium regem, quòd à ſuis regnicolis emendari faciat damnum iniuſtè datum ſuis vaßallis iniuriasque reſarciri, & Rex requiſitus illud facere cōtēnit.fol.54.nu.9
Bona mariti vxori ſunt tacite obligata pro alimentis debitis fol.93.nume.11
Bona in quibus caſibus ipſo iure publicātur.fol.223.nu.10

C

CAmbium, pactum appoſitum in contractu mutui facultatis

cultatis ſumendi tantundem quantitatis mutuatæ ad cambium eo ipſo quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum indicto contractu tempus ex ſoluta eſſet, ut intereſſe ſeu actuarium cedat oneri mutuatarij, idque ad rationem duodecim pro centenario, non inſernit niſi expectato tempori ad exaugendum fœnus.fol.150. nu.2

Cambium. facultas ſtipulata per mercatorem accipiendi ad cambium à ſe ipſo quãtitatẽ mutuatã ad onus mutuatarij iuncta obligationi quam mutuatarius in eodem contractu facit reſtituendi dictam quantitatem in loco vbi mutuum celebratur infra certum tempus demonſtrat cambia hinc inde celebrata vſuraria eſſe.nu.3

Cambia celebrata cum aliquo Principe quarum literæ mittuntur ad eorundem campſorum inſtitores vafra & uſuraria appellantur, & ſic ſunt collocanda inter illa quæ propriè ſicca appellantur & ſunt cambia ficta numero 4

in Cambijs intereſſe lucri ceſſantis non poteſt à principio certum & determinatum taxari. fol. 152. nu.6

capitis pœna non dicitur illa quæ mortem naturalem infert fol. 2.nume.6

capitis vulnera magis dicuntur læthalia quàm illata in alia parte corporis fol.64.num.3

Capitis uulnera dicuntur læthalia & arguunt intentionem mortis.fol.66.nu.11.

Cauponarium artiumà Platone ſex leges fol.202.nu.10

In Cauponis ſeu ganeis modus præſcriptus a Lacedæmonibus.nume.11

Caupo actione in factum tenetur, ſi res in caupona recepta non reſtituatur, uel furto ſit ablata fol.204.nu.1

Caupo non tenetur viatorum factum præſtare. fol. 205. numero 2

Caupo, ſi res ſit ſibi ſpecialiter adſignata, & data cuſtodienda, à quocunqua res illa furto ſubſtrahatur, tenetur illorum factum præſtare. nu. 3

Caupo ſi in eius caupona vis maior contingit perquam res pereat, poteſt de dicta vi contra damnum paſſum exceptionem proponere. nu. 4

Caupo tenetur pro illis qui in caupona habitandi cauſa ſunt, ſi ibi furtum fecerint, damnum uè dederint. numero 5

Caupo, actione ex quaſi maleficio tenetur, pro illis quos ipſe cauponæ exercendæ cauſa habet, ſi in ea furtum fecerint aut damnum uiatoribus dederint, quia vtitur opera malorum hominum nu. 6

Caupones qui dicantur. fol. 201. nu. 1

Caupona non ſolum dicitur mulier quæ uendit vinum uerum etiam ipſa taberna vinaria. nu. 4

Cauſa dicitur ciuilis, quando pœna parti applicatur, criminalis uero, quando fiſco fol. 31. nu. 2

Cauſa præiudicialis prius tractanda eſt, ſiue principaliter moueatur, ſiuè per modum incidentis aut emergentis. folio 47. nu. 2

Cauſa ciuilis ſi criminali intermittitur prius de crimine iudicatur. Quod intellige, quando criminalis cauſa extinguit & abſorbit omnino ciuilem fol. 48. nu. 3

Cauſæ neque ciuiles neque criminales à Principatu Cathaloniæ extrahuntur, ſed ibi fine debito terminantur. fol. 88. nume. 1

Cauſa grauis & capitalis quæ dicatur arbitrio iudicis relinquendum eſt. folio 79. nu. 9

Celans rem quam ſcit alienam lucri faciendi cauſa, furtum committit. fol. 113. nu. 5

Chriſtianum iudæum appellare, & ei cui dicitur, & toti eius

eius agnationi, & à ſe deſcentibus iniuria infertur. fol.60.numero 14
Ciuilis cauſa dicitur, quando pœna parti applicatur, criminalis uero quando fiſco, fol.31.nu.2
Ciuilis cauſa ſi criminali intermittitur prius de crimine iudicatur, quòd intellige, quãdo criminalis cauſa extinguit & abſorbit omnino ciuilem. fol.48.nu.3
Ciuilis poſſeſſio rei perditæ tandiu durat quandiu eſt ſpes illã inquirendi. fol.113.nu.4
Clauſula conſtituti verè eſt translatiua dominii & poſſeſſionis. fol.216.nu.8
Clericis non licet ganeas & popinas intrare. fol.203.nu.13
Clericorum popinas frequentantium pœna. nu.15
Clericus vſurarius iuris infamia punitur. fol.131.nu.3
Clerici vſurarii ab obtinendo beneficio repellantur, & an ab officio & beneficio ſuſpendantur. ibi. fol.136.nu.15
Cogitatio illa ſcilicet, quæ ſtat in finibns ipſius cogitationis nõ punitur. fo.38 nu.2
Commutatio pœnę pecuniariæ in corporalem non babet locũ in ciuilibus fol.31.nu.3
Conatus cum attentato punitur, licet delictum non ſit conſumatum. fol.28.nu.5
confitens deſe delictum ſe ipſum infamem declarat. folio 17.numero 2
confeſſarii admonere reum debent, quod in criminibus exceptis ſocios denuntient. fol.21.nu.27
confeſſio extraiudicialis perfectè probata in ſua ſpecie, facit indicium ad torturam fol.77.nu.3
confeſſio extraiudicialis tunc probat, quando fit in ſpecie, ſecus autem quando fit in genere quia debet eſſe certa & liquida. nu.4
confiſcatio bonorum in Cathalonia non habet locum niſi

in

in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis in primo capite: ſed habet locum ſequeſtratio in caſibus à iure expreſſis. fol.166.nume.11

Conſecrata vaſa dicuntur illa, quæ ſecundùm Eccleſiaſticum morem ſacro oleo inunguntur. folio 101. numero 12.

Conſuetudo in crimine lenocinij inducitur ex bino actu. fol. 73.nume.12

Conſuetudo quamuis praua & iniqua excuſat à pœna temporali. fol.157.nume.1.& 3

Conſuetudo fænerandi per vſurariam prauitatem non eſt conſuetudo nec meretur nomen conſuetudinis ſed potius corruptelæ. fol.158. nume.2

Conſuetudo contra ius naturale non inducitur. numero 3.

Conſuetudo non inducitur contra ius diuinum. fol. 159. numero 5.

Conſuetudo praua, & iniqua non excuſat, quando quis ea vteretur lucri cupiditate & lucrum eſſet turpe. numero 8.

Conſuetudo inducta contra diſpoſitionem iuris poſitiui quantumuis praua & iniqua excuſat à pœna temporali. folio 160. nume 12

Conſtitutum factum abſenti transfert poſſeſſionem, notario pro eo ſtipulante. fol.217.nume.11

Conſtitutum ſub conditione ea pendente non transfert poſſeſſionem. Et licet purificata conditione, conditio retrotrahatur, tamen ſi ante euentum conditionis res pro qua fuit factum conſtitutum alteri vendita ſit, ſeu donata & tradita, illi ius quæſitum eſt: quod tolli non poteſt, licet prima conditio conſtituti primi emptoris, vel donatarij purificata ſit: quia non trahitur retro in

præiudicium

præiudicium ſecundi emptoris, vel donatarij. fol. 118. numero 12.

Contractum cum hoſte inire an liceat. fol. 121. nume. 11

Contractus illegitimi qui ſint lex ciuilis & humana docet: ad quam pro huiuſmodi confugiendum eſt. fol. 126. numero 21

Contrahentes matrimonium cum mulieribus adulterij crimine damnatis ſcientes (ſi quocunque modo pœnam capitalem euaſerint) vt lenones puniendi ſunt. Quod hodie eſt correctum, quando illa vxor fuiſſet emendata & correcta. fol. 71. nume. 9

Creaturæ omnes ex quo continuo operantur, docent non eſſe in otio perſiſtendum. fol. 9. nume. 3

Creditores habentes actionem realem hypothecariam præferuntur creditoribus perſonalem actionem habentibus etiam priuilegiatam. fol. 172. nume. 3

Creditores ex depoſito tantum actionem perſonalem habent ex contractu deſcendentem. fol. 174. nume. 10

Creditores ex depoſito præferendi ſunt quibuſcunque alijs creditoribus in re depoſita, quando ipſa extat. nume. 11

Creditores habentes realem actionem hypothecariam in bonis depoſitarij præferuntur in pecunijs depoſitis creditoribus illas deponentibus: ſi illarum pecuniarum dominium in depoſitarium fuit tranſlatum. fol. 175. numero 14

Creditores campſorum in Cathalonia de iure principatus, habent bona eorundem campſorum hypothecata ac ſi ſcriptura publica ſpecialiter & generaliter obligarentur. numero 15

Creditores quando ſunt æquales in obligatione, & hypotheca, ille qui prior eſt tempore potior eſt iure. Secus eſt, quando in poſteriore concurrit fauor publicus à

lege

lege conſideratus.fol.176.nu.16
crimen abiegatus quando committitur.fol.113.nu.1
crimen abigeatus non committitur, quando quis ouem errantem, uel equum inſolitudine exiſtentem abducit non arte abigendi ſed retinendi.nu.3
crimen uſurarum ſapit furtum & rapinam fol. 126.nu.23
culpa quando dicitur eſſe mariti, quod vxor ab eius domo recedat folio.93.nu.9

D

Depoſitum caſu fortuito pereat uel aliàs culpa leui uel leuiſſima depoſitarij dummodo eius dolus non interueniat periit deponenti, & ad illarum reſtitutionem depoſitarius non tenetur.fol. 172 nu.3
Depoſitarius penes quem ad numerum pecunia deponitur non tenetur eandem reſtituere in ſpecie, ſed aliam in eodem genere.fol.173.nu.5
Depoſitarius qui pecuniis apud ſe depoſitis vti poteſt, ſi illas non reſtituit cum à ſe petuntur, tenetur deponenti ad vſuras.numero 6
Depoſitarius qui rem depoſitam in genere reſtituere tenetur, ſi pereat caſu fortuito ad eius rei reſtitutionem tenetur.nume.7
Deportati, ciuitatem, teſtamenti factionem, & ea quæ ſunt iuris ciuilis amittunt fol.190.nu.8
Deportatus frangens fines deportationis ſummo ſupplicio afficiendus eſt.nu.13
Detrahere quid ſit.fol.17.nu.5
Dictum ſocii criminis in caſibus in quibus poteſt interrogari quam fidem faciat & maximè, quando concurrũt indicia. Et in regio concilio qualiter hæc opinio recepta

cepta ſit. fol. 25. numero 30
Dictum ſocij criminis coadiuuatum alijs indicijs facit indicium ad torturam. fol. 26. nume. 32
Dictum ſocij criminis coadiuuatum alijs indicijs ad hoc, vt faciat indicium ad torturam requiritur, quòd ſit factum cum iuramento, & etiam in tortura. fol. 27. nume. 34
Dictum ſocij criminis facit fidem contra conſocium, quando eſt factum in tortura, vel ſtatim poſt. fol. 28. nume. 36
Dicto denunciantis tantam quantitatem ac tales & tales res non eſt ſtandum fol. 97. nume. 1
Dymas Loris Epiſcopus Barcinonenſis. inter ſuos ſubditos vigilantiſſimus. fol. 203. nume. 14
Diſcrimen inter vſuram & fœnus. fol. 118. nume. 4
Diſpoſitio cap. quanquam. de vſuris. in 6. non ſolum obtinet aduerſus manifeſtos vſurarios ex cauſa mutui, ſed & contra eos qui manifeſtè venditionis & emptionis titulo vſuras exercent. Item etiam contra Iudæorum manifeſtorum vſurariorum teſtamentum atque codicillos. fol. 134. nume. 11
Diuerſorium propriè quid ſit. fol. 201. nume. 2
Diuiſionis incommoda maxima ſunt, vt hic exemplis demonſtratur. fol. 49 nume. 3
Domini bonorum de peſte infectorum, ſeu ſuſpectorum poſſunt compelli, quòd proprijs expenſis bona impurgabilia comburant. fol. 45. nume. 10
Domini & barones qui in ſuis terris, & iuriſdictionibus ſuſtentant latrones, & facinoroſos homines graue faciunt ſcandalum. Primo contra bonum publicum. Secundo in ſupremæ poteſtatis dedecus. Tertio contra publicam vindictam. Quarto denique contra omnia iuris præcepta. fol 166. nume. 14
Dominio rei ſuæ quis priuari non debet. fol. 44. nume. 2

Dominium pecuniæ depoſitæ in banchis non transfertur in depoſitarium, quando ipſa pecunia deponitur obſignata in ſacculo & ſine numeratione. fol. 172. nume. 2

Dominium pecuniarum in menſis publicis ſeu banchis ad numerum depoſitarum tranſit in menſularium, ſeu banchariũ. nume. 4

Domus eſt cuique tutiſſimum refugium. fol. 44. nume. 1

Domus in qua falſa ſeu adulterina cuditur moneta fiſco regio adiudicanda eſt, & quomodo hoc intelligatur, & an domus viduarum & pupillorum excipiantur. fol. 208. nu. 13

Donatio alicuius rei, traditione perfecta antequàm bona donantis fiſco obligentur, non poteſt retractari, nec res donata per fiſcum auocari. fol. 215. nume. 5

Donatio non dicitur perfecta, niſi res donata tradatur, & quomodo intelligatur. fol. 216. nume. 6

E

Ebrius delinquens in ebrietate mitius punitur. fol 43. numero 22

Eccleſia ſecuros facit ad eam fugientes ab omni genere pœnarum. fol. 32. nume. 5

ab Eccleſia non eſt quis violenter extrahendus. fol. 185. numero 1

Eleemoſynam facere non eſt deſpiciendum, fol. 11. nume. 2

Exceptio præiudicialis ad cauſam principalem eſt prius terminanda, & diſcutienda. vt hic per plura exempla demonſtratur. fol. 47. nume. 1

Exilij certi & determinati temporis minus quàm ſit tempus decennij fines frangens punitur, quòd duplicatur ſibi tempus quod ſupereſt. fol. 81. nu. 1, & fol. 188. nu. 1, & 9

Exilium ad decennium datum frangens punitur pœna perpetui

petui exilij. fol. 189. nume. 3. & 11
Exilij perpetui fines frangens punitur pœna mortis. Et quomodo intelligendum ſit. nume. 4. & ſeq.
Exulatus, ſeu bannitus à Prouincia, vel ciuitate in perpetuum ſi frangit fines dicti exilij extra ordinem iudicis arbitrio punitur. fol. 190. nume. 10

F.

Facultas ſtipulata per mercatorem accipiendi ad cambium à ſeipſo quantitatem mutuatam ad onus mutuarij iuncta obligationi quam mutuatarius in eodem contractu facit reſtituendi dictam quantitatem in loco vbi mutuum celebratur infra certum tempus demonſtrat, cambia hinc inde celebrata vſuraria eſſe. fol. 150. nume. 3
Fama ſola non eſt ſufficiens indicium ad torturam. fol. 80. nume 12
Fama contra hominem diffamatum, malæ famæ & conditionis in eodem genere mali, facit indicium ad torturam, niſi reus in ſpecie circa materiam de qua agitur bonam famam probauerit, ſecus ſi in genere. nume. 13
Famæ indicium purgatur probando reus quòd per triennium bene vixit. fol. 81. nume. 14
Fama vehemens facit indicium ad torturam. nume. 16
Fama vehemens, quæ dicatur relinquitur arbitrio iudicis. numero 17
Fama ſola habens ortum ab honeſtis perſonis, & fide dignis, facit indicium ad torturam. nume. 18
Fama ſola concurrens cum ea dictum officialis denunciantis cum iuramento facit indicium ad torturam. numero 19
Fama ſi cum ea concurrat fuga facit, quòd infamatus poſſit

torqueri. nume.20.
Fama facit indicium ad torturam, quando dicta fama eſt probata, & vltra famam fuerunt probatæ qualitates & cauſę ex quibus fama originem habuerit. fol. 82.nu.21
Fama vt in caſibus in quibus facit indicium ſuum operetur effectum, requiruntur quatuor. nu.23.24.25.26.& 27
Fidem Princeps rumpendo non facit iuſtitiam: cum ipſa fides fundamentum ſit iuſtitiæ. fol.179.nume.2
Fides ſi in Principe non eſt, Reſpublica vix gubernari poteſt: cum magis per fidem Reſpublicæ gubernentur, quàm per ſudores corporales. nume.3
Fidem ſinceram & perfectam atque veram locutionem omni tempore debet habere Princeps: vt omnes homines cuiuſcunque conditionis ſint, poſſint ſe in illo fidare. nume. 4
Fides non eſt frangenda, quia per eam ciuitates ſeruantur, &ècontra ſi violatur, depopulantur. nume. 5
Fidem ſeruare eſt de iure naturali. fol. 180. nume.6
Fideiuſſor de repræſentando reum toties quoties fuerit requiſitus ſi poſtea reus per dictum iudicem denuo capitur, & aufugit, an ſit liberatus: circa hoc variè Doctores loquuntur, tandem concluditur, fideiuſſorem liberari, ſiue pro eadem cauſa, ſiue pro alia reus per eandem met curiam captus fuerit. fol.210.q.47. per totam queſtionem.
Fiſcus agens hypothecaria transfert onus probandi in aduerſarium rem iam non fuiſſe penes debitorem tempore contractæ obligationis cum fiſco. Quod fit ſpeciali fiſci fauore. fol.214.nu.1.& 2
Fiſcus ſecuta condemnatione delinquentis, habet ius reuocandi alienationem factam per delinquentem antequam delictum committeret: cum illud in animo habuiſſet, & per quod bona veniebant fiſco applicanda. fol. 222.nume.8.

Fœnerandi

Fœnerandi conſuetudo per vſurariam prauitatem non eſt conſuetudo, nec meretur nomen conſuetudinis. fol 68.nu.2

Frangens fines perpetui exilij punitur pœna mortis. Et quomodo hoc intelligendum ſit. fol.189.nu 4 & ſequen.

Frangens exilium ad decennium datum punitur pœna perpetui exilij. fol.81.nume.3.& fol.190.nu.11

Frangens fines perpetuæ relegationis non punitur pœna mortis naturalis. ſed pœna deportationis.nu.5.& 12

Fraus præſumitur in alienatione, quando contractus incontinenti poſt alienationem fiunt, etiam alio non probato. fol.124.nume.1

Fraus præſumitur in alienatione, quando eſt facta alienatio omnium bonorum. nume.2

Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor alienat in coniunctam perſonam. fol.125.nume.3

Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor qui alienauit reperitur poſt alienationem ipſa bona poſſidere. nu.4.

Fraus præſumitur in alienatione, quando alienatio fit clam, & clam dicitur fieri multis modis, nu.5

Fraus præſumitur in alienatione, quando quis vocatus ad iudicium vendidit bona, vel ſi eſſet ſpes, quòd de proximo citaretur. fol.126. nume.6

Fraus præſumitur eo ipſo, quòd emitur per interpoſitam perſonam. nume.7

Fraus præſumitur contra illos, qui patrimonium ſuum intricant. nume.8

Fraus præſumitur in alienatione, quando fit alienatio rerum magis precioſarum. nume.9

Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor ſcit, ſe habere creditorem & bona ſua non ſufficere; quia tunc alienando fraudem facere videtur. nume.10

Fuga à carceribus, an faciat fugientem haberi pro confeſſo,

vide pro, & contra, & reſoluitur, quod non: contra communem opinionem. fol.1. nume.1
Fuga delictum non probat. fol 83. nume.28
Fuga in quibus caſibus probet delictum, vide ibi remiſſiuè. nume. 30
Fuga regulariter facit indicium contra fugientem. Et quomodo hoc intelligatur. vide ibi. nume. 31
Fuga non facit indicium contra fugientem, qui aufugit poſtquam fuit accuſatus, vel inquiſitus. fol.84. nume.32
Fuga non facit indicium ad torturam, quando fit ex ſuſpitione, quòd contra eum formatur inquiſitio, vel accuſatio. Quod non eſſet verum, quando alia indicia ſeu ſuſpitiones laborarent contra fugientem. nume.33
Fuga in caſibus in quibus facit indicium, purgatur dictum indicium, ſi cauſa fugæ probetur. nume.35
Fuga indicium eſt ſufficiens ad torturam, quando cum fuga poſt citationem concurrit bannum x. vel xx. dierum. numero 34
Fugæ præſumptio tollitur iuramento ipſius fugientis. nu.36.
Fugiens à carceribus, quomodo puniendus ſit, vide hic diſtinguendo. fol.3. nume.5
Fugientes ad Eccleſias debent ab omni pœnarum genere releuari. fol.32. nume.5
Fuſtigationis pœna non eſt maior relegatione. fol.74. nu.4
Fur pro furto parui valoris non poteſt torqueri. fol.73. nu.1.
Fur pro furto parui valoris præcedentibus legitimis indicijs torquendus eſt, ad habendam veritatem ab eius ore iuxta aliquorum opinionem. fol.74. nume.6
Fur & latro ſemper furatur, & eſt in delicto actuali donec rem contrectat. fol.106. nume.4
Fur pro forto non debet mori. fol.108. nume.1
Fur famoſus dicitur qui tria furta commiſſit. fol.109. nu.3
Fur

Fur qui pecuniam publicam vel rem ſacram, vel religioſam abſtulerit capitali pœna punitur. nume.5

Fur pro vno tantum furto poteſt furca ſuſpendi, quando illud eſt multum enorme & egregium. nume.6

Fur cum re furtiua in alieno territorio repertus non poteſt ibi ſecundùm quorundam opinionem criminaliter puniri. fol.110.nume.1

Fur cum re furtiua captus in alieno territorio, poteſt ibi puniri ratione nouæ contrectationis. fol.111.nume.2

Fur qui rem furto ablatam intra Eccleſiam contrectat, poteſt ab Eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudebit. nume.3

Fur neceſſarium eſt, quòd puniatur in territorio in quo cum re furtiua capitur. fol.112.nume.4

Fures pro furto qualificato centum aureorum, vel pro tribus furtis de generali conſuetudine laqueo ſuſpenduntur. fol.107.nume.3

Fures aſcendentes cum ſcalis ad domum alienam, & ibi furtum commiſſerunt, qua pœna puniantur. fol. 108. numero 4.

Fures & latrones famoſi furca ſuſpendendi ſunt. numero 2. & 3.

Furtum magnum vel enorme quod dicatur. fol.109. nume.7.

Futuris creditoribus non competit ius reuocandi prius alienata ſine fraude fol. 220. nume.1

Futuri creditores poßunt reuocare alienata in eorum fraudem. nume.2

Futuri creditores regulariter ius non habent reuocandi prius alienata. fol.221.nume.3

Futuris creditoribus competit ius reuocandi prius alienata, quando ſuccedunt in locum priorum creditorum. numero 4.

G

GAnea propriè dicitur meretricum taberna. fol. 201. nume. 5
Ganeæ & popinæ prohiberi & vetari debent propter rationes hic adductas. nume. 9
in Ganeis ſeu popinis modus præſcriptus à Lacedæmonibus. fol. 202. nume. 11
Graſſator quis in iure verè & propriè cenſendus ſit. Et graſſari quid ſit. fol. 185. nume. 3
Graſſator qui ſemel furatus eſt, cum iure latro publicus non dicatur, non compræhendetur ſub diſpoſitione text. cap. inter alia. de immunita. Eccleſiar. inquantum de publicis latronibus loquitur. fol. 187. nume. 8
Graſſator qui ſemel delictum commiſſit ſi violenter ab Eccleſia extrahatur debet tanquam gaudens immunitate ad eandem Eccleſiam, vnde fuit extractus reſtitui. numero 9
Gratiæ delictorum factæ contra legem prohibentem ne fiant, ſi non valent in vim remiſſionis, valere ſaltim debent in vim guidatici. fol. 181. nume. 10

H

HYpothecam tacitam habent pupilli in bonis tutoris & curatoris ratione adminiſtrationis tutelæ & curæ. fol. 173. nume. 9
Homicida per legem Corneliam pœna ordinaria homicidij non tenetur: niſi animum occidendi habuerit. fol. 64. numero 5
Homicidij pœna ordinaria de iure eſt pœna mortis. fol. 67. nume. 14

Homicidium in rixa commiſſum, cum ex improuiſo, & primo hominis motu contingat eſt mitius puniendum, quam ſit pœna ordinaria, quia primi motus non ſunt in poteſtate hominis. nume. 15

Homines valde debent laborare ad bonam famam conſequendam. fol. 81*. nume.* 15

Homo naſcitur ad laborem. fol. 9*. nume.* 2

Hoſpitum duo ſunt genera voluntariorum, & viatorum, & qui iſti dicantur. vide ibidem fol. 201*. nume.* 8

I

Ictus vniuſcuiuſque eſt contemplandus, vt hinc, occidendi animus inferatur. fol. 64*. nume.* 4

Ignorantia iuris ciuilis notorij, & indubitati non excuſat. fol. 160*. nume.* 10

Immunitate Eccleſiaſtica non gaudet latro publicus. fol. 185*. nume.* 2*. &* 6

Incommoda diuiſionis maxima ſunt, vt hic exemplis demonſtratur. fol. 49*. nu.* 3

Indicium reſultans ex dicto ſolius ſocij criminis ſufficiens ad inquirendum facilè dilui poteſt probando bonam famam ipſius nominati. fol. 26*. nume.* 31

Indicia quibus dictum ſocij criminis coadiuuatur, qualia eſſe debeant ad faciendum indicium ad torturam. fol. 27*. nume.* 33

Indicia ad torturam in quocunque Iudice ſunt arbitraria. fol. 79*. nume.* 10

Indicium famæ purgatur probando reus quòd per triennium benè vixit. fol. 81*. nume.* 14

Indicium, quòd non eſt perfectè in ſua ſpecie probatum, licet per ſe non operetur ad torturam, valet tamen

ad præſtandum alijs indicijs adminiculum. folio.85.nu: mero.37
Infamen ſeipſum declarat qui de ſe delictum confitetur fol.17.nume.2
Infamis non facit fidem. nume.3
Infecti ſeu ſuſpecti de peſte expellendi ſunt, ne alij inficiantur.fol. 45.nu.6.
Inferior non poteſt permittere id quod ſuperior uetuit.fol. 10.nume.8
Inimicitia capitalis indicium ſufficiens eſt ad torturam, quando cum ea concurrit aliud indicium etiam remotum à maleficio, ſecus autem, quando ſola eſt inimicitia.fol. 78.nume.8
Iniuriarum actione & ciuiliter & criminaliter agi poteſt fol.58.nume.1
Iniuriæ effectus eſt alium malo afficere.nume.2
Iniuria uerbalis non eſt ferenda ſine vindicta propter publicam utilitatem.nume.4
Iniurioſa uerba deperſe iniuriam oſtendunt.fol.59.nu.7
Iuiurioſa verba proferens contra aliquem tenetur actione iniuriarum. Et eſt uerum licet iniuria uera eſſet, ſi animus iniuriandi adeſt.nume.9
Iniurioſa uerba alteri dicere licitum eſt, dummodo illud ſit pro defenſione priuilegiorum.vel Reipublicæ, abſq; animo iniurandi.fol. 60 nu. 15
Iniuriam contra alium proferens, licet Reipublicæ cauſa, tenetur iniuriarum actione ſi animo iniuriandi, & infamandi dixit fol.61.nu.16
Iniuria uerbalis varijs legibus punita nume.17
Iniuriæ verbalis pena iure ciuili quo utimur arbitrio iudicis relinquitur.nume.18
in Iniurijs puniendis tria conſideranda fol.62.nu.19

Inſultus

Inſultus dicitur in alium ſaltus.fol.95.nu.3

Intellectus ad l.in eos.ff.de cuſto.& exhibitio.reor.fol.2.numero 2.

Intellectus ad §.ſi vero quis comprehenſorum.in auth.ut nulli iudicum.fol.6.num.4

Intellectus aliquorum ad l.prius.ff.ad ſillanian.reprobatus.Et ibidem verus intellectus.fol.19.num.10

Intellectus ad cap. Odoardus. de ſolutionibus. fol. 35. numero 15.

Intellectus ad cap. finem litibus de dolo & contumacia. numero 16

Intellectus ad l.eos.C.de fur.fol.106.nu.3

Intellectus ad §. ſi quis quinque ſolidos. de pace tenen. qui in omnem caſum de conſuetudine non ſeruatur. fol. 109. nume.4

Intellectus ad §. quotiens. l. ſi hominem. ff. depoſi. quod tantum loquatur in actionibus perſonalibus non autem in realibus fol.174.num.12

Intellectus ad l. ſi uentri. in §. ſi tamen numi extant.ff.de priuileg. cred. & ad l ſi is qui pecuniam. C. depoſiti. quæ loquuntur, quando res depoſita extat cuius dominium non fuerat in depoſitarium tranſlatum : nam tunc deponentes utuntur rei uendicatione, & præferuntur omnibus alijs creditoribus fol.175.num 13.

Intellectus ad l. ſacrilegi capite ff. ad leg.Iul. pecula.fol.103. nume.18

Interior uoluntas,& ſic animus iudicatur per actus externos. fol.38.num.4

Intereſſe recipiens ex mutuo ratione damni emergentis, uel lucri ceſſantis uſuram non committit. Et quomodo hæc intelligantur fol. 146.num.22

Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt à principio in cambijs

certum

certum & determinatum taxari.fol.152.nu 6
Intereſſe damni emergentis uel lucri ceſſantis ex mutuo iuſte recipi poteſt.fol.154.num.9
Intereſſe damni emergentis ad hoc vt recipi poſſit, quæ requirantur.num.10
Intereſſe lucri ceſſantis non debetur niſi reuera lucrum ceſſet.fol.155 num.11
Iudæo vel Sarraceno baptizatis non poteſt quis eorum legem retrahere.fol.59.nu.10
Iudæi licet ex nobilibus parentibus orti ſint, tamen ſuis exigentibus peccatis meruerunt ore diuino nominari populus duræ ceruicis,fol.60.num.11
Iudæorum parentela fœdiſſima, & horribilis declaratur, & quare.nu.12
Iudæi quare cæci dicantur.nu.13
Iudæa aſſerens ſibi licere, poſſe dare ad vſudam clare mentitur. Et quomodo intelligatur locus Deuteronomium in c. 23.ibi in verbis.ſed alieno fol.120.num.10
Iudex poteſt arbitrari pœnam,quando lex certam, & ſpecialem pœnam non imponit.fol.2.num.3
Iudex in ſua prouincia poteſt capere delinquentem alterius prouinciæ, & illum remittere ad iudicem prouinciæ ubi deliquit.fol.5.num.1
Iudex ſi videt reum neſcire, aut debet reum docere, aut concedere ei facultatem conſulendi confeſſarium. fol.24. nume.26
Iudex in arbitrarijs non poteſt punire uſque ad mortem.fol. 40.num.12
Iudex ubi in lege certa, & ſpecialis pœna ſtatuta eſt, non poteſt aliam arbitrari, quia inferenda ſententia tenetur pœnas ordinarias, & in legibus conſtitutas ſequi. Sed tunc demum poteſt arbitrari, quando per legem certa non

eſt

eſt ſtatuta pœna.fol.41.nu.14

Iudex cum euidenti cauſa, & ratione poteſt pœnas legum augere, minuere, & uariare.fol.42.num.17

Iudex ubi lex punit affectum non ſecuto effectu, poteſt ex poteſtate ſibi à lege conceſſa mitigare pœnam. fol.43.nume.23

Iudex cui conceditur, quòd arbitrariè puniat, non poteſt extendere arbitrium ſuum ad pœnam mortis naturalis. fol. 102.num.17

Iudex pœnam ordinariam ex cauſa poteſt augere, uel minuere, licet inferenda ſententia perpetuo ſequi debeat pęnas ordinarias, & in legibus conſtitutas.fol.103.nu.20

Iudex laicus poteſt cognoſcere de crimine uſurarum inter laicos.fol.125.nu.20

Iudex in cauſa uſurarum poteſt procedere ex officio ad priuatam utilitatem, quando ille qui ſoluit uſuras iurauit illas non repetere.fol.161.num.1

Iudex in cauſa uſurarum poteſt procedere ad priuatam vtilitatem ex officio, quando notorium eſt ab aliquo vſuras, eſſe extortas, & ipſe timet illas repetere. Et quid quando vult inquirere ad correctionem peccati. numero 2.

Iudex qui procedere poteſt ad pœnitentiam imponendam in conſequentiam poteſt cogere inquiſitum, ut alienum reſtituat.num.3

Iudex quando inquirit ex mero officio, poteſt illud facere nulla præcedente diffamatione, & maximè, quando uertitur periculum animarum, & agitur ad correctionem peccati.fol.162.nu.4

Iudices declarantes uſurarios à pęnis impoſitis, & incurſis abſoluendos eſſe prætextu conſuetudinis fęnerandi ſunt excommunicati.fol.159.nu.7

Iudicis

Iudicis arbitrio relinquitur; num ſequeſtrum decernere expediat. fol.166.num.13

Iuramentum quod à iudice defertur ſocio criminis, quòd deponat de conſocijs, parte citata præſtandum eſt. Sed ſecus eſt de obſeruantia Regij concilij, & aliarum curiarum Cathaloniæ quæ à multis ſcribentibus approbata eſt. fol. 27 num.35

Iuramentum de iure non eſt legitima probatio. fol. 98. numero 2.

Iuramento in litem veritatis, res furto ablatę tam reſpectu quantitatis quam æſtimationis contra uiolentem inuaſorem plene proabntur.num.3

Iuramentum non eſt legitima probatio niſi in caſibus in quibus de iure, vel ex forma ſtatutorum habetur pro plena probatione.num.5

Iuramentum ueritatis in litem defertur contra doloſum vb aliter veritas ſciri non poteſt.num 6

Iuramentum in litem veritatis pro quantitate ſeu æſtimatione rei tunc procedit, quando concurrunt requiſita hic deſcripta.num.6

Iuriſdictio ratione, originis, domicilij, uel aliàs, non requiritur ad effectum capiendi, & remittendi delinquentem ad iudicem loci delicti. contraria tamen ſententia verior eſt fol.6. num.2

Iuriſdictionem habentes pro indiuiſo, non poteſt vnus ſine alio per ſe, nec per alium iuriſdictionem exercere, fol. 49. num.1

Iuriſdictionem duo domini habentes inſolidum, & pro indiuiſc concordare compelluntur circa uſum, & exercitium iuriſdictionis.num.2

Iuriſdictionem pro indiuiſo poſſidentes debent ſe concordare circa uſum, & exercitium iuriſdictionis vtendo ea

alter-

alternis uicibus diuidendo vſum per tempora. Quod mihi non placet, ob incommoda hic inſerta. folio 50. numero 4.

Iuriſdictionem in ſolidum, & pro indiuiſo poſſidentes debent ſe concordare in uſu & exercitio iuriſdictionis, eligendo vnum iudicem communem, & ſic unum baiulum, atque alios miniſtros, qui nomine illorum unam tantum curiam faciant, fol. 51. num. 5

Iuriſdictiones ſunt apud Principem tanquam apud fontem à quo fluunt, & refluunt ſicut flumina ad mare. fol. 163. nume. 1

L

Labor ſæpiſſimè à Paulo Apoſtolo commendatus, fol. 9. nume. 7

Latrones, & fures famoſi furca ſuſpendendi ſunt, folio 108. num. 2. & 3.

Latro publicus non gaudet immunitate eccleſiaſtica, folio 185. nume. 2

Latrones publici propriè dicuntur qui pluries in ſtratis publicis, uel in ſyluis, uel in domibus, uel in mari, per uim cum armis, uel ſine, graſſantur, cum tamen hominis interemptione. fol. 186. nu. 4

Latro publicus dicitur ex eo quòd palam & publicè furatur. num. 5

Latro qui pluries graſſatur dicitur publicus, qui ideo eſt ſuſpendendus, num. 6

Latro qui ſemel in ſtrata publica vel alibi graſſatus fuit non dicitur publicus latro nec ideo de iure communi ultimo eſt tradendus ſupplicio ſed in metallum damnatur uel in inſulas relegatur. fol. 187. num. 7

Legata

Legata ad pias cauſas inteſtamentis manifeſtorum uſurariorum relicta, non præſtita canonica cautione non debentur, ſed contraria opinio uerior eſt fol.133.nu.9

Lenocinium quid ſit.fol.70.nu.1

Lenocinij crimen nefandum eſt.numero 2

Lenocinium nõ ſolum committit qui eam artem exercet exprofeſſo, ſed etiã qui quæſtuarijs proſtitutis alterius artis occaſione utitur, & occaſione miniſterij.fol.71.nu.5

Lenocinij crimen lege Iulia de adulterijs præſcriptum eſt, cum ſit in eundem maritum pęna ſtatuta, qui de adulterio uxoris ſuæ quid acceperit.nume.6

Lenocinium bis commiſſum inducit conſuetudinem contra lenonem.fol.72.nu.12

Lenocinij pœna de conſuetudine eſt, quod fuſtigentur lenones cum mittra fol.73.nume.13

Lenones expellendi ſunt à ciuitate ut peſtiferi, nefandi crudeles, ſcelerati, otioſi, & peſſimi. Et ratio quare, uide ibidem. fol.70.nume.4

Lenones pęna mortis naturalis plectuntur, ut hic iure & uarijs demonſtratur exemplis.fol.72.nume.10.

Lenones ut ultimo ſupplicio puniantur quæ requirantur. numero.11

Lex Cathaloniæ contra in honeſtas mulieres habitantes in conuicinijs honeſtarum, quod expellantur. Quam legem iudices practicare ſolent.fol 56.nu.8

Lex Aquilia magis ad factum, quàm ad animum attendit. Et ſic ſi plures percuſſerint, & occiderint, & non conſtet de occidente, omnes dicta lege Aquilia tenentur. folio 65. numero 7

Lex Aquilia actionem ciuilem tantum ad intereſſe producit.numero 8

Lex ciuilis & humana docet, qui ſint contractus illegiti mi,

mi, ad quam pro huiuſmodi confugiendum eſt fol.126 numero 21.

Lex ſimpliciter reprobans conſuetudinem, non ſolum intelligitur de præteritis, ſed etiam de furtis. folio 160. nume. 9

Lex quæ non eſt contra ius naturale & diuinum obſeruari debet. fol. 180. nume. 8

Lex non poteſt facere quòd poſitus ſub fide Principis puniatur de ſuis delictis contra fidem datam, ne contra ius naturale diſponere uideatur, cum ſeruare fidem ſit de iure naturali. nume. 9

Leges ſex Platonis circa cauponarias artes. fol. 202. nume. 10

Libidinis uicium a fundamentis Deus eradicat. fol. 38. num. 1

Libido quid ſit. fol. 42. nume. 19

Linguam tanquam inquietum malum nullus hominum domare poteſt, niſi frenum vt equis imponatur. folio 58. nume. 5.

Linguæ occaſione quæ mala proueniant fol. 59. nu. 6

Lingua eſt omni ferro nocentior. fol. 89. nume. 1

M

Magiſtratus & eorum officiales qui pœnas per legem ſtatutas gratia uel diſſimulatione pertranſeunt punien di ſunt fol. 164. numer. 6

Maritus non dicitur leno qui patitur uxorem delinquere non ob quæſtum, ſed ob nimiam, negligentiam, uel quantumcumque patientiam, vel nimiam crudelitatem. Et ſecus eſſet ſi doloſè ſe gereret, licet quæſtum de ea non faceret fol. 71. nn. 7

Maritus depræhendens uxorem in adulterio ſi eam non ad- mittit

mittit pro lenone habendus eſt.num.8
Matrimonium inter raptorem, & mulierem raptam de iure ciuili, & iure canonico antiquo conſiſtere non poteſt. fol. 191.num.1
Matrimonium hodie inter raptam & raptorem contrahi poteſt, & ſic corrigitur ius antiquum. Quod intellige, dummodo mulier rapta ſeparata ſit à raptore, & libero conſtituta. fol. 192.num.2
Matrimonium in materia ſtupri de iure canonico & patriæ Cathaloniæ euitat pœnas propter ſtuprum à lege ciuili impoſitas. fol. 193.nu.4
Matrimonium inter mulierem raptam, & raptorem contractum non euitat pœnas à lege ciuili propter raptum impoſitas nume.5
Matrimonium contractum inter raptam & raptorem de conſenſu parentum mulieris raptæ mitigat pœnam propter raptum à lege impoſitam fol.195.num.9
Matrimonium contrahentes cum mulieribus adulterij crimine damnatis ſcientes (ſi quocunque modo pœnam capitalem euaſerint) ut lenones puniendi ſunt. Quòd hodie eſt correctum, quando illa vxor fuiſſet emendata, & correcta. fol 71.nu.9
Mendicitas ab omnipotenti Deo commendata eſt. fol. 11. nume.1
Mendicitas quędam eſt licita, & quędam illicita, fol. 12. num 3
Mendicitas licita quæ dicatur.nu.4
Mendicitas illicita dicitur illa, quæ fit cupiditate habendi diuitias, uel cauſa otioſè uiuendi, quę ualida mendicitas appellatur. fol. 13.num.5
Mendicantes ualidi propriè qui dicantur.num.6
Mendicitas valida legibus humanis, & à Principibus ſecula-

cularibus ſub pœnis reprobatur, vt hic multis oſtenditur exemplis.num.7

Mendicitas valida in Cathalonia reprobata. fol. 14.nu.8.

Mendicantium ualidum pœna quæ ſit in Cathalonia & qua Regium concilium utatur.nu.9

Mercator qui mutuãdo paſciſcitur, quòd pendete termino ad ſoluendum conſequatur aliquod intereſſe ſeu interuſurium medij temporis committit uſurã, & non ualet talis conuentio.fol.151.uu 5

Meretrices vel aliæ inhoneſtæ mulieres prohibendæ ſunt, ne habitent in comitiua honeſtarum. folio 56.numero 6.

Meretrices quæ dicantur.nu.7

Metum inferens dicitur rumpere pacem fol.95.nu.4

Minæ faciunt indicium ad torturam, quando minans eſt homo potens, & ſolitus minas exequi,ſecus uero,quando eſt impotens,& homo bonæ uocis,non ſolitus minas ſuas exequi.fol.79.nu.11

Modicum quid,quando dicatur. fol.105.num.24

Monachus litigans cum Abbate debet ab eodem Abbate habere ſumptus litis.fol.4.num. 5.

Monetam cudere eſt regalia Principis.fol. 206.nu.1

Monetã cudendi priuilegium conceſſum multis locis Cathaloniæ.fol.207.nu.4

Moneta vſualis in regno non debet refutari, & contra reſutantes non leuiter eſt vindicandum.nu.5

Monetæ falſę uindicta & cognitio ad dominum Regem pertinet, qui procedit in hoc Cathalonię Principatu cõtra delinquentes per proceſſum regalię. nu 6

Monetam cudens ſine Principis authoritate, ſeu illam falſa effuſione efformans, flammarum exuſtionibus mancipatur eiuſque bona fiſco regio addicuntur. Et quid

quando moneta eſſet recta,& proba.nu.7

Monetam falſam fabricantes in Gallia ſuffocantur in aqua feruente,& bulliente.num.8

Monetam falſam fabricantes ſeu adulterantes in Cathalonia laqueo per collum furca ſuſpenduntur. numero 9.

Monetam auream, uel argenteam radens ſi liberi ſunt de iure. ff. beſtijs ſubijciuntur, ſi vero ſerui vltimo puniuntur ſupplicio. & de iure. C. capitali ſupplicio plectuntur fol. 208.num.10

Monetam mutandi minuendi uel augendi ius, ad Principem ſpectat.num.11

Monetam falſam expendens,qua pęna puniatur.nu.14

Monetam extranei Principis falſificantes quomodo puniendi ſint, ſi in illa regione nullus eſſet illius uſus. fol. 205.num.15

Monetam ciuitatis falſificans, pœna capitis plectendus eſt. Et de tribus huius criminis ſpecialibus.nu.16

Mors uidetur ſecuta ex vulnere illato propter temporis breuitatem.fol.64.num.2

Motus primi non ſunt in poteſtate hominis.fol.19.nu.21

Motus primi non ſunt in poteſtate hominis, & ideo homicidium in rixa commiſſum cum ex improuiſo, & primo hominis motu contingat, eſt mitius puniendum, quam ſit pœna ordinaria.fol.42.num.15

Mulcta licet debitor non ſit ſoluendo non debet in corporalem pęnam conuerti: per regulam qui non habet in ære luat in corpore.fol.34 nu.4

Mulcta quid ſit, & de differentia inter mulctam & pœnam, fol.35.num.17

Mulieres inhoneſtę quòd expellantur à cõuicinijs honeſtarum, lege Cathaloniæ cautum. fol.56.num.8

Muni-

Municipes ex dolo alicuius ſingularis perſonæ non tenentur, niſi quid ex dolo eius, qui eos adminiſtrat ad eos peruenitur. fol.54.num.10

Mutuum verum reperitur in ſolis rebus quæ uſu conſumuntur, & in pondere, numero, menſura, conſiſtunt. fol. 140.nume. 1

Mutuum uelatum ſiue palliatum quod dicatur. nu.2

Mutui prima regula eſt, quòd conſiſtit in his rebus quæ pondere, numero, menſurave conſtant, folio 140. numero 3.

Mutui ſecunda regula eſt, quòd aliud pro alio eiuſdem tamen generis ſoluatur. num 4

Mututui tertia regula eſt, quod rei mutuatæ dominium tranferatur. num.5

Mutuans rem quæ pondere, numero, menſurave conſtat, non poteſt vltra ſortem mutuatam aliquid exigere. numero 7.

Mutuo pecuniam ad uſuram recipiens ſine legitima cauſa puta neceſſitaais, vel vtilitatis rationabilis tenetur in foro conſcientiæ, fol.142.num.9

Mutuator committi vſuram, licet à principio mutuaſſet proximo, motus caritate, & ab intentione lucri prorſus alienus: cum poſtea tranſacto aliquo tempore cogitat lucrum ſibi dari ab eo cui mutuauit. fol.143.num.10

Mutuator ſola intentione, & ſpe, quòd aliquid ſibi ultra ſortem mutuatam perſoluatur, uſuram committit. nume.11

Mutuans triticum vetus cum pacto, vt alterum tantum recens ſibi reſtituatur ſciens melius, & maioris precij quàm ſuum tempore mutui, & ſolutionis, uſuram committit. Quod non procedit, quando illud fit principaliter animo renouandi, ne ſuum corrumpatur, & ut gratiam

mutuans recipienti faceret. folio 144.nu.12

Mutuans centum ducatos mox in ſuis neceſsitatibus expendendos ſub hoc pacto, quòd lucrentur ſicut ſimiles lucrarentur apud legalem mercatorem uſuram committit. numero 13

Mutuans pecuniam alteri, & ſimul vendit aliquid mobile, uel immobile, plus petens ab eo iuſto precio uſuram committit. nume. 14

Mutuans alicui nauiganti ultra mare, vel eunti ad nundinas, recepturus aliquid vltra ſortem pro eo quod in ſe ſuſcepit periculum pecuniæ uſuram committit nu. 15

Mutuator recipiens aliquid impignus mobile uel immobile, intendens recipere utilitatem ex uſu illius pignoris ratione mutui, uſuram committit. fol. 145. nume. 16

Mutuans pecuniam ſub certo pignore vſque ad certum tempus, ſub hoc pacto, quod ſi non ſoluit intermino ſtatuto cadat debitum in commiſſum, & pignoratio cadat in uenditionem, cum res pignorata plus ualeat, ſi infra dictum tempus receperit fructus illius rei pignoratæ non computando illos in ſortem, ſed pro ipſo mutuo, uſuram commttit. nu. 17

Mutuans pecunias mercatoribus, uel artificibus, ut cum eis negocientur, cum pacto, quod in omnem euentum, & periculum, capitale ſit ei ſaluum & integràliter reſtituendum, & inde aliquid lucri ſperat habere quia aliàs non deponeret dictas pecunias penes dictos mercatores, licet ſimpliciter illud lucrum ſperatum dimittatur diſcretioni mercatoris, uſuram committit. numero 18

Mutuans ex beneuolentia, & non propter temporale commodum, ſi poſt modum is qui mutuum recepit, gratis & liberaliler ei aliquid dat, poteſt dictus mutuans illud licite recipere abſque aliqua uſurarum labe. folio 146.

nu.

numero.19

Mutuans debitori ſuo, vt debitum quod iam aliàs debet ſoluat, non committit uſuram. nu. 20

Mutuans ad captandum amorem uel beneuolentiam, licet poſtea ex illo amore ſeu beneuolentia conſequatur à mutuatario beneficium, non committit vſuram. nu. 21

Mutuator qui ratione mutui ultra ſortem mutuatam ſtipulatur ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile, vſuram committit. fol. 153. nu. 8.

N

NEfarium ſcelus quod dicatur. fol 70. nu. 3

Nomen bonum habere curare debemus. fol. 58. numero 3.

Notarius conficiens inſtrumentum vſurarium peccat mortaliter, infamis eſt, à teſtimonio repellitur, arte ſua priuatur, & ad reſtitutionem in ſubſidium tenetur. fol. 149. num. 1

O

OBligatus reſtituere non ſolum ſufficit quod reſtituat, ſed oportet etiam quod pœniteat. fol. 137. num. 18.

Occcidendi animus præſumitur, quando homo eſt male famæ, & conditionis, & maximè, quando eſt malus in eodem genere mali. fol. 65. nu. 9

Occidendi animus præſumitur ex percuſſione illata in capite. fol. 66. nu. 10

Occidendi animus præſumitur, ex armis, & ex impetu, & furore percuſſionum. nu 12

Occidendi animus præſumitur in eo qui percuſſit hominem

iam ægrotum ex primis vulneribus, licet vulnus vltimo loco illatum, in homine ſano non eſſet mortale. numero 13.

Occultans latrones, & alios malefactores in ſuis prędijs, & poſſeſſionib. intelligitur eſſe ſocius criminis, & dicitur delictum malefactoris facere ſuum, & ſi dominus eſt poſſeſſionis, & id ſcienter fecerit, priuatur eius dominio. fol. 164. num. 5. & num. 10

In ocio non eſt perſiſtendum, ex quo creaturæ omnes continuo operantur. fol. 9. num. 3

Ocioſi reprehenduntur à Ieſu Chriſto domino noſtro, numero 4.

Ocioſitas multam malitiam docet. nu. 5

Ocium fuit unum ex peccatis propter quæ Sodoma deſtructa fuit. num. 6

Officiales, & eorum magiſtratus, qui pœnas per legem ſtatutas gratia vel diſſimulatione pertranſeunt puniendi ſunt fol. 164. num. 6

Opinio Salyceti in l. fi. num. 6. C. de accuſationib. reprobatur, ſed ſuſtinetur ſi ipſa de criminibus exceptis intelligatur. fol. 19. nu. 8

Ordinaria pœna quæ dicatur, & quæ extraordinaria. fol. 42. num. 16

Ordinaria delicti pœna non eſt imponenda, quando proceditur ex pręſumptionibus, ſed alia mitior. fol. 68. nu. 19

Origo ex probabilibus cauſis dicitur, quando populus inducitur ad ita credendum fol. 82. num. 22

P

Pactum appoſitum in contractu mutui facultatis ſumendi tantundem quantitatis mutuatæ ad cambium eo ipſo

quo

*quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum in dicto contractu tempus exoluta eſſet, vt intereſſe ſeu actuarium cedat oneri mutuatarij idque ad rationem duodecim pro centenario non inſeruit; niſi expectato tempori ad exaugendum fœnus.fol.*149.*num.*2

*Papa non poteſt permittere quod iure naturali, & diuino illicitum eſt.fol.*122.*num.*13

*Parentela iudæorum fœdiſſima, & horribilis declaratur.& quare.fol.*60.*num.*12

Paulus Apoſtolus ſæpiſſime laborem commendat. folio 9. *nume.*7

*Pax non dicitur rupta ſecundum vnam opinionem ex ſolo inſultu, & inuaſione in qua non interuenerunt tactus corporales. fol.*94 *num.*1

Pax dicitur rupta ex ſolo inſultu, & inuaſione ſecundum ueriorem ſenſum. uide hic rationes. folio 85. *numero* 2.

*Pacem rumpit inferens metum.num.*4

*Pax rumpitur ab inferente iniuriam ſi ita in inſtrumento pacis conuentum eſt.num.*5

Pax firmata rumpitur ab eo, qui alium cum quo pacem habet perſequitur taliter, quod ex eius perſecutione poſſet alteri damnum aliquod inferri. folio 96. *numero* 7.

*Pax eſt multitudinis vnitas: in qua bonum, & ſalus populi conſiſtit.fol.*183,*nu.*13

Pecuniaria pœna omnino parti applicanda, bonorum ceſſione per reum debitorem facta, non poteſt in corporalem pœnam conuerti, ſed potius reus venit relaxandus. fol. 30. *nume.*1

Pecuniaria pœna, quando ex parte rei debentis ſoluere vera, & propria pœna eſſe cenſetur, licut ex parte de-

 bentis

bentis recipere ſit intereſſe, poteſt cum reus non eſt ſoluendo conuerti in corporalem. fol.32.nu.7

Pecuniaria pœna pro minimis non debet conuerti in corporalem, dato quòd reus non ſit ſoluendo. fol. 33. numero 9.

Pecuniam vſu conſumi, quomodo intelligatur. folio 119. nume.8

Pecuniam recipiens mutuo ad uſuram ſine legitima cauſa puta neceſſitatis, uel vtilitatis rationabilis tenetur in foro conſcientiæ. fol.142.nu.9

Pecuniæ depoſitæ in banchis dominium non transfertur in depoſitarium, quando ipſa pecunia deponitur obſignata in ſaculo, & ſine numeratione. fol.172.nu.2

Pecuniaria pœna fiſco adiudicanda mutari poteſt in corporalem, etiam nolente accuſatore. fol.34.num.14

Pecuniaria pœna, quando ex delicto imponitur poteſt prætextu inopiæ debitoris non admiſſa bonorum ceſſione per eum facta conuerti in pœnam corporalem per regulam qui non habet in ære luat in corpore. folio 32. nume.6

Percuſſus ab aliquo ſi poſtea moritur ſine alio ſuperuenienti vulnere, dicitur mortuus ab eo qui illum percuſſit. fol. 63.num.1

Perſuaſoria uerba in crimine raptus virginis quare uim inferant. fol.197.num.5

Peſtilentia omnium ægritudinum Regina eſt. folio 44. nume.3

Peſtis Dei flagellum eſt, & ſic maius quàm belli humani flagellum. nu 4.

Peſtis adeo urgentiſſima infirmitas eſt, quæ quo ad contractus, vltimas voluntates, & iudica, plusa admittit priuilegia. num.5

Plato-

Platonis ſex leges circa cauponarias artes. folio 202. numero 10.

Pœna capitis non dicitur illa quæ mortem naturalem infert. fol. 4. nume 6

Pœna pecuniaria omnino parti applicanda, bonorum ceſſione per reum debitorem facta, non poteſt in corporalem pœnam conuerti, ſed potius reus venit relaxandus. folio 30. nume. 1

Pœnæ pecuniariæ commutatio in pœnam corporalem non habet locum in ciuilibus. fol. 31. nume. 3

Pœna pecuniaria quando ex delicto imponitur, poteſt prætextu inopiæ debitoris, non admiſſa bonorum ceſſione per eum facta conuerti in pœnam corporalem, per regulam qui non habet in æræ luat in corpore. folio 32. numero 6

Pęna pecuniaria quando ex parte rei non eſt pęna qui ſoluendo non eſt, non commutatur in corporalem: ſed expectatur reus donec perueniat ad pinguiorem fortunam. fol. 33. nnme. 8

Pœna pecuniaria pro minimis non debet conuerti in corporalem, dato quòd reus non ſit ſoluendo. numero 9.

Pęna pecuniaria in actione iniuriarum ſi reus non eſt ſoluendo poteſt conuerti in corporalem reiecta bonorum ceſſione per eum facta. nume. 10

Pœna pecuniaria ex delicto deſcendens applicanda parti nunquam conuertitur in corporalem, niſi actore conſentiente in cuius manu eſt expectare ſuum debitorem ſi perueniat ad pinguiorem fortunam. fol. 34. nume. 11

Pœna pecuniaria quando ex parte rei debentis ſoluere vera & propria pęna eſſe cenſetur, licet ex parte debentis recipere ſit intereſſe, poteſt cum reus non eſt ſoluendo

uendo conuerti in corporalem. folio 32.numero 7.
Pęna pecuniaria fiſco ad iudicanda mulari poteſt incorporalem,etiam nolente accuſatore .fol.34.nu.14.
Pęna dicitur illud quod pro iniuria imponitur, ſiuè ciuiliter ſiuè criminaliter agatur. fol. 35.nu.17
Pęna vbi certa & ſpecialis ſtatuta eſt, iudex non poteſt arbitrari aliam , quia inferenda ſententia tenetur pęnas ordinarias & in legibus conſtitutas ſequi. ſed tunc demum poteſt arbitrari,quando per legem certa non eſt ſtatuta pęna. fol.41 .nu.14
Pęna ordinariaquæ dicatur , & quæ extra ordinaria folio 42.nu.16.
Pęnas legum poteſt iudex cum euidenti cauſa & ratione augere,minuere,& variare nume.17
Pęna iniuriæ uerbalis iure ciuili quo utimur, arbitrio iudicis relinquitur.folio 61.nume.18
Pęna ordinaria homicidij de iure eſt pęna mortis.folio 67 numero.14
Pęna uerà & ordinaria delicti non eſt imponenda, quando proceditur ex præſumptionibus , ſed alia mitior ,fol.68 nume.19
Pęnæ ultra relegationem quæ eſſe dicantur.fol.74.nu.3
Pœna fuſtigationis non eſt maior relegatione,nu.4.
Pœna ſacrilegi ſuffurantis rem ſacram è loco ſacro ſecundum aliquorum opinionem arbitraria eſt folio 102.numero 15
Pœna ſacrilegij quando ſacrum de ſacro furto tollitur eſt pœna mortis naturalis.nume.16
Pęna ſacrilegij quando ſacrum de loco priuatè ſacro ſurripitur non eſt pœna mortis naturalis, ſed tales delinquentes puniuntur pluſquam fures, ſed minus quàm ueri ſacrilegi.folio 103.numero.19

Pœna

Pęna ordinaria ſacrilegij quando ſacrum quod modicum eſt interdiu de ſacro aufertur eſt in humilioribus pęna metalli: in altioribus vero eſt in inſulam deportatio: quam etiam pœnam poterit iudex ex cauſa augere, & minuere. fol.104.nume.22

Pœna abigeorum quæ ſit. fol. 114. nume. 7

Pœna ſtupri de iure ciuili, canonico, & vſaticorum Barcinonæ, quæ ſit. fol. 192. nume. 3

Pęna contra clericos popinas frequentantes. fol. 203. numero 15

Pœna contra laicos ganeas & popinas frequentantes & contra caupones hoſpitantes (præter viatores) ciues, & oppidanos ac illius loci incolas. fol. 204 nume. 16

Popina dicitur locus vbi publicè obſonia caroque cocta, ac delicatè confecta venditatur commediturque. fol. 201. numero 6

Popina dicitur ille qui in popinis verſatur & helluatur. numero 7

in Popinis nihil cocti vendi poterat præter legumina & olera iuxta Neronis Claudi Cæſaris inſtitutionem. fol. 202. numero 12

Poſſeſſio ciuilis rei perditæ tandiu durat quandiu eſt ſpes illam inquirendi. fol. 113. nume. 4

Poßeſſio rei transfertur per conſtitutum ſi illud factum eſt præſenti, ſecus vero ſi abſenti. Quod intellige procedere antequam dictus abſens ratificet. fol. 216. nume. 9

Præiudicialis exceptio ad cauſam principalem eſt prius terminanda & diſcutienda, vt hic per plura exempla. folio 47. nume. 1

Præiudicialis cauſa prius tractanda eſt ſiue principaliter moueatur, ſiue per modum incidentis, aut emergentis. numero 2

Præſum-

Præſumptiones quando pro vtraque parte concurrunt, vna præſumptio tollit aliam. Et debemus eſſe promptiores ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. fol. 69. numero 20

Prioritas temporis quibus modis probetur. fol. 214. nume. 3

Prioritas temporis in dubio iudicatur fauore fiſci, dotis, & Eccleſiæ. fol. 215. nume. 4

Princeps temporalis vſuram permittere non poteſt immo excommunicatus eſt permittens. fol. 122. nume. 15

Princeps ſecularis non poteſt ſtatuere, quòd teſtamenta manifeſtorum vſurariorum valeant non ſeruata forma: capit. quanquam. de vſuris. in 6. folio 134. numero 10.

Princeps rumpendo fidem datam non facit iuſtitiam: cum ipſa fides fundamentum ſit iuſtitiæ. folio 179. numero 2

Princeps omni tempore debet habere ſinceram & perfectam fidem, atque veram locutionem, vt omnes homines cuiuſcunque conditionis ſint poſſint ſe in illo fidare. numero 4

Princeps non poteſt ſe eximere à iuribus naturalibus. fol. 180. nume. 7

Princeps ſolus eſt qui poteſt facere cudere monetam: & nemo poteſt hoc facere abſque eius authoritate & priuilegio. fol. 206. nume. 2

Princeps quæ ſibi competunt poteſt alteri committere & in priuilegium dare. nume. 3

Priuatus agens hypothecaria contra donatarium debet probare rem prius obligatam, quàm donatam. folio 114. numero 2

Probatio ſufficiens quæ dicatur. folio 85. nume. 38

Probatio legitima dicitur illa, quæ fit per duos teſtes omni

exceptione maiores. numero 39

Probationes imperfectæ regulariter in criminalibus non ſunt coniungendæ. Quod à multis controuertitur. folio 86. numero 41

Probatio in ſua ſpecie imperfecta non valet. folio 87. numero 42

Probationes imperfectæ in criminalibus coniunguntur, quando vnaquæque ſpecies propationis eſt perfecta in ſua ſpecie. nume. 43

Probationes ſemiplenæ concurrentibus alijs indicijs coniunguntur, ad plenè probandum. nume. 44

Probationum materia arbitrio iudicis relinquenda eſt. folio 98. nume 4

Publicus latro non gaudet immunitate Eccleſiaſtica. folio 185. nume 2

Pupilli tacitam habent hypothecam in bonis tutoris & curatoris ratione adminiſtrationis tutelæ & curæ. folio 173. numero 9

R

Rapiens virginem ſemper volentem ſi non abducitur à domo parentum non punitur pœna raptus. fol. 198. numero 8

Rapiens virginem Deo dedicatam etiam quòd ſemper fuerit volens punitur pęna raptus. Et attentatum in eam habetur pro delicto conſumato. nume 9

Rapiens mulierem maritatam punitur pœna raptus. folio 199. nume. 10

Rapientes puellam non viripotentem puniuntur pœna raptus nume. 11

Rapienti mulierem auxilium & fauorem in illo actu pręſtantes

tes

tes puniuntur pœna criminis raptus. numero 12. Quod intellige eſſe verum, quando eſt eadem conditio perſonarum. vt ibidem

Rapiens meretricem & eam quæ facit gratiam ſui corporis, licet per vim eam carnaliter cognoſcat, non punitur aliqua pœna. nume. 14

Rapiens meretricem punitur pœna raptus ſi meretrix non conſenſit raptui habendo iuſtam contradicendi cauſam, vel quia iam deſiuiſſet meretricari, fol. 200. nume. 15

Raptor mulieris de iure canonico punitur non obſtante matrimonio cum muliere rapta per eum contracto, & etiam de iure ciuili pœna eiuſdem criminis raptus. fol. 194. numero 8

Raptores mulierum regulariter puniuntur pęna mortis naturalis. fol. 196. nume. 1

Raptor mulieris non punitur pęna mortis naturalis, quando non habuit copulam carnalem cum muliere rapta, ideo quòd pęnitentia ductus illam habere noluit: ſecus vero ſi illam non habuit, ideo quòd non potuit. nume. 2

Raptor virginis à principio volentis, & ex poſt facto, punitur pęna mortis naturalis, ſi ipſa abducatur à domo parentum. fol. 197. nume. 3

Raptor contrahens matrimonium cum muliere rapta, an euitet pęnas à lege ciuili propter raptum impoſitas. remiſſiuè. fol. 200. nume. 16

Raptores mulierum puniuntur per quemcunque iudicem capiantur. fol. 199. nume. 13

Raptus dicitur, quando mulier per vim capitur libidinis cauſa, & tranſducitur de loco ad locum. folio 194. numero 7

Raptus committitur in mulierem volentem inuitis parentibus ductam. fol. 198. nume. 6

Raptus pena punitur rapiens virginem à principio nolentem, & ex poſt facto volentem. nume.7
Receptatores rerum furatarum perinde puniuntur atque latrones. folio 106. numero 1. & 3. vbi eſt verus intellectus.
Receptans rem furto ſubſtractam ignarus, vel ad cuſtodiendam ei qui amiſſerat, vel alia iuſta ratione non delinquit. numero 2
Receptatores abigeorum ad decennium relegantur. fol. 114. numero 8
Receptare eſt proprium refugium abſcondendi cauſa reo præſtare in ſuo agro vel, ædificio, alienove. folio 165. numero 7
Receptandi latrones ſcientia conſiſtit in eo, quòd eſt notorium eos eſſe latrones, vel quia eſt publica vox & fama in loco. nume.9
Recipiens pecuniam mutuo ad vſuram ſine legitima cauſa puta neceſſitatis vel vtilitatis rationabilis tenetur in foro conſcientiæ. fol.142. nume.9
Recipiens intereſſe ex mutuo ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis vſuram non committit. Et quomodo hæc intelligantur. fol. 146. nume.22
Regnum per ſucceſſionem non debet iu plures diuidi. fol.51. numero 7
Reipublicæ per vnum non per plures conſulendum eſt. numero 6
Rei vendicatio ſupra omnes actiones perſonales & hypothecarias eſt. fol. 171. nume.1
Relegari ad inſulam, & ad tempus, & in perpetuum quis poteſt, deportari autem non niſi in perpetuum. folio 189. numero 6
Relegatus ſiue ad tempus, ſiue in perpetuum retinet ciuitatem,

tem, & teſtamenti factionem. numero 7

Relegatus ad certum tempus minus decennio, ſi frangit fines dicti exilij, multiplicatur ei tempus quod ſupereſt. fol. 190. nume. 9

Relegatus ad inſulam ad decennium, ſi redeat, in perpetuum eſt relegandus. nume. 11

Relegatus in perpetuum ad inſulam, ſi frangit dictam relegationem, deportandus eſt. nume. 12

Remiſſio delinquentis ad ſuum iudicem debet de neceſſitate fieri, quando delictum remaneret impunitum. fol. 6. nu. 3. & nume. 6

Remiſſio delinquentium ad ſuos iudices ſub qua forma & ſolemnitate de iure facienda ſit. fol. 7. nume. 5

Remiſſiones delinquentium fieri debent inter iudices qui ſunt ſub eodem Principe, vel domino cuius iuriſdictiones tam iudicis petentis remiſſionem, quàm iudicis à quo petitur ſunt: ſecus autem quando dominia ſunt diuerſa. folio 8. numero 6

Remiſſiones, ſeu gratiæ delictorum factæ contra legem prohibentem ne fiant, ſi non valent in vim remiſſionis, valere ſaltim debent in vim guidatici. fol. 181. numero 10

Remiſſus, ſeu guidatus de delictis per legem remitti & guidari prohibitis poteſt non obſtantibus dictis remiſſione & guidatico ſi capitur de eiſdem delictis puniri, ac ſi remiſſus & guidatus non fuiſſet. fol. 178. nu. 1

Repræſaliorum ius ad vlciſcendas iniurias pertinere videtur. fol. 53. nume. 2

Repræſaliæ inductæ ad exemplum androlepſiæ Græcorum. Et quid androlepſia ſit. nume. 3

Repræſaliæ appellatio vnde tracta. Et quid eo nomine liceat. nume. 4

Repræſſaliæ de iure pignorationes appellantur. nume. 5
Repræſſaliorum iure nemo propria authoritate vti poteſt: ſed Principis in cuius dominio eſt is cui damnum iniuſtè datum eſt. nume. 6
Repræſſaliæ antequam concedantur, debet prius legitima cauſa præcedere, & poſtea certa ſolemnitas ſeruari. Et quæ hæc ſint, vide latè. fol. 54. nume. 7
Repræſſali andi ſeu marchandi ius concedi poteſt, quando legitima cauſa præcedit, & dominus delinquentis requiſitus contemnit damnum paſſo iuſtitiam reddere. nu. 8
Res donata probatur tradita, non ſolum quando traditio fit per realem traditionem, verum etiam, quando fit per conſtitutum. & vide ibi intellectum ad leg. quotiens. ff. de rei vendicatio. fol. 216. nume. 7
Reſpublica ſine fide in Principe vix gubernari poteſt, cum magis per fidem Reſpublicæ gubernentur, quàm per ſudores corporales. fol. 179. nume. 3
Reſtituere obligatus, non ſolum ſufficit quòd reſtituat, ſed oportet etiam, quòd pœniteat. fol. 137. nume. 18
Reus interrogatus de ſociis ſecundùm iuris ordinem tenetur manifeſtare conſocios, non ſolum in foro fori, ſed etiam in foro conſcientiæ. fol. 23. nume. 24
Reus etiam non interrogatus de conſociis, in criminibus exceptis tenetur illos propalare quando non ſunt correcti apud Deum. fol. 24 nume. 25
Reus qui debet pœnam pecuniariam ſoluere, vel fuſtigari, ex delicto per eum commiſſo, ſi cum eſt ſoluendo, vult potius fuſtigari, quàm ſoluere, in hoc non eſt audiendus, ſed iudex debet eum compellere ad ſoluendum. folio 34. numero 12
Reus detentus in carceribus pro pecunia deſcendente ex delicto, & parti applicanda, ſi non eſt ſoluendo, nec pars

vult conſentire pœnæ commutationi an ſit relaxandus à carceribus inuita parte.nume.13

Reus probando quòd per triennium benè vixit purgat indicium famæ. fol.81.nume.14

Rex propter publicam vtilitatem poteſt ſubditum rei ſuæ priuare. fol.45. nume.7

Rex quando ex cauſa rem alterius aufert, licet tenetur ſatisfacere domino de precio rei ablatæ, fallit hoc, quando propter peſtem bona mobilia aliorum comburere facit, quia tunc ſatisfacere non tenetur. nume.8

Rex prohibere poteſt,ne quis ingrediatur domum in qua ſunt bona contaminata.nume.10

Rex poteſt compellere ſubditos,quòd teneant aquam pro igne extinguendo.fol.46.nume.12

Rex cum abſens eſt à Cathalonia, an poſſit facere gratiam ſeu remiſſionem delictorum ceſſante partis inſtantia. fol. 88. nume.2

Rex cognoſcit de crimine vſurarum. fol.126.nume.22

Regis ſunt omnia quæ ſunt intra fines regni, quantum attinet ad protectionem & iuriſdictionem exercendam exceptis Eccleſiis & earum bonis. fol.163. nume.2

Rex circa iuriſdictionem fundatam habet intentionem: & ideo ad eum pertinet prouidere, ne delicta committantur. numero 3

Rex poteſt punire barones ſuſtentantes & receptantes ſcienter latrones & alios facinoroſos homines in ſuis terris & baroniis, ita iuriſdictione quam à dicto Rege habuerunt abutentes. fol.164. nume.4

Rex poteſt baronibus priuilegia iuriſdictionis caſſare, & annullare, etiam quòd illa habeant per viam contractus, ſi ipſi barones iuſtitia & dicta iuriſdictione abutantur. folio 165. nume. 10

Rex rumpendo fidem datam non facit iuſtitiam: cum ipſa fides fundamentum ſit iuſtitiæ. fol. 178. nume. 2
Rex propter bonum publicum poteſt remittere damna & iniurias particulariter & vniuerſaliter ſubditis illatas, etiam quòd Prouinciæ lex illud fieri vetaret. folio 182. nume. 11
Rex propter bonum publicum poteſt remittere delicta non obſtante partis inſtantia. fol. 182. nume. 12
Rex pro directione iuſtitiæ poteſt remittere delicta, quę per legem remitti prohibentur. fol. 184. nume. 14
Rex omni tempore debet habere ſinceram fidem, atque veram locutionem, vt omnes homines cuiuſcunque conditionis ſint poſſint ſe in illis fidare. fol. 179. nume. 4
Rixa. in rixa vniuſcuiuſque ictus eſt contemplandus, vt hinc animus occidendi inferatur. fol. 64. nume. 4
Rixa. ſi non conſtat ex pluribus rixantibus quis interfecit, omnes ſunt à pęna ordinaria abſoluendi, niſi conſtaret ipſos armatos & coniuratos fuiſſe ad mortem committendam. nume. 6

S

SAcræ res dicuntur illæ quæ ad ſacrorum vſum potiſſimum dedicatæ ſunt, vt ſunt Ciboria, Phialæ Capſulæ & ſimilia fol. 101. nume. 13
Sacrilegij crimen maius ac grauius furto eſt. fol. 100. numero 1
Sacrilegium nihil aliud eſt, quàm ſacræ rei violatio. nume. 2
Sacrilegium tanto grauius eſt, quanto res ſacra in qua quis peccat maiorem obtinet ſanctitatem. nume. 4
Sacrilegij ſpecies tres ſunt. nume. 5
Sacrilegium quod committitur contra perſonam grauius eſt ſacrilegio quod contra locum committitur. Et eſt prima ſacrilegij ſpecies. nume. 6

Sacrilegium committitur, quando loco ſacro fit iniuria, vt cum aliquid furto ſubſtrahitur, ſiue ſacrum ſit, ſiue non ſacrum, vel alijs modis iniuria inferatur. fol. 101. numero 7

Sacrilegium committitur, quando rebus ſacris fit iniuria. Quod quidem ſacrilegium committitur altero de tribus modis, nempe, quando ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro aufertur, ſeu furto tollitur. nume. 8

Sacrilegium quod committitur quando ſacrum de ſacro aufertur grauius eſt ſacrilegio, quando ſacrum de non ſacro vel non ſacrum de ſacro aufertur. Quod quidem ſecundùm diuerſitatem rerum ſacrarum diuerſos habet gradus. numero 9

Sacrilegium quod contra Euchariſtiæ ſacramentum committitur grauiſſimum eſt inter omnia. nume. 10

Sacrilegium committitur, quando iniuria infertur vaſis conſecratis ad ſacramentorum ſuſceptionem. numero 11.

Sacrilegium quod committitur quando ſacrum de ſacro aufertur, de iure ciuili dicitur proprium ac verum ſacrilegium. nume. 14

Sacrilegi pœna ſuffurantis rem ſacram è loco ſacro ſecundùm aliquorum opinionem arbitraria eſt. fol. 102. numero 15

Sacrilegij pœna quando ſacrum de ſacro furto tollitur, eſt pœna mortis naturalis. nume. 16

Sacrilegij pœna quando ſacrum de loco priuatè ſacro ſurripitur, non eſt pœna mortis naturalis: ſed tales delinquentes puniuntur pluſquam fures, ſed minus quàm veri ſacrilegi. fol. 103. nume. 19

in Sacrilegii crimine quinque ſunt conſideranda ad augen-

dam, vel minuendam pœnam ordinariam. fol. 104. numero 21

Sacrilegii pœna ordinaria quando ſacrum quod modicum eſt interdiu de ſacro aufertur eſt in humilioribus pœna metalli, in altioribus vero eſt in inſulam deportatio: quam etiam pœnam poterit iudex ex cauſa augere, & minuere. fol. 104 nume. 22

Sacrilegi ſurripientes rem ſacram è loco non ſacro extra ordinem puniendi ſunt. fol. 105. nume. 25

Sacrilegi ſurripientes rem non ſacram è loco ſacro, de iure ciuili vt fures puniendi ſunt. nume. 26

Sacrum dicitur aliquid, ex eo, quòd ad diuinum cultum ordinatur. fol. 100. nume. 3

Sarraceno, vel Iudæo baptizatis non poteſt quis eorum legem retrahere. fol. 59. nume. 10

Salyceti opinio in l. fina. nume. 6. C. de accuſationibus. reprobatur. Sed ſuſtinetur, ſi ipſa de criminibus exceptis intelligatur. fol. 19 nume. 8

Scelus nefarium quod dicatur. fol. 31. nume. 3

Scientia receptandi latrones conſiſtit in eo, quòd eſt notorium eos eſſe latrones, vel quia eſt publica vox & fama in loco. fol. 165. nume. 9

Secretum quid ſit, & quomodo intelligatur. folio 17. numero 6

Sententia illorum nec non Accurſii in leg. in eos. ff. de cuſto. reorum aſſerentium è fuga à carceribus induci confeſſionem illius delicti pro quo quis detinetur quamuis innocens ſit multis rationibus reprobatur. folio 2. numero 4

Sequeſtratio honorum locum habet, quando alicuius rei ſcandalum imminet: & fit officio iudicis nobili. fol. 166. numero 12

Sequeſtrum num decernere expediat, iudicis arbitrio relinquitur. nume.13

Socius criminis regulariter de conſocijs interrogari non poteſt. fol.16. nume.1

Socius criminis ideo de conſocijs non poteſt interrogari, ne aliorum crimina detegat, quia quiſque tenetur ſeruare ſecretum, quod eſt iuris naturalis. fol.17.nume.4

Socius criminis procedendo per inquiſitionem poteſt interrogari de cōnſocijs, quando contra conſocios precedunt infamia vel indicia aliqua. Et quomodo hoc intelligatur, vide latè ibi in diſtinctione. fol.18.nume.7

Socius criminis non poteſt interrogari de conſocijs, etiam quòd delictum aliter probari non poſſit. folio 19. numero 9

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, quando proceditur per accuſationem. nume.11

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs in criminibus Reipublicæ peſtiferis. fol.20. nume.12

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ, puta in crimine hæreſis. numero 13

Socius criminis poteſt de conſocijs interrogari in crimine latrocinij. nume.14

Socius criminis poteſt de conſocijs interrogari in crimine malefici. fol.21. nume.15

Socius criminis poteſt interregari de conſocijs in crimine læſæ Maieſtatis. nume.16

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs in crimine conſpirationis & coniurationis contra Principem. numero 17

Socius criminis poteſt interrogari de conſociis in crimine falſæ monetæ. nume.18

Socius

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs in crimine aſſaſini.nume.19

Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, quando periculum imminet priuatæ perſone, ab euitandum futurum damnum.fol.22.num.20

Socij criminum qualiter debeant interrogari de conſocijs. fol.23.nume.21

Socij criminum qualiter dicuntur interrogari ſecundum iuris ordinem nume.22

Socium criminis interrogans non ſecundum iuris ordinem peccat, & idem ſi omittit interrogare cum debet ſecundum eundem iuris ordinem.numero.23

Socius interrogatus de conſocijs ſecundum iuris ordinem tenetur manifeſtare conſocios, non ſolum in foro fori ſed etiam in foro conſcientiæ..num.24

Socius etiam non interrogatus de conſocijs incriminibus exceptis tenetur illos propalare, quando non ſunt correcti apud Deum.fol.24.nu.25

Socij criminum in criminibus exceptis admonendi ſunt à confeſſarijs, quòd conſocios publicent numero 27

Socius criminis ſi interrogatus à iudice de conſocijs in criminibus exceptis recuſat reſpondere, poteſt iudex illum compellere per torturam & qualiter practicetur in Regio concilio.uide num.29

Socius criminis in caſibus in quibus poteſt interrogari, quam fidem faciat,& maximè, quando concurrunt alia indicia & in Regio concilio qualiter hæc opinio recepta ſit.fol.25.num.30.

Socij criminis dictum coadiuuatum alijs adminiculis facit indicium ad torturam fol.26.num.32

Socij criminis dictum coadiuuatum alijs indicijs, ad hoc ut

faciat indicium torturam, requiritur, quod ſit factum cum iuramento, & etiam in tortura. folio. 27. nume. 34

Socij criminis dictum facit fidem contra conſocium, quando eſt factum intortura vel ſtatim poſt. folio 28 numero. 36

Socij criminis etiam quòd plures ſint, quamuis adminiculati alijs indicijs, ſolum faciunt indicium ad torturam. numero 37

Socij criminis de obſeruantia regij concilij Cathaloniæ concurrentibus alijs indicijs. tantum probant contra cõſocium, quantum alij teſtes omni exceptione maiores. Et quæ ſit ratio Regij concilij nu. 38

Socius criminis an poſſit interrogari de conſocijs, & in quibus caſibus & qua forma, & quam fidem faciat uide remiſſiue. fol. 167. nu. 1

Socius criminis regulariter non poteſt interrogari de conſocijs. fol. 168. nu. 2

Socius criminis inquibus caſibus poteſt interrogari de conſocijs, & concluditur quòd in crimiue furti non poteſt interrogari, ſed Bartolus contra. Et quomodo indicto crimine furti poterit interrogari, locuſque Bartoli ſit intelligendus numero 3

Socij & participes eorum, qui falſam cudunt monetam eadem pœna puniuntur, qua principales crudentes, & torqueri poßunt, ut prodeant conſocios. fol. 208. numero 12

Statutum diſponens quod fuga probet delictum non ualet. Fallit niſi contra fugientem eßent manifeſta delicta, & delicti qualitas pœnam mortis poſtularet fol. 83. nu. 29

Statutum dicens quod quilibet tenetur capere bannitũ, uel malefactorem intelligitur & arctat demũ eum, qui habet plenam ſcientiam de banno uel maleficio. folio 165. numero 8

Stuprum cum virgine vi & contra eius uoluntatem: commiſſum punitur pœna mortis. fol.39.num.6

Stuprum conſumatum ſine uiolentia non punitur pœna mortis. fol.40.num.10

Stupri pœna quæ ſit de iure ciu.li,canonico,& vſaticorum Cathaloniæ. fol.192.nu.3

Stuprum dicitur, quando uirgo ſiue ea volente, ſiue per uim capitur, & carnaliter cognoſcitur, & non rapitur, fol. 194.num.6

Suſpecti ſeu infecti de peſte expellendi ſunt, ne alij inficiantur. fol. 45.num.6

T

Tempus quo quis ſtat in carcere non computatur in tempore exilij.fol.189.nu.2

Teſtamentum factum ab eo, qui vſurarius non erat, ſi poſt modum ille talis efficiatur manifeſtus uſurarius, irritum erit eius teſtamentum. fol.133.nu.7

Teſtamentum vſurarij manifeſti etiam præſtita canonis cautione non ualet ſi poſt dictum teſtamentum ſecretè etiam crimen commiſerit.nu.8

Teſtamentum conditum à manifeſto vſurario non præſtita canonis cautione, ſi poſt dictum teſtamentum præſtatur talis cautio,teſtamentum reconualeſcit & efficitur validum. fol 135.nu.13

Teſtes omni exceptione maiores qui dicantur . fol.85.nu.40

Teſtis vnus tantum de uiſu omni exceptione maior ſufficiens indicium eſt ad torturam, & facit ſemiplenam probationem. fol.76.nu.1

Teſtis dicitur omni exceptione maior, quando non eſt infamatus de aliquo crimine. fol.77.nu.2

Teſtis contra aliquem falſum deponens triplicem facit defor-

deformitatem, periurij, & iniuſtitiæ, & mendacij, fol. 89.num.2
Teſtis falſum deponens tribus perſonis obligatur.nu.3
Teſtis falſus tribus pœnis afficiendus eſt. nu.4
Teſtis qui falſum aduerſus reum teſtimonium in capitali cauſa dixit puniendus eſt eadem pœna qua puniretur reus ipſe, ſi criminis conuictus foret. fol.90.nu.5
Timor iuſtus quis dicatur.fol 93.num. 10.
Tortura pro furto parui ualoris non infertur. folio 73. numero 1.
Tortura non eſt inferenda, niſi in illis caſibus, in quibus venit imponenda pœna ultra relegationem. numero 2.
Tortura grauior pœna eſt, quam ſit abſciſſio utriuſque manus. fol.74.nu.5

V

VAgabundorum reprobatio incepit ab Adam. folio 9. nume.1
Vagabundus quis dicatur. fol.10.num.9
Vagabundi vbi reperiuntur ibi conueniuntur, & puniuntur. num.10
Vagabundum uirum vxor non tenetur ſequi.num. 11
Vagabundus quomodo puniatur.num.12.& nu.13
Vaſa conſecrata dicuntur illa, quæ ſecundum eccleſiaſticum morem ſacro oleo inunguntur. fol. 101.nn.12
Verbalis iniuria non eſt ferenda ſine uindicta propter publicam utilitatem. fol.58.nu.4
Verba iniurioſa de per ſe in iniuriam oſtendunt. fol.59.nu.7
Verba iniurioſa proferens contra aliquem tenetur actione iniuriarum. Et eſt uerum, licet iuiuria uera eſſet, ſi animus

mus iniuriandi adeſſet.nu.9

Verba iniurioſa alteri dicere licitum eſt, dummodo illud ſit pro defenſione priuilegiorum vel Reipublicæ abſque animo iniuriandi. fol 60.nu.15

Verbalis iniuria uarijs legibus punita.fol.61.num.17

Verbalis iniuriæ pœna iure ciuili quo vtimur, arbitrio iudicis relinquitur.num.18

Verbum directe, vel indirecte, quomodo, & quomodolibet, ſemper debent aliquid operari, ne fruſtra cenſeantur appoſita,fol.95.num.6

Vicinitas à ciuili ſocietate formari cœpit, & ideo vicini inter ſe debent habere quandam fraternitatis ſpeciem.fol.55 nnm.1

Vicini cæteris amicis præponuntur, fol 56.nnm.2

Vicinus melior iuxta, quàm frater procul propter oportunam,& quotidianam opem.nu.3

Vicini ſi mali ſunt, nihil boni ab eis exiſtimandum eſt.nu.4

Vicini mali hoc eſt qui malis moribus imbuti ſunt, ut lenones, & meretrices, ab honeſta uicinia expellendi ſunt, ne mores vicinorum probos inficiant.num.5

Vicium libidinis à fundamentis Deus eradicat. fol 38.nu.1

Violentia in crimine raptus uirginis dicitur fieri parentibus, quando quis animum ipſius pertrahit ad ſuum uotum donis, & ſolicitationibus fol. 197.nu.4

Virginitas corporis non mulctatur per ſtuprum attentatum & non conſumatum.fol 40.nu.11

Voluntas ſola & cogitatio, illa ſcilicet quæ ſtat in finibus cogitationis non punitur.fol.38.nu.2

Voluntas interior, & ſic animus indicatur per actus externos.nume.4

Vnus teſtis tantum de uiſu omni exceptione maior ſufficiens indicium eſt ad torturam, & facit ſemiplenam probationem.

tionem. fol 76. nu. 1

Vſura quid ſit. fol. 115. nu. 1

Vſura vnde dicatur. fol. 116. nu. 2

Vſuræ duæ ſpecies inueniuntur, altera quæ nomen à ſuo genere diſtinctum habet quæ vocatur fœnus. Altera uero quæ in generis ſui appellatione conſiſtit, & vſura nominatur. fol. 117. nu. 3

Et fœnus quid ſit vide ibidem.

Vſura apud Grecos, & Hebraicos quid ſignificet. fol. 118. num. 5

Vſurarij quibus aſſimilentur. nu. 6

Vſura iure naturali prohibita eſt. Quod aliquot rationibus oſtenditur. fol. 119. num. 7

Vſuram iure diuino vetitam eſſe, ex pluribus veteris teſtamenti locis demonſtratur, & etiam ex nouo teſtamento. fol. 120. num. 9

Vſuram iure Pontificio prohiberi. fol. 121. nu. 12

Vſura ad faciendum bonum accipienda non eſt. folio 122. num. 14

Vſuram princeps temporalis permittere non poteſt: immo excommunicatus eſt permittens. nu. 15

Vſura iure ciuili prohibita eſt. fol. 123. nu. 16

Vſura qnare prohibita ſit. nu. 17

Vſura delictum eſt & qua pœna puniatur fol. 124. nu. 18

Vſuræ crimen an mere eccleſiaſticum uel mixti fori ſit. fol. 125. num. 19

Vſurarum crimen ſapit furtum, & rapinam. fol. 126. numero 23.

Vſurarius de iure ciuili pœna infamiæ punitur. fol. 130. nume. 1

Vſurarij publici eligi non poſſunt ad dignitates eccleſiaſticas. fol. 131. nume. 2

Vſurarius clericus iuris infamia punitur.nu.3
Vſurarij manifeſti quot modis eſſe dicuntur nu.4
Vſurarij manifeſti puniuntur diſpoſitione tex.in cap.quia in omnibus.de vſur & ibi de intellectu. c. quamquam .de vſur.in 6 fol.132.nu.5
Vſurarijs manifeſtis ante vſurarum reſtitutionem interdicitur teſtamenti factio, adeo, quòd ſi teſtamentum condiderit, iure pontificio dictum teſtamentum ipſo iure eſt nullum.nume 6
Vſurarij manifeſti teſtamentum etiã præſtita canonia cautione non ualet. ſi poſt dictum teſtamentum ſecretè etiam crimen commiſſerit.fol.133.nu.8
Vſurarius manifeſtus non poteſt cauſa mortis donare. fol.135.numero 12
Vſurarii pati debent,quod expellantur & eiiciantur à ciuitate.fol.136.nume.14
Vſurarii clerici.ab obtinendo beneficio repelluntur,& an ab officio & beneficio ſuſpendantur.nu.15
Vſura peccatum eſt,& pertinaciter affirmans non eſſe peccatum, vt hereticus puniendus eſt.nu.16
Vſurarii pœnis gehennalibus non facta reſtitutione tenẽtur numero 17
Vſurarii moriuntur, ut animalia bruta uel aliquo terribili iudicio de eis contigente.fol.137.nu.19
Vſuræ uicium tranſit ad ſucceſſores, fol.138.nu.20
Vſurarii uariis pœnis arbitrariè per Principes ſeculares in ſuis regnis impoſitis coerceri ſolent.fol. 139.nu.21
Vſuram committit qui ratione mutui ſtipulatur ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile .et quomodo talis reſtituere teneatur.fol.142.nu.8
Vſuram committit mutuator, licet à principio mutuaſſet proximo motus caritate,& ab intentione lucri prorſus alie-

alienus, cum poſtea tranſacto aliquo tempore cogitat lucrum ſibi dari ab eo cui mutuauit. fol. 143. nu. 10
Vſuram committit mutuator ſola intentione & ſpe quòd aliquid ſibi vltra ſortem mutuatam perſoluatur. nu. 11
Vſuram committit mutuans triticum vetus cum pacto, vt alterum tantum recens ſibi reſtituatur ſciens melius, & maioris precij quàm ſuum tempore mutui. Quod non procedit, quando illud fit principaliter animo renouandi ne ſuum corrumpatur, & ut gratiam mutuans recipienti faceret fol. 144. nu. 12
Vſuram committit mutuans centum ducatos mox in ſuis neceſſitatibus expendendos ſub hoc pacto, quod lucrentur ſicut ſimiles lucrarentur apud legalem mercatorem. numero 13.
Vſuram committit mutuans pecuniam alteri, & ſimul uendit aliquid mobile, uel immobile plus petens ab eo iuſto precio. nu. 14
Vſuram committit, qui mutuat, alicui nauiganti, uel eunti ad nundinas recepturus aliquid vltra ſortem pro eo quod in ſe ſuſcepit periculum pecuniæ. nu. 15
Vſuram committit mutuator recipiens aliquid in pignus mobile, uel immobile intendens recipere utilitatem ex uſu illius pignoris ratione matui. fol. 145. nu. 16
Vſuram committit mutuans pecuniam ſub certo pignore vſque ad certum tempus, ſub pacto, quod ſi non ſoluit in termino ſtatuto, cadat debitum in commiſſum, & pignoratio cadat in uenditionem: cum res pignorata plus ualeat, ſi intra dictum tempus receperit fructus illius rei pignoratæ, non computando illos in ſortem, ſed pro ipſo mutuo. num. 17
Vſuram committit mutuans pecunias mercatoribus, vel artificibus vt cum eis negocientur, cum pacto, quòd in omnem

nem

nem euentum, & periculum capitale ſit ei ſaluum, & integraliter reſtituendum, & inde aliquid lucri ſperant habere, quia aliàs non deponerent dictas pecunias penes dictos mercatores licet ſimpliciter illud lucrum ſperatum dimittatur diſcretioni mercatoris.nu.18

Vſuram non committit mutuans debitori ſuo, vt debitum quod iam aliàs debet ſoluat. fol.146.nu.20

Vſuram non committi qui mutuat ad captandum amorem, uel beneuolentiam, licet poſtea ex illo amore ſeu beneuolentia conſequatur à mutuatario beneficium.num.21

Vſuram non committit recipiens intereſſe ex mutuo ratione damni emergentis vel lucri ceſſantis. Et quomodo hæc intelligantur.nu.22

Vſuram commit. mercator qui mutuando paſciſcitur, quod pendente termino ad ſoluendum conſequatur aliquod intereſſe ſeu interuſurium medij temporis, & non ualet talis conuentio. fol.151.nu.5

Vſura promiſſa ſub titulo donationis non ualet: quia talis donatio non procedit ex mera liberalitate donantis. folio 152.num.7

Vſuram committit mutuator, qui ultra ſortem mutuatam ſtipulatur ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile.fol.153.nu 8

Vſuræ de iure licitæ ſunt: ſolum enim illarum exceſſus reprobatur. Et ideo, ſi ultra modum ſtipulatæ ſunt, debent reduci admodum. Et quid de iure canonico, & etiam iure ciuili à tempore Iuſtiniani uide latè.fol.156.num.12

Vſuram committere eſt contra ius naturale.fol.159.nu.4

Vſuram committere eſt facere contra ius diuinum.nu.6

Vſurarij non poſſunt ſe excuſare, quod non cognoſcant cauſam dandi ad vſuram eſſe iniuſtam.fol.160.nu.11

Vſus rerum in quibus mutuum reperitur, eſt ipſa rerum conſumptio.

ſumptio.fol.141.nu.6
Vtile per inutile uitiatur. fol.156.num.13
Vulnera in capite illata magis dicuntur læthalia, quam in alia parte corporis.fol.64 nu 3
Vulnera in capite dicuntur læthalia & arguunt intentionem mortis,fol.66.nu.11
Vulneratus licet præſumeretur mortuus ex uulnere, non tamen procederet, quando ex mala, & inordinata uita aliud eſſet præſumendum.fol.68. num.16
Vulneratus in dubio potius præſumitur mortuus ex negligentia,quàm ex vulnere.num.17
Vxori licitum eſt fugere, quando ipſa acriter à marito verberatur, & tunc extra domum ei alimenta debentur. fol. 93.num.8
Vxori bona mariti ſunt tacite obligata pro alimentis debitis. nume.11

Finis Indicis.

LIBER

QVÆSTIONVM CRIMINALIVM

IN ACTV PRACTICO FREQVENTIVM ET MAXIME CONDVCIBILIVM,

ET IN SACRO REGIO CRIMINALI Concilio Cathaloniæ pro maiori earum parte deciſarum.

Authore don Ludouico à Peguera eiuſdem Regij Concilij Conſiliario.

Cap. I. An detentus in carceribus, pro aliquo delicto, ſi ab eiſdem fugiat carcere effracto, debeat puniri pœna ordinaria illius delicti, proquo detinebatur: quamuis innocens reperiatur.

1 *Fuga à carceribus, an faciat fugientem haberi pro confeſſo, vide pro & contra, & reſoluitur, quòd non contra communem opinionem.*

2 *Intellectus ad l. in cos ff. de cuſtod. & exhibitio. reo.*

3 *Iudex poteſt arbitrari pęnam, quando lex certam & ſpecialem pœnam non imponit.*
4 *Sententiam illorum, nec non Accurſij, in l. in eos. ff de cuſt. reo. aſſerentum, e fuga à carceribus induci cónfeſſionem illius delicti pro quo quis detinetur, quamuis innocens ſit, multis rationibus reprobatur.*
5 *Fugiens à carceribus quomodo puniendus ſit, uide hic diſtinguendo.*
6 *Pœnę capitis non dicitur illa, quæ mortem naturalem infert.*
7 *Concluſio regij concilij.*

1 MAGNA eſt ſcribentium caterua, quæ ſentit, fugam quæ fit ex carceribus, ſiue fractis foribus ſiue conſpiratione, facere fugientem haberi pro confeſſo: adeo, ꝙ ſi reuera fugiens non commiſiſſet delictũ pro quo erat carceratus, debet puniri ac ſi reuera crimen commiſiſſet. In hac ſententia ſunt plures Doctores relati per Petrum Dueyas. in regu. 392. incipienti Fuga. in principio, & in prima ampliatione. & alij plures quos refert Nicola. Boer. in deciſio. 215. num. 6. & Iul. Clar. in prac. crim. § fi. q. 21. uerſi. Tertio tamen. aſſerens, hanc eſſe communem opinionem. Qui omnes dictam concluſionem probare conantur, ex. l. in eos. ff. de cuſt. & exhibitio. reo. iuxta Accurſij intellectum, ibi in uerbo. tamen puniendi ſunt. Vbi tales pœna ordinaria delicti, pro quo detinebantur, quamuis innocentes reperiantur coercendos eſſe declarat.

Contrariam tamen ſententiam ueriorem eſſe arbitror: vt ſcili-

vt ſcilicet, euadentes carcere effracto, non confiteantur delicta, pro quibus detinebantur, neque pro eis puniendi ſunt ſi innocentes, aut non conuicti, inueniantur. Probatur primo, quia in toto iure nulla lege hoc cauetur, ut etiam atteſtatur Raphael Cuma. in conſ. 106. num. 2. & 3. Quod argumentum in iure fortiſſimum eſt, quia erubeſcimus ſine lege loqui. legibus uulgatis. Et quamuis contrarium aſſerentes, profiteantur probari ex allegata l. in eos. tamen litera, & ſenſus dictæ l. rectius inſpiciantur, & ponderentur, erit ſatis nobis compertum. l. illam talem ſenſum non recipere. Cuius l. verba hæc ſunt. *In eos qui cum recepti eßent in carcerem conſpirauerint, vt ruptis vinculis, & effracto carcere euadant, amplius quam cauſa ex qua recepti ſunt repoſcit cuſtodiendum eſt, & quamuis innocentes ex eo crimine inueniantur, propter quod impacti ſunt in carcere,*
2 *tamen puniendi ſunt.* Quo tex. potius noſtra ſententia extat probata quam aliorum, qui dictæ legis fundamento erronee dictã communem opinionem ſtatuere uoluerunt: Nam eo in textu, non quidem certa & ſpecialis pœna ſtatuitur, ſed ſolum ſimpliciter eos qui in carcerem conſpirauerint, ut ruptis vinculis, & effracto carcere euadant puniendos eſſe deciditur, licet ex eo crimine pro quo deti-
3 nebantur innocentes inueniantur. Et ubi lex certam & ſpecialem pœnam non imponit, tunc arbitraria pœna vendicat ſibi locum, ut ſcilicet iudex arbitrio ſuo, cauſa cognita puniat, ut in l. 1. §. expilatores. ff. de effractoribus & expilatorib. ibi *quibus nulla ſpecialis pœna reſcriptis principalibus impoſita eſt, idcirco, cauſa cognita; liberum erit arbitrium ſtatuendi ei qui cognoſcit.* Concordat tex. in l. 1. §. ait prætor ff. de iure deliberan. ibi. *Si tempus ad deliberãdum petet dabo.* Cum dicit tempus, nec adijcit diem, ſine dubio oſtendit eſſe in ius dicentis poteſtate quem diem præſtituat.

A 2 Con-

Concordat etiam tex.in l.hodie ff.de pœnis. In eadem ſen tentia eſt Alber.de Roſ.in dicta.l.in eos. num.2. vbi poſtquam in d.l.non determinatur pœna,credit eam eſſe arbitrariam, & arbitrio iudicis imponendam & determinandam.Ergo ſi in caſu illius.l. pœna arbitrio iudicis infligenda eſt,non erit uerum, quòd tales delinquentes habeantur pro confeſſis: quia ſi in confeſſis eſſent, pœnæ potius ordi
4 nariæ delicti, quàm extraordinariæ locus eſſet. Præterea demirandum eſt, tantam doctorum cateruam, aliàs non infimi nominis, ex dicta l. in eos. dictam communem opinionem ſtatuiſſe, cum lex illa, de fugientibus à carceribus nullum faciat uerbum, ſed ſolum de illis, qui cum recepti ſunt in carcerem tantum conſpirarunt, ut euaderent. Et ſic de ſolis conſpiratoribus loquitur. vt clare ibi demonſtratur, in verbis. *Vt ruptis.* & ibi in verbis. *Propter quod impacti ſunt.* Et non dicit fuerunt. Hi enim cum detinentur in carcere ex cauſa ex qua innocētes inueniuntur,ad huc ratione conſpirationis cum alijs factæ puniuntur pœna indeterminata à lege. ut ibi in verbis. *Tamen pnniendi ſunt.* nulla pœna explicita, & ſic venit arbitrio iudicis terminanda, ut ſupra abunde probatum extat. Quapropter non immerito Accurſij ſententiam in dicta glo.ſuper uerbo. *Puniēdi ſunt.* eiuſq; ſequacium, nec nōn communis opinionis ſupra relatæ, aſſerentium, ex dicta conſpiratione,& ex fuga,effracto carcere confeſſionem induci illius delicti pro quo quis detinetur, licet innocens inueniatur, damnandam eſſe fatendum eſt. Quod etiam ex ſequentibus demonſtratur. Nam ſi innocentes punirentur ex crimine non commiſſo, ſequeretur, quòd crimen non commiſſum haberet pœnam, ſed de iure crimen non commiſſum non habet pęnam.ut in l.ſancimus. C. de pœnis ibi. *Sancimus ibi eſſe pœnam vbi & noxia eſt.*

eſt. Ergo ſequitur, quòd fugiens è carcere, ſiue effractis foribus, ſiue conſpiratione, ſi innocens eius delicti pro quo detinebatur inueniatur, non ſit puniendus pœna delicti cuius eſt innocens. Hæc corroboratur ſententia ex his quæ in iure deciſa ſunt, quòd confeſſio vera non facit puniri eum quem conſtat innocentem eſſe. l. 1. §. ſi quis ultro. ff. de quæſtionibus vbi ſi poſt confesſionem conſtiterit de innocentia rei, quantumuis condemnatus, reſtituitur à Principe. Ergo ſi vera confesſio contra innocentem nihil operatur, neque ficta quæ inducitur ex fuga à carceribus carcere effracto. l. adoptio. ff. de adoptionibus. Præterea ſi fugiens carcere effracto puniretur pœna ordinaria ex eo crimine propter quod impactus erat in carcerem, quamuis innocens inueniretur, ſequeretur, aut facilime contingere poſſet, quòd nocens & innoceus ratione unius delicti pœna ordinaria punirentur. Vt puta, cum receptus in carcerem conſpiraſſet, & ruptis vinculis euaſiſſet, qui iterum receptus & captus punitur pœna ordinaria delicti pro quo detinebatur, quamuis ſit illius delicti innocens, & poſtea contingit, quod illius delicti verus delinquens capitur, qui dictæ ordinariæ pœnæ quoque ſumit ſupplicium, aut ſaltim pro bono publico ſumere debet; quia expedit rei publicæ ne crimina remaneant impunita. l. congruit. ff. de officio præſid. Ergo ſequitur, atque hoc exemplo demonſtratur, quòd nocens, & innocens, ratione unius delicti punirentur pœna ordinaria. Quòd ſanè abſurdum eſſet, maximumque inconueniens, iuri atque rationi contrarium, & ſic non admittendum. Neque officit ſi dicatur, communem opinionem ſupra relatam eſſe in contrarium, nam abundè ex ſuperioribus deciſum eſt, dictam communem opinionem eſſe erroneá, & nullo

iure probatam. Immò conſtat à pluribus illam referentibus obiectam eſſe. vt apud Iul. Clar. uidere eſt, in practi. crim. §. fi. q. 21. uerſ. Tertio tamen, in quo loco oſtendit, in ſuo ſenatu dictam communem opinionem non fuiſſe admiſſam. Idem Anto. Gomez. cap. 9. delicto. nu. 11. & in legibus Thauri. l. 76. nu. 12. qui referẽs dictam communem opinionem, eam reprobat. Rippa quoq; in l. admonendi. nu. 170. refutat dicens, l. in eos. dictam opinionem nõ probare. Quo fit, ut concludamus, conſpiranti in carcerem, pro crimine non commiſſo pœnam aliquam non eſſe dandam, ſed tantum pro conſpiratione, fuga, ſeu effractura. Qua in re, vt breuibus quæſtionem abſoluamus, & totam materiam effracti carceris perpendamus, ſic nos diſtinguere oportet. Aut captus in carceribus fugit ſine fractura carceris, puta propter negligentiam cuſtodũ, & tunc ex ſola fuga, ille talis punitur mitius, quam ſit pęna capitis, & ſic pœna arbitraria, ut probatur in l. 1. in princ. ff. de effractoribus. & expila. ibi, *Quòd ſi per negligentiam cuſtodum euaſerit, mitius puniendos*. Aut detruſi in carcerem non fugiunt, nec frangunt carceres, ſed adinuicem conſpirant, ut ruptis vinculis, & effracto carcere euadãt, tunc aut loquimur de his, qui recepti ſunt in carcerem ex cauſa vera, ex qua pœna eius inuebat, & eo caſu, quia conſpiratio aggrauat delictum, puniuntur amplius quàm ſi non cõſpiraſſent; ut ruptis vinculis euaderent. & iſte eſt caſus in l. in eos. in prin. ff. de cuſ. & exhi. reo. ibi. *Amplius quã cauſa ex qua recepti ſunt repoſcit cuſtodiendum eſt*. Quod intellige arbitrio iudicis. vt in allegata l. 1. §. expilatores. ff. de effractorib. & expilatorib. Aut loquimur de his qui detinebantur in carceribus ex crimine, & ex cauſa ex qua innocentes inueniuntur, & tunc iſti adhuc ex conſpiratione facta cũ alijs puniuntur, quibus etiam pęna eſt indetermina-

ta.

ta.vt in d.l.in eos.in uerbis.*Tamen puniendi ſunt.* quæ pœna uenit in iudicis arbitrio terminanda, per d. §. expilatores. Aut uero loquimur de illis, qui cùm deteti ſunt in carcere, carceres uel fores rumpūt, & euadunt; & iſti puniuntur pœna capitis. yt eſt caſus in l. milites. § eius fugam. ibi. *Eum tamen qui carcere effracto fugit, etiam ſi ante non deſeruerit, capite puniēdum Paulus reſcripſit.* probatur etiam in l. 1. de effractorib. Aut deniq; capti in carceribus ſolum corrumpunt, & forte non euaſerūt, nec fugere potuerunt; & tunc ſiue effregerint facta conſpiratione cum cæteris, vel quocunque modo, dummodo animo fugiendi id fecerint; etiam capite puniuntur. ut in d. l. 1. ibi. *Saturnius etiam probat, eos qui de carcere ſiue effractis foribus, ſiue cōſpiratione eruperunt, cum cæteris qui in eadem cuſtodia erunt, capite puniendos.* Concordat tex. in l. ſi quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis. Ratio eſt, quia ſola ruptura portat pœnam capitis: ideo, quòd carceres ſunt loca ſacra, quia ſunt publicè dedicata. l. ſacra loca. ff. de rer. diuiſio. ibi. *Sacra loca ea ſunt, quæ publicè dedicata ſunt, ſiue in agro, ſiue in ciuitate ſint.* Et ſic muri, & fores carcerū qui publicis uſib. deſtinantur, & ad cuſtodiam, & non ad pœnam, ſancti ſunt. ſicut muri ciuitatis. Sed rumpens vel uiolans ſanctum, capite punitur. vt in l. fi. de rer. diuiſio. Ergo rumpēs uel uio-
6 lans carceres, pœna iam dicta plectendus eſt. Pœna autē capitis, de qua dictæ leges in noſtro caſu loquuntur, non eam intelligamus, quæ mortem naturalem infert, ſed aliam mitiorem. ut eſt glo. notab. quæ pro ſingulari ſolet allegari in l. 1. C. ne chriſtia. man. in uerbo. capitali. & eſt alia ſimilis in l. ne frumentum. & ibi Bal. & Salyc. C. quæ res uendi non poſ. glo. de iure canonico. & ibi Ioā. Andr. per eam in cap. quanto. in verbo defraudatam. Pro quo recte adduci poteſt quod notat Cyn. in l. 1. C. de fal.

vbi dicit, pęnam capitalem interpretandam eſſe in mitiorem partē, vt comprehendat deportationem, & non mortem naturalem. uide plures concordantes apud Petrum Duenyas. in regu. 395. in 9. limitatione. Et ſm vltimam opinionē fuit in regio criminali concilio Cathaloniæ concluſum die 7. menſis Nouembris 1581. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ contra Hieronimum Salas, delatum & inculpatum, ꝙ cum receptus eſſet, in carcerem conſpirauerit, & ruptis uinculis, & effracto carcere, cum alijs ab eiſdem euaſerit, qui etiam erat detentus pro aliis delictis adeo capitalibus, quòd ſi probata extitiſſent, ſine dubio fuiſſet reus mortis. Et tamen fuit condemnatus pro dicta conſpiratione, fuga, & effractura, attentis etiam alijs delictis de quibus tantum erat infamatus ad ſeruitium regiarum triremium imperpetuum.

Capit. 2.

An baro cui non competit aliqua qualitas tribuens ei iuriſdictionem erga aliquem delinquentem alterius baroniæ, poſſit illum capere, & remittere ad ſuum baronem, & iudicem loci delicti.

1 *Iudex in ſua Prouincia poteſt capere delinquentem alterius Prouinciæ & illum remittere ad iudicem prouinciæ vbi deliquit.*

2 *Iuriſdictio ratione originis, domicilij, vel alias, non requiritur ad effectum capiendi, & remittendi delinquentem ad iudicem loci delicti. Contraria tamen ſententia verior eſt, vt latè infra nume. 4.*

3 *Remiſſio delinquentis ad ſuum iudicem debet de neceſſitate fieri, quando delictum remaneret impunitum. Et quomodo intelligatur. vide infra. nume. 6.*

Intellectus

4 *Intellectus ad §. ſi vero quis comprahenſorum. in auth. vt nulli iudicum.*

5 *Remiſſio delinquentium ad ſuos iudices, ſub qua forma, & ſolemnitate de iure facienda ſit.*

6 *Remiſſiones delinquentium fieri debent inter iudices qui ſunt ſub eodẽ principe, vel domino, cuius iuriſdictiones tam iudicis petentis remiſſionem, quàm iudicis à quo petitur ſunt. Secus autem, quando dominia ſunt diuerſa.*

7 *Concluſio Regij concilij.*

ANTONIVS Soteres loci Sancti Martini Seſcleyoles vaſſallus & diſtrictualis Ioannis Franciſci de Caldes domini & baronis dicti loci ſancti Martini deliquerat in dicto loco, poſtea fuit captus in villa Martorelli p Franciſcum Agullana procuratorem generalem caſtri de Roſanes & de Martorell pro domina quę dicitur dicti caſtri, in cuius diſtrictu & iuriſdictione non deliquerat, & cum dictus Antonius Soteres non eſſet originarius dicti caſtri & baroniæ de Martorell, neque in ea domicilium fouere, dictus Agullana remiſsit eum puniẽdum ad dictum Ioannem Franciſcum de Caldes dominum & baronem loci delicti. Verum conquærendo dictus Antonius Soteres ſe nulliter captum fuiſſe, vt potè, quia captus à iudice ut prætendebatur omnino in competente; cum in eum neque ratione originis, neque domicilij, neque loci delicti commisſi nullam iuriſdictionem haberet: prætendendo proinde ſe grauatum & oppreſſum ex ea nulla & inualida vt aſſerebatur ex defectu iuriſdictionis captura, nec non etiam pariter ſe grauatum, & oppreſſum ex dicta remisſione per dictum Franciſcum Agullana de eius perſona informiter facta ad dictum Ioannem Frãciſcum

de

de Caldes, interpoſuit recurſum ad regium criminale concilium. In quo pro parte dicti Ioannis Franciſci de Caldes domini dicti loci ſancti Martini fuit prætenſum, deductum, & allegatum, capturam dicti Antonij Soteres factam à dicto Franciſco Agullana prædicto procuratore, & conſequenter remiſsionem de illius perſona factam, rectè & legitimè factam fuiſſe.

Et primo poteſt probari per tex. in § ſi vero quis comprætenſorum. uerſic. ſi vero cognoſcatur. in auth. vt nulli iudi. vbi Imperator, ſi cognoſcatur quod delinquens in aliã Prouinciam degit, iubet Prouinciæ illius iudicem in qua peccari quid huiuſmodi contigerit, epiſtola publica uti, ad illius Prouinciæ iudicem in qua delinquens perſona degit: & quod ille qui publicas ſuſceperit literas, periculo ſuo compræhendere huiuſmodi delinquentem teneatur, & ad iudicem Prouinciæ tranſmittere in qua peccauit: ſupplicijs legitimis ſubijciendum. Quo in loco, nõ ſolum Imperator approbat capturam, vt ibi in uerbis. *periculo ſuo comprehendere*. verum etiam, & remiſsionẽ inde faciendam ad iudicem loci delicti. vt ibi in verbis. *Et ad iudicem Prouinciæ tranſmittere in qua peccauit*. Ratio autem huius ſanctionis multiplex eſſe poteſt. Prima ratio eſt, quia congruit Reipublicæ eo in loco delicta publicè puniri in quo fuerint perpetrata: vt alijs ſit exemplum. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. clemen. 1. de officio ordinar. c. quapropter. 2. q. 7. cap. ad deliberandum de Iudæis. & cap. 2. de calumniatoribus. Secunda ratio eſt, quia reſpublica in cuius territorio delictum eſt perpetratum afficitur ſpeciali iniuria: & magiſtratus illius maximè offenduntur: quibus conuenit, Prouinciam malis hominibus expurgare. Et ideo par eſt, quod his iudicibus conueniat eorum criminum punitio; vt publica fiat uindicta:

dicta: & denique ſatisfactio illi reipublicæ quæ lęſa fuit. l.3.& l.congruit.ff.de officio præſi.cap.1.de raptorib.cle, paſtoralis.de re iudi.& c.factæ ſunt leges.diſtinct.4. Tertia ratio eſt, quia in loco delicti, commodius de criminis authore diſcutitur, quod conſtat & notatur in §.conſiderantes. vt omnes obedi.iud.

2 Et ſic habes, quòd quando captura alicuius perſonę fit per aliquem iudicem ad effectum tantum remittendi captum ad iudicem loci delicti, non ut iudex capiens velit contra delinquentem inquirere, & eundem punire, non requiritur iuriſdictio ratione originis, domicilij, vel alias ex parte iudicis capientis,& remittentis: ſed poteſt delinquentem capere, licet in eum nullam habeat iuriſdictionem: & illum captum remittere ad iudicem loci delicti. Tantum enim ſufficit, quòd iuriſdictio in delinquentem reſideat penes iudicem qui petit remisſionem ſibi fieri. In huncq; ſenſum percepit Panor.in c.fi.nume.16.in verſic. Nota tamen. de foro competen. vbi dicit, notandum eſſe ex opinione Calderici non ſolum iudicem domicilij poſſe remittere delinquentem,ſed & alium qui non ſit iudex delinquentis. Quod dicit ſibi placere ex diſpoſitione tex. in d.§.ſi verò quis compræhenſorum. cum ille text. in diſtinctè loquatur, quod ſolum debet remitti,& non dicit per quem iudicem. Hanc eandem ſententiam ſequitur Iul.Clar.in prac.crimi.q.38.uerſic. Sed quid ſi iudex. dicens, & aſſeuerans,ſolummodo attendendam eſſe iuriſdictionem iudicis petentis remiſsionem ſibi fieri; non autem eius à quo petitur remiſsio: & quod ſemper uidit de facto ſeruari, ſiue remisſio petatur à iudice qui ſit ſub eodem principe, ſiue præſide Prouinciæ; ſiue petatur ab eo qui ſit ſub alio principe: quia non attenditur an poſsit ab eo capi de iure vel ne, ſed ſolum an ille qui petit habeat

beat iuriſdictionem procedendi contra eum.

Quæquidem ex Panormitani ratione in dicto cap. fin. nume.23.corroborari videntur, vbi reprobat conſuetudinem per quam introductum eſſet, non debere fieri remiſsiones delinquentium: ideo quòd publica vtilitas lęderetur, quæ requirit, ne crimina remaneant impunita: immo in eis puniendis verſatur. cap. vt famæ. de ſentent. excommunic.

3 Hinc ſequitur, quòd vbicunque delictum remaneret impunitum, ſi remisſio non fieret, debeat de necesſitate remisſio fieri. Quod dicit communiter teneri Anna.in c. ex his. poſt nume.9.verſic. Et primo arguit. de fur. Quo fit, ut cum ex parte dicti Ioannis Franciſci de Caldes domini dicti loci ſancti Martini adeſſent qualitates tam ratione delicti, quàm domicilij tribuentes ei iuriſdictionē erga eundem Antonium Soteres, eſſet concludendum, capturam, & remisſionem de illius perſona factam, rectè, legitimèq; factam fuiſſe. Et maximè, hoc publica vtilitate ſuadente, ne illius crimina remanerent impunita.

His tamen non obſtantibus, in caſu propoſito, contraria opinio viſa fuit uerior. Videlicet, dictum Antonium Soteres à Franciſco Agullana prædicto generali procuratore tanquam non habente in eum iuriſdictionem neque ratione domicilij, neque originis, uel alias, male captum fuiſſe, & proinde non potuiſſe illum remittere ad iudicem delicti.

Et non obſtant tex. in §. ſi uero quis compręhenſorum, & dicta doctorum ſuperius allegata, quæ robur, ac vires

4 ex d.§.ſuſcipiunt. Nam §. ille ſi uero quis compræhenſorum, iuxta ueriorem ſenſum ita interpretandus eſt, vt ab eo tantū iudice facienda ſit remisſio ad locum delicti qui ſit iudex ratione originis; vel domicilij. Non enim à

quo-

quocunque iudice illius loci vbi delinquens habitat, aut commoratur, in delictis facienda eſt dicta remisſio. Etenim, ille tantum iudex poterit ac debet remittere, qui ratione domicilij, aut originis alteriusve cauſæ habeat iuriſdictionem in ipſum delinquentem. ita Anto. Butr. nu. 10. Fel. nu. 9. & Areti. col. 4. in cap. fi. de foro compet. Qua ſententiam probare conantur ex c. 1. de priuileg. in 6. vbi cõſtat, exemptum qui iure ad locum delicti remittendus alioquin eſt, non poſſe remitti à iudice ordinario à quo exemptus exiſtit: quia in exemptũ iuriſdictionem non habet. Igitur neceſſaria eſt iuriſdictio aliqua ex cauſa, ut iudex remittere poſſet delinquentem ad locum delicti. In eadem ſnĩa quoq; eſt Boſſ. in tit. de foro comp. nu. 52. ubi admonet, non eſſe credendum, à quolibet iudice remiſſionem poſſe peti: ſed tm̃ ab eo qui habet iuriſdictionem in eum reũ, ut eſt iudex domicilij, & ſecus eſſe, ſi nullam iuriſdictionem haberet. Quod quidem exemplo demonſtrare conatur, de eo qui cum in ſua ciuitate deliquiſſet fugerat Mantuam, determinans, à iudice illius loci non poſſe peti remisſionem: cum ille iudex non poſſet eum capere. Idem Marian. Soc. in c. poſtulaſti. nu. 14. de foro comp. Couar. practi. quæſtio. c. 11. nu. 10. qui hoc ipſum procedere non ſolum ait in remiſſione neceſſaria, de qua loquitur text. in d. §. ſi uero quis compræhenſorum; verum etiam in uoluntaria: ſcilicet in illa quæ fit ſpontè, & vrbanà: quæ pari modo exequi non poteſt, niſi iudex aut ratione domicilij, aut originis, iuriſdictionem habeat in ipſum delinquentem. Et cum dictus Franciſcus Agullana caruiſſet omnibus qualitatibus ſibi iuriſdictionẽ tribuentibus, conſequens eſt, ut nec potuerit dictum Antonium Soteres capere, neque inde ad dictum Ioannem Franciſcum de Caldes iudicem delicti remittere.

Præterea tex.ille in d.§.ſi vero quis comprehenſorum, loquitur vt ſupra diximus in remisſione neceſſaria: ideo quòd lex illa neceſſitat iudicem Prouinciæ in qua delinquens degit, vt periculo ſuo compræhendat delinquentem,& ad iudicem Prouinciȩ tranſmittat in qua peccauit, ſupplicijs legitimis ſubijciendum. Sed in hoc Cathaloniæ principatu, non eſt locus remisſioni neceſſariæ. vide late Præpoſitum. de pace & treugua. c.ſi captio. pagi. 2. & 3. qui allegat.conſti.præterea confirmantes.Reg.Petri. iij.& conſtitu.item quòd Vicarij.Reg.Petri.ij. quibus iuribus,abrogata videtur diſpoſitio in dicto principatu dicti.§.ſi vero quis comprahenſorum. in auth.ut nulli iudi. Ergo concludendum eſt, dictam remisſionem ex diſpoſitione dicti tex.fieri non potuiſſe.

Et quamuis uerum eſſet, quòd dicta diſpoſitio dicti.§. militaret in Cathalonia, non erat facienda dictà remisſio niſi forma & iuris ſolemnitate adhibitis. iuxta diſpoſitionem tex.in dicto.§.ſi vero quis comprahenſorum. Forma autem & ſolemnitas à iure conſtituta hæc eſt,quod iudex loci delicti mittat literas requiſitorias in debita forma in iuris & iuſtitiæ ſubſidium expeditas, ad iudicem qui captum detinet delinquentem; ut eum ad ſe, ut iudicem loci in quo peccauit puniendum tranſmitteret. ut in d.§. In quibus quidem literis, iudex requirens tenetur ſummariam delicti cognitionem interſerere: quia ad hoc ut fiat remiſsio ad locum delicti, eſt neceſſaria quædã ſummaria criminis cognitio, & probatio: ne alioquin, quis innocens infamia notetur.glo.in clemen.paſtoralis. in verbo. de more.de re iudi.Oldra.conſil.124.Bal.in l.1.C.vbi de crimi.agi opor.& Aret.in cap.fi.nu.20.de foro competen. Et quòd hæc ſummaria cognitio fieri debeat à iudice loci delicti, qui remiſsionem petit. tenet Bar. in d.l.1. Pa-

nor.

nor.in cap.final.nu.18.de foro comp.& Guido Pap.in dicta deciſione 202. Cumq; hæc forma & ſolemnitas omnino defecerint in dicta remiſsione facta per dictũ Franciſcum Agullana ad dictum Ioannem Franciſcum de Caldes iuuari poſsit ex diſpoſitione d.§.ſi uerò quis comprehenſorum : immo eſt fatendum , eam nulliter fuiſſe factã ratione formæ improbatæ. ut in uarijs iuris locis uarijſq; exemplis demonſtrari poſſet.

6 Neque officit ratio Panormitani in cap.fina. nu.23. reprobantis conſuetudinem per quam introductum eſſet non debere fieri remiſsiones delinquentium , ideo quòd publica utilitas lęderetur, quæ requirit,ne crimina remaneant impunita. Nam hoc eſſe uerum ſcribentes fatentur,inter iudices qui ſunt ſub eodem principe,uel domino : & cuius iuriſdictiones tam iudicis petentis remisſionem, quàm iudicis à quo petitur ſunt: inter quos,de iure vbi crimen remaneret impunitum facienda eſt remiſsio : & conſuetudo in contrarium non ualeret: quia irrationabilis eſſet,contra cap.fi. de conſuetudine. uide Boſſ.in tit. de foro competen.nume.23.& Dida.à Couarru.pract.q. cap.11.nu.10.ubi uideas rationes. Non tamen hoc procedit, quando dominia ſunt diuerſa : nam in hoc caſu de generali conſuetudine non fiunt huiuſmodi remiſsiones. de qua conſuetudine atteſtantur Iul. Clar. & multi alij ab eo relati, in ſua practi.q.38. uerſic. Sed certè. & uerſic.ſeq. ibi. *Cęterum inter diuerſa dominia*, Cumque dominia dictarum baroniarum, in quibus in Cathalonia barones dicuntur reguli ſint diuerſa, & unuſquiſque in eis reſpectiuè habeat altam iuriſdictionem , adeo , quod unus alteri obedire non tenetur,eſt dicendum, dictam remiſsionem fieri non potuiſſe : obſtante dicta generali conſuetudine, quæ inter diuerſa dominia approbata eſt . Immo dictus

Anto

Antonius Soteres debebat eſſe ſecurus in dicta villa Martorelli prout ſunt in Italia in qualibet ciuitate q̃ ſibi ipſi præſes eſt: & quæ habeat iuriſdictionem ſeparatam. prout ſeruari de conſuetudine atteſtatur Fulgoſ. conſil. 149. nume. 2. Socy. iunior conſil. 76. nume. 7. lib. 3.

7 His itaque meritis attentis, & conſideratis, & alias fuit ſecundùm hanc vltimam opinionem concluſum in regio criminali concilio Cathaloniæ die 24. Ianuarij. 1582. in facto dicti recurſus interpoſiti per dictum Antonium Sotores, à mala captura de eius perſona facta per dictum Franciſcum Agullana Procuratorem generalem dicti caſtri de Roſanes, & de Martorell & detentione illius perſonæ facta per Ioannem Franciſcum de Caldes dominũ caſtri de Segur, ac dicti loci ſancti Martini Seicleyoles, ad ad quem dictus Antonius Soteres fuerat remiſſus; vbi fuit concluſum, dicto recurſui interpoſito locum fuiſſe, & eſſe: iniungendo dicto Ioanni Franciſco de Caldes, vt dictum Antonium Soteres relaxaret.

Cap. 3. In quo quæritur, quis dicatur vagabundus, & qua ratione reprobetur, quaque pœna puniendus ſit.

1 *Vagabundorum reprobatio incepit ab Adam.*
2 *Homo naſcitur ad laborem.*
3 *Creaturæ omnes ex quo continuo operantur docent non eſſe perſiſtendum in otio.*
4 *Otioſi reprehenduntur à Ieſu Chriſto Domino noſtro.*
5 *Otioſitas multam malitiam docet.*
6 *Otium fuit vnum ex peccatis propter quæ Sodoma deſtructa fuit.*
7 *Paulus Apoſtolus ſæpiſſimè laborem commendat.*

Inferior

8 *Inferior non poteſt permittere id quòd ſuperior vetuit.*
9 *Vagabundus quis dicatur.*
10 *Vagabundi vbi reperiuntur ibi conueniuntur: & puniuntur.*
11 *Vxor non tenetur ſequi maritum temerariè vagabũdum.*
12 *Vagabundus quomodo puniatur.*
13 *Concluſio Regij concilij.*

1 VAgabundorum atque otioſorum hominum reprobationem à creatione hominis initiũ ſuſcipere, ſacrá docet ſcriptura. Nam Deus Optimus Maximus poſtquam formaſſet Adam de limo terræ, poſuit illum in paradiſo voluptatis, vt operaretur: & cuſtodiret illum. vt Gene. 2. c. & ſic patet ex illis verbis. *vt operaretur.* otium iam ex tunc, homini reprobatum fuiſſe. Cũmque Deus ei prȩcepiſſet, ne de ligno ſcientiæ boni, & mali comederet, ipſeque potius vxoris ſuæ vocem audiuiſſet, de ligno vetito comedendo, quam Dei præcepto (ne comederet) obedire curaſſet, fuit ab ipſo Deo ad laborem adiudicatus: ita vt maledicta terra in opere ſuo, in laborib. comederet ex ea cunctis diebus vitæ ſuȩ. ita Gene. 3. quo in loco etiam legimus, hominem condemnatum vt in ſudore vultus ſui veſcatur pane ſuo donec reuertatur in terram aqua ſumptus eſt. Ex quibus ſequitur, quòd cum dominus velit ſemper perſiſtẽdum eſſe in labore, ex hoc quoque vagabundos, atque in otio viuentes reprobare
2 voluiſſe. Ad laborem enim hominem naſci, legitur Iob. 5. uerſi. 7. ubi inquit, Homo naſcitur ad laborem & auis ad volatũ. Quod ita operatus eſt Chriſtus exemplar omnium rectiſſimum: qui omnem uitam ſuam laboribus ad mortem vſq; impendit. Et quod otium fugiendũ ſit,

Antonius Soteres debebat eſſe ſecurus in dicta villa Martorelli prout ſunt in Italia in qualibet ciuitate q̃ ſibi ipſi præſes eſt: & quæ habeat iuriſdictionem ſeparatam, prout ſeruari de conſuetudine atteſtatur Fulgoſ. conſil. 149. nume. 2. Socy iunior conſil. 76. nume. 7. lib. 3.

7 His itaque meritis attentis, & conſideratis, & alias fuit ſecundùm hanc vltimam opinionem concluſum in regio criminali concilio Cathaloniæ die 24. Ianuarij. 1582. in facto dicti recurſus interpoſiti per dictum Antonium Sotores, à mala captura de eius perſona facta per dictum Franciſcum Agullana Procuratorem generalem dicti caſtri de Roſanes, & de Martorell & detentione illius perſonæ facta per Ioannem Franciſcum de Caldes dominũ caſtri de Segur, ac dicti loci ſancti Martini Seicleyoles, ad ad quem dictus Antonius Soteres fuerat remiſſus; vbi fuit concluſum, dicto recurſui interpoſito locum fuiſſe, & eſſe: iniungendo dicto Ioanni Franciſco de Caldes, vt dictum Antonium Soteres relaxaret.

Cap. 3. In quo quæritur, quis dicatur vagabundus, & qua ratione reprobetur, quaque pœna puniendus ſit.

1 *Vagabundorum reprobatio incepit ab Adam.*
2 *Homo naſcitur ad laborem.*
3 *Creaturæ omnes ex quo continuo operantur docent non eſſe perſiſtendum in otio.*
4 *Otioſi reprehenduntur à Ieſu Chriſto Domino noſtro.*
5 *Otioſitas multam malitiam docet.*
6 *Otium fuit vnum ex peccatis propter quæ Sodoma deſtructa fuit.*
7 *Paulus Apoſtolus ſæpiſſimè laborem commendat.*

Inferior

8 *Inferior non poteſt permittere id quòd ſuperior vetuit.*
9 *Vagabundus quis dicatur.*
10 *Vagabundi vbi reperiuntur ibi conueniuntur: & puniuntur.*
11 *Vxor non tenetur ſequi maritum temerariè vagabũdum.*
12 *Vagabundus quomodo puniatur.*
13 *Concluſio Regij concilij.*

1 VAgabundorum atque otioſorum hominum reprobationem à creatione hominis initiũ ſuſcipere, ſacrá docet ſcriptura. Nam Deus Optimus Maximus poſtquam formaſſet Adam de limo terræ, poſuit illum in paradiſo voluptatis, vt operaretur: & cuſtodiret illum, vt Gene. 2. c. & ſic patet ex illis verbis. *vt operaretur.* otium iam ex tunc, homini reprobatum fuiſſe. Cumque Deus ei pręcepiſſet, ne de ligno ſcientiæ boni, & mali comederet, ipſeque potius vxoris ſuæ vocem audiuiſſet, de ligno vetito comedendo, quam Dei præcepto (ne comederet) obedire curaſſet, fuit ab ipſo Deo ad laborem adiudicatus: ita vt maledicta terra in opere ſuo, in laborib. comederet ex ea cunctis diebus vitæ ſuę. ita Gene. 3. quo in loco etiam legimus, hominem condemnatum vt in ſudore vultus ſui veſcatur pane ſuo donec reuertatur in terram aqua ſumptus eſt. Ex quibus ſequitur, quòd cum dominus velit ſemper perſiſtẽdum eſſe in labore, ex hoc quoque vagabundos, atque in otio viuentes reprobare
2 voluiſſe. Ad laborem enim hominem naſci, legitur Iob. 5. uerſi. 7. ubi inquit, Homo naſcitur ad laborem & auis ad volatũ. Quod ita operatus eſt Chriſtus exemplar omnium rectiſſimum: qui omnem uitam ſuam laboribus ad mortem vſq; impendit. Et quod otium fugiendũ ſit,

& ſemper laborandum oſtendunt creaturæ omnes:qua-
3 rum nullam otioſam inueniri fatendum eſt. Cœli enim
orbes, & elementa motu operantur aſſiduo: terra an-
4 nuis fructibus procreandis finem non facit. Chriſtus etiã
virgines dormientes, & otioſos qui ſunt in foro repræ-
hendit.ut Matth. 20. ibi. *Et egreſſus circa horam tertiam*
uidit alios ſtantes in foro otioſos & dixit illis, ite & uos in
vineam, & quod iuſtum fuerit dabo uobis. & ibi. *circa vn-*
decimam vero exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis,
quid ſtatis tota die otioſi? & cap. 25. ibi. *Vigilate, quia*
neſcitis diem neque horam. Quamobrem ſacra ſcriptura
ſatis nobis compertum eſt, terram otioſè uiuendo occu-
5 pandam non eſſe. Otioſitas enim multam docet malitiã.
vt Eccleſias.cap. 33. Et legitur, quòd inter peccata pro-
6 pter quæ fuit deſtructa Sodoma fuit otioſitas. vt Eze-
chiel.cap. 16. ibi. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis*
tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium
7 *ipſius, & filiarum eius.* Atque ideo Paulus Doctor gen-
tium laborem ſępiſſimè commendat, cui ſe eſſe deditum
gloriatur dicens in epiſtola 2. ad Theſalonicenſes cap. 3.
non eſſe ignotum illis quomodo imitentur ſe; quando-
quidem apud illos nunquam fuerit otioſus, neq; panem
ſine labore manducauerit: ſed in labore nocte, & die ope
rando, ne cuiquam moleſtus eſſet. Et ita illis commen-
dat, & perſuadet, vt ſemper in labore perſiſtant, ignauiſ-
que victum denegent, quia vt in eo.c. inquit, ſi quis non
vult operari nec manducet.

Si igitur vtriuſque teſtamenti pagina oſtenſum eſt, hominem ab ipſo Deo ad laborem dedicatum eſſe, ut ſibi medium eſſet ad fruendam eſſe, ut ſibi medium eſſet ad fruendam terram, cœlumque promerendum, nulloque modo ipſum debere terram otioſè viuendo occupare;

nimirum

nimirum ſi humanæ leges homines qui abſque domicilio,& habitatione per uarias ciuitates & loca diuagando
8 diſcurrunt abhorrent, & deiciunt. Non enim hic modus uiuendi permittendus eſt: nam homo cum inferior non debet permittere id,quod ſuperior vetuit: qui eſt ipſe Deus. Atq; ideo contra hoc modo uiuentes principes terrę in ſuis regnis atq; prouincijs pœnas ſtatuerũt. Qui quidem cõi nomine uagabundi appellãtur,ideo quod ꝑ
9 mundum uagari dñr. Et ideo abſcribentibus fertur, uagabũdum eum eſſe, qui non habet domicilium certum, uel habitationem: quotidieq; per uarias ciuitates uagus oberrat. glo.in l.eius qui manumiſſit.§.fina. ff. ad municipal. Bar.in l.4.§.prætor ait.nume.24. ff. de dam.infec. Iodo.in pract.crimi.q.33.nume.15. Boſſ.in titul.de foro competen.nume.70. Marian.Soc.in cap.fi.nume.57. de foro competen.Imol.in cap.fi.nu.15. de eo qui mitti. in poſſeſſio. cau. rei ſeruan. Cæpol.in conſil.59. Hyppoli. conſil.58. Couar.practi.quęſt.cap.11. nu.7. & Iul.Clar. in pract.crim.q.39.uerſic. Sed hic quæro.
10 De his etiam uagis ſiue uagabundis, quibus nulla eſt in prouincijs certa habitationis ſedes quoque ſcribitur, nullam fieri remiſſionem; cum ubilibet locorum ubi reperiuntur conueniantur; & punitioni ſubiaceant. l.1. & ibi glo.in uerbo.reperiuntur in fi. C. ubi de crimi.agi opor. quam Doctores frequentiſſimo conſenſu ſequuntur; ex ea deducentes, uagabundũ poſſe puniri ubicunq; fuerit inuentus.Crimina enim ubi claruerint ibi ſunt puniẽda.ut in c.ecce.24.q.3.& in c.ſi quid.86.diſtin. & delicta non debent remanere impunita. l. ita uulneratus.1. reſpon.in fi.ff.ad leg.Aquil.cap.ut famæ.ext.de ſententia excommuni. Reipublic. etiam intereſt ut Prouincia malis hominibus purgetur. l. congruit. ff. de offic. præſi.

De quo quidem uagabundo poteſt intelligi illa authoritas, ubi te inuenero, ibi te iudicabo.

11 Contra eoſdem etiam ſtatuitur, ꝙ licet de iure uxor ſubdita ſit marito, teneaturque illum ſequi quocunque loco uir migrare uoluerit, ſi domicilium mutare uelit: ut in c.unaqueque. 13.q.2.Abb.in c.de illis.de ſponſalib. tamen ubi maritus temerariè uagare uoluerit, nullaq; iuſta ratione illud faciat, non tenetur uxor illum ſequi, niſi ab initio cōtractus ſciret illum eſſe uagabundum, eiq; uitio deditum. ſicuti explicat glo.in c.ſi quis.34.q.2. & in c.unaquæque.13.q.2.quam dicit ſingularem Imol.in rubri.ff.ſoluto matrimo.nume.7.notat Alex.in l.ſi cum dotem.§.ſi maritus. ff.ſolut.matri. & eſt communis opinio Abb.Henrici. & aliorum. in cap. de illis.de ſponſalibus.

12 Pœnam autem illorum ipſe conſidero prout in unaquaque Prouincia per Principes ſtatuta, atque impoſita eſt: De quibus in hac Prouincia Cathaloniæ fuit ſancitum in c.14.curię anni.1553.ubi contra dictos uagabundos impoſita eſt pœna fuſtigationis, aut ſeruiendi in regijs triremibus ad quinquennium. Quamquidem pœnā Locumtenentes generales eiuſdem Prouinciæ noſtræ in ſuis præconijs & edictis generalibus contra uagabūdos ſtatuere ſoliti ſunt, eamq; cummulatiuè imponunt; ut ita dubium reſultans ex d. c. 14. tollatur, ſuper alternatiua ibidem poſita. Et ita patet in præconijs Excellentiſſimi Comitis de Miranda nunc Locumtenentis generalis in

13 cap.26. & in cap.45. & 46. Qua pœna fuſtigationis & condennationis ad ſeruitium regiarum triremiū ſimul, pluries contra uagabundos fuit iudicatum in regio concilio; quamuis ex cauſa in aliquibus pœna triremiū temperata ſit, uel ratione minoris ætatis uel alias. De quibus conſtat in plurimis concluſionibus. & ſignanter fuit con

cluſum

cluſum die 7. Auguſti. 1581. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ contra Ioannem de Gueſca, Bernardum Gili, & Ioannem Sola delatos, & inculpatos, quòd inceſſerant per præſentem principatum diuagando, & otiosè viuendo, contra conſtitutiones eiuſdem principatus, & regias præconizationes, qui fuerunt fuſtigati palam & publicè per loca ſolita præſentis ciuitatis, & condemnati ad ſeruitium regiarum triremium remigando ad quinquennium. Et die 5. Auguſti 1582. in facto eiuſdem fiſci procuratoris contra Bernardum Vila, Dominicum Lauarta, Franciſcum Tolrra, Ioannem Perez, Ioannem Ramon, & Petrum de Reyner delatos de eodem crimine. & die 23. Nouembris 1583. contra Ioannem Bonet & Petrum Climent Regni Aragonum minores, qui etiam fuſtigati fuerunt: & condemnati ad ſeruitium Regiarum triremium ad triennium.

Cap. 4. In quo queritur quis dicatur mendicans validus, & an puniēdus ſit; & qua pena.

1 *Mendicitas ob omnipotenti Deo commendata eſt.*

2 *Eleemoſynam facere non eſt deſpiciendum, ſed pauperi manus porrigenda eſt.*

3 *Mendicitas quædam eſt licita: & quædam illicita.*

4 *Mendicitas licita quæ dicatur.*

5 *Mendicitas illicita dicitur illa, quæ fit cupiditate habendi diuitias, vel cauſa otiosè viuendi, quæ valida mendicitas appellatur.*

6 *Mendicantes validi propriè qui dicantur.*

7 *Mendicitas valida a legibus humanis & à principibus ſecularibus ſub penis reprobatur: vt hic multis oſtenditur exemplis.*

8 *Mendicitas valida in Cathalonia reprobata.*
9 *Mendacium validum pœna quæ ſit in Cathalonia, & qua Regium concilium utatur.*
Concluſio Regij concilij.

1 LEgitur Deuteronom, capitu. 15. Deum ſummopere pauperes mendicãtes amare ibi. *Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos.* Quibus uerbis Deus imponit præceptum diuitibus, vt illis neceſſaria ſuppeditent, ac ſi ſi diceret, eam liberalitatem in pauperes oſtendite, ut nulla vrgeantur neceſſitate mendicandi, ita declarat illum paſſum Didac.Stel.in c.16.ad Lucam.Cui concordat Glau.Guiliau. ſuper Matth.cap.20. ſuper verbis, *Sedentes ſuper viam.* Quo in loco verba illa omnino indigens & mendicus non erit inter vos, ſic exponit, hoc eſt, reſpublica ueſtra ita conſtituatur, ut pauperes ſua habeant alimenta, ne cogantur publicè mendicare.

Et quamuis quibuſdam uiſum fuerit, illis uerbis, Deũ prohibere uoluiſſe mendicitatem, exiſtimantibus, ibi pauperibus præceptum fuiſſe impoſitum ne mendicent, tamen eorum ſententiam erroneam, & falſam, & Glaudij, & Stellæ atq; aliorum adhærentium intellectum ueriorem eſſe, atque tenendum ipſe fateor. Quodquidem uarijs authoritatibus, & exemplis, quibus pauperum & mendicorum neceſſitatem à Deo cõmendatam eſſe demonſtratur. Primo in eodem c. Deuteronom. 15. Deus his uerbis locutus eſt. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi qui tecũ verſatur in terra.*
2 Et facere eleemoſynam nõ eſſe deſpiciendum, ſed potius

manum

manum pauperi eſſe porrigendã docet. Eccleſias in c.7. ibi in uer.Exorare.& in uer.Et pauperi porrige.Probatur etiam Pſal.111.ibi. *Diſperſit & dedit pauperibus.* &c. & Tobiæ 4.vbi Tobias inter alia,filio ſuo cõſulit,ꝙ ex ſubſtantia ſua faceret eleemoſynam,& quod nollet auertere faciem ſuam àb ullo paupere: quia ita fiet,ut nec auertetur ab eo facies dñi.Et Mat.19.habetur,Ieſum interrogationi adoleſcentis ita reſpondiſſe, ſi uis perfectus eſſe,uade,uende quę habes,& da pauperibus,& habebis theſaurum in cœlo.Et per eundem Mat.25.patet,Ieſum paupe res membra ſua eſſe dicere.ibi. *Amen dico vobis,quandiu feciſtis vni ex fratribus meis minimis,mihi feciſtis.* Et in iure canonico reperitur ſcriptum, gloriam Epiſcopi eſſe pauperum opibus prouidere. ut in c. glória Epi.12.q.2.

Cum igitur ex ſuperioribus conſtet,mendacitatẽ Deo amabilem eſſe, & ab eo hominibus permiſſam, cur hac quæſtione quęritur,qua pœna mẽdicantes puniendi ſint? Præſupponimus enim mẽdacitatem à iudice terræ uetitam,ac prohibitam eſſe,quod non eſt dicendum,cum iudices terræ non debeant neque poſſint prohibere ea quæ in lege Dei permiſſa,& plurimum commendata ſunt,ut eſt ipſa mendacitas.Huic tamen quæſito,atque obiectioni facile reſpondebitur, ſi diuidamus mendicitatem in licitam,& illicitam,ut diſtinctione hac prẹmiſſa, decernere poſsimus quam mendicitatem poſſunt principes terræ prohibere, & uetare ; & de qua in hac quæſtione noſtra ſit facienda diſputatio.

Licitam igitur mendicitatem appello illam, quando pauperes neceſſitate cogẽte,ut quia debiles, aut omnino inualidi,& ad laborem minimè idonei mendicant, ut àb alijs alantur; nam hi tantummodo ſunt alendi. ut in l.1. C.de mendi.ualid.lib.11.& l.ſi quis ad declinandã.§.ubi

autem de Epiſcop.& cler.& eſt tex.in c.quomodo.3 1.di ſtinctio. & c.1.82.diſtinctio. De quibus quidem habemus exemplum in Lazaro,de quo dixit Ieſus.*Et erit quidam mendicus nomine Lazarus*. Cuius mendicatio licita exiſtimanda eſt, poſtquam ab Angelis in ſynum Abrahę ductus fuit. Habemus etiam exemplum in ſanctis veteris teſtamenti, de quibus Paulus ad Hebræos ait erant anguſtiati, afflicti, & egentes, ideſt mendici. Qui igitur ex neceſſitate, vt quia non poteſt aliunde habere vnde viuat mendicat, licite mendicat, & de hac mendicitate quæ propriè pauperum eſt, ſacræ ſcripturæ authoritates ſupra allegatæ loquuntur & intelliguntur.

Aliam quoque licitam annotauit mendicitatem San. Thom.2.2.q.187.art.5.illam ſcilicet,quæ ex parte ipſius actus mendicationis habet ſibi quadam abiectionem coniunctam. Et dicit, quòd illi uidentur abiectiſſimi inter homines, qui nõ ſolum ſunt pauperes, ſed in tantum ſunt egentes,ꝙ neceſſe habent ab alijs victum accipere. Et ſecundùm hoc, cauſa humilitatis aliqui laudabiliter mendicant, ſicut & alia aſſumunt, quæ ad obiectionem quandam pertinent, quaſi efficaciſſimam medicinam contra ſuperbiam, quam vel in ſeipſis,vel etiam in alijs, per exemplum extinguere volunt. Nam vt dicitur in decreto in c. ſi quis ſemel exercitio humilitatis. diſtinc.2.ſi quis ſe vilioribus officijs ſubdat, & miniſterijs indignioribus tradat,poterit ita arrogantiæ & humanæ gloriæ vitium curare. Quod quidem B. Alexius operatus eſt, qui omnibus ſuis propter Chriſtum dimiſſis gaudebat ſe etiam à ſeruis ſuis eleemoſynas accepiſſe. Et de B. Arcenio legitur in vitis patruum,ꝙ gratias egit de hoc, quod neceſſitatę cogente oportuit eum eleemoſynam petere. Denique multorum ſanctorum virorum exemplis qui humi-

humilitatis cauſa mendicarunt,hæc corroborari poſſent.

Illicita tamen mendicitas dicitur illa , quando qui ex
3 cupiditate habendi diuitias,vel victum otiosè mendicat,
& hæc eſt mendacitas de qua nos in hac quæſtio
ne loquimur,Quam mendicitatem ualidã appellamus,
& hinc ualidi mendicãtes.Hi enim rem illicitã operãtes,
nihil aliud intendunt,quam otioſe,& ſine labore viuere
cum habeãt aliunde unde viuãt; & ex proprio labore ſi
vellent uictum parare poſſent. Et ſic validi mendicantes
6 propriè dicuntur, qui ſe gerunt quaſi non habere ar-
tem cum habeant, qui ſe fingunt debiles cum ſint fortes
quia nolunt laborare ſed mendicãdo ſine labore viuere.
ita eſt tex.in.l.1.& ibi.glo.in verbo. inertibus , C.de
mendicantib. valid.lib. 11. Et hãc mendicitatem illicitã
appellat Sãctus Thom.2 2.dicta.q.187.art.5.Quam etiã
7 tanquam illicitam leges humanæ reprobarũt.ſolétq; prĩ
cipes ſeculares in ſuis regnis & prouincijs ſub grauiſ-
ſimis pœnis eandem uetare; & prohibere. Cui quidem
ꝓhibitioni duplex adeſt ratio. Prima eſt,ne ꝑtextu elee-
moſynæ otioſorũ hominũ foueatur inertia. Secũda uero
eſt, ne panis à ualidis mendicatibus, uere debilibus, &
infirmis auferatur. Nã utilius iis eſuriẽtibus panis tolliť
ſi de cibo ſecuri iuſtitiam negligant, quam eſurientibus
frangatur.c.nõ omnis.5.q.5.& potius expediret negatis
alimẽtis,hos delinquẽtes inertia famæ perire,quam in de
licto fouere.l.bona fides. ff.depoſi. Atq. ideo Imperator
Valens in l.1.C.de mẽdicantib.ualid.lib.11.iubet men-
dicantium robur, & integritatem corporum exquiri &
explorari,& inertibus ualidis iubet pœnam imponi,ut ſi
ſerui ſint dominis reddantur, ſi autem liberi ſint addi-
cantur ſeruitio eius, q impoſturam & inertiam illorũ ꝓ-
diderit. Et ex nouella cõſtitutione ad rectores ciuitatum

hoc munus reiectum inquirendi de perſonarum mendicantium qualitate, & quos inuenerint ſegnes agricultu-ræ, vel aliјs operibus aptos, ad ea remittendi, & in meliorem vitam mutandi. § ſi vero uitæ occaſionem. cum ſequentibus §§. in auth. de quæſt. col. 6. Carolus etiam Magnus ſuper his aliam ſtatuerat legem in titu. de mendicis qui per patrias diſcurrunt in conſtitutionib. capitularib. quę ad Nuimacoa. cap 9. qua his uerbis dicebat. *Volumus vnuſquiſq; fidelium noſtrorum ſuum pauperem beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando, & vbi tales inuenti fuerint, niſi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere præſumat.* Et Plato lib. 12. de legib. aliam condiderat legem, his uerbis diſponentem. *Nullus in ciuitate noſtra ſit mendicus: quicunque id tentauerit, victumque in explebilibus quærens precibus explere cęperit, à rerum uenalium curatoribus à foro expellatur, ab ædili magiſtratu ab vrbe eijciatur, deinde ex tota regione ab agri magiſtratu exterminetur, ut ab huiuſmodi animali omnino vniuerſa regio munda ſit.* Præterea in Policia Caroli Quinti Imperatoris. cap. 25. in anno 1548. ab eodem Carolo, Auguſtæ reperitur ſtatutũ, vt magiſtratus proſpicerent quilibet in ſua iuriſdictione ne liceret cuiquam mendicare, ne vè permitteretur ei cui nulla deformitas, uel defectus corporis adfuerit, quivè non indiguerit; utque mendicorum liberi ad laborem apti parentibus adimantur, & opificijs addicantur, aut miniſterijs, aut ſeruitijs aliis, ut quælibet ciuitas, opidumq; ſuos ægros, egenos, & mendicos nutriat, foueat. nec cæteris allophilis, ſiue alienigenis paſſim permittatur mendicare. Item ut mendicantes validi ſeuerè, & in exemplum, & ad timorem aliorum puniantur. In Gallia quoq;, & ſignanter in ſenatu Pariſienſi, in

anno

anno 1532.ſtatutum reperitur, quod mendicantes omnes validi qui artem non noſcent, à magiſtratibus pollíticis ciuitatũ caperentur, & operibus publicis addiceren tur, puta ad foſſas purgandas, & ſimilia opera. Prohibetque, ne quis hos errones homines, otioſos, & mendicantes validos celet domo, neue hi turmatim extra vrbes in cedãt, neque ultra duos aſſociari, alioquin, licere eos pręhendere, & proximo tribunali iudici ſiſtere puniendos. Alijsuè placitis cautum, ut ſi quando mendicantes validi depræhẽſi ſint in eleemoſynis publicis eo prætextu, eleemoſynam uerè indigenum fraudare, ſi moniti non abſtineant, fuſtigentur. Lex etiam erat antiqua Francorum vt refert beatus Rhenardus lib. 2. rerum germanicarum, cu ius verba hæc ſunt. *Mendici vagari per regiones non permittuntur: ſuos pauperes quælibet ciuitas alito: illis niſi manibus operentur nullus quicquam dato.* Et tandem in hac prouincia Cathaloniæ ſemper cũ publicis, & regijs præconiis ſimiliter uetitum eſt, ne vtentib. proſpera valetudine, quibusq; ob corporis integritatem labor conuenit, liceat hoſtiatim mendicare, ſub pęna ꝙ ſi publico pręconio moniti non abſtineant, banniatur à prouincia, uel per loca ſolita fuſtigentur. Attamen cum multi validi, in-
9 tegri corporis ad laboremq; apti, & idonei, frequẽter in cedãt per dictam hãc noſtram prouinciam, & multoties coadunati mẽdicando, ut ſolum otioſe, & ſine laborẽ uiuant, atq; verè eſurientibus, & inualidis panẽ auferãt, gerentes ſe quaſi non hr̃e artem cum habeãt, & fingentes ſe debiles cum ſint fortes, immo fictitiè apponẽtes ſibi herbas, & alia ſuppoſitoria per quæ appareant infirmi, claudi, & contracti pedibus, vel aliud pp quod faciunt ſibi tumeſcere tibias, vel aliam apparere infirmitatem, in maximam Reipublicæ perniciem, & iuſtitiæ dedecus, quos

noſtro

noſtro vulgari ſermone briuõs, y belytres appellamus, vt in cap. 14. curiæ anni 1553. ſolet illos concilium regiũ ſeuerius quàm ſit in regijs præconijs ſtatutum punire, vt non ſolum puniantur vt validi mendicantes, ſed ut erro-
10 nes, & uagabundi. Et ſic vidi plures fuiſſe punitos & ẽt ad mei relationem pęna fuſtigationis, & ſeruiendi in regiis triremib. ad quinquennium. Minoribus tñ, quinquẽnium temperari ſolet ad triennium, de quibus in regio concilio extãt plures concluſiones. Et ſignater fuit cõcluſum die 23. Nouemb. 1583. ad mei relationem, in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ cõtra Iacobum Figueres delatũ, & inculpatum, ꝙ inceſſerat in forma pauperis, & vt validus mẽdicans per pręſentẽ Principatum Cathaloniæ diuagãdo, & otioſe viuendo cõtra conſtitutiones Cathalonię & regias pręconizationes. Qui ideo fuit cõdemnatus, ꝙ fuſtigeret palam, & publicè per loca ſolita præſentis ciuitatis Barcinonæ, & ad ſeruitium regiarum triremium ad quinquẽnium. Et eadem die 23. Nouemb. fuit idem concluſum in dicto regio cõcilio, in facto eiuſdem fiſci procuratoris cõtra Petrum Puig, Ioannem Peris, Dominicum Rouira, Bernardũ Petrum, Arnau, & Antoniũ Serra. quibus tñ pęna triremium ex cauſa fuit temperata & moderata ad triennium. Fuit ẽt dicta eadem die 23. in eodẽ regio cõcilio idem concluſum contra Ioannẽ Greuges, Lazarũ Boria, Ioannẽ Coli, Nicolaũ Moliner, Petrũ Auger, Ioãnẽ Antoni, Ioãnem Pere, & Raymundũ Limoſi, quib. ẽt pęna triremiũ ex cauſa tẽperata fuit ad triẽniũ.

Poteſt tamen fieri, quòd aliquis ſit validus mendicãs, & non vagabundus, quamuis raro contingat. Vt puta, quando quis integri ſani corporis in arte ſua laborat, & ex alia parte ſine neceſſitate hoſtiatim mẽdicat. Et tales, quia verè eſurientibus panem auferunt; vt ipſis abundan

tia

tia accreſcat, dicuntur illiciti medicantes, iuxta doctrinã ſancti Thomæ 2.2.q. 185.art. 5. ibi in ſolutione contrariorum,& ſolent puniri; ſed non tam acriter, quã ſi mendicarent, ob hoc ſolum, ꝙ otioſè,& ſine labore,& tanquã errones viuerent. Et ita fuit concluſum in regio cõcilio dicta die 23. Nouembris 1583. in facto fiſci procuratoris dictæ regiæ curię contra Dominicum Sobira,& Ioannem Sobira fratres francigenas & Siſtellerios delatos, & inculpatos quod cum haberent artem & in ea laborarẽt incedebãt per uiam hoſtiatim mendicando, qui ideo fuerunt condemnati, vt ducerentur ueſtiti palam, & publicè, per loca ſolita, & quòd bannirentur à dicta prouincia in perpetuum.

Cap. 5.

An ſocius criminis poſſit de conſocijs interrogari? & in caſibus in quibus poteſt, quid debeant obſeruare iudex, reus, & cõfeſſarius? & demum in dictis caſibus, de eius fide quid operetur.

1 *Socius criminis regulariter de cõſocijs interrogari nõ pt.*

2 *Confitens de ſe delictum, ſeipſum infamem declarat.*

3 *Infamis non facit fidem.*

4 *Socius criminis ideo de conſocijs non poteſt interrogari, ne aliorum crimina detegat, quia quiſq; tenetur ſeruare ſecretum quod eſt iuris naturalis.*

5 *Detrahere quid ſit.*

6 *Secretum quid ſit, & quomodo intelligatur.*

7 *Socius criminis procedendo per inquiſitionem poteſt interrogari de conſocijs, quando contra conſocios præcedunt infamia, vel inditia aliquã, & quomodo hoc intelligatur, vide latè ibi in diſtinctione.*

8 *Salyceti opinio in l.fi.num. 6.C.de accuſationibus reprobatur.*

batur. Sed ſuſtinetur, ſi ipſa de criminibus exceptis intelligatur.

9 Socius criminis non poteſt interrogari de conſocijs etiam quòd delictum aliter probari non poſſit.

10 Intellectus aliquorum ad l. prius. ff. ad ſilla. reprobatus. Et verus intellectus ibidem.

11 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs quãdo procedit per accuſationem.

12 Socius criminis interrogari poteſt de conſocijs in criminibus Reipublicæ peſtiferis: & quæ lædunt multitudinẽ.

13 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs in crimine læſę Maieſtatis diuinę puta in crimine hæreſis.

14 Socius criminis poteſt de conſocijs interrogari in criminẽ latrocinij.

15 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, in crimine malefici.

16 Socius criminis poteſt interrogari de conſotijs, in crimine læſæ maieſtatis.

17 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, in crimine conſpirationis, & coniurationis contra principem.

18 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, in crimine falſę monetę.

19 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, in crimine oſſaſſini.

20 Socius criminis poteſt interrogari de conſocijs, quando periculum imminet priuatę perſonę ob euitandnm futurum damnum.

21 Socij criminum qualiter debeãt interrogari de conſocijs.

22 Socij criminum qualiter dicuntur interrogari de conſocijs ſecundum iuris ordinem.

23 Socium criminis interrogans non ſecũdum iuris ordinem peccat. Et idem ſi omittit interrogare cum debet ſecundum

dum eundem iuris ordinem.

24 Reus interrogatus de ſocijs ſecundum iuris ordinem tenetur manifeſtare conſocios: non ſolum in foro fori, ſed etiam in foro conſcientię.

25 Reus etiam non interrogatus de conſocijs, in criminibus exceptis tenetur illos propalare quando non ſunt correcti apud Deum.

26 Index ſi videt reum neſcire, aut debet eum docere, aut cõcedere ei facultatem conſulendi confeſſarium.

27 Confeſſarij admonere reos debent, quod in criminibus exceptis ſocios denuntient.

28 Socius criminis contra conſocium debet deponere cum iuramento.

29 Socius criminis ſi interrogatus à iudice de conſocijs in criminibus exceptis recuſat reſpondere, poteſt iudex illum compellere per torturam. Et qualiter hoc practicetur in hoc regio concilio, vide ibidem.

30 Dictum ſocij criminis in caſibus in quibus poteſt interrogari quam fidem faciat, & maximè quando concurrunt alia indicia. Et in hoc regio concilio qualiter hęc opinio recepta ſit.

31 Indicium reſultans ex dicto ſoli ſocij criminis ſufficiens ad inquirendum facile dilui poteſt, probando bonam famam ipſius nominati.

32 Dictum ſocij criminis coadiuuatum aliis indiciis, facit inditium ad torturam.

33 Indicia quibus dictum ſocij criminis coadiuuatur ad faciendum indicium ad torturam qualia eſſe debeant.

34 Dictum ſocij criminis coadiuuatum alijs indicijs, ad hoc vt faciat inditium ad torturã requiritur quod ſit factum cum iuramento; & etiam in tortura.

35 Iuramentum quod à iudice defertur ſocio criminis, quòd

deponat

deponat de conſocijs, parte citata præſtandum eſt. Sed ſecus eſt de obſeruantia Regij concilij, & aliarum curiarum Cathaloniæ: quæ à multis ſcribentibus approbata eſt.

36 *Dictum ſocij criminis facit fidem contra conſocium, quando eſt factum in tortura: vel ſtatim poſt.*

37 *Socij criminis etiam ꝙ plures ſint, quamuis adminiculati aliis indiciis, ſolum faciunt indicium ad torturam.*

38 *Socii criminis de obſeruantia Regii concilii Cathaloniæ concurrentibus aliis inditiis tantum probant contra conſocium, quantum alii teſtes omni exceptione maiores. Et quæ ſit ratio Regii concilii vide ibi.*

39 *Concluſio Regij concilii.*

1 Communi traditione receptum eſt, regulariter ſocium criminis de conſocijs interrogari non poſſe, quia ueteris iuris authoritas, atq; utriuſq; iuris ſtatuta nõ ſinunt de ſe confeſſos intergogari debere. Et ideo lex dicit, nemini licere de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia aliena ſcrutari. probãtur hęc in l. fi. in finalib. verb. C. de accuſationib. & in c. 1. de confeſ. Quibus cõcordat tex. in c. nemini. 15. q. 3. ibi. *Nemini de ſe confeſſo ſuper alienũ crimen credi oportet.* concordat ẽt tex. in l. qm̃ liberi. C. de teſtib. ibi. *Si ſocii & participes criminis nõ dicantur.* & tex. in l. repeti. §. 1. ff. de quæſtio. ibi. *Is qui de ſe cõfeſſus eſt in caput aliorum nõ torquebitur.* & tex. in l. is qui. in prin. ff. de publ. iudi. & deniq; tex. in l. ſicuti. C. eo. tit. Quam quidem regulam ſtatuũt glo. in d. l. fi. in verb. ſinat. C. de accuſationib. & gl. in d. c. 1. in verbo. confeſ. de confeſ. Cãpeg. in tract. de teſtib. reg. 88. Boſ. in tract. cauſar. criminalium. titu. de indi-

indicijs.num.144. Crot.in tracta.de teſtib.in quarta parte.num.94. Pariſ.in conſil.151.num.8. lib. 4.Iul.Clar. in practica.q.21.verſi. Dictū ſocij criminis, & apertius Menochi.de arbitrat. iudi.lib.2.centuria,5.in caſu.474. num.18.qui hanc allegat rationem. Nam delinquens
2 confitēdo delictum,ſe infamem eſſe declarat, vt reſpondit Anchar.i conſil.189.infamis autem non facit fidem.
3 c.im primis. 2.q.1. & in ſpecie tradunt Alex.in conſil.11.num.4. volu.1.& Marſil.in practica criminali. §.diligenter.num.62.Bar.in l.1.§.idem Cornelio.per illū tex.ff.de quęſtionib.& Bal.in cap.1.§. ſacramentum. de conſuetudi. recti feu.& idem Bal.in l.fi.C.de requiren. reis. Ergo ſequitur,ſocium criminis non eſſe tanquam infamem de conſocijs interrogandum.

Et quamuis hęc videretur ſufficiens ratio quantum attinet ad fidē faciendam vel non faciendam prout iura contra teſtem infamem ſtatuunt, tamen ipſe aliam potiorem rationem,& cauſam,cur ſocij criminū regulariter non debeant nec poſſint de conſocijs interrogari
4 poſſe dati arbitratus ſum.Et ratio quidem ea potiſſima eſt,ne dicti ſocij interrogati de cōſciētia aliena,aliorum crimina detegent:quia quiſq; tenetur ſeruare ſecretum,quod præcipitur à lege naturali generali de non nocendo proximi animæ, corpori, honori, vel famæ, aut fortunis,quod decerpitur ex ſeptem præceptis ſecundæ tabulæ decalogi.vt Exodi.20.ex quibus colligitur lex generalis & naturalis de non nocendo proximo aliquo modo.lege enim naturali & diuina uetitum eſt detrahere, & infamare alium, quia præcepta decalogi ſunt leges naturales & diuinæ. ſecundum Tho.2.2.q.94.arti.
5 2.&.22.q.122.arti.1.Detrahere autem non ſolū dicitur qui falſum crimen imponit, uel eſt cauſa imponēdi,ſed,

deponat de conſocijs, parte citata præſtandum eſt. Sed ſecus eſt de obſeruantia Regij concilij, & aliarum curiarum Cathaloniæ: quæ à multis ſcribentibus approbata eſt.

36 *Dictum ſocij criminis facit fidem contra conſocium, quando eſt factum in tortura: vel ſtatim poſt.*

37 *Socij criminis etiam ꝙ plures ſint, quamuis adminiculati aliis indiciis, ſolum faciunt indicium ad torturam.*

38 *Socii criminis de obſeruantia Regii concilii Cathaloniæ concurrentibus aliis inditiis tantum probant contra conſocium, quantum alii teſtes omni exceptione maiores. Et quæ ſit ratio Regii concilii vide ibi.*

39 *Concluſio Regij concilii.*

1 COmmuni traditione receptum eſt, regulariter ſocium criminis de conſocijs interrogari non poſſe, quia ueteris iuris authoritas, atq; utriuſq; iuris ſtatuta nõ ſinunt de ſe confeſſos intergogari debere; Et ideo lex dicit, nemini licere de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia aliena ſcrutari. probãtur hęc in l. fi. in finalib. verb. C. de accuſationib. & in c. 1. de confeſ. Quibus cõcordat tex. in c. nemini. 15. q. 3. ibi. *Nemini de ſe confeſſo ſuper alienũ crimen credi oportet.* concordat ẽt tex. in l. qm̃ liberi. C. de teſtib. ibi. *Si ſocii & participes criminis nõ dicantur.* & tex. in l. repeti. §. 1. ff. de quæſtio. ibi. *Is qui de ſe cõfeſſus eſt in caput aliorum nõ torquebitur.* & tex. in l. is qui. in prin. ff. de publ. iudi. & deniq; tex. in l. ſicuti. C. eo. tit. Quam quidem regulam ſtatuũt glo. in d. l. fi. in verb. ſinat. C. de accuſationib. & gl. in d. c. 1. in verbo. confeſ. de confeſ. Cãpeg. in tract. de teſtib. reg. 88. Boſ. in tract. cauſar. criminalium. titu. de indi-

indicijs.num.144. Crot.in tracta. de teſtib.in quarta parte,num.94. Pariſ.in conſil.151.num.8. lib. 4.Iul.Clar. in practica.q.21.verſi. Dictū ſocij criminis, & apertius Menochi.de arbitrat. iudi.lib.2.centuria,5.in caſu.474. num. 18.qui hanc allegat rationem. Nam delinquens
2 confitēdo delictum,ſe infamem eſſe declarat, vt reſpondit Anchar.ī conſil.189.infamis autem non facit fidem.
3 c.im primis. 2.q.1. & in ſpecie tradunt Alex.in conſil.11.num.4. volu.1.& Marſil.in practica criminali. §.diligenter.num.62.Bar.in l.1.§.idem Cornelio.per illū tex.ff.de quęſtionib.& Bal.in cap.1.§. ſacramentum. de conſuetudi. recti feu.& idem Bal.in l.fi.C.de requiren. reis. Ergo ſequitur,ſocium criminis non eſſe tanquam infamem de conſocijs interrogandum.

Et quamuis hęc videretur ſufficiens ratio quantum attinet ad fidē faciendam vel non faciendam prout iura contra teſtem infamem ſtatuunt, tamen ipſe aliam potiorem rationem,& cauſam,cur ſocij criminū regulariter non debeant nec poſſint de conſocijs interrogari
4 poſſe dari arbitratus ſum.Et ratio quidem ea potiſſima eſt,ne dicti ſocij interrogati de cōſciētia aliena,aliorum crimina detegent:quia quiſq; tenetur ſeruare ſecretum,quod præcipitur à lege naturali generali de non nocendo proximi animæ, corpori, honori, vel famæ, aut fortunis,quod decerpitur ex ſeptem præceptis ſecundæ tabulæ decalogi.vt Exodi.20.ex quibus colligitur lex generalis & naturalis de non nocendo proximo aliquo modo.lege enim naturali & diuina uetitum eſt detrahere, & infamare alium, quia præcepta decalogi ſunt leges naturales & diuinæ. ſecundum Tho.2.2.q.94.arti.
5 2.&.22.q.122.arti.1.Detrahere autem non ſolū dicitur qui falſum crimen imponit, uel eſt cauſa imponēdi,ſed,

etiam qui crimem ſecretum alterius, uel proprium, citra iuris ordinem detegit, uel eſt cauſa ut detegatur. ut latè explicat Marti.ab Azpil.ĩ ſuo manu. cap. 18.a nu. 18.Ergo patet, quod cũ iudices lege naturali & diuina uetãtur infammare,uel pręſtare cauſam infamandi,& in terrogando,ac reos cogendo ad reſpondendum non ſeruato iuris ordine(de quo ordine infra dicam)ſit dare pro ximo cauſam infamandi proximum ſuum,conſequitur igitur, lege naturali, & diuina, iudices non poſſe ſocium de conſociis interrogare, ne ſecreta contra ius naturæ detegant. Secretorum autem cognitor Deus & iudex eſt. c.erubeſcant. 32.diſtin. c.chriſtiana. 32.q. 5. & c.conſuluiſti, 2.q.1.4.*ibi.occulta & incognita illi ſunt reliquenda qui ſolus nouit corda filiorum hominum.*In qua re intelligas eſſe ſecretũ,nõ ſolũ id quod de ſe ab uno ſo lo ſciri poteſt, quales sũt ſoli & oẽs actus interiores animæ hominis, verum etiam id quod de ſe à plurimis ſciri poteſt, qualis eſt omnis actus exterior, qui non eſt famoſus,nec notorius. Cuius ſecreti ſpecies illa eſt, quę de ſe ſine ulla promiſſione ſcientem obligat ad ſe celandum regulariter, quale eſt omne occultum cuius detectio noceret animæ, corpori,honori, uel famę,uel fortunis alicuius,ut ĩ c.ſi peccauerit.2.q.1.Et propterea dicimus, ſocium criminis, non eſſe regulariter de conſocijs interrogandum,quia manifeſtando & prodendo cõſocios peccaret,ideo quòd ius naturę frangeret, & eſſet mortale crimen niſi in leuibus,in quibus tantum eſſet uenialis culpa. Et hęc ratio uera eſt apud theologos, ut etiam ex authoritatibus infra deducendis facilius percipietur.

Quamquidem regulam primo atque pręcipue ueră eſſe exiſtimo,quando proceditur per inquiſitionem nullis præcedentibus indiciis, uel infamia contra conſo-

cios

cios,quia ſicuti teſtis à quo teſtimonium exigitur autho ritate ſuperioris procedentis per inquiſitionem non tenetur ad teſtificandum in occultis de quibus infamia non pręceſſit,prout tenet ſāctus Thom.2.2.q.70.arti.1. ita nec ſocius contra conſocios,qui etiam ut teſtis cōtra eoſdem interrogatur.Secus uero eſſet,ſi præcederent in
7 dicia,aut infamia contra conſocios,nam tunc, & iudex poteſt interrogare, & reus ſocios de conſociis reſponde re. Verum, quia in his uertitur periculum animæ non ſolum iudicis interrogantis, uerum etiam rei ſocii criminis reſpondentis uelim ſcias, hoc duobus modis con tingere poſſe. Primo, quod aut conſtat ex proceſſu illum ſocium qui interrogatur, crimen cum aliis ſociis commiſiſſe, & non conſtat, quod ſit aliquis in indiuiduo diffamatus, ſed ſolum in genere quod habuit ſocios, & tunc iudex tantum poteſt interrogare reum, an habuerit ſocios in illo delicto, & reus reſpondere tenetur quod ſic, poſtquam ex informatione præcedente conſtat delictum cum ſociis fuiſſe commiſſum. Et non debent tam iudex quàm reus in hoc caſu in foro concentiæ ulterius procedere, quia non propter occultationem peccati, ſed propter occultationem peccatoris prohibet homo iudicare. ita Sanct. Thom.2.2.q.70.arti.1.in quo loco reſoluit,ſubditū ī occultis de quibus infamia non proceſſit non teneri ad teſtificandum.Concordat Gaieta.in commen.ad ſanctum Thom.dicta.2.2.q.60.articu.2.ubi expreſſe animaduertit quòd quando per uiā inquiſitionis ꝓceditur,oportet præcedere infamiā, adeo,quòd ſi duo uel plures iurati affirmant aliquem, crimen aliquod eiſdem uidentibus commiſiſſe, de quo nō laborat infamia,nō eſt cōtra eū propterea inquirēdum per rationem ſupradictā,quia nō

C 2 propter

propter occultationẽ peccati,ſed pp occultationem peccatoris prohibetur homo iudicare. Eandem confirmat ſententiam Domin.de So.de iuſti.& iu.lib.5.q.7. arti.2. in fi.vbi concludit, ꝙ ſi quis uidit homicidiũ etiam cum alijs conteſtibus,& ille talis interrogetur per uiam inquiſitionis,non tenetur reſpondere,niſi uel infamia pręceſſerit vel indicia,& latè Soto in lib.de ratione tegẽdi vel detegendi ſecretum.membro 2.in q.6. & ſignanter col.9. Quod ex iuris canonici diſpoſitionibus confirmatur,primo per tex in c.inquiſitionis.§. tertiæ dubitationis.ex.de accuſationib.in quo ſtatuitur nullum eſſe pro crimine ſuper quo aliqua non laborat infamia, ſeu clamoſa inſinuatio nõ præceſſerit propter dicta teſtium,etiam quòd uiderint puniendum, quinimo ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debent: cum de his ſolummodo fieri debeat inquiſitio, de quibus clamores aliqui præceſſerunt.concordat tex.in cap.cum oporteat. eodem titu.de accuſationib. vbi expreſſe Roma.Pontifex diſponit, non eſſe contra aliquem per uiam inquiſitionis procedendum,niſi prius eius fama læſa ſit.& idem in glò.ibi ſuper uerbo.famam ipſius.& eſt tex. in cap. qualiter, & quando.2.de accuſatio. vbi latè ſcribentes.

Aut ex proceſſu conſtat,dictum ſocium delictũ commiſiſſe cum ſocijs contra quos in indiuiduo præcedunt indicia ſeu infamia,hoc eſt contra Petrum,vel Ioannem; & in hoc caſu,dictus criminis ſocius poteſt per iudicem interrogari de Petro,uel Ioanne conſocijs ſuis,teneturq; in dicto caſu ſuum teſtimonium contra eoſdem ferre. Ratio eſt, nam cum teſtimonium alicuius ſubditi requiritur authoritate ſuperioris cui in ijs quæ ad iuſtitiam pertinent obedire tenetur, non eſt dubium, quin teneatur teſtimonium ferre in ijs, in quibus ſecundum ordi-

nem

nem iuris teſtimonium ab eo exigitur: puta in manifeſeſtis,& in ijs de quibus infamia præceſſit. ita S.Tho.2.2.q.70.arti.1.in uerſi. Reſpondeo. & reſoluit idem Domini.de So.in dicta quæſt.7.art.1.

8 Ex quibus infero Salyceti opinionem in l.fi. nume.6. C.de accuſatio.aſſerentis.quòd quando delicta ſunt talia quæ regulariter non committuntur ſine ſociis, poteſt ſocius de conſociis interrogari, damnandam eſſe, quia hoc exceptis his de quibus infamia ſeu indicia præceſſerunt, aut his quibus bono publico læditur, ut exemplis infra relatis latius demonſtratur, iuri naturæ, & diuino contrarium eſſet, quibus aſtringimur, ad non detegendum prꝫter iuris ordinem proprium uel alterius crimen & ſecretum.Poteſt tamen dicta Salyce.ſententia ſaluari, ſi dicamus illam reſtringi, & limitari ad crimina tantum excepta,quæ regulariter ſine ſociis committi non ſolent: in quibus ſocii generatim tamen de conſociis interrogari poſſunt.Et hanc quoq; fuiſſe Salyceti mentem,exemplis

9 à ſe ibidem relatis diuinare poſſumus. Item ex eiſdem reprobandi ſunt omnes, qui ſentiunt ſocios de conſociis interrogandos eſſe,quando uix,vel aliter delictum probari non poſſet,ut puta,in crimine teſtis corrupti,in quo de corrumpente vix poteſt conſtare, niſi corruptus de dicto corrumpente interrogetur. Et etiam in mandatario,qui niſi interrogetur de mandante uix quoque de eo conſtare poſſet. prout in hac fuere ſententia Boer. in deciſ.319.num.5.& Menoch.de arbitr.iud.lib.2.cen.5.caſu 474.nume.18.& ſeq.& multi alii quos prædicti referunt,quibus omnibus repugnat illud ius naturæ dictum quo præcipitur,ne alterius crimina detegantur,niſi cum iuridicè à iudice ſocii interrogantur, hoc eſt, quando infamia, vel indicia contra aliquem præcedunt; vel

ſumus in criminibus exceptis, vt in exẽplis infra latè explicabimus. alias enim, qui præter hæc, ſocium criminis
10 prodit, ius naturæ frangit. Eadem etiam ratione damnãdus eſt intellectus eorum, qui l. prius. ff. ad Syllan. interpætantur, ut intelligendam eſſe exiſtiment, ſeruum de nece domini inquiſitum, ob hoc ſolum quòd de ſe confitetur poſſe de ſocijs, & participibus interrogarì, ut indicet cuius mãdato id fecit. prout tenent & aſſerunt Gram. in deciſio. 28. num. 11. & Menoch. de arbi. iudic. d. caſu 474. num. 3 b. Hæc enim ſententia quoq; iuri naturæ, & diuino repugnaret, ut dictum eſt. Ac proinde l. illam, ſic eſſe interpretandam, atq; practicandam exiſtimarem; qñ contra aliquem ſocium particularem, vel contra mandãtem præcederent diffamatio ſeu indicia, quia tunc, poſſet ſeruus de nece domini inquiſitus, ne dum interrogari de conſocijs, uerum etiam & torqueri in dicto caſu per dictam l. ut ibidem in glo. in verbo. de ſe.

11 Secundo prædictam regulam verã eſſe puto, niſi procederetur per accuſationem, in quo caſu, ſocius criminis etiam quod ſolus uiderit tenetur adductus in teſtem cõtra conſocium teſtimonium ferre, & ſic poterit interrogari. ita Soto de iuſti. & iu. d. q. 7. artic. 1. lib. 5. Ratio eſt, nam cum proceditur per accuſationem accuſator tenetur pœna talionis, hoc eſt tenetur ſubire eandem pęnam ſi nõ probauerit quam reus debuit pati ſi ipſe accuſator probaſſet. Quæ res ad id inuenta eſt, ne facile quis proſiliat ad accuſationẽ cum ſciat iniuſtã ſibi accuſationem nõ futuram, ita probatur in l. ſi cui crimẽ. ff. de accuſationib. & in l. fi. C. eod. cap. ſuper his. ex. de accuſa. & in c. quis quis. & in c. qui crimen. 2. q. 8. Igitur cum ſocius ab accuſatore producitur ſeu ducitur in teſtem, tenetur ipſe etiam quod ſolus uiderit dicere ueritatem quam ſciet,

ne

ne tacendo inferat damnum accuſatori, qui ad probandum ſub dicta talionis pœna, lege conſtringitur. Ex ſeptem enim præceptis ſecūdæ tabulæ decalogi colligitur lex generalis, & naturalis de non nocendo proximo aliquo modo, vt Exod. 20.

12 Tertio eandem regulam ueram eſſe in omnibus criminibus præterquā in criminibus exceptis puta in illis, quæ ſunt reipublicæ peſtifera, & lædunt multitudinem, ac bonum publicum, fatendum eſt, in quibus, vt bono publico exitialibus, ſocius poteſt interrogari de cōſocijs, & quicunque tenetur etiam non uocatus proferre ſe in teſtem, ut prouincia eis purgetur. arg. l. congruit. ff. de officio præſi. ut infra latius explicabo. Quorum quidem criminum exempla in uarijs iuris locis deſcribuntur, quæ ut pleniorem tibi faciam tractationem, hic per ordinem inſerenda ſenſui.

13 Primum igitur crimen in quo ſocius poteſt interrogari de conſocijs eſt crimen læſæ Maieſtatis diuinæ, nempe hæreſis. patet in cap. literas. & ibi glo. in verbo. de fratre. ex. de præſumptionib. In fidei enim fauorem fit, ut in negocio inquiſitionis hæreticæ prauitatis excommunicati, & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur, præſertim in defectum aliarum probationum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum. vt expreſſe habetur in cap. in fidei fauorem. de hæreti. in 6. tenet Bald. in conſi. 95. col. 1. lib. 1. & Boer. in deciſio. 319. num. 2. & Gram. in dicto conſi. 35. num. 25.

14 Secundum crimen eſt, crimen latrocinij, in quo, etiam criminis ſocius poteſt de conſocijs interrogari. vt expreſſe atteſtatur Martianus. in l. Diuus Adrianus. ff. de cuſto. & exhibitio. reo. vbi refert capitulum in libro manda

torum diui Pij extare, quod dictus Princeps cum prouinciæ Aſiæ præerat, ſub edicto propoſuit, vt irenarchę cum appræhenderint latrones interrogent eos de ſocijs, & receptatoribus,& interrogationes literis incluſas,atq; obſignatas,ad cognitionem magiſtratus mittant. ex quo tex.conſtat, ſocium in crimine hoc, de conſocijs interrogari poſſe.concordat tex.in l.prouinciarum. C. de ferijs. vbi permittitur, quòd per latronum tormenta quæratur de proditione factorum ſuorum, cum per hoc multorum ſalus conſeruetur. Et ratio cur contra receptatores atque latronum fautores ſocij interrogandi ſint, ea eſt, quia ſine eis latro diutius latere non poteſt, probat tex.in l.1.ff.de receptatorib. ubi Martianus inquit, *peſſimum genus eſt receptatorum, ſine quibus latere nemo diu poteſt.& præcipitur, ut perinde puniantur atq; latrones.* concordat Vlpianus in l.cõgruit.ff.de officio pręſid. vbi cum quæritur, quo nam pacto bonus ac grauis præſes curare debet, ut pacatam atq; quietam prouinciam habeat,reſpondetur,hoc ei non eſſe difficile,ſi ſolicite agat, vt malis hominibus prouincia careat,eoſque conquirat. Nam & ſacrilegos,latrones,plagiarios, fures conquirere debet, & prout quiſq; deliquerit in eum animaduertere,receptatoreſq; eorum coercere, ſine quibus latro diutius latere non poteſt. Non.n.minus receptatores delinquunt,quàm aggreſſores, vt ex ſententia Vlpiani probatur in l.3.§.non tantũ.ff.de incen.rui.naufra. *ibi non tantum qui rapuit, uerum etiam is quoq; qui recepit ex cauſis ſupra ſcriptis tenetur,quia receptores non minus delinquũt quã aggreſſores.* Qđ & Cezares probarunt in l.1.C.de his qui latro.& alijs criminib.reos occultant.ſtatuentes,eadẽ pœna receptatores puniendos eſſe, quã rei principales. Ac proinde cum tales receptatores atque fautores baſis

ac fun-

ac fundametũ pręcipuaq; cauſa ſint, quòd latrones diu lateant per prouinciã, in eaq; conſeruentur derrobando, ac in ſtratis publicis graſſando, pacemq; & quietem totius prouinciæ perturbando, pro bono publico conueniens eſt, vt ſocii in hoc latrocinii crimine de fautoribus & receptatoribus tanquam ſcelerum ſoçiis, & participibus interrogẽtur. vt ab huiuſmodi animalibus omnino prouincia munda ſit.

15 Tertium crimen eſt, crimen malefici, quod adeo attrox exiſtimatur, ut cuicunq; permittitur, quòd poſſit hoc crimine impetitum capere, & iudici præſentare, vt in l.fi.C.de malefi.& mathemati. qua etiã. l.ſtatuitur, quòd ſi quiſquam exagitatoribus, ideſt auguriis, ſeu ex quolibet alio genere hominum contra dictam legem venire temptauerit, aut clãdeſtinis ſuppliciis etiam manifeſtum reũ maleficæ artis oppreſſerit, ultimum ſuppliciũ non euadat. geminæ ſuſpitionis obnoxius, quod aut publicũ reum ne facinoris ſocios publicaret ſeueritati legum, & debitæ ſubſtraxerit quæſtioni, aut proprium fortaſſis etiam inimicum ſub huiuſmodi vindictæ nomine, concilio atrociore confeſſerit. Ex qua igitur l. patet in tanto crimine ſocium de conſociis eſſe interrogandum.

16 Quartum crimen eſt, crimen leſæ Maieſtatis, in quo ſocii interrogari poſſunt de conſociis, ita in capit. 1. de confeſ. ibi. *Et crimine leſæ Maieſtatis excepto.* concordat. tex. in c. nemini. & ibi glo. in verbo leſæ Maieſtatis. 15. q. 3. ibi. *Nemini præterquam de crimine leſæ Maieſtatis de ſe confeſſo ſuper alienum crimen credi oportet.* & facit tex. in l. pen. & fi. C. ad leg. iul. maieſt. Et cõtra quos dicatur quis cõmittere crimen leſæ Maieſtatis, cõſpirationis. & proditionis, vide Alex. i conſil. 13. nu. 2. 3. & 4. uol. 6.

Quintum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

17 Quintum crimen eſt, crimen conſpirationis, & coniurationis contra principem: nam & in hoc caſu, ſocius & particeps criminis admittitur contra ſocium. vt probatur in cap.fi. & ibi glo.in verbo iuramento,in fi.extra de teſtibus cogen.in quibus locis probatur, ſocium criminis ad detegendam conſpirationem admittendum eſſe, qui tenetur conſpirationem illam manifeſtare & denunciare.concordat text. in c. ſi quis cum militib.6.q.1. & in c.ſi quis Papa.79.diſtinctio.& ſequuntur hanc opinionem Doctor.Campeg.in tracta.de teſtib.reg.86.fallen.vlti.Crot. in tracta. de teſtib. in quarta parte.nu.92. Marſil.in conſil.1. nume,32. & in conſil.109. nu.11. & Boer.in deciſio.319.nu.2.Quid autem dicatur coniuratio,vide in c.coniurationum.11.q.1.cum quatuor capitulis ſequentibus. Et facit quod habetur in cap.1. §.conuenticulas.de pace iura.fir.uide Alexan.in conſil.13.nume.14.volum.6.

18 Sextum crimen eſt, crimen falſæ monetæ, in cuius criminis miniſterio plures ſunt neceſſarij,prout ex natura delicti percipitur, & proinde ꝑ bono publico ſocius huius criminis poteſt de conſociis interrogari.l.1. C.de falſa mone. ibi. *Facti conſcios per tormenta illico prodituri.* ita etiam Salycet.in l.fin.C.de accuſationib. Grammati.in deciſio.28.nu.10. & in conſil.35. in fi. & Boer. deciſio.319.nu.2. qui alios plures reſcencent.

19 Septimum crimen eſt, crimen aſſaſſinii, in quo ſocius poteſt interrogari de conſociis ipſius criminis propter delicti immanitatem,ita Barto.in l.non ideo minus. nume.1. C.de accuſationibus qui in glo.2. notat contra aſſaſſinos,qui tenentur dominos ſeu mandatorem in iudicio nominare, & quòd ſuper hoc poſſunt torqueri. Pro quo facit tex.in cap.1.de homicid.in 6.ybi Roman.

Ponti.

Ponti. approbatione ſacri Concilii ſtatuit, vt quicunque princeps, prælatus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, ſecularisve perſona quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit, quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur, aut eos receptauerit, vel defenderit, ſeu occultauerit, excommunicationis, & depoſitionis, à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto: & quòd illa libere alijs per illos ad quos eorum collatio pertinet conferantur; & quòd ſit cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquã Chriſtianæ Religionis emulus à toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus. Patet igitur ex illo tex. tales aſſaſſinos non eſſe occultandos; ſed potius manifeſtandos. Aſſaſſinus enim dicitur ille, qui aliquẽ Chriſtianum occidi pretio mandat alteri; ſiue infideli, ſiue Chriſtiano, vt atteſtatur Iul. Clar. cum magna ſcribentium caterua per eum relata. in §. aſſaſſinium. in pri. Ex quo not. quòd ad hoc vt propriè aſſaſſinium dicatur, requiritur, quòd interfectus ſit Chriſtianus, ita tenet Io. Andr. in c. 1. de homicid. in 6. quem ſequuntur communiter Doctor. vt atteſtatur Alex. in conſi. 166. in fi. lib. 7. & practi. Care. fol. 290. poſt num. 15. & hæc ſententia eſt omnium conſenſu ſtabilita, vt dicit Plaza in cap. 19. lib. 1. delic. nume. 8. vnde ſequitur, quòd vbi reus probauerit interfectum fuiſſe infidelem, tunc eſſet ab hoc crimine aſſaſſini abſoluendus. Quando igitur aliquis facit, vel fieri facit mediante pecunia, dicitur delicti magis attox: & propterea pœna poteſt augeri. vt de facto videmus augeri in iſtos aſſaſsinos. arg. text. in l. Cicero, de pœnis. & in l. venales. C. quando prouoca. non eſt neceſ. prout etiam dictum fuit ſupra per dictum cap. 1. de homi. in 6. & vide Bar. in l. non ſolum. §. ſi mandato. nume. 14. ff. de

iniur,

iniur. & ideo propter huius criminis atrocitatem, & immanitatem, ſocij debent interrogari de conſocijs. vt tenet Boer. in deciſio. 319. nu. 2. Marſil. in conſi. 22. nu. 15. Campeg. in tracta. de teſtib. Reg. 86. fallen. 5. & Gram. in conſil. crimi. conſi. 28. nume. 20. conſil. 25. & 26. & conſil. 44. nume. 1.

20 Octauo not. alium ſingularem caſum, quòd quamuis periculum non immineret Reipublicæ, vt in præcedentibus exemplis demonſtratum eſt, ſed priuatæ perſonæ, poſſet conuictus interrogari de ſocijs, vt puta ſi multi conſpirauerunt occidere Petrum, & vnus capiatur, iure interrogatur, an ſint alij animati ad tale homicidium: nam quòd non liceat occultos peccatores inquirere abſque infamia, ſemper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur punitionis gratia: ſecus ſi inquiratur ad euitandum futurum damnum. Et propterea concluſio illa, quòd non poteſt fieri inquiſitio abſque infamia, intelligitur de criminibus priuatis, quæ non ſunt in præiudicium tertij. Crimina enim publica, aut illa quæ ſunt in præiudicium tertij, quomodocunque cognoſcantur inquirenda ſunt; & coercenda ſi ſunt in fieri; & damnum pendet in futurũ. ita explicat Domi. de So. in lib. de ratio. tegen. vel deteg. ſecre. in q. 6. membri. 2. col. 14. ibi in verſi. Et poſtremo. & colla. 17. in princ. in uerſic. Tertio uero. Hæc comprobantur ex his quæ in ſacra pagina leguntur. Habetur. n. in Pſal. *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate*. Et Prouerb. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem*. & Romanorum primo dicitur. *Digni ſunt morte non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*. vbi dicit glo. conſentire, eſt tacere cum poſſis redarguere. Et proptera ſocius ad euitandum damnum futu-

rum priuatæ perſonæ poteſt de conſocijs interrogari, & is reſpondere tenetur, & propalare ſi ſcit quò ad Deum ſocios non eſſe emendatos, immo potius paratos ad malum conſpiratum perficiendum.

In iis ergo criminibus, ſocii criminum poſſunt de conſociis per iudicem interrogari. ut per ſupradicta abunde probatum extat.

Tamen ne iudex in modo interrogandi erret, ſcire illum oportet, quòd dicta intertogatio de ſociis, fautoribus, vel receptatoribus debet fieri in genere, interrogando an fuerint aliqui ſocii in illo delicto, non autem in ſpecie, ſeu indiuiduo de Caio, vel de Sempronio. ita ſentiunt Salycet. in d.l.fina.colum.penult.verſic.4.nunc de modo. C. de accuſationibus. Ruyn.in conſi.7.nu.14. uerſic. Nec etiam frater.uol. 5.& Blanc.in tracta.de indi. numé.381. Et eſt ratio, quia ſi in indiuiduo fieret interrogatio, eſſet potius incitare, uel ſuggerere, quàm quęrere.arg.text.in l.1.§.qui quæſtionem.ff. de quæſtionib. & ibi communiter Doctores. Idem quoq; ſentit Nauar.cap.18 de Octauo præcep.nu.58. Quæ ſententia locum non obtinet, quando contra aliquem eſſet præſumptio, quòd ille eſſet talis qui fuit ſocius criminis, vt uno uerbo ſentit Blanch. præcitato loco & confirmat Menoch. de arbitrar.iudi. caſu 474. nu.53. Alioquin enim ut inquit Nauar.in Manua.in d.cap.18.de octauo præcepto, nu.59.non auderem excuſare iudicem à peccato mortali: præſertim, ſi id faciat perſuaſus, iuſtum eſſe per fas aut nefas, detegere crimina, & quocunque modo ſeueri iudicis, atque executoris famam ſibi comparare, contra l. reſpiciendum.ff.de pœnis. cogendo reos ad bene uel male detegendum omnes ſuos ſocios, etiam iam coram Deo emédatos: et ſi nulla fama neq; idiciũ ſit cótra illos.

Ex

22 Ex quibus infero, ꝙ iudex tenetur interrogare reum de ſocijs ſm iuris ordinẽ. Dicuntur aũt ſocij interrogati de conſocijs ſm iuris ordinẽ, duobus præcipuè concurrentibus. Primum eſt, ꝙ interrogentur in caſibus à iure expreſſis, ut ſ. oſtenſum eſt. Secundum, ꝙ dicta interrogatio fiat in dictis caſibus generatim, & non nominatim an ſint illi, aut illi, ſed an ſint aliqui. Et ſi reus reſpondeat quòd fuerunt aliqui, tunc iudex poteſt & debet reinterrogare quòd manifeſtet & nominet illos. Nam ſi ſocius criminis ex ſe tantum etiam non interrogatus tenetur procedere conſocios in criminibus exceptis, maximè quando videt aut credit illos præteritorum non pœnitere, immò eſſe paratos ad noua cum magno damno publico, aut priuato committenda vt infra ſuò debito & congruo loco explicabitur, multo maiori ratione, in dictis criminibus poterit iudex reinterrogare, quod conſocios quos (reſpondendo interrogationi generaliter factæ) dicit in delicto interueniſſe, noiet: & propalet.

23 Quinimo, interrogans illum præter iuris ordinem peccat: quia iniuſtè dat cauſam notabilis infamiæ proximi, dum extra poteſtatem ſuam inquirit contra.l.fi.ff.de iuriſd.omn.iud.& cap.2. de conſtitutionib.lib.6. Et idem eſt, ſi contra omittit interrogare cum debet ſecundùm eundem iuris ordinem, quia præiudicat notabiliter Reipublicæ cuius intereſt delicta puniri.l.ita vulneratus.ff. ad leg. Aquil.cap. vt famæ.de ſenten.excommunic.

24 Hinc ſequitur, quòd ſi iudex interrogat reum de ſocijs ſecundùm iuris ordinem, ipſe reus tenetur non ſolum in foro fori, verum etiam, in foro conſcientię dicere iudici veritatem: declarando & manifeſtando ſocios. Et primo quo ad forum conſcientiæ, probatur argumento ducto per S.Thom.2.2.q.69.artic.1. ubi reſoluit, quòd

ex

ex debito iuſtitiæ tenetur accuſatus iudici veritatem exponere quam ab eo ſecundùm formam iuris exigit, & quòd ſi non confitetur negans veritatem, peccat mortaliter, tanquam veniens contra debitum iuſtitiæ. Immo & contra ſe interrogatus ſecundùm iuris ordinem, tenetur in foro conſcientiæ ſua delicta ſecreta grauia confiteri. ita Nauar. in manuali c. 18. de Octauo præcep. nu. 57. Tenetur enim reus obedire iudici præcipienti ſibi, quòd fateatur. vt eſt tex. in cap. 2. de maiori. & obedien. & gl. ibi in verbo. principi. in qua habetur, omnes ſubditos Principi ſeculari obedire debere. facit tex. in capit. 2. de confeſ. in 6. His accedat doctrina Sancti Thomæ vbi ſupra, ſuper qua uideas Gaieta. in commento hunc paſſum pulchrè declarantem. Et ſic conſtat, quòd reus interrogatus ſecundùm iuris ordinem tenetur manifeſtare, & propalare ſocios delicti.

25 Et adeo uerum eſt, quòd non ſolum procedit quando ſuper his à iudice interrogantur, verum etiam quando contra ſe confeſſi ſunt, etiam non interrogati: quia tunc debent declarare ſocios quos iuſtè credunt præteritorum non pœnitere, immo paratos eſſe ad noua cum magno damno publico aut priuato comittenda, nec per euangelicam correctionem correcturum iri, quales ſunt regulariter latrones, nummorum falſarij, hæretici, ſtry-
26 ges, faſcinatores, & alij ſimiles. In quo caſu, iudex ſi videt reum neſcire, & hæc ignorare, aut debet eum docere, aut ei facultatem conſulendi confeſſarium concedere, vt ſic reus uideat an teneatur ſocios declarare, & quos reuelare. ita Nauar. in Manuali. cap. 18. de octauo
27 præcepto. num. 59. Quinimo confeſſarij eiuſmodi reos monere debent, ut tales ſocios denuncient, quòd ſi non fecerint ex ſententia Nauar. in d. cap. 18. de Octa. præcep.

nu-

nume. 58. ita peccant hi non admonendo, & abſoluendo, ac illi non denunciando. Abſoluunt enim impœnitentes, contra ius diuinum & humanum. cap. pœnitentia. 1. & 2. de pœni. diſtinct. 3. cap. peccati venia. de regu. iur. in 6. & cap. legatur. 24. q. 2.

28 Præterea, ad corroborandam & confirmandam eandem opinionem ante oculos propono traditum ab Hipoly. in practi. in §. diligenter. nume. 62. cum multis ſequentib. quo loci ait, ſocium criminis contra conſocium debere deponere cum iuramento, ut faciat fidem illam, ſcilicet quam de iure facere poteſt. Cuius opinionem approbat Iul. Clar. in pract. q. 21. uerſi. Quærto nunquid, quia licet quo ad ſeipſum ſit reus, dum tamen deponit contra alium fungitur vice teſtis, & ideo non adhiberetur ei fides niſi cum iuramento. Et hoc utimur in hoc principatu Cathaloniȩ, in quo rei interrogantur in facto uero alieno, ut teſtes cum iuramento. Hinc ergo eſt, quod ſi rei ut teſtes ſuper ſocijs ſecūdùm iuris ordinem interrogātur, cum eorum dictum ab eis tanquam ſubditis requiratur authoritate ſuperioris, tenentur ipſi rei tanquam teſtes teſtimonium ferre, quia in his quæ ad iuſtitiam pertinent, tanquam ſubditi ſuperiori pręcipienti obedire tenentur. ita S. Thom. 2. 2. q. 70. artic. 1. & maximè cum id iureiurando promittant. Quod quidem iuramentum cum non ſit contra bonos mores præſtitum, immo pro detegendis malis hominibus in dictis criminibus exceptis, per quorum punitionem multorum ſalus conſeruatur, & quia expedit ut eis reſpublica purgetur, obligat, & eſt ſeruandum. per ea quæ tradunt Doctores. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obligationibus. Et hæc quo ad forum conſcientiæ.

29 Quod uero attinet ad forum fori reſoluo, quòd ſi reus

interro-

interrogatus de ſociis in criminibus exceptis illos iudici declarare & manifeſtare recuſauerit,poterit iudex illum compellere per torturam: dum tamen præcedat contra eum præſumptio, vel indicium, quòd interuenerunt cum eo ſocii quos bene cognouit.glo.in l.fi.C.de accuſa tionibus.& Salycet. in d.l.fi.nu.9. & 10. & Anto.Gom. de delic.cap.11.nu.17.in fi.

Scias tamen,ꝙ hæc opinio non fuit in regio criminali concilio huius principatus Cathaloniæ taliter recepta,ꝙ incontinenti quo reus interrogatus per iudicem recuſat propalare conſocios, poſſit dictus iudex illum compellere per torturam; ſed tunc demum quando reus eſt cõuictus teſtibus; vel propria confeſſione, & morte condemnatus.Nam tunc,iudices in dicto regio concilio ſolent torquere reos in caput aliorum ſociorum, fautorũ, vel receptatorum poſt latam dictam mortis ſententiam ante illius executionem, & in dicta tortura,dicti rei tantum de illis criminibus exceptis de quibus exẽpla propoſuimus & his ſimilibus de quibus infamati exiſtunt, ad ſciendum de conſociis interrogantur. Quæ practica videtur deſumpta ex l.qui vltimo.ff.de pęn.ibi.*Sępe etiã ideo ſeruari ſolent poſt damnationem vt ex his in alios quęſtio habeatur*. Cuius l. intellectus reſtringitur ad caſus exceptos: iuxta mentem Salyceti in d.l.fi.nu.4.C.de accuſationibus. Quam praxim ſummopere laudo,ea ſo la ratione,quia reus ipſa ſententia videtur declaratus ſocius,& ut ſocius illius delicti morte condemnatus,& ſic tutius iudex poſt latam dictam ſententiam, poteſt illum tanquam ſocium de conſociis interrogare.

30 Verum contingit dubitari, quam fidem faciet hoc teſtimonium ſocii criminis etiam in caſibus in quibus de conſociis poteſt per iudicem interrogari? Hæc quæſtio

Doctorum opinionibus controuerſa eſt. Quidam exiſtimarunt tale dictum ne dum non prodeſſe; immo nec indiciũ aliquod facere. vt dicit glo.notab.i l.ſi filiũ.C.de libera. cau.in glo.mag.in fi.Cyn.in dicta l.fi.C.de accuſatio.in vlti.q.& glo.ibi.vbi etiam latè Salicet. Anto.de Butr.& Inno.in c.1.de cõfeſ.Fulg.in cõcil.11.& Alex.in cõcil.89.vol.3.Quidã vero exiſtimarũt,fidem & indiciũ facere ſufficiens ad formandam inquiſitionem aduerſus nominatum, & inculpatum. vt atteſtantur Marſilius in conſil,12. nume. 38. in conſil.15.num.5.& 6.& in conſilio. 28.num.16.Gram.in conſil.21.nu.7.& Rolan. in cõſil.51.nu.28.& conſil.73.nu.20.lib.1.& Roma.in l.ſi certus.in prin.ff.ad ſillani.dicit,communiter concludi, quòd ſufficit ad fundandam inquiſitionem. Quod ſequitur Auguſt. ad Angel.de maleſi.in verbo.fama publica.num.31.& Ioan.de Anna.in conſil.27.num.3.

Et hanc vltimam opinionem Iul.Clar.in prac.q.21. verſi. Retenta igitur communi concluſione, exiſtimat, non ſolum procedere,quando talis delinquens illum ſocium nominauerit ad interrogationem iudicis ipſum in genere interrogantis, an in maleficio committendo aliquis alius interuenerit, verum etiam quando illum ſponte ſua nominauerit, dum contra ſe examinaretur. Puta quia poſtquam confeſtus eſt,ſe Titium occidiſſe, iudex iubeat illum narrare quomodo occiderit, & ipſe dicat,quòd tali die ipſe,Caius, & Sempronius tali & tali modo illum occiderunt.cc.nam vtroque caſu,talis nominatio aperit viam iudici ad inquirendum, & aſſumendum alias informationes contra Caium & Semproniũ nominatos,etiam ſi contra ipſos prius nihil aliud eſſet in proceſſu. Neque facienda eſt aliqua differentia an ſimus in criminibus exceptis, vel non quia etiam in

criminibus

criminibus non exceptis,facit idē indiciū ad inquirēdū, vt expreſſe concludit Iul. Clar.in dicta queſt. 21.verſ. Retenta. circa medium & Blanc. de indicijs.num.389. qui dicit ita communiter teneri loquendo in criminibus non exceptis, quem refert Villalob. in ſua collecta communi. opinio.in litera C. num. 103. Et licet ſupra relati Doctores in princ. huius dubij contrarium cenſerint & Ruin. in conſil. 147. num. 1. in fi.lib.5.dixerit communem opinionem eſſe, quòd in caſibus non exceptis nullum faciat indicium ad inquirendum, neqne ad procedendum, ſiue id ſponte dixerit, ſiue ad iudicis interrogationem, credo tamen vltimam opinionem eſſe magis communem,quam vidi ſemper de conſuetudine obſeruari, & præcipuè in regio criminali concilio Cathaloniæ. Hoc enim caſu,dictum iſtius ſocii ſolum & nudum non eſt tanquam dictum teſtis ſed tanquam denuntiatoris, vel notificantis qui tantummodo aperit uiam iudici ad inquirendum, prout faceret quicunque alius notificator ſeu denuntiator etiam infamis & vilis.

31 Sed ſcias,quòd hoc indicium reſultans ex dicto ſoli ſocii criminis ſufficiens ad inquirendum facile dilui poteſt,probādo bonam famam ipſius nominati.ita Gram. in conſil.21.num.10.& conſil.18.num.18.& conſil.44. num.4.in criminalibus.Pariſ.in conſil.151.num.13.lib. 4.& Socin.Iuni. in conſil.34.num.66.lib.2. Vnde dicit Gram.in deciſio.28.num.17.circa medium,quòd iudex inquirat de fama, & conditione nominati,& non moueatur ex ſola illa confeſſione, & ſi inueniat ipſum bonæ famæ,talis confeſſio non operabitur quicquam,quia adeſſe debent præſumptiones,ſuſpitiones, & argumenta. ita Alex.in dicto conſil.89.vol.3.incipien.viſo themate .' vbi ſubdit, quòd ob bonam famam eliditur ta-

le indicium reſultans ex dicto ſocij criminis etiam in caſibus exceptuatis de quibus ipſe loquitur.& Dec.in conſil.17.& in conſil.179.nume.9.& 10.

32 Maior tamen eſt dubitatio, quando cum dicto ſocij criminis concurrunt alia indicia, ſeu adminicula quibus illud dictum contra nominatum iuuatur, an tunc faciat fidem, & indicium ad torturam. Et prætermiſſa diſputatione dicendum eſt, ex recepta Doctorum ſententia, quòd in caſibus in quibus quis poteſt de ſociis interrogari, dictum ſocii criminis facit indicium ad torturam. Quod ſanè intelligendum eſt, ſi alia præcedant vel concurrant indicia.ita Angel.in trac.maleficiorum.in uerbo. fama publica præcedente.verſic.10. quæro an inculpatio. & Alex.in conſi.89.volum.3. licet ante ipſum idem firmauerit Guido de Suza.in tracta.de tormen.verſicul. Quid de quæſtione occurrenti. & Gandi.in tract.malefi. ſub rubri.de quæſtionib.& tormen.in verſic.Reſtat formare, qui rectius cæteris loquuti ſunt. Et quòd de neceſſitate ultra dictum ſocii criminis in caſibus in quibus interrogari poteſt de ſocio requiratur cõcurſus aliorum indiciorum contra nominatum ut deueniri poſſit ad torturam contra ipſum tenet & ſequitur Marſil. in ſingul. 209.nume.2.vbi etiam ſubdit, hoc eſſe menti tenẽdum perpetuo, & quòd nunquam obliuiſcatur, quia eſt verbum honoris, & utilitatis plenum. Idem firmat Bald.in conſil.429.nume.1. incip. an mandatarius criminis. in 3.uol. ubi dicit, quòd ad faciendum indicium ad torturam debent alia ſuffragari adminicula, loquendo in numero plurali, videlicet adminicula. Et ponit exemplum in fuga nominati: cum ſcriptum ſit in Salome. *Fugit impius nemine inſequente*. Immo plus dicunt Guido de Suz. & Gandi.ubi ſupra, quòd non concurrentibus aliis indiciis

indiciis quàm inculpatio ſocii criminis etiam quod inculpatus eſſet male conditionis & famæ minime torqueri poſſet. Denique uide Gram. in deciſio. 28. à nume. uſque in fi. & Pariſ. in conſil. 151. nume. 8. lib. 4. & Salycet. in l. fi. circa fi. in uerſic. Sed ego reſpondeo. C. de accuſationib. Cuius opinionem dicit Boſſ. in titul. de indiciis. nume. 149. quotidie practicari, & quod Doctores illud ſequuntur. Vide etiam Menoch. de arbitrar. iudic. in caſu 474. nume. 43. & Iul. Clar. in practi. q. 21. uerſic. ſucceſſiuè quæro. & uerſic. ſequenti idem aſſerentes, in quibus locis plures alios allegant, eandem ſentiẽtes ſen-
33 tentiam. Qualia autem debent eſſe hæc indicia, hoc à lege non determinatur: ideo quod eſt quid facti, & propterea relinquitur iudicis arbitrio. ita in ſpecie decidit Grammatic. in dicta deciſione uigeſimaoctaua, numero uigeſimo, qui ait pro qualitate perſonarum, & facti, iudicem arbitrari debere an ſit indicium ſufficiens, uel non.

34 Vltra tamen ea quæ dixi requiri alia indicia ſeu adminicula, quibus dictum ſocii criminis iuuetur ad faciendum indicium ad torturam contra conſocium, requiruntur adhuc alia duo, ſine quibus non poſſet de iure deueniri ad torturam contra nominatum. Quorum primnm eſt, quòd dicta nominatio ſit facta cum iuramẽto. Secundum uero, quòd ſit facta in tortura. Quo uero attinet ad iuramentum, probat Marſil. in practi. in §. diligenter. nu. 62. cum multis ſequẽtib. quo loci ait, hoc eſſe ualde ſingulare: & ſe alias obtinuiſſe. Idem Anto. Gomez. de delic. cap. 11. nu. 18. in uerſic. Sed quæro aduertendum. Iul. Clar. in prac. q. 21. uerſic. Quero nunquid. ubi approbat Marſil. opinionem, quia licet quo ad ſeipſum ſit reus, dum tamen deponit contra alium, fungitur

vice teſtis: & ſic non eſt ei adhibenda fides niſi cum iuramento. A quorum opinione diſſentit Blanch. in tract. de indicijs. nume. 384 aſſerens, inquiſitum de crimine non debere præſtare iuramentum de veritate dicenda. Attamen hæc ratio contra primum dictum non obſtat; quia vera eſſe cenſetur, quando exigitur depoſitio criminoſi contra ſeipſum: tunc enim non debet cum iuramento deponere. Quod ea ratione factum eſt, quia præſumit lex, quòd inquiſitus iſte non dicet veritatem contra ſeipſum, atque ita incideret in periurium. Sed diuerſum eſt cum deponit de alio: nam tunc ceſſat ratio prædicta. Et ita ſeruamus in Cathalonia, in qua rei inquiſiti deponunt in facto proprio ſine iuramento; in alieno ve-
35 ro vt teſtes cum iuramento. Sed hic conuenit, vt quæramus, an hoc iuramentum ſit per deponentem de ſocijs parte citata præſtandum? Reſpondet Anto. Gomez. de delict. cap. 1 1. nume. 18. circa medium, quòd iudex debet eſſe cautius, vt reum vel inquiſitum deponentem de ſocijs adhibeat in teſtē parte citata, & præſtito iuramento. Quod confirmat ex doctrina Bar. & commu. in l. maritus. ff. de quæſtionibus vbi tenet, ꝙ ſi teſtis examinātur parte non citata non probat, neque facit aliquod indiciū ad torturam. arg. l. ſi quando, C. de teſtib. & ibi communis opinio. Sed in contrarium eſt praxis concilij regij, & omnium aliarum curiarum huius principatus Cathaloniæ; in quibus, in criminalibus, cum proceditur per inquiſitionem non citantur inculpati ad examinandos teſtes contra illos: ſed poſtea quando ſunt capti, publicatur illis inquiſitio, cuius copia conceditur vt poſſint ſe defendere. Forte enim eſſet illis dicta citatio nuncius ad fugiendum, ſeu euadendum à manibus iuſtitiæ, quòd bono publico præiudicaret: cui expedit, ne crimina re-

maneant

maneant impunita.l.ita vulneratus.ff.ad l. Aquil. cap. vt famæ de ſentent. excommunic. Et ideo laudo hanc praxim,de qua expreſſe loquuntur Boer.in deciſ.319.nu.4. circa medium. & Salycet.in l.habentem.colum.4. C.de accuſationib. & approbat eandem Fel.in cap. quoniam. col.7.in verſicu.ſimiliter. vt lite non conteſta. Quæ ideo obſeruanda eſt. vt tradunt Dec.in conſi.11.nume.9.Soci.iun.in conſi.93.nume.52.lib.3. & Craue.in conſ.91. nume.7.

36 Requiritur præterea ad hoc vt in dicta nominatio ſocij contra conſocium faciat fidem, quòd ſit facta in tortura, vel ſtatim poſt. ita Alber.in l.fi.C.de accuſationib. Fulgoſ.in conſil.173.Marſil.in conſil.22.nu.22.& conſ. 78.col.3.& in pract.crimi.§.diligenter.nu.61.Blanch.in tract.de indic.nu.380.Boer.q.319.nume.3.in fi. & ferè omnes in hoc concordant. Et huius ſententiæ ea eſt ratio, quòd iſte inquiſitus, qui iam confeſſus eſt delictum dicitur effectus infamis, & infames non audiuntur contra aliquem ſine tortura. c. illi qui. 5. q.5. talis enim tortura purgat defectum teſtis: adeo,vt fidem faciat contra reũ. ita Iul.Clar.in pract.q.21.verſic. Scias etiam & in q.25. in prin.vide etiam Boſ.in tit.de tortura teſti.nume.3.ubi etiam ſubdit, quòd teſtis crimine notatus etiam ſi non ſit vilis perſona non admittitur ſine tortura.

Ex prædictis ergo habemus, quòd quando ſocius criminis cum iuramento & in tortura nominat conſocios in criminibus exceptis, & concurrant cum eius dictõ alia adminicula,ſeu indicia contra nominatos,quòd tũc facit fidem: quæ ſolum ſe extendit ad faciendum indi-
37 cium ad torturam. Quam quidem ſententiam ita procedere intelligas, licet plures eſſent ſocij criminis alios manifeſtantes:quia quamuis plures eſſent cõtra aliquem

deponentes, non dicetur ille conuictus ita, vt poſſit ſe-qui contra illum condemnatio, quia ſolum facerent contra eum indicium ad torturam. ita Boer. in alleg. deciſio. 319. & Iul. Clar. in d. q. 21. verſic. Sed pone. vbi refert, in pluribus Senatibus idem ſeruari.

38 Contrariam tamen opinionem noſtris temporibus amplectitur Regium criminale concilium huius Principatus Cathaloniæ, in quo indiſtinctè, dictis ſociorum criminum cum iuramento in alterius factum etiam ſine tortura adhibetur tanta fides ad condemnandum pœna ordinaria delicti contra nominatum conſocium cócurrentibus tamen alijs indicijs ſeu adminiculis & nó alias, quanta adhiberetur cuicunque alii teſti, etiam omni exceptione maiori. Et ratio quæ mouet dictum Regium Concilium ad hanc tenendam & exequendam opinionem ſola experientia fuit, quæ in hac Prouincia docuit maiorem ſemper veritatem in eſſe in dictis ſociis, quam in aliis: ideo quòd melius ſciunt factum, ac facti veritatem commemorare quam alii. Per quorum dicta, manifeſtando alios cóſocios pluries fuit Prouinciæ ſaluti ſuccurſum, perſequendo dictos cóſocios, famoſos latrones, & ſtratarum publicarum graſſatores, ac alios totius Reipublicæ pacem perturbantes, & illos captos pœna ordinaria puniẽdo. Quod expedit, vt malis hoībus Reſpublica purgetur. ar. l. congruit. ff. de officio præſi. Et nó ob id nego, quòd ſi reperirentur alii teſtes de veritate facti deponentes, eſſet tutius illorum dictis condemnare, cum eorum fides infamia aliqua diminuta non eſſet. Attamen, cum delicta, quæ tot in hac Prouincia frequentantur aliter probari non poſſint, quàm dictis ſociorum: ideo in dicto Regio Concilio eſt receptum, eis cócurrentibus aliis adminiculis, tantam fidem quantam

aliis

alijs eſſe dandam, etiam ad condemnandum pœna ordinaria. Et ſic pluries uidi multos in dicto Regio concilio fuiſſe ad mortem condemnatos ex ſolis ſociorum criminum dictis; concurrentibus tamen alijs indicijs, ſeu infamia, & præſumptionibus contra eoſdem, prout memini in dicto Regio concilio fuiſſe concluſum die 14.
39 menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ contra Ioannem Planes marinerium, contra quem dopoſuerunt tantum ſocij criminis ſine tortura medio tamen iuramento, quibus conſtabat, quòd ſolitus erat diuagare per præſentem principatum in comitiua & ſocietate aliorum furta in pluribus partibus committendo in maximam Reipulicæ perniciem: qui, cum eiſdem conſocijs conuictus fuiſſet de quodam furto magno, quorum dicta aliis indiciis coadiuuata fuerunt, fuit ad mortem condemnatus, vt ex eius proceſſu quoque hæc latius uideri poſſunt. Cuius fuit relator Franciſcus Fort eiuſdem Regii concilii doctor & Scriba mandati Monſerratus Carbonell, & pro eo. t. Catuſſa not. Nouiſſimè deniq; fuit idem concluſum contra Hieronimum Lança villæ granullariorum infamatum de pluribus delictis die 22. menſis Decembris 1581. in cuius proceſſu tantum eum conuincerunt ſuper quodam latrocinio duo ſocii criminis, qui etiam erant adminiculati aliis indiciis, & ſic fuit declaratus reus mortis, & laqueo furca ſuſpenſus. vt in eius proceſſu hæc uideri poſſunt. Cuius fuit relator Franciſcus Sans, dicti Regii concilii Doctor, & Scriba Iacobus Mãbla Scriba petitionerius extra numerarias. Suntq; alia mille exempla in Regio concilio.

Cap.

Cap.6. An reus carceratus qui immunitate eccleſiaſtica gaudet, ſed retinetur in carceribus pro damnis, & iniuria partis inſtantis ratione criminis perpetrati, faciens ceſſionem bonorum, debeat ab eiſdem carceribus relaxari? vel propter eius inopiam, pœna pecuniaria damnorum, & iniuriæ, debeat & poſſit cõuerti in corporalem, per regulam qui non habet in ære luat in corpore.

1 *Pœna pecuniaria omnino parti applicanda, bonorum ceſſione per reum debitorem facta, non poteſt in corporalẽ pœnam conuerti: ſed potius reus venit relaxandus.*

2 *Cauſa dicitur ciuilis, quando pœna parti applicatur. Criminalis vero quando fiſco.*

3 *Pęnæ pecuniariæ commutatio in pœnam corporalem, non habet locum in ciuilibus.*

4 *Mulcta licet debitor non ſit ſoluendo, non debet in corporalem pęnam conuerti per regulam qui non habet in ęre luat in corpore.*

5 *Fugientes ad eccleſiam debent ab omni pęnarum genere releuari.*

6 *Pœna pecuniaria quando ex delicto imponitur, poteſt prætextu inopiæ debitoris, non admiſſa bonorum ceſſione per eum facta conuerti in pœnam corporalem, per regulam qui non habet in ære luat in corpore.*

7 *Pœna pecuniaria quando ex parte rei debentis ſoluere vera & propria pœna eſſe cenſetur, licet ex parte debentis recipere ſit intereſſe, poteſt cum reus non eſt ſoluendo conuerti in corporalem.*

8 *Pęna pecuniaria quando ex parte rei non eſt pœna qui ſoluendo non eſt, non commutatur in corporalem, ſed expectatur reus donec perueniat ad pinguiorem fortunam.*

Pœna

Pœna pecuniaria pro minimis non debet conuerti in corporalem; dato quod reus non ſit ſoluendo.

10 *Pœna pecuniaria in actione iniuriarum ſi reos non eſt ſoldo poteſt conuerti in corporalem. reiecta bonorum ceſſione per eum facta.*

11 *Pœna pecuniaria ex delicto deſcendens applicanda parti, nunquam conuertitur in corporalem, niſi actore conſentiente: in cuius manu eſt ſpectare ſuum debitorem ſi perueniat ad pinguiorem fortunam.*

12 *Reus qui debet pœnam pecuniariam ſoluere, uel fuſtigari, ex delicto per eum commiſſo, ſi cum eſt ſoluendo, vult potius fuſtigari, quàm ſoluere, in hoc non eſt audiendus. ſed iudex debet eum compellere ad ſolendum.*

13 *Reus detentus in carceribus pro pecunia deſcendente ex delicto, & parti applicanda, ſi non eſt ſoluendo, nec pars vult conſentire pœnæ commutationi, an ſit relaxandus à carceribus inuita parte?*

14 *Pœna pecuniaria fiſco adiudicāda, mutari poteſt in corporalem: etiam nolente accuſatore.*

15 *Intellectus ad cap. Odoardus. de ſolu.*

16 *Intellectus ad cap. finem litibus. de dolo. & contu.*

17 *Pœna dicitur illud, quod pro iniuria imponitur, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur.*

18 *Mulcta quid ſit, & de differentia inter mulctam, & pœnam.*

19 *Concluſio Regij Concilij.*

PEtrus Stephanus Puig, & Michael Ioannes Puig alias Guineas fratres villę Granullariorum fuerũt capti in quadam eccleſia, à qua non violenter, ſed legitimè, & iurę permittente extracti fuerunt; ratione & occaſionę cuiuſdam homici-

homicidij per eos perpetrati. Qui cum regiis carceribus mancipati fuiſſent, & allegata ab eis immunitate eccleſiaſtica, eam conſecuti fuerunt, & per conſequens, uitæ & membrorum ueniam, iuxta tex. in cap. inter alia. de immuni. eccleſia & cap. reum. & c. id conſtituimus. 17. q. 4. Sed quia pro eo quòd iniquè fecerunt erant alias legitimè puniendi. iuxta diſpoſitione dicti cap. inter alia. ibi. *ſuper eo tamen quod iniquè fecit, eſt alias legitimè puniendus*, quod intelligitur pecuniariter duntaxat, uel alia ſatisfactione præter pœnam corporalem. iuxta glo. dicti c. in verbo. puniendus. & eſt tex. in c. reum. & in d. c. id conſtituimus. dicta 17. q. 4. fuit declaratum per iudicem dictæ immunitatis eccleſiaſticæ, ꝙ retinerentur pro dãnis, & iniuria, partis inſtãtis. Verum, quia dicti fratres Puigs, hac de cauſa retenti fecerunt ceſſionem bonorum, per quam oſtenſum eſt, ipſos non fuiſſe ſoluendo dicta damna, & iniuriã, & proinde à parte inſtãte petita fuerit commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem, per regulam qui non habet in ære luat in corpore, fuit dubitatum, an in hoc caſu eſſet locus dictę inſtatæ commutationi pęnę, vel an admittenda ſit dicta bonorum ceſſio, ut eius beneficio, prædicti eſſent relaxãdi à carceribus iuxta diſpoſitionem tex. in l. 1. C. qui bon. cedere poſſ.

Et primo uidetur dicendum, non eſſe locum dictæ pœnæ commutationi, neque in hoc caſu regulam qui
1 non habet in ære luat in corpore locum habere. Agitur enĩ de pęna omnino parti applicanda, ut conſtat in declaratione ſuper cõtentione dictę immunitatis eccleſiaſticę facta, in quo caſu, ſi debitor non eſt ſoluendo pœna illa pecuniaria non poteſt in corporalem conuerti, & ſic admiſſa bonorum ceſſione, reus debitor veniſſet ſimpliciter relaxandus. ita Panorm. in cap. Odoardus. nume. 5.

extra de ſolutio. vbi expreſſe diſtinguit, quòd aut quis cōuenitur ad intereſſe,& ad pœnã quę veniat parti applicanda, & tunc dicit, non poſſe fieri pœnæ com-
2 mutationem. Aut vero pœna venit applicanda fiſco,& agitur ad vindictam,& tūc poteſt fieri commutatio pœnæ pecuniarię incorporalem etiam inuito accuſato. re.Ratio prædicti argumenti hęc eſſe poteſt, nam pœna quando in totum parti applicatur,illa cauſa dicitur ciuilis cauſa glo.in. l.3. in verbo centum aureorum.ff. de ſepul.viola.quæ tenuit, quod quando pro crimine agitur ad pœnam applicandam parti, iudicium dicatur ciuile, quando verò agitur ad pœnam fiſco applicandam,tunc cauſa dicantur criminalis.Et hanc opinionem tenent omnes.vt dicit Bar.in dicta l.3.in prin.quem refert.Abb.in rubri.de iudi.num. 5.Zaſi.co uſil, 19.num.1. vol.1.Et dicit Ioan.de Pla.in.l.2.in vlti.verbo.de his qui ex publi.rationib.lib.10.C.dictam glo.communiter per Doctores teneri. Idem dicit Curſ.Iuni.in rubr.de iudi.ff.nume.18.quem refert Duenyas.in reg. 315.in ſecunda ampliatione.Quàm quidem opinionem dicunt communem canoniſtę in rubri.de iudi.& in ſpecie Aret. num.19.& Deci.num.95.& Rippa.num.91.& ſequen. Idem quoq; Maràn.de ordine iudicio.in 4.parte.diſtinctio. 1.num.2. ubi multos alios allegat.& Iul.Clar.in
3 practi.§.fi.quæſtio. 1.verſi.Quarta igitur fuit opinio.vbi etiam ſe ad alios infinitos refert, quos omnes per eos videre poteris, Sed in cauſis ciuilibus non habet locum hęc regula, quod qui non habet in ęre luat iu corpore.vt per Iaſ.in.l.ſiquis id quod.num.28.verſi.Limita iſtam regulam.ff.de iuris,omni.iudi.& ibidem Iacob.Butr.& Alexan. Bal.& Angel.in.l.fi.ff. in ius vocand.facit tex.in l. nam his, iuncta. l. precedenti. ff. de dolo malo.ſecundum

cundum dictarum legum materiam ſubiectam.&c. eſt gl. in l.vbicunque.ff.de fideiuſſorib. vbi tenet, quòd per ceſſionem bonorum, quis liberatur à ciuili obligatione, qđ intelligas tantum, ut nō cogatur pati iudicium. vt eſt tex. in l.qui bonis. ff. eodem & in l.1.C. qui bon.ceder. poſſ. *ibi. in eo.n. tantum modo hoc beneficium prodeſt, ne iudicati detrahantur in carcerem.* Ergo concluſum videtur, dictis Stephano & Michaeli Puigs fratris admittendam eſſe propter eorum inopiam dictam bonorum ceſſionem per ipſos factam: & nullatenus in eis habere locum pœnæ commutationem, per dictam regulam qui non habet in ære luat in corpore.

4 Secundo pro hac parte facit, nam cum pecunia mulctæ nomine debetur, & debitor non eſt ſoluendo, debet facta ceſſione bonorum liberari, & illa mulcta non debet in corporalem pœnam conuerti, quia regula qui non habet in ęre luat in corpore non habet locum in mulcta: immo iudex poteſt illam remittere propter paupertatē. l.illicitas.§.fi.vbi glo.& Bar.ff.de officio pręſid.l.fi.& ibi not.Bal.C.de modo mulc.Bar.in l.1.in fi.ff.de pœn.& in l.1.ad fi.prin.ff. ſi quis ius dicenti non obtempera. & in l.iudex poſtquam.ff.de re iudi.vbi rationem diuerſitatis aſſignat.Et Bal.in l.certa ratione.in fi. C. quando prouo. non eſt neceſſe. Quod quidem adeo eſt uerum in mulcta, quod etiam contra fiſcum admittenda eſt bonorum ceſſio.ut latè Iaſ.in §.pœnales.nu.43.& 49.inſti.de actio. & Marquil.in uſati.quia iuſtitia.q.15. quæ incipit, quęro qualiter intelligendum eſt, qui non habet. Sed retentio rei quæ fit in carceribus pro damnis, & iniuria poſt conſecutam immunitatem eccleſiaſticam dicitur mulcta, ea quidem ratione, quia pecunia damnorum, & iniuriæ quæ uenit parti inſtanti applicanda, nulla lege, certa

& ſpe-

& ſpecialis deſignata eſt,ſed potius arbitrio iudicis uenit diffinienda,& proinde mulcta appellatur. Quinimo mulcta ibi dicitur,vbi ſpecialiter pœna non eſt impoſita. ut in l.aliud eſt fraus.ibi in verſi.Quinimo mulcta. Ergo patet dictos fratres Puigs facta bonorum ceſſione propter eorum paupertatem fuiſſe relaxandos,& pœnę commutationi inſtatæ locum non fuiſſe.

5 Tertio ad corroborandam hanc opinionem proponitur tex.in cap.inter alia.de immuni.Eccleſ. iuncta ibi gl. in verbo pœnam. ubi tex.& glo.volunt, fugientes ad eccleſiam debere eſſe ſecuros ab omni genere pœnarum & concordat tex. in c.reum.& c.id conſtituimus.17.q.4. vbi iura illa uolunt dictos fugientes ad eccleſiam ab omni corporali pœna eſſe releuandos. Ergo ſequitur,quòd gaudentes immunitate eccleſiaſtica ſi retineantur pro dãnis & iniuria partis inſtantis non poſſint ob inopiam luere in corpore, ſed potius bonorum ceſſionem factam eſſe admittendam.

6 His tamen non obſtantibus, contraria opinio verior exiſtimatur,ſcilicet,quòd ubi ex delicto imponitur pęna pecuniaria ſi datur impotentia ſoluendi,debet fieri commutatio in pœnam corporalem, & ſic ceſſio bonorum non habet locum. Quod primo probatur per tex.in l.ſi quis id quod.& ibi per Iaſ.num.27.ff. de iuriſ.omn.iudi. vbi expreſſe tex.uidetur hoc idem ſentire.ibi in uerbis. *Et in eos qui inopia laborant corpus torquendum eſt.* ita Ioan.Fab.in §.fi.num.4.inſtitu.de actionib. ubi expreſſe inquit quòd quando quis eſt debitor ex delicto, & non eſt ſoluendo, pœna pecuniaria conuertitur in corporalẽ. tenet Iaſ.in eodem. §.num.13.Salyc.in l.1.num.7.C. qui bon.cede.poſſ. Quam regulam fatentur commnniter approbatã Alber.in rubr.qui bon.cede.poſſ.Cæpo.conſ.9.

crimi.

crimi. & idem ſentit glo. in reg. peccatum. in uerb. peccatum. de reg. iur. lib. 6. Quæ communis & recepta opinio probatur, ex eo quòd in pęnis pecuniariis ratione criminis infligendis, qui non habet unde eas ſoluat corporali pœna eſt animaduertendus. ut eſt tex. in l. 1. §. fin. ff. de pęn. ibi in uerbis. *vt eis qui pœnam pecuniariam egentes deludunt, coercitionem extraordinariam indicant.* cocnordat tex. in l. fi. ff. de in ius uocan. & tex. in l. quicunq;. C. de ſeruis fugit. ibi. *Quod ſi ad prædictam pęnam ſoluendã, is qui ſuſceperit minime ſufficiat, æſtimatione competentis iudicis caſtigatio in eum procedat.* Quod ſanè intelligendũ eſt, de caſtigatione corporali. prout glo. in uerbo caſtigatio ita exponit, concordat etiam tex. in l. fi. C. de ſepul. violat. ubi prohibetur, ſub pœna quinquaginta librarum, ne quis ſepulchra defuncti propter eius debitum audeat impedire, etſi cõtrafecerit, nec poſſit dictas quinquaginta libras ſoluere debet luere in corpore. cõcordat deniq; tex. in l. qui hędes. ff. de incen. rui. naufra. *ibi. Aut noxam ſarcire iubetur, aut ſi minus idoneus ſit, leuius caſtigatur.*

7 Quam quidem regulam & ſententiam ſcribentes extendendam eſſe fatentur, ut non tantum procedat, quando quis ob crimen pecunia mulctatur in ueram & propriam delicti commiſſi pœnam, ſed etſi pœna ea ſit ſatiſfactio damni, ipſo crimine proximo illati, ſi quidem ea pęna alterius reſpectu ſit intereſſe damni illati, tamen ob ipſius delinquentis culpam, vera & propria pœna eſſe cẽſetur, & ob id, in corporalem mutatur prętextu inopiæ, vt eſt tex. notabilis in cap. finem litibus. ex. de dolo & cõtu. & eſt glo. in cap. reprehenſibilis. in uerbo. proprium. ex. de appellationib. Panor. in d. c. finem litibus. nu. 5. vbi commendat illum tex. eſſe menti tenendum, contra opinionem

nionem quorundam dicentium, commutationem pęnæ pecuniariæ ad corporalem non fieri, niſi quãdo pecunia ueniebat applicanda fiſco. vt not. per Innocen. in c. Odoardus. de ſolutionib. & tamen dicit, dictum c. finem litibus. eſſe tex. rotundum in contrarium. Et plus dicit per il lum tex. probari, ui delicet, hanc commutationem poſſe fieri non ſolum cum pecunia ſoluenda eſt pœna ex parte utriuſq; ſed etiam, cum ex parte rei eſt pæna, & ex parte actoris debẽtis recipere eſt intereſſe. Nam actor in caſu illius. c. petebat expenſas, nõ vt pęnam, ſed vt intereſſe: reus uero ſoluit, ut pęnam, quia ipſe non habebat illam pecuniã. Quo tex. etiam probatur, ꝙ contra clericum poteſt fieri pœnę pecuniariæ commutatio in corporalem quemadmodum contra laicum. Secus uero eſt, ubi pecunia ſoluenda non eſt pœna ex parte rei qui ſoluendo non eſt, qm̃ tunc non fit commutatio, ſed expectatur reus, qui non eſt ſoluendo donec peruenerit ad pinguiorem fortunam, per tex. in c. Odoardus. de ſolutionib. quem tex. Panor. dicit ita eſſe intelligendum. ſequitur Nicol. Boeri. in deciſ. 349. nu. 11. ubi dicit, ita fuiſſe concluſũ in curia pro quodam mercatore Pariſienſe ratione cuiuſdã cõtractus fraudulenti, fuiſſeq; latũ arreſtũ die 21. Ianua. 1526.

Et adeo hæc opinio verior exiſtimatur, quod ſunt plu res non infimi nominis exiſtimantes eam procedere, licet condemnatus poſſet totam ſoluere ſummam excepto denario: quia adhuc tanquam non habens in ære poſſet luere in corpore. ita Bal. in l. cum ſit. C. de ſepul. viola. quẽ ſequitur Alexand. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdict. omni. iudi. tenet Felin. in cap. ad liberandam. nume. 4. ex. de iudi. Hæc tamen ſententia non placet Iaſoni, qui tenet contrarium in dicta l. ſi quis id quod. nume. 28. ff. de iuriſdic. omni. iudi. vbi dicit, quòd pro minimis pœna pecu

niaria non conuertitur in corporalem, dato quod non ſit ſoluendo. Idē Iaſ.in auth.qui rem, C.de ſacro ſanct. eccleſ.Bal.in. l.quicunq;.verſi.Item facit ad quęſtionem. C.de ſeru.fugit.in quo loco dicit, quòd pro minima pœna non debet quis in carceribus detineri. facit tex. & ibi glo. in capit. ſuam de pęn.vbi de ęquitate qui ſoluit maiorem partem pecuniæ liberatur à totali pœna.facit etiam dictum Bal.in auth.Sed iam neceſſe.C.de donatio nib.an.nup. quòd ſi ,ſtatuū uelit, quòd debitor poſſit capi propria authoritate, vel alias fiat mentio de debitore, quod nō habet locum in debitore modicæ , & paruæ quātitatis, per glo.& ibi. & idem Florian. in.l.alienationes.in fi.ff.famil. hericiſ. De modico enim non eſt curādū.l. ſi debitori.ff.de iudi.&. l.ſcio.ff. q in integr.reſti. & ibi Alberi.de Roſa. Et hæc videtur æquior opinio vt ſcilicet carceratus ſoluendo maiorē partem debiti deſcendentis ex delicto nō puniat corporaliter p modico, q reſtat, immo ſi illud modicum ſoluere nō poteſt, debet ex carcerari, prę́ſtita cautione de ſoluēdo, ſi ad pinguiorem peruenerit fortunam, ita cōcludit Nicol.Boer. in dicta deciſ.349.num.8.verſi.Quinimo.

10 Iuuatur hæc ſententia, quòd pœna pecuniaria deſcendens ex delicto poteſt cōuerti in corporalē, quando reus non eſt ſoluendo, & maxime in caſu noſtro, in quo agitur de pecunia debita ratione damnotū & iniuriæ, ex doctrina Ioā.Fab.in.§. fi.nu.4. inſt.de actionib. vbi dicit, quòd ſi quis agat iniuriarum , & concludat ad pecuniam & reus condemnatur velit cedere bonis, quòd eius ceſſio nō eſt admittēda, ſed quòd pœna pecuniaria eſt conuertenda in corporalem. Sentit idem Angel.in. eod.§. num. 5. ubi dicit, quòd quando quis eſt debitor ex delicto, ſiue ſit debitor priuatorum, ſiue fiſci, non po-

teſt

teſt cedere bonis ne delictum remaneat impunitum, imo nō potēs ſoluere, debet luere in corpore. Eandē Fab. ſententiam tradit Boer. deciſ. 349. num. 8. & Innocen. in cap. Odoardus. in verſi. Si autem conueniatur quis actione iniuriarum. & ibidem Barba.

11 Scias tamen, quòd hęc vltima opinio quę verior eſſe cenſetur, limitatur ſemper, & reſtringitur, vt tunc demū procedat, quando pars inſtans conſenſerit quòd fiat dictæ pœnę pecuniarię commutatio in pœnam corporalę. Non enim debet fieri dicta commutatio, licet pœna pecuniaria deſcenderet ex delicto, niſi actore conſentiente ut probatur in. l. fi. ff. de iniuſ. uocan. ibi. *ex quærela patroni*. Iaſ. in. l. ſiquis id quod. nu. 28. ubi dictam. l. fi. allegat. ff. de iuriſ. omni. iudi. Bal. in. l. quod ſi minor. §. ſi ſeruus. ff. de minorib. Panor. in. cap. Odoardus. nu. 5. de ſolutionib. Felin. in cap. ad deliberandam. nu. 3. de iudęis Ratio eſt, quia eſt in manu partis inſtātis cui omnino pęna uenit applicanda expectare ſuum debitorem, ſi perueniat ad pinguiorem fortunam, Et ideo dicta pars inſtans poteſt dicere, quòd nō uult, quòd dicta pæna pecuniaria conuertatur in corporalem ne eius actio extingueretur, ut l. ſi unus. §. ſi ante iudicē. ff. de iniurijs. & in l. diuus. in fi. ff. de iure patro. ita Paul. de Caſ. in. l. fi. nu. 3. ff. de. iniuſ. uocan. & Inno. expreſſe in dicto cap. Odoardus, de ſolutionib. maximè quia inuita parte, aliud pro alio ſolui

12 non poteſt. l. 2. ff. ſi cert. peta. Et in tantum hoc eſt uerū, ſi reus cū eſſet ſoluendo uellet potius ſubire pœnam perſonalem congruentem, quā ſoluere, nō debet iudex eū audire, ſed cogere ſoluere, & bona ſua vēdere. ita Bal. in l. quicunq;. C. de ſerui. fugi. in pen. col. Paul. de Caſ. in dicta. l. fi. de inius uocā. nu. 3. Pro quibus etiā facit optima ratio, quia nemo eſt dominus membrorum ſuorū

E 2 l. li-

l.liber homo.ff.ad leg.aquil.Per quam rationem Hippo ly.de Mar.in ſingul.651.hunc paſſum decidit.num.2.in quiens, quòd ſi ille qui debet ſoluere pœnam pecuniariam, uel fuſtigari ex delicto per eum commiſſo eſt ſoluendo, & vult potius fuſtigari quàm ſoluere, quòd iudex non debet eum audire, ſed debet illum cogere ad ſoluendum, & bona ſua uendere. vide de his latè per Felin.in cap.ſicut Iudęi.nu.2.cum ſequen. de iudæis. Et proinde ſi pars cui pœna pecuniaria uenit applicanda nō conſentiat, quòd fiat pœnę commutatio cum reus eſt ſol uendo, eius uoluntati erit ſtandum, & iudex, ut ſupra dictum eſt, tenetur compellere reum ad ſoluendum, & bo na ſua uendere.

13 Sed reſtat dubium, quid quandò actor non uult conſentire dictę pœnę commutationi, & reus non eſt ſoluendo, an tunc admittenda ſit bonorum ceſſio taliter, quòd reus inuita parte ueniat relaxandus, vel an dicta parte inſtante ſit dictus reus retinendus in carceribus donec ſol uat? Huic dubio ſatisfacit Paul.de Caſ.in d.l.ſi.ff.de in ius vocan.nu.3.vbi dicit, ꝙ hoc poterit arbitrari iudex, ne ta

14 lis reus qui nō eſt ſoluendo moriatur in carcerib. Et hęc ꝗ diximus de conſenſu partis inſtātis, intelligūtur, qñ pęna priuato accuſatori applicat̃, nā ſi eā fiſco adiudicetur, mu tatur in corporalē ēt nolente accuſatore. uide Dida. à Co uar. varia. reſol.c.1.nu.8.uerſi. Hæc vero commutatio.

Nō obſtat primum argumentum, in quo reſoluimus, quòd quandò pœna pecuniaria oīno venit parti applican da, non pōt illa pecuniaria pęna in corporalem conuerti, cum debitor non eſt ſoluendo, eo maxime, quòd tunc cauſa dicitur ciuilis, & in ciuilibus nō militat regula, qui non habet in ære luat in corp. Nā illi argumento triplici ſolutione reſponderi pōt. Et primo ſi dicamus illud qui-

dem procedere, quando pœna pecuniaria deſcendit ex debito & contractu ſimplici, quo caſu, pœna pecuniaria cum debitor non eſt ſoluendo, non poteſt cõuerti in corporalem. ita Bal. in l. fi. ff. de in ius vocan. per tex. in l. nemo carcerem. C. de exactorib. tribut. lib. 12. Iaſ. in l. ſi quis id quod. nu. 28. ff. qui iuriſ. omni. iud. Nicol. Boer. in deciſ. 349. num. 8. verſi. Et iſtam regulam. & Felin. in ca. ad deliberandã, nu. 2. de iudæis. Et cum debitum ratione damnorum & iniuriæ per dictos fratres Puigs parti inſtanti illatorum deſcendat ex maleficio, & non ex aliquo contractu, merito eſt concludendũ, ceſſionem bonorum non eſſe admittendã, ſed potius locum eſſe commutatio

15 ni pœnæ pecuniariæ in corporalem per ſupradicta. Secũdò idem primũ argumentum abſoluitur, ſi dicamus, illud procedere, qñ pecunia ſoluenda parti non eſt pœna ex parte rei qui ſoluendo non eſt, quoniam tunc non fit cõmutatio, ſed expectatur reus, qui non eſt ſoluendo donec peruenerit ad pingniorem fortunam. iuxta tex. in dicto cap. Odoardus. de ſolutionib. quem tex. Panor. ita intelligit in cap. finem litibus. num. 5. de dolo & contu. qui dicit ita quoq; eſſe intelligendam. l. nam his. ff. de dolo.

16 & c. ſi res. 14. q. 6. Secus uero eſt, quando pecunia ſoluenda ex parte rei eſt pœna, licet ex parte debentis illam recipere ſit intereſſe damni illati, nam tunc pœna pecuniaria licet parti tantum applicetur, poſtquam ob ipſius delinquentis culpam uera & propria pęna eſſe cenſetur poteſt in corporalem prætextu inopiæ conuerti. ut eſt tex. notab. in cap. finem litibus. de dolo & contuma. vbi clare conſtat, quòd illa pœna expenſarum appoſita contra eum qui per ex cogitatam malitiam exceptiones ad impediendum & differendum proceſſum oppoſuerat, quantũuis pecuniaria ſit, & parti omnino applicãda, cõ-

uertitur prætextu inopiæ incorporalem. vt ibi in tex. *Et ſi ſoluendo non fuerit alias ſecundum arbitrium diſcreti iudicis agatur.* Concordat: glo.in c. reprehenſibilis. in uerbo.proprium.ex.de appellationibus.& Panorm.in d.ca. finem litibus.num. 5. Tertio denique ſatis abundè dicto primo argumento ſatisfactum erit, ſi dicamus, illud procedere, quando ſumus in cauſa mere ciuili.hoc eſt qn̄ pęna pecuniaria ſoluēda parti deſcēdit ex contractu ſimplici ut ſupra iam dictum fuit. Secus vero eſt, quando quis agit iniuriarum licet concludat ad pecuniam: quoniam tunc ſi reus condemnatus uelit cedere bonis, eius ceſſio non eſt admittenda, ſed pœna pecuniaria in corporalem conuertenda eſt. ita Ioan.Fab.in §.fi.num.4.inſti.de actionib. & ibidem Angel.num. 5. Boer.deciſio.349.num.8. Innocen.in cap.Odoardus.in uerſ.Si autem conueniatur quis actione iniuriarum.& ibidem Barbat.

Neque obſtat ſecundum argumentum in quo dicebamus, commutationem pœnæ pecuniariæ incorporalem non habere locum in mulcta. Nam illud verum eſſe fatemur in mulcta: per doctrinas ibidem allegatas. Sed in caſu noſtro, pecunia ſoluenda parti ratione damnorum, & iniuriæ, cum deſcendat ex delicto non quidem mulctæ
17 nomine debetur: immo nomine pœnę exſoluēda eſt. Nā illud quod pro iniuria reo imponitur ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, pœna ſemper dicitur. vt expreſſe habetur in §.in ſumma.inſtitut. de iniurijs.ibi. *Et ſi quidem ciuiliter agitur (æſtimatione facta ſecundum quod dictum eſt) pæna reo imponitur.* Si autem criminaliter, officio iudicis extraordinaria pœna irrogatur. vide etiam tex. in §. pœna autem iniuriarum. eodem titu. inſtitu. de iniuriis. facit etiam glo. in dicto § in ſumma.in uerbo. pœna. eo.titu. qua glo. probatur, quòd pecunia quæ pro iniu-

tia parti uenit ſoluenda dicitur pœna. Concordat tex. in cap. inter alia, de immunita. eccleſia. *ibi. pro eo tamen quod inique fecit eſt alias legitimè puniendus*. iuncta ibi glo. in verbo puniendus. quæ exponit, pecuniariter. Nam cum ibi reus ratione immunitatis eccleſiaſticæ releuetur ab omni genere pœnarum pro delicto commiſſo, vult Romanus Pontifex quòd pro eo quod iniquè fecit alias legitimè puniatur, & ſic diſponit alias pœnam eſſe irrogandam quæ pecuniaria pro damnis & iniuria intelligenda eſt, vt ibi in glo. & prout praxis ita interpretatur & obſeruat. Concordat etiam tex. ſatis apertus in cap. id conſtituimus, 17. q. 4. ibi in uerbis. *ita vt ei qui reus fuerit criminoſus de ſatisfactione conueniat*: ponderando illud verbum, de ſatisfactione, quod verbum ibi pœnam ſignificat. Nam ſatisfactio iniuriæ licet parti fiat dicitur pœna. Secundum Azonem. in ſumma de pœn. & vide latè Maran. de ordi. iudi. in quarta parte in prima diſtinctio. nume. 10. Et ſic cum lege imponatur, quòd quis pro damnis & iniuria pecuniariter puniatur, ut ſupra pœna quidem dicenda eſt, quam quiſque euitare poteſt. vt notatur in l. quicunque. in glo. ſuper verbo. vel tertio. C. de ſeruis fugiti. & in l. mulcta. ff. de conditionib. & demonſtra. Mulcta autem eſt animaduerſio vel pœna pecuniaria arbitrio iudicis inflicta ad correctionem malorum morum. Et dicitur mulcta illa pœna, quæ non eſt à l. ſtatuta, uel expreſſa, nam iudices in pluribus caſibus legibus non ſcriptis, ſic mulctare poſſunt litigantes. Et ex hoc patet differentia inter mulctam & pœnam. Nam pœna generaliter ſumitur tam pro pœna pecuniaria, quàm pro pœna corporali ſeu capitali, quamuis pœnæ pecuniariæ quantitas poſtea veniat à iudice taxanda. ut in caſu. l. ſi quādo. C. vnde ui. & uide in §. atrox

iniuria.inſt.de actionib.& in l.iniuriarum æſtimatio.ff. de iniur.& ibi glo.& Bar.Et ita intelligenda eſt.l. conſtitutionibus. in §.1.ff.de iniurijs,dum dicit, quod pæna imponitur æſtimatione iudicis, quod debet intelligi, ideſt taxatione iudicis. Sed mulcta ſumitur pro pœna pecuniaria & per ſententiam à iudice irrogata.vide etiam differentiam inter mulctam & pœnam. in l.ſi quã pæna.ff.de verb.ſignifi.Et cum regula,qui non habet in ære, habeat locum, quando pœna pecuniaria deſcendit ex delicto;vt in caſu noſtro ,atque etiam cum pecunia ſoluenda parti,ex parte rei eſt pœna.per dictum cap.finem litibus.de dolo & contumia.merito concludendum eſt, dictum ſecundum argumentũ nõ obſtare.

Non obſtat deniq; tertium fundamentum,quod pro contraria parte retuli in quo dicebam;gaudentes immunitate eccleſiaſtica non poſſe ob eorum inopiam pro damnis & iniuria partis inſtãtis luere in corpore,cũ ſacris canonibus ſtatutum ſit, fugientes ad eccleſias ab omni genere pœnarum eſſe releuandos,vt per iura ibidem allegata. Nã illud verum eſſe fatemur,ratione principalis delicti,ut puta homicidii, uel alterius,pro quo ad eccleſias fugientes,dicta immunitate eccleſiaſtica gaudent. Tales enim ratione illius delicti ab omni pœnarũ genere ſunt immunes.Sed hic nõ agitatur,de delicto principali ; ſed de damnis & iniuria ratione delicti,parti leſæ illatis, quibus delinquens iure permittente punitur . vt in dicto cap.inter alia.& in alijs iam allegatis , qui cum non ſit ſoluẽdo,& ea pœna deſcendat ex delicto poterit puniri pœna corporali ſaltim non corporis afflictiua per ſupradicta, quia ab afflictiua dicta eccleſiaſtica immunitas illum releuat.

Quapropter ex his apparet, prædicta fundamenta nõ

obſtare, ſed potius pœnæ pecuniariæ commutationi locum eſſe, ut ſcilicet illa in corporalem, parte petẽte, conuerti poſſit, quando deſcendit ex delicto, ut ſupra latius
19 oſtenſum eſt. Et ſecundùm hanc vltimam opinionem fuit concluſum, in Regio criminali conſilio die 27. Octobris 1582. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ, & partis inſtantis, contra dictos Petrum Stephanum Puig, & Michaellem Ioãnem Puigalias Guineas fratres, poſt declarationem immunitatis Eccleſiaſticæ in eorum fauorem factam in regijs carceribus detentos, pro damnis & iniuria partis inſtantis, à quibus facta fuit bonorum ceſſio, cui per partem inſtantẽ contra dictum fuit, & poſtulata pœnæ mutatio. Qui cum non potuerint ſubire pœnam pecuniariam ab eorum inopiam, de qua per ceſſionem bonorum ab eis factam conſtitit, fuit meritis proceſſus attentis concluſum, prędictos Puigs alias Guineas banniendos eſſe, prout banniti fuerunt à præſenti principatu Cathaloniæ, & Comitatibus Roſſilionis, & Ceritaniæ, ad quinquennium.

Cap. 7.

In quo quæritur, qua pœna puniendus ſit ille, qui in via & ſtrata publica amplectitur aliquam domicellam inuitam & acclamantem: illius pudicitiam attentando.

1 *Libidinis vitium à fundamentis Deus eradicat.*
2 *Voluntas ſola & cogitatio illa ſcilicet quæ ſtat in finibus ipſius cogitationis non punitur.*
3 *Animus non poteſt per teſtes probari.*
4 *Voluntas interior & ſic aĩus indicatur p actus externos.*
5 *Conatus cum attentato punitur licet delictum non ſit conſumatum.*

Stuprum

9 Stuprum cum virgine vi & contra eius voluntatem commiſſum punitur pœna mortis.

7 Attentatum in materia attentandi pudicitiam virginis inuitæ punitur pro delicto conſumato.

8 Affectus cum attentato in atrociſſimis delictis punitur non ſecuto effectu eadem pœna ſicut in delicto conſumato.

9 Attentatum in materia ſtupri vi factum non punitur pœna ordinaria, ac ſi delictum fuiſſet conſumatum.

10 Stuprum conſumatum ſine violentia non punitur pœna mortis.

11 Virginitas corporis non mulctatur per ſtuprum attentatum & non conſumatum.

12 Iudex in arbitrarijs non poteſt punire vſque ad mortem.

13 Affectus de generali conſuetudine non punitur non ſecuto effectu.

14 Iudex vbi in l. certa & ſpecialis pœna ſtatuta eſt, non poteſt aliam arbitrari: quia inferenda ſententia tenetur pœnas ordinarias & in legibus conſtitutas ſequi. Sed tunc demum poteſt arbitrari, quando per l. certam non eſt ſtatuta pœna.

15 Attentus virginem vi ad ſtuprum punitur perfecto flagitio pœna capitis: imperfecto vero deportationis.

16 Pœna ordinaria quæ dicatur, & quæ extraordinaria.

18 Iudex cum euidenti cauſa, & ratione, poteſt pœnas legum augere minuere & variare.

18 Attentans pudicitiam virginis inuitæ repentino motu cauſato ex amoris & libidinis furore, non eſt puniendus pœna ordinaria: ſed extraordinaria arbitrio iudicis.

19 Libido quid ſit.

20 Amoris furore nihil vehementius.

Motus

21 *Motus primi non ſunt in poteſtate hominis.*
22 *Ebrius delinquens inebrietate mitius punitur.*
23 *Iudex vbi lex punit affectum, non ſecuto effectu, poteſt ex poteſtate ſibi à l. conceſſa mitigare pœnam.*
24 *Conclusio Regij Concilij.*

Titius in via publica inuenit Bertam domicellam filiam Sempronij quam inuitam & aclamantem amplexus eſt, eius pudicitiam attentando. Ob quod, dictus Titius inſtantibus parte, & fiſci Procuratore regiæ curiæ fuit captus, & contra eundem proceſſus criminalis factus & formatus. Verum in deciſione cauſæ in dubium venit, an dictus Titius eſſet puniendus pœna ordinaria, ac ſi verè, & realiter conſumaſſet delictum cognoſcendo illam inuitam carnaliter, an vero pœna extraordinaria, pro illo affectu, & conatu tranſacto tantum in actum amplexus inuitæ mulieris?

1 Ad hanc quæſtionem facilius reſoluendam præmittendum duxi, quòd Deus iubendo puram eſſe habendam cum corpore mentem, vicium libidinis à fundamentis eradicat. vt Deuteronom. cap. 5. & Exodi. 20. & Matt. 5. Non cõcupiſces. Non deſiderabis vxorem proximi tui. vt Eccleſiaſt. 25. & nõ concupiſces mulierem. Prouer. 6. Ex corde enim exeunt cogitationes prauæ, furta, adulteria. ec. Matth. 15. Ideò Salomon in Prouerbijs cap. 4. monet, omni cuſtodia præmuniendum eſſe cor. Et ſic Deus
2 ſolàm cogitationem cum cõſenſu punit. Iuriſconſulti tamen, vt ex ſententia Vlpiani percipitur, ſolam mentem & cogitationem non puniunt, ut in l. cogitationis. ff. de penis, ibi *cogitationis pœnam nemo patiatur.* & probatur alijs iuribus concordantibus; de quibus in gl. d. l. in verbo

bo.cogitationis. Quod quidem ea ratione fit, quòd animus & ſola mentis cogitatio illa, ſcilicet quæ ſtat in finibus ipſius cogitationis, à ſolo Deo qui cordiũ eſt ſcrutator percipi poteſt. vt eſt glo.in l.1.ff.de interro.actio-
3 nib. Cumque homines ex liquidiſſimis probationibus iudicare debeant. vt in l.fi. C.de probationib. & ibi Doctor. & hæ probationes ad probandum ſolum animum, ſolamq; mentis cogitationem dari non poſſint, neque per teſtes. vt atteſtant Innoc.in cap. ſuper hoc.de renun. quem refert & ſequitur Bal.in l.ſi.quis filio. §.eius qui.ff. de iniuſto.irritoq; fac.teſta. nimirum ergo ſi ſola mentis cogitatio tanquam quid in corde iacens à iudice humano & temporali non puniatur. Quod credo indiſtinctè eſſe tenendum: excepto crimine hæreſis, ideo quòd ſo-
4 lo animo perficitur. Tamen verum eſſe fatemur, iuris côſultos de corde iudicare per actus quoſdam externos: quibus ductis coniectant de interiori mente. Vt puta in materia de qua agimus, capiunt coniecturas proximi ſtupri, vel adulterij, ex colloquijs, aſpectibus, ſeu viſu, tactu, oſculis, amplexibus, & his ſimilibus. ita eſt tex. in cap.nec aliqua.27.quæſtio.1. & ibi glo.in verbo concubitus. quæ notat caſum, in quo per exteriora interior voluntas dinnoſcitur, & ponit exemplum in confabulatione, & amplexu. idem firmat glo. in l.quod ait lex. in
5 verbo.in ipſis rebus.ff.ad ad leg.Iul.de adulter. Et quando externa, quibus animus comprehenditur, ſunt principia & præparamenta ad aliquod maleficium conſumandum, illa quidem externa in perſonis illa committentium (licet delictum non perfecerint) puniuntur tanquã exceſſus ex aĩo & propoſito patratus & commiſſus. ita Bal.in l.data opera.nu.83.C.de his qui accuſare nõ poſſ. vbi ponit exẽplũ in eo qui percuſſerit volens occidere dicens,

dicens, cum morte nõ ſecuta, de vulnere illato puniendũ eſſe, quia illud delictũ vulneris eſt perfectũ, q̃uis homicidium nõ fuiſſet cõſumatũ; quod ẽt infra latius cõprobabit. Hoc igitur pręmiſſo, & ex in eo deductis, & allegatis, ſecure elicere poſſumus, dictũ Titium pro exceſſu dicti amplexus inuita & acclamãte Berta eius pudicitiã attentando puniendũ eſſe: quia licet crimen ſtupri nõ conſumauerit, tñ delictum amplexus inuita Berta perfectum & conſumatum eſt, ac proinde puniendum. At cum quæſtionis difficultas circa pœnæ impoſitionem verſetur, ideo ad huius rei declarationem progrediatur.

Scias quod circa hanc quæſtionem variæ fuerunt hoĩum opiniones; Sunt quidam ſentientes, pęnam ordinariam Titio eſſe dandam, ac ſi verè & realiter delictum conſumaſſet: Bertam carnaliter cognoſcendo. Quorum ratio
6 & vis ſubſequenti cõſiſtit argumento. Nam ſtuprum cũ virgine vi & contra eius voluntatem commiſſum punitur pœna mortis. vt probatur in §. item lex Iulia. inſti. de publi. iudi. iuncto. §. ſin autem per vim. eiuſdem titul. & ita tradit Iul. Clar. in §. ſtuprum. in ver. Sed quęro. in fin. Pro quibus ẽt facit. l. vnica. C. de rap. virgi. in prin. quo in
7 loco virginum raptoribus pęna mortis impoſita eſt. Sed in hmõi delictis attentatum punitur eadẽ pœna, qua puniretur delictum ſi effectus ſecutus fuiſſet. vt clare Bald. oſtendere conatur in l. ſi fugitiui. nũ. 2. in fi. C. de ſer. fug. in quo loco allegat text. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. dicens ibi hoc eſſe ſpeciale in hoc delicto: ideo quod pudicitiam attentauit. & confirmat ipſe ſuũ dictum in d. l. ſi quis non dicam rapere. nu. 1. ver. ſi. Septimo oppono. & Bart. in l. 1. ff. de extraordinar. crimi. vbi dicit, quòd peruenire ad oſculum, tunc punitur hoc attentatum, ac ſi eſſet perfectum delictum, per dictam l.

ſi quis

Secunda ratio eſt, quia licet de iure conatus ſiue atten-tatum ad delictum committendum debeat puniri etiam ſi non ſit ſecutus effectus eadem pœna, qua effectus puniretur. vt in l. is qui cum telo. C. ad leg. cornel. de ſicar. & in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cleri.
13 tamen de generali conſuetudine non punitur affectus neque conatus ſiuè attentatum: niſi ſequatur effectus. prout atteſtatur Specul. in titu. de accuſationib. §. 1. num. 7. uerſi. Quid ſi primo. in fi. ubi dicit, quòd licet quis animo occidendi percuſſerit, & non moriatur, percuſſus, tamen de conſuetudine percutiens de morte non punitur, quod approbat Bal. in l. data opera. num. 83. C. de his qui accuſare non poſ. vbi loquens de eo qui percuſſit uolens occidere, reſoluit morte non ſecuta, percutientem de uulnere tantum eſſe puniendum. Atteſtantur præterea de prædicta conſuetudine Nicola. Boer. in q. 316. num. 3. & alij infiniti Doctores, quos citat Iul. Clar. in practi. crimi. q. 92. in prin. Et ſignanter de conſuetudine Italię patet per Gandinum. de maleſi. in titu. de reb. non pbr. circa fi. per Bal. in conſil. 361. in fi. lib. 1. & conſil. 443. num. 3. lib. 3. quem refert Bolen. in repetitio. l. capitaliū. §. famoſos. num. 75. ff. de pœnis. De conſuetudine uero Franciæ conſtat in practica Milei. fol. 50. num. 35. & fol. 11. num. 25. de conſuetudine quoq; Cathaloniæ cōſtat per Guiluer. de Valleſica in uſatico. ſi quis alicui criminalem folliam. nu. 8. & denique de conſuetudine totius mundi atteſtatur Ange. in l. 1. §. fi. num. 3. ff. quod quiſque iur. & in conſil. 14. num. 3. licet ad huc quibuſdam ſecus eſſe uideatur in atrociſſimis delictis, de quibus uide per Boer. ī deciſio. 316. & per Felin. in ſcriptis ſuis. poſt titulum de appellationib. ubi poſt regulam ponit octo limitationes. & per Iacob. Bolench.

in

in repetitio.l.capitaliũ.§.famoſos. ff. de pœnis,vbi ponit undecim limitationes. Et iuxta hanc vltimam opinionem hiſſe rationibus fundatam refert Iul.Clar. in q.72. in fine principij, ſe pluries uidiſſe iudicare in ſuo ſenatu & in ſpecie ſuper pudicitia attentata per Petrum Vicarietum qui puellæ nubilis lectum aſcenderat, & pectus tetigerat,neq; ultra progreſſus fuerat, qui habita remiſſione fuit abſolutus. 3.Iunij.1547. Præterea iuxta hanc eandem opinionem reperio fuiſſe deciſum per Matt. de Afflic.in deciſ.276.vbi refert à ſe & ab aliis Doctoribus & conſiliariis & auditoribus Regiæ Maieſtatis fuiſſe uotatum,virum propter oſculum cum amplexu contra uoluntatem mulieris uirginis acclamantis in ſtrata publica condemnandum eſſe ad pœnam relegationis à ciuitate ubi fuit factum dictum oſculum per triginta miliaria,& ad pœnam pecuniariam moderandã ſecundùm eius diuitias,& paupertatem.Sicq; patet,in hoc crimine attentatum non puniri pœna ordinaria qua puniretur delictũ ſi conſumatum eſſet,ſed extraordinaria arbitrio iudicis. Affirmatque idem Matth.de Affli.in d.deciſio. nume.5. hanc opinionem fundari ex l.1.ff.de extraordinar.crimi. ibi. *& ſi effectus ſceleris potiri non poſſit propter voluntatem pernicioſæ libidinis extra ordinem punitur*.qui tex. intelligitur ſecũdùm gl. in eo qui peruenit ad colloquia, & oſcula ſiue baſia. Ipſe uero non poſſum non hanc ultimam ſententiam atque Afflic. opinionem reprobare, affirmando, in caſu noſtro pœnam in iure ordinariam prædicti delicti reperiri: & ſic locum non eſſe pœnæ
14 extraordinariæ iudicis arbitrio. Quod ex ſequentibus probo, ubi in lege certa & ſpecialis pœna ſtatuta eſt, non eſt,cur iudex pęnam arbitretur: nam iudex in ferenda ſententiã perpetuo ſequi debet pœnas ordinarias

l.liber homo.ff.ad leg.aquil. Per quam rationem Hippo ly.de Mar.in ſingul.651.hunc paſſum decidit.num.2.in quieos, quòd ſi ille qui debet ſoluere pœnam pecuniariam, uel fuſtigari ex delicto per eum commiſſo eſt ſoluendo, & uult potius fuſtigari quàm ſoluere, quòd iudex non debet eum audire, ſed debet illum cogere ad ſoluendum, & bona ſua uendere. uide de his latè per Felin.in cap.ſicut Iudęi.nu.2. cum ſequen. de iudæis. Et proinde ſi pars cui pœna pecuniaria uenit applicanda nõ conſentiat, quòd fiat pœnę commutatio cum reus eſt ſoluendo, eius uoluntati erit ſtandum, & iudex, ut ſupra dictum eſt, tenetur compellere reum ad ſoluendum, & bona ſua uendere.

13 Sed reſtat dubium, quid quando actor non uult conſentire dictę pœnę commutationi, & reus non eſt ſoluendo, an tunc admittenda ſit bonorum ceſſio taliter, quòd reus inuita parte ueniat relaxandus, vel an dicta parte inſtante ſit dictus reus retinendus in carceribus donec ſoluat? Huic dubio ſatisfacit Paul.de Caſ.in d.l.fi.ff.de in ius vocan.nu.3.vbi dicit, ꝙ hoc poterit arbitrari iudex, ne ta

14 lis reus qui nõ eſt ſoluendo moriatur in carcerib. Et hęc q̃ diximus de conſenſu partis inſtãtis, intelligũtur, qñ pęna priuato accuſatori applicat͛, nã ſi eã fiſco adiudicetur, mutatur in corporalẽ ẽt nolente accuſatore.uide Didac.à Couar.varia.reſol.c.1.nu.8.uerſi.Hæc vero commutatio.

Nõ obſtat primum argumentum, in quo reſoluimus, quòd quando pœna pecuniaria oĩno venit parti applicanda, non põt illa pecuniaria pęna in corporalem conuerti, cum debitor non eſt ſoluendo, eo maxime, quòd tunc cauſa dicitur ciuilis, & in ciuilibus nõ militat regula, qui non habet in ære luat in corp. Nã illi argumento triplici ſolutione reſponderi põt. Et primo ſi dicamus illud quidem

dem procedere, quando pœna pecuniaria deſcendit ex debito & contractu ſimplici, quo caſu, pœna pecuniaria cum debitor non eſt ſoluendo, non poteſt cōuerti in corporalem. ita Bal. in l. fi. ff. de in ius vocan. per tex. in l. nemo carcerem. C. de exactorib. tribut. lib. 12. Iaſ. in l. ſi quis id quod. nu. 28. ff. qui iuriſ. omni. iud. Nicol. Boer. in deciſ. 349. num. 8. verſi. Et iſtam regulam. & Felin. in ca. ad deliberandā. nu. 2. de iudæis. Et cum debitum ratione damnorum & iniuriæ per dictos fratres Puigs parti inſtanti illatorum deſcendat ex maleficio, & non ex aliquo contractu, merito eſt concludendū, ceſſionem bonorum non eſſe admittendā, ſed potius locum eſſe commutatio
15 ni pœnæ pecuniariæ in corporalem per ſupradicta. Secūdò idem primū argumentum abſoluitur, ſi dicamus, illud procedere, qn̄ pecunia ſoluenda parti non eſt pœna ex parte rei qui ſoluendo non eſt, quoniam tunc non fit cōmutatio, ſed expectatur reus, qui non eſt ſoluendo donec peruenerit ad pinguiorem fortunam. iuxta tex. in dicto cap. Odoardus. de ſolutionib. quem tex. Panor. ita intelligit in cap. finem litibus. num. 5. de dolo & contu. qui dicit ita quoq; eſſe intelligendam. l. nam his. ff. de dolo.
16 & c. ſi res. 14. q. 6. Secus uero eſt, quando pecunia ſoluenda ex parte rei eſt pœna, licet ex parte debentis illam recipere ſit intereſſe damni illati, nam tunc pœna pecuniaria licet parti tantum applicetur, poſtquam ob ipſius delinquentis culpam uera & propria pœna eſſe cenſetur poteſt in corporalem prætextu inopiæ conuerti, ut eſt tex. notab. in cap. finem litibus. de dolo & contuma. vbi clare conſtat, quòd illa pœna expenſarum appoſita contra eum qui per excogitatam malitiam exceptiones ad impediendum & differendum proceſſum oppoſuerat, quantūuis pecuniaria ſit, & parti omnino applicāda, cō-

uertitur prætextu inopiæ incorporalem. vt ibi in tex. *Et ſi ſoluendo non fuerit alias ſecundum arbitrium diſcreti iudicis agatur.* Concordat: glo.in c. reprehenſibilis. in uerbo.proprium.ex.de appellationibus.& Panorm.in d.ca. finem litibus.num.5.Tertio denique ſatis abundè dicto primo argumento ſatisfactum erit, ſi dicamus, illud procedere, quando ſumus in cauſa mere ciuili.hoc eſt qn̄ pœna pecuniaria ſoluēda parti deſcēdit ex contractu ſimplici ut ſupra iam dictum fuit. Secus vero eſt, quando quis agit iniuriarum licet concludat ad pecuniam : quoniam tunc ſi reus condemnatus uelit cedere bonis, eius ceſſio non eſt admittenda, ſed pœna pecuniaria in corporalem conuertenda eſt. ita Ioan.Fab.in §.fi.num.4.inſti.de actionib. & ibidem Angel.num.5. Boer.deciſio.349.num.8. Innocen.in cap.Odoardus.in uerſ.Si autem conueniatur quis actione iniuriarum.& ibidem Barbat.

Neque obſtat ſecundum argumentum in quo dicebamus, commutationem pœnæ pecuniariæ incorporalem non habere locum in mulcta. Nam illud verum eſſe fatemur in mulcta: per doctrinas ibidem allegatas. Sed in caſu noſtro, pecunia ſoluenda parti ratione damnorum, & iniuriæ, cum deſcendat ex delicto non quidem mulctæ
17 nomine debetur: immo nomine pœnę ex ſoluēda eſt. Nā illud quod pro iniuria reo imponitur ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, pœna ſemper dicitur. vt expreſſe habetur in §.in ſumma.inſtitut. de iniurijs.ibi. *Et ſi quidem ciuiliter agitur (æſtimatione facta ſecundum quod dictum eſt) pœna reo imponitur.* Si autem criminaliter, officio iudicis extraordinaria pœna irrogatur. vide etiam tex. in §. pœna autem iniuriarum. eodem titu. inſtitu. de iniuriis. facit etiam glo. in dicto § in ſumma. in uerbo. pœna. eo. titu. qua glo. probatur, quòd pecunia quæ pro iniuria

cia parti uenit ſoluenda dicitur pœna. Concordat tex. in cap. inter alia. de immunita. eccleſia. *ibi. pro eo tamen quod inique fecit eſt alias legitimè puniendus.* iuncta ibi glo. in verbo puniendus. quæ exponit, pecuniariter. Nam cum ibi reus ratione immunitatis eccleſiaſticæ releuetur ab omni genere pœnarum pro delicto commiſſo, vult Romanus Pontifex quòd pro eo quod inique fecit alias legitimè puniatur, & ſic diſponit alias pœnam eſſe irrogandam quæ pecuniaria pro damnis & iniuria intelligenda eſt, vt ibi in glo. & prout praxis ita interpretatur & obſeruat. Concordat etiam tex. ſatis apertus in cap. id conſtituimus. 17. q. 4. ibi in uerbis. *ita vt ei qui reus fuerit criminoſus de ſatisfactione conueniat*. ponderando illud verbum, de ſatisfactione, quod verbum ibi pœnam ſignificat. Nam ſatisfactio iniuriæ licet parti fiat dicitur pœna. Secundum Azonem. in ſumma de pœn. & vide latè Maran. de ordi. iudi. in quarta parte in prima diſtinctio. nume. 10. Et ſic cum lege imponatur, quòd quis pro damnis & iniuria pecuniariter puniatur, ut ſupra pœna quidem dicenda eſt, quam quiſque euitare poteſt. vt notatur in l. quicunque. in glo. ſuper verbo. vel tertio. C. de ſeruis fugiti. & in l. mulcta. ff. de conditionib. & demonſtra. Mulcta autem eſt animaduerſio vel pœna pecuniaria arbitrio iudicis inflicta ad correctionem malorum morum. Et dicitur mulcta illa pœna, quæ non eſt à l. ſtatuta, uel expreſſa, nam iudices in pluribus caſibus legibus non ſcriptis, ſic mulctare poſſunt litigantes. Et ex hoc patet differentia inter mulctam & pœnam. Nam pœna generaliter ſumitur tam pro pœna pecuniaria, quàm pro pœna corporali ſeu capitali, quamuis pœnæ pecuniariæ quantitas poſtea veniat à iudice taxanda. ut in caſu. l. ſi quādo. C. vnde ui. & uide in §. atrox

iniuria.inſt.de actionib.& in l.iniuriarum æſtimatio.ff. de iniur.& ibi glo.& Bar.Et ita intelligenda eſt.l. conſtitutionibus. in §.1.ff.de iniurijs,dum dicit, quod pœna imponitur æſtimatione iudicis, quod debet intelligi, ideſt taxatione iudicis. Sed mulcta ſumitur pro pœna pecuniaria & per ſententiam à iudice irrogata.vide etiam differentiam inter mulctam & pœnam. in l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſignifi.Et cum regula,qui non habet in ære, habeat locum, quando pœna pecuniaria deſcendit ex delicto,vt in caſu noſtro ,atque etiam cum pecunia ſoluenda parti,ex parte rei eſt pœna.per dictum cap.finem litibus.de dolo & contuma.merito concludendum eſt, dictum ſecundum argumentũ nõ obſtare.

Non obſtat deniq; tertium fundamentum,quod pro contraria parte retuli in quo dicebam,gaudentes immunitate eccleſiaſtica non poſſe ob eorum inopiam pro damnis & iniuria partis inſtãtis luere in corpore,cũ ſacris canonibus ſtatutum ſit, fugientes ad eccleſias ab omni genere pœnarum eſſe releuandos,vt per iura ibidem allegata. Nã illud verum eſſe fatemur,ratione principalis delicti,ut puta homicidii, uel alterius,pro quo ad eccleſias fugientes,dicta immunitate eccleſiaſtica gaudent. Tales enim ratione illius delicti ab omni pœnarũ genere ſunt immunes.Sed hic nõ agitatur,de delicto principali, ſed de damnis & iniuria ratione delicti,parti leſæ illatis, quibus delinquens iure permittente punitur. vt in dicto cap.inter alia.& in alijs iam allegatis, qui cum non ſit ſoluẽdo,& ea pœna deſcendat ex delicto poterit puniri pœna corporali ſaltim non corporis afflictiua per ſupradicta, quia ab afflictiua dicta eccleſiaſtica immunitas illum releuat.

Quapropter ex his apparet, prędicta fundamenta nõ

obſtare, ſed potius pœnæ pecuniariæ commutationi locum eſſe, ut ſcilicet illa in corporalem, parte petēte, conuerti poſſit, quando deſcendit ex delicto, ut ſupra latius
19 oſtenſum eſt. Et ſecundùm hanc vltimam opinionem fuit cōcluſum, in Regio criminali conſilio die 27. Octobris 1582. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ, & partis inſtantis, contra dictos Petrum Stephanum Puig, & Michaellem Ioānem Puigalias Guineas fratres, poſt declarationem immunitatis Eccleſiaſticæ in eorum fauorem factam in regijs carceribus detentos, pro damnis & iniuria partis inſtantis, à quibus facta fuit bonorum ceſſio, cui per partem inſtantē contra dictum fuit, & poſtulata pœnæ mutatio. Qui cum non potuerint ſubire pœnam pecuniariam ab eorum inopiam, de qua per ceſſionem bonorum ab eis factam conſtitit, fuit meritis proceſſus attentis concluſum, prędictos Puigs alias Guineas banniendos eſſe, prout banniti fuerunt à præſenti principatu Cathaloniæ, & Comitatibus Roſſilionis, & Ceritaniæ, ad quinquennium.

Cap. 7. In quo quæritur, qua pœna puniendus ſit ille, qui in via & ſtrata publica amplectitur aliquam domicellam inuitam & acclamantem: illius pudicitiam attentando.

1 *Libidinis vitium à fundamentis Deus eradicat.*
2 *Voluntas ſola & cogitatio illa ſcilicet quæ ſtat in finibus ipſius cogitationis non punitur.*
3 *Animus non poteſt per teſtes probari.*
4 *Voluntas interior & ſic aīus iudicatur p̄ actus externos.*
5 *Conatus cum attentato punitur licet delictum non ſit conſumatum.*

Stuprum

9 Stuprum cum virgine vi & contra eius voluntatem commiſſum punitur pęna mortis.
7 Attentatum in materia attentandi pudicitiam virginis inuitæ punitur pro delicto conſumato.
8 Affectus cum attentato in atrociſſimis delictis punitur non ſecuto effectu eadem pęna ſicut in delicto conſumato.
9 Attentatum in materia ſtupri vi factum non punitur pęna ordinaria, ac ſi delictum fuiſſet conſumatum.
10 Stuprum conſumatum ſine violentia non punitur pœna mortis.
11 Virginitas corporis non mulctatur per ſtuprum attentatum & non conſumatum.
12 Iudex in arbitrarijs non poteſt punire vſque ad mortem.
13 Affectus de generali conſuetudine non punitur non ſecuto effectu.
14 Iudex vbi in l. certa & ſpecialis pęna ſtatuta eſt, non poteſt aliam arbitrari: quia inferenda ſententia tenetur pœnas ordinarias & in legibus conſtitutas ſequi. Sed tunc demum poteſt arbitrari, quando per l. certam non eſt ſtatuta pœna.
15 Attentus virginem vi ad ſtuprum punitur perfecto flagitio pęna capitis: imperfecto vero deportationis.
16 Pęna ordinaria quæ dicatur, & quæ extraordinaria.
18 Iudex cum euidenti cauſa, & ratione, poteſt pęnas legum augere minuere & variare.
18 Attentans pudicitiam virginis inuitæ repentino motu cauſato ex amoris & libidinis furore non eſt puniendus pęna ordinaria: ſed extraordinaria arbitrio iudicis.
19 Libido quid ſit.
20 Amoris furore nihil vehementius.

21 *Motus primi non ſunt in poteſtate hominis.*
22 *Ebrius delinquens inebrietate mitius punitur.*
23 *Iudex vbi lex punit affectum, non ſecuto effectu, poteſt ex poteſtate ſibi à l. conceſſa mitigare pęnam.*
24 *Concluſio Regij Concilij.*

Titius in via publica inuenit Bertam domicellam filiam Sempronij quam inuitam & acclamantem amplexus eſt, eius pudicitiam attentando. Ob quod, dictus Titius inſtantibus parte, & fiſci Procuratore regiæ curiæ fuit captus, & contra eundem proceſſus criminalis factus & formatus. Verum in deciſione cauſæ in dubium venit, an dictus Titius eſſet puniendus pœna ordinaria, ac ſi verè, & realiter conſumaſſet delictum cognoſcendo illam inuitam carnaliter, an vero pœna extraordinaria, pro illo affectu, & conatu tranſacto tantum in actum amplexus inuitæ mulieris?

1 Ad hanc quæſtionem facilius reſoluendam præmittendum duxi, quòd Deus iubendo puram eſſe habendam cum corpore mentem, vicium libidinis à fundamentis eradicat. vt Deuteronom. cap. 5. & Exodi. 20. & Matt. 5. Non cōcupiſces. Non deſiderabis vxorem proximi tui. vt Eccleſiaſt. 25. & nō concupiſces mulierem. Prouer. 6. Ex corde enim exeunt cogitationes prauæ, furta, adulteria. ec. Matth. 15. Ideò Salomon in Prouerbijs cap. 4. monet, omni cuſtodia præmuniendum eſſe cor. Et ſic Deus
2 ſolám cogitationem cum cōſenſu punit. Iuriſconſulti tamen, vt ex ſententia Vlpiani percipitur, ſolam mentem & cogitationem non puniunt, ut in l. cogitationis. ff. de penis. ibi *cogitationis pęnam nemo patiatur.* & probatur alijs iuribus concordantibus; de quibus in gl. d. l. in verbo.

bo.cogitationis. Quod quidem ea ratione fit, quòd animus & ſola mentis cogitatio illa, ſcilicet quæ ſtát in finibus ipſius cogitationis, à ſolo Deo qui cordiũ eſt ſcrutator percipi poteſt. vt eſt glo.in l.2.ff.de interro.actionib.
3 Cumque homines ex liquidiſſimis probationibus iudicare debeant. vt in l.fi. C.de probationib. & ibi Doctor. & hæ probationes ad probandum ſolum animum, ſolamq; mentis cogitationem dari non poſſint, neque per teſtes. vt atteſtant Innoc.in cap. ſuper hoc.de renun. quem refert & ſequitur Bal.in l.ſi.quis filio. §.eius qui.ff. de iniuſto.irritoq; fac.teſta. nimirum ergo ſi ſola mentis cogitatio tanquam quid in corde iacens, à iudice humano & temporali non puniatur. Quod credo indiſtinctè eſſe tenendum: excepto crimine hæreſis, ideo quòd ſolo animo perficitur.
4 Tamen verum eſſe fatemur, iuris cõſultos de corde iudicare per actus quoſdam externos: quibus ductis coniectant de interiori mente. Vt puta in materia de qua agimus, capiunt coniecturas proximi ſtupri, vel adulterij, ex colloquijs, aſpectibus, ſeu viſu, tactu, oſculis, amplexibus, & his ſimilibus. ita eſt tex. in cap.nec aliqua.27.quæſtio.1. & ibi glo.in verbo concubitus, quæ notat caſum, in quo per exteriora interior voluntas dinnoſcitur, & ponit exemplum in confabulatione, & amplexu. idem firmat glo. in l.quod ait lex. in
5 verbo.in ipſis rebus.ff.ad ad leg.Iul.de adulter. Et quando externa, quibus animus comprehenditur, ſunt principia & præparamenta ad aliquod maleficium conſumandum, illa quidem externa in perſonis illa committentium (licet delictum non perfecerint) puniuntur tanquã exceſſus ex aĩo & propoſito patratus & commiſſus. ita Bal.in l.data opera.nu.83.C.de his qui accuſare nõ poſſ. vbi ponit exẽplũ in eo qui percuſſerit volens occidere

dicens,

dicens, eum morte nõ ſecuta, de vulnere illato puniendũ eſſe; quia illud delictũ vulneris eſt perfectũ, q̃uis homicidium nõ fuiſſet cõſumatũ; ꝙ ẽt infra latius cõprobabit. Hoc igitur pręmiſſo, & ex in eo deductis, & allegatis, ſecure elicere poſſumus, dictũ Titium pro exceſſu dicti amplexus inuita & acclamãte Berta eius pudicitiã attentando puniendũ eſſe: quia licet crimen ſtupri nõ conſumauerit, tñ delictum amplexus inuita Berta perfectum & conſumatum eſt, ac proinde puniendum. At cum quæſtionis difficultas circa pœnæ impoſitionem verſetur, ideo ad huius rei declarationem progrediatur.

Scias ꝙ circa hanc quæſtionem variæ fuerunt hoĩum opiniones; Sunt quidam ſentientes, pęnam ordinariam Titio eſſe dandam, ac ſi verè & realiter delictum conſumaſſet: Bertam carnaliter cognóſcendo. Quorum ratio
6 & vis ſubſequenti cõſiſtit argumento. Nam ſtuprum cũ virgine vi & contra eius voluntatem commiſſum punitur pœna mortis. vt probatur in §. item lex Iulia. inſti. de publi. iudi. iuncto. §. ſin autem per vim. eiuſdem titul. & ita tradit Iul. Clar. in §. ſtuprum. in ver. Sed quęro. in fin. Pro quibus ẽt facit. l. vnica. C. de rap. virgi. in prin. quo in
7 loco virginum raptoribus pęna mortis impoſita eſt. Sed in ſimõi delictis attentatum punitur eadẽ pœna, qua puniretur delictum ſi effectus ſecutus fuiſſet. vt clare Bald. oſtendere conatur in l. ſi fugitiui. nũ. 2. in fi. C. de ſer. fug. in quo loco allegat text. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. dicens ibi hoc eſſe ſpeciale in hoc delicto: ideo ꝙ pudicitiam attentauit. & confirmat ipſe ſuũ dictum in d. l. ſi quis non dicam rapere. nu. 1. ver. ſi. Septimo oppono. & Bart. in l. 1. ff. de extraordi. crimi. vbi dicit, quòd perdenire ad oſculum, tunc punitur hoc attentatum, ac ſi eſſet perfectum delictum, per dictam l.

ſi quis

ſi quis non dicam rapere. Iuuantur iſtęch opiniones ex eo quòd delictum hoc dicitur atrociſſimum, ex quo Berta domicella fuit amplexa contra eius uoluntatem, eo animo ut de pudica impudica fieret. arg. l. qui vaſ.§.uetare.ff.de fur.& tenet hoc expreſſe gloſ.in l. 1. in uerbo propter uoluntatem.ff.de extraordinar.crimi.ubi hoc crimen enorme appellat. & reputat hoc delictum,
8 atrociſſimum Matth.de Afflic.in deciſ.276.nume.4.At in atrociſſimis delictis, affectus cum attentato punitur non ſecuto effectu eadem pœna ſicut in delicto conſumato, maximè quando delictum conſumatum non eſt non ideo,quòd per delinquentem ſteterit,ſed quia illud conſumare nõ potuit.ut in noſtro caſu iuxta gl. 1.in uerbo ſi quis.d.l.ſi quis nõ dicam rapere. C.de epiſ. & cler. uide latè per Matth.Afflict. in d.deciſio.276. in princip. Ergo contra Titium in dicto caſu concluſum uidetur,ipſum pro dicto attentato dicti amplexus contra Bertam domicellam inuitam & acclamantem cauſa pernicioſæ libidinis facto pœna mortis eſſe puniendum.

9 Alij uero ſunt qui contrariam tenuere opinionem,uidelicet Titium,non pœna ordinaria pro dicto attentato tanquam ſi eſſet delictum conſumatum eſſe puniẽdum, ſed ſolum pœna extraordinaria arbitrio iudicis. ita Cyn. in l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop. & cleri.in 6. oppoſitio. in ſua diſtinctione. & Salycet.in l. is qui cum telo. nume. 6. ibi dum declarat, quòd quando affectus tranſit in aliquem actum, & ille actus non cadit in ſpeciale nomen maleficij, habet locum pœna extraordinaria iudicis arbitrio. Præterea. Matth. de Afflict.in dicta deciſio.276.refert Raphaellem Cuma.cõſuluiſſe, quòd ſi uirgo non eſt corrupta,licet eam uiolenter poſtrauerit in terram, ut eam carnaliter cognoſceret, ſed non fecit,

quia

quia non potuit, nō uenit puniendus pœna mortis. Accedat his quod ſcribit Iul. Clar. in q. 83. uer. Oſculum, in pract. crim. ubi dicit, quòd inferens oſculum mulieri per uim punitur pœna extraordinaria: licet aliter iudicatum fuiſſet per Triuultium qui fecit cuidā gallo qui per uim oſculatus fuerat mulierem nuptam caput amputari, ut etiam refert Boſſ. in titu. de extraordinar. crimi. poſt nume. 5. Et hæc opinio iuxta Afflict. in dicta deciſio. nu. 5. fundatur ex text. in l. 1. ff. de extraordinar. criminib. ibi. *Et ſi effectus ſceleris potiri non poſſit propter voluntatem perniciosæ libidinis, extra ordinem punitur*. quiquidem text. intelligitur ſecundùm glo. in eo qui attentauit per oſculum, & baſiam, & adde amplexum, quæ ſunt præcedentia ueneris. ut eſt glo. in cap. nec aliqua. in uerbo. concubitus 27. q. 1. quæ de amplexu etiam mentionem facit. & eſt gloſ. in l. quod ait lex. ff. ad legem Iul. de

10 adult. in uerbo. in ipſis rebus. Horum autē ratio duplex eſſe poteſt: Prima eſt, nam de iure ſtuprum conſumatū ſine uiolentia non punitur pœna mortis, ſed alia pœna,

11 ut in §. itē lex Iulia. de adulteriis. inſti. de publi. iudi. Sed per ſtuprum attentatum & non conſumatum quia ſolū peruentum eſt ad oſculum ſeu amplexum contra uirginem inuitam & acclamantem non mulctatur uirginitas corporis, neque mentis, ergo mitius arbitrariè debet pu

12 niri. Et non obſtaret glo. in §. in ſumma. in uerbo. extraordinaria. inſti. de iniuriis. in qua habetur, iudicem in arbitrariis poſſe punire uſque ad mortem, quia d. gloſſ. à Doctoribus communiter reprobatur ſecundùm Iaſ. in l. qui iuriſdictioni præeſt. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Anto. de Butr. in cap. de cauſis. de officio deleg. & Bal. in l. quicunque. ff. de ſeru. fug. & eſt ſolemn. gl. contraria illi glo. in cap. inquiſitionis. in uerbo. alioquin, de accuſationib.

Secunda

Secunda ratio eſt, quia licet de iure conatus ſiue attentatum ad delictum committendum debeat puniri etiam ſi non ſit ſecutus effectus eadem pœna, qua effectus punitur, vt in l.is qui cum telo. C. ad leg. cornel. de ſicar. & in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cleri.
13 tamen de generali conſuetudine non punitur affectus neque conatus ſiue attentatum: niſi ſequatur effectus. prout atteſtatur Specul. in titu. de accuſationib. §. 11 num. 7. uerſi. Quid ſi primo. in fi. ubi dicit, quòd licet quis animo occidendi percuſſerit, & non moriatur, percuſſus, tamen de conſuetudine percutiens de morte non punitur, quod approbat Bal. in l. data opera. num. 83. C. de his qui accuſare non poſ. vbi loquens de eo qui percuſſit uolens occidere, reſoluit morte non ſecuta, percutientem de uulnere tantum eſſe puniendum. Atteſtantur præterea de prædicta conſuetudine Nicola. Boer. in q. 316. num. 3. & alij infiniti Doctores, quos citat Iul. Clar. in practi. crimi. q. 92. in prin. Et ſignanter de conſuetudine Italię patet per Gandinum. de maleſi. in titu. de reb. non pbr. circa fi. per Bal. in conſil. 361. in fi. lib. 1. & conſil. 443. num. 3. lib. 3. quem refert Bolen. in repetitio. l. capitaliũ. §. famoſos. num. 75. ff. de pœnis. De conſuetudine uero Franciæ conſtat in practica Milei. fol. 50. num. 35. & fol. 11. num. 25. de conſuetudine quoq; Cathaloniæ cõſtat per Guiluer. de Valleſica in uſatico. ſi quis aliqui criminalem folliam. nu. 8. & denique de conſuetudine totius mundi atteſtatur Ange. in l. 1. §. fi. num. 3. ff. quod quiſque iur. & in conſil. 14. num. 3. licet adhuc quibuſdam ſecus eſſe uideatur in atrociſſimis delictis, de quibus uide per Boer. in deciſio. 316. & per Felin. in ſcriptis ſuis. poſt titulum de appellationib. ubi poſt regulam ponit octo limitationes, & per Iacob. Bolench.

in

in repetitio. l. capitaliū. §. famoſos. ff. de pœnis, vbi ponit undecim limitationes. Et iuxta hanc vltimam opinionem hiſſe rationibus fundatam refert Iul. Clar. in q. 72. in fine principij, ſe pluries uidiſſe iudicare in ſuo ſenatu & in ſpecie ſuper pudicitia attentata per Petrum Vicarietum qui puellæ nubilis lectum aſcenderat, & pectus tetigerat, neq; ultra progreſſus fuerat, qui habita remiſſione fuit abſolutus. 3. Iunij. 1547. Præterea iuxta hanc eandem opinionem reperio fuiſſe deciſum per Matt. de Afflic. in deciſ. 276. vbi refert à ſe & ab aliis Doctoribus & conſiliariis & auditoribus Regiæ Maieſtatis fuiſſe uotatum, virum propter oſculum cum amplexu contra uoluntatem mulieris uirginis acclamantis in ſtrata publica condemnandum eſſe ad pœnam relegationis à ciuitate ubi fuit factum dictum oſculum per triginta miliaria, & ad pœnam pecuniariam moderandā ſecundùm eius diuitias, & paupertatem. Sicq; patet, in hoc crimine attentatum non puniri pœna ordinaria qua puniretur delictū ſi conſumatum eſſet, ſed extraordinaria arbitrio iudicis. Affirmatque idem Matth. de Affli. in d. deciſio. nume. 5. hanc opinionem fundari ex l. 1. ff. de extraordinar. crimi. ibi. *& ſi effectus ſceleris potiri non poſſit propter voluntatem pernicioſæ libidinis extra ordinem punitur*. qui tex. intelligitur ſecūdùm gl. in eo qui peruenit ad colloquia, & oſcula ſiue baſia. Ipſe uero non poſſum non hanc ultimam ſententiam atque Afflic. opinionem reprobare, affirmando, in caſu noſtro pœnam in iure ordinariam prædicti delicti reperiri: & ſic locum non eſſe pœnæ
14 extraordinariæ iudicis arbitrio. Quod ex ſequentibus probo, ubi in lege certa & ſpecialis pœna ſtatuta eſt, non eſt, cur iudex pęnam arbitretur: nam iudex in ferenda ſententia perpetuo ſequi debet pœnas ordinarias

& in legibus conſtitutas; neque illas temerè poteſt ſuo arbitrio augere, minuere, variare, inflectere, aut infringere. ita Iodoc. in pract. c. 55. nu. 4. Neq; debet eſſe mitior lege ut in §. oportet. in auth. de iudicib. colla. 6. Sed tunc demum arbitrari poteſt, quando certa & ſpecialis pœna per legẽ impoſita non eſt. vt in l. 1. §. expilatores. ff. de effractorib. & expilatorib. ibi. *Quibus nulla ſpecialis pęna reſcriptis principalibus impoſita eſt, idcirco cauſa cognita, liberum erit arbitrium ſtatuendi ei qui cognoſcit.* concordat tex. in l. 1. §. ait prætor. ff. de iur. deliber. ibi. *ſi tẽpus ad deliberandum petet, dabo*. cum dicit tempus, nec adijcit diem, ſine dubio oſtendit eſſe in ius dicentis ptãte quem diem pręſtituat. & eſt tex. in l. ſi quis reum. ff. de custo. & exhibitio reo. vbi q̃n pœna ſtatuta non eſt, pręſes de mo
15 do pœnę quã inferri oporteat ſtatuet. At in caſu noſtro, & de quo agitur, per legem, certa & ſpecialis pęna ſtatuta eſt. ut expreſſe probatur in l. 1. §. qui puero. ff. de extraordinar. crimi. ubi ſancitum eſt, ꝙ qui impudicitiæ gratia contra puellam quicquam fecerit, perfecto flagitio, capite puniatur, imperfecto uero in inſulam deportetur. Ergo concluditur in dicto caſu, pœnæ extraordinarię iu iudicis arbitrio locum non eſſe, & Mathęum de Afflict. ſuoſque collegas in dicta deciſio. 276. non recte ſenſiſſe. Nam l. illa 1. & glo. ff. de extraordinarijs criminib. quæ uolunt eum qui peruenit ad oſculum cũ nupta puniendum eſſe pęna extraordinaria. ut ibi in uerbis. *Et ſi effectus ſceleris patiri nõ poſſit propter voluntatem pernicioſę libidinis contra ordinem punitur*. intelligenda quidem in eo loco eſt, quando oſculum fit, ſine vi. At quando cũ ui, tõc ſumus in quæſtione noſtra, & in eo caſu ſuccedit text. in eadem l. 1. §. 1. qui loquitur intentare puellam ad ſtuprum cum aliqua ui, & tunc ille tex. quãdo tale deli-

ctum

ctum conſumatur ponit pœnam ordinariam, ut delinquens capite puniatur. ut ibi. *perfecto flagitio capite puniatur*. Quando vero non eſt perfectum, ſed ſolum attentatum, ponit pœnam deportationis, quę pro dicto attẽtato in hoc ſpeciali crimine quoq; eſt pęna ordinaria, loco cuius, quia in vſu non eſt, poſſet delinquens cõdem
16 nari perpetuo ad triremes. Nam pœna ordinaria dicitur illa, quam leges ſanxerunt; quam principes conſtituerũt, aut certè quæ longa patriaque conſuetudine introducta eſt l. 1. §. 2. ff. ad ſena. conſul. Turpilia. Et differt ab extraordinaria, ideo quod extraordinaria eſt illa quam iudex non ex legum, principumve conſtitutione, aut ex inolita conſuetudine, ſed ex proprio arbitrio infert, & imponit. cap. de cauſis. §. illis ext. de officio delega. cap. ſuper his. ext. de accuſatio. l. hodie. & l. ſanctio legum. ff. de pœnis. & dicta l. 1. §. expilatores. ff. de effrac. & expilatorib. Atque ideo deciſum videtur, quòd cum dicta l. 1. in §. qui puero. ff. de extrardinar. crimi. ſtatuat pœnam contra atteſtantem puellam ad ſtuprum, illa pœna ſit ordinaria, & proinde iudicem contra talem delinquentem pœna extraordinaria ſuo arbitrio vti non poſſe, ſed potius ordinaria per dictam l. impoſita.

Tamen non obſtante hac ratione, quæ vrgentiſſima eſt, & cui vix reſponderi poteſt, fateor dictum Matthæũ de Afflictis, alioſque conſiliarios collegas ſuos rectè in caſu dictę deciſionis 276. duabus rationibus in dicto caſu pœnam arbitrari potuiſſe. Prima ratio eſt, nã licet pro affectu & conatu ſiue attentato ad ſtuprum contra domicellam ſeu virginem inuitam imponatur per legẽ certa & ſpecialis pœna, quæ eſt deportationis. vt in d. l. 1. §. qui puero. ff. de extraordinar. crimin. & iudex inferenda ſententiæ ſequi debeat pœnas ordinarias, & in legibus

conſtitutas, vt ſupra dictum eſt, tamen cum euidēti maximaque ratione, poteſt iudex pœnas legum augere, minuere, variare, inflectere, aut inflingere. vt expreſſe habetur in. l. etſi ſeuerior. C. ex quibus cau. infam. irroga. & in l. fi. ff. q ſatis da. cogan. q explicat latè, & exēpla pponit Gui. Pa. in q. 206. Et eū in caſu propoſitæ quęſtionis per Afflict. in dicta deciſ. 276. maxima adſit ratio, per quam dicti iudices perducti fuerūt ad mediocrē pœnam, quàm eſſet illa pæna deportationis, merito dicendum eſt, eos non eſſe reprehenſione dignos. Ratio autē
18 & cauſa præcipua fuit, quòd illud attentatū oſculi cum amplexu, fuit primus motus homini s cauſatus ex amoris & libidinis furore. Qui furor inhoneſtę libidinis & animi perturbationis, ipſius attentantis oſtenditur, ratione viæ publicæ, ab ittinerantibus frequētatæ, in qua hoc delictum commiſſum fuit. Solent enim hæc clā cōmuniter ob rei turpitudinem committi, ille vero delinquēs palam, amoris & libidinis furore commotus, in ſtrata
19 publica virginis pudicitiā attētauit. Ideo Cicero de oratore diffinit libidinem eſſe impetum: quendā animi non rectum. Et Iuſtinia. in §. illudque. verſi. Sed nihil. in auth.
20 quib. mod. natural. effician. ſui. reffert, nihil eſſe vehemētius amoris furore. eſſeq̄ p̄fectæ philoſophiæ eū cohibere. Sicq; glo. in dicto. §. illudq;. in verbo. vehementius. notat amorē appellari furorem uehemētem, vt ſicut furioſus ſe nō ſentit, ſic nec amoroſus. Et propterea idē Iuſtinianus. in §. fi. inſti. de ſucceſſio. ſubla. quæ fiebant, per bonor. vendi. hoc amore correptos, bacchantes ueluti furore uini affectos dixit: Paul. etiam Ægineta, lib. 3. eos qui hoc amore detinentur, perinde ac inſanos pharmacis curat, eiſque obliuionem, uel nouam ſolicitudinem ra-
21 tione uictus inducit. Ac cum primi motus non ſint in

poteſtate hominis, ut in uarijs locis oſtenſum eſt, & hi amantes in illo inſtanti tanquam ebrij, furioſi, & mente capti, ratione carcere uideantur, merito hac ratione cõcludendum eſt, aliqua ex parte eis eſſe parcẽdum, ſaltim ne pro attentato, & delicto non cõſumato pœna ordinaria puniantur ſed alia extraordinaria arbitrio iudicis. arg.tex.in l.Diuus.ff.de officio præſid.& arg.tex.in c.ſané, cum duob. ſequen. 15.q.1.& etiam arg.eorum, quæ
22 de ebrio dicuntur. Qui ſi exiſtente inebrietate delictum commiſſerit, debet puniri mitius, quam ſi non fuiſſet ebrius.ita Floriam.in l.ſed & ſi quacunque.§.ſed ſi infás. ff.ad leg.aquil.& Guiller, Mayner i l.in totũ.nu.68.& in. l.fere in omnibus. num.2.ff.de reg.iur.& Salicet. in l. Diuus Traianus.C.ad leg.cor.de ſicar. Abb.in cap.1.de maledi.& Bal.i l.1.nu.45.C.unde ui.inquibus locis. prædicti Doctores concludunt, ꝗ licet ebrius debeat puniri ratione delicti, tamen ꝗ leuius puniatur. Pari quoq; ratione dicẽdũ eſt, in ipſis, qui repentinis motibus, ut ebrij amoris & libidinis furore incenſi, pudicitiam mulieris
23 uirginis attentant. Secunda ratio eſt, quia ubi per l. punitur affectus ac ſi fuiſſet conſumatus, poteſt iudex in dicto caſu ex poteſtate ſibi à l.conceſſa mitigare pœnã ſi uult, ſed non neceſſitatur.tex.eſt ſingularis in l.aut facta §.euentus.ff.de pœnis. Et reffert Salycet.in l.is qui cũ telo C.ad ad.l.Cornel.de ſica.nu. 6.in fi.Bald. dum legeret dictã l.ita hãc rẽ intellexiſſe, hũcq; dediſſe intellectum. Cuius etiã mẽtionẽ facit. Afflic.in dicta deciſio.276.nu. 7. Et ſic uidetur Mathei q. Afflic.aliorũq; ſequaciũ ſententia & opinio hiſſẽ rationibus cõfirmata & corrobo-
24 rata. Secundũ quã opinionẽ etiã conclusũ fuit in noſtro Regio cõcilio die.19. Auguſti. 1583. in facto fiſci ꝓcuratoris Regię curię cõtra Iacobũ Sarraima agricolã uillę

Oleſię delatum & inculpatum, q̄ in via, & ſtrata publica qua itur à dicta villa Oleſiæ ad locum de vacariſſes, Iuſtinam Durana domicellam filiam Fermini Duran eiuſdem villę inuitam & acclamantem amplexus fuerit eius pudicitiam attendando. Qui fuit extraordinariè punitus, & bannitus à Principatu Cathaloniæ, & comitatibus Ruſcilionis & Ceritaniæ ad quienniumᴐ.

Cap. 8.

An Dominus Rex poſſit de peſte epidemiæ infectos, ſeu ſuſpectos, ipſis in anditis, & indefenſis, de ſuis domibus eijcere, & bona eorũ mobilia, in quib. peſtis de facili conſeruari ſolet, vt ſunt lecti, & pelles, & his ſimilia, comburi mandare.

1 *Domus cuique eſt tutiſſimum refugium: & ſic nemo inuitus ab ea extrahi debet.*

2 *Dominio rei ſuæ quis priuari non debet.*

3 *Peſtilentia omnium ægritudinum regina eſt.*

4 *Peſtis Dei flagellum eſt: & ſic maius quam belli humani flagellumᴐ.*

5 *Peſtis adeo vrgentiſſima infirmitas eſt; quæ quo ad contractus, vltimas voluntates, & iudicia plura admittit priuilegia. ibi remiſſiuè.*

6 *Infecti ſeu ſuſpecti de peſte expellendi ſunt, ne alij inficiantur.*

7 *Rex propter publicam vtilitatem poteſt ſubditum dominio rei ſuæ priuareᴐ.*

8 *Rex quando ex cauſa rem alterius aufert, licet teneatur ſatisfacere domino de pretio rei ablatæ; fallit hoc quando, propter peſtem bona mobilia aliorum comburere facit: quia tunc ſatisfacere non tenetur.*

9 *Domini bonorũ de peſte infectorũ, ſeu ſuſpectorũ, poſſunt*

compelli

cõpelli, & proprijs impenſis bona impugnabilia cõburant.
10 *Rex prohibere poteſt, ne quis ingrediatur domum in qua ſunt bona contaminata.*
11 *Rex poteſt compellere ſubditos, quòd teneant aquam pro igne extinguendo.*
12 *Concluſio Regij concilij.*

FVit audita vox in populo, immo, & rumor, quòd in villa de Malgrat huius Principatus Cathaloniæ quidam laborantes morbo peſtis epidemiæ perierunt. Et conſtito per informationem incontinenti receptam, quoſdam in dicta villa repentina morte perijſſe: fuit ideo dubitatum an dominus Rex poſſet prouidere, infectos, ſeu ſuſpectos de dicto morbo, ſi aliqui eſſent in eadem villa, de ſuis domibus vel villa eijciendos eſſe, ingreſſum dictarum domorum impediendo, & bona illorum mobilia comburi.

1 Lege cautum eſt, durum atque inhumanum uideri, aliquem inuitum trahi de domo ſua: quia cuique tutiſſimum eſt refugium, atque receptaculum .l.plerique.ff. in ius vocan.& l.nemo inuitus. ff.de reg.iu.& ſic videretur deciſum, dictarum legum authoritate, infectos, ſeu ſuſpectos de peſtilenti morbo, non eſſe de ſuis domibus inuitos eijciendos.

2 Præterea alijs ſtatuitur legibus, quempiam dominio rei ſuę priuandum non eſſe.l.ſi priuatus.ff.qui & à quib. & probatur arg.tex.in l.toties.§.ſi cui.de pollicitationib. ff.Et ſic patet, bona mobilia infectorum non poſſe comburi: quia alias eſſet, dominos illorum bonorum dominio priuare.

Contrariam tamen opinionem ueriorem exiſtimamus.

3 mus.Nam cum peſtilentia omnium ęgritudinum regina
ſit.c.ſicut.de ſimo.& omnibus odibilis,& contemptibi-
lis,conuenit publicæ utilitati, vt cito eradicetur, ne ob
moram plebs cõtaminata contriſtetur. Hoc aũt peſtis fla-
4 gellum maius ac orribilis eſt, q̃ belli humani flagellum.
Bal.in l.cum notiſſimi.§.immo.C.de pręſcrip.30.vel 40.
an.Et ratio eſt,quia peſtis bellum Dei eſt: cui humanę ui
res reſiſtere non poſſunt, & quòd ſit bellum Dei uolunt
Bar.& ſcrib.in l.naturaliter. ff. de vſucapionib. Anto. de
Bu.Panor. & Felin. in c. ex tranſmiſſa. de pręſcriptionib.
Et ideo eſt uerum, ꝙ dicit Panor. in c.dilecti. de dolo &
contu. ꝙ Deum nititur tentare, qui in loco contagioſo
5 contendit habitare.Eſt adeo hęc infirmitas vrgentiſſima,
quę quoad contractus plura admittit priuilegia: vt puta,
quãdo aliquis promiſit aliquid dare vel facere die 1.Maij
in ciuitate Barcinonę,excuſatur ſi non dedit, uel non fa-
cit propter peſtem quæ nunc viget, cum nemo teneatur
accedere ad locum peſtiferum. c. negociatorem. 88. di-
ſtinct. Et alia plura his ſimilia circa contractus, de qui-
bus uide per Rippam in tracta.de peſte. ca. de priuileg.
contractuum cauſa peſtis.Idem circa vltimas uolunta-
tes,in quibus cauſa peſtis per plura permittuntur,quę a-
lias,iure non concederentur.vt per eundem Rip.late ſcri
bitur in eod.tract. cap. de priuileg. vltimat.volun. cauſa
peſtis.Pariter etiam dicendum eſt circa iudicia,ne citatus
ad peſtilentem locum comparere teneatur,immo excu-
ſatur à contumacia,ſi non comparet.clemen. paſtoralis.
de re iudica.clemen. 1. de foro competen.c. ex parte. de
appellationib.l.quęſitum. ff.de re iudi. cap. accedens. 2.
vt lite non conteſta. de quibus & alijs circa iudicia latè
per eundem in dicto tracta.cap.de priuileg.iudiciorum.
cau.peſ.

Ex quibus claré conſtat, & alijs pluribus quæ adduci poſſent, publicæ utilitati conuenire, remedia præſeruatiua contra peſtem eſſe danda, & ſumma cura & diligentia procuranda.

Vnde facile reſpondetur argumentis ſupra propoſitis. Nam licet durum, & inhumanum uideatur, aliquem de domo ſua inuitum trahi, non tamen hoc eſt uerũ, quando ille talis eſſet infectus, aut ſuſpectus, de hoc peſti-
6 lenti morbo: quia infecti ſeu ſuſpecti expellendi ſunt. p eà quæ dicit Bal.in l.nullus.nu.2.C.de ſumma trini.& fi. Cathol. vbi dicit, quòd ubi eſt timor alicuius infectionis, poteſt quis expelli de ciuitate. facit tex.in l.caſus maioris.C.de teſtamen. ibi. *aduerſus timorem contagionis.* vbi dicit Lud. Roman. quòd patientes morbum peſtiferum ſunt expellendi ab urbe. quod firmat in eam l. Alex.nu. 3. Ratio eſt, ne ille ſuſpectus, caſu quo eſſet infectus, alios inficeret, ſeu corrumperet. Et ideo conueniens eſt, propter publicam utilitatem, quòd tales expellantur.

Pariter et reſpondetur ſecundo argumento. Nam licet
7 quis dominio rei ſuæ priuari non poſſit, hoc credimus eſſe uerum regulariter, ſed fallit, quando propter publicã vtilitatem eſſet priuandus, quia tunc dñs Rex poſſet eum priuare. Propter enim publicã vtilitatem liberam habet ſtatuendi facultatem. l.1.& l.ambitioſa.ff.de decr.ab ordi.facien.Bar.in l.omnes populi.q.1.ff.de iuſ.& iu. Et ſic, ex cauſa publica, pót res priuatorum capere. l.item ſi verberatũ.ff.de rei uendi.vide latè Cali. in extrauagator.
8 curiar. prærogati. 210. Qđ adeo uerum eſt, ut licet Princeps, qui ex cauſa poteſt alteri auferre rem ſuã in tali caſu, teneatur ſatisfacere dño de pretio rei ablatę ſecũdum Archidi.in c.per uenerabilem.9.q.3.Bal.in l.ſerui.C.pro quibus.cau.ſer.liber.accipi. Ange.in l.fi.ff.de appella. re-

ſcin.

ſcin.& ſequuntur communiter Doctor.vt patet ex addu ctis per Felin.in cap.quæ in eccleſiarum.verſi.Prima declaratio.de conſtitutionib. ꝙ eſt verum, quãdo Princeps aufert à ſubditis dominiũ rerum quę vtiles ſunt ipſis dominis, & eas vult ſibi vel alteri appropriare, non tamen in hoc caſu de quo agimus reſtituere teneretur, quia res infectæ ſeu ſuſpectę ipſis dominis perniciosæ ſunt.Et ſic, quamuis dñs Rex illas comburere faciat, illud quidem facit pro ſaluteq ſubditorum: vnde ad precium non tenet. l.nã & ſalutem.ff.de offi.prę fec.vigil.Nã & urbis præfectus putridas carnes,& corruptos pices,nullo precio per ſoluto,ſæpe comburit, & proijcere facit, ẽt mulcta dñis in dicta l.1.§.cura carnis.ff.de offi.præfec.vrb. Exurenda enim ſunt contaminata bona, ne totum corpus, omnisve Reſpublica pereat.c.reſecandæ.24.q.3. Quod coadiuuatur ex his quæ in ſimili ſacra ſcriptura dicit, ꝙ patres no ſtri,ſi de lepra perſpicuè conſtabat, leproſi veſtimenta comburebant,eiuſdem domum radebãt intus, & per circuitum,& puluerem raſuræ ſpargebãt extra ciuitatem in loco immundo, & luto nouo eandem domum liniebãt. Quod ſi in eadem reuerſa fuiſſet lepra tunc à fundamentis deſtruebãtur,ligna,lapides, & cementa extra urbem proijciebãtur in locum immundum. vt habetur Daniel. 4.cap.& Ionę 3.& per glo.in cap.uoluiſſent iniqui.verſi. Vt lepra.de pœniten.diſt.1.

10 Et adeo bona contaminata exurenda ſunt, ꝙ & domini ipſorũ bonorum cogi poſſunt proprijs impenſis comburere bona impurgabilia propter periculum mortis imminentis,ex contagione ipſorum bonorum. Debet enim ſuperior prouidere ex officio, ne quis ſibi mortem conſciſcat.l.1.& per totum.ff.de his qui ſibi mortem conſci

11 uer. Poteritque prohibere, ne quis ingrediatur domum

in

in qua ſunt bona contaminata, niſi prius mundata domo & combuſtis bonis, quæ in ea ſunt, ut eſt tex. clarus in ſi-
12 mili in c. ipſa pietas. 23. q. 4. Prætereà quilibet poteſt cō-pelli tenere aquam in domo pro extinguendo igne. l. nā & ſalutem. ff. de offi. præfec. uigil. Ergo etiam pro igne peſtifero depellendo, quilibet cogi poterit ſordida bona lauare, & impurgabilia comburere.

Ex quibus quidem omnibus clare oſtenditur, dominū Regem & infectos ſeu ſuſpectos de ſuis domibus mādare poſſe eijci, & eorū bona mobilia contaminata com-
13 buri. Et ita fuit concluſum in Regio criminali concilio die 24. Marcij 1585. in quo dictam exequendo concluſionem me exiſtente relatore fuit prouiſum, ꝙ aliquis ex regis Alguatzirijs accederet per omnia loca principatus Cathaloniæ & comitatum Ruſcilionis & Ceritaniæ, & ſignanter ad loca uicinatus uillæ, & termini de malgrat, & alia quo opportuerit, qui inquireret, inquiſita fortificaret & ſi inueniret aliquos morbo peſtis epidemiæ in aliquibus domibus. & locis periiſſe, aut laboraſſe, raupas, ueſtes, & quæcunq; alia bona mobilia in quibus de facili, dictus morbus conſeruari, & retineri ſolet, quæ in dictis domibus & locis inuenirētur combureret, animalia bruta, vt ſunt Morilei, canes, & his ſimilia interficeret, & igne concramaret; domos prædictas ſubtutis ferreis, & patibulis clauderet, & conclauaret, taliter, quòd illarum exitus, & introitus eſſet quibuſcunque perſonis & brutis animalibus donec aliter eſſet prouiſum interdictus, & prohibitus, ac alia faceret, quæ in ſimilibus fieri eſt aſſuetum. & quod pro his fierent literæ & prouiſiones opportunæ & neceſſariæ iuxta Regiæ curiæ ſtillum.

Cap.

Cap. 9. An ſi carceratus impetitus de delicto reſiſtentię factæ cõtra officialem, eum pro debitis ciuilibus capientem, vel alias, allegat per modum exceptionis, ſeu replicationis, malam capturam, prætendens, ſe nulliter captum, ſit articulus prætenſæ nullitatis capturæ prius diſcutiendus? & interim ſuperſedendum in cauſa reſiſtentiæ?

1 *Exceptio præiudicialis, ad cauſam principalem eſt prius terminanda, & diſcutienda. ut hic per plura exempla.*

2 *Cauſa præiudicialis prius tractanda eſt, ſiue principaliter moueatur, ſiue per modum incidentis, aut emergentis.*

3 *Ciuilis cauſa ſi criminali intermittitur, prius de crimine iudicatur; Quòd intellige, quando criminalis cauſa extinguit, & abſorbit omnino ciuilem.*

4 *Concluſio Regij concilij.*

PRo fundamento huius quæſtionis conſiderandum eſt, quod vna cauſa dicitur præiudicialis ad alteram ratione excluſionis, quia una ſit excluſiua alterius, & ſententia lata in una pariat præiudicium in altera. Hoc præmiſſo, quæſtio noſtra hæc eſt, an quando cauſa vel articulus præiudicialis ſe offert ad cauſam principalem, uel in eam incidit, ſit prius illa cauſa præiudicialis ſeu articulus diſcuſſiendus? & ſuperſedendum in cauſa principali. Pono exemplum; Titius fuit captus pro debitis ciuilibus per Sempronium officialem, & dũ eſſet in actu capturæ, dicto officiali reſiſtentiam fecit, ſuper qua fuit inquiſitus coram iudice cauſarum criminalium, & contra eundem Titium reſiſtentem. fuit crimi-

naliter

naliter proceſſum. Hic autem Titius exiſtimans ſe male,ſeu nulliter captum,ex defectu poteſtatis dict ioffi cialis, opponit per modum exceptionis, ſeu replicationis, coram eodem iudice dictam prætenſam malam ſeu nullam capturam. Dubium eſt, an iſte articulus prætenſæ nullitatis capturæ,ſit prius terminandus,& interim ſilendum in cauſa reſiſtentiæ.

1 Et quod dictus articulus ſeu exceptio præiudicalis ad cauſam principalem oppoſita,ſint prius terminanda, & decidenda,probat tex.in l. 1 .C. ſi quis alium teſtari prohibuerit. Vbi ſi agenti tanquam hęres petitione hęreditatis opponitur; quòd prohibuit defunctum teſtari, & ꝙ ob id uenit hęreditate priuandus, eſt prius cognoſcendum de iſta prohibitione teſtandi; & interim ſilendum in cauſa petitionis hęreditatis ratione præiudicij, quia ſi probatur,quòd prohibuit defunctum teſtari,fruſtra tractaretur de petitione hæreditatis. Probat etiam noſtram ſententiam tex.in l.ſi quis libertatem.ff.de petitio. hęredita. vbi ſi agenti petitione hęreditatis moueatur quęſtio libertatis,prius tractatur cauſa libertatis, & interim ſuperſedetur in petitione hęreditatis. Ratio eſt,quia ſententia lata ſuper libertate parit præiudicium in cauſa hęreditatis. Probant etiam eandem ſententiam tex. in l. ſi crimen. & in l. ſi cum ſtatus. C. de ordine cogni. in quibus habetur,quod quando agitur de crimine contra aliquem,de cuius ſtatu dubitetur, an ſit liber, uel ſeruus, prius cognoſcendum eſt de cauſa ſtatus,tanquam prçiudiciali ad cauſam criminalem,cùm aliter puniatur liber, aliter ſeruus. Similiter ſi accuſatus de homicidio, contra quem teſtes depoſuerunt velit arguere teſtes de falſo, q̃ſtio falſi facit ſilere cauſam homicidij. quia ſi pronuntietur teſtes falſum depoſuiſſe, inconſequens neceſſarium

pronun-

pronuntiatur, accuſatum reũ homicidij non eſſe. Et idẽ in alia, quando in ea incipit quæſtio falſi. l. fi. C. de fide inſtrumen. vbi Bal. Cyn. in l. 1. C. qui accuſare nõ poſ. Item probatur per tex. in l. quoniam per Alexandrum. C. ad leg. iul. de adulter. ubi ſi quis per maritum accuſatur de adulterio commiſſo cum uxore ipſius mariti, & accuſatus excipiat de lenocinio accuſatoris, quòd maritus habitauit cum uxore poſt commiſſum adulterium, & maritus replicet, quod accuſatus eſt ſeruus: & quod ob id non poteſt exceptionem lenocij obijcere prius cognoſcendum eſt de cauſa ciuili ſtatus incidenter mota per replicationem, ratione præiudicij, quia ſi pronuntietur accuſatum ſeruum eſſe, fruſtra diſputatur de lenocinio, ꝙ ſeruus opponere non poteſt. Aequè ſi agat quis contra aliquem tanquam plagiarium, quòd ſeruũ agẽtis ſubſtraxerit, uel corruperit, & reus accuſatus dicat ſeruum eſſe ipſius accuſati, prius, cognoſcendum eſt de dominio ſerui, quàm de crimine plagij, quia cauſa domínij eſt præiudicialis ad cauſam plagij criminis. l. præſes. C. ad leg. fauiam de plagiar.

2 Et adeo exiſtimamus prædicta eſſe uera quòd dicimus ꝓcedere ſiue cauſa præiudicialis principaliter moueatur, ſiue p modũ incidẽtis, aut emergẽtis, quod ſi aliter fiat, ſententiá redditur nulla Bal. cõſil. 275. lib. 5. Paul. de Ceſ. in conſil. 181. col. 5. lib. 1. Ratio autẽ prædictorũ multiplex eſſe poteſt, primò q̃ ſi cauſa ꝓiudicialis prius non tractaretur, poteſt ſequi maximũ in cõueniẽs quod fortè ius non habẽti actionẽ tribueretur, ut in exẽplis ſupra relatis demõſtrare poſſumus. Nam ſi cum eſt oppoſitum agẽti petitione hęreditatis, illũ prohibuiſſe defunctum teſtari (ob quod de iure hereditate priuatur) non examinaretur prius articulus prohibitionis tãquam

præiudicialis ad cauſam petitionis hæreditatis, ſequẹretur, quòd agens cum iam ius & actionẽ ob dictã prohibitionem amiſiſſet, obtineret tãquam hęres hęreditatem; in graue poſſidentis damnum, & eſſet in alterius lęſionem ei tribuere ius, quod iam ſuum non eſt: Quod quidem apertiſſimis iuris præceptis repugnaret, quibus ſtatutum eſt, ius ſuum unicũque eſſe tribuendum, & alteri non eſſe lędendũ. Secunda ratio eſt, quia ſi articulus præiudicialis prius non diſcuteretur, ſequi poſſet, quòd innocentes punirẽtur contra l. abſentẽ. ff. de pœnis. & l. fi. C. de accuſationib. ibi, *ne ſubiectam innocẽtiam feriamus.*

Quod quidem in eiſdem ſupra exẽplis demonſtrari poteſt. Nam ſi in caſu l. præſes. C. ad leg. Faui. de Plag. non audiretur prius exceptio ſuper domino ſerui oppoſita p accuſatũ dedicti ſerui ſubſtractione, & corruptione, quin prius tractaretur de crimine plagij, contingere poſſet, quòd accuſatus cũ eſſet dominus ſerui cõdemnaretur criminaliter per dictam l. Fauiam dę plagiar. quod eſſet maximum inconueniens. & delicti innocens puniret. Et ideo ne in hoc iudices incidãt abſurdũ, rectè lege illa ſtatuitur, prius ſuper dominio ſerui eſſe cognoſcẽdũ, & interim ſuperſederi debere in cauſa criminis plagij, quia ſi conſtiterit ſeruum eſſe accuſati, fruſtra de maleficio ageretur. Vide etiam alias rationes propoſitas per Anchar. in conſil. 62. num. 2. Ex quibus iuribus, & rationibus, ſatis manifeſte compertum eſt, non ſolum prædicta eſſe uera, quando criminalis cauſa præiudicialis eſt ad ciuilem, uerum etiam, quando ciuilis præiudicialis eſt ad criminalẽ, quia quocunq; modo, sẽper præiudicialis cuius declaratio extingueret omnino principalem cauſam eſt diſcutienda & terminanda.

3 Nec opinioni prædictæ refragabitur Imperatoris ſententia

tentia in l.fi.C.de ordi.iudi.qua ſtatuitur, quòd quando ciuilis cauſa criminali intermittitur, prius de crimine iudicetur, quod vt maius minori præfertur. Nam l. illa, ex ſententia glo.in verbo.de crimine.ſic interprætanda, & intelligenda eſt, ut ſcilicet prius de crimine iudicetur, intellige, quando criminalis cauſa extingueret & abſorberet omnino ciuilem.Item dicta l.fi.ex ſententia glo.in verbo. ſępe.interprętatur,& reſtringit,vt prius de crimine agatur,niſi ciuilis cauſa eſſet pręiudicialis criminali,quia tunc ſemper præiudicium eſt prius diſcutiẽdum,ut ſupra latius oſtenſum eſt.

Ex quibus clarè conſtat, noſtram quæſtionem deciſã eſſe,uidelicet, quòd carceratus pro crimine reſiſtentiæ allegando & opponendo nullitatem capturæ,ideo quòd ille qui eum cepit non erat officialis,uel ex defectu ſuæ poteſtatis, uel alias, debet facere ſilere cauſam criminis dictę reſiſtentiæ, in qua ſuperſedendum eſt; donec articulus prætenſæ nullitatis capturę terminetur, quia ſi probatur dicta nullitas capturę, probatum erit non fuiſſe commiſſam reſiſtentiam, & ſic fruſtra ageretur de dicto delicto reſiſtentię. & captus ueniret ante omnia ſuæ priſtinæ libertati reſtituendus, per regulam,quod ſpoliatus ante omnia venit reſtituẽdus. Et ſecundum hãc ſententiam,& opinionem tanquam iuridicam, & ratio-
4 ni conſonam, fuit concluſum in Regio criminali cõcilio Cathaloniæ die.7.Ianuarij.1583.i facto fiſci procuratoris regiæ curiæ contra Franciſcum Salba de Valleſica inculpatum de delicto reſiſtẽtiæ commiſſæ in actu ſuæ capturæ contra officialem qui eum ceperat, virtute cuiuſdã commiſſionis, vt prætendebatur informiter,& nulliter expeditæ; qui cum oppoſuiſſet coram dicto Regio criminali cõcilio exceptionẽ dictæ prętenſæ nullitatis captu-

ræ, fuit in dicto Regio concilio, meritis proceſſus attentis concluſum, quòd dictus articulus prætenſæ nullitatis capturæ remitteretur ad iudicem cauſarum ciuilium, ad quem ſpectet; ideo quòd præcedentibus pluribus prouiſionibus executionis bonorum, & perſonæ eiuſdem in Regia audientia ciuili factis, poſtea manu Excellentiſſimi Locumtenentis generalis tantum firmitis captus fuerat, & quòd interea captus detineretur.

Cap. 10. An quando ſunt in termino duo domini habentes in eo pro indiuiſo iuriſdictionem, & non concordant in vſu, & exercitio ipſius iorisdictionis, poſsint per dominum Regẽ compelli, quòd communi, & concordi ſuffragio eligant atq; conſtituant baiulum, aſſeſſorem, ſcribam, & alios miniſtros neceſſarios quibus nomine, & authoritate illorum, ſubditis iuſtitia adminiſtretur.

1 *Iuriſdictionem habentes pro indiuiſo, non poteſt vnus ſine alio per ſe, nec per alium iuriſdictionem exercere.*

2 *Iuriſdictionem duo domini habentes inſolidum, & pro indiuiſo, concordare compelluntur circa vſum & exercitium iuriſdictionis.*

3 *Diuiſionis incommoda maxima ſunt: vt hic exemplis demonſtratur.*

4 *Iuriſdictionem pro indiuiſo poſſidentes, debent ſe concordare circa vſum, & exercitium iuriſdictionis vtentendo ea alternis vicibus: diuidendo vſum per tempora. Quod mihi non placet: ob inconuenientia hic inſerta.*

5 *Iuriſdictionem inſolidum & pro indiuiſo poſſidentes, debent ſe concordare in vſu, & exercitio iuriſdictionis,*

eligendo vnum iudicem communem, & ſic vnum baiulum, atque alios miniſtros: qui nomine illorum vnã tantum curiam faciant.

6 *Reipublicæ per vnum, non per plures conſulendum eſt.*

7 *Regnum per ſucceſſionem non debet in plures diuidi.*

8 *Concluſio Regij concilij.*

1 CVM ex dictis dominis in iuriſdictione & imperio æqualibus, & pro indiuiſo poſſidentibus, vnus ſine alio & eo inuito, licet ad quemlibet inſolidum ſpectet iuriſdictio, non poſſit exercere per ſe, vel alium iuriſdictionem: quia par in parem non habet imperium. l. nam magi-
2 ſtratus. ff. de recep. arbit. & cap. innotuit. de electio. circa tamen vſum & exercitium iuriſdictionis concordari debent: adeo, quod ſi id facere recuſant, & nolint, ſuperioris prouiſione, & mandato, ad id venire compelluntur. Quod probo ex ſententia. glo. in cap. licet. in verbo, conuenit 16. q. 3. & Angel. nume. 3. Alexan. nume. 12. & 13. Iaſo. Alcia. & Moder. in l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obligationib. confirmat idem Innocent. in cap. prudentiam. de officio. & pot. iudic. delegá. quem ſequitur Marti. Lauden. in tract. de principibus. q. 526. in quibus locis prædicti ſentiunt, dictos dominos diſcordantes in vſu, & exercitio iuriſdictionis, per ſuperiorem ad concordiam reduci poſſe. Pro quibus facit tex. in l. huiuſmodi. §. fina. ff. de leg. 1. vbi quando plures ſimul veniunt ad legatũ,
3 coguntur concordare qua actione agant. Ipſe etiam alia ratione eandem ſententiam confirmat, vt ſcilicet diuiſionis incommoda vitentur: quę maxima eſſe contingunt, vt exemplis, & authoritatib. demõſtratur. Legitur apud Gregor. in ſyntagma iuris vniuerſi. lib. 6. cap. 6. num. 21.

quòd

quòd olim, aliquando experta gallia eſt, diuiſionem eſſe ſibi funeſtam poſt mortem Clodouei, regno in quatuor partes ſciſſo inter filios eius Childebertum, Theodoricum, Clodomirum, & Clotarium. Et reuerſa ad Clotariũ vniuerſa dictione, diuiſione rurſum facta inter filios eius Cheribertum, Chilpericum, Guntranum, & Sigibertum, vnde bella exitioſa nata ſunt. Qua receptũ tandem eſt in Gallia, vt rebus Regni conſuleretur; primogenito Regis morientis Regnum ex integro dari, vt hoc modo bellis, & ſcandalis, quæ ex diuiſione naſcebantur obuiaretur. Idem etiam ſeruatur in Hiſpania in Regijs dignitatibus, ad quas primogeniti ex integro ſuccedũt, ne per diuiſionem diminuantur, ſeu ad deſtructionem deducantur. de quibus latè dixi in repetitio. c. item ne ſuper laudemio. in verſic. 6. à nu. 75. vſque ad nu. 118. & vide rationem per Doctor. in cap. imperialem. §. præterea ducatus. de prohibi. feu. alienatio. per Federi. Legitur præterea apud Matth. 11. cap. quòd omne Regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Adde his illud quòd communiter dicitur. ubi eſt diuiſio, ibi & confuſio. Virtus enim unita (ut inquit Philoſophus) fortior eſt ſeipſa diſperſa. Ex quibus ergo patet, conueniens eſſe, dictos dominos inſolidum, & pro indiuiſo poſſidentes, in vſu & exercitio iuriſdictionis, vnitos, & non diuiſos eſſe debere.

4 Forma autem concordiæ circa huius iuriſdictionis uſum, & exercitium, duplex præcipuè à ſcribentibus annotatur. Quarum altera eſt, quòd dicti domini vtantur iuriſdictione alterius uicibus: diuidendo uſum iuriſdictionis per tempora. ita Angel. in l. 2. §. ex his. nume. 3. ff. de uerborum obligationibus. ubi in caſu noſtro ſentit eſſe recurrendum ad remedium diuiſorium. & allegat. l. Lucius. ff. de aqua quotidia. & æſti. Quem ibidem

ſequitur Alex.nu.13.& eſt gl.in cap.licet. 16.q.3. quam ad hoc reputat notabi.Abb.in cap.fi.in princ. de re iudi. Idem ſequitur Ludo.Roma.in ſingul.766.incipien.ſunt ſub Regina. vbi quærit,quid agendum ſit, quando duo domini eiuſdem caſtri ſunt ſub Regina, qui non poſſunt conuenire ſimul in regimine caſtri, & iura ſunt indiuidua, & reſoluit; Reginam debere facere, quòd alternis annis regnent. Hanc eandem opinionem refert Petr.Iacob.in ſua practica. ſub tit.de arbore ſucceſſio. reg.fran. col.3.vbi in quæſtione, quando ſunt plures prætendentes Regni ſucceſſionem refert plures opiniones inter quas hæc vna eſt, quòd vtantur alternis annis.arg.l.ſi cuius.§.ſi inter.ff.de vſufruc. Sequitur eandem opinionem Felin.in cap.prudentiam.nu.5. in verſic. Sed quod erit remedium.extra de officio.& poteſ.iudi.delega. vbi expreſſe dicit, quòd quando domini iuriſdictionis pro indiuiſo diſcordant in vſu iuriſdictionis coguntur à ſuperiore, vt diuidant alternis vicibus.

Hæc autem forma diuidendi per tempora vſum iuriſdictionis,ſalua pace tantorum doctiſſimorum virorũ mihi nunquam placuit,propter multa inconuenientia, q̃ ex ea oriri & ſequi poſſent: quæ hoc in loco,commemoranda eſſe ſenſui. Primum inconueniens eſt, ꝙ ſi finito tempore vnius condomini, alter non poteſt recuperare proceſſus, tam ciuilium, quàm criminalium cauſarum, non expeditos,nec terminatos,retardabitur iuſtitia,quę fortè expediri non poſſet infra terminos à iure ſtatutos. Secundum inconueniens eſt, propter præcitatam iuſtitiam,quam officiales vnius infra tempus ſuum abreuiabunt,& accelerabunt,vt alterius officiales nihil commòdi,& emolumenti percipiant.Quæ præcipitatio erit nouerca iuſtitię. Clemen.paſtoralis.§.verum. de re iudi.&

plura

plura delicta remanebunt impunita, quod fieri non debet.l.ita vulneratus.§.quòd ſi quis abſente.ad leg.Aquil. de quo per Iaſo.in §.curare.nu.41.cum pluribus ſequentibus.inſtitu. de actionibus. Tertium denique inconueniens eſt, quòd ſi aliquando vnus benè & iuridicè proceſſit,alius malè, & fauorabiliter,& forte per inuidiam, aut inimicitiam abſoluit condemnandum, vel eum qui venit abſoluendus condemnabit,vel bonas cauſas terminabit,modicas vero,& breues aliquando ruinoſas relinquet.l.1.§.ſciendum. ff.de magiſ.conue. quem text.not. Bal. contra officiales, qui maiorem partem proceſſuum reſeruant ſucceſſori,vt puniantur,ideo quòd ſunt in mora expediendi proceſſus.

5 Altera vero forma concordandi ſe circa vſum & exercitium dictæ iuriſdictionis eſt, quòd omnes inſolidum domini & pro indiuiſo poſſidentes conſtituant & eligāt unum iudicem communem, uidelicet unum baiulum, unum aſſeſſorem, & unum ſcribam, atque alios miniſtros, qui dominorum nomine, unam tantum curiam

6 faciant,in qua ſubditis iuſtitia adminiſtretur. Idque uerum conſtat, ratione boni publici, quòd uerſatur, ut per unum non per plures Reipublicę & populis conſulatur, ut patet in l.2. §. deinde quia difficile.ff.de origi.iur. ibi. *in tanta turba hominum,neceſſitas ipſa curam Reipublicę ad Senatum deduxit*. In membrorum nanq; pluralitate eſt unicum caput, ꝙ ſi plura in eodē corpore reperirentur, eſſet monſtruoſum. l.non ſunt liberi. ff.de ſtatu homi.Sic Eccleſia una eſt,quæ in multitudine latius in cremento fæcunditatis extenditur, quomodo multi radij ſolis ſunt,ſed unum lumen. & rami arbores multi ſunt, ſed robur unum radice tenaci fundatum, & de fonte uno plurimi riuuli defluunt, unitas tamen ſeruatur

in origine, ut hęc latius & ſimilia in c. loquitur. 24.q.1. Pari quoq; ratione concludendum eſt, quòd licet in termino duo ſint domini, tamē quia ſimul & inſolidū ſunt domini, & pro indiuiſo poſſident, unum tantum caput repręſentāt, atq; ſubditorum pluralitas tanquā membra dicti capitis gubernari debet. Et ſic unum baiulum, unū aſſeſſorem, & unum ſcribam conſtituere debent, ut per unum, dictos duos dominos tanquam unum corpus repręſentantem, ſubditis iuſtitia adminiſtretur. Quod quidem iuris diuini authoritate confirmatur, quando Dn̄s per Ezechielem dixit. *Seruus meus Dauid Rex ſuper eos erit: & paſtor vnus erit omnium illorum.* Probatur prætęrea arg. unius tutelæ quæ non debet per plures admini ſtrari, ſed uni tantum cōmitti adminiſtratio: quia ſegnius expediunt commiſſa negocia plures. l. ſi plures. ff. de adminiſtratio. tutor. facit tex. in l. 1. C. quādo & quib. quar.

7 pars. de. lib. 10. Præterea, ad corroborationē eorum quæ dicta ſunt, adduci poteſt illud, quod conſiderationibus boni publici, & cōmunis uiſum eſt, ſ. omnibus fore utilius, & ſanctius Regnum per ſucceſſionem in plures nō diuidi, ſed ad pacem inducendam, nutriendam, & conſeruandam per unum Reipublicæ conſuli, per quem ipſa multitudo dirigatur. Vnde Prouerb. 11. ubi non eſt gubernator corruit populus. Et ſic legitur in Saluſtij Catilinario, ꝙ Romani binos fecerūt Imperatores hoc modo arbitrantes, melius quàm per unum Reipublicæ con ſuli. Sed totum euenit contrarium, dum eorum quiſque magis ſe extollere, & amicitias quærere cogitabat: ideo in breui reuocarunt, ut habetur poſt principium dicti libri. Hiſſe igitur rationibus attentis, uidetur, fauore boni publici poſſe decidi, dictos dominos in uſu & exercitio iuriſdictionis concordari debere: hoc modo, ut unum

tantum baiulum; unum aſſeſſorem, & unum ſcribam, atq; alios miniſtros ambo eligant: ita ut una tantum curia illis communis, in qua iuſtitia adminiſtretur, conſtituta uideatur, & non duæ. Et hanc opinionem approbauit
8 Regium concilium die 1. Aprilis 1583. in facto ſupplicationis oblatæ pro parte Franciſci Salba, & de Valleſica, ſuper qua, uel in ea contentis, fuit in dicto Regio concilio concluſum, quod mandaretur nobili Marię de Perapartus & de Erill, & Franciſco Salba & de Valleſica ſeu nobili Marquezię Salbana, & dezpalau, eius uxori, qui dicuntur domini pro indiuiſio caſtri, & termini de Gilida, quatenus intra quindecim dies cõmuni & concordi ſuffragio eligerent atq; conſtituerent baiulum, aſſeſſorem ſcribã, & alios miniſtros neceſſarios pro adminiſtratione iuſtitię in dicto caſtro, & termino de Galida attento nõ conueniebant in uſu iuriſdictionis, atq, eius exercitio.

Cap. II. An uaſſallis unius Regis liceat, ad ulciſcẽdas iniurias ſibi in alienis Regnis illatas perſonas & bona dictorum alienorum Regnorum pro aliorum noxa capere, repræſalijs propria auctoritate utendo. Et ſi concluditur quod non, quã pœna puniantur capientes.

1 *Alius pro alio, iure diuino & humano capi non poteſt: neque pro alienis debitis moleſtari.*

2 *Repræſaliorum ius ad vlciſcendas iniurias pertinere videtur.*

3 *Repræſaliæ inductæ ad exemplum Androlepſiæ Græcorum. Et quid Androlepſia ſit.*

4 *Repræſaliæ appellatio vnde tracta, & quid eo nomine liceat.*

5 *Repræſſaliæ de iure pignorationes appellantur.*
6 *Repræßaliorum iure nemo propria authoritate vti poteſt: Sed principis in cuius dominio eſt is cuidam num iniuſtè datum eſt.*
7 *Repræſſaliæ antequam concedantur debet prius legitima cauſa præcedere: & poſtea certa ſolemnitas ſeruari: Et quæ hæc ſint vide hic latè.*
8 *Repręſſaliandi ſeu marchandi ius concedi poteſt, quando legitima cauſa præcedit, & dominus delinquentis requiſitus contemnit damnum paſſo iuſtitiam reddere.*
9 *Bellum legitimum indici poteſt quando Rex requirit aliũ Regem, quod à ſuis Regniculis emendari faciat damnum iniuſtè datum ſuis vaßallis iniuriasque reſarciri, & Rex requiſitus illud facere contemnit.*
10 *Municipes ex dolo alicuius ſingularis perſonæ non tenentur, niſi quid ex dolo eius qui eos adminiſtrat ad eos peruenerit.*
11 *Concluſio Regij concilij.*

IOANNES Rubert Francigena & prædo in comitiua aliorum prædonum ingreſſus fuit Hiſpaniam & gregem ouium Ioannis Canal terrę Ceritaniæ vaſſalli Regis Hiſpaniarum furto abduxit, & aſportauit in Galliam: vbi cuidam Gallo dictam gregem vendidit. Succeſſit, quòd poſtea dictus Ioannes Canal cui iniuſtè illud damnum datum fuerat, inuenit aliam gregem intus Hiſpaniam alterius francigenæ, qui damnum non dederat, quam iure pignoris, & repręſſaliorum ad vlciſcendam iniuriam ſibi à dicto Rubert illatam, & vt damnum paſſum ſic ſibi reficeretur, propria authoritate cępit & retinuit. Fuit dubitatum in hoc occurrenti caſu,

caſu,an dicto Ioanni Canal,illud propria authoritate facere licuerit. & cum non licuiſſet, qua pœna ueniret plectendus.

1 Et primo dictum Ioannem Canal,gregem illius, qui damnum non dederat,pro alterius noxa capere non potuiſſe, iure diuino & humano cautum eſt. Nã Eccleſiaſt. c. 18.legitur,Anima quæ peccauerit ipſa morietur, & filius non portabit iniquitatem patris. per quæ uerba apparet,alium pro alio capi non poſſe. Vnde nõ immerito, pignorationes quas vulgaris elocutio repræſſalias nominat,in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues legibus,& æquitati naturali contrariẹ,canonica,& ciuili conſtitutione prohibentur.ita in c.1.de iniurijs.in 6. Probatur etiam in Auth.vt non fiant pignorationes.collatio. 5. & in Auth. ſed omnino. C. ne uxor pro marito. quibus iuribus, Imperator Iuſtinianus condemnat præſumentem alium pro alio ſecundum pignorationis formam,aurum,aut aliquid aliud exigere,hoc reddere uiolentiam paſſo in quadruplum, & cadere etiam ab actione quam habuit aduerſus eum, pro quo exactionem fecit.facit etiam rubr. ibi per totum. C.ne filius pro patre, & expreſſe probat tex.in Auth. ut nulli iudicum.§. quia uero.colla.9.ubi tex.imponit pœnam creditoribus, qui filios debitoris pro debito retinere præſumunt, ut à debito cadant,& tantundem dent eis, aut parentibus eorũ, & quod corporalibus pœnis afficiantur. concordat textus in l.prouidendum.C.de decurionib. lib. 10. Ex quibus patet, graue non ſolum legibus eſſe; uerum etiam ęquitati naturali contrarium , pro alienis debitis alios moleſtari. vt expreſſe eiſdem verbis atteſtatur Iuſtinian. in l. 1. C. ut nullus ex uicarijs pro alijs. vicar. debitenea.

His

His tamē non obſtantibus,ſcire debes, quod ad iniurias vlciſcendas pertinere videtur pignerationum ſeu repræſſaliorum ius, quod in aliquibus regnis in vſu eſt:ad emendandas iniurias regnicolis inalienis regnis illatas.Quæ repræſſaliæ inductæ ſunt ut opinor, ad exēplum Androlepſiæ grecorum.Androlepſia enim erat ius quoddam pignerandorum hominum,quando cedes patrata erat, & author non reddebatur à ciuitate in quam refugerat,uel ubi erat,tunc enim licebat,ex eius ciuitatis ciuibus tres capere, quouſque reum redderent. ita Iul. Pollux.lib.8.cap.1.Pariter etiam dicimus in repræſſalijs ut quicunque eorum quibus repræſſaliæ indicuntur, territorium eius qui indicit intrauerit, poſſit retineri cum bonis uſque ad ſatisfactionem. Et huius repræſſaliæ appellatio tracta eſt à uerbo gallico reprændre,& repriſe, quod eſt iterum aliud pro re ſua accipere,& iniuriam in damno & facto cōſiſtētē poſtulare reſarciri.Eoq; nomine licere res capere & retinere eorum, apud quos qui damnum dederunt ſunt,cum de iure reddundo,qui eo imperant interpellati nolunt ſtatuere donec ſatisfiat. Quæ res alio nomine apud gallos droict de marque appellatur. vt inquit Guido Papæ.deciſ.32. Latinæ vero iſta iura capiendi bona, & homines alterius prouinciæ qui damnum non dederunt pro aliorum noxa, generali uocabulo pignorationes appellātur. vt probatur in cap. vni.de iniurijs,in 6.vbi tex.expræſſe repræſſalias pignorationes appellat.

Item te ſcire oportet,nemini licere propria authoritate hoc iure vti, ſed publica Principis inquam, in cuius dominio eſt is cui damnū iniuſtē datum;uel. iniuria ab alieni regni hominibus, uel prędonibus facta eſt, & quod ante huius iuris conceſſionem à Principe faciēdā

debent

debẽt certa ſolemnia præcedere,quę ni præcedant, non eſt hoc ius reprę ſſaliandi à Principe concedendum. So-
7 lemnia autẽ hęc sũt.Primo quòd is cui damnum ab alieni regni hominibus datum eſt, adeat ſuum principem, coram quo oſtendat de iniuria, uel prædatione commiſſa,& tunc,cum hoc Principi legitime cõſtiterit,debet ipſe Princeps mittere legatũ,ſeu ambaciatorem,ad Principem, populum, uel præſulem illius ditionis. vbi rei degunt, uel damnum datum eſt: ut iubeant, res iniuſtè ablatas reſtitui,iniuriã uè reſarciri,clare,& aperte ꝓteſtatus,niſeciſſet, ſe bellum ei, vel repræſſalias indicere, & hoſtili animo eorum bona in regno ſuo reperta retẽturũ. Et ratio quare hoc precedere debeat, ea potiſſima eſt, quia vbicunque pro iuſtitia obtinenda poteſt læſus ſuperiorem eorum,qui delinquerunt adire,non eſt concedẽda hæc pignoratio. ita Ioan.de Bellouiſ.in §.1.in auth.
8 ut nõ fiant pignoratio. Deinde uero, cum præceſſerint legitimæ cauſæ.pro quibus exigitur,ut primum de iniuria uel prædatione conſtet, requiſitumque fuiſſe dominum loci, uel Principem qui non agnoſcit ſuperiorem, uel populum,ſeu rempublicam ubi damnum datum eſt vt iure ſtatuerent in ſuum regnicolam, uel ciuem, aut ſubditum, pro ſpoliato, vel iniuria affecto qui iniuriam reſarciri, & damnum emendari poſtulat, & id ab illo Principe requiſito fieri contemnatur,poterit tunc Princeps requirens, ac illius cui damnum datũ eſt,ius repręſ ſaliandi, aut marchandi, eidem damnum atq; iniuriam paſſo concedere contra quoſcunque ſubditos Principis requiſiti, etiam quod damnũ non dediſſent, donec fiat ſatisfactio dicti dãni illati,iniuraque emẽdata ſit,ita Bar. in tractu de repreſſal,q,1.Guido Pa.q.32. & 33. Bal.in Auth.ſed omnino, C.ne vxor pro mari.Ioan.Andr.in

mercu-

mercurialib.iu cap.non debet.de regul. iur. in 6. Et non ſolum ſeruata hac forma, permiſſa eſt hominum liberorum, & rerum detentio, atque pignoratio, uerumetiam, & legitimum bellum indici poteſt. ut per ſcribentes ſupra relatos cōcorditer atteſtatur.& eſt expreſſus tex.in cap. dominus noſter. 23. q. 2. ibi dum dicit, *Iuſta autem bella ſolent diffiniri, quæ vlciſcunt iniurias, ſic gens & ciuitas petenda eſt, quę vel vindicare neglexerint quod à ſuis improbe factũ eſt, vel reddere quod per iniurias ablatum eſt*. Sic cũ illyrii, nauigantes qui Romanę ditionis erāt infeſtarent, Romani priuſquā contra Illyrios bellum indicerent, Teucam Reginam per legatos interpellarunt, ut dictis nauigantib. emendari iuberet illatum damnum. Quæ cũ id facere contemniſſet, dicti Romani bellum Illyricum ſuſceperunt. ut author Pollib. lib.2. hiſtor. Et dicitur hac de cauſa iuſtum bellum, ob pręceptũ illud, *alterum non ledere, nemini nocere*, quæ iuris naturalis ſunt, & ideo ab oībus Principibus exerceri pōt. Pari modo, quæ in regno, uel inter ſubditos iura obſeruātur, iura ciuilia alienigenis reddi debent. Nam inquit lex, qui magiſtratum, poteſtatemve habuerit, ſi quid in aliquem noui iuris ſtatuerit, ipſe quoque poſtulante aduerſario, eodem iure vti debet. Quod iuſtum eſt. Et legitur Deuteron.1.& 16.& Leui.14.iudicate ſiue ciuis ille ſit, ſiue peregrinus, nulla enim erit diſtantia perſonarum. Et rurſum habetur. Exod.23.peregrino non eris moleſtus.

Ex quibus quidem colligitur, quòd poſt has obſeruationes, nempe, exiſtente iuſta cauſa, denegata iuſtitia, & authoritate Principis, qui bellum ſolus ita & marcham inferre poteſt, ceſſant iura, quibus prohibetur, ne alius pro alterius debito, & pœna teneatur. de quibus ſupra oſtenſum eſt. Nam licet in iure placuerit, munici-

pes

pes quidem ex dolo alicuius ſingularis perſonæ non teneri, tamen, ſi quid ex dolo eius qui eos adminiſtrat ad eos peruenerit, teneri fatendum eſt.l.ſed ſi ex dolo.§.1. ff.de dolo.quia videntur ratum habere niſi reddant.l.1. §.deijciſſe.ff.de vi & vi arma.facit tex.in capit.ſi ſententia .de ſententia excommunicationis. in 6.quo cauetur, ſubditos ex delicto domini puniri poſſe.Sicque agitur in conciues Reipublicæ, vel regnicolas domini denegantis vt in noxios & debitores,& hoſtes qui patiantur iniurias inter ſe ali,nutririue & aliena retineāt.Et proinde quę ab hoſtibus capiuntur iure retinentur .l.hoſtes. ff.de capti.& poſt limi.reuer.

At cū prædictus Ioānes Canal coram ſuo Principe ſeu pręſide de cauſa legitima,vt puta de iniuria vel ꝑdatione commiſſa per dictum Rubert non oſtenderit, & per conſequeus Princeps vel dominus loci dicti Rubert q̄ gregē furto abduxerat requiſitus nō fuerit, vt iure in ſuum regnicolam, vel ciuem, aut ſubditum ſtatueret pro ipſo Canal ſpoliato , uel iniuria affecto , ſed potius iure dignorandi , ſeu repreſſaliandi propria authoritate vſus fuerit, alterius francigenæ, qui damnum non dederat,gregem in Hiſpania repertum accipiendo, concludendum eſt ,ipſum in delictum punitione dignum incidiſſe.Cuius quidem delicti pœna à iure corporalis ſtatuta eſt.vt expreſſe apparet in Auth.vt nulli iudicum. §.quia uero.& in Auth.imo. C.de actionib.& obligatio. Sed non certa & determinata, & ideo arbitrio iudicis uenit determinanda.l.1.§.expilatores.ff.de effractorib. & expila.& in l.1.§. ait prętor. ff. de iure deliberan.& tex.in l.hodie. ff.de pænis. Prout in regio concilio fuit concluſum die.25. Decem. 1583.contra Franciſcum à Vellanet, Ioānē Maſcle alias Fato & Anthoniū Moxarr,

reos detentos:qui dictum Ioannem Canal in dicto facto aſſociarunt,& fuerunt ea ratione condemnati, quòd banniretur à principatu Cathaloniæ & comitatibus Ruſcilionis & Ceritaniæ ad biennium.

Cap. 12. An viles & inhoneſtæ mulieres poſſint & debeant expelli à conuicinijs honeſtarum mulierum.

1 *Vicinitas à ciuili ſocietate formari cœpit,& ideo vicini inter ſe debent habere quandam fraternitatis ſpeciem.*
2 *Vicini cæteris amicis præponuntur.*
3 *Vicini melior iuxta,quàm frater procul propter oportunam & quotidianam opem.*
4 *Vicini ſi mali ſunt,nihil boni ab eis exiſtimandum eſt.*
5 *Vicini mali,hoc eſt,qui malis moribus imbuti ſunt, ut lenones,& meretrices,ab honeſta vicinia expellendi sũt: ne mores uicinorum probos inficiant.*
6 *Meretrices,vel aliæ inhoneſtæ mulieres prohibendæ ſunt, ne habitent in comitiua honeſtarum.*
7 *Meretrices quæ dicantur.*
8 *Lex. Cathaloniæ contra inhoneſtas mulieres habitantes in conuicinijs honeſtarum,quod expellantur. Quam legem paſſim iudices practicare ſolent.*

1 CVM vicinitas à ciuili ſocietate formari cœperit vt inqui Grego.in Syntag.iur.vniuer, lib.4.cap.24.num.6. viciniq́ue inter ſe habeant,ſeu habere debeant ſpeciem quandã fraternitatis propter ciuilem ſocietatem initam, in qua & ſpecies eſt fraternitatis. ut in l.uerum.ff. pro ſocio.conueniens eſt,quòd vicini,boni,& probi,con

formes,

2 formes,ac vnanimes ſint. Inueniuntur enim uicini cæteris amicis præpoſiti. vt habetur Tobiæ 8. vbi cum Raguel vxori ſuæ dixiſſet, quòd inſtrueret conuiuium, & præpararet omnia,quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria,duas quoq; pingues vaccas, & quatuor arietes, occidi fecit,& præparari epulas omnibus uicinis ſuis,cũctisq; amicis. Iuſſerat & Deus in comedendo agno paſchali uocari uicinos proximiores, uſq; ad numerum animarum ſufficientium ad eum mãducandum.vt Exod.
3 c.12. Et uicinum meliorem iuxta,quam fratrem procul dixit Sapiens Prouerb. 27.Nam illi cum boni ſunt, propter oportunam & quotidianam opem nobis, noſtriſq; proſpiciunt,nos uero ipſis,& quæ illorum ſunt viciſſim.
4 At cum uicini mali ſunt contrarium, & prorſus nihil boni ab eis exiſtimandum eſt Nihil enim perniciosius eſſe poteſt,quàm malus uicinus,propter noſcendi omni momento datam opportunitatem, cum omnia quæ uicinorum ſunt noſcere,factaq; eorum ſcire præſumantur. ut in cap.quanto. & c. quoſdam. ex. de præſumptionib.Hi quanto magis domeſtici,& familiares prę∫umuntur,tanto peſſimi efficiuntur inimici,cum mali ſunt. Nam corpore videntur eſſe nobiſcum,mente uero & animo contra nos ſunt,& multo nequiores hoſtes hi, quam illi, qui fortis ſunt & euidenter inimici ſunt. vt expreſſe habetur in c.ſi inimicus.93.diſtin. vbi glo.in uerbo. hoſtis. refert dictum Boetij dicentis,quòd nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum,quàm familiaris inimicus. Vnde non eſt deterior hoſtis,quàm fictus amicus. Et ſic fertur,non odiũ grauius,quàm ſimulatus amor.
5 Quare ſanctiſſimè cautum eſt,malos uicinos,hoc eſt, qui malis moribus imbuti ſunt, maleq; uiuunt, vt lenones,meretrices,& alij inhoneſtè viuentes, ab honeſta uicinia

cinia expellendos eſſe,ne mores uicinorum probos inficiant.l.non aliter.ff.de vſu.& habitatio.tenet Luc.de Penna.in l.ſi qua.C. de ſpectacul. & ſcenicis, & lenonib.lib. 11. Quod quidem ex illa iuris conſultorum communi locutione probatur,ex qua habetur, *Morbida facta pecus totum corrumpit ouile*.l. Iulianus.in princ.ff.de actionib. empti. Ac etiam noſtro uulgari Catalano fertur, *Qui te bon vehi,te bon mati*.& contra.*Qui te mal uehi,te mal mati*. Reſecandę ſunt putridę carnes,& ſcabioſa ouis à caulis repellenda; ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeant,corrumpantur; putreſcant,intereant. Arrius in Alexandria vna ſcintilla fuit,ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, per totum orbem eius flamma populata eſt. hęc in c.reſecandę.24 q.3.

6 Et ſic fit,quòd meretrices,uel aliæ inhoneſtę mulieres non habirent in comitiua honeſtarum, quę prohibendę ſunt, ne bonę ob ipſarum meretricium corrumpantur. vt in d.l.non aliter.& probatur in Auth. de lenonib. in §. ſancimus. tenet expreſſe Paul.de Caſtr.in l.nullus.nu.5. C.de ſumma tri.& fi.cathol.& Iaſ.in l.iuſtitia.ff.de iuſti. & iure.Probatur etiam iuxta illud, quòd in ſacra pagina legitur, *Neque habitauit iuxta te malignus neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos*.

7 Meretrices autem eas mulieres intelligas, quę impudentius multis ſe proſtituunt.c.uidua.34.diſtinctio. ibi. *Meretrix quæ multorum libidini patet*. & l.palam.de ritu nuptiar. quarum turpitudo publicè uenalis eſt. c.meretrices.32.q.4.Et eã etiam ad quam unus acceſſit,ſi mercedem proinde recepit.arg.l.mariti.§.qui quęſtum. ff. ad leg.Iul.de adul.ibi.*ſiue enim ſæpius,ſiue ſemel*.

8 Et propterea in hoc Principatu Cathaloniæ condita eſt quoque lex, qua uillis ſui corporis atque diffamatis fœmi-

fœminis uetatur, ne in conuicinijs honeſtarum mulierū habitent: immo, quòd expelli poſſint, etiam quòd in dictis conuicinijs proprias ac ſui patrimonij domos haberent. tex. in c. 11. Regis Petri. 3. in curia Montiſſoni ſub tit. de adulter. eque uilis fembres. Et fuit idem cautum, atq; ſancitum per Regiam pragmaticam Regis Alfonſi, quę data fuit Valentiæ. 10. Kal. Februarij. 1330. & eſt in uolumi. conſtitutionum. fol. 311. in fi. ſecundæ paginæ. Quod ſæpe iudices uicinis honeſtis inſtantibus, practicare ſolent, qui ſumpta ex arbitrio ſummaria informatione, quòd talis eſt meretrix, uel lena, præcipiunt ei, ꝙ infra tempus ex arbitrio cõſtitutum euacuent uiciniam illam, ut mundę conſeruentur & reſplendeant. cap. non ſatis. 86. diſtinctio. & cap. gloria. 12. q. 2. & in cap. uaſa. de conſecratio. diſtinctio. 1.

Cap. 13. An dicens alteri, quòd eſt Iudæus, & affirmat poſtea in multis locis, & partibus, illum ex genere & proſapia Iudæorum deſcendere, inferat ei iniuriam? & quam. Et an talis iniuria, ſeu conuitium ſit punitione dignum, & qua pœna.

1 *Iniuriarum actione, & ciuiliter, & criminaliter agi poteſt.*
2 *Iniuriæ effectus eſt, alium malo afficere.*
3 *Nomen bonum habere curare deuemus.*
4 *Iniuria verbalis non eſt ferenda ſine vindicta propter publicam vtilitatem.*
5 *Linguam tanquam in quietum malum nullus hominum domare poteſt, niſi frenum vt equis imponatur.*
6 *Linguæ occaſione, quæ mala proueniant.*
7 *Iniurioſa verba de per ſe iniuriam oſtendunt.*

8 *Animus talis præſumitur, qualia ſunt verba vel facta.*
9 *Iniurioſa verba proferens contra aliquem tenetur actione iniuriarum. Et eſt verum, licet iniuria vera eſſet, ſi animus iniuriandi adeſt.*
10 *Iudęo vel Sarraceno baptizatis non poteſt quis eorum legem retrahere.*
11 *Iudęi licet ex nobilibus parentibus orti ſint, tamen ſuis exigentibus peccatis, meruerunt ore diuino nominari populus durę ceruicis.*
12 *Iudęorum parentela fediſſima & horribilis declaratur: & quare.*
13 *Iudæi quare cęci dicantur.*
14 *Chriſtianum Iudęum appellare, & ei cui dicitur, & toti eius agnationi, & à ſe deſcendentibus, iniuria infertur.*
15 *Iniurioſa verba alteri dicere licitum eſt: dummodo illud ſit pro defenſione priuilegiorum, vel Reipublicę, abſque animo iniuriandi.*
16 *Iniuriam contra alium proferens, licet Reipublicę cauſa, tenetur iniuriarum actione ſi animo iniuriandi, & infamandi dixit.*
17 *Iniuria verbalis varijs legibus punita.*
18 *Pœna iniurię verbalis, iure ciuili quo vtimur, arbitrio iudicis relinquitur.*
19 *In iniurijs puniendis tria conſideranda.*
20 *Concluſio Regij concilij.*

IN præſenti ciuitate proceres & confratres confratriæ fabrorum lignorum congregarunt ſe in domo dictæ confratriæ, in qua inierunt concilium; ad eligendum eiuſdem confratriæ collectorem. Et electa ad dictum officium perſona Simeonis Oliueręs fabri lignarij, Andreas Carbonell alter ex

dictis

dictis fabris lignarijs contra eundem Simeonem Oliueres in præſentia procerum & aliorum confratruum oppoſuit, illum non potuiſſe ad officium collectoris eligi: ideo quod erat Iudæus, & ex genere ſeu proſapia Iudæorum natus. Et perſeuerauit in hoc dicto, in alijs locis ſeu partibus dictæ ciuitatis, conuitiosè,& animo,atque propoſito deliberatis illum iniuriandi. Attamen dictus Simeon Oliueres ſciens ſe natū ex optimis & Chriſtianis parentibus, ſuique generis ſanguinem non fuiſſe nec eſſe Iudæorum ſanguine contaminatum, exiſtimauit, ſibi atrocem iniuriam fuiſſe illatam: afficientem agnatos, liberos, & à ſe deſcendentes, & denique alios ſui generis & proſapiæ. Ob quam quidem rem, dictus Oliueres contra eundem Carbonell in Regio concilio criminalem inſtituit accuſationem: in quo fuit agitatum de huiuſmodi iniuria atque conuitio an eſſet punitione digna? & qua pœna de quibus infra.

1 Et quamuis ad vindicandam iniuriam, poſſit & ciuiliter,& criminaliter agi,iuxta.l.prętor edixit.§.ſi dicatur, ff.de iniurijs.& in §.in ſumma.inſti.eod.tit.tamen dictus Simeon Oliueres maluit contra eundem Carbonell criminalem intentare actionem,vt ſic tantæ iniuriæ caſtigatio,& coercio,publica eſſet: ob ſui nominis,& famę lęſę
2 defenſionem,& recuperationem. Nam cum huius iniuriæ effectus ſit, alium malo afficere, ut Seneca lib.2. ad Serenum.vbi cum tractat in virum ſapientem nō cadere iniuriam,inquit, nemo poteſt accipere iniuriam ſine aliquo detrimento, vel rerum extra nos poſitarum. & pariter Vlpianus refert in l.1. §.omnem.ff.de iniurijs. omnem iniuriam diminutionem eſſe eius in quē incurrit, nimirum ergo, ſi ob vindictam publicam in hac cauſa criminaliter proceſſum fuerit. Iuſtam enim fuiſſe cau-

ſam, & rationem agendi, atque inſtandi huius criminis punitionem, rationes quibus bonum nomen defendendum inuitamur, atq; publica vtilitas, quæ vindictam pu
3 blicam poſtulat docent. Legitur enim nos de bono nomine maximopere curam habere debere. vt Eccle. c. 41. ibi. *Curam habe de bono nomine: hoc enim, magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi, & magni.* Immo & crudelis eſt qui ſuam famam contemnit. c. nolo. 12. q. 1. Nã ſicut lux oculorum lętificat animam, ſic bona fama impugnat oſſe ideſt, auget virtutes, in quibus robur conſiſtit hominis interioris, non minus, quàm robur exterius in oſſibus, vt Eccleſiaſt. cap. 3. Deinc, & nobis proba vita neceſſaria, & ſufficiens quidem eſt: alijs autem, & fama noſtra neceſſaria eſt. c. non ſunt audiendi. 11. q. 3. Et ſic cauendum eſt, vt nõ ſolum, ne incidamus in crimen, ſed etiam, ne in criminis uel notæ opprobrij ſuſpitionẽ. Quod quidem, non ſolum nobis ſpectandum eſt, verum etiam & liberis, & deſcendentibus à nobis: quia vt inquit Iſocrates, plus tibi curæ ſit, vt honeſtam famam quàm diuitias ingentes liberis relinquas: nam hę mortales ſunt, illa vero immortalis. Et per famam, comparari poſſunt opes; nunquam vero pecunijs, fama redimitur. Item diuitiæ, etiam improbis accedunt: at famæ gloria non poteſt niſi ſolis viris contingere. Melius enim eſt bonum nomen, quàm diuitiæ multæ. vt Prouerbio. 22. Et melius bonum nomen, quàm vnguenta pretioſa. Eccleſiaſt. cap. 7.

4 Et quamuis præinſerta ratio, quæ tantum cõmodum & vtilitatem iniuriam paſſi reſpicit, ſufficiens fuerit ad criminaliter in hac cauſa agendũ: publica quoq; vtilitas
5 ſuadet, ne talis iniuria ſine vindicta feratur. Et eſt ratio, primo, ut linguę frenũ, vt equis & vt gubernaculum na-

ui ad eam compeſcendam & circumducendam impo-
natur: cum aliter, illam tanquam inquietum malum, &
plenam ueneno mortifero, nullus hominum domare
poſſit. ut refert diuus Iacob.in Epiſtolà catholica.cap.3.
6 Homines per ipſam interficiuntur, blaſphemiæ periuria
perficiuntur, nuptiæ, Principatus, & Regna, per ipſam
ſubuertuntur: & in ſumma vita omnis, infinitorum er-
rorum referta eſt. Idcirco Prouerb.13.uerſi.3. habetur,
qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem
inconſideratus eſt ad loquendũ, ſentiet mala. Propterea
diuus Iacob.in dicta Epiſtola.cap.4.admonet, ne detra-
hamus alteratrum, qui enim detrahit, aut qui iudicat fra
trem ſuum, detrahit legi: & iudicat legem. Si autem
iudicas legem, non es factor legis: ſed iudex.

Secundò, crimen hoc ideo punitione dignum exiſti-
matur, quod uerba illa perſeuerata, quòd Simeon Oliue
res erat Iudæus, ac degenere & proſapia Iudęorum de-
ſcendens, fuerunt cõuitioſè, atq; ad infamandum prola-
7 ta. Nam uerba hęc, de per ſe iniuriam oſtendunt: & pro-
inde non licet uti excuſatione, niſi contrarium manifeſtè
doceatur.cap.1.de præſumptionib. & Prouerb.26. uer-
ſic. 24. A uerborũ enim propria ſignificatione receden-
dum non eſt, niſi de contrária mente conſtet loquentis.
l.non aliter.ff.de leg.3. Nec arbitramur quenquam dice-
re, quod non ſentiat, & quin maximè eo nomine uſus
ſit, quo res appellari ſolet.l.labeo. §. idem Tubero.ff.de
ſupplecti.leg.l.3. de reb.dub. cum ſimilib.animus enim
8 talis præſumitur, qualia ſunt uerba, uel facta. ut in dicta
l.Labeo.& in l.ſcire.ff.de tutorib. & curatori.dat. ab his.
& l. repræhendenda. ff. de inſtitutionibus & ſubſtitu-
9 tionibus. At cum uerba iniurioſa, aut conuitioſa, ani-
mo iniuriandi contra aliquem proferuntur, proferens

illa tenetur iniuriarum actione, ſiue proueniat ex culpa, ſiue ſine culpa illius, contra quem proferuntur, quia adeſt iniuriandi animus, quod eſt ſubſtantiale in iniuriarum actione, cum iniuria ex affectu facientis conſiſtat, vt in l. illud. §. iniuria. ff. de iniurijs. & in l. ſi non conuitij, C. de iniurijs & expreſſe Grammati. in deciſio. 37. num. 6. Ergo concluſum videtur, iniuriantem prædicta iniuriarum actione teneri, & ex hoc puniendum eſſe.

Quod quidem ad huc procedere exiſtimamus, licet iniuria verbis illata vera eſſet, vel conuitium dictum, nam quando animus & uoluntas iniuriandī adſunt, nō eximitur iniuriam inferens ab actione iniuriarum. Non enim debet quis alterius infamiam ſiue defectus detegere ſine cauſa: defectus enim noſtros in humanū atq; iniurioſum eſt detegere, l. 2. C. quando & quib. quarta pars lib. 10. licet enim tali caſu factū uel dictū bonū ſit, & utile, in ſe detegi, ſi fiat cum malo animo detegendi, detēgens punitur capite. c. detengentes, 15. q. 5. Sic ergo dicimus, non curari ſi dictum uel factum ſit malum in ſe, dum tamen iniuriandi voluntas abſit, cum tunc iniuriarum actio non oriatur. dicta. l. illud. §. 1. & ſeq. ff. de iniurijs. cum mens & voluntas magis attendenda ſit, quā factū, ad hoc vt quid maleficiū dicatur. l. diuus. ff. de ſicar. l. verum. de fur. l. qui iniurię. eō. titu. c. quid inueniſti. 14. q. 5. tenet Oldra. in cōſil. 52. & Andr. de Iſern. & poſt illū Afflict. in cap. 1. iniuria. de pace iura. firma. in vſib. feudor. vbi inſpecie īquit, teneri iniuriarum actione eum, qui vocat aliquem ſpurium, licet ſit ſpurius, quia non ipſe fuit in culpa, ſed progenitores ſui, cum ſpurij non ſint deſpiciendi ſed iuuandi, vt dicit glo. in vlt. uerbo. titu. quib. natural effician. ſui.

10 Tertio ſi nō licet iudæo uel ſarraceno pabtizatis eorū

legem

legem retrahere,immo retrahẽtes delinquunt.vt ĩ vſati. ſiquis iudęo.atque liceat iudæos iniuria afficere.vt patet in l.chriſtianis.C.de pagan.& ſacrifi.minus ergo licebit chriſtianum iudæum appellare ac de iudæorum paren
11 tela eum eſſe dicere. His enim verbis atrocem iniuriã inferri,nemo eſt qui dubitet, nam licet iudæi ex nobilibus parentibus orti ſint, quales fuerunt Abraam, Iſac & Iacob.ſuis tamen peccatis exigentibus, meruerunt nominari ore diuino, populus duræ ceruicis. vt patet Exod. 32. ibi in uerſicul.Cerno. Appellata etiam fuit eorum generatio praua, atque peruerſa.ut Deuterono. 32.Et in nouo teſtamento dũ volebant à Chriſto ſignũ uidere, ab eodẽ Ieſu Chriſto domino noſtro dicti & appellati fuerũt generatio mala,& adultera.ita Matt. 12.
12 & allibi Math. 17.dicunt generatio ĩcredula, & pueſa. Et Lucæ.9.generatio infidelis, & puerſa.Qui etiam cecitare percuſſi,componentes librum qui apud eos Thalmud nominat quędã turpiſſima ſcripſerunt,ex quibus parẽtela eorum fediſſima,& horribilis declaratur. uide latè in libro.3. Fortalitij fidei.qui intitulatur de bello iudæorũ.in ſecunda conſideratione quę fit de iudęorum
13 parentela,& ex Thalmud doctrina. De quibuſquidem iudęis etiam ſcriptum eſt, ambulabunt ut ceci,quia domino peccauerunt. Quę uerba licet generaliter de omnibus peccantibus ſint dicta,qui uere domino peccant teſte Dauid in Pſal.50.dicente.*Tibi ſoli peccaui et malum coram te feci.*e xquo peccato ſpiritualiter ceci efficiunt, tamen ſpecialiter intelligunt de iudæis,q quodã ſingulari modo domino peccauerunt Ieſum Chriſtum filium Dei iniuſtè crucis ſupplicio interimendo, ꝓpter quod, ſpeciali modo,facti ſunt ceci inter omnes gentes,ut non ſolum patiãtur cecitatem culpę ſicut ceteri peccatores,

ſed etiam habeant cęcitatem ignorantiæ ſuper omnes : propter quam ignorantiam ſcripturam proprię legis minime intelligunt, & quòd in illa ad eorum directionem ualde clarum eſt, in propriam damnationem uenit in obſcurũ. de quibus latè in dicto fortalitio.lib.3.in princ. ubi per plures authoritates hæc comprobantur. Qui ergo alium Iudæum appellat, nihil aliud intendit, quàm declarare illum deſcendere ex generatione praua, peruerſa, adultera, incredula, & infideli. Quo fit, ut maxima ob id, qui patitur iniuria, afficiatur.

14 Et non ſolum hac de re ſoli Chriſtiano cui hæç irrogatur iniuria, hoc Iudæi nomen iniurioſum, atq; nociuũ eſt, uerum etiã, & toti ſuæ agnationi, & proſapię, ac omnibus à ſe deſcendentibus. Nam hæc iniuria, uni facta, toti agnationi facta eſſe cẽſetur.l.lex Cornelia.ff.de iniurijs.& ibi glo.& Bar.notarunt.ita etiam Bal.Ang.& Saly. in l.unica. C.de rap. uirgi. Alex.conſil.115.col.2.lib.4. Felin.in cap.Petrus.nume.8.de homi.& latè Tiraquel.in tracta.de pœnis legum cauſa.nume.68. qui aliorum authoritatibus & multis ſimilibus comprobat, & maximè in hac Prouincia Cathaloniæ, in qua ; ad honores, & dignitates, & ad liberos in matrimonium collocandos, hęc res plurimum conſideratur cuius ſolus ſapor, atque guſtatus, multa quæ fierent, ne fiant, diuertunt, & proinde, iniuria quæ his uerbis infertur, ualde punitione digna cenſenda eſt, & à iudice atrox arbitranda, cum eius arbitrio, ex qualitate facti, & ex qualitate dignitate ve perſonarum quibus illata eſt relinquatur. ita Menoch.de arbitra.iudic.caſu 263.vbi plures alios recenſet.

15 Andreas uero Carbonell reus & in carceribus detentus, ut huius criminis punitionem contra eum tantopere iuſtatam euaderet, ſuam apud iudicem defenſionem

propr ſuit,

propoſuit, inquiens, regio priuilegio conceſſum fuiſſe confratriæ fabrorum lignorum ne cuiquã qui eſſet de genere & proſapia iudæorũ liceret in dicta confratria officium aliquod exercere: famamq; à multis hinc diebus in Republica fuiſſe eũdem Simeonem Oliueres ex dicto iudęorum genere deſcendere, ut multorum atteſtationibus, in iudicio productis, poſtea apparere fecit, ideoq; ſibi, ut proceri eiuſdẽ confratriæ abſq; iniuriandi animo atq; alicuius pœnæ in curſu licuiſſe, hanc famam pro obſeruantia regij priuilegij, atq; eiuſdem confratriæ ordinationum, alijs proceribus & confratribus proponere. Probat hanc rationem elegans Hoſtien. doctrina in tit. de iniurijs. nu. 6. vbi tenet, ea quæ iure poteſtatis à magiſtratu fiunt, ad iniuriarum actionem non pertinere. Cautũ prætera eſt, pro intereſſe Reipublicæ uocare alium latronẽ, homicidam, uel leproſum, ut ſciatur, quòd eſt leproſus: ne alij lepra contaminentur, uel vt latrò puniatur, ut in l. eum qui nocentem. ff. de iniur. Et etiam idem licet cauſa venerandæ Reipublicæ, vt in l. Reipublicæ, ff. eo titu. Quo fit, ut pariter quoq; dicendum ſit, dictum Andreã Carbonell ab iniuriarum actione excuſari, eo maximè, quòd ipſe iure proceris prædicta protulerit verba ad priuilegiorum eidem confratriæ conceſſorum defenſionẽ: cuius intereſt, ne iudæi ſeu ab eis deſcendentes quidquam in dicta confratria regant, & adminiſtrent, ad quã confratriam defendendam, venerandam, atque colendam, ipſi præcipuè proceres vi iuramenti per eos præſtiti tenentur.

Verum quamuis rationes & argumenta quibus hæc defenſio probatur in ſe vera ſint, exiſtimo ea eſſe interpretanda, & intelligenda, niſi proferens hæc iniurioſa verba, ſiue proferat Reipublicæ, vel confratriæ,

alteriusve cauſa animum iniuriandi habuerit. Nam ut ſupra oſtenſum eſt, in iniurijs, generaliter iniuriantis animus atque intentio contemplanda ſunt, quæ diffamandi ſunt proxima. Et ubi coſtiterit, iniuriam ad infamandum fuiſſe dictam, tunc eam punitione dignam leges ſtatuerunt. l. ſi non conuitij. C. de iniur. c. merito. 15. q. 1. l. illud. §. iniuria. ff. de iniurijs. & per ea quę ſupra latius dixi. num. 7. 8. & 9. Et maximè, quando facta uel dicta ſine detrimento iniuriam paſſi ſaltim famæ reuocari nequeunt, quia in iſtis pœnitentia non eſt immunis à pœna. l. aut facta. §. cauſa. ff. de penis. Quamobrem cum ex meritis proceſſus & exprobatis per dictum Simeonem Oliueres cōſtiterit, ſe ex optimis & chriſtianis parentibus natum, atque ex chriſtianorum proſapia deſcendere, dictumque Andream Carbonell reum conuitioſe, & iniuriandi animo in multis locis ſeu partibus ciuitatis aſſeruiſſe, eundem Oliueres iudæum eſſe, & ex iudæorum genere deſcendere, cuius animus per actus externos in proceſſu probatos, & ex modo quo ſingulis vicibus prædicta uerba iniurioſa prolata fuerunt perpenſus fuit; ideo per regios conſiliarios fuit dictum, iniuriam hanc non obſtante ſupra propoſita defenſione, punitione dignam eſſe.

17 Et adeo iniuriam verbalem iniuriandi animo illatam puniendam iura exiſtimarunt, quòd & à Rhotario Rege in legibus Longobardorum & in l. ſalica. atque à Theoderico Gotthorum Rege pœnam ſtatutam, atque impoſitam legimus, de quibus latè atteſtatur Grego. in ſyntagma iuris uniuerſi. lib. 38. cap. 5. à num. 10. uſque ad num.

18 12. Iuſtinia. vero Imperator, in iure noſtro quo utimur, pœnam hanc iudicis arbitrio relinquendam eſſe ſtatuit. ut in §. in ſumma. inſti. de iniurijs. Hermogenes quoque in l. fi. ff. eo. titu. inquit, de iniuria nunc extra ordinem ex

cauſa

cauſa & ex perſona ſtatui ſolere. In iniurijs enim punien dis, tria ſunt præcipuè conſideranda. Primo, pro rebus, atrocitatem iniuriarũ, iniurias ſcilicet ipſas, perſonas con uitiantes, & patientes, & tertio modum quo inferuntur. Nam ut ait idem Hermogenes in loco citato, ſi ſerui ſunt iniuriam inferentes, flagellis ceſſi dominis reſtituuntur, ſi uero liberi & uiles perſonæ fuſtibus ſubijciuntur; cæteri uero uel exilio temporali, uel interdictione rei certę coercentur. Item & Demoſtenes tradit, uerberantem, ma giſtratum, uel prætorem, uel contumelijs afficientẽ, iniu riæ publicæ ueluti ciuitatis reum eſſe, ſi priuatum, priua to agente, priuatæ. Et ideo in his iudicis arbitrium exhibendum, ut ſic ex perſonis, & loco, & grauitate iniuriæ, patientisq; dignitate, pro pœna infligenda arbitrari poſſit, an atrox, uel leuis ſit iniuria. Nam quemadmodum ra tione uarietatis factorum, ac perſonarum, iniuria iudicatur atrox, & pluſquam atrox, ita uariant & pœnæ. Et ob id ſenſent Doctores, pœnam pro atroci iniuria, iure diffinitam non eſſe, ſed iudicis arbitrio relinqui. ita Aluaro. in c. 1. §. iniuria. de pace iure. fir. in uſib. feud. Gomes. in titu, de actionib. in princ. num. 44. & clarius Craue. in conſi. 119. num. 1. Et ſecundum hanc theoricam, & opinionẽ, in facto præſuppoſito fuit concluſum in Regio concilio die 28. Nouembris 1583. in quo Regij conciliarij conſti to de fiſci & partis inſtantis intentione, ac meritis proceſſus rectè perpenſis, & conſideratis, arbitrio ſuo dictum Andream Carbonell condemnarunt. Et fuit arbitrium, quòd in loco per ſuam Excellentiam nominando, recognoſceret, & in publicum diceret, ſe male & citra ueritatem dixiſſe, dictum Simeonem Oliueres iudæum eſſe; in hæc uerba, *Yo regonech hauer mal dit, y mal parlàt, contra meſtre Simeon Oliueres que es iueu, y que profeex*

de

de raſſa de iueus, y axi dic no ſer axi com he dit: ans be dic, que es chreſtia de natura, & quòd duceretur per loca ſolita præſentis ciuitatis Barcinonæ, & quod banniretur à vicarijs Barcinonæ, Gerundę, Vici, Peniten, Tarraconæ, Montis albi, Tarragæ, & Ceruariæ, ad annum.

Cap. 14. An homicidium ſecutum ex vulneribus in rixa illatis ſit pęna ordinaria homicidij puniendum, vel extraordinaria arbitrio iudicis?

1 *Percuſſus ab aliquo, ſi poſteą moritur ſine alio ſuperueniẽti vulnere, dicitur mortuus ab eo, qui illum percuſſit.*

2 *Mors videtur ſecuta ex vulnere illato, propter temporis breuitatem.*

3 *Vulnera in capite illata, magis dicuntur lethalia, quàm in alia parte corporis.*

4 *In rixa vniuſcuiuſq; ictus eſt contemplandus, ut hinc, animus occidendi inferatur.*

5 *Homicida per l. corneliam pœna ordinaria homicidij non tenetur: niſi animum occidendi habuerit. Quòd etiam procedit in ſtatutis.*

6 *In rixa, ſi non conſtat ex pluribus rixantibus quis interfecit, omnes ſunt à pœna ordinaria abſoluendi, niſi conſtaret ipſos armatos, & coniuratos fuiſſe ad mortem committendam.*

7 *Lex aquilia magis ad factum, quàm ad animum attendit. Et ſic ſi plures percuſſerint, & occiderint; & non cõſtet de occidente, omnes dicta l. aquilia tenentur.*

8 *Lex aquilia actionem ciuilem tantum ad intereſſe producit.*

9 *Animus occidendi præſumitur in homine malę famæ, & conditionis, & maximè, quando eſt malus in eodem genere*

nere mali.

10 *Animus occidendi præſumitur, ex percuſſione illata in capite.*

11 *Vulnera in capite dicuntur lethalia, & arguunt intentionem mortis.*

12 *Animus occidendi preſumitur, ex armis, & ex impetu, et furore percuſſionum.*

13 *Animns occidendi præſumitur in eo qui percuſſit hominem iam ægrotum ex primis uulneribus, licet vulnus vltimo loco illatum, in homine ſano, non eſſet mortale.*

14 *Pœna ordinaria homicidij, de iure eſt pęna mortis. Quod procedit etiam de iure diuino.*

15 *Motus primi non ſunt in poteſtate hominis. Et ideo homicidium in rixa commiſſum, cum ex improuiſo, & primo hominis motu contingat, eſt mitius puniendum, quàm ſit pęna ordinaria.*

16 *Vulneratus, licèt preſumeretur mortuus ex vulnere: non tamen procederet, quando ex mala & inordinata uita aliud eßet pręſumendum.*

17 *Vulneratus in dubio potius præſumitur mortuus ex negligentia, quàm ex vulnere.*

18 *Animus tanquam quid in corde iacens, à ſolo Deo cognoſcitur.*

19 *Pœna uera & ordinaria delicti non eſt imponenda, quando proceditur ex præſumptionibus, ſed alia mitior.*

20 *Pręſumptiones quando pro utraq; parte concurrunt, una præſumptio tollit aliam. Et debemus eße promptiores ad abſoluendum, quàm ad condemnandum.*

21 *Auxilians amico ſuo aduerſanti, ſi interfecit aduerſarium non eſt vt homicida pœna ordinaria damnandus.*

22 *Concluſio Regij concilij.*

ANTO-

ANTONIVS Perris, & Gulielmus Vila ludebant foleis luſorijs vulgo dictis acartes, in loco dicto la Rambla præſentis ciuitatis Barcinonæ, & aderant ibi Petrus Prat, & Damianus Vendrell ludum aſpicientes. Euenit, quòd Petrus Prat occaſione ludi, habuit quędam iniurioſa uerba cum dicto Gulielmo Vila altero ex ludentibus, quorum verborum occaſione deuenerunt ad rixã, & ſuperueniens Damianus Vendrell ſocius eiuſdem Petri, dictum Gulielmum Vila pomo ſui enſis in capite vulnerauit: & abiens incontinenti dictus Damianus, dimiſſo Gulielmo Vila vulnerato, idem Gulielmns inſequebatur eum, lapides aduerſus eundem projciẽdo. Qui cum eſſet in exercitio dictos lapides proijciendi, fuit lapide ab altero homine qui non erat de primis rixantibus in capite taliter percuſſus, quòd incontinẽti quaſi mortuus cecidit in terram, Et videns Damianus Vendrell, dictum Gulielmum per terram extenſum, iterum reuerſus ad eum, enſe euaginato, eundem in capite percuſſit, taliter, quòd fruſtrum oſſis cum capillis, ab eius capite ſeiunxit & ſeparauit. Et finita hoc modo rixa, dictus Damianus Vendrell fuit captus, & regijs carceribus mancipatus. Gulielmus uero Vila dictis vulneribus ægrotus, fuit ad hoſpitale adductus: in quo elapſis viginti diebus incontinenti uita deceſſit. Fuit ideo dubitatum in cauſa criminali quæ contra eundem Damianum Vendrell ducebatur, inſtante parte, & fiſci procuratore Regiæ curiæ, an mors illa Tirij cauſata fuiſſet ex dictis vulneribus in eius perſonam illatis? Et an dictus Damianus Vendrell vt homicida eſſet puniendus pœna delicti ordinaria.

Præſuppoſito hoc in facto uidetur eſſe dicendum, dictum Gulielmum Vila à prædicto Damiano Vendrell

vulnerante occiſum fuiſſe, maximè, cum incontinenti elapſis viginti diebus, ſine alio vulnere, ſiue percuſſione ſuperuenienti, vitam cum morte commutauerit. ita dicit tex. in l. huius ſcripturæ. §. quod ſi ſeruus. ff. ad leg. aquil. ibi. *Quia uerum eſt eum à te occiſum eſſe, tunc cum eum vulnerabas, quod mortuo eo demum apparuit.* Ad idē facit, quia euentus mortis oſtendit vulnus fuiſſe mortale. arg. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. iuxta illud exitus acta probat. l. rem non nouam. §. fi. C. de iudi. & in prima conſtitu. ff. in fine. & vide Bal. in verſicu. 6. conquiritur.
2 quibus mod. feu. amitta. in vſib. feu. Adde quod idem videtur velle glo. in cap. 2. in verbo poſt octo menſes. ex. de cleri. percuſ. vbi tenet, propter temporis breuitatem mortem videri ex vulnere ſecutam. Pro quarum rerum corroboratione adduci poteſt tex. in l. ait lex. verſi. Mortiferè. ff. ad leg. aquil. vbi probatur, quòd licet vulneratus deceſſerit poſt longum interuallum, non tamen tollitur præſumptio, quòd præſumatur ex vulnere deceſſiſſe.
3 Quæ quidem res confirmatur, ex qualitate loci in quo dictus Vila fuit vulneratus: cum à communiter accidentibus videamus, uulnera in capite magis eſſe lethalia, q̄ in alia parte corporis: ut infra latius explicabo. Quamobrem, videtur concludendum, dictum Damianum Vendrell percuſſorem teneri debere de morte ſecuta in perſonam dicti Gulielmi Vila. In qua re, dubitandum minimè cenſeo. Exiſtimo tamen, difficultatem noſtræ quæſtionis verſari circa pœnæ impoſitionem, an videlicet Damianus Vendrell pro dicta morte ueniat, ut homicida pœna ordinaria damnandus; vel alia extra ordinaria iudicis arbitrio?
4 Ad quam quidem rem decidendam exiſtimaui, prius ſubijciendam eſſe regulam, quam nobis iureconſultus

proponit.

proponit. in l. fi. ad leg. cor. de ſicar. Illa enim lex dum de homicidio in rixa commiſſo diſponit, ita ſentit, quòd in rixa vnius cuiuſque dictus ex pluribus collectorũ cõtẽplari oportet. Et non alio, ea in lege hoc exiſtimatur, quàm vt hinc animus ictum inferentis perpẽdatur. videlicet, an is cuius ictu percuſſus interficiſcitur, animũ occidendi habuerit. ita declarat glo. dictæ. l. fi. in uerbo.
5 vnius cuiuſque. Non enim lege cornelia ſolum ſufficit, quod quis alium occidat, vt pœna ordinaria homicidij teneatur, ſed adhuc opus eſt, id eum dolo, & occidendi animo admiſiſſe. ita probatur expræſſiſſimo & elegantiſſimo tex. in l. 1. §. Diuus. ff. ad leg. cor. de ſica. ibi *Diuus Adrianus reſcripſit, eũ qui hominem occiderit, ſi nõ occidendi animo hoc admiſſerit abſolui poſſe.* concordat tex. in l. 1. C. eodem. titu. ibi. *Qui ſi probauerit, nõ occidẽdi animo hominem à ſe percuſſum eſſe, remiſſa homicidij pœna ſecundum diſciplinam militarem ſententiam proferet.* Concordat etiam tex. capit. ſignificaſti. 2. ex. de homici. ibi. in verbis. *Et ſi percuſſor voluntatem non habuerit occidendi.* & probatur arg. tex. in §. placuit. inſti. de obligatio. quę ex delicto naſcũ. ibi. *Quia furtũ ſine affectu furãdi non committitur.* vide Philippũ Deci. in conſil. 6. vol. 1. Quod quidẽ procedit, non ſolũ inſpecto iure cõmuni, ſed etiã locũ habet in ſtatutis. Nã ſi ſtatutum dicit, quòd pro homicidio quis decapitetur, inteligitur, quando dolo & ex propoſito homicidium committitur. Bal. in l. data opera. verſi. Item ſi ſtatutum. C. qui acuſ. non poſ. Salycet. in l. 2. C. de noxalib.

Ob quam quidem rem, dicta lex Cornelia conſtituit ſibi differentiam inter ipſam, & legem aquiliam, nam
6 Cornelia tantum animum conſiderauit, adeo, quòd ſi nõ cõſtaret de cuius ictu ex pluribus rixãtibus q̃s ĩterfecere-

tur

tur,tunc oẽs ſunt à pœna homicidij abſoluendi,poſtq̃ de animo præſumere non poſſumus. ita ſentit glo. in l. itẽ mela.§.et ſi plures.in verb.Iulianus ait.ff.ad leg.aquil. ſequitur Rolan.cõſ.63.nu.10.lib.2.& probatur arg. tex. in l.abſentem.ff.de pęnis.quo tex.deciditur,in dubijs potius eſſe nocentem abſoluere, q̃ innocentem condemnare.uide glo.in c.nolite.in verbo triticũ. 11.q.3. & glo.fi. in c.quieſcamus.42.diſt.Specula.expreſſe. in ti.de homici.§.1.verſi.Pone quatuor.Felin. in c.ſignificaſti.2.ex.de homi.nu.9.& latè Hyppoli.de Mar.in l.1.in prin. nu.90. ff.ad leg.Cor.de ſic.vbi eandem ſequitur ſnĩam.& refert plures alios in eadẽ eſſe ſnĩa & opinione Quod quidem verũ eſſe ſenſemus, niſi appareat oẽs iuiſſe armatos, & coniuratos,ad mortem committendam.Nam tunc præſumeretur illud unicum vulnus fuiſſe datum, mediante auxilio aliorum,& omnes tunc punirentur.per c.ſicut dignum.de homici.& ibi Felin.Lex vero aquilia, è contra, quia potius attendit ad factum,quàm ad animum. Quæ in l.item mela.§.ſi plures.dicto titu.ita ſentit,quòd ſi plures ſeruum percuſſerint,& moriatur, is teneatur, cuius ictu ille perierit,quaſi occiderit. Et adeo factum conſiderauit, quòd ſi non conſtaret cuius ictu ſeruus interfectus eſſet,omnes tenerentur.ut in d.§.ſi plures.ibi.*Quod ſi non appareret omnes quaſi occiderint, Iulianus ait teneri.* Quam quidem differentiam annotarunt.Bar.& alij in dicta.l.ſi. ff.ad leg.Cornel.de ſicar.

Sed ſcias,quod circa propoſitam quæſtionem de lege aquilia nulla eſt habenda ratio, cum ex ea tantum actio ciuilis ad intereſſe inſtituatur, prout dicit Bart.in dicto §.ſi plures.Sed ſolum de lege Cornelia, quę ſuper his criminaliter diſponit.

Ex prędictis igitur cõpertum habemus, animum per-

cutientis, atque inferentis vulnus ſummo opere eſſe cõtemplandum, & conſiderandũ, ut hinc, de infligẽda pœna ordinaria, vel extraordinaria facilius dicerni poſſit. Atque ideo, vt ad decidendam dictam propoſitam quæſtionem accedamus, opere prætium duxi, ex facto & ex proceſſu reſultantibus uidere, an ſint aliqua quibus cõſtare poſſit, dictum Damianum Vendrell pro prædictis vulneribus per eum in perſonam Guilermi Vila illatis, ex quibus poſtea ſecuta fuit mors, habuiſſe animum occidendi, uel non?

Et quòd ex deductis in proceſſu conſtet dictũ Damianum Vendrell animum occidendi habuiſſe, probatur.
9 Primo, quia conſtat eundem Damianum Vendrell eſſe hominem malæ famæ, & conditionis, rixatique cõſuetũ. Quæ qualitates hominem doloſum, malum, atq; iniquũ oſtendunt, ex eo, quòd qui ſemel eſt malus, ſemper præſumit̃ malus, maxime in eodẽ genere mali, uulgata iuris regula, qui ſemel eſt malus. de regul. iur. in 6. Hinc dicimus, quod de vno quoque bonum uel malũ præſumimus, cõſideratis primę ętatis ſuæ moribus. l. deſertorẽ. §. is qui. 2. ibi. *inſpecto vitæ eius præcedenti actu*. &. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. &. l. tutor quod, §. quęri poteſt. ff. de ſuſpectis tutorib. Ex geſtis enim p̃teritę vitę p̃ſentia metimur. l. pen. §. fi. C. de agen. in reb. lib. 12. Et ideo, cum conſtet dictum Damianum Vendrell eſſe hominẽ rixoſum, & in Republica pernicioſum, p̃ſumẽdũ eſt, mortem ſecutã ex dictis vulneribus per eum in rixa illatis, ex malo animo, ſtudio, & uoluntate maligna cõmiſſam fuiſſe, quia ſemper omne malum pręſumitur ex malo animo potius commiſſum, quàm ex ignorantia, aut ſtudio bono. vt probatur ex authoritate Iodo. in practi. crimi. cap. 137. num. 15.

Secundo

10 Secundo prǽſumitur, dictum Damianum Vendrell animum occidendi habuiſſe, ideo quòd conſtat ipſum percutiſſe Guilermum Villa in capite, ratione enim loci percuſſi cognoſcitur animus occidendi ut probatur in cap. ſignificaſti. 2. ex. de homici. & not. Angel. in l. 1. §. ſed etſi claua. ff. ad legem cornel. de ſicar. Percuſſiones
11 enim capitis ſemper arguunt intentionem mortis inferentis, ut dicunt glo. & Doctor. in cap. ſicut dignum. ex. de homicid. Et rationem aſſignat. Bal. in cap. 1. §. ad hec. de pace iura. firmà. videlicet ratione cerebri quod ſecundum Philoſophum eſt membrum diuinum, & eo lęſo, de facili omnes ſpiritus animales ab eo deſcendétes deficiunt. Et ideo pulchre dicitur, in dicto cap. ſignificaſti. hoc eſſe verum, etiam quòd ictus in capite modicus éſſet, vt in finalib. verb. ibi. *Tum ratione partis in qua fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu quis lętaliter ſolet lædi* Quare cum per relationem chiurgij cóſtiterit, dictú Guilermum Villa euiuis deceſſiſſe ratione dictorum vulnerum, merito concludendum eſt, Damianum Vendrell uulnerantē animú occidédi in dicta rixá habuiſſe.
12 Tertio animus occidendi contra dictum Damianum probatur, ex armis, & ex impetu, & furore percuſſionú. Gladio enim ſiue enſe percuſſit dictum Guillermum iam infirmum ex alijs percuſſionibus, tali impetu, & furore, quod fruſtrú oſſis ſui capitis cum capillis ſe iunxit & ſeparauit. ita Mattianus in l. 1. §. 1. ad leg. cor. de ſic. vbi in hęc verba. inquit, *Quod ex re conſtituendum eſt; nā ſi gladiū ſtrinxerit, et in eo percuſſerit, indubitanter id eū occidēdi animo admiſiſſe.* Idē ſentire uidet Iulianus. in l. 1. in prin. ff. ad le. aquil. ibi. *Sed et lege aquilia is demū teneri viſus eſt, qui adhibita vi & quaſi manu cauſam mortis prębuiſſet.*

13 Quarto,

13 Quarto, exiſtimandum eſt dictum Damianum animum occidēdi habuiſſe ex eo quod in facto probatur ipſum percutiſſe dictum Guilermum Vila dū ipſe Guilermus erat ceſſus in terram iam infirmatus, ac ægrotus ex primis vulneribus. Et de iure licet vulnus vltimo loco illatum in homine ſano non eſſet mortale tamen in homine iam debilitato per primum vulnus, mortale uulnus eſſe cenſetur. vt in l. qua actione. §. ſed & ſi quis ſeruum ægrotum. ff. ad leg. aquil. ibi. *Sed & ſi quis ſeruum ægrotū leuiter percußerit & is obierit, rectè Labeo ait lege aquilia eū teneri: quia aliud alij mortiferum eſſe ſolet.* ita quoq; firmat Bar. in l. fi. nu. 10. ff. ad leg. Cor. de ſicar. quāto magis cum dictū vltimum vulnus in capite illatū ratione dictæ partis mortale eſſet. vt ſupra latius oſtenſum eſt.

Ex quibus patet, pœnam contra dictum Damianum Vendrell videri deciſam, uidelicet, ꝙ cum ex animo homicidium patratum ſit, ipſa debeat eſſe ordinaria, quę de iure eſt pœna mortis. vt dicit Boſſ. in titu. de homici. nu. 109. & probatur in l. nemo deinceps. C. de epiſc. audien. *ibi. homicida quod fecit ſemper expectet*, & in l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi publi. & eſt melior tex. quem pauci allegant in l. unica. C. de rap. virgi. ibi. *Merito mortis damnantur ſupplicio, cum nec ab homicidij crimine huiuſmodi raptores ſint uacui*. Et quamuis in nobili tantum eſſet deportatio, & bonorum omnium conſiſcatio. vt in l. 3. §. legis Corneliæ. ff. ad leg. Cor. de ſicar. hodie tamen hęc non eſt in vſu, ſed pœna mortis pro homicidio, non admiſſa perſonarum diſtinctione, ſcilicet humilium, & altiorū locum habet, ut dicit Bolen. in repetitio. l. capitalium. §. famoſos. nu. 64. ff. de pœnis. & ita in hac prouincia practicatur. Quam pœnam iam lex diuina occaſione patrati homicidij ſtatuerat. ut habet Geneſ.

9. cap.

9.cap.ibi. *Quicunq; effuderit humanũ ſanguinem fundetur ſanguis illius,ad imaginẽ quippe Dei factus eſt homo.*Leui. etiam cap.24.habetur, *qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur*, & in Numer.35.ibi. *Si quis ferro percuſſerit,& mortuus fuerit,qui percuſſus eſt,reus erit homicidij: & ipſe morietur*,Quibus quidem inſeruit, illud quod dixit Chriſtus Petro, ſcilicet,*qui gladio ferit,gladio peribit.*Matth.26.cap. Ac proinde rationibus ſupra dictis,contra dictum Damianum concluſum eſt,ipſum pœna homicidij ordinaria eſſe puniendum.

His tamen non obſtantibus; aliquot alijs rationibus, contrariam ſententiam in caſu noſtro,hoc eſt,Damianũ Vendrell non pœna ordinaria homicidij, ſed extraordinaria arbitrio iudicis plectendum eſſe ueriorem exiſtimo, quibuſquidem ſupradictis rationibus reſponſum videbitur.

Et primo contemplandum eſt, quòd, uulnera in perſonam Guilermi Vila illata fuerũt illata in rixa,in qua,hominum motus dicuntur primi motus,cum ex improui-
15 ſo,& ſine conſilio,neq; ex propoſito rixa contingat.Cũque primi motus nõ ſint in poteſtate hominis. ut inquit glo.in l.ſi quis non dicam rapere. in verbo.ſi quis. C.de epiſco.& cleri.& refert Quintilian. in 6.adeo,quòd & ſapientis animus ex ſubitis pauliſper moueri ſolet quibuſdam motibus rapidis, & in conſultis officium mentis atq; rationis præuertentibus, nimirum ſi hæc ratio, iudicem perducere debet ad mediocrem pęnam,quàm ſit pœna ordinaria. Et ratio quare in hoc caſu minor pœna exiſtimanda eſt, quia tales rixantes libera uidentur carere voluntate. Declinant enim à uoluntate libera quæ impetu fiunt,& ex perturbationibus mentis. Quem impetum moderari, non mediocris ingenij eſſe, ſed per-

fectæ aſpientiæ putat Cicero ad Q. Fratrem. Eſt enim impetus, perturbatus animi motus rationi non obtẽperans, cũ quis inconſideratè in aliquid fertur, commotus ſubito, veluti ebrietate, vel calore iracũdiæ, vel laſciuia Et ſic minus hi peccare uidentur, q̃ illi, qui ex propoſito, & cõcilio præuento delinquunt. vt ex Ciceronis ſuijs elegantiſſimè cõprobatur, Qui primo officiorum, dum de iuſtitia diſputat, impetum opponit iudicio: his verbis. *Multi faciunt multa temeritate quadam, ſine indicio, uel modo in omnes, uel repentino quodam quaſi uento, impetu animi incitati, quæ beneficia æque magna non ſunt habenda, atq; ea, quæ iudicio conſideratè, cõſtanterq;, delata ſunt.* Et rurſum inquit, *leuiora ſunt, quæ repentino, & motu aliquo accidũt quàm ea quæ meditata & præparata inferuntur*. Gregor. præterea in ſyntagma uniuerſi iuris lib. 5. c. 3. nu. 3. refert dictum Demoſthenis dicẽtis, ſeuerius & grauius eos puniendos eſſe leges ſtatuiſſe, qui data opera, conſulto, & per contumeliã delinquunt, q̃ reliquos, qui alio quopiã modo delinquunt, Et Demoſthenem, ſe rectè ad leges referre fatendum eſt, cum plures conditæ ſint leges, quæ acrius delicta ex animo, & propoſito commiſſa, q̃ caſu, vel culpa puniunt, de quibus in iure, impluribus delictis varia exempla leguntur. Et primo proponit nobis exemplum, atq; theoricam tradit iureconſultus in d. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. vbi acrius punit homicidium animo & ex propoſito commiſſum, q̃ illud, quod ſine occidendi animo admiſſum eſt. Ex ſententia etiam Pauli fertur in l. ſępe, verſi, & ſanè. ff. de verb. & rerum ſignificatio. neminem ope furtum feciſſe dici, niſi animum malignum habuerit. Et denique in omnibus criminibus eandem rationem procedere, ſine dubio nos credere oportet, de quibus ſi leges omnes id ſtatuentes adducerentur,

ceretur, nimis prolixam, & faſtidioſam faceremus tractationem. Adde his adducta per Felin. & per eundem com probata in c. ſignificaſti. num. 14. de homici. vbi concludit, hominem incenſo calore promotum non eſſe in plenitudine intellectus. & allegat Anto. in cap. olim. 1. de re ſtitutione ſpoliato. dicentem, quòd talis excedens moderamen, punitur ut culpoſus: non ut doloſus. Adducit præterea Feli. quòd ſi inſultatus ab aliquo, & reus ſumptis viribus, currit poſt eum fugientem, & occidit, non punitur pœna mortis: ſed alia arbitraria. & allegat tex. ſingularem in l. ſi adulterium cũ inceſtu. §. imperatores. ff. ad leg. Iul. de adulter. vbi maritus tenetur, ſi interficit vxorẽ adulteram, quia non licet ſibi. tamen non punietur pœna mortis, ideo, quòd difficilimum eſt iuſtum dolorem temperare. Hinc non immerito Iul. Clar. in § homicidium. verſ. Alia eſt etiam defenſio. in fi. communem obſeruantiam refert, quòd raro homines propter homicidium in rixa pœna ordinaria delicti condemnantur.

Secundo probatur, dictum Damianum vt homicidam non eſſe puniendum. Nam in proceſſu conſtitit, Guilermum Vila ante quatuordecim diem non febricitaſſe, & ante aduentũ febris ad latus eius, in dicto hoſpitali, ipſius meretricem bis repertam fuiſſe, quæ ſiue libidinis cauſa. ſiue quòd clam miniſtrabat forte ei cibos nociuos potuit eſſe cauſa, quòd ſecuta ſit mors: quæ fortè alias ex dicto uulnere ſecuta non fuiſſet. vt in proceſſu atte-
16 ſtatus fuit chirurgus, qui dicto Guilermo Vila curam ad miniſtrabat. Et ideo licet alias uulneratus præſumeretur mortuus ex vulnere, tamen hoc eſt uerum, niſi ex mala, & inordinata uita aliud eſſet præſumendum. ita Saly. in l. 1. num. fi. C. de emendatio. ſer. Ratio eſt, quia vna præſumptio tollit aliam. ut in l. fi. ff. de in integr. re-

ſtitu.tit.generali.& ſequuntur Moderni in cap.2.de cleri. percuſ. Cumq; vulnerato in capite iudicio medicorum nihil nocentior eſſe poſſit,quàm ipſa libido, clamq; ſumere cibos nociuos; merito concludendum eſt,dictum Damianum Vendrell,pœna ordinaria homicidij non eſſe puniẽdum. Confirmatur hæc ſnĩa per tex.in l. ſi ex plagis.ff.ad leg.aquil.vbi negligentia infirmi non imputatur
17 percuſſori, nec auget delictum. Et in dubio, vulneratus potius præſumitur mortuus ex negligentia,quàm ex uulnere.ita glo.in l.ſi ab hoſtibus.§.1. in uerbo. lucri facere.ff.ſol.matri.per quam Bal.ibi dicit, quòd ſi qualitas vulneris poterat ſe habere ad ſalutem,& ad mortem,pręſumitur mortuus ex negligentia,quem ſequuntur Imola Roma.& Moder.ibidem.& ſentit formaliter Angel. idẽ in l.ꝙ ſi nolit.§. ſi mancipium.ff. de ędil. edic. Accedant ad hæc ea quæ latiſſimè in huius opinionis confirmationem ſcripta ſunt per Barthol. Socin.conſi.178.incipien. primo aſpectu concludendum.vol.2.

Tertiò, quòd non militet pœna ordinaria homicidij, probatur, nam ad probandum an dictus Damianus habuerit animum occidendi, non poteſt comprehendi, neque percipi, niſi ex præſumptionibus ſupradictis,
18 ideo quod animus, tanquam quid in corde iacens à ſolo Deo, qui noſcit intrinſeca,cognoſcitur. vt eſt glo. in l.2.ff. de interrogator.actionibus, & ſic per teſtes probari non poteſt ſecundum Innocen. in capit. ſuper hoc. de renuntiatio. quem refert, & ſequitur Bald. in l. ſi quis
19 filio. §. eius qui. ff. de iniuſto irritoque fac. teſta. Sed quotieſcunque proceditur ex præſumptionibus, nunquam debet imponi vera pœna delicti, ſed alia mitior pœna, vt tenet Innocen. in cap. quia veriſſimile, nume. 2. ex. de præſumptionibus, Cuius ſententiam

tiam tãquam notabilem,& ſcitu dignam,referunt & ſequuntur Doctor.in cap.afferte. eodem.titu. & Bal.in l. non eſt ueriſſimile. ff.quod mer.cam.& in cap.fi.in ;fi. quibus mod.feu. amitta.& Panor.in cap.auditis. num. 32.vbi dicit, quòd quando iudex procedit ſuper delicto ex præſumptione, debet multum temperare ſententiam ſuam. & Craueta etiam in conſil.178.nu.1. inquit, quòd licet in criminalibus reatus probetur etiã ex pluribus prȩſumptionibus,& ex multis indicijs,criminoſus iudicetur, & condemnetur. Non tamen procedit, quo ad imponendam pœnam capitalem. Quȩquidem omnia exemplo iudicij Salomonis clara eſſe demonſtrantur Qui licet ex prȩſumptione violenta, voluerit adiudicare vni mulieri filium,non tamen voluit aliam comdemnare ad mortem, ad quam iuſtè condemnare poterat, ſi legitimè fuiſſet probatum contra eam, quòd alterius filium clam ſurripuiſſet, ita Innocen. in dicto cap.quia veriſſimile.num.2.ex.de prȩſumptionib. Idem Oldra. in conſil. 192.num.1. Ergo ſequitur, quòd cum dicti Damiani animus tantum ex preſumptionibus percipiatur,ipſum non pœna ordinaria homicidij,ſed alia mitiori fuiſſe puniendum.

Quarto alia ratione,eandem opinionem affirmo. Nã
20 quando pro vtraque parte concurrunt prȩſumptiones, vna prȩſumptio tollit aliam,vt in l.fi.ff.de integr.reſtitutio.titu.generali. & Bal.in l.non eſt veriſſimile. nu.fi.ff. quod met.cau.& ſequuntur moderni in cap.2.de cler. percuſ.Quod nota pro reis habentibus præſumptiones pro,& contra.Nam præſumptio quæ pro reo facit,tollit aliam ſibi contrariam, ideo quòd in dubio promptiores & faciliores debemus eſſe in abſoluendo, quàm in condemnando, ut in reg.in pœnis.de regul.iur.in 6.l.ſemper

per obſcuris.ff.de reg.iur.l.Adrianus. ff.de actionibus & obliga.l.merito.ff.pro ſocio.l.fauorabiliores. ff.de regul. iur.l.abſentem ff.de pœnis. & cap.eos vero.50.diſtinct. Sed in caſu noſtræ quæſtionis, concurrunt pro vtraque parte præſumptiones. ut ſupra latius oſtenſum eſt. Ergo videtur eſſe concludendum, dictum Damianum minori pœna quàm ſit pœna ordinaria dicti homicidij eſſe plectendum.

21 Quinto denique probatur, quia conſtitit in proceſſu rixam principaliter non fuiſſe motam cum dicto Damiano, ſed potius ipſum Damianum auxiliaſſe Petro Prat amico rixanti. Vnde ſuccedit, quòd quando pro defenſione alterius ſiue coniuncti, ſiue extranei, auxilians interficit aduerſarium, non eſt arguendum, eum occidendi animum habuiſſe: & ſic, non eſſe vt homicidam puniendum. ita Gram.conſil.68. nume.4.& Iul.Clar. in §. homicidium. verſic. Item locum.

22 Et ſecundùm hanc vltimam opinionem fuit in Regio concilio cōcluſum die 22.Maij.1583. in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra dictum Damianum Vendrell ciuitatis Barcinonæ delatum, & inculpatum, de vulneribus in rixa enſe euaginato illatis in perſonam dicti Guilermi Vila, ex quibus poſtea ſecuta fuit mors in eiuſdem Guilermi Vila perſonam, qui me ipſo cauſam referente, fuit condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremium ad decennium.

Cap. 15. In quo quæritur, quid lenocinium ſit, quique in lenocinij crimen incidant; & qua pœna lenones puniantur.

1 *Lenocinium quid ſit.*

Lenocinij

2 *Lenocinij crimen nefandum eſt.*

3 *Nefarium ſcelus quod dicatur.*

4 *Lenones expellendi ſunt à ciuitatibus vt peſtiferi, nefandi, crudeles, ſcelerati, otioſi, & peſſimi. Et ratio quare ibidem.*

5 *Lenocinium non ſolum committit qui eam artem exercet ex profeſſo, ſed etiam qui quæſtuarijs proſtitutis alterius artis occaſione vtitur: & occaſione miniſterij.*

6 *Lenocinij crimen lege etiam Julia de adulterijs preſcriptum eſt: cum ſit in eundem maritum pena ſtatuta qui de adulterio vxoris ſue quid acceperit.*

7 *Maritus non dicitur leno qui patitur vxorem ſuam delinquere non ob queſtum, ſed ob nimiam negligentiam, vel quantamcunque patientiam, vel nimiam credulitatem. Et ſecus eſſet, ſi doloſè ſe gereret, licet quæſtum de ea non faceret.*

8 *Maritus deprehendens vxorem in adulterio, ſi eam non dimittit, pro lenone habendus eſt.*

9 *Contrahentes matrimonium, cum mulieribus adulterij crimine damnatis ſcientes, (ſi quocunque modo penam capitalem euaſerint) vt lenones puniendi ſunt. Quod hodie eſt correctum quando illa vxor fuiſſet emendata & correcta.*

10 *Lenones pena mortis naturalis plectuntur, vt hic iure, & varijs demonſtratur exemplis.*

11 *Lenones vt vltimo ſupplicio puniantur, quæ requirantur.*

12 *Lenocinium bis commiſſum inducit conſuetudinem contra lenonem.*

13 *Lenocinij pœna de conſuetudine eſt, quòd fuſtigentur lenones cum mitra.*

14 *Concluſio Regij concilij.*

Lenocinium

1 LEnocinium non minus facere eſt, quàm corpore quæſtum exercere. ita inquit Vlp. in l. palam.§.lenocinium. ff. de ritu nuptiar. vbi explicat lenas eas dici, quæ quæſtuarias mulieres proſtituunt: & eam quoque lenam accipi quæ alterius nomine, hoc vitæ genus exercet. concordat text. in athletas.§.ait prætor.ff.de his qui not.infam. vbi dicitur, lenocinium facere qui quæſtuaria mancipia habuerit: eumq; qui hunc quæſtum in liberis exercet in eadē
2 cauſa eſſe. Crimen autem hoc, atque lucrum ex eo proueniens nefandum quidem eſt. vt inquit Iuſtinian.in au-
3 then.de lenonib.ibi. *nefandorum inuenire lucrorum.* Nefarium enim eſt illud ſcelus, quo quis ex publicis ſcortationibus, ex adulterijs, ex deflorationibus, aut ex fornicationibus ſibi quæſtum facit, non quidem proprio corpore, ſed virgines mulieres, matronas, aliorum vxores, aut meretrices huius quæſtus gratia actum venereum, aut publicè, aut occultè pellicēs, vel etiam ad hoc priua-
4 tim domi alens, & ex eo meritorio quæſtu viuens. Et eſt lenonum genus adeo peſtiferum, nefandum, crudele, odioſum, peſſimum, & ſceleratum, ꝙ expellendi ſunt à ciuitatibus tanquam communes caſtitatis vaſtatores. vide Ioan.de Plat.in l.cum ſupra.C.de re milita.lib.12.& probatur in auth.de lenonib.§.ſi quis autem cōſcriptionem.ibi in verbis. *Et à magna hac longiſſimè ciuitate expelletur.* Et hoc ne ſuis peſſimis ac peſtiferis artibus, doloſisque ſubuerſionibus, ac odioſis fallatiis, mulieres bonas inficiant, decipiant, & ſubuertant; & ne de bonis faciant prauas: & inuitas reddant volentes. vt in l. vni. circa verſicu.ſi enim ipſa & §. fi. C.de rap. virgi. (Decipiunt enim lenæ iuuenculas ſub ſpecie boni, ſicut facit diabolus) ideoque fugiendæ ac expellendæ ſunt, ut in

cap.

cap. ſæpe. 41. diſtinctio. Quo text. cauetur, vitia diligenter eſſe præcauenda, cum ſub ſpecie virtutum, latenter dicta vitia ſubintrent. Exclamat Foller. contra lenones in prac. fol. 187. nume. 1. inquiens, quid enim deteſtabilius & horrendius dici poteſt, quàm miſerandas puellas ſimplices ad luxurioſam vitam deducere, attrahere, & impellere.

5 Et non ſolum lenocinium committit, qui eam artem exercet ex profeſſo, ſed etiam qui quæſtuariis proſtitutis alterius artis occaſione vtitur, & occaſione miniſterii, ut ſi mācipia talia habuerint, caupo, ſtabularius, ſeu balneator. ita Vlp. in l. athletas. in §. ſiue autem. ff. de his qui not. infam. concordat etiam tex. in l. palam. §. ſi qua cauponā. ff. de ritu nupti. ubi idem Vlpia. eam lenæ appellatione contineri ait, quæ cauponam exercens in ea quæſtuaria corpora habeat, ut multæ aſſolent ſub prętextu inſtrumenti cauponii proſtitutas mulieres habere.

6 Lege etiam Iulia. de adulteriis lenocinii crimen præſcriptum eſt, cum ſit in eundem maritum pœna ſtatuta; qui de adulterio uxoris ſuę quid acceperit. ut eſt text. in l. 2. §. lenocinii. ff. ad leg. Iul. de adulter. concordat text. in l. mariti. §. qui quęſtum. ff. eod. tit. ubi Marcellus ſtatuit, eum non mediocriter delinquere, qui lenocinium in vxorem exercuit, quęſtum ex adulterio dictę vxoris faciendo. Quęſtum autem ex adulterio vxoris ſuę facere videtur, qui quid acceperit ut adulteretur uxor, ſiue enim ſępius, ſiue ſemel acceperit non eſt eximendus.

7 At ſecus eſt, quando quis patitur uxorem ſuam delinquere non ob quæſtum, ſed ob nimiam negligētiā, uel quantamcunq; patientiam, uel nimiam credulitatē: quia hic caſus extra legem poſitus eſt. ut in dicta l. mariti. §. ꝙ ſi patiatur. Et eſt ratio ſecundùm Angel. ibi, quia licet

maritus

maritus ſit in culpa non tamen eſt in dolo, & ad punien dum lenocinium requiritur dolus. Ex cuius dicto inferri poteſt, quòd ſi aliter apparebit, quòd doloſè maritus patiebatur delinquere vxorem, & quod ad hoc ipſam inducebat, licet quæſtum de ea non fecerit, ipſum de lenocinio puniendum eſſe: quia plus eſt inducere vxorem ad adulterium, & pati ipſam adulterari ac permittere, quàm depræhendere vxorē in adulterio, & eā retinere.

8 Item etiam hoc crimen locum habet in eum, qui in adulterio depræhenſam retinuerit & non dimiſſerit: is enim pro lenone accipiendus eſt. l. auxilium. §. fi. ff. de minoribus 25. ann. l. crimen lenocinij. & l. ſine metu. C. ad leg. Iul. de adulter. & l. mariti lenocinium. ff. eod. titu. Atque ideo refert Vlp. in d. l. 2. in §. nam Claudius. Claudiū Gorgonium virum clariſſimum lenocinio à Diuo Seuero fuiſſe damnatum: cum accuſans uxorem detectus eſſet eam in adulterio depræhenſam retinuiſſe.

Hoc tamen non procedit, quando ſuſpectam maritus adulteram haberet. ut in d. l. crimen lenocinij. in fi. In pari quoque cauſa ſunt illi qui mulieres adulterij damnatas (ſi quocunq; modo pœnam capitalem euaſerit) ſcientes in uxores duxerint, uel reduxerint: nam hi ex cauſa lenocinij puniendi ſunt. l. caſtitati. C. ad leg. Iul. de adul-

9 ter. & l. mariti lenocinium. §. quod ait lex. ff. eo. Scias tamen, ex ſententia Angeli in d. l. mariti. & Salycet. in l. ſine metu. C. ad leg. Iul. de adulter. hæc reperiri nunc correcta per auth. ſed hodie. C. dicto titul. ubi hoc idem firmat glo. in uerbo. recipere. & Foller. in practi. fol. 191. nume. 27. ubi ſentit, hoc intelligendum eſſe, quando illa uxor eſſet emendata, & correcta; & fuiſſet ad meliorem uitæ frugem conuerſa. Quod etiam approbat Iacob. de Belloviſ. in practic. crimina. in titulo de lenonibus. co-

lum. 4. uerſiculo. Et committitur lenocinium.

10 Tandem ſcias, hoc lenocinij crimen leges grauiſſimè punire. ut patet in l. 1. in princip. & in l. athletas. §. qui lenocinium. ff. de his qui notantur infam. quibus in locis lenones infamia notātur. Patet etiam ex legibus de adulterijs. illoſquoque. l. Iulia. de adulterijs teneri. ut in l. 1. §. lenocinij. ff. eod. titu. & in l. de crimine. C. dicto eod. titu. Præterea. ex l. nouiſſima authenticorum. in authent. de leno. §. præconizamus. habetur, quòd quicunque huiuſmodi lenocinia committunt, hoc eſt, qui publicè ex ſcelerata & meretrici uita mulierum, aut propriarum uxorum, aut filiarum, aut aliarum etiam quarumcunque, qui (inquam) ex his turpem quæſtum faciunt pecuniam merent, & ex inde viuunt, ij puniendi ſunt ultimo ſupplicio aut malæ crucis ſuſpendio. Atque in patre uel domino additur, quòd ſi filijs uel ancillis peccandi neceſſitatem impoſuerunt, ex ſolo pręcepto, uel ſuaſione priuantur earum poteſtate. l. ſi lenones. C. de epiſco. audien. & concordat tex. in l. lenones. de ſpecta. ſcenicis, & leno. lib. 11. C. Confirmat eandem mortis pœnam Gregor. in Syntagma iuris uniuerſi. lib. 36. cap. 11. referens aliquorum exempla qui lenones ad mortem condemnarunt. Et primo de Solone ſcribit: qui accuſatos & conuictos morte damnari iuſſit. Atque etiam de Euthymacho, qui ideo quòd puellam Olynthiam proſtituiſſet, capite mulctatus fuit. Nec non de Cleomene Tyranno dicit, quòd tres uel quatuor lenas quæ apertiſſimè lenocinari ſolebant, liberaſque mulieres proſtituere, in ſaccis ligatis, iuſſit quibuſdam immergere. Denique hoc ipſum feciſſe narrat Periandrum & ante eum Hermippus in libris de ſeptem ſapientibus. Refert præterea Flauius Ioſephus in lib. 18. antiqui. c. 4. inſigne Tyberii Cæſaris iudicium

de Decio Mundo & Ide eius liberta & ſacerdotibus Iſidis, cum enim Decius Paulinam uxorem Saturnini caſtiſſimam expugnare nec verbis, nec pecunia poſſet, ope libertæ effecit, vt ſacerdotes corrupti pecunia dicerent; Deum Anubim forma ſua captum, eam ad cœnam, & amplexum appellare, quare Paulina in templum uenit, ſed pro Anubi Decius, cum ea concubuit. Quo detecto, Tiberius omnes ſacerdotes ut lenones cruci affixit, & libertinam, templum Iſidis diruit, Iſidis imaginem in Tyberim iuſſit proijci, Decium relegauit, quē iudicauit amore & ætate impulsū magis; quā cetro animi iudicio deliquiſſe, Et ſic patet lenones ultimo ſupplicio eſſe
11 plectendos. Verum Iodo. in practi. crimi. capit. 91. num. 5. dicit, notandos eſſe tres modos, quos in lenocinio cōcurrere oportet, priuſquam lenones ad ultimum ſupplicium aut patibulum damnari poſſint. Primo, ut mulierem ad hunc meretricium actum perſuaſionibus, aut præmijs, aut præcibus pduxerint, & hoc ex cōſuetudine ſæpius facere ſint ſoliti. ut eſt glo. in dicto. §. præconizamus. Delictum enim reiteratum grauius punitur. vt tenet Math. de Afflic. ī cōſtitu. Neapol. incipiē. lenas. ſub rubr. de lenonib. num. fi. & Salycet. in l. fi. C. ad leg. faui. de plagiar. Atq; hic conſuetudinem intellige, quoties factum bis contigerit. Nam quum in aliis multis ad conſuetudinem firmandā requiratur frequēs & ſępe iterata comiſſio, in hoc & ſimili crimine duæ uices, ideſt; bis cōmiſſa faciunt & confirmant conſuetudinē l. 3. circa fi. cū ibi nota. C. de epiſcopali audien. Secundo ut ex ipſius uita nefaria, & auaritia, ſibi quæſtum fecerint, & pecuniā acceperint. Tertio ut eam ſibi ad dictum actum ſubiectam fecerint & morigeram, aut promiſſis aut pæcuniis aut aliis quibuſuis modis; uide hæc apud Iodo. in practi

cap.

cap.91. numero 6. Verum quum aliquanto uideatur ea ſententia ſeuerior, conſuetudine introductum eſt, vt lenones non puniantur pœna mortis, ſed tantummodo flagellantur cum mitra, vel alia punitione arbitraria iuxta varietatem regionum, & ciuitatum. de qua conſuetudine atteſtatur Nunius delos corregidores.fo.204. nume.15. Iodoc. in practi. cap.89. nume.43. & in cap. 91. nume. 8. Ita etiam in Regno Hiſpaniæ ſolere practicari dicit Anto. Gomez. ſuper l. 80. Tauri.nume.73. & Iul. Clar. in practic. quæſtio. 68. verſicul. Lenones.

4 Quam conſuetudinem etiam maiores noſtri in hoc Regio concilio introduxerunt, vt exemplo multarum lænarum ipſe atteſtari poſſum, quas cum mitra per loca ſolita huius ciuitatis Barcinonæ fuſtigari vidi. & ſignanter fuit ita concluſum die 9. Nouembris. 1582. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ contra Margaretam Portalia, delatam, & inculpatam, quòd in domo propria, lenocinij cauſa incluſerat puellam quandam cum homine, qui dictam puellam carnaliter in dicta domo cognouit. Idem etiam fuit concluſum. In dicto Regio concilio ad me relationem die 18. Aprilis. 1584. in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra Ioannam Mas, & Eulaliam Nogues, delatas & inculpatas, quòd quaſdam mulieres quæſtus gratia ad actum venereum induxerunt, domum ſeu propriam habitationem eiſdem ad dictum actum venereum præbendo, ac crimen lenocinij committendo, contra quas fuit concluſum, quòd mitratæ fuſtigerentur palam & publicè per loca ſolita dictæ ciuitatis, & quòd bannirentur à Vicaria lata ad quinquennium. Et ita executum fuit.

Cap. 16. An præcedentibus legitimis & ſufficientibus indicijs, quis poſſit torqueri pro furto parui valoris; ad habendam veritatem ab eius ore.

1 *Fur pro furto parui valoris non poteſt torqueri.*

2 *Tortura non eſt inferenda, niſi in illis caſibus, in quibus venit imponenda pœna vltra relegationem.*

3 *Pœnæ vltra relegationem, de iure, quæ eſſe dicantur.*

4 *Pœna fuſtigationis non eſt maior relegatione.*

5 *Tortura grauior pœna eſt, quàm ſit abſciſio vtriuſque manus.*

6 *Fur pro furto parui valoris, præcedentibus legitimis indicijs torquendus eſt: ad habendam veritatem ab eius ore: iuxta aliquorum opinionem.*

7 *Obſeruantia Regij concilij.*

DVbitatum fuit in Concilio Gerentis vices generalis gubernatoris in æſtatione Gerundæ, an Sebaſtianus Moral delatus, & inculpatus de furto aliquarum rerum valoris duorum aut ad ſummum trium ducatorum, commiſſo in domo Annæ Companyolæ ciuitatis Gerundæ præcedentibus indicijs legitimis, & ſufficientibus ad torturam contra eum, poſſet torqueri ad habendam veritatẽ ab eius ore?
1 Et habita aliqua diſputatione in dicto conſilio, cum tũc eſſem aſſeſſor gubernationis generalis Cathaloniæ fui voti, dictũ Sebaſtianum Moral in dicto caſu non poſſe
2 torqueri. Quod mihi viſum fuit, ideo, quòd torturæ ratio non eſt habenda in omnibus caſibus, ſed in illis tantum pro quibus venit imponenda pœna vltra relegationem: non infra. vt refert Gram. conſi. 15. & voto. 15.

vide

vide latè Foller.in prac. Rubr. rei indurati torqueantur. num.12. Et cum pœna quæ venit imponenda pro dicto furto, ſit tantum pœna fuſtigationis, quæ pœna non dicitur eſſe vltra relegationem: quia pœnæ vltra relega-
3 tionem dicũtur illę, quę ſunt de mero imperio maioris, vt eſt pœna mortis naturalis, quando vita adimitur, & pęna mortis ciuilis, quę adimit libertatem: quia ſeruitus quo ad actus ciuiles morti æquiparatur: ut eſt, quando quis libertate priuatur, puta quia damnatur in metallũ, vel in opus metalli, uel in opus publicum imperpetuũ, vt eſt hodie condemnatio ad triremes, vel quando imponitur pœna abſciſionis membri, vt colligitur ex dictis Iacob.de Aret.in l.imperium. ff.de iuriſd.omn.iudi. & ibi Bar.col.3. verſic.2. ibi. Eſt merum imperium. & latè Foller.in prac.Rubr.pœnis debit.feriantur.in quarta parte.nume.46. ideo concludendum eſt, pro dicto furto, vel alio ſimili, neminem licet legitima præcedant indicia eſſe torquendum.

4 Quam quidem rationem adhuc fauet Thom. Grammatic.in conſi 37.aſſerens ibi, pœnam fuſtigationis non eſſe maiorem relegatione, ſed ſimilem, & quòd ideo in furto minimo non habet locum tortura. Idem Franciſc.Brun.in tracta.de indicijs. & tortura in 2.parte.q.3. quo in loco dicit, furtum in re parua dici delictum leue, & proinde torturæ locum non eſſe.

5 Corroboratur adhuc hæc opinio, ꝙ tortura grauior pęna eſt, quàm ſit abſciſio utriuſque manus.§.fi. in auth. vt nulli iudi.ibi. *Aut huiuſmodi quædam inferiora ſupplicia per quæ articuli diſſoluuntur*: *quia membri diſſolutio grauior eſt vtriuſque manus abſciſione*. Patique torturam eſt ſupremas anguſtias ſuſtinere. ut dicit Boſſ. in titu.de tortura.nu.12.at pro furto nõ qualificato, nõ poteſt quis

puniri abſciſione vtriuſque manus,nec alterius membri, quia ſunt pœnæ Imperij maioris. vt ſupra oſtenſum eſt. ergo ſequitur, quòd dictus Moral, nec quiuis alius poſſint pro tali,vel ſimili furto, ad habendam veritatem ab eorum ore quæſtionibus ſubijci, ne grauiori pœna quã ſit pœna ordinaria, quæ eſt fuſtigationis pro dicto delicto impoſita coerceantur.

6 Alij vero Doctores Gerundenſes dicti Concilij Gerentis vices dicti generalis gubernatoris concorditer tenuere, dictum Sebaſtianum Moral torquendum eſſe, ſuam opinionem fundãtes, ex eo, quòd pœna ordinaria qua ipſe veniebat puniendus, licet eſſet pœna fuſtigationis,eſt tamen corporalis,& corporis afflictiua,ſed in caſibus in quibus imponitur pœna corporalis, ſolet indiſtinctè ad torturam procedi vt habetur ex ſententia Iul. Clar.in prac.crimi.§.fin.q.64.uer.Pręterea debet iudex. dicentis,quòd ubi pœna corporalis imponitur, ſolet indiſtinctè ad torturam procedi,& quòd licet aliqui tenuerint, non eſſe locum torturæ niſi in grauioribus maleficijs, nihilominus communiter ſeruatur, quòd etiam ſuper leuibus fiunt torturæ. Atteſtatur idem Alberic. in l. edictum.nume.4.C.de quæſtionibus.

Præterea allegarunt practicam & conſuetudinem Gerundæ, ubi ſuper leuibus fiunt torturæ. Quam practicam approbarunt dictus Iulius Clarus in dicta quæſtio. eodem uerſi.& Alberi.in l.edictum.nume.4. C.de quęſtionibus. Quare ſecundùm hanc opinionem & practicam,fuit proceſſum concluſione inde ſecuta,ad torquendum dictum Sebaſtianum Moral in dicta ciuitate Gerundæ, licet mihi hæc opinio ſeuera & rigoroſa uideretur. Idque factum fuit, pro obſeruantia conſtitutionis Regis Ferdinandi II. in prima curia Barcinonæ. cap. 7.

ſub titu.de penes corporales. Quo tex. cauetur, quòd quando agitur de tortura inferenda propter uariationes, uel propter præcedentia indicia; gerens uices generalis gubernatoris in locis in quibus poterit haberi copia ſex Doctorum debet procedere de illorum ac maioris partis uoto, & concilio. Et tamen in dicto concilio tunc aderant pluſquam ſex, omnes prædicti uoti. Solus ipſe fui uoti contrarij, ſcilicet, quòd non torqueretur propter furti modicitatem, & per rationes ſuperius adductas.

7 Et ſecundùm hunc meum uotum, uidi ſemper obſeruari in Regio criminali cōcilio. In quo indiciati pro furto parui ualoris, & cuius pœna eſſet tantum fuſtigatio, ſolent ad ſummum eijci ſub aliquo bannimento, & pluries uoluntario à Prouincia, uel à Vicaria, iuxta criminis, & perſonarum qualitatem. Quam opinionem, ut æquiorem ſemper iniudicando ſeruarem.

Cap. 17. Quo quæritur, quo modo indicia unius teſtis de uiſu, confeſſionis extraiudicialis, Aſſertionis offenſi, Inimicitiæ capitalis, Minarum. Famæ publicæ, & Fugæ, debeant procedere ad faciendum indicium ad torturam. Et an in criminalibus, probationes poſſint coniungi, ad faciendam plenam probationem? ut hinc, ſequi poſſit condemnatio pœnæ ordinariæ delicti commiſſi.

1 *Vnus teſtis tantum de viſu omni exceptione maior ſufficiens indicium eſt ad torturam, & facit ſemiplenam probationem.*

2 *Teſtis dicitur omni exceptione maior, quando non eſt infamatus de aliquo crimine.*

3 *Confeſſio extraiudicialis perfectè probata in ſua ſpecie*

facit indicium ad torturam.

4 *Confeſſio extraiudicialis tunc probat, quando fit in ſpecie: ſecus autem quando fit in genere: quia debet eſſe certa, & liquida.*

5 *Aſſertio vulnerati, neque præiudicat reo, neque contra eum facit indicium ad torturam.*

6 *Aſſertio vulnerati ſufficiens indicium eſt ad inquirendum: & etiam ad capturam.*

7 *Aſſertio vulnerati morientis excuſat à calumnia, & temeritate hæredem mortui, qui motus eſt ad accuſandum.*

8 *Inimicitia capitalis indicium ſufficiens eſt ad torturam, quando cum ea concurrit aliud indicium: etiam remotum à maleficio. Secus autem, quando ſola eſt inimicitia.*

9 *Cauſa grauis, & capitalis, quæ dicatur arbitrio iudicis relinquendum eſt.*

10 *Indicia ad torturam in quocunque iudice ſunt arbitraria.*

11 *Minæ faciunt indicium ad torturam, quando minans eſt homo potens, & ſolitus minas exequi. Secus vero, ſi eſt impotens, & homo bonæ vocis non ſolitus minas ſuas exequi.*

12 *Fama ſola non eſt ſufficiens indicium ad torturam.*

13 *Fama contra hominem diffamatum malæ famæ, & conditionis in eodem genere mali, facit indicium ad torturam, niſi reus in ſpecie circa materiam de qua agitur bonam famam probauerit. Secus ſi in genere.*

14 *Reus probando, quòd per triennium bene vixit, purgat indicium famæ.*

15 *Homines valde debent laborare ad conſequendam bonam famam, propter rationes hic adductas.*

Fama

16 *Fama vehemens, facit indicium ſufficiens ad torturam.*

17 *Fama vehemens, quæ dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*

18 *Fama ſola habens ortum ab honeſtis perſonis; & fide dignis, facit indicium ad torturam.*

19 *Fama ſola, concurrens cum ea dictum officialis denunciantis cum iuramento, facit indicium ad torturam.*

20 *Fama ſi cum ea concurrat fuga, facit quòd infamatus poſſit torqueri.*

21 *Fama facit indicium ad torturam, quando dicta fama eſt probata, & vltra famam fuerunt probatæ qualitates, & cauſæ, ex quibus fama originem habuerit.*

22 *Origo ex probabilibus cauſis dicitur, quando populus inducitur ad ita credendum.*

23 *Fama vt in caſibus in quibus facit indicium, ſuum operetur effectum, requiruntur quatuor. vt hic & nume. 24. 25. 26. & 27.*

28 *Fuga delictum non probat.*

29 *Statutum diſponens, quòd fuga probet delictum, non valet, Fallit niſi contra fugientem eſſent manifeſta delicta, & delicti qualitas pœnam mortis poſtularet.*

30 *Fuga in quibus caſibus probet delictum vide remiſſiuè.*

31 *Fuga regulariter facit indicium contra fugientem. Et quomodo intelligatur.*

32 *Fuga non facit indicium contra fugientem, qui aufugit poſtquam fuit accuſatus, vel inquiſitus.*

33 *Fuga non facit indicium ad torturam, quando fit ex ſuſpitione, quòd contra cum formatur inquiſitio, vel accuſatio. Quod non eſſet verum, quando alia indicia, ſeu ſuſpitiones laborarent contra fugientem.*

34 *Fuga indicium eſt ſufficiens ad torturam, quando cum fuga poſt citationem concurrit bannum decem, vel viginti dierum.*

35 *Fuga in caſibus in quibus facit indicium ad torturam purgatur, ſi cauſa fugæ probetur.*

36 *Fugæ præſumptio tollitur iuramento ipſius fugientis.*

37 *Indicium quod non eſt perfectè in ſua ſpecie probatum licet per ſe non operetur ad torturam, valet tamen ad præſtandum alijs indicijs adminiculum.*

38 *Probatio ſufficiens, quæ dicatur.*

39 *Probatio legitima dicitur illa, quę fit per duos teſtes omni exceptione maiores.*

40 *Teſtes omni exceptione maiores qui dicantur.*

41 *Probationes imperfectę regulariter in criminalibus non ſunt coniungendæ. Quod à multis controuertitur, vt hic.*

42 *Probatio in ſua ſpecie imperfecta non valet.*

43 *Probationes imperfectæ in criminalibus coniunguntur, quando vnaquæque ſpecies probationis eſt perfecta in ſua ſpecie.*

44 *Probationes ſemiplenę concurrentibus alijs indicijs coniunguntur ad plene probandum.*

45 *Concluſio Regij concilij.*

IN cauſa criminali, quæ in Regio criminali concilio ducebatur contra Monſerratum Bertran delatum,& inculpatum, de nece perpetrata in perſonam Petri Bertrã patrui ſui, ictu arcabuſij uulgo dicti pedrenyal, cõtra eundẽ Monſerratum reperiebatur probatum, per unum teſtem de viſu: q deponebat de ipſo facto & delicto. Cuius teſtis dictũ nõ ſolum ſufficiens eſt ad inquirendum,uerum etiã ad impo-

imponẽdam torturam, & facit ſemiplenam probationẽ. Quod quidem uerum eſt, quando dictus teſtis eſt fide dignus, & omni exceptione maior. & tunc tale indicium appellatur indicium iuris. ſecundum Baldum in l. ſeruos. C. de teſtibus. probantur hæc per glo. ſingularem, & ordinariam in l. 3. in verbo. conuictus. C. ad leg. Iul. mag. quam ibi ad hoc commendant & notant Bar. Cyn. Alberi. Bal. Angel. Salycet. & communes Doctor. Roma. in conſ. 451. nume. 4. Bart. in l. maritus. num. 1. ff. de quæſtionibus. & Marſil. in conſi. 101. nume. 37. Anto. Gomez. de delic. cap. 13. num. 7. Plot. in repeti. cap. ſi quando. §. 53. num. 2. C. vnde ui. Iul. Clar. in pract. crimi. q. 21. uerſi. Vnus teſtis. apud quos plures inuenietis remiſſiones multorum idem ſentientium. Quod eſſet ſecus, ſi nõ eſſet omni exceptione maior, quia omnis minima qualitas & defectus impedit, ut non faciat indicium ad torturam. Bar. & Alex. in l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quæſtio. Paril. in conſi. 169. nume. 64. & 65. uol. 4. Qui quidem
2 teſtis fuit reputatus omni exceptione maior poſtquam de aliquo crimine infamatus nõ extitit, ne in dubijs quis infamia notaretur, per ea quæ decidit Oldradus conſi. 224. Bal. in l. 1. vbi de crimi. agi oportet. Aret. in c. fi. nu. 20. de foro competen. & glo. in cap. paſtoralis. in uerbo de more. de re iudica.

Secundo erat in proceſſu contra eundem Monſerratum Bertran probatum, quòd ipſe extraiudicialiter confeſſus fuerat, ſe ictu dicti archabuſij occidiſſe dictum Petrum Bertran; de cuius confeſſione conſtabat per duos
3 teſtes conteſtes de eodem loco & tempore. Quæ quidẽ probatio, cùm in ſua ſpecie perfecta ſit, facit ſufficiẽs indicium ad torturam. glo. eſt ſingularis & unica. in l. capite quinto, quæ eſt final. ff. ad l. Iul. de adul. Quam glo.

iuxta

iuxta Hyppolide Marſil.in ſingul.310.omnes approbāt & in eadem glo.Bar. & Angel.& communes Doctor. eam plurimum commendant.tenet Hyppoli.de Marſil. in l.de minorem.nu.30.ff.de quæſtionibus:& Franciſ.Bru. in tracta.de indicijs & tortura.q.3.verſicu.Aliud eſt indicium.vbi ſubdit, reprobata opinione contraria, quòd dicta confeſſio extraiudicialis facit dictum indicium ad torturam, etiam ſi ſit facta abſente parte,dum tamen dicta confeſſio certa ſit de tempore & loco commiſſi delicti.Anto.Gomiex.de delic. ca.13.num.8.& Iul.Clar.in practi. q.21.verſi.Confeſſio extraiudicialis.Idem tenent canoniſtæ in cap. at ſi clerici.de iudicijs, vt ibi Abb.nu. 16.& Felin.num. 6.Et hanc eſſe communem opinionem, atteſtantur idem Clarus in dicta q.21.& alij ab eo

4 relati.Et hæc confeſſio ita in ſua ſpecie perfecta, probauit contra dictum reum, cum fuiſſet facta in ſpecie vt puta, quia dixerat,& confeſſus fuerat, ſe occidiſſe dictū Petrum Bertran, patruum ſuum. Secus tamen eſſet, ſi reus confiteretur in genere,vt puta, quia confiteretur ſe occidiſſe quendam hominem,vel feciſſe quoddam furtum, quia talis confeſſio generica,& indiſcreta, non facit indicium ad torturam. ita ſingulariter tenet & declarat Bal.in l.quoniam. ff.de his qui not.in fam. verſi. Quinto & vltimo quæro, Et ratio poteſt eſſe,quia ſicut in delictis confeſſio vera & expreſſa facta in iudicio ad hoc vt plene probet requiritur,quòd ſit liquida, & certa,& quòd conſtet de re, & perſona, vt in l.1.§.item illud.ff.ad Sylla.ita eodem modo confeſſio extra iudicialis vt cauſet & operetur indicium ad torturam, requirit, & oportet,quòd ſit certa, & liquida, & contineat rem, uel perſonam.ut melius, & apertius conſtet de ueritate, cum nemo in delictis poſſit ſibi præiudicare contra

veritatem

ueritatem aliquid dicendo, uel aſſerendo. ut in l. 1.§. ſiquis ultro. ff. de quæſtionibus. Quam doctrinam ueram exiſtimamus, contra illos qui ſentiunt, talem cõfitentem poſſe dictam confeſſionem reuocare, licet non doceatur de errore, ad hoc ſolum ut tortura euitetur. Nam ſi ſola reuocatio hoc operaretur, nunquam eſſet locus communi conclusioni, immo propter hoc, quòd reuocatur confeſſio deuenitur ad torturam, quia ſi reus non reuocaret, non eſſet opus tortura, Igitur tenendum eſt, quòd niſi probetur error, ſemper talis confeſſio faciet indicium ad torturam. ita tenet Iul. Clar. in dicta. q. 21. in uerſi. Confeſſio.

5 Tertio in proceſſu extabat aſſertio dicti Petri Bertran uulnerati dicentis, ſe fuiſſe uulneratum, & percuſſum à dicto Monſerato Bertran. Quæ aſſertio hominis moriẽtis, quamuis non probet contra reum, nec præiudicet, licet dicta aſſertio ſit hominis bonæ famæ, & conditionis. ut eſt tex. capitalis. & expreſſus in l. ſiquis in graui. §. ſiquis moriens. ff. ad Syllan. & ibi notat & commẽdat glo. ordinaria. Bar. Alberi. Bal. Angel. Roma. & communes Doctor. neque etiam faciat indicium ad torturam, ut eſt glo. ſigularis in iure in l. mater. C. de calumnia. in glo. penul. Grammati. conſi. 57. num. 13. &, 15. & Caſsã, conſil. 58. poſt num. 28. & Mantua. conſil. 118. in fi.

6 libro. 2. tamen operatur, vt ſit ſufficiens iudicium ad inquirendum, prout refert Clar, in practi. q. 21. uerſi. Aſſertio. & etiam ad capturam. ſecundum communem opinionem de qua atteſtatur. Gomez. de delic. cap. 13. nu. 16. quem refert Plaza lib. 1. delictorum. cap. 13. nu. 15. ſubdens quod ita paſſim uidemus in practica ſeruari. Atq; etiam eſt ſufficiens ad excuſandum à calumnia,

7 & temeritate hęredẽ mortui, qui motus eſt ad accuſãdũ

eum,

eum, qui fuerat diffamatus à uulnerato moriēte.ſecundum glo. in dicta.l.mater.in glo. 1.C.de calumniato. quam ſequuntur communiter Docto.ut dicit Bertran, conſil.157.num.10.lib.2.in prima parte.

Quarto erat etiā probatum contra eundē Mõſertatū Bertran indicium inimicitiæ capitalis, quę deſcendebat ex uniuerſali petitione bonorum, facta per dictum Petrum Bertran contra eundem Monſerratum. Quod
8 quidem indicium non ſolum ad inquirendū ſufficiens eſt,uerum etiā ad torquendum,quia omnia damna,incēdia,homicidia, uulnera & alia delicta præſumuntur illata ab inimico graui,ſeu capitali.Specul.in titu. de pręſumptionibus.§.ſpecies. uerſi.Et idem eſt. Roma. in l. 1.§.ſiquis in uilla in.1.notab.ff.ad Syllani.Angel.in l.fi. C.de quæſtio. colum.2.Felin.in capit.afferte. col.fi.de præſumptionibus. Deci.in conſil.64. colum. penulti. in fin. uerſicul. Inimicus enim. Quod quidem uerum eſt, quantum attinet ad torturam, ſi cum dicta graui, & capitali inimicitia concurrat aliud indicium,uel adminiculum, etiam remotum à maleficio, quia ſola inimicitia non eſt ſufficiens indicium ad torturam: ut dicit communiter teneri Gomez. de delectis. cap. 13.num. 11. etiam quòd ſit ex graui & capitali cauſa orta.ita tenet Grammati. cōſil.crimi.3.num.16.Carrer. in prac. crimi. num.118. uerſi. Quartum indicium. Thom.Gram.uoto.34.num. 7.Ploc.in repitio.l.ſi quando.§.53.nu.3.C.unde ui.ubi multos allegat cōcordātes. Et ita practicari ait Boſ.in titu.de indicijs.nu.47.Ex quibus igitur elicitur hęc clara diſtinctio, quòd aut inimicitia oritur ex cauſa leui, & tunc non facit indicium. Aut inimicitia reſultat ex cauſa graui,& capitali,& tunc, aut quęritur an faciat indicium ad inquirendum, uel ad tor-

turam.

turam. Et dic, quòd ſi ſola eſt hæc inimicitia non coadiuuata neq; adminiculata alijs indicijs, ſeu coniecturis, tantum facit indicium ad inquirendum. ita tenet Iul. Clar. in pract. crim. q. 21. verſi. Inimicitia. ubi dicit, omnes Doctores indifferenter teneri. tenet idem Plot. in repetitio. l. ſi quando. §. 53. num. 3. C. vnde vi. ibi in uerſic. Sed licet. Si uero inimicitia reſultans ex cauſa graui & capitali nõ eſt ſola, ſed cum ea concurrant aliæ coniecturæ ut puta, fama publica, uel mala qualitas, ſeu mala uita inimici, uel aliud indicium ſeu adminiculum etiam remotum à maleficio, tunc facit indicium ad torturam. ita Carrer. in pract. criminali. num. 118. verſicu. Quartum indicium. Grammati. voto. 34. Gandi. in Rubri. de quæſtionibus. Ioannes de Imol. in l. fi. ff. de hæredibus inſtituen. Hyppoli. de Marſil. in practi. crimina. §. diligenter & in l. 1. §. præterea. & ibi tex. in uerbo. cauſa cognita. ff. de quęſtionibus. Quæ autem dicatur cauſa grauis, & capitalis, vt ſit ſufficiens indicium ad torturam relinquendũ eſt arbitrio iudicis: prout ita teneri omnes Doctores refert Felinus in capitu. repellantur. nume. 3. de accuſationibus. & idem Iul. Clar. in dicta q. 21. verſi. inimicitia. & in q. 24. verſi. Item quæro. Et maximè in hac ardua & periculoſa materia torturæ: in qua eſt regula, & doctrina generica, quòd attenta qualitate facti, & perſonæ, ex varijs circunſtantijs, iudex arbitrabitur, an debeat imponere torturam, vel non, quod totum eius arbitrio relinquitur. tex. eſt capitalis & expreſſus. in l. de minore. uerſic. Plurimum. ff. de quæſtionibus. tex. in l. 5. §. eiuſdem quoq;. ff. de teſtibus. tex. in l. 1. §. expilatores. ff. de effractorib. & utrobiq; communes Doctor. & in terminis iſtam regulam & doctrinam ponit Bar. in l. fi. num 4. ff. de quæſtionibus. In quocunque enim iudice indicia

9 10

indicia ad torturam ſunt arbitraria, authoritate Hyppoli. in pract.crimi.§.diligenter.num.24.& in l.fi.nume.2. de quæſtionibus, Bal.conſi.95.num.6.uol.1.& in l.obſerua re. C. quando appellation. non recipiantur. Gram.conſi. 14.num.6.& latè Menoch.de arbitr.iudi.lib.2. Centuria 3.Caſu 270. Quare cum in dicto proceſſu eſſet probata iſta inimicitia coadiuuata, & admiculata pluribus alijs indicijs, de quibus ſupra, & infra, & conſequens eſt, vt ibi faceret indicium ad torturam contra dictum Monſerratum Bertran.

11 Quinto probatum etiam erat in proceſſu, quòd præceſſerant minæ, quæ pari modo faciunt indicium ad torturam; vbi minans eſſet homo potens, qui de facili potuiſſet minas exequi, vel erat ſolitus minas ſuas exequi, & uir malæ famæ, in eodem genere mali: tunc enim, ſi poſt minas fuerit factum damnum, uel delictum, erunt minæ ipſæ indicium ad torturam, ita Plot. in repetitio.l. ſi quando.§.33.nume.10. C.vnde vi. Antonius Gomez. de delic.cap.13.num.11.circa fin. Quod eſſet ſecus, ubi minans eſſet impotens ad talia faciendum, vel homo bonæ uocis, & famæ, & non ſolitus ad talia faciendum, nec ſolitus minas exequi, quia tunc ſolæ minæ non ſufficerent. Nam ſæpe ex iracundia aliqua uerba proferuntur, quæ non ponuntur in executione. arg.tex.in l.famoſi.verſi.1.ff.ad leg.Iul.maieſt.ibi. *Nec lubricum linguæ ad pœnã facilè trahendum eſt*. Vnde neceſſario requiritur, quòd cum eis concurrat aliud indicium, ſeu adminiculum, ut quia minator ſit ſolitus ponere minas in executione, ut ſupradictum eſt, vel inimicitia, uel fama, ita communiter diſtingui atteſtatur Imo.in l.fi.num.10.ff.de hæredib. inſti. Carrer.in pract.crim.num.126. in verſi. Duodecimũ indicium. Quare cum dictus Monſerratus Bertran eſſet

uir

vir qui de facili poterat exequi dictas minas, concurrenteque cum eis alia indicia, ſeu adminicula, ut ſupra, & infra, nõ fuit dubitatum an eſſet indicium ſufficiens ad torturam.

12 Sexto habebat contra ſe aliud indicium de fama publica. Quæ fama ſi ſola eſt, non eſt ſufficiens indicium ad torturam ita Lud. Carrer. in pra. crimi. num. 19. uerſ. Secundum indicium. Foller. in prac. in Rubr. dentur capitula. num. 28. & ſequentib. Ia. in l. admonendi. nume. 207. ff. de iure iur. Hyppoli. de Marſil in l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quæſtio. & idem Hyppoli. in ſingul. 97. incipien. fama ſola. Diaz. in regl. 333. Petrus Dueny. in regu. 300. in prin. & num. 4. Contrariam tamen opinionem. ubi plures allegat Doctores. Et hanc dicit, cõmunem eſſe opinionem Marſil. in conſi. 5. nume. 4. in fi. Vilalob. in ſua collecta. commun. opinio. in littera F. nu. 7. Et quamuis in hoc articulo magna ſit controuerſia inter ſcribentes, prout refert Iul. Clar. in pract. crimi. q. 21. in prin. tamen verior & tutior opinio eſt, quòd ſola fama abſque alijs adminiculis non faciat indicium ad torturã. Nam in criminalibus ſola fama non probat, neque etiam ſemiplene. ita uidetur ſentire glo. in c. veniens. 1. in verbo. illorum. de teſtib. quam dicit communiter eſſe approbatam Berous in cap. qualiter & quando. num. 78. de accuſationib. Et licet ad torquendum uideretur ſufficere minus quàm ſemiplena probatio, nihilominus cum fama ſit indicium ualde remotum à delicto, ſitq; indiciũ ualde fallax, tutius faciet iudex ſi nullo alio adminiculo concurrente reum tormentis non ſubijciat. Hæc tamen regula, quod fama non ſit ſufficiens indicium ad torturã recipit aliquas exceptiones, & interpretationes.

13 Prima exceptio eſt, niſi homo contra quem fama viget

get ſit diffamatus, & malæ famæ, & conditionis, in eo-
dem genere mali, quia talis ex ſola fama poterit torque-
ri.ita expreſſe tenet Alber.Gandin.in tract.maleſi.in Ru-
bri.a quo vel a quibus debet fama incipere. num. 12.te-
net idem Plot.in repetitio.l.ſi quando.§. 53.num.15. C.
vnde vi. & Franciſ.Brun.in tracta.de indi. & tormen.
num.32.Ægidius quoq; Boſ.in titu.de indicijs & conſi-
derationibus ante tor.num.56.conſtanter affirmat,hanc
malam opinionem multum operari ad torturam infligē
dam,& etiam quo ad condemnationem,quia facit, (vt
ille inquit) quod interdum Regium concilium ad trire-
mes regias mittat eum,quem alias minimè mitteret. In-
tellige tamen & declara hoc minime procedere,quando
reus accuſatus in ſpecie circa materiam de qua tractatur
bonam famam probauerit: quia tunc mala fama præce
dens ſine dubio purgatur, & reus minime poſſet torque
ri.vt ait Gand.de maleſi.titu.de præſumptionib.1.num.
15.Quinimo dici ſolet,quòd per præſumptionem bonæ
famæ expurgantur indicia, & tolluntur, quantumuis vr
gentia contra accuſatum,uel inquiſitum. Nec enim in
hoc caſu ſatis eſſet, ſi bona fama in genere probaretur,
quia præſumptiones bonæ famæ probatæ, in genere, nō
tollunt malam famam probatam in ſpecie. ut conſuluit
Alex.conſ.77.vol.1.& conſi.62.vol.3.Roma.conſ.167.
Natta conſ.42.num.10.vol.1. Hyppoli.conſ.44.nu.21.
vol.1.Pariſ.conſ.74.vol.1. vbi dicit, eſſe communem o-
pinionem.Plot in repetitio.l.ſi quando.§.10.num.15.C.
vnde vi. vbi dicit, quòd probatio bonæ famæ non tollit
ſpeciale indicium ortum ex apertura uaſilicæ de qua ibi
mentionem facit.Et hoc modo,dicta Doctorum affirmā
tium,præſumptiones bonæ famę tollere cęteras præſum
ptiones quæ contra reum urgebant ſunt interprætanda

& in-

& intelligenda. Quamuis illud negandum non ſit, quòd licet hæ generales præſumptiones bonæ & integræ famæ non tollant præcedentia indicia, elidunt tamen, quod magni momenti eſt. ut fatetur. Boſ. titulo de inqui-
14 ſitio. num. 35. Poſſet etiam reus contra famam probare, quòd per triennium proximum bene uixiſſet, & fuiſſet bonæ uocis, conuerſationis, & famæ, quia tunc illa mala fama contra eũ probata nihil ei noceret, ſed uideretur in totum purgata. ita dicit Salycet. in l. ſi minorem poſt num. 2. C. de in integr. reſt. minor. Quod eſt ualde
15 notandum pro practica. Et propterea pro bona fama conſequenda, multum deberent homines laborare. ut in l. facta. §. ſi ſub conditione. ff. ad trebellian. quia melius eſt bonum nomen quam diuitię multæ Eccleſias. cap. 41. & Apoſt. ad Corint. 1. ſcribit, *Expedit mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* bona enim fama theſaurus eſt in ęſtimabilis. & ſicut lilium dans ſuauitatem odoris. teſte. Bal. in l. 1. C. de confeſ. Et ſicut Sol corpus noſtrum illuſtrat: ita etiam bona fama: ut dicit ipſemet Bal. in cap. ueniens. de teſtib. Et quilibet tenetur ſuum honorem tueri, & conſeruare, & omni lucro pręferre, ut in l. Iulianus. uerſi. 1. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta. ubi inquit tex. *Non enim dolo caret pater, qui honore ꝓprio omiſſo ꝓpter cõpendiũ, alienã inſtitutionẽ maluit.* Ratio ſupra dictorum eſt, quia mala fama nobilem degenerat, plebeium denigrat, fratrem beneficio priuat, fidem minuit, honores tollit; & hominem ſequitur, ſicut lepra leproſum.

16 Secunda exceptio regulæ eſt, quando fama uehemẽs eſſet: quia illa ſola facit indicium ad torturam: Felin. nu. 15. & alij in cap. veniens. de teſtib. Bar. in conſ. 191. Bald. in cap. 1. de pace iura. firm. in vſib. feud. Paul. Pariſ. conſ.

get ſit diffamatus, & malæ famæ, & conditionis, in eo-dem genere mali, quia talis ex ſola fama poterit torque-ri.ita expreſſe tenet Alber.Gandin.in tract.malefi.in Ru-bri.a quo vel a quibus debet fama incipere. num. 12.te-net idem Plot.in repetitio.l.ſi quando.§. 53.num.15. C. vnde vi. & Franciſ.Brun.in tracta. de indi. & tormen. num.32.Ægidius quoq; Boſ.in titu.de indicijs & conſi-derationibus ante tor.num.56.conſtanter affirmat,hanc malam opinionem multum operari ad torturam infligẽ dam,& etiam quo ad condemnationem,quia facit, (vt ille inquit) quod interdum Regium concilium ad trire-mes regias mittat eum,quem alias minimè mitteret. In-tellige tamen & declara hoc minime procedere,quando reus accuſatus in ſpecie circa materiam de qua tractatur bonam famam probauerit: quia tunc mala fama præce dens ſine dubio purgatur, & reus minime poſſet torque ri.vt ait Gand.de malefi.titu.de præſumptionib.1.num. 15.Quinimo dici ſolet,quòd per præſumptionem bonæ famæ expurgantur indicia, & tolluntur, quantumuis vr gentia contra accuſatum,uel inquiſitum. Nec enim in hoc caſu ſatis eſſet, ſi bona fama in genere probaretur, quia præſumptiones bonæ famæ probatæ, in genere, nõ tollunt malam famam probatam in ſpecie, ut conſuluit Alex.conſ.77.vol.1.& conſi.62.vol.3.Roma.conſ.167. Natta conſ.42.num.10.vol.1. Hyppoli.conſ.44.nu.21. vol.1.Pariſ.conſ.74.vol.1. vbi dicit, eſſe communem o-pinionem.Plot in repetitio.l.ſi quando.§.10.num.15.C. vnde vi. vbi dicit, quòd probatio bonæ famæ non tollit ſpeciale indicium ortum ex apertura uaſilicæ de qua ibi mentionem facit.Et hoc modo,dicta Doctorum affirmã tium,præſumptiones bonæ famę tollere cęteras præſum ptiones quæ contra reum urgebant ſunt interpretanda

& in-

& intelligenda.Quamuis illud negandum non ſit,quòd licet hæ generales præſumptiones bonæ & integræ famæ non tollant præcedentia indicia, elidunt tamen, quod magni momenti eſt.ut fatetur.Boſ.titulo de inqui-
14 ſitio.num.35.Poſſet etiam reus contra famam probare, quòd per triennium proximum bene uixiſſet, & fuiſſet bonæ uocis, conuerſationis, & famæ, quia tunc illa mala fama contra eũ probata nihil ei noceret,ſed uideretur in totum purgata. ita dicit Salycet.in l.ſi minorem poſt num. 2. C.de in integr.reſt.minor. Quod eſt ualde
15 notandum pro practica. Et propterea pro bona fama conſequenda,multum deberent homines laborare.ut in l.facta.§.ſi ſub conditione. ff.ad trebellian.quia melius eſt bonum nomen quam diuitię multæ Eccleſias. cap. 41.& Apoſt.ad Corint. 1. ſcribit, *Expedit mihi magis mori,quàm vt gloriam meam quis euacuet.* bona enim fama theſaurus eſt in ęſtimabilis. & ſicut lilium dans ſuauitatem odoris. teſte. Bal.in l.1.C.de confeſ. Et ſicut Sol corpus noſtrum illuſtrat.ita etiam bona fama. ut dicit ipſemet Bal.in cap.ueniens.de teſtib.Et quilibet tenetur ſuum honorem tueri,& conſeruare,& omni lucro pręferre,ut in l.Iulianus.uerſi.1.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſta.ubi inquit tex.*Non enim dolo caret pater,qui honore ꝓprio omiſſo ꝓpter cõpendiũ,alienã inſtitutionẽ maluit.*Ratio ſupra dictorum eſt, quia mala fama nobilem degenerat,plebeium denigrat, fratrem beneficio priuat, fidem minuit,honores tollit,& hominem ſequitur,ſicut lepra leproſum.

16 Secunda exceptio regulæ eſt,quando fama uehemẽs eſſet: quia illa ſola facit indicium ad torturam:Felin.nu. 15.& alij in cap.veniens.de teſtib.Bar.in conſ.191.Bald. in cap.1.de pace iura.firm.in vſib.feud.Paul.Pariſ.conſ.

153.num.22.vol.4.Hyppol.in pract.crimi. in §. diligenter.nu.20.Hierony.Grat.conſi.57.nume.2.vol.2.Ludo. Carrer.in prac.crim. fol.49.num.6.Thom.Gram.deciſ. 34.num.52.Franciſ.Brun.in tracta. de indicijs, & tortu.
17 parte 1.num.32.& Hyppoli.in ſingulari.97. Quę autem dicatur fama uehemens, hoc iudicis arbitrio relinquendum eſt.vt tradit Salycet.in l.fi.C.de quæſtio.tenet idem Bar.in d.con.ſi.191.& Thom.Gram.in dicta deciſ.34.& deciſ.42.& Hyppoli.in dicto ſingulari.97.
18 Tertia exceptio eſt, quando conſtat, Quòd fama habuerit ortū ab honeſtis perſonis,& fide dignis,quia tunc ipſa ſola fama facit indicium ad torturam.Lud.Carrer.in pract.crim.num.19.verſi. Secundum indicium. Salyce. in l.ea quidem.C. de accuſationib.Paul.Pariſ.conſi.153. num.12.vol.2.& facit tex. in cap. qualiter & quando ; il 2.de accuſatio & capitu.cum in iuuentute de purgatio. canoni.non autem à maleuolis, vel improbis. Quod intellige.niſi agatur de re turpi : nam eo caſu non eſſet cōtemnenda fama, quæ ortum haberet à turpibus perſonis ; puta, ſi agatur de re commiſſa in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus : non autem á Doctoribus, vel equitibus,qui non ſolent ibi conuerſari. & ſic de ſimilibus.
19 Quarta exceptio eſt, quando cum fama adeſt dictum officialis denunciantis maleficium cum iuramento.ita reſpondit Barto.in dicto conſi.191.Hieronymus Grat.conſil.136.nume.17.volumine 1. & Ludo. Carrer. in dicto verſi.Secundum indicium.
20 Quinta exceptio eſt, quando cum fama fuga concurrit : quia hoc caſu talis infamatus torqueri poteſt. vt in Auth.de ſanctiſs.epiſ.§.ſi quis autem.collatio.9. & in Auth.de exhiben.reis.§.ſi vero.colla.5.Hanc limitatio-

nem

nem ſcripſit Bar. in l. fi. ff. de quæſtionib. Grat. in conſ. 48. num. 8. vol. 2. Ioan. de Imol. vbi Felin. num. 6. in c. nullus de præſumptionib.

21 Sexta & ultima exceptio eſt, quādo fuit probata fama & ultra famam fuerūt probatæ qualitates & cauſę ex quibus fama originem habuerit, puta inimicitia quæ erat in proceſſu probata, trahens originem à dicta generali petitione totius hæreditatis, vel alia conſimilia: quia tunc fama indicium facit ad torturam. ita Angel. in l. fi. C. de quæſtionib. & ibi Blan. num. 313. uerſi. Fama ibi, ſi vero vltra. Bal. conſi. 502. incipien. quæritur, an per ſolam famam. vbi dicit, quòd tunc ad tormenta venitur per publicam famam, quando orta fuit ex probabilibus cauſis ex quibus ſurgunt indicia ad torturam. Et dicitur orta ex

22 probabilibus cauſis, quando inducitur populus ad ità credendum, vel dicendùm: alias eſſet uana uox populi, quæ exaudiri non debet. l. decurionum. C. de pœnis. Et ideo dicit, quòd ſit iudex in hoc cautus: nam ipſe non credidit probari famam ſimpliciter, ſed cum alio indicio legitimo.

23 Tandem ut in ſupradictis caſibus hoc indicium famę

24 ſuum effectum operetur, ſequentibus requiſitis dicta fama probanda eſt. Primo, quòd teſtes deponentes de fama dicant audiuiſſe à pluribus, & aliquos ex his nominent, etiam ſi interrogati non fuerint. Innocen. in capitu. qualiter. 2. de accuſationib. Bart. in l. de minore. §. plurimum. num. 23. ff. de quæſtionib. Abb. in cap. cauſam. de teſtib. Blan. in d. l. fi. nume. 312. ff. de quæſtionib. Et adeo hoc eſt verum, quod licet teſtes non ſint ſuper hoc interrogati, quòd adhuc debent nominare eos à quibus audiuerunt, ut poſſit iudex perpendere ex eorum qualitate, quanta ſit fides illis adhibenda. Marſil. in dicto §. plu-

rimum.nu.50.& conſil.75.num.22.Secundo, quod illi
25 teſtes dicant id audiuiſſe à maiori parte populi in quo delictum eſt commiſſum. ita not. Bar.in dicto.§.plurimum.nume.19.Bal.in rubri.C.de probationib. Angel. in l.quid ergo.§.quantum. ff.de his qui notan. infamia. & ita concludere videntur Doctores omnes, vt ait Marſil.in dicto.§.plurimum. nu.46. Ex quo infert Bar. in dicto.§.plurimum.num.22.quòd non ſufficit, quòd teſtes deponentes ſuper fama dicant, quòd audiuerunt illud publicè dici. Poteſt enim eſſe quòd audiuerit illud dici in loco publico, ſed tamen à paucis, vel etiam ab vno tantum, ſed opus eſt, quod dicant, quòd illud audiuerunt à maiori parte populi.Et ita communiter teneri affirmat Imola.in l.hæredes palam.in prin.nu.1.ff. de teſtamẽ. quẽ refert Alexan.in conſil.212.nu.5.lib.2. Corneus in conſil. 84. in litera G. lib.1. Et ſunt multi alii eiuſdem ſententię,& opinionis, ſequentes Bartolum in dicto.§.plurimum. quos citat Iul.Clar.in practi. crimi. q. 6.uerſi. Debent etiam,in quo loco dicit, Bartoli opinionem eſſe multum aſperam, quæ ſi in practica teneret,vix reperiretur ex mille teſtibus vnus,qui rectè ſuper fama publica deponeret. Propterea Bal.in cap.litteras.num.2.de præſumptionibus. tenet contrariũ,quod ſcilicet teſtis dicens,ſe aliquid publicè audiuiſſe dici,probat famam,quia publicè intelligitur, id eſt publica uoce à populo.Et hæc opinio Bal.eſt, quæ in practica contra Bar. ſeruatur. vt atteſtatur Caſſador. deciſio. 3.nu.7.de probationib.Et maximè in curia Romana. vt atteſtatur Pariſ.in conſil.52.in fi.lib.3.Ferret.in conſil.168.poſt, nume.19.Bal. opinionem approbat Calca. in conſil.8. nume.11.& Iul.Clar.in dicto verſicu. Debent.addens, quòd omnes alię deberent obſeruãtiam curiæ Romanæ

in materia probationum imitari. Tertio requiritur, quòd
26 teſtes exprimant cauſam aliquam propter quam fama illa ortum habuit, puta ex inimicitia, uel ex minis, uel alia ſimili cauſa. ita Bar. in d. §. plurimum. Sequitur Salycet. in l. ea quidem. C. de accuſationib. Abb. & Doctor. in dicto cap. veniens. de teſtib. Petrus de Anchara. conſi. 253. Paris de Puteo. in tracta. ſyndicatus. in uerbo. tortura. verſi. An fama. Nat. conſi. 362. num. 9. Corneu. conſi. 198. vol. 2. Deci. conſi. 37. Pariſ. conſ. 27. nu. 36. vol. 2. Quarto deniq; requiritur, quòd fama præceſſerit accuſationem. ita Anchar. conſi. 253. & de hac materia uide latius Hyppol. in ſingul. 97. Gramm. uoto 34.

27 Septimo per plures teſtes erat probatum in proceſſu, quod poſt delictum commiſſum dictus Môſerratus Bertran non fuerat uiſus liberè deambulare prout antea quotidie ſolebat, immo ſemper latitando: ex quibus inducitur fuga poſt delictũ. Quid autem dicta fuga operetur, nũc uideamus; Et puto ſic eſſe diſtinguendum, aut quæritur, an fuga probet delictum, aut quæritur, an fuga faciat indicium ad torturam, pro quibus plenè examinandis, & decidendis, duas proponam concluſiones.

28 Prima concluſio erit, quòd fuga non probat delictum tex. eſt in l. lege Cornelia. ff. ad Sillani. & in l. 1. §. ſin autem poſt commiſſum. C. de raptu virg. & in §. ſuſcepto. in Authẽti. de exhibẽ. reis. col. 5. & in l. raptores. C. de epiſcop.
29 & cleri. Et adeo dicimus hanc regulam eſſe uerã, quòd ſi eſſet ſtatutum diſponens quod fuga probet delictum tale ſtatutum non ualeret. Ratio eſt, quia dictum ſtatutũ abſq; dubio eſſet contra ius commune, quo cauetur, neminẽ ex præſumptionibus eſſe damnandũ. vt in l. abſentem. ff. de pœnis. l. 1. §. Diuus. & in l. fi. ff. de quæſtionib. & in l. milites. §. oportet. ff. eo. titu. Hanc opinionem tenet

Roman.in l.lege Cornelia.num.3.ff.ad leg.Cor.de ſicar. vbi plura allegat fundamenta. Quam etiam ſequitur Cato.Sacchus in repeti.l.admonendi.num.61.ff.de iure iur. Hanc tamen ſententiam interpretandam eſſe arbitror, niſi contra fugientem eſſent manifeſta delicta, & delicti qualitas pœnam mortis poſtularet, quia tunc valet ſupra dictum ſtatutum.ex ſnīa Philip.Decij poſt Felin.& alios Doctor.qui tenent contra opinionem Romani in c.ſicut. nume.65.cum ſequentib.de proba.vbi pro utraq; parte adducit plura fundamenta.

30 A prædicta tamen concluſione excipiuntur ſex caſus relati per Felin.in cap.nullus.de præſumptio.à nu.1.vſq; ad fi.Quos etiam ponit Hyppoli.in repetitio.Rubri.C.de probationib.num.259.cum alijs.& in prac.crim.§.diligenter, nume.41.& ponit eoſdem caſus, & limitationes Diaz de Luco.in regu.303.& Petrus Dueny.in reg.389. vbi addit alios duos caſus: quos omnes per prædictos videre poteris.Nec curo hic illos adducere, cum ad rem noſtram minime pertineat, tum ne magnam facerem diggreſſionem.

31 Secunda concluſio eſt, quod fuga regulariter facit indicium ad torturam contra fugientem.vt ſcribentes in l. fi.ff.de quæſtio.& per Angel.Aret.in tract.de maleficijs. in verbo.quod fama publica.num.46.& latè per Hyppoli.de Marſil.in l.fi.& in pract.criminali.§.diligenter. num.41.Roma.in repetitio.l.admonendi.num.57.ff.de iureiuran.& ibi Iaſ.in lectura.num.88.& in repetitio.nu. 169.Ioan.de Imo.& ibi Felin.num.3.in capitu.nullus. de præſump. Quod ita reſtrigendum eſt, vt procedat, quando quis poſt delictum commiſſum etiam ante accuſationem & inquiſitionem, ac citationem contra eum factam ſe abſentauit.uel au fugit,ſeu latitat, quia tunc ta-

lis fuga ſeu latitatio facit indicium ad torturam ; vt latè Plot. in repetitio. l. ſi quando. §. 53. num. 8. & Hyppol. in ſingul. 114. & ſingu. 497. Secus autem ſi aufugit poſtquã
32 fuit accuſatus, uel inquiſitus ; quia tunc ſi aufugit, talis fuga contra eum non facit indicium. ita dixit Bart. in l. 1. num. 1. ff. de his qui ante ſenten. mor. ſibi conſciuer. quia cuilibet eſt licitum redimere ſanguinem ſuum. vt Bart. in dicta l. 1. ubi dicit, quòd quando aliquis eſt accuſatus de crimine capitali, ſi aufugit, non eſt præſumptio contra eum. Quod dictum ſequitur Felin. in dicto cap. nulluſ: num. 6. de præſumptionib. Soci. in regul. 164. in 3. limita. Petr. Dueny. in regu. 390. in ultima limitatio. & in regu. 391. in princ. & Diaz de Luco. in regul. 303. in pri. ſub limi. quartæ fallentiæ. uide etiam latè Matheſillan. qui multos alios allegat in ſingul. 145. in adnotatione. Quod quidem exiſtimant eſſe ampliandum, in caſu quo ſolum habeatur ſuſpitio, quòd contra eum formatur accuſatio. vel inquiſitio : quia tunc ſi aufugiat, dicta fuga non faciet indicium ad torturam, ideo quia iuſtus adeſt timor fugiendi, & iuſtè debuit timere comminationem. per tex. in l. miles. §. ſocer. ff. ad leg. Iul. de adul. ibi. *Sed accuſationem parante, & probationibus inſiſtente ac imminente*. & ita expreſſe per illum tex. tenet Ludoui. Roma. in l. lege Cornelia. nume. 2. ff. ad Sillan. & ibi Ioan Igne. nume. 15. vide Matheſilla. in dicto ſingul. 145. nume. 2. vbi quamplurimos idem ſentientes allegat. Pro quo faciunt dicta quæ cummulauit Hyppol. in l. 1. in prin. col. 10. ff. de quæſtionib. ubi latè ſcripſit. quòd idem operatur timor ſeu ſuſpitio rei, quòd exiſtentia ipſius rei. De quo etiam per eundem Hyppol. in conſ. 46. num. 37. & plenè per Nicola. Boer. in deciſ. 215. per totum & maxime num. 29. ubi plenè proſequitur materiam fugæ.

Scias tamen, quod hoc vltimum reſtringitur, & limitatur, quando alia indicia ſeu ſuſpitiones laborarent contra fugientem, quia tunc etiam fuga facta poſt accuſationem facit contra eum maximum indicium & ſuſpitionem. arg. tex. in l. fi. C. qui numero. tutel. ſe excuſ. Et ita expreſſe per illum tex. tenet Roma. in dicta l. lege Cornelia. in fi. Eandem opinionem tenet Socin. in regu. 162. in 2. limita. Ioan. de Amicis. in conſi. 37. nume. 7. Ioan. Cora, in dicta l. admonendi, num. 79. & ibi Petr. de Tholo. num. 77. & Ioan. Igneus in dicta l. lege Cornelia. nume. 13. in fi. Atq; ideo in caſu noſtro, cum ultra fugam & latitationem dicti Monſerrati Bertran, etiam poſt accuſationem ſeu denuntiationem factam adeſſent contra eum alia indicia de quibus ſupra; dictam fugam ſufficiens facere indicium ad torturam fatendum eſt.

34 Pariter etiam dicendum eſt; ſi cum fuga poſt citationem concurrat bannum decem, uel uiginti dierum, quia tunc fuga quoque facit indicium ad torturam.. ita Ludo. Carrer. in practic. crim. uerſicu. Tertium. in fi. nume. 113. ibi, ſi uero aufugit poſt citationem. Bald. in l. 1. C. de hæredib. inſti. Paul. de Caſtr. in l. raptores. C. de epiſcop. & cleri.

35 Tandem pro defenſione illorum, contra quos fuga facit indicium, addendum eſt, ꝙ in caſibus in quibus fuga inducit aliquam præſumptionem, uel indicium, ſi fuga poteſt modo aliquo colorari, puta, quòd dicat ſe non deliquiſſe, ſeu ſe abſentaſſe; quia timebat de facto occidi à conſanguineis occiſi, uel de facto capi, & detrudi in carceres, vel dicat ſe iuiſſe pro uoto explendo, aut pro mercantijs: nam tunc ſi hæc potuerunt probari, indicium

36 inductum purgabitur. Alioquin, ſtabitur eius iuramento, quia præſumptio taliter inducta tollitur per iuramen-

ramentum ipſius fugientis.ita Cyn. in l.fi. C. de requir. reis. Quòd latè proſequitur Hyppoli.in prac.§.diligēter. nume.45.Mathe ſilla.in dicto ſingul. 145.in fi.& Hyppoli.in ſingul.114. & Ludo.Carrer.in prac.in dicto verſic. Tertium.nume.113.

Octauò & vltimo in proceſſu extabat probatum per vnum tantum teſtem de viſu, ꝙ dictus Monſerratus Bertran incontinenti poſt iactum arcabuſij, quod dictus Petrus Bertran fuit interemptus viſus fuit fugere à loco de-
37 licti. Quod quidem indicium quantumuis magnum, licet per ſe non operetur ob defectum probationis, quia in ſua ſpecie nō erat perfectè probatum; tñ valet ad præſtādum cæteris adminiculum per illud vulgatum dictū. *ſingula quæ non proſunt multa collecta iuuant.* ſecundùm Bar.in l.2.§.ætas autem.de excuſationib.tutor.& eſt glo. fi.in l.inſtrumenta.C.de probationib.& glo.1.in l.ſtipulatus.ff.de vſur. tradunt Doctor.in cap. cum cauſam.de probationibus. Et ꝙ id quod per ſe non operatur præſtet cæteris adminiculum. probatur in gloſ.in verbo. ex cauſis.in cap. accedens.2. vt lite non conteſta. quam ibi ſequuntur Doctores & Soci.iun. conſil.3. nu.16. vol.4. conſi.26.nume.14.eo.volum.conſi.112.in fi. volum.1. conſi.8.in fi.vol.2.& conſi.34.nu.6.& conſil.38.nu.26. volum. 4. Et tanto magis hoc eſt verum in partibus in quibus iudici datur arbitrium procedendi in criminalibus, quia tunc poteſt procedere in cauſa prout ſibi viſum eſt. iuxta l. 3. verſic. Tu magis.de teſtibus. ff. atque etiam in materia torturæ in qua indicia ſunt in quocunque iudice arbitraria. vt tenet Hyppoli. in pract.crimi. §.diligenter.nume.24.& in l.fi. nume.2. de quæſtionib. Bald. conſil.95. nume.6. volum.1. & in l.obſeruare. C. quando appel. non recipian. & Grammatic. conſil. 14.

num.6.& latè Menoch.de arbitrar.iudi.lib.2.centuria.3.Caſu.270.

Et hæc omnia quæ ſupra diximus ſunt, quæ in pceſſu ſuper dicta nece contra dictum Monſerratum Bertran cõſtabãt. Ex quibus fuit dubitatũ, an ſufficiẽter ibi eſſet probatum, ad condemnandum eundem Monſerratum Bertran pœna ordinaria dicti homicidij, quæ eſt pœna mortis, vel an indicia propoſita, & perfectè in ſua ſpecie probata ſolum ſufficerent ad ſubijciendum illum quæſtionibus ſiue tormentis. Et primo, quòd non eſſet ſufficiens probatio ad condẽmandum pœna ordinaria
38 delicti patet. Nam ſufficiens probatio regulariter dicitur illa quę fit p duos teſtes, cum in ore duorum vel triũ ſtet omne verbum. l. vbi numerus. ff. de teſtib. & probatur in iuribus patriæ in vſati. Teſtes antequam. vbi teſtis vnius, quamuis ſit ſplendidæ & idoneę perſonæ reprobatur. & in vſati, accuſatores. vbi deciditur, duos vel tres teſtes ſufficere ad probanda quæcunque negocia & quòd teſtis vnius, & legibus, & canonibus, improbatur. & in vſati duo teſtes, in quo habetur, quòd duo teſtes idonei ad omnia probandum ſufficiunt. Prętcrea, cũ in criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores, vt in l. fi. & ibi Doctor. C. de probationib. non ſufficerent adhuc duo teſtes, niſi illi eſſent idonei, & omni exceptione maiores, quia alias non diceretur
39 legitima probatio. Nam tunc dicitur legitima probatio quæ fit per duos teſtes omni exceptione maiores. ut eſt tex. in cap. conſultum. in pri. reſpon. ex. de ſponſalib. & glo. in cap. atſi clerici. ex. de iudi. & in l. cum in ſ bito, in verbo, legitimis. ff. de probatio. Et dicuntur
40 omni exceptione maiores, qui nulla exceptione legitima repelli poſſunt. glo. notab. in cap. 1. de conſan gui. &

alnni.

affini.& ibi Panor.glo.in uerbo.idoneos in.§.item uerborum inſtitu.de inutilibus ſtipulatio.Bal. in l.optimã. in 2.colum. C. de contrahen. & committen. ſtipula. Alex. conſil. 166.in primo uolum. & uide Caſſan. in conſuetudi.Burg.titu. deziuſtices.§.7.in uerbis. ſouffiſãment proueæ.num.4.Et cum in dicto proceſſu non fuerint reperti duo teſtes de ipſo facto, & maleficio, ſed ſolum unus teſtis prout ſupra dictum fuit, qui cum ſit idoneus,& omni exceptione maior, ex eo quòd nõ fuit repulſus aliqua legitima exceptione,tantũ facit ſemiplenam probationem, & ſic ſufficiens inditium ad torturã. Merito igitur concludendum eſt,in dicto proceſſu non fuiſſe ſufficientem & legitimam probationem ad condemnandum pœna ordinaria dicti delicti.Ego maxime, quia probationes omnes, quæ ſunt in dicto proceſſu de per ſe tantum faciunt indicium ad torturam. ut latius ſupra oſtenſum eſt.

Pro tamen ſolutione huius contrarij & reſolutione huius deciſionis, ſic eſſe reſpondendum arbitror. Quòd quamuis in dicto proceſſu tantũ de ueritate facti conſtet per unum teſtem de uiſu,tamen cùm in eodem proceſſu ſint tot probationes,& indicia perfectè in ſua ſpecie probata, quæ uidentur excedere efficaciam unius teſtis de uiſu, & omni exceptione maioris, concludendum eſt, adimpletam eſſe plenam probationem ad effectum condẽnandi, Sed quia hęc requirũt maiorẽ declarationẽ, exiſtimaui hoc in loco pauca de probationum coniunctione,illa ſcilicet,quæ rem noſtram decidunt referenda eſſe.

41 Regulariter in iure receptũ eſt, probationes imperfectas in criminalibus non eſſe coniungendas ad plenã probationem faciendam. ità Iaſ.in repetitio. l.admonendi.

nendi.nu.157.circa med.ibi in verſic.Item caue.Dyn.in l.2.de excuſationib. tutor. Bal.in l.ſi quis ex argentarijs. §.1.nu.3.ff.de edendo.& in l.3.§.2.ff.de teſtib.& eſt bona gl.in cap.veniens. in uerbo. illorum extra de teſtibus. Pariſ.in conſi.152.verſic.Præterea tollitur.uol.4.Dec.in cap.cum cauſam. nume. 10. verſic. Secundo limitatur. de probationibus. Hyppoli.in conſil.20.nume.48.& in prac.§.expedita.Caſia.Lup.in dicta l.admonendi.nume. 153.& Grat.in conſil.47.& conſil.50.volum.2.

Quam regulam multi contrarium ſentientes controuertunt. Et primo Alberi. in l.2.§.fi.ff.de excuſationib. tutor. ubi dicit, in criminalibus probationes coniungi. Bald. in l. excipiuntur. in ſummario. ita expreſſe inquit, quòd ex pluribus concurrentibus augetur delictum, & quòd ex multis delictis reſultat plena probatio etiam ad condemnationem capitalem, tenet idem Barto.in l.1.§. idem Cornelio.nu.3.ff.de quæſtionib. ubi quęrens an dictum unius teſtis integri cum alijs indicijs faciat plenam probationem reſoluit, quòd ſic per illum text. & allegat gloſſ.in l.2.ff.de excuſationibus tutorum. in uerbo legitimis. in qua habetur, quòd duæ præſumptiones cum aliis indiciis faciunt plenam probationem, quia ſingula, quæ non proſunt multa collecta iuuant. ut in leg. rationes, & leg. inſtrumenta. C. de probationibus. Quam rationem ita eſſe intelligendam arbitratur, ut procedat, quando plura tendunt ad perficiendum unũ totum tunc quæ ſingula non proſunt, multa collecta iuuant. Et ponit exemplum in pariete, & in tecto, quæ unumquodque per ſe non facerent domum unam, ſed ſimul iuncta ſic. Pariter dicendum eſt, quòd quando multæ probationes tendunt ad faciendum unum totum, ſcilicet ad faciendam fidem iudici, tunc ſingula,

gula, quæ non proſunt multa collecta iuuant.
Sed ſtando primæ opinioni, quam dicit eſſe communem Anto. Gabr. in lib. 1. de probationib. concluſio. 1. num. 26. eam tamen ſcribentes ueram fatentur, quando probationes eſſent in ſua ſpecie imperfectæ, ut puta, quod eſſet tantum unus teſtis de ueritate, unus de fama, unus
42 de indicio: quia tunc probationes in criminalibus non coniunguntur. ex quo dicta probatio non ualet, quia in ſua ſpecie eſt imperfecta, ideo quòd ſinguli teſtes non probant prædicta: quia ad unumquodque probandum requiruntur duo ſaltem. l. fina. C. famil. herciſcun. Innoc. in cap. ſicut. de ſimo. Alex. conſi. 355. colum. 2. in fi. & conſ. 292. colum. 3. & alibi conſi. 181. col. 2. uerſic. Rurſus. uolum. 2. ubi dicit, quòd ubicunque contingat indicium probari, ſi unum indicium probetur per unum teſtem, & aliud per alium, tales non iunguntur ad faciendum unum indicium perfectum, quia unumquodque de per ſe eſt imperfectum. Abb. & Fely. in cap. cum
43 cauſam. ubi materiam iſtam latiſſimè habes. Secus uero eſſet, quando probationes eſſent in ſua ſpecie perfectæ, ut puta, quia eſſet unus teſtis de uiſu, duo de fama, duo de indicio: nam tunc imperfectæ probationes in criminalibus coniungi poſſunt ad plenam probationem faciendam. tenet Bal. in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. nu. 3. ff. de edendo Alex. in conſil. 18. uolum. 4. & conſil. 13. uolum. 1. & conſil. 150. uolum. 5. & conſil. 180. uol. 2. Abb. in cap. cum cauſam. uerſi. Idem uidetur. de proba. & ibi Felyn. in uerſic. Limita iſtam concluſionem. uide Anto. Gabr. & plures per eum relatos idem ſentientes. in lib. 1. de probationibus. concluſio. 1. nume. 31.
44 Pariter quoque à prædicta regula excipiendum eſt, quando quælibet ſpecies probationum licet de per ſe imperfecta

fecta

fecta ad plenam probationem faciendam, eſt tamen ſemiplena probatio, quia tunc, concurrentibus alijs indicijs, ſeu coniecturis, dictę probationes coniungi poſſunt ad faciē dum plenam probationem: ita Bal. in l. ſpadonē. §. qui iura. ff. de excuſatio. tuto. Anchar. conſil. 176. in fi. Areti. conſi. 65. col. 2. verſi. Quod quartus teſtis. Butri. in c. fi. col. 5. verſi. Quòd ſi recepti ſunt. de iureiuran. Salyc. in l. bonæ fidei. col. 9. verſ. viſisq; ſemiplenam. C. ſi cert. peta. & Aym. Crau. in conſ. 178. nu. 3. vbi concludit, ex dicto ſocii criminis in criminib. occultis, iuncta infamia rei, cauſari ſemiplenam probationē, & ſi cum his cōcurrant alia plura indicia excedentia efficaciam vnius teſtis oī exceptione maioris, ſenſeri plenā ꝓbationē impletā.

45 Ex quibus reſoluo; quòd cum in proceſſu contra dictum Monſerratum Bertran extaret vnus teſtis de veritate facti, qui vt ſupra dictum eſt, numeri facit ſemiplenam probationem, & etiam cōſtaret per duos teſtes, de tempore & loco conteſtes, quòd ipſe extra iudicialiter confeſſus fuerat; ſe ictu arcabuſii occidiſſe dictum Petrum Bertran patruum ſuum, quæ confeſſio ita probata faciebat aliam ſemiplenam probationem, & ſic erant iſtæ probationes in ſua ſpecie perfectæ, eſſentq; alia indicia & adminicula cōtrą eundem vt latè ſupra oſtenſum eſt, dictas probationes poſſe coniungi, ad faciendam plenam & ſufficientem probationem ad condemnandum pœna ordinaria delicti. Prout ita concluſum fuit in Regio criminali concilio cōtra eundem Monſerratum Bertran die 20. Auguſti. 1582. qui prædictis meritis attentis, fuit pro dicto homicidio ad mortem condemnatus, & cum effectu laqueo per collum in alta furca ſuſpenſus. Et antea die 2. Iunii, 1581. ſecundùm eandem opinionem fuerat idem concluſum in eodem Regio concilio,

lio, in facto fiſci procuratoris, & partis inſtantis contra. 1
B. delatum & inculpatum de pluribus necibus in perſonas certorum perpetratis, quorum cadauera reperta fuerunt ſepellita in domo dicti B. & de aliis criminibus, & delictis, de quibus erat multum infamatus cōtra quem
ſuper dictis necibus tantum extabat vnus teſtis de viſu 2
ſocius criminis, & conſtabat valde de ſua infamia, quæ iuncta cum dicto ſocii criminis faciebat ſemiplenam probationem. vt ſupra dictum eſt. Concurrebant etiam contra eundem tot indicia adeo vrgentiſſima, quæ clare videbantur excedere efficaciam vnius teſtis omni exceptione maioris; & ſic fuit viſum adimpletam fuiſſe contra eundem. B. plenam probationem: & ſufficientem ad capitaliter condemnandum. Et ideo dicta die fuit concluſum dictum B. eſſe decapitandum, prout decapitatus fuit. Quæ omnia, in caſibus ſimilibus, & occurrentibus, in proceſſibus contra prædictos factis, & in dictis concluſionibus videri poterunt.

Cap. 18.

An non obſtante lege Prouinciæ, quæ decidit, cauſas tam ciuiles, quàm criminales, non eſſe à Prouincia extrahendas, poſſit dominus Rex cum eſt abſens ab illa Prouincia, facere gratiam ſeu remiſſionem delictorum; ceſſante partis inſtantia.

1 *Cauſę neque ciuiles, neque criminales, à Principatu Cathaloniæ extrahuntur: ſed ibi fine debito terminatur.*

2 *Dominus Rex cum abſens eſt à Cathalonia, an poſſit facere gratiam ſeu remiſſionem delictorum, ceſſante partis inſtantia?*

3 *Concluſio Regij concilij.*

In

1 IN hoc Principatu regulariter ſancitum eſt, ne cauſæ tam ciuiles, quàm criminales, ab eodem extrahantur, ſed in eodem eſſe per tractandas, & fine debito terminandas. vt in cap. Regis Ferdinandi II. in prima cu-
2 ria Barcinonæ. cap. 5. ſub titul. de iuriſdictio. omn. iudic. videretur igitur dicendum, prædicta lege obſtante, Dominum Regem abſentem à Principatu, non poſſe etiam attento partis inſtantis conſenſu, facere gratiam ſeu remiſſionem delictorum: cum illa gratia reſultet ex factis, de quibus cauſa in dicto Principatu eſt introducta. Sed dicta gratia debet obtineri à Domino Rege, cum præſens eſt in Cathalonia, vel à Locumtenente generali: qui eius repræſentat perſonam: vel ab officialibus in dicto Principatu exiſtentibus ad quos ſpectet.

Contrariam tamen opinionem veriorem eſſe exiſtimo: nam conſtitutio ſupradicta, & aliæ ſimiles leges municipales intelliguntur de cauſis qui requirunt cauſæ cognitionem: ideo, quòd in eis verſatur intereſſe partis in iudicio deducibile. Nam illæ ſunt cauſæ. quæ prædicta lege obſtante non poſſunt extrahi à Prouincia, & nõ de aliis cauſis nullum intereſſe priuatum tangentibus, & ſic non comprahendunt res, quæ ſunt gratiæ procedentis ex mera liberalitate Domini Regis, ad quem ut ſupremus ſpectat, ceſſante partis inſtantia, poſſe remittere pœnas delictorum, tam corporales, quàm pecuniarias; etiam poſt ſententias iniudicatum tranſactas. gloſ. in l. 2. in uerbo. concedi. C. de inius nocan. quæ eſt communiter ab omnibus approbata. ut dicit Pariſ. conſi. 1. numero 1. lib. 4. & nume. 59.

3 Et ſecundùm hanc ultimam opinionem fuit concluſum in Regio criminali concilio Cathaloniæ die 7. Nouembris.

uembris. 1581. in facto ſupplicationis oblatę pro parte Hieronymi, & Ludouici Gomar ciuitatis Illerdæ in effectu deducentium, ꝙ cum ipſi obtinuerint gratiam & remiſſionem à S.C.R. Maieſtate, quæ fuit data in ciuitate de Badaios Regni Caſtellæ die 1. menſis Iunij. 1580. ab inuaſione facta per Hieronymum Valls, contra quendã Eccleſiaſticum Iacobum Sapena nuncupatũ, & in dicta rixa quodam ictu arcabuſij dictus Valls uulnerauerit Franciſc. de Pons, & ea de cauſa proceſſus regaliæ factus extiterit, & eiecti fuerint à pace & tregua, & à cui dari Dñi Regis, ꝙ deſpublicentur attẽtis dicta remiſſione & gratia, ab eis obtenta nulla exiſtente contra ipſos partis inſtantia; & quod reducerentur in amorem Dñi Regis. Et facta relatione per Damianum Offet dicti Regij concilij Doctorem, & negocij relatorem, fuit concluſum, ꝙ dicti Hieronymus, & Ludouicus Gomar, pro obſeruantia dictæ gratiæ. & remiſſionis, quoad dictum delictum deſpublicerentur, & reducerentur in amorem Domini Regis, & ꝙ ꝑ his fierẽt pręconizationes ſolitę, & ſtilatæ.

Cap. 19. In quo quæritur, qua pęna puniendus ſit ille, qui in cauſa capitali aduerſus reum falſum teſtimonium dicit.

1 *Lingua eſt omni ferro nocentior.*

2 *Teſtis contra aliquem falſum deponens, triplicem facit deformitatem, periurij, iniuſtitiæ, & mendacij.*

3 *Teſtis falſum deponens, tribus perſonis obligatur.*

4 *Teſtis falſus tribus pœnis afficiendus eſt.*

5 *Teſtis qui falſum aduerſus reum in capitali cauſa teſtimonium dixit, puniendus eſt eadem pœna, qua puniretur reus ipſe, ſi criminis conuictus foret.*

6 *Concluſio Regij concilij.*

M Cum

1 CVM lingua ſit omni ferro nocentior, & non minus occidat hominem qui falſo teſtimonio innocentem opprimit, quam qui ferro necat. vt atteſtatur Iodoc. in practi. cap. 70. nu. 4. nimirum ſi leges tam diuinæ quàm humanæ, falſum teſtimonium cõtra proximum,
2 grauiſſimis pœnis vetarunt. Nam qui falsò contra aliquem atteſtatur triplicem facit deformitatem, periurij ſcilicet iniuſtitiæ, & mendacij, ita S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 4. vbi tenet, non ſolum periurij deformitatem ſemper eſſe peccatum mortale, cum teſtes non admittantur niſi iurati, verum etiam, & iniuſtitiæ deformitatem idem flagitium facere, cum violetur iuſtitia, quod in ſuo genere peccatum eſt mortale; ſicut quælibet iniuſtitia. Et ideo, in præcepto decalogi falſum teſtimonium ſub hac forma interdicitur: cum dicatur in Exodo. *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.* Ob mendacium etiam eſt peccatum licet non ſemper mortale, quod latè explicat Nauar. in Manuali. in cap. 18. de octauo præcepto decalogi.
3 Sicque per Rom. Pontific. conſtat falſum teſtem tribus perſonis obnoxium eſſe. Primum Deo, cuius præſentiam contemnit. Deinde iudici, quem mentiendo fallit. Poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio lędit. proba
4 tur in cap. 1. de crimi. fal. Et ideo inquit gloſ. in d. cap. 1. in verbo. lędit. talem teſtem tribus quoque pœnis afficiendum eſſe. Primo, quòd ſeptennis pœnitentia ſibi iniungatur, ideo quòd Deum offendit pro periurio. ita eſt tex. in c. quicunque. 6. q. 1. ubi quicunque ſciens, ſe periurauerit, quadraginta dies in pane, & aqua, & ſeptem ſequentes annos pęniteat, & nunquam ſit ſine pęnitentia, ſcilicet interiori. ut ibi in glo. in verbo. ſine. & nunquam

in teſti-

in teſtimonium recipiatur. Secundo, quia iudicem deluſit, infamabitur. vt in c.ſi quis conuictus. 22.q. 5. ibi. *Hi vero qui in periurio conſenſiſſe probatur, poſtea ab omni teſtimonio ſunt remouendi, & ſecundum legem infamia notabuntur, vel etiã extraordinariè puniri poſſunt.* ut eſt glo.in cap. 1.in verbo.iudici.ext.de crimi.fal. Tertio denique, quia proximum lædit, punietur iuxta modum lęſionis.arg.tex.in c.nihilominus.3.q.9. hoc eſt, ꝙ tenetur alia quacunque pœna, quæ irrogatur ex crimine de quo reum per falſum teſtimonium lædit.teſte glo.in dicto cap.1.in verbo.lædit.ext.de crimi.fal. Et ſuper hoc vltimo caſu uerſatur noſtra quæſtio.

5 Atque ideo, ſi quis in cauſa capitali falſum aduerſus reum teſtimonium dixerit, puniendus erit eadem pęna, qua puniretur reus ipſe, ſi criminis cõuictus foret, quod legibus diuina, & humana probatur. Etenim in lege diuina ita ſcriptum eſt, *Si ſteterit mendax contra hominem, accuſans eum præuericationis, ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt ante dominum in conſpectu ſacerdotum, & iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentiſſimè perſcrutantes inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium, reddant ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferens malum de medio tui, vt audientes cęteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.* ita Deutero. cap. 19. in fi. concordat Prouer. 19. uerſ. 5. ibi. *Teſtis falſus non erit impunitus; & quia mendacia loquitur non effuget.* Danielis præterea. 13. habetur, quòd caſtiſſima Suſanna ab impudicis ſenibus falsò adulterij accuſata eſſet, ideo quòd eius concubitu frui non poterant, & ideo ad mortem duceretur, exaudiuit eam Deus orãtem, & per puerum Danielem proprio ore conuictos ſenes iure talionis populus interfecit. Et in lege quoque humana ci-

uili ſancitum eſt, quòd ſi quis in cauſa capitali, & in capitis ſupplicio falſum teſtimonium dicat, ſi alius falſo teſtimonio pœnas, criminis cauſa pati debeat, ſubijcietur eidem, pœnam talionis paſſurus. ut probatur in l. 1. ff. ad leg. Cor. de ſicar. ibi. *Quive falſum teſtimonium dolo malo dixerit quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur*. & ibi tenet idem Bar. & Bald. in cap. 1. in princip. de pace tenen. & eius uiolatoribus. Iaſ. in l. & ſi legibus. nume. 6. C. ſi contra ius uel utili. publicam. Caſſan. in conſuetu. Burg. in titul. de ſretraicts. §. 2. nume. 39. Iodoc. in practi. crimin. cap. 70. nume. 1. 2. 3. & 4. Couarru. in §. 7. primę partis relectionum. nu. 6. & Gregor. in Syntagma. lib. 36. cap. 5. nume. 12. ſuper quo etiam in hac Prouincia legem ſcriptam habemus in capit. 13. curiæ anni. 1542. qua lege ſancitum eſt, quòd qui falſum in cauſis criminalibus teſtimonium dixerit, tam defendendo, quàm offendendo, eandem ſubeat pœnam, quàm paſſurus fuiſſet reus contra quem falsò atteſtatur: ſi eius dictum uerum fuiſſet. Quam legem interpretandam exiſtimo, ut procedat, niſi teſtis falſum dixiſſet in his, quæ acceſſoria ſunt, nec ad ſubſtantiam actus pertinerent, quia tunc falſitas, pœna extraordinaria punienda eſt, quemadmodum notat Specula. in titu. de teſte. §. 1. uerſi. Item quòd aliquid de ſuo. nume. 87. & ibi Ioan. Andr. Angel. in l. Lucius. ff. de his qui notá. infamia. Hyppoli. in ſingul. 76. Innocent. in cap. fraternitatis. de hæretic. Cui ſententiæ ſuffragatur, quòd falſitas minime punitur, ſi contingat in his, quæ ſiue uera, ſiue falſa ſint nemini nocere poſſunt. glo. in l. damus. C. ad leg. Cor. de fal. quàm Docto. ibi ſequuntur. & Socyn. in conſi. 104. lib. 1. Hyppoli. in l. 1. §. præterea. nume. 14. ff. ad leg. Corne. de ſicar. & Socin. in conſil. 185. lib. 2. qui hanc opinionem atteſtatur

ſtatur communem eſſe. Et ad hoc ipſum eſt gloſ. Abb. Imola. & Doctores in capit. quanto. in uerbo. nomine patris. de iureiuran. Quando uero dictum falſi teſtis eſt circa ſubſtantialia in quibus proximo nocet, tunc eadem pœna ipſæ teſtis puniendus eſt, ut ſupra dictum eſt. Et ſic intelligendæ ſunt leges falſos teſtes punientes. Hocque modo admittuntur pœnæ aduerſus eoſdem. ut atteſtatur Couar. in prima parte relectionum. §.7. nume.6. uerſic. Pœnæ uero. Et ſecundùm hanc theoricam fuit in Regio concilio concluſum die 5. Aprilis. 1582. in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra Michaellem Vtrolis bainerium ciuem Barcinonæ delatum, & inculpatum, quòd in cauſa, quæ in Regio concilio ducebatur inter dictum fiſci Procuratorem Regiæ curiæ ex una, & Petrum, & Franciſcum Caſſadors fratres partibus ex altera, ratione proceſſus regaliæ formatæ in uim uſatici Barcinonæ incipientis authoritate & rogatu, & alias ſuper crimine læſæ Maieſtatis teſtimonium perhibuerat, & poſt modum medio iuramento in uilla Tameriti de litera Regni Aragonum aſſerendo falſum teſtimonium in Regio concilio protuliſſe contrarium affirmauerat, falſa etiam crimina diuerſis perſonis impingendo, & quòd captus poſt prædicta, falſa eſſe, quæ in uilla Tameriti de litera dixerat, medio etiam iuramento confeſſus fuit, aſſerendo, ſe ſpe promiſſæ pecuniæ, & alias, ea omnia dixiſſe, qui ob eam cauſam, & eius falſi teſtimonij in dicta cauſa capitali criminis læſę maieſtatis fuit declaratus reus mortis, & quòd ſuſpenderetur in alta furca laqueo per collum taliter, quòd naturaliter moreretur, & anima ab eius corpore ſepararetur. Et ita fuit executum.

Cap. 20. An à marito debeantur vxori extra domum alimenta, quando vxor receſſit ab eius domo propter malas tractationes, & eiuſdem mariti ſæuitias.

1 *Alimenta non ſunt vxori præſtanda per maritum extra eius domum.*

2 *Alimenta in domo mariti vxori debentur: rationibus hic inſertis.*

3 *Alimenta vxori à marito non debentur, quando ipſa à domo mariti ſine illius voluntate ſe abſentat.*

4 *Alimenta ſunt præſtanda à marito vxori extra domum, quando ipſa receſſit culpa mariti.*

5 *Monachus litigans cum Abbate, debet ab eodem Abbate habere ſumptus litis.*

6 *Alimenta legata alicui quoad cum aliquo morabitur, ſi legatarius non poteſt morari in illa domo propter aliquam iuſtam rationem, nihilominus debebuntur legatario extra illam domum.*

7 *Alimenta debentur vxori de redditibus dotis in domo mariti, etiam ſi non aſcendant ad quantitatem alimentorum.*

8 *Vxori licitum eſt fugere, quando ipſa acriter à marito verberatur, & tunc extra domum ei alimenta debentur.*

9 *Culpa quando dicitur eſſe mariti, quòd vxor ab eius domo recedat.*

10 *Timor iuſtus quis dicatur.*

11 *Vxori bona mariti ſunt tacitè obligata pro alimentis debitis.*

12 *Concluſio Regij concilij.*

Berta

BErta vxor Titij ad Prouinciæ præſidem acceſſit, in effectu coram eo deducens, Titium eius virum adeo eam odio proſequi, quòd à multis ab hinc annis, nec dormiendo, nec comedendo, nec alias vt maritus & vxor conueniebant, ſed quòd illam multis malis tractationibus, & ſæuitijs oppreſſam habebat, pluries eidem mortem varijs & ex cogitatis modis machinando, ſupplicans propterea, ipſam à viri ſæuitijs, & furoribus, ob imminens vitę periculum releuari, & in loco tuto, & honeſto ſequeſtrari, ac dictum uirum ſuũ ex dictis machinationibus debitè puniri. Præſes autem cauſam ad ſe euocauit dictamq; Bertam cauſa cognita, in quodam monaſterio ſequeſtrare fecit. Et quia durante hac lite, ac ſequeſtro, dicta Berta petijt alimenta ſibi à dicto eius viro iuxta perſonarum qualitatem, & bonorum facultatem præſtari, fuit dubitatum, an dicta alimenta extra viri domum præſtanda eſſent?

1 Et quòd maritus alimenta præſtare nõ teneatur, probatur primo per tex. in cap. ſignificaſti. iuncta ibi glo. in verbo. materiam adulterandi. de diuortijs. ubi, vxor quę notoriè fornicata eſt, petens mariti reſtitutionem repellitur. & glo. ibi in dicto verbo. materiam adulterandi. ponit quæſtionem nunquid talis vxor poſſit petere expenſas quas fecit à viro, poſtquam ipſa receſſit ab illo? & reſpondet dicta gl. dictum maritum non teneri, cum ipſe illam non expulerit. Et ſic patet, maritum extra domum alimenta vxori præſtare non debere, quando ab eo receſsit. Vide quoque Guido Papę in q. 439. nu. 6. & in conſil. 127.

2 Secundò conſtat alimenta uxori præſtanda eſſe in domo mariti, & non extra eius domum, ex his quę decidit

Specula. in titul.qui filii ſint legi. nume.31. qui adducit-text.in l.ſi cum dotem.§.ſi vero dotem.ff.ſolut.matrim. vbi patet, vxorem debere permanere cum eius viro, & familia, licet vir eſſet peruerſus, vt cum minori viri incommodo alatur in eius domo. arg.l.ſi ita ſtipulatus fuero decem.ff.de verbo.obligationib.& l.ſi ita relictum.§.fi.ff.de leg.2. Probatur etiam ex eo, quia viri, & vxoris, vnica eſt domus.l.aduerſus.C.de crimi.expila.hæredi.& una familia.l.1.§.ſi vir.ff.ad Syllanian.& eorum vſus debet eſſe promiſcuus.l.quamuis.C.de fur.Quare concluditur, maritum non teneri extra domum vxorem ſuam alimentare.

3 Tertiò, quòd non debeantur ei alimenta probatur. Nam vxor, quæ ſine viri uoluntate ab eius domo ſe abſentat, non debet ab eo percipere alimenta.arg.text.in l. teſtamento.ff.de alimen.& cibar.lega. accipiendo illum tex.à contrario ſenſu.idem Specula.in tit.qui filij ſint legit. nu.31. At dicta Berta deceſſit à domo uiri ſine eius uoluntate, & conſenſu, & ſic eo inuito, quia inuito marito fit quando ipſe non conſentit. l.in eo. §.1. ff. de ritu nuptiar. Ergo ſequitur, dictam Bertam extra mariti domum non eſſe à marito ſuſtentandam, atque alendam.

4 Contrariam tamen opinionem in caſu noſtræ quęſtionis ueriorem eſſe exiſtimo. Quam quæſtionem breuib. uerbis. Iacob.de Are.Cyn. & Bal.deciſam relinquunt.in l.quod in uxorem.C.de negoc.geſt.ibi reſoluentes, maritum teneri ad alimenta uxori extra domum pręſtanda, quando ipſe eſt in culpa, quòd uxor recedat ab eius domo. Quos ibi ſequitur Salycet.nume.3. & Hyppolit.de Marſil.in l.1.§.cum quis latrones.nu.8.ff.de quæſtionib. Qui Doctores hac ratione ſatisfaciunt & reſpondent argumentis pro contraria parte ſupra adductis, ut ſcilicet,

illa

illa procedant, quando uxor recedit à domo mariti culpa ſua,& non ipſius mariti. Caſus uero noſtræ quęſtionis eſt, quando ipſa uxor receſſit non ſua culpa, ſed potius ipſius mariti: in quo caſu ut prædicti fatentur Doctores, ſunt vxori à marito extra etiam domum alimenta præſtanda. Hanc confirmat ſententiam Matth. de Afflict. in
5 deciſ. 10. nume. 1. & 2. Et probat arg. eius quod dicitur de monacho litigante cum Abbate, qui debet habere à dicto Abbate ſumptus litis. vt notatur per Docto. in c. ex parte. de accuſationib. & eſt glo. in l. ſi inſtituta. §. de inofficioſo. ff. de inofficio. teſta. & glo. in l. fi. C. de ordine cogni. in uerbo. litis ſumptus. quæ notat illum tex. pro ſubdito contra prælatum litigante, qui interim debet ab eccleſia expenſas habere & not. Archidia. in c. quanquam. 23. diſt. & in cap. ſi forte. de electio. lib 6.

6 Probatur præterea arg. l. legati alimentorum relicti alicui, quoad cum aliquo morabitur, & legatarius non poteſt morari in illa domo cum hærede propter eius malos mores, aut ſæuitiam, vel propter ſuſpitionem honoris, vel alia iuſta ratione, quia tunc extra domum haberet legatũ dictorum alimentorum. ita Iaſ. in l. 1. num. 3. C. de legat. & Bal. in auth. hoc locum. in fi. C. ſi mulier ſecun. nu-
7 pſer. & Paul. de Caſt. in conf. 387. incipien. ꝙ vxor quondam. circa fi. Pariter etiam videtur dicendum, quòd cum alimenta debeantur vxori in domo mariti de redditibus dotis, etiam ſi non aſcendat ad quantitatem alimentorũ. vt refert Iacob. de Pu. in l. ſi cum dotem. in §. ſin aũt in ſæuiſſimo. ff. ſolu. matri. ita etiam, & eodem modo debebuntur ipſa ſtante ſeorſum à dicto eius uiro culpa ipſius viri, ita expreſſe Guido Papæ in conſi. 127. & in deciſio. 439. num. 6. in quo loco dicit, licitum eſſe vxori fugere, quando ipſa acriter à marito uerberatur, tuncque dictæ

vxori

vxori alimenta à marito extra eius domum deberi. ſequitur etiam Ioannes Nauiza. in ſilua nuptiali.colum.4. circa fi.& tenet Bal.in l.1.nu.9.C.de legat. Culpa autem
9 dicitur mariti, quando ipſe metum in quamlibet conſtãtem mulierem cadentem vxori intulit, aut inferri conſenſit. Et quòd in ipſam Bertam metus cadere debuerit, ratio euidens eſt, cum ipſa eſſet remota à patria, & ſuis, exiſteretq; oppreſſa, ſuorum auxilio deſtituta,& in maximo periculo vitæ: ideo quòd maritus in eius perſo-
10 nam mortem machinabat.Quem iuſtum fore timorem conſtat in l.metus.& quòd ibi notatur.ff. ex quibus cau. maior.& in l.fi.§.ſi iuſto.& §.ſe.ff.quod met.cau.& l.1.& l.nec timorem.ff.de bon eorum quę ſibi mor.conſciuer. vide Cuma.in conſi.175.nume.1.2 & 3. qui etiam ob eam cauſam, vxori per maritum alimenta extra eius domum eſſe præſtanda fatetur. Sæuitia enim uiri præbet uxori iuſtam cauſam ſeparationis; & denegationis reſtitutionis. cap.literas.in fi.de reſtitutio.ſpoliat.facit tex. in cap.1. quod met.cau.Eſt enim talis metus habitu ſemper inſtans,& continuatus: ideo iuſtus.l.nouiſſimè.quòd
11 cum fal.tu. tenet Anchar.in conſi.408.in princ.Et adeò hanc partem exiſtimamus eſſe ueram, quòd pro dictis alimentis debitis vxori ſunt tacitè bona mariti obligata. per Bart.in l.ſi cum dotem.§.ſin autem in ſæuiſſimo. ff. ſolu.matri.& Speculato. in titu. de donationib. inter vir. & uxo.in §.fi.verſ.Sed nunquid bona.

12 Quare ſecundum hãc ultimam opinionem fuit in Regio criminali concilio concluſum die 19. menſis Octobris 1583.in facto ſupplicationis oblatæ per nobilẽ Mariam de Homs vxorem don Honofrij de Homs,quæ tũc erat ſequeſtrata in monaſterio beati Hieronymi præſentis ciuitatis Barcinonæ cui pro tunc fuerunt adiudicatæ

quin-

quinquaginta libræ ratione victus. Et quia fuit dictum cauſam diuortij pendere coram iudice eccleſiaſtico fuit remiſſa taxatio alimentorum ad dictum eccleſiaſticum iudicem.

Cap. 21. An ex inſultu, & ſola inuaſione proxima maleficio, cenſeatur pax, & treuga rupta.

1 *Pax non dicitur rupta ſecundum unam opinionem ex ſolo inſultu, & inuaſione, in qua non interuenerunt tactus corporales.*

2 *Pax dicitur rupta ex ſolo inſultu, & inuaſione ſecundum veriorem ſententiam. vide hic rationes.*

3 *Inſultus dicitur in alium ſaltus.*

4 *Metum inferens dicitur rumpere pacem.*

5 *Pax rumpitur ab inferente iniuriam, ſi ita in inſtrumento pacis conuentum eſt.*

6 *Verbum directè vel indirectè, quomodo, & quomodolibet ſemper debent aliquid operari: ne fruſtra cenſeantur appoſita.*

7 *Pax firmata rumpitur ab eo, qui alium cum quo pacem habet perſequitur taliter, quòd ex eius perſecutione poſſet adteri damnum aliquod inferri.*

8 *Concluſio Regij concilij.*

IOannes Boſch alias Rouis ex vna, & t. Rodoreda partib. ex altera, cum inſtrumento treugarum promiſerunt, ſe adinuicem ſub certa pœna non offendere, nec quod alter alteri iniuriã inferret. Euenit, quod ſuadẽte diabolo dictus Ioannes Boſch alias Rouis una cũ alijs armatis arcabuſijs manualibus

vulgo

uulgo dictis predenxalis, inſultauit, & inuaſit dictum Rodoreda pacificè in eius domo commorantem, & exiſtentem. Sed non fuit tranſitum ad tactus & offēſiones perſonales, ſeu in perſonam, cum ianuæ dictę domus clauſæ eſſent, tum etiam, quòd quidam ſuperuenientes obuiarunt ne ingrederentur domũ ne ue perſonæ tangerentur, fuit propter hoc ſolum dubitatum, an pax & treuga inter dictas partes firmatata ſub certa pœna rupta eſſet, & pœna commiſſa?

1 Et primo, quòd ex ſolo inſultu & inuaſione non ſit pax rupta probatur ex doctrina Iacobi Marquil. in vſa ti. Treuga data colum. fi. aſſerentis, non dici pacem ruptam, vbi non interuenerunt inuaſio corporalis, nec tactus corporales, ſeu reales barbæ uel crinium expilatio, ſeu veſtimentorum. & allegat. tex. in §. ſiquis hominẽ. et. §. ſiquis aliũ. & §. ſiquis aliquem ceperit. in feud. pacę tenen. & ejus violator. cum ibi notatis per Bal. quibus iuribus probat, quòd per tactus reales & offenſione in perſonam factas rumpitur pax.

Confirmantur prædicta ex his quæ adducit Deci. in conſil. 409. nume. 3. tenens, quòd niſi perſona tangatur & corpus percutiatur, non dicitur offenſio facta in perſonam, quia propriè offenſio in perſonam dicitur fieri, quando perſona tangitur, & ipſum corpus percutitur, vt expreſſe dicit Bal. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſcopis & cler. vbi poſt Guliel. de Cug. inquit, quòd ſiquis tangit veſtes clerici iniurioſe, dicitur iniuria perſonalis ſed non in perſonam, ex ęo, quòd corpus non tangitur. Et idem Bal. in Rubri. ff. ſolu. matri. colum. 1. & probatur in l. ſed quæſtionis. ff. de iniurijs. vbi expreſſe dicit, quòd iniuria illata veſtibus non dicitur illata corpori, & per conſequens promiſſio facta de non offen-

dendo

dendo adinuicē ſub pœna, non diceret uerificata ex ſolo inſultu ita ut pœna cōmittatur. Nam inſultus tantum eſſet medium ad offenſionem perſonalem quo caſu, pœna quæ opponitur offendenti perſonā nōn habet locū in inſultu. Accedat ad hæc Bal. in l. penul. §. decē. in fi. ff. ne quis eū. ubi inquit, ſi ſtatuto cauetur, quòd ſi quis uiolenter ingrediatur eccleſiam puniatur in mille, nunc quidam armata manu iuerunt uſque ad mediū iter, uel, ultra, ſed nō intrauerūt fines eccleſiæ, dicit, illos inchoaſſe delictū ſed nō cōſumaſſe, & per cōſequēs ſtatuti pęnā nō incurri.

2 Contraria tamen opinio in caſu noſtro uerior eſt, ſcilicet, quod promiſſio facta de non offendendo ſub pœna, uerificata ſit ex ſolo inſultu & inuaſione commiſſa per dictum Ioannem Boſch alias Rouis contra dictum

3 Rodoreda, ita ut pœna committatur. Primo, quia non poteſt negari quin ex inſultu uideatur offendi perſona, ideo quod inſultus dicitur in aliū ſaltus. ut notat Barto. in l. reſpiciendum. §. delinquunt, ff. de pœnis. in l. pœna. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pauper. feciſ. dica. Bal. in cap. 1. §. ſimiliter. quib. mod. feu. amit. Aluar. in capit. 1. §. præterea. quæ fuit prima. cau. benefi. ammitten. idem Aluaro. in capit. 1. §. ſimiliter. quibus modi. feud. amitta. ubi dicit, inſultum dici, imperſonam fieri quando poſſunt ſe percutere, & quod tali caſu illa dictio im ponitur pro contra. Cumque in inſtrumento treugarū contentum ſit adinuicem de non offendendo perſonas, neque bona, & inſultus dicatur in alium ſaltus, atque in perſonam quando poſſunt ſe percutere, concludendum ſanè eſt, ex ſolo inſultu, & inuaſione, pacem ruptā fuiſſe, & ſic pœnam commiſſam.

4 Corroboratur hæc doctrina ex adductis per Angel in l. ſi cum exceptione. §. ſatis. ff. quod met. cau. ubi tenet,

quòd

quòd inferentes metum dicũtur rumpere pacem. Quod ſequitur Hyppoli.de Marſi.in ſingu.337.num.5.Et cum ex dicto inſultu & inuaſione facta cum armis,& magno clamore contra dictum Rodoreda in eius domo exiſten tem, quæ ei debebat eſſe tutiſſimum refugium atque re ceptaculum.ut in l.plerique.ff.de in ius vocan.& in l. cũ eo.ad leg. Iul. pecula. & in qua ultra pacem conuentam erat conſtitutus ſub pace & treuga domini Regis per iura patriæ uiſus fuerit dictus Ioannes Boſch aliàs Rouis intuliſſe metum offendendi,atque grauem offenſam cõtra dictum Rodoreda, neceſſario concludendũ eſt,ideo, dictam pacem fuiſſe ruptam,& pœnam commiſſam.

5 Præterea pro hac ſententia facit,quòd in inſtrumento pacis,& treugarum,inter partes fuit pœna ſtipulata in caſu non ſolum offenſionis corporis & bonorum , uerum etiam,& iniuriæ.Sed non eſt qui inficietur, quin per prędictum inſultum non fuerit illata iniuria , cum utroque iure ciuili & canonico , in tali caſu eam inferens utili iniuriam actione teneatur. per l.item apud Labeonem.ver. Siquis pulſatus.ff.de iniurijs. ubi ſi quis pulſatus quidẽ non eſt,verum manus aduerſus eum leuatæ, & ſæpe territus eſt quaſi uapulaturus,non tamen percuſſit , vtili iniuriarum actione tenetur. qui tex. eſt canonizatus per c. ſi quis pulſatus.de pœniten.diſtinc.1.Et ſic conſtat,quòd ex dicto ſolo inſultu,& inuaſione,fuerit pax rupta,& pęna in inſtrumento treugarum appoſita commiſſa.

6 Coadiuuatur prædicta opinio ex uerbis generalibus appoſitis in inſtrumento pacis,& quæ in ſimilibus apponi ſolent,ut ſunt, directe, quomodo , & quomodo libet, quæ uerba debent aliquid operari , ne fruſtra cenſeantur appoſita.ſecundum Bal.in rubri.C.de contrahe.emptio. in q.9. Nec obſtat ſi dicatur , prædicta uerba non comprahen-

præhendere offenſionem leuem, & modicam, iuxta id quod dicit Pariſ.in conſ.165.num.18. volum.4. quia in noſtro caſu offeſio de qua agitur fuit grauis,& ualde pro xima maleficio, & ſic compræhendit dictam grauem offenſam,& iniuriam, ut dicta verba aliquid operentur. vt idem Pariſ.in conſ.citato.

Denique hanc eandem ſententiam ſentit conſtitutio Regis Alfonſi II.in curia Montiſſoni.cap.22.ſub titu de empreniment & treues conuentionals.diſponens,non licere ei qui ſub pace & treuga cum alijs conſtitutus eſt, perſequi eum cum quo treugas habet,taliter,quod ex e-
7 ius perſecutione poſſet alteri parti damnum aliquod inferri, & ſi contrafaceret, ſit ruptor pacis & treugæ. Et ſecundum hanc opinionem per rationes adductas fuit cõcluſum in Regio criminali concilio die 7.Iunij 1582.in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis contra dictum Ioannem Boſch aliàs Rouis, contra quem tanquam pacis ruptorem ratione dicti inſultus,& inuaſionis,fuit decreta executio pro centum libris, & expenſis,pro pœna apposita in inſtrumento treugarum inter dictas partes initarum.

Cap. 22.

In quo hæc proponitur quæſtio, Quis ſententia exulatus fuit è prouincia, & reperitur,quòd ante condemnationem fuerat recommendatus pro debitis ciuilibus,quæſtionis eſt, an dicta recommendatio poſſit & debeat ſuſpendere executionem ſententiæ criminalis dicti exilij ſeu bannimenti.

1 *Executio ſententię criminalis an debeat modicè differri, quando condemnatus reperitur recommendatus pro debitis*

debitis ciuilibus, ſeu pro reddenda ratione adminiſtrationis.

2 *Concluſio Regij concilij.*

IMperator Antoni.in l.1.C.de bon.proſ. de ſeruo capitaliter damnato ſic ſtatuit, quòd nedum peculium eius domino aufertur, uerum etiam eius ſententiæ executio differtur, donec ab eo, domino acceleranti ratio adminiſtrationis reddatur. Per quam l. Doctores hanc noſtram decidere quæ-
1 ſtionem conantur, ex ea deducentes, quòd quando quis in capite damnatus recõmendatur pro pecunia ſeu debitis ciuilibus, uel ut reddat rationem alicuius adminiſtrationis, debet executio pœnæ corporalis modica dilatione differri. pro quibus etiam uidetur facere text. in l. ſeruo legato.§.pen.ff.de leg.1. tenent ita Bart.Fulgoſ.Salyce. & Angel. de Peruſ. in dicta l. 1. & ſignanter Bar. in l.2.§.qui exhibendi.ff.de cuſt.reor.

Et quamuis prædictæ ll.in ſeruo condemnato loquantur, tamen idem ius ſtatuendum eſſe in libero homine. Fulgoſ.& Saly.in dicta l.1.fatentur.Ergo patet,quòd modico ſaltim tempore expectato, poteſt dicta recommendatio pro debitis ciuilibus facta impedire executionem ſententiæ criminalis.

An autem hæc in practica obſeruentur? reſpondet Angel.in dicta l.1.num.2.ſe nunquam practicari uidiſſe: idẽ affirmat Iul.Clar.in prac.crim.q.97.in prin.

His tamen non obſtantibus, in caſu noſtræ quæſtionis exiſtimarem contrarium eſſe obſeruãdum, hoc.eſt, quòd dicta recommendatio poteſt ſuſpendere atque impedire executionem ſententię exilij à prouincia; quouſque reus condemnatus ſatisfecerit ſuis creditoribus: attento maxime 2

xime

xime quòd dicta pœna non eſt corporis afflictiua. Et eſt ratio, quia executio dictæ pœnæ magis reo debitori ſolatium, quàm pœna videretur, qui in aliam peruentus prouinciam cum effectu à ſuis creditoribus liberatus remaneret, propter difficultatem ſeu verius impoſſibilitatem conueniendi eum: ex quo fieret, quòd ei incommodum quodammodo, & creditoribus in damnum, & quippe quaſi irreparabile dicta executio cederet. Ad quæ moueor per eandem l. 1. in fi. in ſui ratione. C. de bo. proſ. nam dicta l. 1. & omnia alia iura diſponentia, quòd poſt condemnationem criminalem non debet executio differri, & quòd creditoribus detur limitatum, ſeu modicum tempus, ſunt in odium condemnati: vt luat pœnam. ut ibi in uerbis. *vt pœna ſua reddi poſſit*. & ideo non debet ſumi nec interprætari in eius fauorem, & commodum. Quare cum executio dictæ ſententiæ exilij, uel uelocitas temporis de qua loquitur ille text. dictæ l. 1. cedat in ſolatium, & non in pœnam condemnati, ſumma cum ratione fatendum eſt, dictam recommendationem debere impedire executionem dictæ pœnæ, & ſic tempus dictæ executionis non eſſe abreuiandum, ſed potius differendum quouſque condemnatus ſoluerit uel cautionem de ſoluendo præſtiterit. Et ſecundum hanc opinionem, reperij fuiſſe concluſum pro maiori parte uotantium in Regio concilio die 27. Octobris 1557. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ contra Velaſcum de Torres, qui poſtquam fuiſſet condemnatus ad exilium extra prouinciam, fuit repertus recommendatus pro ſecuritate iudicij ex cauſis mercantilibus ante dictam condemnationem.

Cap. 23. An quando res violenter furto ſubſtractæ fuerunt, & non apparet de quantitate rerum furatarum, neque ea facile probari poteſt, iuramentum in litem, vel ueritatis defferendum ſit damnũ paſſo, tum reſpectu quãtitatis, q̃ æſtimationis.

1 *Dicto denuntiantis tantam quantitatem ac tales, & tales res, non eſt ſtandum.*

2 *Iuramentum de iure non eſt legitima probatio.*

3 *Iuramento in litem ueritatis, res furto ablatæ tam reſpectu quantitatis, quàm æſtimationis contra uiolentem inuaſorem plenè probantur.*

4 *Arbitrio iudicis relinquenda eſt probationum materia.*

5 *Iuramentum non eſt legitima probatio niſi in caſibus, in quibus de iure, uel ex forma ſtatutorum habetur pro plena probatione.*

6 *Iuramentum ueritatis in litem defertur contra doloſum, vbi aliter ueritas ſciri non poteſt.*

7 *Iuramentum in litem ueritatis pro quantitate ſeu æſtimatione rei tunc procedit, quando concurrunt requiſita hic deſcripta.*

8 *Concluſio Regij concilij.*

SOlent iudices, qñ principaliter latrones ad corporales pęnas condemnant, in conſequentiã quoq; illos condẽnare ad reſtitutionem rerũ furto ſubſtractarum: liquidatione reſeruata. Tamen quia ſępenumero contingit, ꝙ nec res neq; pecuniæ quãtitates furto ſubſtractæ extant, neq; de illis aliter probari poteſt, quã per ſolam partis offenſæ denuntiationem dubium eſt, quo iure, & qua forma facienda ſit dicta liquidatio. Ratio dubij poteſt eſſe, primo, quia dicto

1 tantum

tantum offenſi denunciantis tanquam quantitatem, ac tales & tales res non eſt ſtandum, ideo quòd tantum ſufficiens eſt ad inquirendum. ut latè probat Iul.Clar.in practi. §.fi.q.7.in prin.& in uerſi. Habes igitur & uide
2 quę latè dixi ſupra deciſio. 17.nu.5.6.& 7. Secundo quia neq; eius iuramēto ſtandum eſt, cum ſolū iuramentum de iure nō dicat̃ legitima probatio.ut per glo.in l. cum de indebito. uerſi.legitimis.ff.de probationibus,& per glo.in §. quadrupli.uerbo.duplicatur.inſti.de actionibus.ubi Iaſ.num.40.

3 His tamen non obſtantibus in caſu prędicto, ob difficultatē probationis, & odium uiolenti inuaſoris, à iure iuuentum eſt remedium iuramenti in litem ueritatis, per quòd iuramentum cum à iudice delatum eſt damnum paſſo, res ui furto ſubſtractę, amiſſę,& uſurpatæ, tā reſpectu quantitatis, quàm ęſtimationis plenè probātur ut eſt tex.expreſſus.in l.ſi quādo. C.unde ui.& cōcordat tex.in cap.fi.de his quæ uimet.ue cā.fiunt. Quæ intellige dummodò duo copulatiuè præcedant. Vnum quod ſit probata uiolentia, & aliud ꝙ adſit difficultas ꝓbationis quia ad hoc ut res amiſſæ, earum æſtimatio, quantitas earum, intereſſe, ac damna, iuramento actoris probari poſſint contra uiolentum inuaſorem hæc duo requiruntur, ut delictum ſit cum uiolentia, & quòd probatio rerum ablatarum ſeu eſtimatio illarum ſit difficilis. ut eſt glo.in l.ſi quādo.in uerbo.manifeſtet.C.undi ui.cum concordantijs ibidem allegatis. & probatur in tex.ibi. *Si non potuerit qui vim ſuſtinuit ꝑdidit ſingula comꝓbare*
4 Quem paſſum intellige quod ſit in arbitrio iudicis an ueritas poſſit aliter probari uel ne, inſpecta qualitate perſonarum, negocii, temporis, & loci, quia cum materia probationum ſic arbitraria & conſiſtat in arbitrio iu-

 dicis.

dicis. l. 3. ff. de teſtibus. ibi. Tu magis ſcire poteſ. & in l. 1. ff. de iure deliber. cum notatis in l. Lucius. vbi Bar. & Docto. ff. de his qui notan. infam. iudex inſpectis dictis qualitatibus poterit arbitrari, an dictum iuramentum ſit defferendum, uel ne. ut in dicta l. ſi quando. Et iudex ex officio poteſt in hoc ſe informare à ſe ipſo. Socin. in conſil. 36. vol. 1.

5 Et non obſtat quòd ſupra dixi iuramentum non eſſe legitimam probationem, hoc enim uerum eſſe fatemur, niſi in caſibus in quibus de iure uel ex forma ſtatutorum habetur pro plena probatione, quia in illis caſibus appellatione probationis venit iuramentum, ut in d. l. ſi quã-
6 do. & in c. ſi. extra. quod metus cau. Et ſic concludo, ꝙ iſtud iuramentum defertur contra doloſum, ubi veritas aliter haberi non poteſt, & ſic propter difficultatem probationis & odium delinquentis. vide Rippam in l. admonendi. num. 68. verſi. opponitur. ff. de iure iur. & Docto. in l. in actionib. ff. de in litem iuran.

7 Quam quidem rem de iure intelligas ita procedere, vt iuretur ſecundum taxationem à iudice prius pro perſonarum atq; negocij qualitate factam, ne eſſet in facultate damnum paſſi iurare maria & montes. Immo iudex debet diligenter inſpicere, an talis perſona diues ſit, & an eo loco ſit ueriſſimile, quòd tot res tenuerit, & ſic procedet ad faciendam taxationem iuxta quam & non vltra licitum erit actori iurare. ut expreſſe in d. l. ſi quando. & ibi glo. in uerbo. qualitate.

Ex qua theorica, hanc debes elicere practicam, ut primo uiolentia probetur. Secundo quòd taxatio non fiat à iudice ſuper damnis & intereſſe. Tertiò ꝙ iuretur ſecundum formam taxatam. Quartò quòd ſequatur condem-
8 natio. Et ita fuit concluſum, & obſeruatum, in Regio crimi-

criminali concilio die 13. Octobris 1581. in cauſa criminali quàm fiſci procurator Regiæ curiæ & Mattheus Arquer,& Mario Molica partes inſtantes ad mei relationem ducebant contra Ioãnem Torralba dena Roia, Ioãnem Pages dictum lo Raioler,& Raymundum Peire delatos & inculpatos de latrocinio per eos commiſſo cum armis in uia Regia, quæ vulgo dicitur lo torrent Guarpal contra dictos Arquer,& Mario Molica, à quibus uiolenter, & furto ſubſtraxerunt diuerſas res, raupas,& pecunias, pro quo latrocinio fuerunt ad mortem condẽnati.& ad reſtitutionem rerum furto ſubſtractarum, liquidatione reſeruata.

Cap. 24. In quo de ſacrilegio, furtim commiſſo, de eiusq; ſpeciebus, atq; de furum ſacrilegorum pœna diſputatio inſtituitur.

1 *Sacrilegij crimen maius, ac grauius furto eſt.*

2 *Sacrilegium nihil aliud eſt, quam ſacræ rei uiolatio.*

3 *Sacrum dicitur aliquid ex eo, quòd ad diuinum cultum ordinatur.*

4 *Sacrilegium tanto grauius eſt, quanto res ſacra in qua quis peccat maiorem obtinet ſanctitatem.*

5 *Sacrilegij ſpecies tres ſunt.*

6 *Sacrilegium quod committitur contra perſonam, grauius eſt ſacrilegio, quòd contra locum committitur. Et eſt prima ſacrilegij ſpecies.*

7 *Sacrilegium committitur, quando loco ſacro fit iniuria. vt cum aliquid furto ſubſtrahitur, ſiue ſacrum ſit, ſiue non ſacrum: vel alijs modis iniuria inferatur: vt hic.*

8 *Sacrilegium committitur, quando rebus ſacris fit iniuria. Qđ quidẽ ſacrilegium committitur altero de tribus mo-*

 dis.

dis. Nempe, quando ſacrum de ſacro, uel ſacram de non ſacro, vel nō ſacrum de ſacro aufertur, ſeu furto tollitur.

9 Sacrilegium quod committitur, quando ſacrum de ſacro aufertur, grauius eſt ſacrilegio, quando ſacrum de non ſacro, uel non ſacrum de ſacro aufertur: Quod quidem ſecundum diuerſitatem rerum ſacrarum diuerſos habet gradus.

10 Sacrilegium quod contra Euchariſtiæ ſacramentum committitur, grauiſſimum eſt inter omnia.

11 Sacrilegium committitur, quando iniuria infertur uaſis conſecratis ad ſacramentorum ſuſceptionem.

12 Vaſa conſecrata dicuntur illa, quæ ſecundū eccleſiaſticum morem ſacro oleo inunguntur.

13 Sacræ res dicuntur illæ, quæ ad ſacrorum uſum potiſſimum dedicatæ ſunt, ut ſunt Ciboria, phialæ, capſulæ, et ſimilia.

14 Sacrilegium quod committitur, quando ſacrum de ſacro aufertur, de iure ciuili dicitur proprium ac uerum ſacrilegium.

15 Pœna ſacrilegij ſuffurantis rem ſacram è loco ſacro, ſecundum aliquorum opinionem arbitraria eſt.

16 Pœna ſacrilegij, quando ſacrum de ſacro furto tollitur, eſt pœna mortis naturalis.

17 Iudex cui conceditur, quòd arbitrariè puniat, non poteſt extendere arbitrium ſuum ad pœnam mortis naturalis.

18 Intellectus ad l. ſacrilegi capite. ff. ad leg. Iul. pecula.

19 Sacrilegij pœna, quando ſacrum de loco priuatè ſacro ſurripitur, non eſt pœna mortis naturalis, ſed tales delinquentes puniuntur pluſquam fures, ſed minus quàm ueri ſacrilegi.

20 Iudex pœnam ordinariam, ex cauſa poteſt augere, uel minuere; licet in ferenda ſententia perpetuo ſequi debeat pœnas ordinarias, & in legibus conſtitutas.

In

21 *In ſacrilegij crimine quinque ſunt conſideranda ad augendam, vel minuendam pęnam ordinariam.*

22 *Pœna ordinaria ſacrilegij, quando ſacrum quod modicum eſt inter diu de ſacro aufertur eſt in humilioribus pœna metalli: in altioribus uero eſt in inſulam deportatio: quam etiam pęnam poterit iudex ex cauſa augere, & minuere.*

23 *Concluſio Regij concilij.*

24 *Modicum quid, quando dicatur.*

25 *Sacrilegi ſurripientes rem ſacram e loco non ſacro, extra ordinem puniendi ſunt.*

26 *Sacrilegi ſurripientes rem non ſacram è loco ſacro, de iure ciuili, ut fures puniendi ſunt.*

1 CVm ſacrilegij crimen maius, ac grauius facto ſit, ut in l. ſacrilegij poſt prin. & in l. aut facta. §. locus. ff. de pen. tenēt Boer. deciſ. 254. nu. 8. Iodoc. in prac. cri. c. 111. nu. 8. Boſſ. in tit. de ſacrilegijs. nu. 4. & proinde pęna quæ in furto p l. municipalem ſtatuitur, habeat multo magis locum in ſacrilegio: quia ꝙ pluris eſt utiq; tanti eſt l. cum furti. ff. de in litem iuran. tenet Bal. in l. ſi nondum. verſi. Sed nunquid ſacrilegiū. C. de fur. ideo, in hac quæſtione potiſſimum de ſacrilegio, ac de eius criminis punitione ratio habebitur.

2 Et imprimis ſcire debes, ꝙ ſacrilegium nihil aliud eſt, quam ſacræ rei uiolatio ita atteſtantur S. Tho. 2. 2. q. 99. art. 1. & Ioan. Viguerius. in inſtitutio. Theologi. c. 5. §. 6. verſ. 8. de ſacrilegio. Et accipitur uiolatio largè pro quacunq; irreuerentia, & iam ſi nihil noceat ei cui irreuerentiā exhibet; quia quantū eſt in ſe rem ſacrā uiolat: quamuis ipſa non uioletur. Nam ſacrum dr̄ aliquid ex eo, ꝙ

3

ad diuinum cultum ordinatur:ꝙ ideo, diuinum adeo efficitur:ut ei quædam reuerentia debetur,quæ refertur in Deū.Quod fit,ut illud dicatur ſacrilegium, ꝙ ad irreuerentiam rerum ſacrarum ad diuinum cultum ordinatarum cōmittitur.ita S.Tho.in d.q.arti.3.ubi aſſerit, peccatum ſacrilegij in hoc conſiſtere, ꝙ aliquis irreuerenter ſe
4 habet ad rem ſacram. Et quia tanto ſacrilegium grauius eſt,quanto res ſacra in qua quis peccat maiorem obtinet ſanctitatē:ideo hoc loco explicare debemus,ꝙ ſicut ſanctitas attribuitur tribus, ſcilicet perſonis ſacris,ideſt diuino cultui dedicatis, & locis ſacris, rebusq́; quibuſdam
5 alijs ſacris;ita etiam tres eſſe ſacrilegij ſpecies:vt ſic diſtinguere,ac dicernere ualeamus, ꝙ ſacrilegium grauius ui-
6 deatur.Prima ſpecies eſt, quando fit iniuria perſonæ, ut ſi clericus,aut religioſus,ſiue monialis, inhonoretur,percutiatur,uel contra uotum caſtitatis,paupertatis,vel obedientiæ in eam agatur,uel ſi pſa agat,ſacrilegiū committit.c.ſi quis ſuadente diabolo.17.q.4.& c.impudicas.17.q.1. Quod ſacrilegium grauius eſt ſacrilegio quod contra locum committitur.l.ſancimus.C.de ſacro ſanc.eccl. in fi.& arg.tex.in l.in ſeruorū.ff.de pœnis.& tenet S.Tho. in d.q.dicto arti.3. & idem Ioan.Viguerius in loco ſupra citato.& Nico.Boer. in dicta deciſ.254.nu.14. cira medium, quia ſanctitas loci ordinatur ad ſanctitatem hominis,qui in loco ſacro cultum Deo exhibet.vt 40.diſt.per totum.& ut dicitur ſecundi Machabeor.5.ibi in uerſ.Verum.ꝙ non propter locum gentem, ſed propter gentem Dominus locum elegit. Quo fit,ut quanto perſona ſanctior eſt,tanto delictum efficitur grauius.l.ſi quis in hoc genus ſacrilegij.C.de epiſcop.& cleri. Quæ l.canonizata eſt.ut in c.in primis.§.ſi quis in hoc.2.q.1.vbi glo. in verbo.criminis.cōparat hoc crimen crimini læſæ maieſtatis

quæ

quæ allegat bonum tex.in c.ſi quis ſuadente.§.qui autem de eccleſia.17.q.4.

7 Secunda ſpecies ſacrilegij eſt,quando loco ſacro fit in iniuria,ut cũ aliquid furto,rapina,uel alias indebitè ſubſtrahitur ſiue ſacrum fuerit ſiue non ſacrum, uel ui ſeu uiolẽtia à loco immunitatis extrahatur.c. frater.17.q.4. aut ſemine, uel ſanguine humano uoluntario polluatur, uel ſi excommunicatus in eo ſepeliatur,aut aliquis occidatur. in quibus neceſſaria eſt reconciliatio. de quibus uide tex.in cap. propoſuiſti.& cap. conſuluiſti.& totam rubr.ex.de conſecratio.eccleſiæ.

8 Tertia & finalis ſpecies ſacrilegij eſt,quando rebus ſacris fit iniuria. Circa quas,iuxta ſacrorum canonum atq; multorum ſcribentium ſnĩam,ſacrilegium committitur altero de tribus modis,nempè,quando ſacrum de ſacro, vel ſacrũ de non ſacro,uel non ſacrum de ſacro aufertur: ſeu furto tollitur.c.ſi quis contumax.ibi.in uerſi. Sacrilegiũ.& c.quiſquis.ibi in uerſi.Similiter.17.q.4. & eſt glo. in c.ſacrilegium.eã.cau.& q. & in l. ſacrilegii pœnam. & l.ſacrilegi capite.& ibi glo. in verbo:compilauerint. & in l.Diui.& ibi glo.ff.ad leg.Iul.pecula.Hæc autem triplicia

9 ſacrilegia,non æque enormia ſunt, quia grauius eſt ſacrilegium,quando ſacrum de ſacro aufertur, ſeu furto ſubſtrahitur. Quod quidem ſecundum diuerſitatem rerum ſacrarum,diuerſos habet gradus. Inter quas, ſummum gradum obtinent ſacramenta; quibus homo ſanctificatur; quorum præcipuum Euchariſtiæ ſacramentum: qđ

10 continet ipſum Chriſtum. Et ideo ſacrilegium, quod contra hoc ſacramentum committitur, grauiſſimum eſt inter omnia.ut probatur in cap.1.de cuſto.Euchat.chri. & alior. ſacr. ibi. *Ne poſſit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, uel nepharia exercenda.* & in cap.nihil

11 cap.nihil.de conſecratio.diſtinc.2.Poſt ſacramenta autẽ ſecundum locum tenent vaſa conſecrata ad ſacramentorum ſuſceptionem, & ipſæ imagines ſacræ,& reliquię ſanctorum, in quibus quodammodo perſonæ ſanctorũ
12 venerantur & dehonorantur. vt inquit.Tho. dicta.q. 99.arti.3.Vaſa autem intelligo conſecrata illa,quæ ſacro oleo ſecundum eccleſiaſticum morem iniunguntur,de quibus exemplum eſt in ara altaris,in calice,in patina,& in alijs rebus quæ inũguntur adminiſtrationẽ corporis Chriſti vt eis maior reuerentia exhibeatur,non ſolum ex mãdato legis diuinę,verũ etiam exẽplo beati Syluestro qui cũ cõſecrabat altare,illud chariſmate perũgebat.Præcepit enim dñs Moſi, vt faceret oleũ vnctionis,de quibus vngeret tabernaculum teſtimonij,& arcam teſtamenti, menſamq; cũ vaſis.de quibus vide latè.in cap.vnico.ex. de ſacra vnctio. Et hęc ſunt ſacræ res, quæ per põtifices, ſeu epiſcopos ritè Deo cõſecrãtur. de quibus meo iudi-
13 cio poteſt intelligi tex.in §.ſacrę res.inſti.de rerũ diuiſio Sũt & tertio aliæ res,quę etſi per Põtifices ſeu epiſcopos ſacra vnctione conſecratæ non ſint,ſunt tamen ad ſacrorum vſũ potiſſimũ dedicatę,vt ſeruiant ſacerdotibus ſacrificia Deo offerentibus, vel diuina officia miniſtrantibus,vel ad apparatũ ſeu ornamentum templi,vel altaris vt ſunt ciboria,phialæ, capſulæ,feretra,libri, ornamenta,mappę,linteamina altarum ,cortina, cera.gazophilaciũ,aut arcula in quam ſacræ eleemoſynæ conijciuntur, quæ res quoq; ſacræ dicuntur, ideo quòd ad miniſteriũ diuini cultus dedicatę ſunt. Ex quibus intelligas, quòd quando aliquid ex prędictis rebus ab eccleſijs ſubtrahitur,tũc dicimus,ſacrũ de ſacro tolli,& ſubſtrahi, quãuis inter dictas res maxima in ſanctitate differentia.vt ſupra
14 per gradus explicuimus. Et hoc ſacrilegium de iure

ciuili

ciuili uerum ac proprium ſacrilegium eſſe notatur.in dicta.l.ſacrilegij pœnam.& in l.ſacrilegij capite. vbi glo. & in l.diui.ff.ad leg.iul.pecul,ubi Din. Bar.& Alber.de Roſ.idẽ fatentur.& cõcordãt Bal.in l.ſi nõdum.nu.4.C. de fut.vbi dicit, de iure ciuili duo requiri ad hoc quòd ſacrilegium dicatur verũ ſacrilegium,quòd res ſit ſacra, & quòd auferat loco ſacro.Iodo.in cap.111.nu.3. Menoch.de arbi. iudi. caſu.389.nu.2.& plures alij ſcribentès in materia quos longum eſſet referre.

15 Pœnã autẽ illorũ,qui rem ſacrã eloco ſacro ſuffurantur quamuis plures atteſtentur arbitrariam eſſe per.l.lege iulia.in §.mãdatis.ff.ad leg.iul.pecula. ubi Mariã.ex preſſe diſponit, ſacrilegos extra ordinem puniendos eſſe.& per.l.ſacrilegij pœnam.eõ.ti.id inferentes ex illis uerbis quibus habetur proconſulẽ pro qualitate perſonæ, ꝓq; rei conditione,& temporis,& ętatis, & ſexus, uel ſeuerius, uel clementius ſtatuere. Et ſunt in hac opinione, Bar.in l.ſacrilegi capite. ff.ad leg.iul.pecula.& Menoch. de arbitrar. iud.in caſu.389. nu.4.& Iul.Clar. in §.ſacrilegium.verb.Sed quæro.& glo.in l.ſacrilegij pœnam.in uerbo. & ætatis.ff.ad leg.iul.pecula.& plures alij quorũ

16 relatio faſtidioſa eſſet. Ipſe uero,omiſſis tot ſcribentiũ diſputationibus quibus hac in re adinuicẽ ſe confudunt dico,pœnã ſacrilegij quãdo ſacrum de ſacro tollit regulariter eſſe mortis naturalis. idq; ꝓbo duobus pręcipue argumentis. Primo, nam tex.in l.ſacrilegij pœnam. in uerſ. Ceterum.expreſſe diſponit,coercẽdum eſſe pœna metalli eum, qui interdiu modicum aliquid ex templo tulit.Ergo ex eodẽ tex.infertur,ſumpto argumẽto à minori ad maius,quòd quãdo ex tẽplo aliquid ꝙ ſit magni ualoris furto ſubſtrahat,pœnã mortis naturalis eſſe dãdã cum ultra pœnã metalli nõ ſit alia quã ipſa pœna mortis naturalis.

naturalis Prętereà & ſecundò, ſi in hoc caſu pœna eſſet arbitraria ſequeretur, quòd pro ſacrilegio quamtumcumque graui iudices non poſſent extendere arbi-
17 trium ad mortē naturalē. Nam in criminibus, in quibus pœna arbitraria irrogatur, iudex non poteſt ſuum arbitrium extēdere ad pænā mortis naturalis. ita tenet Bal. in l. etſi poſt tres. in prima lectura. col. 7. verſi. Itē facit ad aliā. ff. quis cautionib. vbi dicit, quòd ſi poteſtas vigore ſtatuti poteſt punire ad pœnā mille uel ad aliam ꝑut ſuo arbitrio videbit, nō poteſt imponere pęnā decapitationis. Idē tenet Cardi. in cap. de cauſis. de officio deleg. & Ludo. Roma. in rubri. ff. de arbitr. uerſi. Item an ſtatutum. & Bal. in cap. 1. in prin. col. 5. de pace tenen. vbi, dicit, quod iudex uigore arbitrij nō poteſt imponere pænam publicationis bonorum, ergo minimè pœnam mortis, quæ eſt maior. Hanc etiam opinionem tenent Alex. in conſil. 5. col. fi. vol. 1. & Cardinal. in cap. ex literis. de conſtitutionib. Et pro hac opinione ponderatur tex. in l. 1. ff. de fur. baln. vbi cauetur, fures nocturnos extra ordinem puniendos eſſe, eorumque pœnam non debere excedere opus publicum temporarium, & ideo arbitrium nō poteſt extendi ad mortem naturalem, quæ pœna maior eſt pœna operis publici temporarij. Eandem opinionem tenet etiam Bal. in l. quicunque C. de ſeruis fugi. ubi dicit, iudicem in arbitrariis debere eligere minorem pœnam, ratio eſt, quia pœnæ potius moliendæ ſunt quam exaſperandæ. l. interpraetatione. ff. de pęnis. At pro ſacrilegio iuxta eius enormitatem ſolet dari pœna mortis naturalis, ut probatur in dicta. l. ſacrilegii pœnam. per exempla ibi propropoſita, & ut infra latius dicemus. Ergo ſequitur, pœnam ſacrilegij in hoc caſu, quando ſacrum de ſacro aufertur, non eſſe arbitrariam, ſed

ordinariam

ordinariam mortis naturalis. Hanc opinionem tenent Iodo. in pract. cap. 111. nu. 5. 6. & 7. Nicola. Boer. in deciſ. 254. nu. 15. ubi refert, quoſdam fuiſſe ad mortem condemnatos, qui uas ſeu cuſtodiam in qua corpus Chriſti ſanctiſſimum reponebatur cuſtodiendum acceperant. Ieſu Chriſto in ea exiſtente. Cõfirmat idem Boſ. in tit. de ſacrilegiis, num. 4. ubi commemorat de quodã fure, qui calicibus & alijs ornamentis quaſdam eccleſias ſpoliauerat, & dicit fuiſſe ſuper furcis altiſſimis laqueo cũ tota caterua furum ſuſpenſum. Probatur. idem ex eo, quod refert Foller. in practi. crimi. fol. 389. nu. 47. & poſt eum Iul. Clar. in §. ſacrilegium. uerſicul. Sed quæro, quòd Neapoli fuit ſuſpenſus quidam Salernitanus, qui furto ſubtraxerat quandam crucem ex eccleſia ſancti Florentij. Tandem cõfirmat hanc opinionem Grego. in ſyntag. iur. uniuer. li. 33. cap. 15. nu. 3. dicens, ſe ſemper fuiſſe in opinione ſacrilegos, qui impia & deteſtanda manu ſacrã Euchariſtiam contractauerũt, uel ſacrarium, ſeu arculam qua contineretur tollerent, igne uiuos comburendos, ob ſacrilegium & impietatem.

18 Et prædicta intellige, de iure ciuili procedere, quando ſacrum de ſacro, hoc eſt, publicè ſacro ſurripitur, ut eſt tex. in leg. ſacrilegi capite. ff. ad l. iuli. pecul. qui tex. quamuis de pœna capitali mentionem faciat, ipſaq; capitalis pœna multiplex ſit, atq; in dubijs mitior interpretanda. ut in l. in dubijs. & l. in obſcuris. ff. de reg. iur. tamẽ in loco illo intelligenda eſt in ſuo potiori ſignificatu hoc eſt de morte naturali, quia qualitas delicti, illud ſuadet, & poſtulat. ut per ſupra dicta latius oſtenſum eſt, Secus uero eſſet, quando ſacrum e loco ſacro priuatè ſacro Surriperetur, hoc eſt, ex oratorio ꝙ quis domo habet, uel ex oratorio hoſpitalis priuati, quæ loca

priuatè ſacra dicuntur cap.ad hæc. de religio.domib.cle men.quia contingit.eo.tit. quia contra hunc ſacrilegum pœna non eſt mortis naturalis, ſed puniendi ſunt pluſquam fures,& minus quam veri ſacrilegi. vt expreſſe habetur,in dicta l.ſacrilegi capite. vbi gloſſ. Secundo prædicta intellige vera eſſe, quando ſacrum de ſacro verè publicè ſacro eſt magni valoris, vel vltra illud, quòd modicum eſt: nam in re modica in hac eadem ſpecie, quando ſacrum de ſacro tollitur, alia eſt facienda concluſio, cum alia pœna ordinaria per l. ſtatuta ſit, de qua infra latius dicam.

20 Scias tamen, quòd in huiuſmodi caſu, quando ſacrũ quod eſt magni valoris, vel vltra illud quod dicitur modicum de ſacro tollitur, vel furto ſubſtrahitur, iudex poterit ex cauſa pœnam ordinariam vel augere; vel minuere. Licet enim iudex in ferenda ſententia perpetuo ſequi debeat pœnas ordinarias, & in legibus conſtitutas, vt eſt tex.in l.1.in verſi. Nam ut Papi.reſpon.ff.ad ſenat.cõſul. Turpil.tamen cum euidenti maximaq; ratione,& cauſa cognita, poterit ſuo arbitratu dictas pœnas augere, mi-
21 nuere, variare, inflectere, aut infringere, & præcipuè in hoc crimine ſacrilegij, in quo lex ſtatuit, quinque eſſe conſideranda ad augendam vel minuendam dictam pœnam ordinariam. Videlicet qualitas perſonæ, rei conditio, tempus, ætas, & ſexus. de quibus vide expreſſe in l. ſacrilegii pœnam. ff.ad leg.Iulia. pecula. Primo qualitas perſonæ conſideranda eſt, hoc intellige, tam ex parte committentis ſacrilegium, quam ex parte eius perſonæ in quam committitur. Ex parte committentis conſiderandum eſt, an illa perſona honeſta ſit, ſolitaque delinquere, & an liber, vel ſeruus, plebeius, vel miles. l. in ſeruorum.§.1. ff.de pœn. Ex parte vero perſonæ contra

quam

quam committitur inſpiciendum eſt, quæ ſit ſanctitas eius: quia tanto grauius eſt delictum quanto ſanctior eſt perſona. l. ſi quis in hoc genus ſacrilegii. C. de epiſcop. & cleric. cap. fęlicis. de pœnis. lib. 6. Secundò rei conditio attendenda eſt, nam ſacrilegium quod circa res committitur, maius uel minus exiſtimatur ſecundùm gradum ſanctitatis rei: Sacramenta enim ſummum gradum obtinent, & præcipuè ſacramentum Euchariſtiæ, ut ſupra diximus. Et ideo, cum quis temerariè ad hoc ſacramentum manum extendit ad aliqua horribilia, uel nepharia exercenda, non ſolum mortem naturalem ſimpliciter meretur, quæ ut diximus, pœna eſt ordinaria delicti, uerum etiam ex iſta tam graui cauſa poterit iudex horribile genus mortis arbitrari. Vt ſcilicet delinquentes uiui trucidantur, aut comburentur, uel alia acerbiſſima morte (ut aliis ſint exemplum) dies ſuos claudant. ut probatur in l. ſacrilegii pœnam. per exempla ibi propoſita. ff. ad leg. Iul. pecula. Tertiò etiam ratio temporis habenda eſt tam ad augendam quàm minuendam pœnam ordinariam, ut puta cum quidam manu facta templa effrangunt, & dona Dei noctu tollunt, quia tunc tales ad beſtias damnãtur. ut in d. l. ſacrilegii pœnam, præterea ſi eſt tempus Quadrageſimæ, uel aliud, quòd aggrauet delictum. Item ſi eſt diu quòd delictum ſit commiſſum, quia propter antiquitatem temporis delicti pœna aggrauatur uel minuitur. ſecundùm diſtinctionem Bartol. in leg. ſi diuturno. ff. de pœnis. & per Abb. Sicul. in cap. fina. de conſuetudi. Quartò conſideranda eſt quoque ætas, quia cum minoribus mitius agitur. l. auxilium. §. in delictis. & in l. ſi ex cauſa. §. nunc. uidendùm. ff. de minorib. cum nota. in l. quid ergo. § pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & l. ſi ſeuerior. eod. titu. Et in hoc

pro-

propoſito refert Boer.in dicta deciſio.254.nume.20.quo duo iuuenes die iouis ſancta, patenā & calicem in quo fuerat ad adorandum ſacroſanctum Chriſti corpus de more & ritu Eccleſiæ repoſitum, hoc ibi ſuper altare di miſſum cęperunt, & quòd curia eoſdem mitius agendo ratione ætatis, licet tali die hoc commiſiſſent, condemnauit, eſſe duobus ſabbatinis diebus per quadriuia & loca publica Parochiæ in qua prædictum ſacrilegium cōmiſſerant fuſtigandos, & quolibet die dominico proximo in camiſia nudos, cum face, ſeu reda (cum ibi magna celebraretur Miſſa) reſtim ſeu cordam in collo geſtantes, alta & clamoſa voce tempore eleuationis corporis Chriſti benedicti veniam & miſericordiam ei petendum, ac calicem fractum vna argenti marca ei addita reſſici faciendum, eoſdemque iuxta cap.fi.de fur.perpetuo banniri ab illa ſeneſcalia baſatenſi. Item ętas conſideranda eſt, pro ſenioribus: quia quamuis cum mino ribus miſſeratione ætatis mitius agatur, tamen grauius quàm ſenes puniendi ſunt.l.2.ff.de termi.amo. ibi ſi iunior in longius, ſi ſenior in reſciſius. & ibi Alberic. de Roſa.facit tex.in l.ſemper. ff.de iure immuni.quæ lex in ſenectutis fauorem condita eſt. Quintò ſexus ratio quoque habetur: ideo quòd mulier mitius quam vir punitur.l.quiſquis.§.ad filias.C.ad leg.Iul.maieſta. & Oldra. in conſil.291.ante fi.

22 Et quamuis ex ſupradictis intelligamus pœnam ordi nariam ſacrilegii in caſu in quo ſacrum de ſacro furto tollitur eſſe mortis naturalis, eamque ex cauſis comme moratis poſſet & augeri, & minui, non ideo concluſionem hanc procedere exiſtimamus, quādo quis interdiu modicum aliquid ex templo auferret: nam is in caſu hoc, ſi humilioris eſt conditionis, pęna metalli coercen-

dus

dus eſt; ubi uero honeſtiore loco natus eſſet in inſulam deportandus. ita probatur in d.l.ſacrilegij pœnam.verſi. Cæterum.ff.ad l.Iul.pecula.quæ lex in dicto caſu, quando interdiu modicum aliquid ex templo tollitur pęnam ſtatuit ordinariam, poſtquam ibi certam & ſpecialem determinat, videlicet metalli, & in altioribus, deporta-
23 tionis in inſulam. Quam etiam pęnam ex cauſa poterit iudex augere & minuere, per ratioñe ſupradictã. prout ita obſeruauit Regium concilium die 7.Martij.1584.in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra Bernardum Sampſo minorem ciuitatis Minoriſæ delatum,& inculpatum, ꝙ ab altaribus capellarum templi eiuſdem ciuitatis ſex mappas modici valoris interdiu furto ſubtraxerat, qui omiſſa pœna metalli vel alterius in eius locum ſubrogatæ,quæ eſt triremium pœna imperpetuum, fuit in dicto Regio concilio cõdemnatus,attenta eius minori ætate, quod fuſtigeretur palam & publicè per loca ſolita ciuitatis, & ad ſeruitium Regiarum triremium ad quinquennium. Ex qua l.notat Accurſ.in verbo. pœna
24 metalli,pro re modica magnam pœnam dari. At hoc in loco opportunè quæritur,quando quid modicum accipiendum eſt,vt ſic intelligamus,in quibus caſibus dicta pœna metalli in humilioribus,& deportationis in inſulã in altioribus applicanda ſit. Et quidem,modicum in iure multis modis ſumitur. Primo dicitur modica ſumma vſq; ad duos aureos. vt probatur in l.ſi oleum.§.fi.cum l.ſeq.ff.de dolo. Quandoq; dicitur modica ſumma vſq; ad 10.aureos.vt in glo.in c.anteriorum. in verbo.ad decem.& in verbo auri.2.q.6.& in l.3.§.quamuis.ff.ſi cui pluſquam per l. Fal. Quandoque vſque ad 20.marchas. cap.ex malitia.ext.de appellationib.facit etiam text.in c. terrulas. 12.q.2. vbi modica & exigua quantitas dicitur

illa, quæ non excedit 20. Quandoque vſque ad quinquaginta.leg.1. C.de defenſoribus.ciui. Quandoque ex qualitate perſonarum & locorum & dignitate. l.ſed etſi ſuſceperit.§.1.ff.de iudi.& ibi gloſſ. Sed exiſtimo verius eſſe hoc iudicis arbitrio relinquendum eſſe: vt probatur in l. legitimos. ff. de legiti.tutoribus, & in l.1.§.fin. ff.de iure deliberan. probatur etiam per text. in l.hactenus. ff. de uſufructu. ubi modica impenſa dicitur iudicis arbitrio. Et hęc dicta ſint quantum attinet ad ſacrum de ſacro.

25 Eſt & alius caſus, cum quis rem ſacram è loco non ſacro ſurripuit, ut puta, cum calices & patinæ atque aliç res ſacræ ducuntur ad domos rectorum, uel parochianorum, ut ibi cuſtodiantur, vel alias, & ab eiſdem locis ſuffurentur, in quo caſu, vt iura concordemus exiſtimo, intelligendam eſſe l. lege Iulia. ff. ad leg. Iulia. pecula. ibi in verſicu. Mandatis. hoc eſt, huius modi ſacrilegos extra ordinem puniendos eſſe. Hoc enim crimen, quamuis de iure canonico & verè & propriè ſacrilegium ſit. ut in cap.17.quæſtio.4.de iure uero ciuili in propriè dicitur ſacrilegium, cum tantum verum ac proprium eodem iure ſacrilegium ſit illud, quod ſupra annotauimus, hoc eſt, quando ſacrum de ſacro
26 tollitur.

Denique habes alium caſum, quando quis rem non ſacram è loco ſacro ſurripit. Quod crimen iure Pontificio verè & propriè ſacrilegium eſt. per dictum cap. quiſquis. 17. quæſtio.4. de iure uero ciuili non ſacrilegium ſed furtum eſſe creditur. l. diui. ff. ad leg. Iul. pecula. pœna ergo furti eo iure indicitur. Et hæc de ſacrilegio quod ſuffurando committitur ſufficient.

Cap.

Cap. 25. An receptatores rerum furatarum puniantur vt fures, & latrones.

1 *Receptatores rerum furatarum perinde puniuntur, atque latrones. & nu. 3. vbi eſt verus intellectus.*
2 *Receptans rem furto ſubſtractam ignarus, vel ad cuſtodiendam ei qui amiſſerat, vel alia iuſta ratione, non delinquit.*
3 *Intellectus ad legem. eos. C. de fur.*
4 *Fur, & latro ſemper furatur: & eſt in delicto actuali, donec rem contractat.*
5 *Concluſio Regij concilij.*

1 Martianus Iureconſultus in l. 1. ff. de receptatorib. in hæc verba inquit. *Peſſimum genus eſt receptatorum, ſine quibus latere nemo diu poteſt: & præcipitur vt perinde puniantur, atque latrones.* Concordat Vlp. in l. congruit. ff. de officio pręſid. Quod & Cęſares probarunt in l. 1. C. de his qui latro. & alijs criminibus reos occultant, ſtatuentes, eadem pœna receptatores puniendos eſſe, qua rei principales. Alijque Iuriſconſulti eandem ſententiam corroborarunt. vt patet in l. 3. §. non tantum. ff. de incendio rui. naufra.

2 Quæ quidem locum non habent, quando quis rem recepiſſet ignarus, vel quòd eam cuſtodiret, ſaluamque faceret ei qui ammiſſerat, vel humanitate, vel miſericordia ductus, vel alia probata atq; iuſta ratione. vt in l. doli verbum. ff. de ſeruo corrup. & in l. 3. §. non tantum. verſ. Sed etenim. ff. de incen. rui. naufra. Sed tunc demum ea vera contra receptatorē exiſtimantur, quando ipſe ſcienter, & doloſè receptat. vt in d. l. doli verbum. & d. l. 3. §.

non tantum. verſic. Etenim. Probatur quoque in l.crimen. C.ad leg. Iul. de vi publi. vbi Honorius & Theodoſ.C.C.probant hæc crimina ſcilicet rapere,& ſcienter raptorem rem raptam ſeruare,non eſſe diſſimilia crimina. Et ideo, cum tunc participes ſceleris ſint, eadem quoque pœna digni cenſentur: quia & fures. vt probatur expreſſe in l.ſi quemquam.in finalib.uerb.C.de epiſ. & cleri. & ibi glo.in uerbo.par. quæ allegat alios textus concordantes. Et ideo, qui res furtiuas ſcienter, à fure cuſtodiendas ſuſcipiunt, furti pœnali actione, & de ſuſceptis tenentur.tex. eſt expreſſus & capitalis in l.eos.C. de fur. cuius uerba ſunt. *Eos qui à ſeruo furtim ablata ſcientes ſuſceperunt, non tantum de ſuſceptis conuenire, ſed etiam pœnali furti actione potes*. Cui concordat alius text.in §. ſed hæ actiones. in uerſicu. Cum manifeſtum ſit.inſti.de obligationibus, quæ ex delicto naſ.

4 Et licet dubia videatur ſententia dictæ l. eos. cum ipſa tantum in ſeruo loquatur, filio, uel famulo, ut ibi in glo.in uerbo. eos qui à ſeruo. ideo,quòd hæ perſonæ ſunt ſubiectæ, domeſticæ,& familiares, & quæ facilius & frequentius furta committunt, quando interueniunt occultatores, & receptatores, quòd fortè alias non committerent, & quòd propterea dicta diſpoſitio non procederet, quando fur uel latro eſſet liber, uel extraneus, ut annotare uoluit Hyppolit.in l. ſi rixa.nume.51. ff. ad leg.Cor.de ſicar.& in conſil.53.nume.21.attamen ſuperior ſententia & cóclusio uerior eſt, & & indiſtinctè tenenda,modo fur uel latro ſit ſeruus, uel familiaris,modo extraneus, quia in utroque militat eadem ratio. Et propterea, à quocunq; quis ſcienter & doloſè receptauerit rem furto ablatam,pro fure habédus eſt,& eadem pœna puniendus. Huius autem rei patens & manifeſta

eſt

eſt ratio. Nam fur & latro ſemper furatur, & eſt in delicto actuali, donec rem contrectat. ut in l. inficiando. §. infans. ff. de fur. Vnde receptans uidetur ei auxilium & fauorem præſtare, & in ipſomet delicto, ideoque merito debet eadem pœna puniri. ita Barto. Angel. de Peru. & alij commu. Doctor. in l. furtum ff. de fur. Alber. in dicta l. eos. C. de fur. & Angel. de malefic. in parte. &
6 ueſtem cęleſtem abſtulit. col. 2. uerſic. Quid ſi rem furatam. Et ſecundùm hanc doctrinam & theoricam fuit in Regio concilio cõcluſum die 5. Maij. 1583. contra Paulum Strany delatum, & inculpatum, quòd ſcienter receptauerit in domibus ſuis partem rerum furto ſubſtractarum à domibus Petri Vilalta ſartoris eiuſdem ciuitatis, qui fuit fuſtigatus per loca ſolita; & condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremum ad quinquennium.

Cap. 26. Quo oſtenditur qua pœna ſit puniendus fur, qui de nocte aſcendit ad domum alienam cum ſcalis, & res in domo inuentas furto ſubſtrahit.

1 *Aſcendens cum ſcalis de nocte ad domum alienam cauſa violandæ caſtitatis tenetur pœna vltimi ſupplicij.*

2 *Aſcendere cum ſcalis qualitas eſt, quæ aggrauat principale delictum.*

3 *Fures pro furto qualificato centum aureorum, vel pro tribus furtis, de generali conſuetudine laqueo ſuſpenduntur.*

4 *Fures aſcendentes cum ſcalis ad domum alienam & ibi furtum commiſſerunt qua pœna puniantur.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

3 *Fur famoſus dicitur qui tria furta commiſit.*
4 *Intellectus ad §. ſi quis quinque ſolidos de pace tenen. qui in omnem caſum de conſuetudine non ſeruatur.*
5 *Fur qui pecuniam publicam vel rem ſacram vel religioſam abſtulerit capitali pœna punitur.*
6 *Fur pro vno tantum furto poteſt furca ſuſpendi, quando illud eſt multum enorme, & egregium.*
7 *Furtum magnum vel enorme, quod dicatur.*
8 *Concluſio Regij concilij.*

1 IVre cautum eſt, pro furto neminem debere mori. auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. ibi. *Sed pro furto nec morietur, nec aliquod membrum abſcindetur, ſed aliter caſtigabitur.* idem in authent. vt nulli iudicum. §. pro furto autem. & in prædictis locis ſcribentes. ita etiã tenet Alexand. in conſil. 5. volum. 1. Caſſan. in conſuet. Burgun. tit. deziuſtices. §. 5. ſuper verbo. pour la premiere foys il ſera pugny. nume. 1. & dicit, eſſe communem opinionem Gomez. in §. ex maleficijs. nume. 12. inſti. de actionibus. Ratio eſt, quia delictum eſt priuatum, & ideo pœna extraordinaria fur venit corcendus. l. fina. de fur. & l. fi. ff. de priua. delict. Præterea glo. in dicta auth. ſed nouo iure. in uerbo caſtigabitur: dicit, furem fuſtibus eſſe puniendum, uel mitiori pœna iudex ita arbitretur. Et aſſignat rationem, quia pœna eſt extraordinaria, vt in d. l. fi. ff. de fur. Ergo concluſum videtur, neminem pro furto debere mori.

2 Scias tamen, quòd à prædicta regula, quæ in iure ueriſſima eſt, excipiuntur multi caſus in quibus fures ſolent ad mortem condemnari. Quorum primus eſt, in furibus, & latronibus famoſis qui furca ſuſpendendi ſunt.

ſunt.vt in l.capitalium. §.famoſos. ff.de pœnis. qui tex• licet loquatur in latronibus, hoc eſt derrobatoribus ſtratarum publicarum, idem quoque ſtatuendum eſt in furibus famoſis qui eadem pœna puniẽdi ſunt. vt tenet
5 Bar.in dicto. §.famoſos.nume.1.Et dicitur. fur famoſus qui tria furta cõmiſit vt inquit Bal. in dicta Authen. ſed nouo iure. nume.3.vbi concludit, quem pro primo & pro ſecũdo furto nõ eſſe laqueo ſuſpendendũ, ſed pro tertio ſic,quia qui delictũ in cõſuetudinẽ deducit,ad furcas ſuſpenditur de generali conſuetudine, Nam eo ipſo reputat̃ publicus & famoſus fur, ideo quòd fecit tot & tanta furta.uel ſaltẽ reputat̃ graſſator. ut in dicta.l.capitaliũ.§.graſſatores, & in §.famoſos. & ibi glo. in verbo graſſati ſunt. & in uerbo furca & quod de generali con• ſuetudine ſuſpẽdant̃ in alta furca atteſtatur Iul.Clar.cũ multis aliis per eum relatis.in prac.cri.§ furtum. uerſi. Scias tamẽ.quos per eum uidere poteris.

4 Secundus caſus eſt in §.ſiquis quinq; ſolidos. de pace tenen. vbi conſtitutum eſt,quòd pro furto quinque ſolidorũ debeat quis ſuſpendi.Sed pro intellectu illius tex. debes ſcire,illud ideo fieri,quia cum furto concurrebat etiam uiolatio pacis. prout ita communiter teneri atteſtatur Gomez.in dicto.§.ex maleficijs.nu.2.& 3.verum tamen eſt, in omnem caſum pœnam illam impoſitam contra fures.in d.§. ſiquis quinque ſolidos. non ſeruari de conſuetudine. & ideo non eſſe de illo.§. curãdũ.ut atteſtatur Bal.in dicta Auth.ſed nouo iure.num.3.In eadem ſententia ſunt Auguſti. ad Angel.de maleficijs. in verbo.& veſtem cœleſtem nu.12.glo.in §. iniuria.in verbo legitime. de pace iura.firman.Gan.de malefi.in titu. de furib.nu.10.& Anna.in cap.ex litteris.poſt.nume.9. de fur.vbi dicit,quòd hoc omnes ſequuntur.

Tertius

5 Tertius caſus eſt, quando quis miniſtrator publicus pecuniam publicam, uel quis rem ſacram, vel religioſam furto abſtulerit: quia capitali pœna punitur. tex. eſt in §. item lege Iulia peculatus. Inſti. de publi. iudi. Et de furibus ſacrilegis vide quæ ſupra latiſſimè dixi in capit. 24. per totum.

6 Quartus deniq; caſus eſt, qñ furtum eſſet unum tantum, ſed illud multum enorme, & egregium, & hic eſt caſus huius deciſionis. Nam fur pro illo poteſt furca ſuſpēdi, dato etiam, quòd ſtatutum tria requiret: cum unū furtum ualde magnū æquipolleat tribus. arg. l. ſi is qui tres. §. fi. ff. de excuſationib. tu. ita tenet Bal. in d. auth. ſed nouo iure. num. 3. C. de ſeruis fugiti. quia propter enormitatē delicti licitum eſt iura tranſgredi. ſecundum Innocent. in cap. 1. de conſtitutionib. Cyn. in dicta auth. ſed nouo iure. Et dicit Angel. de maleficijs. in verbo & ueſtem cęleſtem. num. 13. ſe ita ſemel practicaſſe Peruſij: dum ibi aſſideret. Tenet idem Panor. in cap. inter alia. num. 31. de immunitate eccleſ. & Angel. de Peru. in l. quod ſi nolit. §.

7 qui aſſidua. ff. de ædili. ędic. num. 2. Quando autem dicatur furtum magnum, uel enorme, dic hoc arbitrio iudicis eſſe relinquendum. per ea, quæ dicit Felin. in capit. 5. verſi. quando cauſa dicatur grauis. de officio. & poteſtā. iudi. delega. vbi dicit, quòd ſtatur arbitrio iudicis, quæ cauſa dicatur grauis vel non. Et hoc ideo fit, quia non eſt diſpoſitum à iure, quod ſit enorme & egregium furtum. Vnde ſuccedit regula, quòd in non diſpoſitis à iure committitur arbitrio iudicis. ita Abbas in cap. nonnulli. extra de reſcrip. Bar. in l. 1. §. ait prætor. ff. de iure deliberan. Ego tamen dicerem, potius conſuetudini regionis eſſe ſtandum; prout hic in Cathalonia. In qua de conſuetudine pluribus uicibus obſeruata furtum magnum dicitur,

dicitur, quando ualor rei furto ablatæ aſcendit ſummam centum librarum, uel ultra, & ideo conſuetudinem eſſe ſeruandã, per ea quæ dicit Angel. de Peru. in dicta l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædili. ædic.

Et quamuis Areti. Saly. Fulgo. & Paul. de Caſt. in dicta auth. Sed nouo iure. Ioan. Anna. in cap. fi. de fur. Ange. de Vbal. inter conſil. cri. diuerſorum. conſi. 71. nu. 21. lib. 2. Rolan. conſ. 51. circa fi. lib. 1. & Baptiſ. Cacialup. in l. cum ſeruus. ff. de condictio. cauſa da. teneant contrariã opinionem, ſcilicet, pro furto magno non eſſe furem furca ſuſpendendum. Tamen Bald. opinionem in dicta auth. ſed nouo iure. nume. 3. & aliorum ſequacium, ꝙ immo tales furca ſuſpendantur ex conſuetudine inualuiſſe in Hiſpania atteſtatur Diaz in pract. crim. canoni. cap. 84. poſt nu. 2. inualuitq; dicta opinio ex eadem conſuetudine in hoc
8 principatu Cathaloniæ. In quo pluries fuit obſeruatum, quod fures pro furto magno centum librarum uel ultra fuerunt furca ſuſpenſi. prout ſecundum hanc opinionem fuit concluſum in Regio criminali concilio die 14. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ & partis inſtantis, contra Ioannem Planes marinerium delatum, & inculpatũ, de furto magno de nocte, & hora captata per eũ; & alios commiſſo. & die 6. menſis Iulij prædicti anni 1582. in facto eiuſdẽ procuratoris & partis inſtantis contra Iacobũ Roure uillæ Perpiniani delatum, & inculpatum, ẽt de furto magno ꝙ aſcendebat ſummam quadringentarum librarum qui fuit ad mortem condemnatus. Et quãuis hoc ſit uerum de conſuetudine, poſſunt tamen iudices in hoc caſu arbitrari minorem pœnã iuxta qualitatem facti, ratione loci, tpis, & ętatis, ac conditionẽ perſonę, uel alijs cauſis, quæ ſolent perducere iudicẽ ad mediocrẽ pœnã. vt ſupra in c. 24. nu. 20. latius explicatur.

Cap.

Cap. 28. An fur qui rem furatam in aliud territorium expoitauit, poſſit in eo puniri ratione nouæ contrectationis.

1 *Fur cum re furtiua in alieno territorio repertus, non poteſt ibi ſecundum quorundam opinionem criminaliter puniri.*

2 *Fur cum re furtiua captus in alieno territorio poteſt ibi puniri ratione nouæ contrectationis.*

3 *Fur qui rem furto ablatam intra eccleſiam contrectat, poteſt ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudebit.*

4 *Fur, neceſſarium eſt, quod puniatur in territorio, in quo cum re furtiua capitur. vide hic rationem.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

IAcobus Roure uillæ Perpiniani degẽs in obſequio & ſeruitio nobilis Petri de Vilarraſa Valentini, cũm eſſent in ciuitate Cęſarauguſtæ, ab eodem Petro de Vilarraſa, furto abſtulit magnas pecuniæ quantitates, magnum committendo furtum. Qui cum dictis pecunijs aufugit, & tranſtulit ſe ad ciuitatem Barcinonæ, in qua fuit captus cum eiſdẽ pecunijs. Verum, quia delictum non fuerat commiſſum in dicta ciuitate Barcinonæ, dubitatũm fuit an in ea poſſet dictus Roure de dicto furto puniri ratione nouę contrectationis.

1 Hæc quæſtio reperitur ab ſcribentibus multum controuerſa. Etenim, multi ſunt tenentes talem furẽ ita repertum in alieno territorio non poſſe criminaliter puniri. Boſ in ti. de fur. num. 18. vbi dicit, ſe feciſſe hanc opinionẽ diuerſis uicibus ſeruari in ſenatu contra Bar. opinionẽ in l. ſi dominiũ. ff. de fur. Idem Cępola in conſ. 59. col. pe

nul.

nul.& ſi.Angel.in dicta l.ſi dominium.nu.1.ubi expreſſe dicit, Barto.opinionem de iure communiter reprobari. Idem ſentit Bald.in conſi.154.lib.1.& conſi.47.lib.3.& Cæpola atteſtatur ſe, pro hac opinione iudicaſſe in l. Marcellus.nu.23 ff.de verbor.ſignifi.Sequitur Hyppoli. Rimin.inter conſi.crim.diuerſorum.conſ.106.num.11. lib.1.Item dicit practi.Papien.in forma inquiſitionis. in uerbo contrectando.opinionem Bar.contrarium ſentien tis non eſſe communem, neque approbatam per modernos de iuris ſubtilitate. Hanc eandem ſequitur Didá. à Couarru.lib.2.variar. reſolutio. cap.20.nume.15. verſ.Vigeſimo octauo.in ſi.& practi.q.cap.11. nume.9. & Iul.Clar.in practi.q.38.uerſ.Tu ſcis quòd furtum.vbi refert, in illo ducatu non ſeruari, quòd fur repertus cum re per eum furata in alieno territorio puniatur criminaliter aſſerens, ſe ſæpiſſime uidiſſe ita iudicari in ſenatu,& in ſpecie ponit exempla, & ibi ponit practicam dicti ſenatus, quòd ſolet quandoque tales fures eiicere à ducatu ſub aliqua pœna. & denique ſunt infiniti alii in varijs,& diuerſis locis idem ſentientes.

2 Contrariam tamen profitetur ſententiam Bar. in l. ſi dominium.nu.2.ff.de fur.quod immo fur repertus cum re furtiua in alieno territorio ibi puniendus ſit propter nouam rei cōtrectationem ex qua nouum crimen committitur cuius ratione pōt fur puniri à iudice illius loci, in quo noue rem contrectauerit.Quam ſniam dicit Paul. de Caſt.in l.ſiue manifeſtum.§.1.nu.13.ff.de condic.furti. practicari per uniuerſum orbem,aſſeſſoresq; & iudices habere ea pro euangelio,quē refert Marſil.in l.ſi.poſt num.112.ff.de iuriſdic.omn.iudi. Floria.in l. ſi abducta. C.de fur.& ibidem Angel.in lectura Peruſina inquiens, ſe ſępius vidiſſe practicari Bar.opinionem.Qui quoq; in

lectura Patauina dicit, aſſeſſores eandem Bar. opinionē ſeruare tanquam utilem Reipublicæ.quem refert Marti. Laudenſ.in conſil.61. num.5, inter conſil. criminali. diuerſorum,volu.1.Hanc opinionem teneri pro communi apud concilium Neapolis atteſtatur Capici.deci.104. nu.1.& 2.Nicolaus Boer.quoq; proponit hanc eandem quæſtionem.in deciſio.13.num.47.ubi refert pro utraq; parte plures Doctores,ſed reſoluit opinionem Bar.in dicta l.ſi dominium.ff.de fur.& in l.ſi abducta. C. eodem communiter ſeruari in praxi.

3 Pro hac opinione ad huc facit ſententia Angeli Caſtrēſis in conſilio.459.lib.2.inter Pauli ſui parentis reſponſa exiſtimantis,furem qui rem furto ablatam intra eccleſiā contrectauerit,eaq; uſus fuerit,poſſe ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudere, ac ſi furtum in eccleſia cō miſiſſet,quod tamen extra eccleſiam perpetrauit, quaſi hæc contractio quæ in eccleſia fit nouum furti crimen uere dici daleat.

Ponderandum, notandumq; quoq; eſt, ad prædictorum opinionem iuuandam,quod licet regulariter delinquens ſit ad locum delicti & ad urbē vbi deliquit remittendus,ut ibi puniatur.l.ſi cui.§. fi.& l.fi.ff. de accuſationibus.& in auth.ut nulli iudicium.§.ſi uero quis cōpręſorū.colla.9.& notatur in l.1.& in auth.qua in prouincia C. ubi de crimi.agi.opor.glo.in cap.fi. de foro competē. cap.1.de raptor.clemē.paſtoralis.de re iudi. in uerbo de more.& in l.adiuo Pio.§.ſententiam. ff.de re iudi. Si tamen quis Cęſarauguſtæ rem furto abſtulerit, eamq; Barcinonem deferat, poterit à iudice Barcinonenſi ob nouam rei contrectationem puniri. nec is tenebitur furem ad iudicem Cęſarauguſtanum remittere, quod Bar. not. in dicta l.ſi dominiū. ff.de fur. & ibi Alex. & plures alij

iam

iam ſupra citati. Quos etiam refert Nicol. Boer. in dicta deciſ. 13. nume. 47. dicens, eorum opinionem eſſe communem in praxi.

4 Ego tamen hac in re horum opinionem tenendo profero, neceſſarium eſſe in hoc crimine delinquentem puniri in illa iuriſdictione in qua capitur cum re furto ablata propter nouam criminis contrectationem. Nam alioqui paſſim contingeret, quòd iudices cauſarum criminalium cum principaliter agant ad corporis punitionem, & in conſequentiam ad rerum ablatarum reſtitutionem, ſi ne que ratione originis, vel domicilij, poſſent exercere iuriſdictionem in talé delinquentem, neq; etiam quoad effectum remittendi illum ad iudicem delicti: quia deficientibus illis qualitatibus iuriſdictionem tribuentibus non potuiſſet illum capere, prout latius dixi. deciſ. 2. non poſſent facere reſtituere priuato læſo & accuſanti res furto ablatas. Quod deuiaret à ratione naturali, quæ docet, ius

5 vnicuiq; reddendum fore. Et ideo conueniens eſt, quòd fur ratione nouę contrectationis puniatur in quocunq; territorio capiatur cum re furtiua. vt ſic in conſequentiam ob rationem naturalem conſeruandá res furto ſubſtractæ læſo accuſanti reſtituantur. Et ſecundum hanc vltimam opinionem, quæ eſt Barto. in d. l. ſi dominium, & eius ſequacium fuit concluſum in ſacro Regio criminali concilio Cathaloniæ die 6. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis contra dictum Iacobum Roure villæ Perpiniani delatum, & inculpatum, quòd cum vt famulus nobilis Petri de Vilarraſa regni Valentiæ in eius obſequio & ſeruitio degeret, ab eodem furto ſubtraxit cum adeſſent in ciuitate Cęſarauguſtæ regni Aragonum magnas pecuniæ quantitates, propter quod fuit condemnatus, quòd fuſtigeretur per loca ſolita

naturalis Pręterea & ſecundo, ſi in hoc caſu pœna eſſet arbitraria ſequeretur, quòd pro ſacrilegio quamtumcumque graui iudices non poſſent extendere arbi-
17 trium ad mortē naturalē. Nam in criminibus, in quibus pœna arbitraria irrogatur, iudex non poteſt ſuum arbitrium extēdere ad pænā mortis naturalis. ita tenet Bal. in l. etſi. poſt tres. in prima lectura. col. 7. verſi. Itē facit ad aliā. ff. quis cautionib. vbi dicit, quòd ſi poteſtas vigore ſtatuti poteſt punire ad pœnā mille uel ad aliam ꝓut ſuo arbitrio videbit, nō poteſt imponere pęnā decapitationis. Idē tenet Cardi. in cap. de cauſis. de officio deleg. & Ludo. Roma. in rubri. ff. de arbitr. uerſi. Item an ſtatutum. & Bal. in cap. 1. in prin. col. 5. de pace tenen. vbi, dicit, quod iudex uigore arbitrij nō poteſt imponere pænam publicationis bonorum, ergo minimè pœnam mortis, quæ eſt maior. Hanc etiam opinionem tenent Alex. in conſil. 5. col. fi. vol. 1. & Cardinal. in cap. ex literis. de conſtitutionib. Et pro hac opinione ponderatur tex. in l. 1. ff. de fur. baln. vbi cauetur, fures nocturnos extra ordinem puniendos eſſe, eorumque pœnam non debere excedere opus publicum temporarium, & ideo arbitrium nō poteſt extendi ad mortem naturalem, quæ pœna maior eſt pœna operis publici temporarij. Eandem opinionem tenet etiam Bal. in l. quicunque C. de ſeruis fugi. ubi dicit, iudicem in arbitrariis debere eligere minorem pœnam, ratio eſt, quia pœnæ potius moliendæ ſunt quam exaſperandæ. l. interpretatione. ff. de pęnis. At pro ſacrilegio iuxta eius enormitatem ſolet dari pœna mortis naturalis, ut probatur in dicta. l. ſacrilegii pœnam. per exempla ibi propropoſita, & ut infra latius dicemus. Ergo ſequitur, pœnam ſacrilegij in hoc caſu, quando ſacrum de ſacro aufertur, non eſſe arbitrariam, ſed

ordinariam

ordinariam mortis naturalis. Hanc opinionem tenent Iodo. in pract. cap. 1 1 1. nu. 5. 6. & 7. Nicola. Boer. in deciſ. 2 54. nu. 1 5. ubi refert, quoſdam fuiſſe ad mortem condemnatos, qui uas ſeu cuſtodiam in qua corpus Chriſti ſanctiſſimum reponebatur cuſtodiendum acceperant. Ieſu Chriſto in ea exiſtente. Cõfirmat idem Boſ. in tit. de ſacrilegiis, num. 4. ubi commemorat de quodã fure, qui calicibus & alijs ornamentis quaſdam eccleſias ſpoliauerat, & dicit fuiſſe ſuper furcis altiſſimis laqueo cũ tota caterua furum ſuſpenſum. Probatur. idem ex eo, quod refert Foller. in practi. crimi. fol. 3 89. nu. 47. & poſt eum Iul. Clar. in §. ſacrilegium. uerſicul. Sed quæro, quòd Neapoli fuit ſuſpenſus quidam Salernitanus, qui furto ſubtraxerat quandam crucem ex eccleſia ſancti Florentij. Tandem cõfirmat hanc opinionem Grego. in ſyntag. iur. uniuer. li. 3 3. cap. 1 5. nu. 3. dicens, ſe ſemper fuiſſe in opinione ſacrilegos, qui impia & deteſtanda manu ſacrã Euchariſtiam contractauerũt, uel ſacrarium, ſeu arculam qua contineretur tollerent, igne uiuos comburendos, ob ſacrilegium & impietatem.

18 Et prædicta intellige, de iure ciuili procedere, quando ſacrum de ſacro, hoc eſt, publicè ſacro ſurripitur, ut eſt tex. in leg. ſacrilegi capite. ff. ad l. iuli. pecul. qui tex. quamuis de pœna capitali mentionem faciat, ipſaq; capitalis pœna multiplex ſit, atq; in dubijs mitior interpræ tanda. ut in l. in dubijs. & l. in obſcuris. ff. de reg. iur. tamẽ in loco illo intelligenda eſt in ſuo potiori ſignificatu hoc eſt de morte naturali, quia qualitas delicti, illud ſuadet, & poſtulat. ut per ſupra dicta latius oſtenſum eſt, Secus uero eſſet, quando ſacrum e loco ſacro priuatè ſacro Surriperetur, hoc eſt, ex oratorio ꝙ quis domo habet, uel ex oratorio hoſpitalis priuati, quæ loca

priuatè ſacra dicuntur cap.ad hæc. de religio.domib.clemen.quia contingit.eo.tit. quia contra hunc ſacrilegum pœna non eſt mortis naturalis, ſed puniendi ſunt pluſquam fures,& minus quam veri ſacrilegi. vt expreſſe habetur, in dicta l.ſacrilegi capite. vbi gloſſ. Secundo prædicta intellige vera eſſe, quando ſacrum de ſacro verè publicè ſacro eſt magni valoris, vel vltra illud, quòd modicum eſt: nam in re modica in hac eadem ſpecie, quando ſacrum de ſacro tollitur, alia eſt facienda concluſio, cum alia pœna ordinaria per l. ſtatuta ſit, de qua infra latius dicam.

20 Scias tamen, quòd in huiuſmodi caſu, quando ſacrũ quod eſt magni valoris, vel vltra illud quod dicitur modicum de ſacro tollitur, vel furto ſubſtrahitur, iudex poterit ex cauſa pœnam ordinariam vel augere; vel minuere. Licet enim iudex in ferenda ſententia perpetuo ſequi debeat pœnas ordinarias, & in legibus conſtitutas, vt eſt tex.in l.1.in verſi. Nam ut Papi.reſpon.ff.ad ſenat.cõſul. Turpil.tamen cum euidenti maximaq; ratione,& cauſa cognita, poterit ſuo arbitratu dictas pœnas augere, mi-

21 nuere, variare, inflectere, aut infringere, & præcipuè in hoc crimine ſacrilegij, in quo lex ſtatuit, quinque eſſe conſideranda ad augendam vel minuendam dictam pœnam ordinariam. Videlicet qualitas perſonæ, rei conditio, tempus, ætas, & ſexus. de quibus vide expreſſe in l. ſacrilegii pœnam. ff.ad leg.Iulia. pecula. Primo qualitas perſonæ conſideranda eſt, hoc intellige, tam ex parte committentis ſacrilegium, quam ex parte eius perſonæ in quam committitur. Ex parte committentis conſiderandum eſt, an illa perſona honeſta ſit, ſolitaque delinquere, & an liber, vel ſeruus, plebeius, vel miles. l. in ſeruorum.§.1. ff.de pœn. Ex parte vero perſonæ contra

quam

quam committitur inſpiciendum eſt, quæ ſit ſanctitas eius: quia tanto grauius eſt delictum quanto ſanctior eſt perſona. l. ſi quis in hoc genus ſacrilegii. C. de epiſcop. & cleric. cap. fęlicis. de pœnis. lib. 6. Secundò rei conditio attendenda eſt, nam ſacrilegium quod circa res committitur, maius uel minus exiſtimatur ſecundùm gradum ſanctitatis rei: Sacramenta enim ſummum gradum obtinent, & præcipuè ſacramentum Euchariſtiæ. ut ſupra diximus. Et ideo, cum quis temerariè ad hoc ſacramentum manum extendit ad aliqua horribilia, uel nepharia exercenda, non ſolum mortem naturalem ſimpliciter meretur, quæ ut diximus, pœna eſt ordinaria delicti, uerum etiam ex iſta tam graui cauſa poterit iudex horribile genus mortis arbitrari. Vt ſcilicet delinquentes uiui trucidantur, aut comburentur, uel alia acerbiſſima morte (ut aliis ſint exemplum) dies ſuos claudant. ut probatur in l. ſacrilegii pœnam. per exempla ibi propoſita. ff. ad leg. Iul. pecula. Tertiò etiam ratio temporis habenda eſt tam ad augendam quàm minuendam pœnam ordinariam, ut puta cum quidam manu facta templa effrangunt, & dona Dei noctu tollunt, quia tunc tales ad beſtias damnātur. ut in d. l. ſacrilegii pœnam, præterea ſi eſt tempus Quadrageſimæ, uel aliud, quòd aggrauet delictum. Item ſi eſt diu quòd delictum ſit commiſſum, quia propter antiquitatem temporis delicti pœna aggrauatur uel minuitur. ſecundùm diſtinctionem Bartol. in leg. ſi diuturno. ff. de pœnis. & per Abb. Sicul. in cap. fina. de conſuetudi. Quartò conſideranda eſt quoque ætas, quia cum minoribus mitius agitur. l. auxilium. §. in delictis. & in l. ſi ex cauſa. §. nunc. uidendùm. ff. de minorib. cum nota. in l. quid ergo. § pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & l. ſi ſeuerior. eod. titu. Et in hoc

pro-

propoſito refert Boer.in dicta deciſio.254.nume.20.♀ duo iuuenes die iouis ſancta, patenã & calicem in quo fuerat ad adorandum ſacroſanctum Chriſti corpus de more & ritu Eccleſiæ repoſitum,hoc ibi ſuper altare dimiſſum cęperunt,& quòd curia eoſdem mitius agendo ratione ætatis, licet tali die hoc commiſiſſent,condemnauit, eſſe duobus ſabbatinis diebus per quadriuia & loca publica Parochiæ in qua prædictum ſacrilegium cõmiſſerant fuſtigandos, & quolibet die dominico proximo in camiſia nudos, cum face, ſeu reda (cum ibi magna celebraretur Miſſa) reſtim ſeu cordam in collo geſtantes, alta & clamoſa voce tempore eleuationis corporis Chriſti benedicti veniam & miſericordiam ei petendum, ac calicem fractum vna argenti marca ei addita reffici faciendum,eoſdemque iuxta cap.fi.de fur.perpetuo banniri ab illa ſeneſcalia baſatenſi. Item ętas conſideranda eſt, pro ſenioribus: quia quamuis cum minoribus miſſeratione ætatis mitius agatur, tamen grauius quàm ſenes puniendi ſunt.l.2.ff.de termi.amo. ibi ſi iunior in longius, ſi ſenior in reſciſius. & ibi Alberic. de Roſa.facit tex.in l.ſemper. ff.de iure immuni.quæ lex in ſenectutis fauorem condita eſt. Quintò ſexus ratio quoque habetur: ideo quòd mulier mitius quam vir punitur.l.quiſquis.§.ad filias.C.ad leg.Iul.maieſta. & Oldra. in conſil.291.ante fi.

22 Et quamuis ex ſupradictis intelligamus pœnam ordinariam ſacrilegii in caſu in quo ſacrum de ſacro furto tollitur eſſe mortis naturalis, eamque ex cauſis commemoratis poſſet & augeri, & minui, non ideo concluſionem hanc procedere exiſtimamus, quãdo quis interdiu modicum aliquid ex templo auferret: nam is in caſu hoc,ſi humilioris eſt conditionis, pęna metalli coercendus

dus eſt; ubi uero honeſtiore loco natus eſſet in inſulam deportandus. ita probatur in d.l.ſacrilegij pœnam.verſi. Cæterum.ff.ad l.Iul.pecula.quæ lex in dicto caſu, quando interdiu modicum aliquid ex templo tollitur pęnam ſtatuit ordinariam, poſtquam ibi certam & ſpecialem determinat, videlicet metalli, & in altioribus, deporta-
23 tionis in inſulam. Quam etiam pęnam ex cauſa poterit iudex augere, & minuere, per ratioñe ſupradictā. prout ita obſeruauit Regium concilium die 7. Martij. 1584. in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra Bernardum Sampſo minorem ciuitatis Minoriſæ delatum, & inculpatum, ꝙ ab altaribus capellarum templi eiuſdem ciuitatis ſex mappas modici ualoris interdiu furto ſubtraxerat, qui omiſſa pœna metalli vel alterius in eius locum ſubrogatæ, quæ eſt triremium pœna imperpetuum, fuit in dicto Regio concilio cōdemnatus, attenta eius minori ætate, quod fuſtigeretur palam & publicè per loca ſolita ciuitatis, & ad ſeruitium Regiarum triremium ad quinquennium. Ex qua l. notat Accurſ. in verbo. pœna
24 metalli, pro re modica magnam pœnam dari. At hoc in loco opportunè quæritur, quando quid modicum accipiendum eſt, vt ſic intelligamus, in quibus caſibus dicta pœna metalli in humilioribus, & deportationis in inſulā in altioribus applicanda ſit. Et quidem, modicum in iure multis modis ſumitur. Primo dicitur modica ſumma vſq; ad duos aureos. vt probatur in l. ſi oleum. §. fi. cum l. ſeq. ff. de dolo. Quandoq; dicitur modica ſumma vſq; ad 10. aureos. vt in glo. in c. anteriorum. in verbo. ad decem. & in verbo auri. 2. q. 6. & in l. 3. §. quamuis. ff. ſi cui pluſquam per l. Fal. Quandoque vſque ad 20. marchas. cap. ex malitia. ext. de appellationib. facit etiam text. in c. terrulas. 12. q. 2. vbi modica & exigua quantitas dicitur

illa, quæ non excedit 20. Quandoque vſque ad quinquaginta.leg.1..C.de defenſoribus.ciui. Quandoque ex qualitate perſonarum & locorum & dignitate. l.ſed etſi ſuſceperit.§.1.ff.de iudi.& ibi gloſſ. Sed exiſtimo verius eſſe hoc iudicis arbitrio relinquendum eſſe. vt probatur in l. legitimos. ff. de legiti. tutoribus, & in l.1.§.fin. ff.de iure deliberan. probatur etiam per text. in l.hactenus. ff. de uſufructu. ubi modica impenſa dicitur iudicis arbitrio. Et hęc dicta ſint quantum attinet ad ſacrum de ſacro.

25 Eſt & alius caſus, cum quis rem ſacram è loco non ſacro ſurripuit, ut puta, cum calices & patinæ atque aliç res ſacræ ducuntur ad domos rectorum, uel parochianorum, ut ibi cuſtodiantur, vel alias, & ab eiſdem locis ſuffurentur, in quo caſu, vt iura concordemus, exiſtimo, intelligendam eſſe l. lege Iulia. ff. ad leg. Iulia. pecula. ibi in verſicu. Mandatis. hoc eſt, huius modi ſacrilegos extra ordinem puniendos eſſe. Hoc enim crimen, quamuis de iure canonico & verè & propriè ſacrilegium ſit. ut in cap.17.quæſtio.4.de iure uero ciuili in propriè dicitur ſacrilegium, cum tantum verum ac proprium eodem iure ſacrilegium ſit illud, quod ſupra annotauimus, hoc eſt, quando ſacrum de ſacro

26 tollitur.

Denique habes alium caſum, quando quis rem non ſacram e loco ſacro ſurripit. Quod crimen iure Pontificio verè & propriè ſacrilegium eſt. per dictum cap. quiſquis. 17. quæſtio.4. de iure uero ciuili non ſacrilegium ſed furtum eſſe creditur. l. diui. ff. ad leg. Iul. pecula. pœna ergo furti eo iure indicitur. Et hæc de ſacrilegio quod ſuffurando committitur ſufficient.

Cap.

Cap. 25. An receptatores rerum furatarum puniantur vt fures, & latrones.

1 *Receptatores rerum furatarum perinde puniuntur, atque latrones. & nu. 3. vbi eſt verus intellectus.*
2 *Receptans rem furto ſubſtractam ignarus, vel ad cuſtodiendam ei qui amiſſerat, vel alia iuſta ratione, non delinquit.*
3 *Intellectus ad legem. eos. C. de fur.*
4 *Fur, & latro ſemper furatur: & eſt in delicto actuali, donec rem contractat.*
5 *Concluſio Regij concilij.*

1 Martianus Iureconſultus in l. 1. ff. de receptatorib. in hæc verba inquit. *Peſſimum genus eſt receptatorum; ſine quibus latere nemo diu poteſt: & præcipitur vt perinde puniantur, atque latrones.* Concordat Vlp. in l. congruit. ff. de officio prȩſid. Quod & Cȩſares probarunt in l. 1. C. de his qui latro. & alijs criminibus reos occultant, ſtatuentes, eadem pœna receptatores puniendos eſſe, qua rei principales. Alijque Iuriſconſulti eandem ſententiam corroborarunt. vt patet in l. 3. §. non tantum. ff. de incendio rui. naufra.

2 Quæ quidem locum non habent, quando quis rem recepiſſet ignarus, vel quòd eam cuſtodiret, ſaluamque faceret ei qui ammiſſerat, vel humanitate, vel miſericordia ductus, vel alia probata atq; iuſta ratione. vt in l. doli verbum. ff. de ſeruo corrup. & in l. 3. §. non tantum. verſ. Sed etenim. ff. de incen. rui. naufra. Sed tunc demum ea vera contra receptatorē exiſtimantur, quando ipſe ſcienter, & doloſè receptat. vt in d. l. doli verbum. & d. l. 3. §.

non tantum. verſic. Etenim. Probatur quoque in l.crimen. C.ad leg. Iul. de vi publi. vbi Honorius & Theodoſ.C.C.probant hæc crimina ſcilicet rapere,& ſcienter raptorem rem raptam ſeruare,non eſſe diſſimilia crimina. Et ideo, cum tunc participes ſceleris ſint, eadem quoque pœna digni cenſentur: quia & fures: vt probatur expreſſe in l.ſi quemquam.in finalib.uerb.C.de epiſ. & cleri. & ibi glo.in uerbo.par. quæ allegat alios textus concordantes. Et ideo, qui res furtiuas ſcienter, à fure cuſtodiendas ſuſcipiunt, furti pœnali actione, & de ſuſceptis tenentur.tex. eſt expreſſus & capitalis in l.eos.C. de fur. cuius uerba ſunt. *Eos qui à ſeruo furtim ablata ſcientes ſuſceperunt, non tantum de ſuſceptis conuenire, ſed etiam pœnali furti actione potes.* Cui concordat alius text.in §. ſed hæ actiones. in uerſicu. Cum manifeſtum ſit.inſti.de obligationibus, quæ ex delicto naſ.

4 Et licet dubia videatur ſententia dictæ l.eos. cum ipſa tantum in ſeruo loquatur, filio, uel famulo, ut ibi in glo.in uerbo. eos qui a ſeruo. ideo,quòd hæ perſonæ ſunt ſubiectæ, domeſticæ,& familiares, & quæ facilius & frequentius furta committunt, quando interueniunt occultatores, & receptatores, quòd fortè alias non committerent, & quòd propterea dicta diſpoſitio non procederet, quando fur uel latro eſſet liber, uel extraneus, ut annotare uoluit Hyppolit.in l. ſi rixa.nume.51. ff. ad leg.Cor.de ſicar.& in conſil.53.nume.21.attamen ſuperior ſententia & cõcluſio uerior eſt, & & indiſtinctè tenenda,modo fur uel latro ſit ſeruus, uel familiaris,modo extraneus, quia in utroque militat eadem ratio. Et propterea, à quocunq; quis ſcienter & doloſè receptauerit rem furto ablatam,pro fure habẽdus eſt,& eadem pœna puniendus. Huius autem rei patens & manifeſta

eſt

eſt ratio. Nam fur & latro ſemper furatur, & eſt in delicto actuali, donec rem contrectat. ut in l. inficiando. §.infans. ff. de fur. Vnde receptans uidetur ei auxilium & fauorem præſtare, & in ipſomet delicto, ideoque merito debet eadem pœna puniri. ita Barto. Angel. de Peru. & alij commu. Doctor. in l. furtum. ff. de fur. Alber. in dicta l. eos. C. de fur. & Angel. de malefic. in parte. &

6 ueſtem cæleſtem abſtulit. col. 2. uerſic. Quid ſi rem furatam. Et ſecundùm hanc doctrinam & theoricam fuit in Regio concilio cõcluſum die 5. Maij. 1583. contra Paulum Strany delatum, & inculpatum, quòd ſcienter receptauerit in domibus ſuis partem rerum furto ſubſtractarum à domibus Petri Vilalta ſartoris eiuſdem ciuitatis, qui fuit fuſtigatus per loca ſolita, & condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremum ad quinquennium.

Cap. 26. Quo oſtenditur qua pœna ſit puniendus fur, qui de nocte aſcendit ad domum alienam cum ſcalis, & res in domo inuentas furto ſubſtrahit.

1 *Aſcenderis cum ſcalis de nocte ad domum alienam cauſa violandæ caſtitatis tenetur pœna vltimi ſupplicij.*

2 *Aſcendere cum ſcalis qualitas eſt, quæ aggrauat principale delictum.*

3 *Fures pro furto qualificato centum aureorum, vel pro tribus furtis, de generali conſuetudine laqueo ſuſpenduntur.*

4 *Fures aſcendentes cum ſcalis ad domum alienam & ibi furtum commiſſerunt qua pœna puniantur.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

3 *Fur famoſus dicitur qui tria furta commiſit.*
4 *Intellectus ad §. ſi quis quinque ſolidos de pace tenen. qui in omnem caſum de conſuetudine non ſeruatur.*
5 *Fur qui pecuniam publicam vel rem ſacram vel religioſam abſtulerit capitali pęna punitur.*
6 *Fur pro vno tantum furto poteſt furca ſuſpendi, quando illud eſt multum enorme, & egregium.*
7 *Furtum magnum vel enorme, quod dicatur.*
8 *Concluſio Regij concilij.*

1 Vre cautum eſt, pro furto neminem debere mori. auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. ibi. *Sed pro furto nec morietur, nec aliquod membrum abſcindetur, ſed aliter caſtigabitur.* idem in authent. vt nulli iudicum. §. pro furto autem. & in prædictis locis ſcribentes. ita etiã tenet Alexand. in conſil. 5. volum. 1. Caſſan. in conſuet. Burgun. tit. de iuſtices. §. 5. ſuper verbo. pour la premiere foys il ſera pugny. nume. 1. & dicit, eſſe communem opinionem Gomez. in §. ex maleficijs. nume. 12. inſti. de actionibus. Ratio eſt, quia delictum eſt priuatum, & ideo pœna extraordinaria fur venit corcendus. l. fina. de fur. & l. fi. ff. de priua. delict. Præterea glo. in dicta auth. ſed nouo iure. in uerbo caſtigabitur: dicit, furem fuſtibus eſſe puniendum, uel mitiori pœna iudex ita arbitretur. Et aſſignat rationem, quia pœna eſt extraordinaria, vt in d. l. fi. ff. de fur. Ergo concluſum videtur, neminem pro furto debere mori.

2 Scias tamen, quòd à prædicta regula, quæ in iure ueriſſima eſt, excipiuntur multi caſus in quibus fures ſolent ad mortem condemnari. Quorum primus eſt, in furibus, & latronibus famoſis qui furca ſuſpendendi ſunt.

ſunt.vt in l.capitalium. §.famoſos . ff.de pœnis. qui tex- licet loquatur in latronibus, hoc eſt derrobatoribus ſtratarum publicarum, idem quoque ſtatuendum eſt in furibus famoſis qui eadem pœna puniẽdi ſunt. vt tenet
5 Bar.in dicto. §.famoſos.nume.1.Et dicitur. fur famoſus qui tria furta cõmiſit vt inquit Bal. in dicta Authen. ſed nouo iure . nume.3.vbi concludit, quem pro primo & pro ſecũdo furto nõ eſſe laqueo ſuſpendendũ, ſed pro tertio ſic,quia qui delictũ in cõſuetudinẽ deducit,ad furcas ſuſpenditur de generali conſuetudine, Nam eo ipſo reputat publicus & famoſus fur, ideo quòd fecit tot & tanta furta.uel ſaltẽ reputat graſſator. ut in dicta.l.capitaliũ.§.graſſatores, & in §.famoſos. & ibi glo. in verbo graſſati ſunt. & in uerbo furca & quod de generali conſuetudine ſuſpẽdant in alta furca atteſtatur Iul.Clar.cũ multis aliis per eum relatis.in prac.cri.§ furtum . uerſi. Scias tamẽ.quos per eum uidere poteris.

4 Secundus caſus eſt in §.ſiquis quinq; ſolidos. de pace tenen. vbi conſtitutum eſt,quòd pro furto quinque ſolidorũ debeat quis ſuſpendi.Sed pro intellectu illius tex. debes ſcire,illud ideo fieri,quia cum furto concurrebat etiam uiolatio pacis. prout ita communiter teneri atteſtatur Gomez.in dicto.§.ex maleficijs.nu.2.& 3.verum tamen eſt, in omnem caſum pœnam illam impoſitam contra fures.in d.§. ſiquis quinque ſolidos. non ſeruari de conſuetudine. & ideo non eſſe de illo.§. curãdũ.ut atteſtatur Bal.in dicta Auth.ſed nouo iure.num.3.In eadem ſententia ſunt Auguſti. ad Angel.de maleficijs. in verbo.& veſtem cęleſtem nu.12.glo.in §. iniuria.in verbo legitime. de pace iura.firman.Gan.de maleſi.in titu. de furib.nu.10.& Anna.in cap.ex litteris.poſt.nume.9. de fur.vbi dicit,quòd hoc omnes ſequuntur.

Tertius

5 Tertius caſus eſt, quando quis miniſtrator publicus pecuniam publicam, uel quis rem ſacram, vel religioſam furto abſtulerit: quia capitali pœna punitur. tex. eſt in §. item lege Iulia peculatus. Inſti. de publi. iudi. Et de furibus ſacrilegis vide quæ ſupra latiſſimè dixi in capit. 24. per totum.

6 Quartus deniq; caſus eſt, qñ furtum eſſet unum tantum, ſed illud multum enorme, & egregium, & hic eſt caſus huius deciſionis. Nam fur pro illo poteſt furca ſuſpẽdi, dato etiam, quòd ſtatutum tria requiret: cum unũ furtum ualde magnũ æquipolleat tribus. arg. l. ſi is qui tres. §. fi. ff. de excuſationib. tu. ita tenet Bal. in d. auth. ſed nouo iure. num. 3. C. de ſeruis fugiti. quia propter enormitatẽ delicti licitum eſt iura tranſgredi. ſecundum Innocent. in cap. 1. de conſtitutionib. Cyn. in dicta auth. ſed nouo iure. Et dicit Angel. de maleficijs. in verbo & ueſtem cęleſtem. num. 13. ſe ita ſemel practicaſſe Peruſij: dum ibi aſſideret. Tenet idem Panor. in cap. inter alia. num. 31. de immunitate eccleſ. & Angel. de Peru. in l. quod ſi nolit. §.

7 qui aſſidua. ff. de ædili. ędic. num. 2. Quando autem dicatur furtum magnum, uel enorme, dic hoc arbitrio iudicis eſſe relinquendum. per ea, quæ dicit Felin. in capit. 5. verſi. quando cauſa dicatur grauis. de officio. & poteſtà. iudi. delega. vbi dicit, quòd ſtatur arbitrio iudicis, quæ cauſa dicatur grauis vel non. Et hoc ideo fit, quia non eſt diſpoſitum à iure, quod ſit enorme & egregium furtum. Vnde ſuccedit regula, quòd in non diſpoſitis à iure committitur arbitrio iudicis. ita Abbas in cap. nonnulli. extra de reſcrip. Bar. in l. 1. §. ait prætor. ff. de iure deliberan. Ego tamen dicerem, potius conſuetudini regionis eſſe ſtandum; prout hic in Cathalonia. In qua de conſuetudine pluribus uicibus obſeruata furtum magnum

dicitur,

dicitur, quando ualor rei furto ablatæ aſcendit ſummam centum librarum, uel ultra, & ideo conſuetudinem eſſe ſeruandã, per ea quæ dicit Angel. de Peru. in dicta l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædili. ædic.

Et quamuis Areti. Saly. Fulgo. & Paul. de Caſt. in dicta auth. Sed nouo iure. Ioan. Anna. in cap. fi. de fur. Ange. de Vbal. inter conſil. cri. diuerſorum. conſi. 71. nu. 21. lib. 2. Rolan. conſ. 51. circa fi. lib. 1. & Baptiſ. Cacialup. in l. cum ſeruus. ff. de condictio. cauſa da. teneant contrariã opinionem, ſcilicet, pro furto magno non eſſe furem furca ſuſpendendum. Tamen Bald. opinionem in dicta auth. ſed nouo iure. nume. 3. & aliorum ſequacium, ꝙ immo tales furca ſuſpendantur ex conſuetudine inualuiſſe in Hiſpania atteſtatur Diaz in pract. crim. canoni. cap. 84. poſt nu. 2. inualuitq; dicta opinio ex eadem conſuetudine in hoc
8 principatu Cathaloniæ. In quo pluries fuit obſeruatum, quod fures pro furto magno centum librarum uel ultra fuerunt furca ſuſpenſi, prout ſecundum hanc opinionem fuit concluſum in Regio criminali concilio die 14. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ & partis inſtantis, contra Ioannem Planes marinerium delatum, & inculpatũ, de furto magno de nocte, & hora capta per eũ, & alios commiſſo. & die 6. menſis Iulij præ dicti anni 1582. in facto eiuſdẽ procuratoris & partis inſtantis contra Iacobũ Roure uillæ Perpiniani delatum, & inculpatum, ẽt de furto magno ꝙ aſcendebat ſummam quadringentarum librarum qui fuit ad mortem condemnatus. Et quãuis hoc ſit uerum de conſuetudine, poſſunt tamen iudices in hoc caſu arbitrari minorem pęnã iuxta qualitatem facti, rationẽ loci, tpis, & ętatis, ac conditionẽ perſonę, uel alijs cauſis, quæ ſolent perducere iudicẽ ad mediocrẽ pęnã. vt ſupra in c. 24. nu. 20. latius explicatur.

Cap.

Cap. 28. An fur qui rem furatam in aliud territorium expoꝛtauit, poſſit in eo puniri ratione nouæ contrectationis.

1 *Fur cum re furtiua in alieno territorio repertus, non poteſt ibi ſecundum quorundam opinionem criminaliter puniri.*

2 *Fur cum re furtiua captus in alieno territorio poteſt ibi puniri ratione nouæ contrectationis.*

3 *Fur qui rem furto ablatam intra eccleſiam contrectat, poteſt ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudebit.*

4 *Fur, neceßarium eſt, quod puniatur in territorio, in quo cum re furtiua capitur. vide hic rationem.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

IAcobus Roure uillæ Perpiniani degẽs in obſequio & ſeruitio nobilis Petri de Vilarraſa Valentini, cum eſſent in ciuitate Cęſarauguſtæ, ab eodem Petro de Vilarraſa, furto abſtulit magnas pecuniæ quantitates, magnum committendo furtum. Qui cum dictis pecunijs aufugit, & tranſtulit ſe ad ciuitatem Barcinonæ, in qua fuit captus cum eiſdẽ pecunijs. Verum, quia delictum non fuerat commiſſum in dicta ciuitate Barcinonæ, dubitatũ fuit an in ea poſſet dictus Roure de dicto furto puniri ratione nouę contrectationis.

1 Hæc quæſtio reperitur ab ſcribentibus multum controuerſa. Etenim, multi ſunt tenentes talem furẽ ita repertum in alieno territorio non poſſe criminaliter puniri. Boſ in ti. de fur. num. 18. vbi dicit, ſe feciſſe hanc opinionẽ diuerſis uicibus ſeruari in ſenatu contra Bar. opinionẽ in l. ſi dominiũ. ff. de fur. Idem Cępola in conſ. 59. col. pe

nul.

nul.& fi.Angel.in dicta l.ſi dominium.nu.1.ubi expreſſe dicit, Barto.opinionem de iure communiter reprobari. Idem ſentit Bald.in conſi.154.lib.1.& conſi.47.lib.3. & Cæpola atteſtatur ſe, pro hac opinione iudicaſſe in l. Marcellus.nu.23 ff.de verbor.ſignifi.Sequitur Hyppoli. Rimin.inter conſi.crim.diuerſorum.conſ.106.num.11. lib.1.Item dicit practi.Papien.in forma inquiſitionis. in uerbo contrectando.opinionem Bar.contrarium ſentien tis non eſſe communem, neque approbatam per moдernos de iuris ſubtilitate: Hanc eandem ſequitur Did. à Couarru.lib.2.variar. reſolutio. cap.20.nume.15. verſ.Vigeſimo octauo.in fi.& prácti.q.cap.11. nume.9. & Iul.Clar.in practi.q.38.uerſ.Tu ſcis quòd furtum.vbi refert, in illo ducatu non ſeruari, quòd fur repertus cum re per eum furatá in alieno territorio puniatur criminaliter aſſerens, ſe ſæpiſſime uidiſſe ita iudicari in ſenatu,& in ſpecie ponit exempla, & ibi ponit practicam dicti ſenatus, quòd ſolet quandoque tales fures eiicere à ducatu ſub aliqua pœna. & denique ſunt infiniti alii in varijs,& diuerſis locis idem ſentientes.

2 Contrariam tamen profitetur ſententiam Bar. in l. ſi dominium.nu.2.ff.de fur.quod immo fur repertus cum re furtiua in alieno territorio ibi puniendus ſit propter nouam rei cõtrectationem ex qua nouum crimen committitur cuius ratione põt fur puniri à iudice illius loci, in quo nouè rem contrectauerit.Quam ſniam dicit Paul. de Caſt.in l.ſiue manifeſtum.§.1.nu.13.ff.de condic.furti. practicari per uniuerſum orbem,aſſeſſoresq; & indices habere ea pro euangelio,quẽ refert Marſil.in l.fi.poſt num.112.ff.de iuriſdic.omn.iudi.Floria.in l. ſi abducta. C.de fur.& ibidem Angel.in lectura Peruſina inquiens, ſe ſępius vidiſſe practicari Bar.opinionem.Qui quoq; in

lectura

lectura Patauina dicit, aſſeſſores eandem Bar. opinionē ſeruare tanquam utilem Reipublicæ.quem refert Marti. Laudenſ.in conſil.61. num.5. inter conſil. criminali. diuerſorum,volu.1.Hanc opinionem teneri pro communi apud concilium Neapolis atteſtatur Capici.deci.104. nu.1.& 2.Nicolaus Boer.quoq; proponit hanc eandem quæſtionem.in deciſio.13.num.47.ubi refert pro utraq; parte plures Doctores,ſed reſoluit opinionem Bar.in dicta l.ſi dominium.ff.de fur.& in l.ſi abducta. C. eodem communiter ſeruari in praxi.

3 Pro hac opinione ad huc facit ſententia Angeli Caſtrēſis in conſilio.459.lib.2.inter Pauli ſui parentis reſponſa exiſtimantis,furem qui rem furto ablatam intra eccleſiā contrectauerit,eaq; uſus fuerit,poſſe ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudere, ac ſi furtum in eccleſia cōmiſiſſet,quod tamen extra eccleſiam perpetrauit, quaſi hæc contractio quæ in eccleſia fit nouum furti crimen uere dici daleat.

Ponderandum, notandumq; quoq; eſt, ad prædictorum opinionem iuuandam,quod licet regulariter delinquens ſit ad locum delicti & ad urbē vbi deliquit remittendus,ut ibi puniatur.l.ſi cui.§. fi.& l.fi.ff. de accuſationibus.& in auth.ut nulli iudicium. §.ſi uero quis cōpręſſorū.colla.9.& notatur in l.1.& in auth.qua in prouincia C. ubi de crimi.agi.opor.glo.in cap.fi. de foro competē. cap.1.de raptor.clem ē.paſtoralis.de re iudi. in uerbo de more.& in l.adiuo Pio.§.ſententiam. ff.de re iudi. Si tamen quis Cęſarauguſtæ rem furto abſtulerit, eamq; Barcinonem deferat, poterit à iudice Barcinonenſi ob nouam rei contrectationem puniri. nec is tenebitur furem ad iudicem Cęſarauguſtanum remittere, quod Bar. not. in dicta l.ſi dominiū. ff.de fur. & ibi Alex. & plures alij

iam ſupra citati. Quos etiam refert Nicol. Boer. in dicta deciſ. 13. nume. 47. dicens, eorum opinionem eſſe communem in praxi.

4 Ego tamen hac in re horum opinionem tenendo profero, neceſſarium eſſe in hoc crimine delinquentem puniri in illa iuriſdictione in qua capitur cum re furto ablata propter nouam criminis contrectationem. Nam alioqui paſſim contingeret, quòd iudices cauſarum criminalium cum principaliter agant ad corporis punitionem, & inconſequentiam ad rerum ablatarum reſtitutionem, ſi ne que ratione originis, vel domicilij, poſſent exercere iuriſdictionem in talē delinquentem, neq; etiam quoad effectum remittendi illum ad iudicem delicti: quia deficientibus illis qualitatibus iuriſdictionem tribuentibus non potuiſſet illum capere, prout latius dixi. deciſ. 2. non poſſent facere reſtituere, priuato læſo & accuſanti res furto ablatas. Quod deuiaret à ratione naturali, quæ docet ius

5 vnicuiq; reddendum fore. Et ideo conueniens eſt, quòd fur ratione nouæ contrectationis puniatur in quocunq; territorio capiatur cum re furtiua. vt ſic in conſequentiam ob rationem naturalem conſeruandā res furto ſubſtractæ læſo accuſanti reſtituantur. Et ſecundum hanc vltimam opinionem, quæ eſt Barto. in d. l. ſi dominium, & eius ſequacium fuit concluſum in ſacro Regio criminali concilio Cathaloniæ die 6. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis contra dictum Iacobum Roure villæ Perpiniani delatum, & inculpatum, quòd cum vt famulus nobilis Petri de Vilarraſa regni Valentiæ in eius obſequio & ſeruitio degeret, ab eodem furto ſubtraxit cum adeſſent in ciuitate Cęſaraugustæ regni Aragonum magnas pecuniæ quantitates, propter quod fuit condemnatus, quòd fuſtigeretur per loca ſolita

propoſito refert Boer.in dicta deciſio.254.nume.20.quod duo iuuenes die iouis ſancta, patenã & calicem in quo fuerat ad adorandum ſacroſanctum Chriſti corpus de more & ritu Eccleſiæ repoſitum,hoc ibi ſuper altare dimiſſum ceperunt,& quòd curia eoſdem mitius agendo ratione ætatis, licet tali die hoc commiſiſſent,condemnauit, eſſe duobus ſabbatinis diebus per quadriuia & loca publica Parochiæ in qua prædictum ſacrilegium cõmiſſerant fuſtigandos, & quolibet die dominico proximo in camiſia nudos, cum face, ſeu reda (cum ibi magna celebraretur Miſſa) reſtim ſeu cordam in collo geſtantes, alta & clamoſa voce tempore eleuationis corporis Chriſti benedicti veniam & miſericordiam ei petendum, ac calicem fractum vna argenti marca ei addita reffici faciendum,eoſdemque iuxta cap.fi.de fur.perpetuo banniri ab illa ſeneſcalia baſatenſi. Item ętas conſideranda eſt, pro ſenioribus: quia quamuis cum minoribus miſeratione ætatis mitius agatur, tamen grauius quàm ſenes puniendi ſunt.l.2.ff.de termi.amo. ibi ſi iunior in longius, ſi ſenior in reſciſius. & ibi Alberic. de Roſa.facit tex.in l.ſemper. ff.de iure immuni.quæ lex in ſenectutis fauorem condita eſt. Quintò ſexus ratio quoque habetur: ideo quòd mulier mitius quam vir punitur.l.quiſquis.§.ad filias.C.ad leg.Iul.maieſta. & Oldra. in conſil.291.ante fi.

22 Et quamuis ex ſupradictis intelligamus pœnam ordinariam ſacrilegii in caſu in quo ſacrum de ſacro furto tollitur eſſe mortis naturalis, eamque ex cauſis commemoratis poſſet & augeri, & minui, non ideo concluſionem hanc procedere exiſtimamus, quãdo quis interdiu modicum aliquid ex templo auferret: nam is in caſu hoc,ſi humilioris eſt conditionis, pęna metalli coercendus

dus eſt, ubi uero honeſtiore loco natus eſſet in inſulam deportandus. ita probatur in d.l.ſacrilegij pœnam.verſi. Cæterum.ff.ad l.Iul.pecula.quæ lex in dicto caſu, quando interdiu modicum aliquid ex templo tollitur pęnam ſtatuit ordinariam, poſtquam ibi certam & ſpecialem determinat, videlicet metalli, & in altioribus, deporta-
23 tionis in inſulam. Quam etiam pęnam ex cauſa poterit iudex augere, & minuere, per ratiōnē ſupradictā. prout ita obſeruauit Regium concilium die 7.Martij.1584.in facto fiſci Procuratoris Regiæ curiæ contra Bernardum Sampſo minorem ciuitatis Minoriſæ delatum,& inculpatum, ꝙ ab altaribus capellarum templi eiuſdem ciuitatis ſex mappas modici valoris interdiu furto ſubtraxerat, qui omiſſa pœna metalli vel alterius in eius locum ſubrogatæ,quæ eſt triremium pœna imperpetuum, fuit in dicto Regio concilio cōdemnatus,attenta eius minori ætate, quod fuſtigeretur palam & publicè per loca ſolita ciuitatis, & ad ſeruitium Regiarum triremium ad quinquennium. Ex qua l.notat Accurſ.in verbo. pœna
24 metalli,pro re modica magnam pœnam dari. At hoc in loco opportunè quæritur,quando quid modicum accipiendum eſt,vt ſic intelligamus,in quibus caſibus dicta pœna metalli in humilioribus,& deportationis in inſulā in altioribus applicanda ſit. Et quidem,modicum in iure multis modis ſumitur. Primo dicitur modica ſumma vſq; ad duos aureos. vt probatur in l.ſi oleum.§.fi.cum l.ſeq.ff.de dolo. Quandoq; dicitur modica ſumma vſq; ad 10.aureos.vt in glo.in c.anteriorum. in verbo.ad decem.& in verbo auri.2.q.6.& in l.3.§.quamuis.ff.ſi cui pluſquam per l. Fal. Quandoque vſque ad 20.marchas. cap.ex malitia.ext.de appellationib.facit etiam text.in c. terrulas. 12.q.2. vbi modica & exigua quantitas dicitur

O illa,

illa, quæ non excedit 20. Quandoque vſque ad quinquaginta.leg. 1. C.de defenſoribus.ciui. Quandoque ex qualitate perſonarum & locorum & dignitate. l.ſed etſi ſuſceperit.§.1.ff.de iudi.& ibi gloſſ. Sed exiſtimo verius eſſe hoc iudicis arbitrio relinquendum eſſe. vt probatur in l. legitimos. ff. de legiti. tutoribus, & in l. 1.§.fin. ff.de iure deliberan. probatur etiam per text. in l.hactenus. ff. de uſufructu. ubi modica impenſa dicitur iudicis arbitrio. Et hęc dicta ſint quantum attinet ad ſacrum de ſacro.

25 Eſt & alius caſus, cum quis rem ſacram è loco non ſacro ſurripuit, ut puta, cum calices & patinæ atque alię res ſacræ ducuntur ad domos rectorum, uel parochianorum, ut ibi cuſtodiantur, vel alias, & ab eiſdem locis ſuffurentur, in quo caſu, vt iura concordemus exiſtimo, intelligendam eſſe l. lege Iulia. ff. ad leg. Iulia, pecula. ibi in verſicu. Mandatis. hoc eſt, huius modi ſacrilegos extra ordinem puniendos eſſe. Hoc enim crimen, quamuis de iure canonico & verè & propriè ſacrilegium ſit. ut in cap. 17. quæſtio.4. de iure uero ciuili in propriè dicitur ſacrilegium, cum tantum verum ac proprium eodem iure ſacrilegium ſit illud, quod ſupra annotauimus, hoc eſt, quando ſacrum de ſacro

26 tollitur.

Denique habes alium caſum, quando quis rem non ſacram e loco ſacro ſurripit. Quod crimen iure Pontificio verè & propriè ſacrilegium eſt. per dictum cap. quiſquis. 17. quæſtio.4. de iure uero ciuili non ſacrilegium ſed furtum eſſe creditur. l. diui. ff. ad leg. Iul. pecula. pœna ergo furti eo iure indicitur. Et hæc de ſacrilegio quod ſuffurando committitur ſufficiant.

Cap.

Cap. 25. An receptatores rerum furatarum puniantur vt fures, & latrones.

1 *Receptatores rerum furatarum perinde puniuntur, atque latrones. & nu. 3. vbi eſt verus intellectus.*

2 *Receptans rem furto ſubſtractam ignarus, vel ad cuſtodiendam ei qui amiſſerat, vel alia iuſta ratione, non delinquit.*

3 *Intellectus ad legem. eos. C. de fur.*

4 *Fur, & latro ſemper furatur: & eſt in delicto actuali, donec rem contractat.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

1 MArtianus Ireconſultus in l. 1. ff. de receptatorib. in hæc verba inquit. *Peſſimum genus eſt receptatorum, ſine quibus latere nemo diu poteſt: & præcipitur vt perinde puniantur, atque latrones.* Concordat Vlp. in l. congruit. ff. de officio præſid. Quod & Cęſares probarunt in l. 1. C. de his qui latro. & alijs criminibus reos occultant, ſtatuentes, eadem pœna receptatores puniendos eſſe, qua rei principales. Alijque Iuriſconſulti eandem ſententiam corroborarunt. vt patet in l. 3. §. non tantum. ff. de incendio rui. naufra.

2 Quæ quidem locum non habent, quando quis rem recepiſſet ignarus, vel quòd eam cuſtodiret, ſaluamque faceret ei qui ammiſſerat, vel humanitate, vel miſericordia ductus, vel alia probata atq; iuſta ratione. vt in l. doli verbum. ff. de ſeruo corrup. & in l. 3. §. non tantum. verſ. Sed etenim. ff. de incen. rui. naufra. Sed tunc demum ea vera contra receptatorē exiſtimantur, quando ipſe ſciens ter, & doloſè receptat. vt in d. l. doli verbum. & d. l. 3. §.

non tantum. verſic. Etenim. Probatur quoque in l.crimen. C.ad leg. Iul. de vi publi. vbi Honorius & Theodoſ.C.C.probant hæc crimina ſcilicet rapere,& ſcienter raptorem rem raptam ſeruare,non eſſe diſſimilia crimina. Et ideo, cum tunc participes ſceleris ſint, eadem quoque pœna digni cenſentur: quia & fures, vt probatur expreſſe in l.ſi quemquam.in finalib.uerb.C.de epiſ. & cleri. & ibi glo.in uerbo.par. quæ allegat alios textus concordantes. Et ideo, qui res furtiuas ſcienter, à fure cuſtodiendas ſuſcipiunt, furti pœnali actione, & de ſuſceptis tenentur.tex. eſt expreſſus & capitalis in l.eos.C. de fur. cuius uerba ſunt. *Eos qui à ſeruo furtim ablata ſcientes ſuſceperunt, non tantum de ſuſceptis conuenire, ſed etiam pœnali furti actione potes.* Cui concordat alius text.in §. ſed hæ actiones. in uerſicu. Cum manifeſtum ſit.inſti.de obligationibus, quæ ex delicto naſ.

4 Et licet dubia videatur ſententia dictæ l.eos. cum ipſa tantum in ſeruo loquatur, filio, uel famulo, ut ibi in glo.in uerbo. eos qui à ſeruo. ideo,quòd hæ perſonæ ſunt ſubiectæ, domeſticæ,& familiares, & quæ facilius & frequentius furta committunt, quando interueniunt occultatores, & receptatores, quòd fortè alias non committerent, & quòd propterea dicta diſpoſitio non procederet, quando fur uel latro eſſet liber, uel extraneus, ut annotare uoluit Hyppolit.in l. ſi rixa.nume.51. ff. ad leg.Cor.de ſicar.& in conſil.53.nume.21.attamen ſuperior ſententia & cõcluſio uerior eſt, & & indiſtinctè tenenda,modo fur uel latro ſit ſeruus, uel familiaris,modo extraneus, quia in utroque militat eadem ratio. Et propterea, à quocunq; quis ſcienter & dolosè receptauerit rem furto ablatam,prò fure habẽdus eſt,& eadem pœna puniendus. Huius autem rei patens & manifeſta

eſt

eſt ratio. Nam fur & latro ſemper furatur, & eſt in delicto actuali, donec rem contrectat. ut in l. inficiando. §.infans. ff. de fur. Vnde receptans uidetur ei auxilium & fauorem præſtare, & in ipſomet delicto, ideoque merito debet eadem pœna puniri. ita Barto. Angel. de Peru. & alij commu. Doctor. in l. furtum. ff. de fur. Alber. in dicta l. eos. C. de fur. & Angel. de malefic. in parte. &
6 ueſtem cæleſtem abſtulit. col. 2. uerſic. Quid ſi rem furatam. Et ſecundùm hanc doctrinam & theoricam fuit in Regio concilio cõcluſum die 5. Maij. 1583. contra Paulum Strany delatum, & inculpatum, quòd ſcienter receptauerit in domibus ſuis partem rerum furto ſubſtractarum à domibus Petri Vilalta ſartoris eiuſdem ciuitatis, qui fuit fuſtigatus per loca ſolita, & condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremum ad quinquennium.

Cap. 26. Quo oſtenditur qua pœna ſit puniendus fur, qui de nocte aſcendit ad domum alienam cum ſcalis, & res in domo inuentas furto ſubſtrahit.

1 *Aſcendens cum ſcalis de nocte ad domum alienam cauſa violandæ caſtitatis tenetur pœna vltimi ſupplicij.*

2 *Aſcendere cum ſcalis qualitas eſt, quæ aggrauat principale delictum.*

3 *Fures pro furto qualificato centum aureorum, vel pro tribus furtis, de generali conſuetudine laqueo ſuſpenduntur.*

4 *Fures aſcendentes cum ſcalis ad domum alienam & ibi furtum commiſſerunt qua pœna puniantur.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

APud ſcribentes legitur, pœnam apponentiũ ſcalas ad feneſtras vel domũ alienam cauſa ibi intrandi tunc facilius dignoſci, ſi cauſa propter quam per dictas ſcalas aſcendi-
1 ditur comperta eſt. Nam ſi id ſuccedat de nocte cauſa violandæ caſtitatis; delinquens pœna vltimi ſupplicij affligendus eſt. vt in l. ſi quis non dicã rapere. C. de epiſc. & cleric. ita Bal. voluit in ſpecie. in l. fi. nu. 3. ff. de rerum diuiſio. refert etiam & ſequitur Angel. in §. ſanctæ quoquo res. nu. 3. inſti. eo. tit. Atque ita refert Iul. Clar. in §. fi. q. 68. verſicu. Aſcendens. ſeruatum fuiſſe per Proregem Neapolis in executione cuiuſdam edicti contra quendã iuuenem nobilem. Cuius ſententiam defendere conatur. Gram. in deciſ. 36. nu. 13. inquiens expreſſe aſcendentem cum ſcalis ad domum alienam hac cauſa violandę caſtitatis omnino pœna vltimi ſupplicij eſſe plectẽdum. Verum dicit idem Iul. Clar. in loco citato dictam ſententiam iudicio totius Italiæ viſam fuiſſe nimis ſeueram, & crudelem, maxime attenta bona qualitate illius nobilis iuuenis, & cauſa propter quam aſcenderat; quæ fuit amor cuiuſdam pulcherrimæ puellę, qui etiam pruden-
2 tes viros ſæpius excæcauit. Et propterea concludit, aſcendere cum ſcalis, qualitatem eſſe; quæ tantummodo aggrauat principale delictum, ita vt grauius puniatur, ſiue ſit ex cauſa amoris, ſiue ex cauſa furandi, ſiue aliud maleficium committendi.

Hoc igitur prę́ſuppoſito, quòd ſit qualitas quæ aggrauat delictum principale, facilimum erit diffinire pęnam contra fures domum alienam de nocte cum ſcalis in-
3 gredientes. Ad quam quidem decidendam, & determinandam diſtinguendum eſt, quòd, aut furtum ita commiſſum eſt adeo qualificatum, quod excedit ſum-

mam

mam centum aureorum, vel ſunt plura furta commiſſa ſaltim tria, pro quibus de generali conſuetudine fures laqueo ſuſpenduntur. de qua conſuetudine atteſtatur Bald. in authent. ſed nouo iure. nume. 3. C. de ſeruis fugitiu. & Iul. Clar. cum multis alijs per eum relatis. in practi. crimina. §. furtum. verſicul. Scias tamen. Et tunc nulli dubium eſt, quòd fures (licet non interueniret illa qualitas aſcendendi per ſcalas) punirentur pœna vltimi ſupplicij, ex dicta conſuetudine generali. & exactius vide per eundem Iul. Clar. in dicto §. furtum, per totum.
4 Aut furtum nõ eſt ita qualificatum, vt fur mereatur mori, ſed tantùm mereatur pœnam fuſtigationis, & exilij pati, (quæ pœna in furibus ordinaria communiter eſt) & tunc ratione dictarum qualitatum, vt quia de nocte, & per ſcalas aſcendendo ad domum alienam furtum committitur, puniuntur tales fures acrius, quàm ſit
5 pęna ordinaria ſimplicis furti. Prout die 3. Nouembris. 1581. fuit concluſum in Regio criminali concilio Cathaloniæ, in facto fiſci Procuratoris contra Ioannem Font aurificem villæ Franchæ Penite, delatum, & inculpatum, de furto variarum rerum, & pecuniarum, commiſſo & perpetrato in domo Ludouici de Raiadell domicelli, in ciuitate Barcinonæ domiciliati: qui fuit condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremium ad decennium.

Cap. 27. An fures poſſint pro vno furto magno ad mortem condemnari.

1 *Fur pro furto non debet mori.*
2 *Latrones & fures famoſi furca ſuſpendendi ſunt. & nume. 3.*

3 *Fur famoſus dicitur qui tria furta commiſit.*
4 *Intellectus ad §. ſi quis quinque ſolidos de pace tenen. qui in omnem caſum de conſuetudine non ſeruatur.*
5 *Fur qui pecuniam publicam vel rem ſacram vel religioſam abſtulerit capitali pœna punitur.*
6 *Fur pro vno tantum furto poteſt furca ſuſpendi, quando illud eſt multum enorme, & egregium.*
7 *Furtum magnum vel enorme, quod dicatur.*
8 *Concluſio Regij concilij.*

1 IVre cautum eſt, pro furto neminem debere mori. auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. ibi. *Sed pro furto nec morietur, nec aliquod membrum abſcindetur, ſed aliter caſtigabitur.* idem in authent. vt nulli iudicum. §. pro furto autem. & in prædictis locis ſcribentes. ita etiã tenet Alexand. in conſil. 5. volum. 1. Caſſan. in conſuet. Burgun. tit. deziuſtices. §. 5. ſuper verbo. pour la premiere foys il ſera pugny. nume. 1. & dicit, eſſe communem opinionem Gomez. in §. ex maleficijs. nume. 12. inſti. de actionibus. Ratio eſt, quia delictum eſt priuatum, & ideo pœna extraordinaria fur venit corcendus. l. fina. de fur. & l. fi. ff. de priua. delict. Præterea glo. in dicta auth. ſed nouo iure. in uerbo caſtigabitur. dicit, furem fuſtibus eſſe puniendum, uel mitiori pœna iudex ita arbitretur. Et aſſignat rationem, quia pœna eſt extraordinaria, vt in d. l. fi. ff. de fur. Ergo concluſum videtur, neminem pro furto debere mori.

2 Scias tamen, quòd à prædicta regula, quæ in iure ueriſſima eſt, excipiuntur multi caſus in quibus fures ſolent ad mortem condemnari. Quorum primus eſt, in furibus, & latronibus famoſis qui furca ſuſpendendi

ſunt.

ſunt.vt in l.capitalium. §.famoſos. ff.de pœnis. qui tex. licet loquatur in latronibus, hoc eſt derrobatoribus ſtratarum publicarum, idem quoque ſtatuendum eſt in furibus famoſis qui eadem pœna puniẽdi ſunt. vt tenet
5 Bar.in dicto. §.famoſos.nume.1.Et dicitur. fur famoſus qui tria furta cõmiſit vt inquit Bal. in dicta Authen. ſed nouo iure. nume.3.vbi concludit, quem pro primo & pro ſecũdo furto nõ eſſe laqueo ſuſpendendũ, ſed pro tertio ſic,quia qui delictũ in cõſuetudinẽ deducit,ad furcas ſuſpenditur de generali conſuetudine, Nam eo ipſo reputatꝛ publicus & famoſus fur, ideo quòd fecit tot & tanta furta.uel ſaltẽ reputatꝛ graſſator. ut in dicta.l.capitaliũ.§.graſſatores, & in §.famoſos. & ibi glo. in verbo graſſati ſunt. & in uerbo furca & quod de generali conſuetudine ſuſpẽdant in alta furca atteſtatur Iul.Clar.cũ multis aliis per eum relatis.in prac.cri.§ furtum. uerſi. Scias tamẽ.quos per eum uidere poteris.

4 Secundus caſus eſt in §.ſiquis quinq; ſolidos. de pace tenen. vbi conſtitutum eſt,quòd pro furto quinque ſolidorũ debeat quis ſuſpendi.Sed pro intellectu illius tex. debes ſcire,illud ideo fieri,quia cum furto concurrebat etiam uiolatio pacis. prout ita communiter teneri atteſtatur Gomez.in dicto.§.ex maleficijs.nu.2.& 3.verum tamen eſt, in omnem caſum pœnam illam impoſitam contra fures.in d.§. ſiquis quinque ſolidos. non ſeruari de conſuetudine. & ideo non eſſe de illo.§. curãdũ.ut atteſtatur Bal.in dicta Auth.ſed nouo iure.num.3.In eadem ſententia ſunt Auguſti. ad Angel.de maleficijs. in verbo.& veſtem cęleſtem nu.12.glo.in §. iniuria.in verbo legitime. de pace iura.firman.Gan.de malefi.in titu. de furib.nu.10.& Anna.in cap.ex litteris.poſt.nume.9. de fur.vbi dicit,quòd hoc omnes ſequuntur.

Tertius

5 Tertius caſus eſt, quando quis miniſtrator publicus pecuniam publicam, uel quis rem ſacram, vel religioſam furto abſtulerit: quia capitali pœna punitur. tex. eſt in §. item lege Iulia peculatus. Inſti. de publi. iudi. Et de furibus ſacrilegis vide quæ ſupra latiſſimè dixi in capit. 24. per totum.

6 Quartus deniq; caſus eſt, qñ furtum eſſet unum tantum, ſed illud multum enorme, & egregium, & hic eſt caſus huius deciſionis. Nam fur pro illo poteſt furca ſuſpē di, dato etiam, quòd ſtatutum tria requiret: cum unū furtum ualde magnū æquipolleat tribus. arg. l. ſi is qui tres. §. fi. ff. de excuſationib. tu. ita tenet Bal. in d. auth. ſed nouo iure. num. 3. C. de ſeruis fugiti. quia propter enormitatē delicti licitum eſt iura tranſgredi. ſecundum Innocent. in cap. 1. de conſtitutionib. Cyn. in dicta auth. ſed nouo iure. Et dicit Angel. de maleficijs. in verbo & ueſtem cęleſtem. num. 13. ſe ita ſemel practicaſſe Peruſij: dum ibi aſſideret. Tenet idem Panor. in cap. inter alia. num. 31. de immunitate eccleſ. & Angel. de Peru. in l. quod ſi nolit. §.

7 qui aſſidua. ff. de ædili. ędic. num. 2. Quando autem dicatur furtum magnum, uel enorme, dic hoc arbitrio iudicis eſſe relinquendum. per ea, quæ dicit Felin. in capit. 3. verſi. quando cauſa dicatur grauis. de officio. & poteſta. iudi. delega. vbi dicit, quòd ſtatur arbitrio iudicis, quæ cauſa dicatur grauis vel non. Et hoc ideo fit, quia non eſt diſpoſitum à iure, quod ſit enorme & egregium furtum. Vnde ſuccedit regula, quòd in non diſpoſitis à iure committitur arbitrio iudicis. ita Abbas in cap. nonnulli. extra. de reſcrip. Bar. in l. 1. §. ait prætor. ff. de iure deliberan. Ego tamen dicerem, potius conſuetudini regionis eſſe ſtandum; prout hic in Cathalonia. In qua de conſuetudine pluribus uicibus obſeruata furtum magnum

dicitur,

dicitur, quando ualor rei furto ablatæ aſcendit ſummam centum librarum, uel ultra, & ideo conſuetudinem eſſe ſeruandã, per ea quæ dicit Angel. de Peru. in dicta l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædili. ædic.

Et quamuis Areti. Saly. Fulgo. & Paul. de Caſt. in dicta auth. Sed nouo iure. Ioan. Anna. in cap. fi. de fur. Ange. de Vbal. inter conſil. cri. diuerſorum. conſi. 71. nu. 21. lib. 2. Rolan. conſ. 51. circa fi. lib. 1. & Baptiſ. Cacialup. in l. cum ſeruus. ff. de condictio. cauſa da. teneant contrariã opinionem, ſcilicet, pro furto magno non eſſe furem furca ſuſpendendum. Tamen Bald. opinionem in dicta auth. ſed nouo iure. nume. 3. & aliorum ſequacium, ꝙ immo tales furca ſuſpendantur ex conſuetudine inualuiſſe in Hiſpania atteſtatur Diaz in pract. crim. canoni. cap. 84. poſt nu. 2. inualuitq; dicta opinio ex eadem conſuetudine in hoc

8 principatu Cathaloniæ. In quo pluries fuit obſeruatum, quod fures pro furto magno centum librarum uel ultra fuerunt furca ſuſpenſi, prout ſecundum hanc opinionem fuit concluſum in Regio criminali concilio die 14. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ & partis inſtantis, contra Ioannem Planes marinerium delatum, & inculpatũ, de furto magno de nocte, & hora captata per eũ, & alios commiſſo. & die 6. menſis Iulij præ dicti anni 1582. in facto eiuſdẽ procuratoris & partis inſtantis contra Iacobũ Roure uillæ Perpiniani delatum, & inculpatum, ẽt de furto magno ꝙ aſcendebat ſummam quadringentarum librarum qui fuit ad mortem condemnatus. Et quãuis hoc ſit uerum de conſuetudine, poſſunt tamen iudices in hoc caſu arbitrari minorem pęnã iuxta qualitatem facti, rationẽ loci, tpis, & ętatis, ac conditionẽ perſonę, uel alijs cauſis, quæ ſolent perducere iudicẽ ad mediocrẽ pęnã. vt ſupra in c. 24. nu. 20. latius explicatur.

Cap.

Cap. 28. An fur qui rem furatam in aliud territorium exportauit, poſſit in eo puniri ratione nouæ contrectationis.

1 *Fur cum re furtiua in alieno territorio repertus, non poteſt ibi ſecundum quorundam opinionem criminaliter puniri.*

2 *Fur cum re furtiua captus in alieno territorio poteſt ibi puniri ratione nouæ contrectationis.*

3 *Fur qui rem furto ablatam intra eccleſiam contrectat, poteſt ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudebit.*

4 *Fur, neceſſarium eſt, quod puniatur in territorio, in quo cum re furtiua capitur. vide hic rationem.*

5 *Concluſio Regij concilij.*

Iacobus Roure uillæ Perpiniani degẽs in obſequio & ſeruitio nobilis Petri de Vilarraſa Valentini, cum eſſent in ciuitate Cęſarauguſtæ, ab eodem Petro de Vilarraſa, furto abſtulit magnas pecuniæ quantitates, magnum committendo furtum. Qui cum dictis pecunijs aufugit, & tranſtulit ſe ad ciuitatem Barcinonæ, in qua fuit captus cum eiſdẽ pecunijs. Verum, quia delictum non fuerat commiſſum in dicta ciuitate Barcinonæ, dubitatũ fuit an in ea poſſet dictus Roure de dicto furto puniri ratione nouę contrectationis.

1 Hæc quæſtio reperitur ab ſcribentibus multum controuerſa. Etenim, multi ſunt tenentes talem furẽ ita repertum in alieno territorio non poſſe criminaliter puniri. Boſ in ti. de fur. num. 18. vbi dicit, ſe feciſſe hanc opinionẽ diuerſis uicibus ſeruari in ſenatu contra Bar. opinionẽ in l. ſi dominiũ. ff. de fur. Idem Cępola in conſ. 59. col. pe

nul.

nul.& fi.Angel.in dicta l.ſi dominium.nu.1.ubi expreſſe dicit, Barto.opinionem de iure communiter reprobari. Idem ſentit Bald.in conſi.154.lib.1.& conſi.47.lib.3. & Cæpola atteſtatur ſe, pro hac opinione iudicaſſe in l. Marcellus.nu.23 ff.de verbor.ſignifi.Sequitur Hyppoli. Rimin.inter conſi.crim.diuerſorum.conſ.106.num.11. lib.1.Item dicit practi.Papien.in forma inquiſitionis. in uerbo contrectando.opinionem Bar.contrarium ſentien tis non eſſe communem, neque approbatam per modernos de iuris ſubtilitate. Hanc eandem ſequitur Dida. à Couarru.lib.2.variar. reſolutio. cap.20.nume.15. verſ.Vigeſimo octauo.in fi.& practi.q.cap.11. nume.9. & Iul.Clar.in practi.q.38.uerſ.Tu ſcis quòd furtum.vbi refert, in illo ducata non ſeruari, quòd fur repertus cum re per eum furata in alieno territorio puniatur criminaliter aſſerens, ſe ſæpiſſime uidiſſe ita iudicari in ſenatu,& in ſpecie ponit exempla, & ibi ponit practicam dicti ſenatus, quòd ſolet quandoque tales fures eiicere à ducatu ſub aliqua pœna. & denique ſunt infiniti alii in varijs,& diuerſis locis idem ſentientes.

2 Contrariam tamen profitetur ſententiam Bar. in l. ſi dominium.nu.2.ff.de fur.quod immo fur repertus cum re furtiua in alieno territorio ibi puniendus ſit propter nouam rei cōtrectationem ex qua nouum crimen committitur cuius ratione pōt fur puniri à iudice illius loci, in quo nouè rem contrectauerit.Quam ſnīam dicit Paul. de Caſt.in l.ſiue manifeſtum.§.1.nu.13.ff.de condic.furti. practicari per uniuerſum orbem,aſſeſſoresq; & iudices habere ea pro euangelio,quē refert Marſil.in l.fi.poſt num.112.ff.de iuriſdic.omn.iudi.Floria.in l. ſi abducta. C.de fur.& ibidem Angel.in lectura Peruſina inquiens, ſe ſępius vidiſſe practicari Bar.opinionem.Qui quoq; in

lectura

lectura Patauina dicit, aſſeſſores eandem Bar. opinionē ſeruare tanquam utilem Reipublicæ. quem refert Marti. Laudenſ. in conſil. 61. num. 5. inter conſil. criminali. diuerſorum, volu. 1. Hanc opinionem teneri pro communi apud concilium Neapolis atteſtatur Capici. deci. 104. nu. 1. & 2. Nicolaus Boer. quoq; proponit hanc eandem quæſtionem. in deciſio. 13. num. 47. ubi refert pro utraq; parte plures Doctores, ſed reſoluit opinionem Bar. in dicta l. ſi dominium. ff. de fur. & in l. ſi abducta. C. eodem communiter ſeruari in praxi.

3 Pro hac opinione ad huc facit ſententia Angeli Caſtrēſis in conſilio. 459. lib. 2. inter Pauli ſui parentis reſponſa exiſtimantis, furem qui rem furto ablatam intra eccleſiā contrectauerit, eaq; uſus fuerit, poſſe ab eccleſia abduci, nec eius immunitate gaudere, ac ſi furtum in eccleſia cōmiſiſſet, quod tamen extra eccleſiam perpetrauit, quaſi hæc contractio quæ in eccleſia fit nouum furti crimen uere dici daleat.

Ponderandum, notandumq; quoq; eſt, ad prædictorum opinionem iuuandam, quod licet regulariter delinquens ſit ad locum delicti & ad urbē vbi deliquit remittendus, ut ibi puniatur. l. ſi cui. §. fi. & l. fi. ff. de accuſationibus. & in auth. ut nulli judicium. §. ſi uero quis cōpreſorū. colla. 9. & notatur in l. 1. & in auth. qua in prouincia C. ubi de crimi. agi. opor. glo. in cap. fi. de foro competē. cap. 1. de raptor. clemē. paſtoralis. de re iudi. in uerbo de more. & in l. adiuo Pio. §. ſententiam. ff. de re iudi. Si tamen quis Cęſarauguſtæ rem furto abſtulerit, eamq; Barcinonem deferat, poterit à iudice Barcinonenſi ob nouam rei contrectationem puniri. nec is tenebitur furem ad iudicem Cęſarauguſtanum remittere, quod Bar. not. in dicta l. ſi dominiū. ff. de fur. & ibi, Alex. & plures alij

iam

iam ſupra citati. Quos etiam refert Nicol. Boer. in dicta deciſ. 13. nume. 47. dicens, eorum opinionem eſſe communem in praxi.

4 Ego tamen hac in re horum opinionem tenendo profero, neceſſarium eſſe in hoc crimine delinquentem puniri in illa iuriſdictione in qua capitur cum re furto ablata propter nouam criminis contrectationem. Nam alioqui paſſim contingeret, quòd iudices cauſarum criminalium cum principaliter agant ad corporis punitionem, & in conſequentiam ad rerum ablatarum reſtitutionem, ſi ne que ratione originis, vel domicilij, poſſent exercere iuriſdictionem in talē delinquentem, neq; etiam quoad effectum remittendi illum ad iudicem delicti: quia deficientibus illis qualitatibus iuriſdictionem tribuentibus non potuiſſet illum capere, prout latius dixi. deciſ. 2. non poſſent facere reſtituere priuato læſo & accuſanti res furto ablatas. Quod deuiaret à ratione naturali, quæ docet ius

5 vnicuiq; reddendum fore. Et ideo conueniens eſt, quòd fur ratione nouę contrectationis puniatur in quocunq; territorio capiatur cum re furtiua. vt ſic in conſequentiam ob rationem naturalem conſeruandā res furto ſubſtractæ læſo accuſanti reſtituantur. Et ſecundum hanc vltimam opinionem, quæ eſt Barto. in d. l. ſi dominium, & eius ſequacium fuit concluſum in ſacro Regio criminali concilio Cathaloniæ die 6. menſis Iulij 1582. in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis contra dictum Iacobum Roure villæ Perpiniani delatum, & inculpatum, quòd cum vt famulus nobilis Petri de Vilarraſa regni Valentiæ in eius obſequio & ſeruitio degeret, ab eodem furto ſubtraxit cum adeſſent in ciuitate Cęſarauguſtæ regni Aragonum magnas pecuniæ quantitates, propter quod fuit condemnatus, quòd fuſtigeretur per loca ſoli-

ta

ciuitatis Barcinonæ, & quòd erat reus mortis propter furtum magnum, & ita fuit laqueo in alta furca ſuſpenſus.

Cap. 29. In quo quæritur quis dicatur abigeus & quibus pœnis abigei puniantur.

1 *Abigei qui dicantur.*

2 *Abigeatus crimen quando committitur.*

3 *Abigeatus crimen non committitur quando quis ouem errantem, uel equum in ſolitudine exiſtentem abducit non arte abigendi, ſed retinendi: quia tunc committens, fur eſt.*

4 *Poſſeſſio ciuilis rei perditę tam diu durat, quandiu eſt ſpes illam inquirendi.*

5 *Celans rem quam ſit alienam lucrifaciendi cauſa, furtum committit.*

6 *Abigens non dicitur qui pecora de quorum proprietate controuerſiam faciebat abegit, dolo tamen omnino ceſſante.*

Abigeorum pœna quæ ſit.

Abigeorum receptatores ad decennium relegantur.

9 *Concluſio Regij concilij.*

IOannes Caxal gallus fuit impetitus, ꝙ furto abduxerat ex grege Petri Reuentos agricolæ viginti vnum arietes, & conſtito in proceſſu de fiſci procuratoris & partis inſtantis intentione, fuit dubitatum, qua pœna dictus Ioannes Caxal ueniret puniendus.

Ad quam quæſtionem decidendam præmittendum cenſeo,

ſenſeo, inter furandi ſpecies vnam inueniri quæ abigeatus appellatur, ideſt de beſtijs aliorum furto abducendis. Quæ quidem ſpecies furti in iure ſuam habet conſtitutam punitionem. Et hinc, crimen hoc committentes, abi-
1 gei appellantur. Qui ab Vlpiano in l. 1. §. 1. ff. de abigeis. ita deſcribuntur, quòd ſint illi, qui ex paſcuis, uel armentis ſubſtrahunt, & quodammodo deprędantur, & abigẽdi ſtudium quaſi artem exercent, equos de armentis, vel oues de gregibus abducentes. Iuſtinianus vero abigeos eos dicit, quibus eſt iura alienis inſidiari animalibus, aut iumentis & ea tranſponere alibi. ita in §. mitiores. uerſi. Si igitur. in auth. de nuptijs. colla. 4.
2 Sed ſciendum eſt, tunc demum hoc crimen committi, quãdo quis ex ouibus ſurripit decem, ex porcis quinque vel quatuor, & ex equis, vel bouibus vnum. ita eſt tex. in l. 3. ff. de abigeis. Quo fit, ut qui ex ouibus, vel porcis minorem abducit numerum, non quidem abigeus eſt, ſed fur. vt in dicta l. 3. ff. de abigeis. Quantitas enim diſcernit abigeum à fure, nam qui vnum ſuem ſurripuerit, vt fur coercebitur, qui uero quatuor, uel quinque ut abigeus. tex. eſt in l. aut facta. § quantitas. ff. de pœnis. Quod quidem verum eſt, niſi ſæpius vnum, aut alterum ex pecudibus ſurriperetur, nam tunc ſurripientes abigeatum cõmitterent. vt in dicta l. 3. ibi. *Qui ſæpius abegerunt licet ſemper vnum, vel alterum pecus ſurripuerint tamen abigei ſunt.* At ubi quis ouẽ errantẽ, uel equum in ſolitudine exiſtentem abducit non arte abigendi, ſed retinendi tñ, fur eſt, non abigeus. Pro quibus quidem extat lex diuina. vt Deuterono. 22. ibi. *Non uidebis bouem fratris tui, aut ouẽ errantẽ, & præteribis, ſed reduces fratri tuo, ẽt ſi nõ eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum, & erunt apud te quandiu quærat frater tuus, et recipiat.* Animal quippe, ꝙ errat,

P quan-

quandiu eſt ſpes illud inquirendi, in poſſeſſione ciuili nõ naturali domini eſt. l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquir. uel amitten. poſſeſſio. Proinde ſi quis animo interuertendi dominium celauerit, uel habuerit, furtum committit. Sicut & qui rem iacentem lucrifaciendi cauſa ſuſtulit, neque libellum propoſuit ſe inueniſſe, & redditurum ei, qui deſiderauerit: quæ rectè tractat Vlpianus. in l. falſus creditor. §. qui alienum quid. ff. de fur. Et iterum in Leui. cap. 6. habetur, quòd qui rem perditam inuenerit, & inſuper peierauerit reddet quæ per fraudem retinere noluit integra, inſuper, & quintam partem domino cui dãnum intulerat. Eo enim ipſo quòd repoſcenti domino res ſuas non reddiderit habens, ſurripere aut intercipere uidetur, quare & furti & ad exhibendum tenetur. inquit tex. in l. Pomponius. §. fi. ff. de acquiren. rerum domi. & in l. 2. §. & generaliter. ff. de doli exceptio. & in l. 1. §. in ſumma. quarum rer. actio non dat. & in l. 1. §. eſt autem. ff. depoſi.

6 Neque etiam abigeus is cenſendus eſt, qui pecora de quorum proprietate controuerſiam faciebat abegit: ſed ad examinationem ciuilem remittendus eſt. Quod ita demum probandum eſt, ſi non color abigeatus quæſitus eſt; ſed uere putauit, ſua iuſtis rationibus ductus. ita in l. 1. §. fi. ff. de abigeis. Et non ſolum hoc eſt uerum, quando ductus fuit iuſtis rationibus, uerumetiam, quando in iuſtis credens quoquo modo errore iuris ſua eſſe; dolo tamen omnino ceſſante. ita eſt tex. in l. igitur. §. 2. ff. de liberali cau. ibi. *Et generaliter dicendum eſt, quoties quis iuſtis rationibus ductus, uel non iuſtis, ſine calliditate tamen putauit ſe liberum, & in libertate moratus eſt, dicendum eſt, tunc in ea cauſa eſſe, ut ſine dolo malo in libertate fuerit.* & eſt tex. in l. plagij criminis. 2. C. ad legem Faui. de

pla-

plagiar.& ibi Bal. dicens, errantem in delictis in quibus requiritur dolus excuſari.

Ex quibus patet, abigeum eum tantum dici, qui doloſe ex gregibus, uel armentis ſubſtrahit ex animalibus minutis decem, vel vltra, vt ſunt oues, capræ, & his ſimilia. ex porcis quinque, uel quatuor, & ex magnis ut ſunt equi, boues, & muli, vnum, & eum qui ſæpius unum aut alterum ex pecudibus ſurripit.

Quare cum ex meritis proceſſus conſtiterit, dictum Ioannem Caxal a grege ſeu ouili dicti Petri Reuetos furto abduxiſſe viginti unum arietes, fuit dictum, eum abigeatus crimen commiſiſſe, & vt abigeum ſeu ab actore pecudum puniendum eſſe.

7 Abigeorum aūt pęna varijs modis infligi poteſt. Nam cum crimen committitur in locis in quibus frequentius eſt id genus maleficij, pœna tunc eſt ad gladium damnatio. ita in l. 1. in prin. ff. de abigeis. ibi. *Abigei cum duriſſimè puniuntur ad gladium damnari ſolent*. Puniuntur auté duriſſimè non ubiq;, ſed vbi frequentius eſt id genus maleficij. In locis vero in quibus hoc crimen frequentari nō ſolet, delinquentes nonnunquam in opus dantur temporarium. ut ibi in dicta l. 1. Sed ſcire te oportet, ꝙ ab huiuſmodi pœnis ſcilicet gladij & operis publici excipiunt illi qui honeſtiore loco nati ſunt: qui tantum ratione huius criminis, uel ordinis amotione, vel relegatione coercentur. vt d. l. 1. ibi in uerſi. Quanquam. Qui uero vi, & adhibitis armis pecora abduxerit, ſecundum iura puniendus eſt proiectione ante beſtias, ſiue beſtiarū deuoratione: hoc eſt damnātur beſtiis, d. l. 1. ibi. *ſane qui cum gladio abigunt non inique beſtijs obijciantur*. Quam pęnam limita ſ'm conditionem perſonæ, cūm pęnæ ex perſonarum conditione, & rerum qualitate diligenter ſint ſtimandę,

ne quid aut durius, aut remiſſius conſtituatur quàm cau ſa poſtulet. de quibus uideas elegantem deciſionem in l.
8 Pedius.ff.de incend.rui.naufra.per totam illam l. Contra vero receptatores abigeorum, hoc eſt contra illos, qui abi geos ſeu ab actores equorum ouium aut porcorum ſciē ter abſcondunt, & quātum in ipſis eſt tuentur, & fauent, Caliſtus impoſuit pœnam relegationis ad decennium. de
9 qua in l.3.ff.de abigeis. in fine. Quamobrem cum in pro ceſſu non conſtiterit, id crimen per dictum Ioannem Ca xal admiſſum fuiſſe in loco in quo frequentius eſſet id ge nus maleficij, neq; vi, & adhibitis armis, dictos uigint: vnum arietes à dicto grege abduxiſſe, ſed tantum ſemel per eum hoc crimen commiſſum fuiſſe, fuit propterea condemnatus, quòd fuſtigeretur palā & publicè per loca ſolita & ad dictum opus temporarium ad quinquenniū. Quod opus apud nos nunc eſt pęna triremium remigan do & ad reſtitutionem dictorum arietum furto ſubſtra ctorum liquidatione reſeruata. De quibus conſtat in con cluſione contra eundem facta in Regio concilio die 28. Nouembris 1583.

Cap. 30. An vſura ſit delictum; illudq; merè eccleſiaſticum, uel mixti fori.

1 *Vſura quid ſit.*
2 *Vſura vnde dicatur.*
3 *Vſuræ duæ ſpecies inueniuntur, alter quæ nomen a ſuo genere diſtinctum habet: quæ vocatur fænus.*
Altera vero quæ in generis ſui appellatione conſiſtit: & vſura nominatur.
Fænus quid ſit, vide ibidem.
4 *Diſcrimen inter vſuram, & fænus.*

Vſura

5 *Vſura apud Græcos,& Hebraicos quid ſignificet.*

6 *Vſurarij quibus aſſimilentur.*

7 *Vſura iure naturali prohibita eſt,quod aliquot rationibus oſtenditur.*

8 *Pecuniam vſu conſumi quomodo intelligatur.*

9 *Vſuram iure diuino vetitam eſſe, ex pluribus veteris teſtamenti locis demonſtratur, & etiam ex nouo teſtamento.*

10 *Iudæa aſserens ſibi licere poſſe dare ad uſuram,clare mentitur.Et quomodo intelligatur locus Deuteronomium c. 23 ibi in verbis ſed alieno.*

11 *Contractum cum hoſte inire an liceat.*

12 *Vſuram iure pontificio prohiberi.*

13 *Papa non poteſt permittere quod iure naturali,aut diuino illicitum eſt.*

14 *Vſura ad faciendum bonum accipienda non eſt.*

15 *Princeps temporalis vſuram permittere non poteſt: Immo excommunicatus eſt permittens.*

16 *Vſura iure ciuili prohibita eſt.*

17 *Vſura quare prohibita ſit,vide hic rationes.*

18 *Vſura delictum eſt,& qua pœna puniatur.*

19 *Vſura crimen, an mere eccleſiaſticum, uel mixti fori ſit.*

10 *Iudex laicus poteſt cognoſcere de crimine uſurarum inter laicos.*

21 *Lex ciuilis, & humana docet qui ſint contractus illegitimi, ad quam pro huiuſmodi confugiendum eſt.*

22 *Rex cognoſcit de crimine vſurarum.*

23 *Crimen vſurarum ſapit furtum,& rapinam.*

24 *Concluſio Regij Cancellarij,interuenientibus,Doctoribus Regij concilij.*

CVM propoſuerim quaſdam uſurarum quæſtiones in praxi admodum utiles & neceſſarias conſequenter ſcribere, ad faciliorem omnium quæſtionum cognitionem in hac prima præmittendum cenſui, quod in c. plerique. 14. q. 3. legitur, plerosque refugientes præcepta legis, cum dederint pecuniam negociatoribus, non in pecunia vſuras exigere, ſed de mercibus eorum tanquam vſurarum emolumenta percipere: & ideo ad-
1 monitos fuiſſe quid lex dicat. Neque inquit, vſuram eſcarum accipies, neque omnium rerum. Item eſca vſura eſt, & quod uelis nomen ei imponas vſura eſt. Præterea in cap. vſura. dicta q. declaratur, uſuram eſſe, ubi amplius requiritur, quàm quòd datur, verbi gratia, ſi ſolidos decem dederis, & amplius quæſieris, vel ſi dederis frumenti modium, & ſuper aliquid exegeris. Ecce euidenter oſtenditur, quod quicquid vltra ſortem exigitur uſura eſt. Hanc deſcriptionem latè examinat Marian. Socin. in titu. de vſur. nume. 3. & 4. Et licet inter Doctores in diuerſis locis, & tractatibus vſura variis modis deſcribatur, exiſtimaui deſcriptionem traditam ab Hoſtien. in titu. de vſur. §. 1. latiorem eſſe. Qui diffiniens, ſic dicit, vſura eſt quodcunque ſolutioni rei mutuatæ accedit ipſius rei vſus gratia, pactione interpoſita vel intentione habita ex poſt facto. Dicitur quodcunque, vt comprehendat generaliter non ſolum illud quod conſiſtit in actuali dationum rerum, ſed in operis, & verbali ſeruitio, vel ſimilibus, & ſiue illud ſit magnum, vel paruum, aut modicum. Item Marian. Socin. in dicto titu. nume. 3. hanc interpretationem exemplificat, vt ſub hoc uerbo. quodcunque. comprehendatur ſiue illud accedat per iuramẽtum, ſiue per ſtipulationem, ſiue

per

per pactum, ſiue per intentionem. Subditur ſolutioni rei mutuatę, quia vſura ſolum locum habet in contractu mutui. ſecundum omnes. Quibus dictus Hoſtien. adiunxit, regulariter, quia reperiuntur caſus in quibus authoritate legis uſuræ præſtantur, licet nullum mutuum ſit contractum; de quibus infra dicam. Sed regulariter non præſtatur niſi in mutuo, ſiue uerè, uel fictè, vel ſimulatè agatur. vt infra in alia quæſtione dicam. Præterea ideo ſubduntur illa uerba ipſius rei gratia, quia ſi non gratia vſus, id eſt conſumptionis, ſed loco pęnę apponerentur, ſine fraudę, ſecus eſſet. vt in cap. dilecti. de arbitr. & in c. fraternitatis. 12. q. 2. Item illa uerba. hac intentione habita. in contractu. ideo ponuntur, quia ſi pactum non fuit de vſura, ſed creditor in mente habuit aliquid recipere ultra ſortem, eſt vſura mentalis. vt in cap. conſuluit. de uſur. Sed ſi aliquid gratis offereretur, dummodo creditor ab initio mala intentione caruiſſet, illud recipi poſſet. arg. c. ſicut. 1. q. 2. Et ob hanc etiam cauſam poteſt dici. quòd apponantur illa uerba ſequentia. uel exactione habita ex poſt facto. Aduerte, quòd licet Hoſtien. dicat, hac intentione habita in contractu. tamen licet intentio non fuerit habita in contractu, ſed ex poſt facto, idem erit, ac ſi ab initio malam intentionem habuiſſet: ſi illud poſtea recipiat, niſi diceret Hoſtien. intellexiſſe illa uerba habita in contractu. hoc eſt contractu durante. A multis etiam Theologis diſſinitur vſura, quòd ſit lucrum ex mutuo principaliter intentum. ſuper quibus uide Marian. Socin. q. 1. in fi. Quam diffinitionem Iul. Clar. in §. vſura. dicit eſſe tam Theologorum; quàm Iuriſtarum. Eandem quoque ponit Sanctus Antoni. in tracta. de uſur. in princ. nume. 3. verbi gratia, ſi mutuo tibi centum florenos, ſhac principali intentione, ut aliquid

plus vltra ſortem recipiam; vel ſi mutuo tibi certas menſuras frumenti, vini,& olei,& huiuſmodi quæ vſu conſumuntur,& plus ex hoc exquiro quam ipſum capitale in valore, vſuram committo.

Hæc autem vſura expectando eius primeuam ſignificationem idem eſt quod uſus. Vnde Cicero aduerſus Verrem. *Curpiratis lucis, vſurā tam diuturnam dediſti.* Et idem pro Rabir. poſthu. 30. inquit, *vos obſecro iudices, vt huic optimo viro que nemo melior vnquam fuit nomen equitis romani, & uſurā huius locis, & veſtrū cōſpectū ne eripiatis.* Lucis ergo uſura idē eſt, quod lucis uſus, puta vita. Mox idem nomen ad id deſcendit ſignificādum quòd ex vſu cuiuſq; rei tanquam eius fructus accresſit. Idem lib. de ſenec. *Terra nūquam ſine vſura reddit quod accepit.* ubi fructus appellatur uſura ſeminis.

2 Dicitur ergò ab uſu uſura, ſicut afętu fętura, & accultu cultura, ut infra dicemus. Propterea dicit Domini. de So. de iuſtī. & iur. lib. 6. q. 1. articu. 1. quòd ſecūdum has ſignificationes nō eſt nomen uicij, ſed quia more & cōſuetudine accommodatum eſt ad ſignificandum id peculiariter, quod ex uſu pecuniæ aut rei cuiuſque uſu cōſumptibilis ſorti exeresſit. Et dicit huius accommodationis forſan rationem eſſe, ut nomine ipſo, rei peruerſitas per antithesin denotaretur. Nempe. quod cū talium rerum uſus quippe qui re ipſa abſumitur ſterilis ſe ſit ueluti fructuoſus ęſtimetur. Dicitur enim ſecundū Doctores cōmuniter ab uſu rei, id eſt pecuniæ, quod in idem reincidit cum priori. ſecundū Lauren. à Rodul. in cap. conſuluit. in prin. num. 6. Goffred. & Hoſtie. per eum allegatos. Dicit tamen Guiler. Bont. in tracta. de uſur. num. 18. quòd cum ipſe cogitaret in iſta materia fuit in opinione uſurā ſimpliciter dici ab uſu non quidē

rei

rei uel pecuniæ ſpecificatæ, ſed ab uſu potius temporis. Quare ipſe ibidem. nu, 22. vſuram diffinit, quòd ſit lucrum non iure gratuitum certum, uel ueriſimile ex re aliena, pro ſola temporis dilatione proueniens, quia ſi lucrum eueniret ex dependentià conditionis appoſitę in mutuo, vel ex re propria, uel ex mora, vel ex intereſſe. ut in cap. Salubriter. de vſur. uel ex pęna non fraudulenter appoſita, c. fraternitatis. 12. q. 2. uel ex patientia, ut in conceſſione pecuniæ ad pompam. ut dicit gloſ. in c. conquæſtus. tunc quia lucrum non uenit ex ſola temporis dilatione, ſed ex aliquo prædictorum, idcirco non diceretur uſura. Hæc ſententia iuuatur ex dictis Didaci Stellæ ſuper Lucam cap. 6. ibi. *Mutuum dantes nihil inde ſperantes.* quo in loco dicit, maxima quippe iniquitas eſt accipere uſurã propter id quo mutuaſti. Primò quia uſurarius uendit tẽpus quod dominus tam diuitibus, quàm pauperibus uoluit eſſe commune ſine ulla perſonarum exceptione. Non. n. poteſt eſſę niſi unicum tempus ſimul, & ſemel, & quia uſurarius uendit pauperi tempus, quod omnibus commune eſt, merito temporis indigentia punitur uſurarius. ut inquit Dauid Pſal. 24. *viri impij non dimidiabunt dies ſuos.* Et licet iſtę diu uiuat curis ſeculi in morte occupatus tẽporis indigentia punitur nõ habens locum pœnitentiæ. De eo namq; Eccleſ. 29. dicit, *in tempore redditionis poſtulabit tempus.* Ergo tamen dicerem, uſuram non tantum ab uſu temporis dici, ſed etiam ab uſu ſortis, cum ait Hothoma. lib. 1. de uſur. Ciceronem uſuram appellare in crementum illud, quod cum eo qđ accepit debitor reddit, quaſi propter ſortis uſum. ut clarè in c. plerique 14. q. 3. uſura ita deſcribitur, ut ſit quicquid ſorti accedit. Idque ipſum loquendi genus imitati iuriſconſulti noſtri ſunt uſuram appellantes, id quod

propter

propter ſortis vſum ſimul cum ipſa ſorte redditur. vt ſupra diximus, hoc nomen more & conſuetudine accommodatum eſſe, ad ſignificandum id peculiariter, quod ex vſu aut rei cuiuſque vſu conſumptibilis ſorti excreſſit, vt nomine ipſo, rei peruerſitas denotaretur. Nam cum tal s vſus natura ſterilis ſit, non conuenit ſi pecuniam alteri credideris, quæ aliquandiu apud debitorem fuerit, eius pecuniæ fructum ab eo exigere, qui fructus apud te nullus fructus erat, ſi pecunia apud te perpetuo
3 manſiſſet. Et etſi, vſuram pro vſu, precio, & æſtimatione vulgo accipiamus, ſcire tamen nos oportet, duas eius ſpecies ſi quis rem ſubtiliter & enucleatè perpendat inueniri poſſe. Alteram quæ nomen à ſuo genere diſtinctum habet, quæ vocatur fęnus. Alteram vero, quæ in generis ſui appellatione conſiſtit, & vſura nominatur. Fænus quidem eſt naturalis terræ fætus. vt feſtus inquit. Ob quam cauſam & nummorum fætus, fænus eſt vocatum, & de ea re leges fænebres. Et vt ait Gellius lib. 16. cap. 12. fænus à fætu dicitur, & quaſi à fætura quadam pecuniæ parientis atque increſcentis. Fætus autem prouentus eſt; non auium tantum, & piſcium, vt inquit Valla. lib. 4. ſed generaliter omnium animalium etiam rationalium: quin & rerum quoque inanimatarum, vt fęnum terræ fætum dicimus: à quo nomen habet, & fænus fætum pecuniæ à quo ſimili modo ita vocatur. Vnde in noſtra materia illud intelligi volumus, fęnus eſſe propriè ac ſpeciatim lucrum illud, quod quis captat ex nuda pecunia, veluti cum menſarij quos banquarios noſtri vocant pecuniam mutuo dant, non vt accipienti commodent, ſed ut inde lucrum aucupentur. Ex quo etiam, illorum quæſtus Latinè fęnus dicitur. Quod fænus apud Grecos Τοκον appellatur Αποτιτιτωι quod eſt

pario.

pario, Sicut enim animalia proles ſibi ſimiles pariūt, ſic & pecunia pecuniam. Quare inquit philoſophus, contra naturam eſt hic acquirendi modus, Non enim nummus ueluti terra, aut pecus fecundus eſt ut pariat.

4 Inter autem uſuram & fœnus tantum diſcriminis intereſt, ut nomen uſuræ latius pateat, & ſuperius ſit quā fænus, nempe, quod fœnus dumtaxat pro vſura ſtricte ſumpta uſurpetur, hoc eſt pro eo quod ex ſolo mutuo iniuſte accreſſit. Vſura uero extenſius accipitur pro quocunq; augmēto ex quocunq; contractu etiam dum licitum ſit. Vt ſi quid credita pecunia uendidiſti, & quia debitor in mora fuit, aliquid tibi ratione lucri ceſſantis auctum eſt, acceſſio illa uſuraria quidem eſt, non autem fœnebris, ſic enim habet iuriſconſul, in l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſur, Vſurę non propter lucrum petentiū (illæ ſcilicet quæ legitimæ ſunt) ſed propter moram non petentium infliguntur. Item dum quis de hęreditate, vel re aliqua, etiam de pecunia litigat, ſi uincit, additur ei cum ſorte quicquid uſu excreuerit, idq; uſura nuncupatur. Sed tamen ubi de hac re quæſtio non habetur, promiſcuus eſt uſus fænoris & uſuræ. Velim tamen ſcias, nos hac in parte hoc nomen accipere ſecundū communem uſum theologorum, & Reipublicę, pro illicita uſura contracta, adeo ut ibi quidpiam uel in pœnam, uel ratione moræ, uel aliter iuſtę ſoluitur, non extimetur uſurarius contractus. Quod autem nos uſuram

5 appellamus, hæc apud Ariſtophonem in nubibus deſcribitur Τόκος quod partum ſignificat, quia uſurarij rē ſua natura ſterilem parturire faciunt. Apud uero Hebraicos uſura Naſach appellatur, à quo neſech, ideſt uſura ſignificat mordere, ut patet in lib. Numer. capit. 21. ubi dicitur, ū naſach, ideſt, ſi mordeat ſerpēs uirum. Dicitur

autem

autem uſura morſus: quia uſurarij mordendo aliorum bona occupant. Vnde Deuteronom. 23. ubi nos legimus non fænerabis fratri tuo, Hebræi habent nõ morſum inferes fratri tuo, ſeu non fęnore mordebis fratrem tuum. Vſurarius quippè nõ tantum quod ſuum eſt recuperat, ſed etiã mordet in proprijs bonis eum cui mutuo tradit
6 ad uſuram ultra ſortem accipiẽdo. Sicut enim canis aut ſerpens aut quodcunque animal mordens trahit ſecum id quod mordet, ſeu morſum, ita pecunia tradita ad uſuram trahit ſecum aliam partem minorẽ, velut morſum ſuum ex aliena ſubſtantia. Quamobrem Dominus hanc iniuriam ueluti ſibi illatam grauiſſimè repetet. Vnde in Exod. 22. dicit, *ſi mutuaueris pecuniam populo meo pauperi*. non dicit tuo ſed meo, ut ſcias, uſuram non à paupere ſed à Deo exigi debere. Quemadmodum enim ab Aſpide percuſſus, dulcedine, & ſuauitate quieſcit donec animam exhalat, quoniam uenenum latens per omnia mẽbra diffunditur, ſic, qui ad uſuras accipit, pecunia oblectatur. Sed uſuræ uenenum per omnes membrorum facultates diſcurrit, totumq; hominem captiuũ reddit. Et qui antea liber erit, ut ſe in libertatem aſſerat, diu, nõctuq;. laborat. ut docet Chryſoſto. homel. 12. operis imperfecti. Præterea Baſili. ait, in Pſal. 14. ſicut dolores parienti, ſic tẽpûs ſtatutũ debitori exiſtit, fęnus ſupra fęnus, malorum parentum mala ſoboles. Vipperas. n. dicunt uentrem matris perrodendo naſci, ſi item fænora debitorum domos abſumendo naſcũtur. Semina omnia ſuo tempore naſcuntur; animalia quoq; tempore pręſtituto ſuos edunt fætus. Fænus uero hodie naſcitur; hodie parere incipit. Itẽ lepus ſimul parit, & aliud alit & rurſum ſuperfętat. Nam dantes ſtatim petunt, & ponentes tollunt, & fęnerant quod pro fęnore accipiunt. ut Plutarch.

in

in moralibus. Qua in re fęneratores canibus peiores exiſtimantur: nam canes accipientes manſueſcunt, fænerator uerò accipiens irritatur. Non enim conquieſcit allatrans, ſed plura expetit. ut idem Baſil. Pſal. 14.

Hinc fit, quòd merito fatendum ſit, uſuram omni iure ſcilicet naturali, diuino, & humano, canonico, & ciui-
7 li uetitam eſſe. Primum etenim, iure naturali uſurã illicitam eſſe, cõſtat aliquot rationibus, quib. efficax fit huius rei demonſtratio. Nam uſurarius contra naturã committit ex eo, ꝙ facit rem naturalem ſuperualere naturæ ſuæ, & artificialem arti ſuæ. Ars enim, & natura, ſuo modo denarijs artificialiter inuentis ualorem præſtitit iuxta numerationem eorum, & ideo in his uſura eſt prohibita: poſtquam eis natura ualorem certum, & determinatum cõceſſit. Nam alias, cum fænerator numerum mutuaret ultra numerum aliquid recipiendo per uſurariam prauitatem eius ualorem tranſcendit. Secunda ratio, quæ probat uſuram eſſe contra ius naturale ea eſt, ꝙ in pecunia rebuſq; alijs mutualibus, uſus eſt ipſius rei conſumptio: ſicq; non poteſt ſeparari à proprietate nec ab ipſa re. Igitur accipere lucrum aliquod pro uſu ipſius rei, & demum rem ipſam, iniquum eſt, & praua commutatio. cum id quod non eſt, precio uendatur. Exigit ergo naturæ lex, & regula, quæ in commutationibus ⌜valet⌝, & in æqualitate poſita eſt, ⌜vt quantum quis dedit recipiat: quia ſic ſuum recipit, & amplius aliquid exigere eadem lege non licet. Quod quidem apertius demonſtratur, ſi ſpecialius argumentetur. Aut enim creditor capit lucrũ iſtud pro ſorte, aut pro uſu ipſius? ſi pro ſorte, ergo bis capit eius æſtimationem, uel capit iniuſtum ſortis ualorẽ. Si pro uſu rei, is non poteſt ſeorſum à ſorte ęſtimari; & ſic bis ſors ipſa uenditur, quod ſatis iniquum

quum eſſe conſtat. Huic rationi ſuffragatur Iuriſconſul. in l.2.ff.de vſufruc.ear.rerum,quæ uſu conſu.Sed de pecunia inquit, rectè caueri oportet, his à quibus eius pecuniæ uſusfructus legatus erit, quo ſenatuſconſulto non id effectum eſt, ut pecuniæ uſusfructus proprius eſſet. Nec enim naturalis ratio authoritate ſenatuſconſulti mutari potuit,ſed remedio introducto,cępit quaſi uſuſfructus haberi. hactenus Caius lib. 7. ad edictum Prouinciale. Idē tradit Iuſtinian.in §.conſtituitur.ubi Theophilus.inſti.de uſufruc. paſſimq; obſeruatum eſt, pecuniam uſu ipſius conſumi.tex.in cap.fi.de pignorib.auth. nouiſſima.C.de adminiſtra.tutor.l.Ariſto.§.fi. ff.de iure deliberan.gl Bar.& Doctor.in l.1.§. fuit quæſitum.ff.ad ſenat.conſul. Trebellian. And.Tira.lib.1. de retract.§.1.
8 gloſ.7. nume.103. Non tamen intelligas pecuniam uſu conſumi, ideſt perire, & minui, id etenim falſum eſt, ſicut palam conſtat. Si quidem eiuſdem ualoris cenſetur,ac ſalua manet,etiam ſi millies commutetur; deturque uel gratis, aut in alterius rei prcelum. Sed ita accipiendum eſt, quod frequentiſſimè uulgo dicitur, pecuniam vſu conſumi, hoc eſt uſum pecuniæ in ſumptibus & erogationibus conſiſtere,atq; per uſum omnino eam ab utente diſcedere,& in alium transferri: ideoq; quantum ad ipſum uſu conſumi, & perire. Nam ut inquit Couarru. per relationem ad alios, uſus pecuniæ eſt eius conſumptio, & datio, retentio uero,& acceptio eius eſt poſſeſſio. Tertia ratio,quæ probat uſuram contra naturam eſſe ea eſt, quòd pecunia pecuniam, ideſt res natura ſterilis fructum pareret, quod eſſe non poteſt,cum ut ſupra diximus, pecuniæ uſum eius conſumptionem eſſe. Quippe qui uſurarius faceret,ut eà pariant,quæ nunquam pepererunt, & ut ea generent,quę nunquam generarunt.

nerarunt. Vult enim, quòd nummi ſui alios nummos pariant, quod quidem contra naturam eſſe. Didac. Stel. Lucæ cap. 6. affirmat. Vnde, accipere aliqu d ultra ſortem pro uſu rei illicitum atqe iniquum eſt, cum potius capiatur ex induſtria aliena, quàm de pecunia, quę non fructificat. Sed ſanè, uſura apud Latinos dicitur, quia propter uſum ſortis accedit. Quam Philoſophi lumine naturali tantum illuminati adeo reprobarunt, quòd artem fęnerandi è Republica tanquam Reipublicæ pernicioſam & damnoſam eijecerunt. ut Ariſtot. 1. Politi. & Plato. lib. 6. de Republi.

9 Secundò, iure diuino uſuram uetitam, ac prohibitam eſſe, ex pluribus ueteris teſtamenti locis demonſtratur. In Exodo enim cap. 22. dicitur. *Si pecuniam mutuo dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eũ quaſi exactor, nec vſuris opprimes*. Idem Deuteronom. cap. 23. ibi. *Non fænerabis fratri tuo pecuniam ad vſuram nec fruges, nec quamlibet aliam rem, ſed alieno. Fratri autem tuo abſque vſura id quod indiget commodabis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra ad quam ingredieris poſſidendam*. Leui. cap. 25. *ne accipias à fratre tuo vſuras nec amplius quam dediſti*. & paulò poſt. *Pecuniam non dabis ei ad vſuras*. Item Ezechie. cap. 18. ubi Dominus de eo qui ad uſuram dederit locutus ait, quòd talis non uiuet, ſed morietur. Prophæ. etiam Pſal. 14. inquit, *non habitaturum in templo domini eum qui ad vſuram dederit*. c. quoniã. 14. q. 4. & q. eã. cap. ſi quis oblitus. Ex nouo denique teſtamento paſſim ducitur uulgaris ille locus Lucæ 6. *Mutuum date nihil inde ſperantes*. Per quem locum Theologi & Canoniſtæ frequentiſſimo omnium conſenſu exiſtimãt, uſuram iure diuino etiã Euangelico uetitam eſſe. prout

plura

plura ad hanc rem teſtimonia adducit Guliel.Peral.Epiſc. Lug.ſumma de vitijs & virtutib.tomo 2. tract.de auari. cap. 1. Quæ etiam Euangelij verba Vrbanus Pontifex in cap. conſuluit. ita fuit interpretatus ad confirmandam vſurarum prohibitionem de iure Euangelico.

10 Cumque hiſſe iuribus vſuræ vetantur, ſi Iudæa aſſerat ſibi licere poſſe dare ad vſuram clarè mētitur, vt aduerſus eam clamat.Hierony.Seuanerola in Homilia. 17. cap.6.Micheæ.inquiens. *Date mutuum gratis Reipublicæ veſtræ. Ne feneretis res. Aio enim vobis non patere aditum ſalutis. Neque tibi Iudæę hoc integrum eſt,vt fęneres. Nec ſi id facis ſalus poteſt tibi contingere. Quod ſi tibi ad vſuram dare licere ais egregiè mētiris. Fuit enim olim duntaxat permiſſum obſeruicoſum tuum caput. Eſt autem vſura ordini naturę contraria. Quare eſt peccatum aduerſus naturam ipſam. Aſſero tibi fænus non eſſe licitum. Regredimini ergo omnes ad pœnitentiam.* Quod & iure canonico eiſdem prohibetur vt in cap. poſt miſerabilem.de vſur.ibi.*Iudæos ad remittendas Chriſtianis vſuras per Principes & Poteſtates ſeculares compelli pręcipimus.* Etenim illud quod dixit Dominus Deuterono. cap.23. non fænerabis fratri tuo pecuniam ad vſuram, nec fruges, nec quam libet aliam rem, ſed alieno, intelligitur illud alieno, quia terra promiſſionis erat Iudæorum. Deus enim dedit illam Abrahæ, quam multi ex gentilibus ſub tyrannide poſſidebant. vt erant Iebuſei, Philiſtei,& reliqui,& quia iſti Gentiles contra fas,& ius, terram Iudæorum poſſidebant, ipſi vero Iudæi illam armis expugnare nō valebant, cum in numera Gentilium eſſet multitudo eaq; potentiſſima, ideo Dominus præcepit Iudæis,vt ad uſuras pecunias darent Gentilibus illis, ut uel ſic recuperarent quod iuſtitia & iure ſuū erat.

Et

Et ſic quod dominus inquit, dabis alieno, intelligēdum eſt, de his qui terram promiſſionis incolebant, quia hoc non erat alienum rapere, ſed quod ſuum eſt redimere Quòd ſi alias ad uſu: ā dabāt grauiter peccabāt, hæc Didac. Stel. ſuper Luc. cap. 6. ibi. *Mutuum date*. Hoc etiam modo fænerare poterant paleſtinis qui contra ius omne, terram ſuam vſurpauerāt, quam illis dominus dederat, quæ ſua erant ita recuperantes in quo caſu fęnerare licebat, & non in alio. Sed ſciendum eſt, quòd his verbis. Sed alieno. quidam utuntur ad probandum vſuram nō eſſe contra ius naturale. Nam cum iudæi aſtricti ſint iuri naturali nihil vnquam aduerſus illud ius eis licuit. Et ideo quibuſdam placuit, eum locum ita eſſe intelligendū vt vſura iudæis minime fuerit permiſſa nec licita, etiam erga alienigenas. Sed tantum diſſimulatione quadam ea permiſſio proceſſerit, & conceſſa fuærit iudæis ad maius malum effugiendum, ob duritiam & auaritiam eorū, ne fratribus pecuniam ad vſurā mutuarent. Sicuti & eis permiſſus eſt libellus repudij. Atq; in hunc ſenſum probarunt Sāct. Tho. 2.2. q. 78. art. 1. Caiet. Car. in cle. 1. §. fi. q. 13. de uſur. Conrrad de contractib. q. 24. col. 2. Hoſtiē. in ſumma, ti. de vſur. §. in aliquo. uerſ. Octauo. Anna. in. cap. 1. de uſur. Alijs uero hac in re uiſum eſt, uſuras permitti iudeis propria permiſſione, & earum approbatione, non erga omnes alienigenas, & exteros, ſed tantū erga eos cum quibus bellū iuſtè gerebant, quia tunc non poſſunt exactiones iſtę dici uſurę propriè, ſed impropriè & potius iuſte exactiones, nempe ab his quorum bona belli capi iuſtè poſſunt. ut in c. fi. 14. q. 4. ubi quæſitum ab Ambroſio à quo uſuræ ſine peccato exigi, uel recipi poſſint. reſpondetur, quòd ab illo cui nocere merito deſideramus, & contra quem bellum iuſtè mouemus ſed

Q bello

bello uincere non ualemus. uide Roman. in ſingul. 265. Hyppoli. in l. 1. §. propterea. nu. 65. ff. de quæſtionib. Socin. in reg. accipere ultra ſortem. ad fi. Conra. de contractib. q. 42. concluſio. 2. Ioannes à Medina. de acquiſi. per uſu. §. ad tertium argumētum. & Couar. lib. 3. uariar. reſolutio. cap. 1. nu. 7. Sed ſi hæc ſecunda interpretatio accipiatur, ut eam Roma. Soci. & Hyppolit. accipiunt, falſa eſt omnino authore Annan. in cap. 1. de uſur. col. fina. & Couarruuias dicto lib. 3. uariar. reſolutio. cap. 1. num. 7.

11 Nam licet mihi liceat bellum gerere, & capta in eo bello efficiantur capientis, non tamen mihi licet cum hoſte contractum iure, quia naturæ lege reprobatus ſit potiſſimum, quia conuentiones iſtæ iam non fiunt cum hoſte iure belli, ſed iure pacis, & commerciorum ſic non licet ab hoſte emere rem, quę illius propria eſt prius quã iure belli capiatur carius iuſto precio. & ita eſt planè reſpondendum communi omnium conſenſu. Verum dic, hunc ſecundùm intellectum eſſe uerum, quoties ab hoſte accipitur uſura & retinetur in compenſationem damni ab hoſte iniuſto & iniquo illati, uel ubi bona ab hoſte poſſeſſa ſunt ipſius mutuantis, aut ad eum pertinent, quemadmodum bona & prædia hoſtium incolentium terram promiſſionis ad Iudæos pertinebant diuina largitione. ſic ſanè intellexit Didac. Stel. in loco citato & Conra. & Theologi ubi ſupra. atque etiam Couar. dicto cap. 1. uariar. reſolu.

12 Tertiò, iure pontificio prohibitam eſſe uſuram conſtat ex pluribus conſtitutionibus & capitalis in omnibus titulis de uſuris in quibus non eſt immorandum. Et extat in decreto. 14. q. 3. & ſequen. Ex quibus infertur, non eſſe permittendam exactionem uſurarum, quia inferior non poteſt permittere, quod uetuit ſuperior ſcilicet ipſe

Deus

Deus & Chriſti Vicarius, ut probat notabiliter Matth. de Afflic. in deciſio. 22. nu. 4. Neque ipſum Romanum Pontificem poſſe priuilegio, diſpenſatione, aliove iure permittere, vſurarum exercitium ſic, quòd ex eo lici-
13 tum ſit, uel quod uſurarius immunis reddatur à reſtitutione eorum, quæ male acquiſiuit. Nam ſummus Pontifex non poteſt iuri naturali refragari neque permittere illud, quod iure naturæ aut diuino illicitum eſt, quia cũ uſuratum crimen utriuſque teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam poſſe fieri non uidemus. ita expreſſe habetur in cap. ſuper eo. de uſur. Quod uerum eſt, licet prætextu boni dicta diſpenſatio uſurarum exercendarum peteretur: ut in dicto cap. ſuper eo. ibi. *Quia cum ſcriptura ſacra prohibeat pro alte-* 1
rius vita mentiri, multo magis prohibendus eſt ne etiam pro redimenda vita captiui vſurarum crimine inuoluatur.
14 Qui enim hac intentione ſeu boni prætextu mala accipit, ut bene diſpenſet, grauatur etiam potius, quàm iuuetur. Et inquit ſcriptura, hoſtiæ impiorum abominabiles ſunt domino, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid. n. in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hinc rurſus ſcriptum eſt, honora Deum de tuis iuſtis laborib. Qui ergo male tollit, ut quaſi bene præbeat, ſine dubio Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomo. dicitur, qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, idem eſt ac ſi victimet filium in conſpectu patris. Quantus ergo ſit dolor patris perpendamus, ſi in eius conſpectu filius uictimetur, & hinc facilè cognoſcitur quantus apud Deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. uide hæc in cap. non eſt putanda. 1. q. 1. Conſiderent igitur uſurarij omnes qui uſuras accipiũt, ut poſtea miſſas

ſeu alia diuina officia in Eccleſijs inſtituant, quam parum illis illa vſurarum diſtributio ſeu eleemoſyna proſit, quę cum ex illicitis rebus acquiratur, eleemoſyna putanda non eſt. Immo Deus potius ex illo ſacrificio oblato de ſubſtantia patris irritatur, quàm placatur. Caueant igitur homines ne ſe huiuſmodi impoſturis contaminent. Eleemoſyna enim non eſt facienda ex fœnore, vel vſuris, nec quolibet malè acquiſito. ita Aug. in lib. de verb. Dñi. trac. 35. quē refert Graciā. in c. 1. 14. q. 5. & ibi in eā. q. c. immolās. Ex iniquo, oblatio eſt maculata. Dona iniquorū non ꝓbat altiſſimus, nec reſpicit in oblationib. iniquorū nec in multitudine ſacrificiorū eorū propitiabit̄ pc̄tis. Probantur ēt hęc in tex. c. ſcriptū eſt. 14. q. 5.

15 Cum ergo illud Romanus Pontifex diſpenſare non poſſit, minus Principem temporalem id permittere poſſe reſpōdendum eſt. Immo in hoc caſu dictus Princeps excommunicatus eſſet. vt in clem. 1. de vſur. Princeps autem huiuſmodi ſcelera punire tenetur, non permittere. prout clamat Nicol. de Cuſſa. in lib. 3. de concor. catho. c. 40. inquiens, multa regibus incumbere, maximè adulteria, furta, parricidia, periuria, rapinas, & cōſimilia peccata magna cohibere, & de patria expellere. Inſuper deceptiones, quæ per contractus ac prauitates vſurarias fiunt eradicare. facit text. in cap. Rex. debet. 23. q. 5. & cap. poſt miſerabilem. de vſur. Idem etiam fateri oportet in quacunque conſuetudine, vtcunque immemoriali, & etiam in quocunque ſtatuto, quæ vſurariam prauitatem approbare non poſſunt. Quare ſi Prouinciæ ſeu quorundam locorum communitates vſurariam approbantes quodammodo grauitatem per ſtatuta ſua iuramento quandoque firmata uſuras exigi & ſolui nedum concedunt, ſed ad ſoluendas eas debitores ſcienter compellunt,

pellunt, ac iuxta ipſorum ſtatutorum continentiam, grauia imponendo plerunque vſuras repetentibus onera, alijſque vtendo ſuper his diuerſis coloribus & fraudibus exquiſitis repetitionem impediunt earundem, non rectè ſentiunt: immo prædicta ſtatuta contra iura diuina, pariter & humana & eſſe ex ſuperioribus clarè hoſtenſum eſt. de quibus expreſſum habemus text. in clement. 1. de uſur. quo text. ſacro approbante concilio ſtatuitur, ut quicunque communitatum, Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarij, aut alij qui vis officiales, ſtatuta huiuſmodi de cętero facere, ſcribere, uel dictare, aut quòd ſoluantur uſuræ uel quòd ſolutæ cùm repetuntur non reſtituantur plenè ac liberè ſcienter iudicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam ſententiam incurri, niſi huiuſmodi ſtatuta de libris communitatum ipſarum ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint infra 3. menſes deleuerint, aut ſi ipſa ſtatuta, ſiue conſuetudines effectum eorũ habentes quoquo modo præſumpſerint obſeruare. Ex quib. clarè infertur, cõſtitutiones Cathalonię ſub tit. de uſur. collocatas, uſuras Iudęis permittẽtes condemnandas eſſe quas de uolumine eſſe delẽdas & in curijs generalib. Chriſtianiſſimè abrogãdas ex ſupra oſtenſis iudico. Nec ad excuſationem ſufficeret, ſi diceretur, illud ibi pro Iudæis tantum ſtatutum fuiſſe, quia pro eis id ſtatui non potuit, cum ut ſupra diximus hoc eodem cap. Iudæis non licere fęnerare per uſurariam prauitatẽ.

16 Quartò, iure ciuili quoq; à tempore Iuſtiniani uſuræ prohibitæ & uetitæ reperiuntur, & licet iure pandectarum cõſtet eas permiſſas fuiſſe. l. placuit. ff. de uſur. & etiam iure. C. l. eos. C. eodem titu. quibus uſurarũ uſuræ & earum exceſſus tantum prohibebantur, tamen iure

authenticorum à Iuſtiniano Cæſare vſuras omnino fuiſſe reprobatas tenent glo. in Auth. ad hæc. C. de vſur. in verbo. cadat ipſo iure, gl. in c. quia in omnibus. in verbo multi. ext. de vſur. & glo. in c. quid dicam. 14. q. 4. Quarũ opinionem communem eſſe fatetur, Abb. in c. cum lit. de foro compet. nu. 18. Quem refert Didac. à Couarru. variar. reſolu. lib. 3. cap. 1. nu. 6. Iaſ. in §. omnes. nume. 14. inſt. de actio. & in l. cunctos populos. nu. 47. C. de ſumma Trinita. & fid. cathol. Berous. in rubri. de vſur. nu. 80. Iul. Clar. in §. vſura. verſ. Difficultas, qui dicit, ab hac opinione tanquam veriori, & magis communi, non eſſe aliquo modo in practica recedendum. Ratio autem huius opinionis ea fuit, quòd Iuſtinianus profeſſus fuerit catholicam fidem; ſeque admiſiſſe illa quatuor concilia vniuerſalia, de quibus ipſe loquitur in auth. de Eccleſ. tit. in princ. Interque erat Nicenum concilium quod vſuras prohibuit & eas turpes eſſe, ac aduerſus ſacram ſcripturam conſtanter aſſerit. c. quoniam multi, 47. diſtinc. vide etiam Petrum Belluga in §. de vſurarijs. nnme. 4. dicentem, hanc eſſe magis ſanam opinionem. Deniq; in quacunque quantitate penitus iure Regio per Chriſtiani orbis Principes vſuræ damnantur. vt aſſerit Couarr. lib. 3. variar. reſolutio. cap. 3. Et maximè militat in hoc Principatu Cathaloniæ ſub pœna amiſſionis ſortis principalis vna cum eius duplo.

17. Huius autem prohibitionis vſurarum rationem multiplicem aſſignari poſſe conſtat, quas ad ſex principales fore reducendas arbitror. Primum etenim ſi fenerare liceret, omnia ferè mala exinde ſequerentur, ideo ꝙ non intenderent homines agriculturæ niſi quando aliud non poſſent. Ex quo tanta inſurgeret inopia, quòd pauperes famæ perirent. Nam ad terram colendam, homines & iumentis,

iumentis,alijſque inſtrumentis neceſſarijs carerent:quia ſi ſunt pauperes,à ſe prædicta habere non poſſent, ſi diuites,tunc ipſi culturam fugerent,vt potius propter lucrum in vſuris intendant, in minora & minus cautè lucrari. Et dato q̄ aliquis ſe culturæ daret, adeo victualia cara eſſent, quod pauperes magno cum labore vitã agerent. Ex quibus,maximum fidelibus ineſſet periculum. Secunda ratio eſt,quia vix poteſt eſſe,quin diu debent vſuras nõ depauperetur, vt noſtras temporibus clare in hoc Cathaloniæ Principatu in multis vidimus. In quo adeo hęc pęſtis vrgebat,q̄ nobiles de diuitibus pauperes effecti fuerunt. quorũ bona breui tempore fæneratores deglutierunt, & pauperes fęnore trucidarunt.vt in cap. quid dicam.14.q.4. Tertia ratio eſt,quia vix in diligẽdo pecuniam euitatur idolatria, quæ alio nomine auaritia appellatur.c.quæro.6.q.1.& pecuniæ amorę læditur iuſtitia.ut in c.pauper.11.q.3.ubi habetur,q̄ cito violatur auro iuſtitia. Quarta ratio eſt,propter dilectionem,quia tenemur ex caritate diligere proximum ſicut nos ipſos, quod tolleretur, ſi ſubueniretur proximo intuitu lucri, & nõ caritatis.Quinta ratio eſt,quia res aliena in mutuo efficitur mea.& eius rei dominium in me transfertur.vt in l.2.§.appellata.ff.de reb.cred.& ſic uſus dẽt eſſe meus. & non mutuantis, Et tamen contrarium fit in vſura. ut in c.ſi fęneraueris. 14.q.3.Sexta & finalis rõ eſt,quia utẽdum eſt re ad uſum ad quẽ eſt deputata.c.hi aũt.22.q.2. c.perſonales.ext.de appellationib.Et cum pecunia nõ ſit inſtituta ad germinandum maximè quia res eſt ſterilis, fiatq́; cõtrarium in uſura,ideo uſura prohibita eſt. Vide Innoc.ſuper rub.de uſur.& poſt eum Guid.Pap.in trac. de uſur.nu.5.& 6.& Lauren.à Rodul.in cap.conſuluit. in princ. nu.13. Quare cum ex ſuperioribus ſatis abun-

de conſtet, uſuram omni iure eſſe prohibitam, & de rationibus prohibitionis, uidendum reſtat, an uſura ſit delictum, & an illud ſit merè eccleſiaſticum uel mixti fori?

Ex ſupradictis conſtat euidēter, uſuram apud omnia iura reputari rem illicitā & prohibitam, ideo neceſſario fatendū eſt, uſuram eſſe delictum, & conſequenter, propter uſuram quem poſſe criminaliter puniri, ita ſentit gl. in c.pernicioſam.de offic.ordinar.in uerbo canones.quæ dicit epiſcopum poſſe criminaliter inquirere aduerſus uſurarios.tenet Soci.in conſ.219.nu.3.ubi notabiliter dicit, quòd contra tales poterit procedi etiam ad torturam: vt eruatur ueritas.per tex.in c. grauis. de depoſi. Probat item hanc ſententiā tex.in l.improbum fęnus.C.ex quib. cau.infam.irrog.quæ vſurarios pęna infamiæ punit. Confirmat eandem Alciat.in c.pernicioſam.nu.80.de officio ordinar.vbi inquit, ꝙ ex quo lex canonica expreſſe reſiſtit tali contractui, vſuræ non tranſeunt in dominium accipiētis: vnde talis quodāmodo furtū committit.l.ſi quis vxori.§.cum creditorem. ff. de fur. Et hanc dicunt cōem eſſe opinionē Iacob. Butr.in d.l.improbum fęnus. Corn. conſ.19.lib.3.Alciat.in c.pernicioſam.nu.76.& ſequen. Quem etiam refert Dida.ſuper quarto decretal.in 2. par te.c.6.num.19.Refert etiam hanc cōem opinionem.Iul. Clar.in §.vſura.verſ.Et hoc infertur.vbi dicit, pluries fuiſſe iudicatum per illum ſenatum puniendo tales vſurarios pœna extraordinaria.Alcia. quoque in loco ſupra citato.num.82. refert; ſe quandoque vidiſſe iudices ſeculares procedere contra vſurarios volentes exigere credita ſecundum literas cambij quas conſtabat eſſe ſimulatas.Ego uerò atteſtor me uidiſſe in concilio Regio criminali huius principatus Cathaloniæ in anno 1578. &.1579.plures actitatos fuiſſe ꝓceſſus criminales cōtra

diuerſos delatos & inculpatos de crimiue vſurarũ. Quorũ quidẽ proceſſuum relator fuit. Franciſcus Puig. eiuſdẽ Regij cõcilii doctór uir accuttiſſimi ingenii & ſummopere laudandus. Cuius relatione vidi in dicto Regio cõcilio condemnari quẽdam.t Sala calligarium qui fuit comdemnatus in pœna appoſita per regia edicta prohibentia quamcunque vſurarũ ſpeciẽ quę erat amiſſio ſortis principalis vna cum eius duplo, & inconſequentiam ad reſtituendas vſuras in debite exactas & extortas, Solet etiam crimen hoc pœna arbitraria puniri pro ut etiam illos punit & torturę ſubiicit parlamentum Pariſienſe vt refert Iul. Clar. in dicto. §. vſura. verſ. Et ex hoc.

19 Et quamuis ex ſupra dictis colligamus, tam iudices laicos, quàm eccleſiaſticos poſſe de huiusmodi ſcelere cognoſcere. tamẽ hæc quæſtio an hoc crimẽ ſit mere eccleſiaſticũ, uel mixti fori, multum inter doctores controuerſa eſt. Qui cum videant infra legitimum modum vſuram de iure ciuili eſſe permiſſam. vt in l. placuit, & l. pecuniæ fænebris. ff. de vſur. & l. eos. §. ſi quis ita. C. eõ. titu. ſunt quidam qui fatentur, iudicem ſecularem non debere procedere contra tales, quia quod fit lege permittẽte pœnam non meretur. vt. l. Gracchus. C. ad leg. iul. de adul. Idem mouet Alciat. in cap. perniciosam. nume. 77. de officio ordi. Quam opinionẽ ſequũtur Bal. & Salycet. in l. improbum. C. ex quibus cau. infam. irro. Et mouentur, quia non reperitur legibus cautum, quod cõtra tales criminaliter procedi poſſit, Ideo nos breuibus hanc quæſtionem reſoluentes dicamus, hac iure duas fuiſſe opiniones. Quidam enim exiſtimarunt crimen hoc eſſe merè eccleſiaſticum. Alij vero tenuerunt non eſſe merè eccleſiaſticum, ſed potius mixti fori, Dicentiũ eſſe mere eccleſiaſticum opinio fundatur ex glo. in capit. cum ſit generale.

generale. in uerbo.malefactores. de foro competen. & ex alia glo.in cap.1.de officio ordi.& in clemen.diſpendioſam.de iudi. Quibus ſuffragantur tex.in cap.1.& 2. & cap.preterea.de uſur.ubi laici uſurarij a iudicibus eccleſiaſticis puniũtur excõmunicationis pœna. Quo fit, ut de uſurarum ſcelere minime ualeat iudex laicus cognoſcere. Aliorũ uero opinio fuit,ut hoc crimẽ mixti ſit fori,ita ut iudex laicus poſſit iſtã cauſam inter laicos iudicare, & eccleſiaſticus inter clericos. Et hæc ſecunda
20 opinio non modo ex recentioribus doctoribus, in qua omnes concordant, uerum etiã ex antiquiſſimis & grauiſſimis uiris tam iuris ciuilis quam pontificij comprobatur. Cõfirmat enim eam Saly.in l.eos.§.fi.nu. 8.C.de uſur. Archi.in c.quid dicam.4.q.4.Gaſp.Cal.inter cõſilia Ancharra. reſpon. 236. Barba.in cap.cum ſit generale. de foro competen.tenet Dida.à. Couar.ſiue quæſtio iuris, ſiue facti proponatur, in lib.3.uariar. reſolu.cap.3. Quem ſequitur Ioan. Baptiſ. de Lu. in cap.quanquam. nume.66.de uſur.ubi alios hanc opinionem approbantes allegat, ad quem me remitto. Quid autem hac in re tenendum obſeruandumque ſit, ex infra ſcriptis facile decidi percipiq; poterit, Primo enim falſo aſſereret uſuras ſola lege põtificia,uel põtificia & naturali ſimul prohiberi, cum & iure ciuili quoq; fuerint improbatæ. ut in l.eos.C.de uſur.& in §.1.in Auth.de eccleſiaſti. titul. ubi Iuſtinianus præcepit quatuor concilia ſeruari inter quę eſt conciliũ. Nicenũ quo uſuræ prohibentur. Immo penitus in quacunq; quantitate, iure Regio p chriſtiani orbis principes damnantur. ut aſſerit. Couar.dicto.lib. 3.uariar.reſolu.cap.3. Quod etiã in pręſenti principatu Cathaloniæ obtinet locum. ut ex Regijs edictis in proceſſu inſertis uidere eſt, Quo fit,ut fateamur,crimẽ hoc

non

non eſſe mere eccleſiaſticum; ſed potius mixti fori,& ſic ad iudicem ſecularem,quando eius iuriſdictio præuenta fuit huius criminis cognitionem pertinere & ſpectare. Quinimo,nullibi ius pontificium vetuit iudicem laicum de hac cauſa cognoſcere,immo ſuper uſuris iudicibus ſecularibus iura dicere permiſit, & ius litigãtibus reddere. cap.poſt miſerabilem.de vſur.ibi. *Iudæos ad remittendas chriſtianis vſuras per principes & poteſtates ſeculares cõpelli præcipimus.* Quod ſi hoc crimen mere eccleſiaſticũ foret,profecto ius canonicũ alicubi laicos iudices id tractare prohibuiſſet,iuxta c.tuã.de ordi.cognitio.c.1.lator. cauſamq;.c.2.qui filij ſint legi.c.inquiſitionis.§.inhibenmus.de hæreti.in 6.Et certe hoc argumentum non eſt ius canonicum quod hoc prohibeat non eſt infimum in iure.vt inquit Domini.de Sot.de iuſti.& iu.lib.6.q.1.art.3. ergo.ec. Secundo prædicta iuuantur ex doctrina Iaſo. in l.quotiens.nu.8.C.de iudi.vbi ipſæ in ea ſententia,quòd licet iudex laicus non poſſit de cauſa ſpirituali cognoſcere,poterit tamen cognoſcere de cauſa uſurarum,quando per ſtatutum ciuitatis inſtrumentum præſumeretur vſurarium & pars fundat ſe in dicto ſtatuto, quia eum tunc non ſit quæſtio iuris canonicalis,ſed municipalis, ſeu ſtatutarij, poteſt iudex laicus cognoſcere.

21 Tertio relicto ad partem quod iure ciuili,regio,& Cæſareo vſuræ prohibentur,tamen dico,ꝙ licet iure canonico tantum contractus illiciti,vt ſunt vſurarij, & ſimiles prohiberentur, qui vero ſint illegitimi lex ciuilis,& humana docet ad quam pro hmõi confugiẽdum eſt ex ſnĩa & opinione Glaudij Guilia.in Euangelio. ſm Matth.c.5. ibi.*Et volenti mutuare à te ne auertaris.*in hæc uerba dicẽtis.*Sacræ litteræ docent quidem reijciendos eſſe illegitimos contractus, ſed qui ſint illegitimi lex ciuilis & humana docet,*

cet,ad quam pro huiuſmodi confugiendum eſt. Nam quemadmodum in re modica ſacræ litteræ docent licere vt naturalibus & ordinarijs pharmacis non autem docent quæ pharmacca cui morbo admouenda ſint ſed reijciūt hoc ad iudicium Galeni, Hypocratis & aliorum medicorum, ita in contractibus ciuilibus ſacræ litteræ docent quidem pio homini licere legitimis contractibus uti, non autem explicant,qui cōtractus ſint legitimi,ſed reijciunt hoc ad leges & iudicia magiſtratū Ergo hac attēta ratione patet iudicē laicum poſſe ſuper validitate contractuū vſurariorum & ſimilium cognoſcere.

22 Quarto quòd ad dominum Regem cognitio huius criminis quoq; pertineat probatur ex alio Nicholai de Cuſſa elegantiſſimo dicto in l.3 de concordam. catholi. cap.40.vbi clamat, multa regibus incumbere, maximè adulteria, furta,parricidia, rapinas & conſimilia peccata magna cohibere, & de patria expellere. ut habetur in cap.rex debet. 23.q. 5. in ſuper deceptiones quæ per contractus ac prauitates vſurarias fiunt eradicare Ergo. ec.

23 Quinto probatur, quia hoc uſurarum crimen ſapit furtum & rapinam. c.ſiquis vſuram. 14.q.1.& ſcribentes omnes cū canoniſtæ, tū legiſtæ uarijs in locis fatētur. Quod nec tacent Doctores ſacræ ſcripturæ vt refert Thom.de Merca.in ſuo lib.de contractib. fol.39.pag.2. allegans Ambroſium & Auguſtinū dicētes, idē eſſe pauperi veſtes furto ſubſtrahere, quod diuiti mutuo ſub vſuris dare.Et ideo vſurarii apud omnes latrones appellātur.qui mordēdo aliorū bona occupāt.Et ſic vſura idē eſt quod morſus,quæ apud Hebraicos Naſac appellatur a quo neſech,ideſt vſura ſignificat mordere. vt atteſtat Didan.Stel. in Lucam.cap.6,ſuper uerb.mutuum date

& ni-

& nihil inde ſperantes. Sed pro furto additur iudex laicus, quod de ſe patet. Ergo pro uſura inter ſeculares & laicos adeundus eſt. Hoc argumentum confirmat Dida. à Couaru. in dicto libro. 3. uariar. reſolu. cap. 3. quem ſequitur Ioã. Baptiſ. de Lu. in cap. quanquam. nume. 65. de uſur. ubi aſſerit, crimẽ iſtud nihil plus habere quã homicidium quã furtum, quam & ſimilia ſcelera quæ in damnũ & iniuriam proximi perpetrantur. Nec poteſt optima ratio diuerſitatis dari, quare magis hoc crimen dicatur mere eccleſiaſticũ, quàm homicidiũ, & furtum. Nam ſi lege naturali, & diuina, uſura prohibetur, eiſdẽ quoq; iuribus homicidiũ & furtũ prohibentur, & ideo non dicuntur crimina mere eccleſiaſtica, nec etiã uſura dici debet. Præterea non ſequitur, quòd licet ab initio crimen uſurarũ ſola lege pontificia prohibitum ſit eſſe mere eccleſiaſticum, cum tamen & per leges ciuiles ſeculares, & nunc uetitum ſit, cum & furta homicidia, ſacrilegia, & alia iure diuino ceperint prohiberi. Nec ideo ſunt mere eccleſiaſtica. Immo iudex laicus poterit de his cognoſcere. Ergo idem eſt dicendum de uſura.

Sexto facit, quia ſi iudex laicus impediretur cognoſcere de cauſa uſurarum ideo quia pars dubitando de iure firmat ius & de iure coram eccleſiaſtico iudice iam facti quæſtione propoſita coram iudice ſeculari ſequeretur, quòd idem eſſet iudicandum de homicidio, furto, ac alijs delictis in quibus ſemper idem dubiũ iuris formari poſſet. At hoc fieri nequit, nec debet. quia tota regia iuriſdictio ſingulis diebus pro quolibet delictu impediri poſſet, ita firmãdo ius & de iure corã eccleſiaſtico. Vt ergo hoc incõueniẽs tollatur, neceſſe eſt fateri huius delicti uſuræ, ac aliorũ delictorum cognitionẽ ad iudicem ſecularem

rem cuius iuriſdictio præuenta fuerit,facti quęſtione prę poſita,pertinere & ſpectare.

Nec refragari poteſt ſi dicatur; quòd ex hac declaratione an factum propoſitum ſit vſurarium, uel non inducatur materia peccati,nam hoc eſt falſum,quando ius in facto ſuper quo dubium formatur iam eſt certum, & determinatum. Nam quando ius eſt certum, & determinatum, ſolum cenſetur propoſita quæſtio facti, & illud factum venit decidendum ſecundum illud ius certum & determinatum, cum ex facto ius oriatur, & illa ſint inſeparabilia:vt tenet Corn.conſil.19. & nume.8. & conſi.227.nume.3.uol.3. pro quo allego elegantem Baldi doctrinam in cap.clerici.num.fi.de uita & honeſt. clericor.vbi quærit,an iudices ſeculares poſſint ſe intromittere de reſtitutione uſurarum certarum, & reſpondet,q; ſic,allegans tex.in cap.poſt miſerabilem de uſur. Sed inquit, quòd de reſtitutione vſurarum incertarum ad eos non ſpectat cognitio quia cauſa eſt eccleſiaſtica ut not.in c.in ſumma.11.q.1.in clem.diſpendioſam.de iudi.Vbi ergo uſuræ ſunt certæ,non eſt cognoſcere,ſed cognitum eſſe.arg.l.fi.C.de compenſationib.Sed quando in re ius habemus certum ut puta, in materia cambiorum pro quibus nunc extat conſtitutio Pij Quinti prohibentis cambia ſicca & illa quæ ita confinguntur,ut contrahentes ad certas nũdinas ſeu ad alia loca celebrare ſimulant ad quę loca hi qui pecuniam recipiunt litteras quidem ſuas cambii tradunt,ſed non mittuntur, uel ita mittuntur vt tranſacto tempore unde proceſſerant inanes referantur,prohibentis etiam cambia,quando quiſquam non eſt in nundinis,qui literis receptis ſolutionem faciat,nam tunc ſi factum aliquod contra dictam diſpoſitionem proponatur corā iudice laico, quæſtio facti propoſita cenſetur,quod

qui-

quidem factum à dicto iudice laico per dictã Pii Quinti conſtitutionem, ſeu extrauagantem decidi poteſt. Et hoc modo cenſeo poſſe facile reſponderi gl.in cap. cum ſit generale. in uerbo. malefactores. de foro competen. ut intelligatur, quando uertitur dubium ſuper aliquo caſu nõ deciſo, & dubitatur an illud ſit peccatum vel non. Nam tunc declaratio illius dubii ex quo inducitur materia peccati ad eccleſiam pertinebit, prout dicta glo.ſe ipſam declarat ibi in uerbis.& de quocunque peccato. Sed quando caſus eſt deciſus, in quo adulterium, periurium, vel vſura committitur, tunc, ſi aliquis de illo caſu accuſatur coram iudice laico, non erit dubium quod iudex laicus poterit recognoſcere, & illud factũ declarare iuxta deciſionem iam factam & ita in praxi fieri quotidie videmus in periurio, adulterio, & ſacrilegio contra laicas perſonas, & proinde idem eſt ſtatuendum in vſura, & in alijs criminibus, etiam iure canonico prohibitis. Ita etiã decidit Petrus Bellu.in ſpeculo principum.§.de vſurariis. num.19. quem in caſu occurrenti rogo videas, exceptis tamen criminibus hęreſis, & ſimoniæ, ideo, quòd iure ſupernaturali vetantur cum ſint contra ea quæ per Deum, aut eccleſiam catholicam ſuper naturaliter ſunt inducta & reuelata, quatenus committuntur contra eccleſiæ ſacramenta & articulos fidei.

Septimo & finaliter pro hac opinione adducendum eſt dictum Bal.in.c.ex literis.num.4.de iure iuran.ubi tenet, quòd quando notorie conſtat de uſuris, liquidumq; eſſe contractum eſſe fœneraticium, iudex ſecularis poteſt cognoſcere, & contractum reſcindere.

Hanc opinionem ſupra ſcriptis fundamentis corroboratam approbat & reſoluit.Iul.Clar.in proxi.q.57.uerſi. Quæro igitur. inquiens, eam abſque difficultate procedere,

re, quando criminaliter agitur, quia uterque iudex tam eccleſiaſticus, quam laicus poteſt pro ipſo crimine criminaliter contra uſurarium procedere: & ꝙ ita praxis obſeruat. Quando uero ciuiliter tunc diſtinguit, ꝙ aut uertitur quęſtio iuris ſuper vſura, ſcilicet nũquid contractus ſit uſurarius, vel non, & tunc dicit, ad iudicem eccleſiaſticum cognitionem ſpectare, & ꝙ iudex ſecularis non põt ſe in eã vllo modo intromittere: & hanc dicit eſſe cõem opinionem. Quã confirmat Soci. conſ. 88. nu. 23. lib. 4. Alcia. in c. 1. nu. 77. de offic. ordina. Aut vero uertitur quæſtio facti ſuper vſura, puta quia non refricatur in dubium an contractus ſit vſurarius, uel ne, ſed ſolũmodo repetuntur vſuræ, & tunc dicit, vtiq; laicũ eſſe iudicem cõpetentem. allegat ibi concordantias quas vide per eũ. Quæ oĩa tamen dicit eſſe intelligenda vt procedant, quando principaliter in iudicio deducitur quęſtio uſurarum. Cęterũ, qñ incidenter opponitur per modũ exceptionis contractũ eſſe uſurarium, tunc bene poteſt iudex laicus cognoſcere ẽt ſuper quæſtione iuris, & contractum ipſum tanquam vſurarium annullare, & reſcindere. Quam opinionem dicit cõem tam apud canoniſtas quam legiſtas. Guido Papæ in conſ. 180. nu. 2. Sed quando criminaliter agitur, indiſtincte procedit, quòd uterq; iudex tã eccleſiaſticus, quàm laicus poterunt cognoſcere ut ſupra dictum

14 fuit. Et ſm̃ hanc vltimam opinionem fuit declaratum ꝑ admodũ Regium Cancellarium Cathalonię interuenientibus Michaelle Quintana, Damiano Oſſet, Hieronimo Planes, & Michaelle Ferrero, doctoribus Regij Concilij criminalis die 11. menſis Maij 1579. in cauſa contẽtionis iuriſdictionis ortę inter curiã ſecularem Regiæ audientiæ & curiã eccleſiaſticam officialatus Barcinonæ partib. ex altera, ſuper iuris firma in dicta curia eccleſiaſtica facta

per

per Petrum Sala calligarium prætendentem, articulum iuris in dicta curia eccleſiaſtica, an contractus aliqui per eum celebrati ſint uſurarij ad curiam eccleſiaſticam pertinere,& pendente declaratione dicti articuli, inhibendũ eſſe curiæ ſeculari, ne de his ſe intromittat. Et cum fiſci procurator Regiæ curiæ prætenderet, contractus de quibus Petrus Sala in Regio criminali concilio impetebatur vſurarios eſſe, nullumq; probabile dubium neq; conſiderabile iuris in his poſſe reperiri, aut proponi, fuit declaratum,quòd cum ex meritis proceſſus conſtaret, nullum probabile nec conſiderabile dubium reſultare an dicti contractus eſſent uſurarij nec ne,prędictæ iuris firmæ locum non fuiſſe nec eſſe, ſed cognitionem dictæ cauſæ ad curiam ſecularem Regiæ audientiæ criminalis pertinere,& ſpectare,& in ea fore & eſſe pertractandam,& ſine debito terminandam.Similis declaratio facta fuit per eundem Regium cancellarium interuenientibus doctoribus Regij concilij die 24.Decembris 1578.in cauſa cõtentionis iuriſdictionis ortæ inter dictas curias ſuper iuris firma in dicta curia eccleſiaſtica facta per Franciſcum Caſſador militem & ciuem Barcinonæ.

Cap. 31.

In quo reſoluitur, quibus pœnis vſurarij puniantur & quod principes ſeculares in ſuis regnis poſſunt arbitrariè imponere pœnas contra uſurarios.

1 *Vſurarius de iure ciuili pœnâ infamiæ punitur.*
2 *Vſurarij publici eligi non poſſunt ad dignitates eccleſiaſticas.*
3 *Clericus uſurarius iuris infamia punitur.*
4 *Vſurarij manifeſti quot modis eſſe dicantur.*

5 Vſurarij manifeſti puuiuntur diſpoſitione tex.cap.quia in omnibus.de vſur.& ibi de intellectu cap. quanquam. de vſur.in vi.

6 Vſurarijs manifeſtis ante uſurarum reſtitutionem interdicitur teſtamenti factio, adeò quòd ſi teſtamentum condiderint, iure pontificio dictum teſtamentum ipſo iure eſt nullum.

7 Teſtamentum factum ab eo, qui vſurarius non erat ſi poſt modū ille talis efficiatur manifeſtus uſurarius, irritum erit eius teſtamentum.

8 Teſtamentum vſurarij manifeſti etiam præſtita canonis cautione non ualet, ſi poſt dictum teſtamentum ſecrete etiam crimen commiſerit.

9 Legata ad pias cauſas in teſtamentis manifeſtorum vſurariorum relicta, non præſtita canonica cautione non debentur: ſed contraria opinio uerior eſt.vt hic.

10 Princeps ſecularis non poteſt ſtatuere quòd teſtamenta manifeſtorum vſurariorum valeant, non ſeruata forma cap.quanquam.de uſur.in 6.

11 Diſpoſitio cap.quanquam de vſur.in 6. non ſolum obtinet aduerſus manifeſtos uſurarios ex cauſa mutui: ſed & cō tra eos qui manifeſtè uenditionis & emptionis titulo vſuras exercent. Item etiam contra iudæorum manifeſtorum vſurariorum teſtamentum atque codicillos.

12 Vſurarius manifeſtus non poteſt cauſa mortis donare.

13 Teſtamentum conditum à manifeſto uſurario non præſtita canonis cautione ſi poſt dictū teſtamentū præſtatur talis cautio teſtamentum recōualeſcit, & ualidū efficitur.

14 Vſurarij pati debent quòd expellantur, & eijciantur à ciuitate.

15 Clerici uſurarij ab obtinendo beneficio repelluntur, & an ab officio & beneficio ſuſpendantur: ibi.

Vſura

16 *Vſura peccatum eſt, & pertinaciter affirmans non eſſe peccatum ut hæreticus puniendus eſt.*
17 *Vſurarij pœnis gehennalibus non facta reſtitutione tenentur.*
18 *Obligatus reſtituere, non ſolum ſufficit quòd reſtituat, ſed oportet etiam quòd pœniteat.*
19 *Vſurarij moriuntur ut animalia bruta, uel aliquo terribili iudicio de eis contingente. vt hic exemplis demonſtratur.*
20 *Vſuræ uitium tranſit ad ſucceßores.*
21 *Vſurarij uarijs pœnis arbitrarie per principes ſeculares in ſuis regnis impoſitis coerceri ſolent.*
22 *Concluſio Regij concilij.*

GRauiter puniendus grauiſſimisq; pœnis afficiendus eſt uſurarius, qui in damnũ, & iniuriam proximi uſurã committit, pauperis oſſa rodiens, & conſumens. Vſuram furtũ, vſurariumq; latronem eſſe, varijs in locis demonſtratur. Legitur enim apud Ambroſ. & Auguſti. quos Thom. de Mer. in ſuo tractatu. de contractib. licit. vel illici. in lingua Hiſpana compoſito refert fol. 39. pag. 2. idem eſſe pauperi res furto ſubſtrahere; quòd diuiti mutuo ſub uſuris dare. Ad hæc Couar. lib. 3. varia. reſolu. ca. 3. quem ſequitur Ioan. Baptiſ. de Lup. in cap. quanquam. num. 66. de uſur. quibus in locis aſſerunt uſurã furtũ, & rapinam eſſe. De quibus expreſsũ habemus tex. in c. ſi quis vſuram. 14. q. 4. & ibi glo. in verbo. rapinã vbi rapina largè interpretatur pro qualibet iniuſta vſurpatione. ut in c. meretrices. 32. quæſtio. 4. Quod quidem Doctores qui ac de re diſputationem inſtituunt communiter ſentiunt. Nimirum ergo, ſi pœnas vſurarius pati

debeat. Patitur enim vſurarius non ſolum pœnas tempo rales,uerum etiam & gehennales,ſeu ſpirituales:quia cũ ipſe ſicut & quilibet alter qui accepit aliena iniuſtè, uel detinet, non ſolum oportet, quòd doleat & confiteatur & proponat abſtinere in futurum, ſed neceſſe eſt, quòd reſtituat aliena ſi poteſt. Nam ut alias dicitur in iure, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum.de reg.iur. in 6. Sequitur, quòd ſi non reſtituit cum poteſt minime a gehennali pœna excuſetur.

2 Et inchoando primo è iure ciuili dico, vſurarium de iure ciuili pęna infamiæ puniri probatur in l.improbum fænus.C.ex quibus cau.infa.irro. Et inter alia dicitur, q aliquando contrahitur ipſo genere facti, ut exercẽtes improbnm fænus & illicitè exigentes uſuras. Quę quidem infamia ipſo iure irrogatur.glo.Cyn.Alber.& Salyc.poſt Azon.in ſumma. in d.l. improbum fænus. Panor.nu.2. Anchara.& alij in c.inter dilectos.de exceſſib.pręlat.quo in loco iure pontificio fere hæc ipſa pœna probatur. Idẽ Matheſilla. ſingul. 196. quorum opinionem Couarru. in dicto lib.3. uariar. reſolu.cap.3.nume.2. fatetur communem.

Et licet dubitari poſſet an hoc ſit admittendum in his qui exercent uſuras intra modum, & limites diffinitos Cæſarum. in l.eos.C.de uſur.cum tex.in d.l.improbum. uideatur eos tantum hac nota afficere, qui uſuras ultra limites legis ciuilis ideſt ultra centeſimam exercent, cum aliæ uſuræ intra centeſimas permiſſę forent, & ſic non ſit uериſimile legem Cæſaream infamia eos affeciſſe, qui ſecundum eius permiſſionem, & eius authoritate fœnori darent. Tamen cum leges ciuiles improbum fęnus exercentes infamia affecerint, & iure naturali, & canonico, indiſtinctè quacunq; in quantitate uſurę in maximam Rei-

publicæ

publicæ utilitatem improbæ ſint, & prohibitæ: ſatis eſt conſonum, legiſlatores non abhorrere hanc huius criminis punitionem(leges.n.hac in re ſubſeruiunt apud Chriſtianos prohibitioni iuris pontificij) quod iuxta naturalem inſtitutionem vſuras maximis execratur prohibitionibus.hanc ſequuntur ſententiam Guliel.de Cu. Petr. Iacob.Butri. Cyn. Salycet. & alij in dicta l. improbum. cuius glo.non obſtat, quæ communi omnium conſenſu reprobatur.

2 Et propter hanc iuris infamiam publici uſurarij eligi non poſſunt ad dignitates eccleſiaſticas.vt in c.de Petro. 47.diſt.ubi Grego.inquit,amatoribus uſurarum nulla ratione manus imponimus:quia ſunt infames,ut in dicta l. improbũ. Et per conſequens ad dignitates & officia aſpirare non poſſunt.l.neq; famoſis.C.de dignitatib. lib.12. cum ſimilib.Et quòd uſurarii publici non ualeāt promoueri ad dignitates & officia,tenet expreſſe Iaſ. de May.in l.Barbarius.col.4. ff.de officio prætor.

3 Quam quidem iuris infamiã in clericum uſurarium extendendam eſſe fatentur Abb. in d.cap. inter dilectos. de exceſſib.præla.& Couar.dicto lib.3. variar. reſolu. c. 3.num.2.in fi.Et an hac ratione clericus uſurarius repellatur ab obtinendo beneficio . vide Couarr. in dicto loco num.3.

Sum tamen opinionis illorum, qui prædicta reſtringunt in uſurario publico, qui ẽt ante ſnĩam notatus, & affectus eſt infamia facti,& infamia iuris,& non in uſurario occulto qui nec iuris infamia afficitur,donec eius crimen detectum fuerit per ſnĩam.ita ſcribit Salyc.in d.l.improbum fænus.nume.4. Cuius opinioni ſuffragatur tex. in dicta l.improbum fænus. dum exercentes improbum fænus,infamia afficit: quaſi exercitium eius criminis re-

quirat quòd publicè pateat. Quod iuuatur ex c.inter dilectos.de exceſſib.prælato.ibi. *Qui frequenter mutui dationem exigit, non alia ex cauſa quam quòd ad infamiam etiam iuris neceſſarium ſit delictum non eſse omnino occultum.* Quod & ratione conſtat:quia infamia etiam iuris ex delicto naſcitur.tex. in l.cognouimus. ff.de uar. & extra ordinar.cognitionib.

Secundo manifeſti vſurarij puniuntur pœna diſpoſitionis.cap.quia in omnibus. de vſur. Pro cuius declaratione,primo eſt pręmittendum,qui dicantur vſurarij ma-
4 nifeſti. Et quidem vſurarij manifeſti quatuor modis eſſe dicuntur.Primo dicitur manifeſtus vſurarius qui palam & publicè fęneraticiam artem exercet.ita ut ipſa operis, & patrati ſceleris euidentia nullam excuſationē habeat. c.euidentiam.de accuſationib.ſentit idem Bar.in l.fur eſt manifeſtus.nu. 3. ff.de fur.& in hoc omnes conueniunt. vt Couar.lib.3.uariar.reſol.c.3.nu.4.& Iul.Clar.in §.uſura.uerſ.ſed hic quæro.Secundo dicitur uſurarius manifeſtus,qui coram ſacerdote,& teſtibus, publicè fateatur ſe eſſe uſurarium & mandet reſtitui uſuras. ita dicit glo.in d.c.quanquam.in uerbo.manifeſti.de uſur.in 6.Quā glo. ita intelligunt Archidia.& Domini.ibi.& Abb.in conſ.2. col.1.lib.2.idem & Anna.in c.quia in omnibus.col.5.de vſur. Bal.in l.1.C.de ſacroſanc.eccleſ. Felin.in c.auditis. col.pen.de præſcriptionibus. Quorum opinio communis eſt. ſecundum Soci. in conſil. 227. nume.1.lib.3.& Iul.Clar.in dicto §.vſura.uerſ. Sed hic quæro. Quam etiam ſequitur Couar. dicto lib.3. variar.reſolutio.cap. 3.num.4.ubi addit,quòd ſi prædictorum doctorum rationes cōſideremus, non refert an fiat ea confeſſio extra iudicium coram ſacerdote,uel notario,modo facta fuerit corā teſtibus:ita palam & publicè, ꝙ in pluriū aures,

cognitio-

cognitionem,& ſcientiam peruenerit.Nam & hi Doctores ea ratione eorum ſnĩam probant, qđ ore confitentis crimen iſtud effectum ſit manifeſtũ. Tertio dicitur manifeſtus uſurarius,ille qui in iudicio confeſſus eſt ſe ſſe vſurarium,ita dicit gl.in c.1.in uerbo.manifeſtos.de uſur.in 6.quam Doctores ibi ſequuntur. Iure etenim ea confeſſio manifeſtum facit.ut in c.fi.de cohabita. cler. & mulier.ibi.*Niſi peccatum huiuſmodi ſit notorium per ſententiam ſeu confeſſionem factam in iure*. Quarto dicetur manifeſtus uſurarius qui ob crimen iam à iudice per ſententiam damnatus fuerit:cum iudicis pronuntiatio quid notoriũ efficiat.ut in d.c.fi.de cohabi.cleri. & mulier.& eſt gl.in d.c.1.in uerb.manifeſtos.de uſur.in 6.Et dicunt eſſe communẽ Couar. & Iul. Clar.in locis iam ſupra citatis.

5 Superioribus præmiſſis,ut ad rem redeamus,dico ſecundo uſurarios manifeſtos puniri diſpoſitione tex. dicti capit.quia in omnibus. de uſur.uidelicet, quòd tales ad cõionem non admittãtur altaris,nec chriſtianam ſi in hoc peccato deceſſerint accipiãt ſepulturam,nec eorum oblationes quiſquã accipiat. ut in d.c. quia in omnib. In his etenim caſibus ſat erit eſſe quẽ uſurarium manifeſtũ operis euidentia,confeſſione iudiciali,extraiudiciali, uel iudicis condẽnatione, iuxta ea quæ ſupra præmiſſimus. Quæ quidem Roma.Pon.extendere uoluit licet manifeſti uſurarij de uſuris quas receperant ſatisfieri expreſſa quãtitate,uel indiſtincte,in ultima uolũtate mãdauerint, quia nihilominus debet eis eccleſiaſtica ſepultura denegari donec de uſuris ipſis fuerit prout patiuntur facultates eorum plenariè ſatisfactum,ſi pręſto ſint ipſi aut alij, qui eis poſſint acquirere.tex.eſt expreſſus in d. c. quanquam.de uſur.in 6.

Quam quidem extenſionem Did.à Couar.lib.3.var.

reſolu.cap.3.num.5.procedere exiſtimauit contra mani feſtos vſurarios,qui ita palam & publicè vſuras exercue runt,ut ipſa criminis euidentia ulla tergiuerſatione celari non poſſit,& non contra eos, qui dicuntur manifeſti vſu rarij ex confeſſione in iudicio uel extra iudiciũ facta, vel qui ſnĩa iudicis cum ſemel mutuum ſub uſuris dederint condẽnati fuiſſent.ubi per eum uideas,& ibi latè de intel lectu dicti c.quanquam.Ad quã quidem pęnam effugien dam,remediũ eſt idoneã pręſtare cautionem,quæ prout dicitur in d.c.quanquam.neceſſaria eſt. Et intelligo idoneã,ſcilicet, pignoratitiam, ſeu fideiuſſoriam.;ut eſt glo. communiter recepta in d.c.quanquam.in uerbo.idoneę. & in c.ad noſtram.de iureiuran.1.ibi in glo.in uerbo ſufficienti. Quo fit, ut non ſit ſatis hypothecam bonorum generalem aut ſpecialem ab vſurario conſtitui.quemad modum adnotarunt in d.c. quanquam. Ioan. Andr. Domi.Fran.& Doctor.quos ſequitur Socin. conſi.127. nu. 3.& 4.ubi dicit,quòd appellatione idoneæ cautionis uenit cautio cum fideiuſſore,uel pignoribus.

6 Tertio puniuntur manifeſti uſurarij quia illis ante uſu rarum reſtitutionem interdicitur illis teſtamenti factio, adeò,quòd ſi teſtamentum condiderint iure pontificio dictum teſtamentum ipſo iure eſt nullum. ut eſt tex.in d.c. quanquam.de uſur.in 6.ibi in finalib.uerbis. Teſtamenta quoq; manifeſtorum uſurariorum aliter facta non ualeant,ſed ſint irrita ipſo iure.& ibi glo.in uerbo.aliter facta. Quæ ſic intelligenda ſunt, niſi præſtita ſit canonica cautio, cuius mentio fit in d.c. quanquã.qui tex.latè dat formam in præſtanda dicta cautione. Quæ forma ſi non ſeruatur per manifeſtos uſurarios poſtquã pœnituerint, & iuſſerint reſtitui,cũ condunt teſtaméta ſunt nulla & irrita,quia quando lex dicit actum non ualere non ſeruata

forma,

forma,talis actus cenſetur nullus ipſo iure.vt ibi.& concordat tex.in cap.quia propter.de electio.Gemin.in dicto cap.quanquam.§.omnes autem.nume.3.

Et hæc primo extendenda ſunt, etiam ſi manifeſtus vſurarius deſierit vſuras exercere,& tempore teſtamenti nõ fuiſſet repertus illas exercere. Nam ante reſtitutionem non ſeruata forma dicti cap.quanquam. non poterit teſtari.ita concludit Bal.in conſ.162.incipien.caſus ſuper quo conſilium petitur.in 2.parte.vbi voluit, ꝙ quando quis ante mortem detegatur vſurarius manifeſtus,teſtamentum non valet ad fraudes euitandas. idem Socin. conſi.127.in prin.vol.5. vbi allegat Angel.in ſua diſputatione,quæ incipit. Aſtenſis miles.vbi voluit,quòd effectus ſemel manifeſtus vſurarius, non poteſt teſtari niſi ſecundùm formam dicti cap.quanquam.ante reſtitutionem vſurarum, licet tempore teſtamenti vſuras non exerceat. arg. l. palam. §.quæ in adulterio.ff.de ritu nuptiar.Anna. in cap.quia in omnibus.de vſur.nu. 15.Fel. in cap.1.de probationibus.nume.19.

7 Idem quoque tenendum eſt, quando quis cum vſurarius non eſſet teſtamentum fecerit,ac demum poſt teſtamentum manifeſtus efficiatur vſurarius, quia irritũ erit eius teſtamẽtum,cum eadem ſit ratio in hac ſpecie,quæ in eo caſu quo tempore teſtamenti vſurarius manifeſtus erat. Si quidem canon ſolemnem cautionem indixit manifeſtis vſurarijs, vt vſuræ palam extortæ omnino reſtituerentur. atque ita hanc interpretationem adnotarunt Fran.in rubr.de teſtamen.nu.37.Gemini.in d.cap.quanquam.nu.6.Imola.in clem.1. de ſepul.& in cap.2.de teſta.nu.25. Et probatur, quia ad uim teſtamenti oportet teſtatorem poſſe teſtari tempore quo teſtamentũ condidit,& deinde mortis tempore.l.1.§.ſi filius.ff.de legat.3,

Atque

Atque ideo teſtamentum in propoſita quæſtione minime valebit. ita tenet Couar. dicto lib.3. vari.reſolutio. cap.3.nume.9.

8 Tertiò prædicta extenduntur, vt locũ habeant quamuis manifeſtus vſurarius teſtamentum fecerit præſtita canonis cautione ſi tamen poſt teſtamentum etiam ſecretè vſurarum crimen commiſſerit, quia etiã teſtamentum nullum erit, cum conſtet fictam fuiſſe pœnitentiã. prout ita reſoluit Federi.de Sen.in conſil.7. vbi per totum conſilium quæſtionem hanc in vtranque partem ſubtiliter diſputat. Vbi in finalib. verbis reſoluit, quòd in iſto caſu præſtatio cautionis non inducit purgationẽ, remiſſionem, vel abſolutionem à crimine, ſed eſt quædam cautela pro debentibus recipere. Vnde dicit, quòd ex hoc non probatur purgatio vel correctio criminis, & quod ſic ſubſequens exercitium criminis continuatum de quo non apparet purgatio cenſetur eiuſdem naturæ cum primo, & modificatur & informatur ex illo, & ſic teſtamentum erit nullum. quod notant Angel. in dicta diſputatione.q.13.An.in dicto cap.quia in omnibus.nume.15.Fran.in rubr.de teſtamen.nu.38. Gemin.in d.c. quanquam.nume.3.Bald.in l.executorem.nume.21.C. de executio. rei iudica.Couarru:dicto lib.3. variar.reſolutio.cap.3.nume.9.

9 Quartò adeo prædicta vera eſſe exiſtimantur, ut non ſolum teſtamenta manifeſtorum vſurariorum nulla & irrita non præſtita canonica cautione ſint, verum etiam, nec legata ad pias cauſas in eis relicta debeantur. ità Bart.in l.1.nume.30. C.de ſacroſanct.Eccleſ. & ibidem Bal.nume.6.Abb.in rubri.de teſtamen. colum.vltim. & Fran.in eã.rubri.lib.6.nu.33.quia cum nulla ſint hæc teſtamenta ipſo iure, nec quidquam in eis relictum peti

valeat.

valeat. Sed Couarru.dicto lib.3.variar.reſolutio.cap.3. in fi.tenet, æquius eſſe quoad pia legata hæc teſtamenta fauore pietatis valida cenſeri, modo teſtator pœnitens ſcelerum,& contritionis ſignis deceſſerit. Quod Geminiano placet in dicto cap.quanquam. in §. omnes. nu.5. vbi multis rationibus id comprobat, & reſoluit, licet alias pro contraria parte alleget. Idem tenet Petrus de Ancharan.conſil.429.nu.4. qui mouetur ex notatis per Bar.in l.habeat.in prima quæſtione, & ſequen. C. de ſacroſanct.Eccleſ. vbi concludit, quòd alias inhabiles ad teſtandum de iure poſitiuo, dummodo intellectu non careant, & de bonis ſuis teſtantur, & abſque alterius iniuria,poſſunt ad pias cauſas diſponere. Quam rationem dicit idem d. Ancharan.in loco citato veram eſſe, quia talia relicta regulantur iure poli: ideſt,iure diuino & naturali non iure fori. Ex quibus infert, quòd conſtitutio canonica mere poſitiua & rigoroſa irritando teſtamentum vſurarij manifeſti nō videtur de talibus relictis cogitaſſe,ſed de alijs, quæ non pias cauſas reſpiciunt,vt ſic conſtitutio generaliter prolata intelligatur de alijs caſibus communibus, non de ſpecialibus, & in quibus ſingulariter & ſpecialiter eſt prouiſum. vt l.ſanctio legum. ff.de pœnis.& ibi ſunt concordantiæ in gloſ. Sunt enim talia delicta ſpeciali nota.digna, & niſi ſpecialiter exprimantur, ſub generalitate nō veniunt.vt arg.l.item apud. §.hoc edicto. ff. de iniur. Quòd ſi dicatur c. quanquam. generaliter loqui, nec diſtinguere inter teſtamenta, quæ fiunt ad pias cauſas, vel non pias,reſpondetur,quod ſicut non eſt noſtrum leges extendere,ſic nec reſtringere, ſed ſimpliciter intelligere. ut l.ſi uero.§.de uiro.ff.ſolut. matri.& l.de precio. ff.de publicia.in rem actio.& quod ibi nota. In caſu autem noſtro iura, quæ loquuntur de

relictis

relictis ad pias cauſas ſingularem & præcipuum fauorem eis attribuunt. Poſterior ergo conſtitutio generalis non videtur iſtis iuribus derogare velle, ſed per ipſa diſtingui, & modificari. ut l.non eſt nouum.ff.de leg.bus & l.ſciendum. & quod ibi nota. ff. qui ſatis dare cogan. Ex quibus & alijs latè per Anchar.in d. conſilio concluditur, tex.in d.cap. quanquam. non habere locum in relictis ad pias cauſas, cum vſurarius manifeſtus deceſſerit penitus contritus licet cautionē non præſtiterit, uel præſtiterit, ſed non iuxta formam dicti cap. quanquam.

10 Quinta extenditur dicta diſpoſitio dicti c.quanquam. inquantum irritat teſtamenta manifeſtorum uſurariorum, ut adeo procedat, quòd lex principis ſecularis non poſſit ſtatuere, quòd dicta teſtamenta ualeant, ſecundùm Bald.in conſilio 334. lib.2. niſi præmiſſa dicta canonica cautione. Nullus enim Princeps temporalis poteſt ſtatuere contrarium eius quod ſtatutum eſt per con ſilium dicti cap.quanquam.de uſur.lib.6.

11 Sextò non tantum obtinet diſpoſitio cap.quanquam. aduerſus manifeſtos uſurarios ex cauſa mutui, ſed & cōtra eos qui manifeſtè uenditionis, & emptionis titulo uſuras exercent. cap.ad noſtram. de emptio.cap.in ciuitate.& cap.nauiganti.de uſur.ita in hac ſpecie notat Couarruuias dicto lib.3.uar.reſolu. cap.3.nu.fi. & Abb.in dicto cap.ad noſtram.& in conſi.22.lib.1.& Iaſ.in l.eius qui in Prouincia.col.2.ff.ſi certum petatur.

Septimò licet maximè abſcribentibus controuerſum ſit, an teſtamentum Iudæi manifeſti uſurarij irritum ſit non præſtita idonea cautione de uſuris reſtituendis ex diſpoſitione dicti cap.quanquam. & præcipuè ab Alex. conſil.6.lib.6.Areti.conſil.118. Socin.conſil.119.lib.4. & conſi.120.lib.1.exiſtimantibus, pœnas ſtatutas in dicto

cto cap.quanquam. nullo modo Iudæos afficere, cum uerba dictæ conſtitutionis Iudæis non conueniant quibus de Eccleſiaſtica ſepultura, q̃ ad eos nihil attinet tractatur. Et ob id, nec ipſa conſtitutio Iudæos afficit ex gl. in l.mancipia.C.de ſeru.fugit. Tum, quia Iudæi exempti uidétur à legibus Eccleſiaſticis, cum hi extra Eccleſiam ſint.cap.gaudemus.de diuortijs.cap.omnis Chriſtianus. 11.q.3.c.multi.2.q.1.tamen dictam diſpoſitionem cap. quanquam.quo ad prohibitionem teſtandi, & teſtamenti reprobationem, prædictis non obſtantibus, Iudæos ligare arbitratur Couarruuias dicto lib.3.uariar.reſolutio.cap.3.nu.9. & fundat ſuam ſententiam, quia quoad teſtamentum optimè congruit etiam Iudæis prohibitio à Romano Pontifice facta ad coercendum uſurarũ exercitium, & ideo licet quo ad alias pœnas uerba eis non conueniant, eadem lex non minus obtinebit, niſi cautio meliori modo & forma qua poſſit à Iudæo præſtita ſit, ideo quòd Iudæi in Prouincijs Chriſtianorum habitantes procul dubio Principibus facultatibus, & Eccleſiaſticis ſubijciuntur, non quidem quo ad ſpirituales pœnas, & ea quæ ad ſpiritualia pertineant, ſed in his, quæ ratione pollitica, ad legis naturalis obſeruationem & tutelam conſtituuntur. Lege enim naturali & diuina uſuræ uetantur. ut ſupra.q.30. latè reſoluimus. Et cum hiſſe legibus omnes homines ligentur, conſequens eſt, ut tam per Eccleſiæ Principes, quàm Principes & Poteſtates ſeculares poſſit ad earum legum obſeruationem etiam contra Iudæos, qui ſub illorum ditione conſtituuntur pœna imponi. Qui etiam Iudæi in terris Chriſtianorum commorantes per eoſdem Principes ad reſtituendas Chriſtianis uſuras compelluntur. ut in capit. poſt miſerabilem. de uſur. facit textus in capit. debitores, de iu-

de iureiuran. Facit etiam, quòd legibus ciuilibus & canonicis Iudęi & infideles puniuntur.cap.in Archiepiſco. patu.de raptoribus.l.2. & l.nequis.C.de Iudæis.

Octauò hæc quæ de teſtamento diximus, ad codicillos quoque à Iudęis factos extendenda eſſe arbitramur, ut etiam nulli cenſeantur. glo.& Doctores.in dicto cap. quanquam.& Annan.in d. cap. quia in omnibus.nu.13. de uſur.& ratio ſecundùm glo.eſt,quia alioquin ea conſtitutio contra uſurarios manifeſtos condita redderetur eluſoria ſi codicilli ab eis facti ualerent.Qua ratione Felyn.in cap.tranſlato. col.ulti. de conſti. & Barba.in conſil.32.lib.2.col.6.eam gloſſ. commendant & laudant ex ea deducentes, conſtitutionem pœnalem extendendam fore, ne reddatur inutilis, & fruſtretur paſſim ex cogitatis cautelis.

12 Nono idem erit in donatione cauſa mortis,ut ſcilicet, uſurarius manifeſtus non poſſit cauſa mortis donare.ita Alexan.in l.diſcretis. nume.2. C.qui teſta. face.poſſ. ubi dicit,hanc opinionem uideri magis communem.Quem refert Curt.iun.in l.eius qui in Prouincia.nume.4.in fin. ff. ſi cert.peta. Et hæc opinio uerior & tutior eſt animæ Aliter enim, de facili eludi poſſet dicta diſpoſitio cap. quanquam. Quam opinionem ſequuntur Couarru. dicto lib.3.uariar.reſolut.cap.3.nu.8.uerſi.6. & Iul.Clar. de donationibus. q.7. licet contrarium dixerit Bald.in l. executorem.nume.11.C.de executio.rei iudi.quod quidem tremulentius aſſeruit.

13 Dubitari tamen poſſet, an ea omnia quæ ſupra de teſtamento diximus habeant locum, quando teſtamentũ à manifeſto uſurario fuit conditum non prꝗſtita cautione iuxta diſpoſitionem dicti cap. quanquam. ſed poſtea poſt teſtamentum præſtatur talis cautio, nunquid teſtamentum

mentum ipſum præſtita ex poſt facto cautione reconua leſcat? Et dico, quòd licet in hoc articulo magna ſit inter ſcribentes controuerſia, tamen uerior opinio eſt, ꝙ hoc teſtamentum ualidum efficiatur prout tenuerunt glo.Ioan.And.Domini. & Fran.in dicto cap.quanquam Fran.in rubri.de teſtamen.nume.38.Anna.in dicto cap. quia in omnibus.nume.12.de uſur.Bar.& Imo.in l.filio pręterito.ff.de iniuſ.teſtamen.Imola.in cap.2.nume.26. de teſtamen. Quorum opinionem aſſerunt eſſe communem Fely.in cap.cum dilectus.nu.3. de accuſationibus. Deci.in l.quod in initio.nu.12.ff.de reg.iur.Alexan.in l. gallus.§.ille caſus. nu.8. licet dicat, quòd contraria opinio eſt de iure ſuſtentabilior. Eandem opinionem dicunt eſſe communem Couar. dicto lib.3.cap.3. uerſic. Duodecimo. & Iul.Clar.in §.teſtamentum.q.26. uerſic. Sed pone.

14 Quartò puniuntur uſurarij, ideo quòd pati debent quod eijciantur & expellantur à ciuitate in quam ueniunt ad habitandum. ut inquit Rip. in tracta. de pęſte. nu.469.& probat arg.eorum. quæ ipſe ibidem adducit. Ratio eſt, ne alios imitatione deteriores reddant. l. ædiles.§.quid ergo.ff.de ædil.edict.

15 Sextò puniuntur uſurarij ſi clerici ſunt, quòd ab obtinendo beneficio repelluntur, ideo quia infames. ut ſupra diximus hoc eodem cap.nume.3. ut not.glo.in cap. præterea.Ide uſur.quæ ꝓbatur ex regula. infamibus. de reg.iur.in 6.& Abb.in cap.inter dilectos.col.2.de exceſ. Prælator. Sed in hoc caſu diſpenſat Epiſcopus circa beneficium obtinendum cum eo qui ſe pęnituit & correxit. ut not.glóſ. communiter approbata in dicto c. præterea. Sequitur Bernar. Diaz de Lu. in practi.cri.cano. cap.82. Subeſt etiam uſurarijs clericis alia pœna, uidelicet,

licet, quòd ab officio & beneficio ſuſpenduntur. ut ſtatuit tex. in dicto cap. præterea. de vſur. qui text. cum non diſponat, quod tempus durare debeat dicta ſuſpenſio, videtur illud iudicis arbitrio relinquere. ita tenet idem Bernard. Diaz de Lu. in dicto cap. 82. Præterea, ſi ſuſpenſione facta, clericus de teſtandis vſurarum lucris inſiſtat, ab officio deponendus eſt. vt in cap. 1. ext. de vſur. ibi. *Eccleſiaſtici officij periculum patiatur*. Ex quibus verbis, Abb. ibi in vltimo notab. colligit, quòd clericus vſurarius debet deponi ab officio Eccleſiaſtico. tenet Alex. in conſil. 72. in primo volum. Hoſtien. in ſumma. titul. de vſur. §. fi. verſicu. Alia à iudice. vbi vnica ferè linea ordinem dictarum pœnarum ſcripſit. Ex quibus Ioan. Bernard. Diaz de Lu. in dicto cap. 82. in fi. notat practicam pro iudicibus, vt primo à ſuſpenſione incipiant contra vſurarium clericum; demum eo ſe non corrigente, procedatur ad degradationem contra illum. De quibus & de pœna degradationis vide text. in cap. ſi quis oblitus. & cap. quoniam. 14. q. 4.

16 Præterea ſciendum eſt, vſurarum exercitium peccatum eſſe, & adeo peccatum, quòd ſi quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præſumat exercere vſuras non eſſe peccatum, canone ſancitum eſt, eum veluti hæreticum puniendum eſſe. vt in clemen. 1. §. fi. de vſur.

17 Ex quo infero & ſeptimo, non modo vſurarios pœnis ſupra dictis teneri, verum etiam & gehennalibus ſeu ſpiritualibus ſi in hoc peccato & abſque vſurarum reſtitutione deceſſerint. Ezechiel. capit. 18. vbi Dominus de eo qui ad uſuram dederit locutus ait, quòd talis non viuet, ſed morietur. Propheta etiam Pſal. 14. inquit, non habitaturum de Templo Domini eum qui ad vſuram

dederit.

dederit.Dicitur que in cap.eijciens.88.diſtinctione.in hæc verba.Illæ eſt mercator qui de templo Dei eijcitur. Vnde ſuper omnes mercatores maledictus eſt plus vſurarius. Et habetur in cap.ſiquis uſuram. 14.q.4. quòd ſiquis vſuram accipit, rapinam facit, & ſic vita non viuit. Hoc enim vſurarum uoragine animas deuorat.vt in cap.1.in prin.de uſur. in 6.Ergo ex his patet,uſurariũ in foro animæ teneri.& probatur in cap.conſuluit.ex.de vſur.Quare Roma. Põ. qui ſemper animarum cura habet, conſiderans morbum quo ſemper uſurarij non reſtituentes vſuras in graue diſpendium ſalutis animarum laborant,in illorum fauorem ſtatuit, ut hi vinculo excõmunicationis vſuras reſtituere compellantur.cap. præterea. de uſur.& cap.debitores. de iure iurã. Statuit etiam, ne tales vſurarij appellantes ad ſubterfugiendũ reſtitutionem audiantur. ut in capit.quam pernicioſam de uſur. Quinimo nõ dimittitur peccatũniſi reſtituatur ablatum.ut teſtatur Auguſ.in epiſtola ad Macedonium. ubi inquit, quòd pęnitentia agi non poteſt niſi res aliena reddatur. c.1.& 2.tota. q.14.q.6.Quæ uerba Auguſti.ponuntur pro regula in cap.peccatum. de reg.iur.in 6.& referuntur in cap.cũ tu.de uſur. Quamobrem, ad effugiendas perpetuas & ęternas pœnas quas propter hoc uitiũ uſurarij incurrũt illos admonitos volo, quòd duo hac in re pcipuè obſeruẽt. Primum eſt,quod vſurarum fiat reſtitutio,quia ut diximus,nõ dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum,Secundum eſt,quòd huius

18 peccati pænitentiam agant. Non enim ſolum ſufficit reſtituere, ſed oportet quòd peniteant, ratio eſt, quia obligatus reſtitutioni ex delicto,furto,vſura,rapina, uel ſimilimodo, etiam poſt reſtitutionem habet pænitere. cap.ſicut dignum.§.eos. de homici.cap.fi.de fur. cap.2.

dę rap. & cap. ſi quis domum. de iniur. & eſt gloſ. in cle-
19 ment. 1. §. fi. in uerbo. non eſt peccatum. de uſur. Quod ſi hęc uſurarij atque qui huiuſmodi impoſturis contaminati ſunt facere diſtulerint, ſciant, quòd communiter tales moriuntur, ut animalia bruta, uel aliquo terribili iudicio de eis contingente rapti aliquando à dæmonibus notoriè, ſicut legitur apud Sanctum Anto. Archiepiſc. Floren. in tract. de uſur. in princ. nu. 30. de quodam uſurario, qui cum dormiret in lecto cum uxore ſubito experge factus exiuit de lecto, & cum interrogaretur ab uxore ſua quid haberet? ait, Modo raptus fui ante iudicium Dei, ubi tot & tanta terribilia ſunt oppoſita cõtra me, quòd neſciui, nec potui aliquid reſpondere. Cumq; fuerim diu ad pœnitentiam expectatus, nec hucuſq; uolui diuinis inſpirationibus, nec præceptis obedire, audiui, nunc iudicem contra me ſententiam protuliſſe, meq; datum in poteſtatem dæmonum, qui me debent hodie ad æterna ſupplicia exportare. Quo dicto, depertica uili ueſte aſſumpta, dum rapido curſu egreſſus eſt, quem ſui hinc inde quærentes, tandem in quodam monaſterio Monachorum matutinas cantantium inuenerunt. Cunctis ergo ad pœnitentiam eum inducentibus, nec proficere ualentibus ratione, aut exortatione, uel precē, cuſtoditus eſt diligenter, uſque ad ſextam horam. Denique cum conſanguinei eum ad domum reducere uellent, & ad quendam fluuium per quem tranſituri erant perueniſſent, uiderunt quandam nauim rapido curſu per fluuium aſcendentem à nullo, ut uidebatur conductam, ſed ab uſurario uiſa eſt plena dæmonijs. Qui dixit, quòd ideo ueniebant, ut eum ad æterna ſupplicia aſportarent. Quo dicto, ſtatim de manibus eorum à dæmonibus uiolenter raptus in nauim proiectus fuit,

& curſu

& curſu rapido refracto, ſubito cum dæmonibus diſparuit. Sicut ergo non defecit uſuræ uicium in eo, dum in hoc ſeculo uixit: ita non defecit punitio gehennæ in alia uita. Et ſecundùm modum delicti erit & plagarum modus. ut dicitur Deuterono. 25. Præterea apud eundem Anto. legitur, nu. 32. de quodam alio uſurario, qui cùm graui morbo laboraret, ac filios duos haberet, uiſitatus à Confeſſore confeſſus eſt, & non negauit peccatum ſuum. Cui cum declaraſſet Confeſſor, quòd oportebat eum omnia malè ablata reſtituere, alias ſaluari & abſolui nō poterat, & filij ad hoc eum exhortarentur, ut poſſet & ſacramenta ſuſcipere, & animam ſaluam facere (ſciebant enim uſurarios contractus eius) reſpondit ille miſer, ego non poſſum: quia ſi ſuperuiuerem non haberem ad manducandum, ſed oporteret me mendicare, ſi morerer, & uos oportet ire ad hoſpitale; nihil enim uobis remaneret, quia omnia de uſuris ſunt. Cui filij reſponderunt, ne de nobis nunc cures, ſed proſpice potius ſaluti animæ tuæ. Tacete ait ille, uolo potius ire, & ad miſericordiam Dei ſtare, quàm mercedem hominum, quia inhumani & in miſericordes ſunt: Deus autē clementiſſimus. Sicque in ſua obſtinatione migrauit. Quod attendens unus ex filijs hortatus eſt fratrem ad reſtituendum, ne ſequerentur patrem in damnatione. Cui frater reſpondet, pater meus uſuras fecit, ego illas non feci, uolo ideo portione mea gaudere dum uiuo, de futuro neſcio quid erit. Permanſit ergo in uicio patris detinendo partem ſuam, & ſic cum in bonis duceret dies ſuos ex ſubſtantia fænebri in puncto ad inferna deſcendit moriens. Aliis uero qui illum hortatus erat, reſtituit certis perſonis, & incerta pauperibus erogauit. Et cùm facta reſtitutione de parte ſuâ ſtatum religioſum aſſum-

pſiſſet, quadam die cum oraret vidit in uiſione terram apertam, & in profundum ignem maximum, immenſem flammam extendentem, & in profundo inferni inter cæteros vidit patrem ſuum, & fratrem ſuum ſuper eum, quem pater frequenter maledicebat dicens, maledictus ec. Et filius reſpondebat, immo tu maledicaris: quia propter te huc veni. Si enim non dimiſiſſes mihi malè acquiſita, ego cauiſſem me ab alijs vitijs,& ſic ſtabant in iſta altercatione. Quod ille cernens, Dominum laudauit de ſua illuminatione, quia reſtituerat. Ex quibus notandum colligendumq; eſt,quòd licet alia peccata non extendant actores eorum, cum vnuſquiſq; in iniquitate ſua moriatur, hoc tamen vſuræ peſtiferum vitiũ tranſit ad ſucceſſores, & ſicut rapina, & omnis illicita vſurpatio. Filij enim,& quicunq; hæredes vſurariorum, & raptores, & filij filiorum, ad quos deuenient bona ipſorum obligata reſtitutioni,portabunt iniquitatem patris vſurarij, ideſt pœnam debitam, non quidem pro peccato, quòd actu commiſit pater: quia pro illo ipſe ſolus portabit onus ſuum, ſed pro peccato, quod committunt in retinẽdo bona aliena,in quo imitantur ipſum prauum patrem ſeu prędeceſſorem & ſic de progenie in progeniem imperpetuum obligatur hæres vſurarii vel alienorum detentores inquantum durãt bona ipſorum. Ad vlterius vero non tenetur, niſi de eo, quod peruenit ad eum quouſque creditoribus ſit ſatisfactum per ſolutionem vel remiſſionem in foro conſcientiæ. Caueant igitur talium filii, nepotes, conſanguinei, vel extranei, ne huiuſmodi laborent craſſa ignorantia, quia eos non excuſaret à damnatione, ſed illud verificaretur in eis (ignorans ignorabitur,ideſt reprobabitur.) Pro quo notandum eſt illud,quod dicit Sanctus Antoni.in dicto tra

ctat.

ctat. de uſur. in princ. nume. 2. quòd in uſurario palliatio & excuſatio ſui uitii eſt fraudulentiſſima, & quòd tunc ſequitur magna & mala uexatio dæmonis in eo: Quid enim peius & damnabilius poteſt eſſe in homine, quàm excuſare flagitium ſuum, ad quod oſtendendum primi parentes poſt excuſationem ſui peccati immediatè de Paradiſo fuerunt expulſi.

21 Octauò denique, puniuntur uſurarii diuerſis pœnis quas Principes ſeculares in ſuis Regnis contra uſurarios arbitrariè imponũt, & publicare faciunt. prout legimus apud Hyppolit. Rimi. in conſil. 218. in princ. uol. 2. Ferrariæ quoddam eſſe ſtatutum, quod pœnam pecuniariã imponit, partim denunciatori, partim fiſco, & partim Chriſti pauperibus applicandam. Iul. Clar. quoq; refert Parlamentum Pariſienſe pœna arbitraria punire uſurarios, & eos torturæ ſubiicere. Legitur etiã apud Couar. d. lib. 3. uariar. reſol. cap. 3. in Regno Caſtellæ iure Regio uſurarios puniri, ut pecuniç ab eis ſub uſuris mutuo datæ debitori cedant, & acquirantur, & quod totidẽ nummos ſoluere damnantur, qui certis quibuſdã modis eodem iure diſtribuuntur, & ꝙ ſi uſurarius ſemel hac punitus pęna iterum in idem crimen hic inciderit amittit dimidiam bonorum partem, & demum ſi ita ſemel ac iterum punitus in eandem tertio inciderit labem, omnibus

22 bonis totoq; patrimonio mulctabit. Nec omitto dicere, ꝙ in hoc noſtro Principatu hoc in tempore etiam per Regia edicta impoſita eſt contra eoſdẽ inſequendo concluſionem in Regio concilio factam pęna amiſſionis ſortis principalis, una cum eius duplo: ſecundùm quam uidi in dicto Regio concilio aliquos pro uſurariis punitos fuiſſe exiſtente relatore Franciſco Puig dicti Regii concilii Doctore, ut uidere eſt in concluſione facta die 25.

S 3 Maii.

Maij. 1579. & etiam in alia cauſa exiſtente relatore Damiano Ollet. vt quoque videre eſt in concluſione facta die 11. Iulij. 1579.

Cap. 32. In quo agitur de vſura circa mutuum, ut præludium ſit ad cap. ſequens.

1 *Mutuum verum reperitur in ſolis rebus, quæ vſu conſumuntur, & in pondere, numero, menſura, conſiſtunt.*

2 *Mutuum velatum ſiue palliatum, quod dicatur.*

3 *Mutui prima regula eſt, quòd conſiſtit in his rebus, quæ pondere, numero, menſurave conſlant.*

4 *Mutui ſecunda regula eſt, quòd aliud pro alio eiuſdem tamen generis ſoluatur.*

5 *Mutui tertia regula eſt, quod rei mutuatæ dominium transferatur.*

6 *Vſus rerum in quibus mutuum reperitur eſt ipſa rerum conſumptio.*

7 *Mutuans rem, quæ pondere, numero, menſurave conſtat, non poteſt vltra ſortem mutuatam aliquid exigere.*

8 *Vſuram committit, qui ratione mutui ſtipulatur ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile. Et quomodo talis reſtituere teneatur. vide ibidem.*

9 *Recipiens pecuniam mutuo ad vſuram ſine legitima cauſa puta neceſſitatis, vel vtilitatis rationabilis, tenetur in foro conſcientiæ.*

10 *Mutuator committit vſuram, licet à principio mutuaſſet proximo motus caritate & ab intētione lucri prorſus alienus: cum poſtea tranſacto aliquo tempore cogitat lucrum ſibi dari ab eo cui mutuauit, & ibi vide latius.*

11 *Mutuator ſola intentione, & ſpe, quòd aliquid ſibi vltra*

ſortem

ſortem mutuatam perſoluatur, vſuram committit.

12 *Mutuans triticum vetus, cum pacto, vt alterum tantum recens ſibi reſtituatur ſciens melius & maioris precij, quam ſuum tempore mutui, & ſolutionis vſuram committit. Quod non procedit, quando illud fit principaliter animo renouandi ne ſuum corrumpatur, & vt gratiam mutuans recipienti faceret.*

13 *Mutuans centum ducatos mox in ſuis neceſſitatibus expendendo ſub hoc pacto, quòd lucrentur ſicut ſimiles lucrarentur apud legalem mercatorem, vſuram committit.*

14 *Mutuans pecuniam alteri, & ſimul vendit aliquid mobile vel immobile plus petens ab eo iuſto precio, vſuram committit.*

15 *Mutuans alicui nauiganti vltra mare, vel eunti ad nundinas, recepturus aliquid vltra ſortem pro eo, quod ſuſcepit in ſe periculum pecuniæ, vſuram committit.*

16 *Mutuator recipiens aliquid in pignus mobile, vel immobile intendens recipere vtilitatem ex vſu illius pignoris ratione mutui, vſuram committit.*

17 *Mutuans pecuniam ſub certo pignore vſque ad certum tempus ſub hoc pacto, quòd ſi non ſoluit in termino ſtatuto cadat debitum incommiſſum, & pignoratio cadat in venditionem, cum res pignorata plus valeat, ſi infra dictum tempus receperit fructus illius rei pignoratę non computando illos in ſortem, ſed pro ipſo mutuo, vſuram committit.*

18 *Mutuans pecunias mercatoribus, vel artificibus, vt cum eis negocientur: cum pacto, quòd in omnem euentum, & periculum, capitale ſit ei ſaluum, & integraliter reſtituendum, & inde aliquid lucri ſperant habere, quia alias non deponerēt dictas pecunias penes dictos*

mercatores, licet ſimpliciter illud lucrum ſperatum dimittatur diſcretioni mercatoris, vſura committitur.

19 *Mutuans ex beneuolentia, & non propter temporale commodum, ſi poſt modum is qui mutuum recepit gratis & liberaliter ei aliquid dat, poteſt dictus mutuans illud licite recipere abſque aliqua vſurarum labe.*

20 *Mutuans debitori ſuo, vt debitum quod iam alias debet ſoluat non committit vſuram.*

21 *Mutuans ad captandum amorem, vel beneuolentiam, licet poſtea ex illo amore ſeu beneuolentia conſequatur a mutuatario beneficium, non committit vſuram.*

22 *Recipiens intereſſe ex mutuo ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, vſuram non committit. Et quomodo hæc intelligantur ibidem.*

Icturus de vſura circa mutuum, vt perfectè negocium attingamus imprimis ſcire nos oportet, mutuum dupliciter poſſe conſiderari, ſcilicet inquantum eſt verum, & in-
1 quantum eſt palliatum. Mutuum verum reperitur in ſolis rebus, quę vſu conſumuntur, & in pondere, numero, menſura, conſiſtunt. Puta pecunia numerata, vino, oleo, pane, tritico, & id genus alijsq; vſu conſumuntur. vt inſti. quib. mod. re contrahi. obliga. in prin.
2 & in l. 2. §. mutui datio. ff. de reb. cred. Mutuum etiam velatum ſiue palliatum in alijs rebus & contractibus inuenitur. Et eſt mutuum palliatum quod ſecundùm ſuam formam apertam & verba contrahentium eſt alius contractus quam mutui. Secundum verò formam latentem, & mentem contrahentium veram, vel præſumptam, eſt mutuum quale eſt omnis cōtractus alius a mutuo, in quo quis minoris iuſto precio infimo ſiue pio

quęrit

quærit aliquid propter anticipatam ſolutionem, & contra quo quis uendit alij maioris precio iuſto ſuppremo pp dilatam ſolutionem cap.in ciuitate.& c.conſuluit.ex. de vſur.c.ad audientiam.de emptio.& uenditio. & c.illo uos.de pignorib.cũ eis ădnotatis.Qui n.emit pro decem rem ad minus precio infimo ualentem duodecim ob anticipatam ſolutionem,in effectu uidetur mutuare preciũ quod dat,& illud minus iuſto precio ꝙ dare deberet accipietur pro uſura. Qui uero contra uendit rem ualentem ad ſummũ & precio rigoroſo decem pro duodecim ob dilatã ſolutionem,uidetur mutuare precium rei quã uendit accipiendo illud plus iuſto precio,quo res uendita ualet pro uſuris.ut in prædictis iuribus probat̃. Vnde licet omnis uſura in ſolo contractu mutui uerſetur,quia tamẽ cõtractus mutui eſt duplex uerus,& palliatus,ita duplex eſt uſura uera,quę in uero mutuo,& uelata,ſeu palliata, quæ in palliato uerſatur,ideo hoc in capite tãtum de uſura circa mutuum uerum primo dicamus.

Verum ut melius ſciatur quomodo in mutuo contrahatur uſura exiſtimaui in uero mutuo tres regulas eſſe
3 notandas, quibus mutui proprium ſignificatur. Prima regula eſt circa mutui ſubiectum ꝙ proponitur in §.1.in ſti.quib.mod.re contrahi.oblig.quãdo Iuſtinianus dicit, mutui dationem in his rebus conſiſtere quæ pondere, numero,menſurave conſtant ueluti uino,oleo, frumento,pecunia numerata,ęre,argento,auro,quas res aut numerando,aut metiendo, aut adpendendo in hoc damus, vt accipientium fiant. Proponitur etiam in l.1.§.re contrahitur.ff.de actionib. & obliga. & in l. 2. §. mutui.ff. ſi
4 cert. peta. Secunda regula eſt, quòd in mutuo aliud pro alio eiuſdem tamen generis ſoluitur. ut in dicto §. mutui.in illis uerbis; Quia in genere ſuo functionem recipiunt

piunt per ſolutionem potius quam per ſpeciem. Et ſic mutuum damus recepturi non eadem ſpeciem quam dedimus, alioquin commodatum, aut depoſitum, ſed
5 idem genus. vt in dicta. l. 2. in prin. Tertia & finalis regula eſt, quòd mutui datione traſfertur rei dominium. vt in dicta. l. 2. §. appellata. ff. ſi cert. peta. ibi. *Appellata eſt mutui datio ab eo quod de meo, tum fiat.*

6 Tertio prænotandum eſt, quod harum rerum vſus in quibus mutuum reperitur eſt ipſorum rerum conſumptio, ſicuti vinũ conſuimus eo utendo ad potũ; & triticũ conſuimus eo vtendo ad cibum, quo fit, vt in talibus nõ debeat ſeorſum computari vſus rei à re ipſa, ſed cuicunque conceditur uſus, ex hoc ipſo cõceditur res, & ꝓpter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium. ita probatur in iuribus ſupra allegatis, & eſt doctrina ſancti Thomæ. 2. 2. q. 78. arti. 1. uerſi. Reſpondeo.

7 Nunc ſi his prænotatis, ex eiſdem facillimum erit colligere, quòd qui mutuat uinum aut triticum uel rẽ quæ pondere, numero, menſura ve cõſtat nõ poteſt ultra ſortem mutuatum aliquid exigere, quia eſſet petere duas recompenſantiones, unam quidem reſtitutionem æqualis rei, aliã uero preciũ uſus quod dicit uſura. Quod quidem ſanct. Thom. 2. 2. q. 78. arti. 1. his uerbis confirmat. Qui mutare non tenetur poteſt recompenſatione eius quod fecit recipere, ſed non debet plus exigere, quia debet ſibi recempenſari ſecundum æqualitatem iuſtitiæ. vt tantum ſibi reddatur quantum mutauit. ubi uero plus exigeret pro uſu fructi rei quæ alium uſum non habet niſi in conſumptionem ſubſtantię, precium quod non eſt exigeret, & ita eſſet in iuſta exactio. Sed quid opus eſt doctrina ſancti Thomæ cum exactio alicuius rei ultra ſortem mutuatam omni iure iniuſta declaretur. ut

ſupra

ſupra cap.30.latiſſimè ſcriptum eſt.ubi uideas.

8 Hæc autem primo extendenda ſunt,ut non ſolum procedant quādo quis ultra ſortem mutuatam aliquid exigit, uerum etiam , quando quis ſtipulatur ratione mutui aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile , & ad quod debitor non tenebatur, is enim hoc modo faciēs, uſuram committit. glo. Bar. & Docto.in l. rogaſti. §. ſi tibi.ff.ſi cert. pet.Silueſt. in sūma in uerbo.uſura.1.q.7, Couar.lib.3.uariar.reſolu.cap.2.nu.5.uerſi. Tertio tamen.Soto. li.6.de iuſti.& iure.q. 1.arti.2.&.q.3.arti.1. Nauar.ī manuali latino in ſeptimo p̄cepto.c.17.nu.220. in impreſſione Barcinonenſi . Lupus in c.nauiganti. nu. 42.uerſ.Sed aduertendū.de uſur.Exēpla huius rei ſunt, quando quis mutuat cum pacto uel intentione principali ut mutuatarius in ſuo molendino molat, aut in ſua taberna emat,aut ad ſuam ſcholam ueniat,aut in ſuo prędio laboret,& alia ſimilia . iuxta mentē Panor.in cap.fi. de uſur. de quibus uide Nauarr.in dicto manuali latino in 7.pręcepto.cap. 17. nu.220.Illa enim obligatio antidoralis non poteſt in pactū deduci, ita ut qui mutuo recipit teneatur facere ſeu procurare mutuatori aliquod beneficium ratione & ex cauſa mutui ſibi impenſi . Nā cum illud beneficium ſeu aliud factum ſit pecunia ęſtimabile, ſequeretur, quòd mutuator à mutuatario ultra ſortem quam mutuauit amplius exigeret, quod fieri nō licet per ſupradicta. Ratio eſt , nam omne illud pro pecunia habetur,cuius precium poteſt pecunia menſurari. ita ſanct.Thom.2.2.q.78.arti. 2.uerſi. Reſpondeo. Et ideo ſicut ille qui ꝑ pecunia mutuata uel quacunq; alia re quæ ex ipſo uſu conſumitur pecuniā accipit,ex pacto tacito,uel expreſſo,peccat contra iuſtitiā:ita etiā quicūque ex pacto tacito uel expreſſo quodcunque aliud acceperit,

ceperit,cuius precium pecunia menſurari poteſt, ſimile peccatum incurrit.vt ibidem S.Tho.& ſic uſuram committit.ut etiam expreſſe habetur,in c.pleriq;.14.q.3.ibi: *Siue enim eſca ſit,ſiue ueſtis, ſiue quid aliud quocunq; nomine appelletur quod ultra ſortem recipiatur uſura eſt.* Vide Doctores in l.ſtipulatio hoc modo concepta. §.alteri. ff.de uerb.obligationib.& uide tex.in c.putatur. 18.q.3. Quare Couarr.& Nauar. in locis ſupra citatis ſunt huius ſententiæ & opinionis, mutuatorem ſeu creditorem cogendum fore has pactiones remittere debitori, & ab earum obligatione illum eximere.Et ſi forſan is creditor iã his fuiſſet uſus conditionibus , cum teneri reſtituere quodcunque damnum quod debitori ex dictis conuentionibus contigerit . Quod ſi forſan dicto debitori nullum fuiſſet damnum datum , nihilominus prædicti doctores concludunt,creditorem dicto debitori teneri red dere quantum boni uiri arbitrio debitoris interſit coactum fuiſſe cauſa mutui præfatas pactiones inire, libertatemq; cum alijs conueniendi ſibi ablatam fuiſſe. Quæ debitori non pauperibus ſunt reſtituenda.Vt ibidem Couarr.& Nauar.

9 Secundo prædicta extenditur concluſio quantum attinet ad forum conſcientię,ẽt in recipiẽtem pecuniã mutuatam ad uſuram,ut quemadmodum is qui illam ad vſurã mutuo dat male agit,& peccat mortaliter,ita ẽt ille, qui illam recipit:cum talis recipiens præbeat mutuatori occaſionẽ peccandi.per ea quæ dicit Apoſtol.Rom.1. ꝙ digni ſunt morte non ſolum qui faciunt peccata, ſed etiã qui conſentiunt facientibus.Et cum qui accipit pecuniã mutuo ſub uſuris conſentit uſurario in ſuo peccato, & præbet ei occaſionem peccandi, conſequens eſt,eũ quoque in peccato eſſe.Hæc tamẽ ita intelligenda ſunt,quan

do ille qui accipit pecuniam mutuo ſub uſuris facit illud ſine legitima cauſa, puta neceſſitatis, uel utilitatis rationabilis, ſed ad ludendum, vel prodigaliter expendendum, quia tunc ille peccat mortaliter. ita tenet Anton. epiſcop. Floren. in tract. de uſur. §. 2. num. 24. Quam quęſtionem reſoluit ſanct. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. ſic dicens, quòd inducere hominem ad peccandum nullo modo licet, vti tamen peccato alterius ad bonum licitum eſt, quia & Deus utitur omnibus peccatis ad aliquod bonū, vt dicitur in Enchiridio. Et ideo Auguſt. publicolæ quærenti vtrum liceret uti iuramẽto eius qui per falſos Deos iurat in quo manifeſtè peccat eis diuinam reuerentiam adhibens reſpondit, quod qui utitur fide illius, qui per falſos Deos iurat non ad malum, ſed ad bonum, non peccato illius ſe ſociat quo per dæmonia iurauit, ſed pacto eius bono quo fidem ſeruauit. Si tamen induceret eum ad iurandum per falſos Deos peccaret. Ita etiam in propoſito dicendum eſt, quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum ſub uſuris, licet tamen ab eo, qui hoc paratus eſt facere, & vſuras exercet mutuum ſub uſuris accipere propter aliquod bonum, quod eſt ſubuentio ſuæ neceſſitatis, uel alterius. Sicut etiam licet ei qui incidit in latrones manifeſtare bona quæ habet, quæ latrones diripiendo peccant, ne ob hoc occidatur. Exemplum habemus in illis decem uiris, qui dixerunt Iſmaheli noli occidere nos, quia Theſauros habemus in agro. vt dicitur Hierem. 41.

10 Tertio ſupradicta concluſio extenditur, ut nō ſolum procedat, quando intentio principalis fuit habita ad lucrum in principio mutuationis, uerum etiam, quando quis à principio mutuaſſet proximo motus caritate, & ab intentione lucri prorſus alienus, & poſtea tranſacto

tempore

tempore aliquo, ipſe mutuator cogitat lucrum ſibi dari ab eo cui mutuauit. Et ita inficitur, quod ſi non ſperaret aliquid ultra ſortem recipere, repeteret mutuatum, ſed propter illud lucrum ſperatum dimitti; quia tunc ille talis committit vſuram.arg.c.fertur.§.vulneratur. 1.q.1.& quòd recipit ultra ſortem quãuis mutuatarius illud det non exactus, ſed propria ſponte, tenetur reſtituere. ita tenent ſanct.Antoni.epiſcopus Floren.in tracta. de uſur. c.2.num.5.& Nauar.in manuali latino.cap.17.nu.214. in fi. Sed hoc in loco quæ de reſtitutione dicimus ſic intelligenda ſunt, niſi is qui mutuum acceperat ſciret, uel crederet intentionem mutuatoris fuiſſe deprauatam, & uoluerit aliquid ex mera liberalitate dare per modum doni, expreſſe declarans, ſuæ intentionis eſſe quòd illud omnino ſit ſuum, quia tunc mutuatuor de peccato pęnitere habet, ſed ex quo donatum ſibi eſt non tenetur reſtituere. Verum ſi dediſſet non ex libera uoluntate, ſed ne reputaretur ingratus,& ab illo, uel ab alio non poſſe reperire mutuum, dubitat ſi mutuans hoc ſcit, uel probabiliter credit, non poteſt recipere, quamuis ex caritate mutuaſſet,& ipſe ſponte dediſſet, ideſt non exactus, & reſtituere tenetur acceptum,& eſt ſemper mortalis uſura.ita Antoni.ubi ſupra, quia contra iuſtitiam,& caritatem, & diuinam legem, contra illud uidelicet non furaberis, nomine enim furti intelligitur rapina, uel omnis illicita vſurpatio rei alienæ quæ ibi prohibentur. vt in cap.pœnale.24 q.5.

11 Quarto extenditur dicta concluſio, ut non ſolum procedat quando quis mutuat pacto expreſſo, uel tacito, vel eius uoluntate declarata, quòd aliquid ſibi ultra ſortem reddatur quibus in opere uſura exterior committitur, uerum etiam quando mutuat ſola intentione & ſpe, vt ali-

quid

quid ultra ſortem ſibi perſoluatur; nam tunc mentalis uſura committitur eſto quod nihil mutuator quærat. ut in c.ſi fœneraueris.14.q.3.& uide Anto. in trac. de uſur. c.2.§.1.nume.3. Quod quidem fit, quando mutuas ſperans intendenſq; ratioue mutui me tibi aliquid exhibiturum, quia tunc uſura mentalis eſt. Veluti intentio occidendi hominem homicidium, quia obiectum ſcilicet recipere ratione mutui eſt obiectum uſuræ. Ex quibus habes diſcrimen inter uſuram exteriorem, & mentalem, quòd exterior requirat pactum expreſſum, vel tacitum. Mentalis vero quando ſpes eſt mutuandi cauſa, vt non mutuaſſes, niſi ratione mutui quidpiam tibi lucri accederet. ita tenet Domini.de So.de iuſti.& iure.lib.6.q.1. art. 1. Hoc tamen te ſcire oportet, quòd ſi committens uſuram mentalem nihil vltra ſortem recipiat, ſufficit ut pœnitentiam agat de peccato ſuo mortali, ſed ſi recipiſſet, reſtituere tenetur, niſi ſibi remittatur. ita Antoni. vbi ſupra. Vbi uero principaliter quis mutuaſſet propter Deũ, uel amicitiam, non propter temporale commodum; & is qui mutuum accipit ex ſua liberalitate, ut gratus non principaliter propter mutuum donat ei aliquid, hoc ei declarans, quòd ei libere donat, uſura non eſt, quia lucrũ illud mutuans non intendit. arg.c.ſicut.1.q.2. Non enim debet eſſe factus deterioris conditionis, ſed melioris propter obſequium pro ipſo factum in mutuando, ut ſcilicet donum ei gratis factum recidere non poſſit, qui prius potuiſſet. ſecundum omnes. ut infra latius dicam, vbi hunc paſſum reſtringam.

12 Quinto extenditur concluſio, quando quis mutat triticum uetus cum pacto ut alterem tantum recens ſibi reſtituat, ſciens recens melius & maioris precij, quàm ſuũ tempore mutui & ſolutionis. ita Naua. in manuali latino.

in 7. præcepto.cap.17.num.214. Antoni.in trac.de uſur. c.1.num.20.ubi dicit,hanc eſſe communem opinionem quam Raymund. Goffred. & Hoſtien. in ſummis tenent maximè ſi libertatem ſoluendi quando libuerit adimit, & obligationem reſtituendi recens imponit. Verum ubi mutuaret triticum,uel aliud bladum ad renouandum antiquum,ideſt,ut nouum pro ueteri recipiat, ſi hoc faciat principaliter ne ſuum corrumpatur, & recipienti gratiā faceret,non eſt uſura ſecundum omnes.

13 Sexto extenditur dicta concluſio, quando quis mutuat alteri centum ducatos mox in ſuis neceſſitatibus expendendos ſub hoc pacto,quòd dicti centum ducati lucrentur ſicut conſimiles cētum ducati apud Titium mercatorem legalem lucrabuntur,uel perdent, quia iſte contractus uſuram ſapit. iuxta Antoni.in tract. de uſur. c. 2. §.16.nume.31.quod probatur per rationes per eum ibidem latè adductas vbi uideas.

14 Septimo extenditur,quando quis mutuat alteri pecuniam & ſimul uendit aliquid mobile,uel immobile plus petens ab eo iuſto pretio ratione mutui,quia ille contractus vſurarius eſt, ut in c. ſi fœnerauetis. 14. q.3. Et uidi multos circa hunc contractum errare, mutuantes pecunias, & ſimul ſuas mercantias plus iuſto pretio in certo termino ſoluendo uendentes.Quod ſæpiſſimè eſſet conſionādum ut gens ab hoc tam graui ſcelere abſtineretur.

15 Octauo procedit dicta concluſio,quando aliquis mutuauit certam pecuniæ quantitatem alicui nauiganti ultra mare, uel eunti ad nundinas, recepturus aliquid ultra ſortem pro eo quod ſuſcepit in ſe periculum pecuniæ; quia ille talis uſurarius eſt cenſendus.tex.eſt in c. nauigāti.ex.de uſu. pro cuius tex. intellectu oportet ſic nos diſtinguere. Aut illud quod eſt ultra ſortem recipitur ratione

tione mutui tantum,& tunc eſt uſura,non obſtāte,quòd periculum in ſe ſuſcipiat.& ita procedit tex.in d.c. nauiganti. Nam cum illud quod eſt ultra ſortem & ſic lucrū moueat principaliter mutuatorem ad mutuum dādū, non autem caritas uel amicitia, & dictum lucrum reci- 1
piatur effectualiter pro mutuo,non autem pro periculo, uel opera mutuantis, indubitanter eſt uſura. Aut recipitur illud ultra ſortem præciſè ratione periculi, & tunc non eſt vſura,ſed licitum,quia licet non mutuaret & periculum nauigantis uellet in ſe recipere, licite poſſet recipere precium periculi,nec propter hoc quòd ſeruiat in mutuando efficitur deterioris conditionis. Aut aliquid ultra ſortem recipit talis mutuans partim ratione periculi,& partim ratione mutui,& tunc,quantū ad id quod plus percipit ratione mutui, uſura eſt. vide latè hanc materiam apud Antoni. in tracta. de uſur. cap. 2.§.11. nume.38. & apud Guliel.Bont.etiam in tracta. de uſur. nume.39.

6 Nono idem cenſendum eſt,quando aliquis mutuando recipit aliquid in pignus mobile,uel immobile, & intendit recipere utilitatem aliquam ex uſu illius pignoris ratione mutui.Puta recipit domum in pignus, vel agrū, vel equum,uel ueſtem, & fructum horū percipit, quia tunc vſura eſt, & tenet reſtituere precium uſus illius pignoris ipſi pignoranti ſeu in partem ſortis computare. ut in c.1.ex.de vſu.Quòd tamen non eſt uerum,quando 31
laicus qui iniuſtè tenet aliquam poſſeſſionem eccleſiæ illam impignorat rectori illius eccleſiæ,nā ille rector licitè & abſq; uicio uſuræ poterit recipere fructus eiuſdem poſſeſſionis ultra ſortem.vt in dicto cap.1.in fi.ex.de vſur.quia tunc nō recipit rector illud ut uſuram,ſed ideo quod ſibi debetur. Quam quidem deciſionem Hoſtien.

& Ioan. Andr. extendunt etiam in poſſeſſionem laici quæ ſi ab iniuſtè illam retinente impignoratur domino illius, poterit ille dominus licitè facere fructus ſuos. Idē tenet Antoni. in dicto tracta. cap. 2. §. 25. nu. 42.

17 Decimo dicta concluſio extenditur, quando quis pecuniam mutuat ſub certo pignore uſq; ad certum tēpus ſub hoc pacto, quod ſi non ſoluit in termino ſtatuto cadat debitum in commiſſum, & pignoratio cadat in uenditionem, cum res pignorata plus ualeat. Nam ſi mutuans infra dictū tēpus receperit fructus illius rei pignoratæ non computando illos in ſortem, ſed pro ipſo mutuo, uſuram committit, ut in cap. 1. ex. de uſur. & ſic non ſolum tenetur reſtituere ſeu in ſortē computare dictos fructus, uerum etiam elapſo termino tenetur dictā rem pignori datam reſtituere, cum illam retinere non poſſit, ideo, quia contractus non tenuit cum fuerit uſurarius. Vbi uero dictos fructus rei pignoratę infra dictū tempus non recipiſſet cum ſuperfluitas ualoris cedat in debitoris pænam, ſuppoſita utriuſq; bona fide, quando contractus eſt celebratus, licitum eſt. Quod intellige niſi fieret in fraudem uſurarum. Puta quia credebat mutuans illū nō poſſe in termino reſtituere. Et hoc modo illud plus ualoris rei pignoratæ ſibi lucrari, nā tunc fraus uſurę eſt. Secus ſi hoc fecit ad coercendam moram debitoris. uide Anto. in tract. de uſur. cap. 2. §. 26. nu. 42.

18 Vndecimo concluſio extenditur in illos qui dant pecunias mercatoribus uel artificibus, ut cum eis negotię tur cum pacto quod in omnem euentum & periculum capitale ſit eis ſaluum & integraliter reſtituendū ad eorum uoluntatem, & inde aliquid lucri ſperant habere, quia alias non deponerēt dictas pecunias pænes dictos mercatores ſed in arca ſeruarent, nā tūc licet illius lucri

ſperati

ſperati nulla pactio vel cōuētio ſiue petitio interueniāt, ſed ſimpliciter dimittatur diſcretioni mercatoris vſura committitur vt eſt tex. in c. vſura. 14.q.3. Et adeò hæc deciſio vera eſt, quòd non excuſat eos ponere ſe periculo, ideo quòd mercatores penes quos deponūt aliquando deficiunt & ſic capitale rehabere non poſſunt. Nam illud lucrum non ſperant ratione periculi, immo ſi dubitarēt de periculo nō deponerēt, ſed dictū lucrū ſperant ratione mutui, ex quo licet periculum interueniat non licet quicquam ultra ſortem recipere. vt expreſſe in cap. nauiganti. ex. de vſur.

Sunt & alij plures caſus quos quiſque apud varios authores in quibus in mutuo vſura committitur colligere poteſt.

19 A prędictis vero excipit primo, qn̄ mutuatarius quid honeſtatis gratia redonat mutuanti, quia cum primo mutuans ex beneuolentia, & non ꝓpter temporale cōmodum mutuaſſet, ſi poſt modum is qui mutuum recepit gratis & liberaliter ei aliquid dat, poteſt dictus mutuans illud licite recipere, quia ibi nulla eſt vſura, neq; eſt peccatum dicta receptio. ita Domi. de So. de iuſti. & iure. lib. 6. q. 1. ar. 1. & Anto. de vſur. c. 2. nu. 3. & 15. & ꝓbat. in c. de eulogijs. 18. diſt. & c. ſicut. 1. q. 2. Quæ tn̄ intelligēda ſunt, niſi mutuatarius quaſi coacte illud vltra mutuum daret, quamuis appareret quòd voluntariè faceret. Vt puta dubitans quod niſi ita faceret, auarus & ingratus iudicaret̃, nam eo caſu, ſi illud mutuator intelligeret uel quocunq; modo ꝓbabiliter crederet illum nō uolūtarie dare, recipiēdo q̄ vltra ſortē dat̃ committit vſurā, & ad reſtitutionē tenetur. in c. vſura, 14. q. 3. vide latè Anto. in loco ſupra ꝓximè citato. vbi diſputat, quid quando mutuans illud à principio recepiſſet pure cre-

dens mutuatarium liberaliter dare; & poſtea ſciret non liberaliter dediſſe, an locus ſit reſtitutioni? & ibidem habetur, quando præſumendum ſit mutuatarium gratis & liberaliter dare, & mutuante recta conſcientia recipere.

20 Secundo in mutuo non committitur uſura, quãdo id quod recipitur aliàs debitum erat etiam ſi ex conuentione mutui id recipiatur nempe, dum debitori mutuatur, ut debitum ſoluat, nã illud non eſt precium rei mutuatę, ſed recuperatio rei debitę. ita Fum. in ſum. in uer b. uſura. nu. 2. & Sot. lib. 6. q. 1. art. 1. & Tho. de Mer. in ſum. de tratos y contractos. c. 10. in opuſculo. de arrẽdamientos preſtamos y vſuras, fol. mihi. 100.

21 Tertio in mutuo non committitur vſura, quando mutuat ad captandum amorem uel beneuolentiam licet poſtea ex illo amore ſeu beneuolentia mutuans conſequatur à mutuatario beneficium aliquod. Quod tamen uerum intelligas, quando ex beneuolentia, & amore ex mutuo concepto poſtea beneficium conſequitur; ratio eſt, quia beneuolentia ſub æſtimatione pecuniæ non cadit. ita ſanct. Thom. 2. 2. q. 78. in reſponſione tertij argumenti. Secus uero eſſet, ſi ſpes ulterius procederet, quia quando aliquis ex pecunia mutuata expectat, uel exigit, quaſi per obligationem pacti taciti, uel expreſſi, recompenſationem muneris ab obſequio, uel a lingua, perinde eſt, ac ſi expectaret uel exigeret munus à manu, quia utrunque pecunia æſtimari poteſt. ut ibidem S. Tho. & in hanc omnes inclinant ſententiam.

22 Quarto qui recipit ex mutuo intereſſe ratione dãni emergentis, uel lucri ceſſantis, uſuram non cõmittit. Hęc tñ ita perpendenda ſunt, quotieſcunq; tam in damno emergente quam in lucro ceſſante conditiones neceſſarię interueniunt ut puta, quia damnum emergens à princi-

pio

pio ſtipulatum fuit, & mutuatarius de dicto damno futuro preuentus, & poſtea dictũ damnum probatũ, quia iuxta omnium traditionem hęc oĩa requiruntur ad petẽdum ex mutuo intereſſe damni emergentis abſq; uſurarum labe. In lucro uero ceſſante eſt diſtinguendum. Aut petitur lucrum ceſſans ideo quia fuit à principio ſtipulatum, quod fieri poteſt adhibitis quibuſdam conditionibus circa quas inter ſcribentes non modica eſt diſceptatio, ut quidam exiſtimant ad ſtipulandum dictum intereſſe à principio ſeptem requiri conditiones, prout tenet Conrrad. de contractib. q. 30. cum multis ſequacib. Quidã uero quatuor. ut Pedraça in ſumma in 7. pręcepto. Alij uero tres. Alij duas. Ego uero has ſolas ſufficere cõditiones ſemper arbitratus ſum, quòd mutuator ſit mercator ſolitus lucrari, & quòd eandem pecuniam quã mutuat iam expoſitam, & deſtinatam habuiſſet certæ & ticulari negociationi a qua alterius rogatu & amore proximi illam euellit, nam tunc mutuando poteſt mercator à principio lucrum ceſſans in pactum deducere, non quidem taxatum, & determinatum, ſed uériſimile. tenet idẽ Domi. de Sot. de iuſt. & iu. lib. 6. q. 1. arti. 3. in fi. & q. 10. artic. 2. in fi. Et in hoc caſu in quo principio lucrum ceſſans ſtipulatur dictis interuenientibus conditionibus, illud licite debetur, & peti poteſt, de quibus latius in cap. ſequenti dicemus. Aut petitur ſeu pretenditur ex mutuo ideo quia mora commiſſa eſt, & tunc iterum diſtinguendum eſt. Aut prætenditur dictum lucrum ceſſans deberi ex ſola mora, aut quia articulatum & probatum extat dictum lucrum ceſſans uerè ceſſaſſe ratione moræ commiſſę & retardatæ ſolutionis, ſi prætenditur ex ſola mora ſic ſimpliciter conſiderata, lucro ceſſante nõ probato, in hoc caſu, dictũ lucrũ ceſſans neq; debet neq; peti po-

teſt. Ratio triplex eſt, quia ſi ex ſola mora deberetur, intereſſe non probato, ſequeretur, quòd tempus eſſet modus inducendæ obligationis, at hoc eſt falſum. l. obligationum fere. §. placet. ff. de actionib. & obligationib. cum concordan. Secunda ratio eſt, quia ſi ex ſola mora lucrum ceſſans deberetur, intereſſe ratione temporis tantum reciperetur: quod quidem uſura eſt, quia omnibus tam diuitibus, quàm pauperibus, tempus debet eſſe commune. ità Dida. Stel. in Lucam. cap. 6. ibi mutuum dantes & nihil inde ſperantes. Facit quod dicit Dauid Pſal. 54. Viri impij nō dimidiabunt dies ſuos. &c. & Eccleſiaſt. in tempore redditionis poſtulabit tēpus. Tertia & finalis ratio eſt, quia lucrum ceſſans non poteſt peti neq; debetur, niſi conſtet, & probatum extet lucrum propter mutuum, & ratione moræ uere ceſſaſſe. ut latè Matth. de Afflic. in deciſ. 20. num. 2. & Mohed. deciſ. 208. Aut prætenditur ſeu petitur lucrum ceſſans ratione moræ, hoc etiam probato, quòd uerè propter retardatam ſolutionem lucrum creditori ceſſauerit, & tunc licitè ex mutuo uſuræ lucri ceſſantis petuntur atque debentur. ut in dictis deciſionibus. De quibus latius in ſequenti capite dicetur & hæc omnia probabuntur.

Capit. 33. In quo de graui agitur quæſtione. Solent mercatores cum pecunias mutuant, Principibus, Ducibus, ac alijs Magnatibus, ſub pactis ſequentibus cum eiſdem contrahere. Primo, ꝙ liceat mercatori pecuniam mutuatam ſeu tantundem pecuniarum ſumere à ſe ipſo ad cambiū, uel à quibuſcunq; alijs, & ꝙ poſſit eam cambire, & recābire, ſemel, & pluries, & quoties ei bene uiſum fuerit, hoc expreſſo pacto, ꝙ intereſſe ſeu actuariū nō poſſit

exce-

excedere ſummā quindecim pro centenario in anno. Quod eo ipſo puncto quo quātitas mutuata exoluta fuerit, cedat oneri Principis mutuatarij, donec & quouſq; mercator mutuans de pecunia mutuata vna cum intereſſe, dānis, & expenſis, integrè ſit ſatisfactus. Et ꝙ poſſit dicta cābia ad quęcunq; loca, & nundinas tranſmittere, & ea remittere ad quoſcunq; inſtitores ſeu factores. Secundo, ꝙ in recompenſationem cōmoditatis mutui reperti, atq; pro laboribus ducendi dictā pecuniā mutuatam ad cambium, mutuatarius in titulo donationis ex eius mera & libera uoluntate procedētis dare eidē mercatori tercentum ducatos, vel aliā ſtipulatā ſummam. Tertio, ꝙ ipſe mutuatarius ſuis proprijs expēſis, atq; laboribus, pro ipſo mercatore & ad eius utilitatē obtinere habeat à Regia Maieſtate facultatem & licentiā extrahendi à regnis Caſtellę tantam quantitatē quātam ipſe mercator eidē mutuauerat, ꝙ ni fecerit, teneat ipſe mutuatarius de ſuis facultatibus valorē dictę licentię ſoluere, Quarto, ꝙ Princeps ſeu quiuis alius mutuatarius prædictā quantitatē mutuatam una cum dictis intereſſe & expenſis infra unū annum reſtituere teneat in eodēmet loco in quo mutuū contrahitur. Quinto, ꝙ pro tuitione & ſecuritate prædictorū, atq; pro eiſdem complendis, dictus Princeps mutuatarius obligare, & hypothecare habeat dicto mercatori certas & deſignatas res ſummæ æſtimationis, & valoris, ut eſt recamera, qua res precioſiores cōtinetur, & cū expreſſa earum rerum manus immiſſione, & facultate, ꝙ ni prędicta oīa ſtipulata & in pactū deducta infra ſtatutū in tp̄s adimpleentur, liceat mercatori quę pignori ſibi tradita ſunt, in encantu, vel ſine encantu diſtrahere, & de proceſſis in prædictis omnibus

bus ſibimet ſatis fieri. Nunc ex prædictis eſt quæſtio, an contractus inter has perſonas hac forma celebratus hiiſceq; pactis indutus, ſit vſurarius cẽſendus vel nõ?

Iulianus mercator mutuator. Comes Sempronius mutuatarius.

1 *Notarius conficiens inſtrumẽtum uſurarium peccat mortaliter, infamis eſt, a teſtimonio repellitur, arte ſua priuatur, & ad reſtitutionem in ſubſidium tenetur.*

2 *Pactum appoſitum in contractu mutui facultatis ſumendi tãtundem quantitatis mutuatæ ad cambium eo ipſo quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum in dicto contractu tempus ex ſoluta eſſet vt intereſſe ſeu actuarium cedat oneri mutuatarij idq; ad rationem duodecim pro centenario, non inſeruit niſi expectato tempori ad ex augendum fœnus.*

3 *Facultas ſtipulata per mercatorem accipiendi ad cambium, a ſe ipſo quantitatem mutuatam ad onus mutuatarij iuncta obligationi quam mutuatarius in eodem contractu facit reſtituendi dictam quantitatem in loco vbi mutuum celebratur infra certum tempus demonſtrat, cambia hinc inde celebrata vſuraria eſſe.*

4 *Cambia celebrata cum aliquo principe, quarum literę mittuntur ad eorundem campſorum inſtitores vafra, & vſuraria appellantur: & ſic ſunt collocanda inter illa, quæ propriè ſicca appellantur, & ſunt cambia ficta.*

5 *Mercator qui mutuando paſciſcitur quòd pendente termino ad ſoluendum conſequatur aliquod intereſſe ſeu interuſurium medij temporis committit uſuram, & non valet talis conuentio.*

6 *Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt a principio in cambijs*

certum, & determinatum taxari.

7 *Vſura promiſſa ſub titulo donationis non valet, quia talis donatio non procedit ex mera liberalitate donantis.*

8 *Mutuator qui ratione mutui ultra ſortem mutuatam ſtipulator ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile vſuram committit.*

9 *Intereſſe damni emergentis vel lucri ceſſantis ex mutuo iuſtè recipi poteſt.*

10 *Intereſſe damni emergentis ad hoc ut recipi poſſit, quæ requirantur.*

11 *Intereſſe lucri ceſſantis non debetur, niſi reuera lucrum ceſſet.*

12 *Vſuræ de iure licitæ ſunt. Solum enim illarum exceſſus reprobatur. Et ideo ſi vltra modum ſtipulatæ ſunt debent reduci admodum: Et de quo iure hoc intelligendum ſit? Et quid de iure canonico? & etiam de iure ciuili a tempore Iuſtiniani, uide latè ibi.*

13 *Vtile per inutile uicitatur.*

14 *Concluſio Regij concilij.*

Contractum ſupra mentionatum multi mercatores diuites celebrare ſolent cum Regibus, Principibus, Ducibus ac alijs perſonis nobilibus ut cambiorum colore, ac fictione poſſint ex mutuo magnas pecuniæ quantitates ab eius ultra principalem ſortem, extorquere. Paſciſcuntur enim, quod poſſint quantitatem mutuatam a ſe ipſis & pro quibuſcunque nundinis ſumere ad onus mutuatarij, & tamen nulla cambia celebrantur, vel ſi celebrantur illa ficta, & ſimulata, ac in fraudem uſurarum exiſtunt, in quod flagitium tot tantiq; homines incidunt, quòd profectò dolendum eſt, & continua oratione

tione orandum, vt Deus ſecundùm multitudinem miſerationum ſuarum hanc hominum iniquitatem deleat.

1 Quid quod de notarijs qui hos pæſtiferos contractus recipiunt & atteſtantur, hi vltra quod peccant mortaliter, infames ſunt, à teſtimonio repelluntur, periuri ſunt, (quia notariatus authoritatem ſuſcipiendo iurãt à ſimilibus contractibus ſe abſtinere) arte ſua priuantur, & denique ad reſtitutionem in ſubſidium tenentur. ita Sylueſter. in ſumma in verbo. vſura, 7. q. 7. Nauar. in Manuali. in 7. præcep. cap. 17. nu. 276. & So. de Iuſ. & Iu. lib. 6. q. 1. artic. 4. Quæ non ſolum procedunt in Notario ſciente contractum eſſe vſurarium, ſed etiam in dubitante, qui antequam dubietatem exuerit teſtificatur, vel facit inſtrumentum vſurarium. arg. tex. in cap. 3. & cap. ſi quis autem, de pœniten. diſtinctio. 7. ita tenet Nauar. in dicto Manuali. 7. præcept. cap. 17. nu. 276. Qui hoc vltimum limitat, niſi per opinionem alicuius Doctoris ſolemnis fulſitam ratione dictam dubietatem exueret, quia tunc id bona conſcientia facere poſſet. Quod quidem ad teſtes inſtrumenti ſcientes inſtrumentum eſſe vſurarium & ad mediatores extendendum eſſe ait Anto. de vſur. in princ. nu. 26. Aduocati quoque talia inſtrumenta patrocinantes in idem incidunt flagitium, & tales digni ſunt morte æterna: quia conſentiunt vſuræ cooperando. vt in cap. notum ſit. 2. q. 1.

Verum, vt hæc quæ ſupra de contractu inualido & vſurario diximus clara ante oculos iaceant præmittendum primò cenſeo, hunc contractum, mutui contractum eſſe, vt ex inſtrumento, verbiſq; contrahentium colligitur. Pecuniæ namq; numeratæ dicti Iuliani mercatoris effectæ fuerunt dicti comitis Sempronij. Et cum in eo contractu omnia quæ mutui definitioni competũt

reperian-

reperiantur, fatendum neceſſario eſt, contractum illum mutuum eſſe: vt in l.2. in prin. & in §. appellata. ff. de reb. cred. Quod etiam arg. ducto à ſufficienti partiũ enumeratione confirmari poteſt, qui modus argumentandi validus eſt. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de actionibus & oblig. l. filius. §. filius. ff. de legat. 1. §. in bonæ fidei. inſti. de actionibus. l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſactionib. cum ſimilibus. Sed in hac conuentione nullum genus contractus aptari poteſt præter mutui; quia ibi neque venditio, commodatũ, depoſitum, locatio pignus, ſocietas vel quiuis alius contractus celebratus fuit. Sequitur ergo contractum hunc mutuum eſſe.

1 Cognita iam huius contractus natura, viſisq; pactis & conditionibus in eo initis, & præſuppoſitis, quis eſt qui non fateatur, dictum contractum vſurarium, peſtiferum, ac reprobum eſſe. Videmus enim primo ratione mutui contra omnia iura, ſcilicet naturale, diuinum, & humanum, triplex in hoc cõtractu intereſſe ſtipulatum fuiſſe. Secundò illud à principio certum, & taxatum explicarunt. Qua in re, iſti contrahentes violarunt & tranſgreſſi ſunt formidandam diſpoſitionem ſanctiſſimi Papæ Pij Quinti, datam Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Domini. 1571. Kalend. Feb. anno 6. ſui Pontificatus. Tertiò idem intereſſe Iulianus mercator ex mutui cauſa ante comitis moram, immo pro interuſurjo medij temporis, cum dicto contractu conſequi intendit, atque deſiderat. Nonne igitur in dicto con
2 tractu grandes committuntur vſuræ? Quare, vt probè omnia examinentur, agredior primum pactum facultatis ſummendæ tantundem quantitatis ad cambium eo ipſo puncto, quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum in dicto contractu tempus exoluta eſſet, vt intereſſe

in 7.præcepto.cap.17.num.224.Antoni.in trac.de uſur. c.2.num.20.ubi dicit,hanc eſſe communem opinionem quam Raymund. Goffred.& Hoſtien. in ſummis tenent maximè ſi libertatem ſoluendi quando libuerit adimit, & obligationem reſtituendi recens imponit. Verum ubi mutuaret triticum,uel aliud bladum ad renouandum antiquum,ideſt,ut nouum pro ueteri recipiat, ſi hoc faciat principaliter ne ſuum corrumpatur, & recipienti gratiā faceret,non eſt uſura ſecundum omnes.

13 Sexto extenditur dicta concluſio, quando quis mutuat alteri centum ducatos mox in ſuis neceſſitatibus expendendos ſub hoc pacto,quòd dicti centum ducati lucrentur ſicut conſimiles cētum ducati apud Titium mercatorem legalem lucrabuntur,uel perdent, quia iſte contractus uſuram ſapit. iuxta Antoni.in tract. de uſur. c. 2. §.16.nume.31.quod probatur per rationes per eum ibidem latè adductas vbi uideas.

14 Septimo extenditur,quando quis mutuat alteri pecuniam & ſimul uendit aliquid mobile,uel immobile plus petens ab eo iuſto pretio ratione mutui,quia ille contractus vſurarius eſt, ut in c. ſi fœneraueris.14. q.3. Et uidi multos circa hunc contractum errare, mutuantes pecunias, & ſimul ſuas mercantias plus iuſto pretio in certo termino ſoluendo uendentes.Quod ſæpiſſimè eſſet confionādum ut gens ab hoc tam graui ſcelere abſtineretur.

15 Octauo procedit dicta concluſio,quando aliquis mutuauit certam pecuniæ quantitatem alicui nauiganti ultra mare, uel eunti ad nundinas, recepturus aliquid ultra ſortem pro eo quod ſuſcepit in ſe periculum pecuniæ quia ille talis uſurarius eſt cenſendus.tex.eſt in c. nauigāti.ex.de uſu. pro cuius tex. intellectu oportet ſic nos diſtinguere. Aut illud quod eſt ultra ſortem recipitur ra-

tione

tione mutui tantum,& tunc eſt uſura,non obſtāte,quòd periculum in ſe ſuſcipiat.& ita procedit tex.in d.c. nauiganti. Nam cum illud quod eſt ultra ſortem & ſic lucrū moueat principaliter mutuatorem ad mutuum dādum, non autem caritas uel amicitia, & dictum lucrum reci- 1
piatur effectualiter pro mutuo,non autem pro periculo, uel opera mutuantis, indubitanter eſt uſura. Aut recipitur illud ultra ſortem præciſè ratione periculi, & tunc non eſt uſura,ſed licitum,quia licet non mutuaret & periculum nauigantis uellet in ſe recipere, licite poſſet recipere precium periculi,nec propter hoc quòd ſeruiat in mutuando efficitur deterioris conditionis. Aut aliquid ultra ſortem recipit talis mutuans partim ratione periculi,& partim ratione mutui,& tunc,quantū ad id quod plus percipit ratione mutui, uſura eſt. vide latè hanc materiam apud Antoni. in tracta. de uſur. cap. 2.§. 21. nume.58. & apud Guliel.Bont.etiam in tracta. de uſur. nume.39.

6 Nono idem cenſendum eſt,quando aliquis mutuando recipit aliquid in pignus mobile,uel immobile, & intendit recipere utilitatem aliquam ex uſu illius pignoris ratione mutui.Puta recipit domum in pignus, vel agrū, vel equum,uel ueſtem, & fructum horū percipit, quia tunc vſura eſt, & tenet reſtituere precium uſus illius pignoris ipſi pignoranti ſeu in partem ſortis computare. ut in c.1.ex.de vſu.Quòd tamen non eſt uerum,quando 31
laicus qui iniuſtè tenet aliquam poſſeſſionem eccleſiæ illam impignorat rectori illius eccleſiæ,nā ille rector licitè & abſq; uicio uſuræ poterit recipere fructus eiuſdem poſſeſſionis ultra ſortem.vt in dicto cap.1.in fi.ex. de vſur.quia tunc nō recipit rector illud ut uſuram,ſed ideo quod ſibi debetur. Quam quidem deciſionem Hoſtien.

& Ioan. Andr. extendunt etiam in poſſeſſionem laici quæ ſi ab iniuſtè illam retinente impignoratur domino illius, poterit ille dominus licitè facere fructus ſuos. Idē tenet Antoni. in dicto tracta. cap. 2. §. 25. nu. 42.

17 Decimo dicta concluſio extenditur, quando quis pecuniam mutuat ſub certo pignore uſq; ad certum tēpus ſub hoc pacto, quòd ſi non ſoluit in termino ſtatuto cadat debitum in commiſſum, & pignoratio cadat in uenditionem, cùm res pignorata plus ualeat. Nam ſi mutuans infra dictū tēpus receperit fructus illius rei pignoratæ non computando illos in ſortem, ſed pro ipſo mutuo, uſuram committit. ut in cap. 1. ex. de uſur. & ſic non ſolum tenetur reſtituere ſeu in ſortē computare dictos fructus, uerum etiam elapſo termino tenetur dictā rem pignori datam reſtituere, cum illam retinere non poſſit, ideo, quia contractus non tenuit cum fuerit uſurarius. Vbi uero dictos fructus rei pignoratę infra dictū tempus non recipiſſet cum ſuperfluitas ualoris cedat in debitoris pœnam, ſuppoſita utriuſq; bona fide, quando contractus eſt celebratus, licitum eſt. Quod intellige niſi fieret in fraudem uſurarum. Puta quia credebat mutuans illū nō poſſe in termino reſtituere. Et hoc modo illud plus ualoris rei pignoratæ ſibi lucrari, nā tunc fraus uſurę eſt. Secus ſi hoc fecit ad coercendam moram debitoris. uide Anto. in tract. de uſur. cap. 2. §. 26. nu. 42.

18 Vndecimo concluſio extenditur in illos qui dant pecunias mercatoribus uel artificibus, ut cum eis negotiētur cum pacto quod in omnem euentum & periculum capitale ſit eis ſaluum & integraliter reſtituendū ad eorum uoluntatem, & inde aliquid lucri ſperant habere, quia alias non deponerēt dictas pecunias pænes dictos mercatores ſed in arca ſeruarent, nā tūc licet illius lucri

ſperati

ſperati nulla pactio vel cõuẽtio ſiue petitio interueniãt, ſed ſimpliciter dimittatur diſcretioni mercatoris vſura committitur vt eſt tex. in c. vſura. 14.q.3. Et adeò hæc deciſio vera eſt, quòd non excuſat eos ponere ſe periculo, ideò quòd mercatores penes quos deponũt aliquando deficiunt & ſic capitale rehabere non poſſunt. Nam illud lucrum non ſperant ratione periculi, immo ſi dubitarẽt de periculo nõ deponerẽt, ſed dictũ lucrũ ſperant ratione mutui, ex quo licet periculum interueniat non licet quicquam ultra ſortem recipere. vt expreſſe in cap. nauiganti. ex. de vſur.

Sunt & alij plures caſus quos quiſque apud varios authores in quibus in mutuo vſura committitur colligere poteſt.

19 A prædictis vero excipit primo, q̃n mutuatarius quid honeſtatis gratia redonat mutuanti, quia cum primo mutuans ex beneuolentia, & non ꝓpter temporale cõmodum mutuaſſet, ſi poſt modum is qui mutuum recepit gratis & liberaliter ei aliquid dat, poteſt dictus mutuans illud licite recipere, quia ibi nulla eſt vſura, neq; eſt peccatum dicta receptio. ita Domi. de So. de iuſti. & iure. lib. 6. q. 1. ar. 1. & Anto. de vſur. c. 2. nu. 3. & 15. & ꝓbat. in c. de eulogijs. 18. diſt. & c. ſicut. 1. q. 2. Quæ tñ intelligẽda ſunt, niſi mutuatarius quaſi coacte illud vltra mutuum daret, quamuis appareret quòd voluntariè faceret. Vt puta dubitans quod niſi ita faceret, auarus & ingratus iudicaret, nam eo caſu, ſi illud mutuator intelligeret uel quocunq; modo ꝓbabiliter crederet illum nõ uolũtarie dare, recipiẽdo ꝗ vltra ſortẽ dat committit vſurã, & ad reſtitutionẽ tenetur. in c. vſura, 14. q. 3. vide latè Anto. in loco ſupra ꝓximè citato. vbi diſputat, quid quando mutuans illud à principio recepiſſet pure cre-

dens mutuatarium liberaliter dare, & poſtea ſciret non liberaliter dediſſe, an locus ſit reſtitutioni? & ibidem habetur, quando præſumendum ſit mutuatarium gratis & liberaliter dare, & mutuante recta conſcientia recipere.

20 Secundo in mutuo non committitur uſura, quādo id quod recipitur aliàs debitum erat etiam ſi ex conuentione mutui id recipiatur nempe, dum debitori mutuatur, ut debitum ſoluat, nā illud non eſt precium rei mutuatę, ſed recuperatio rei debitę. ita Fum. in ſum. in uerb. uſura. nu. 2. & Sot. lib. 6. q. 1. art. 1. & Tho. de Mer. in ſum. de tratos y contractos. c. 10. in opuſculo. de arrēdamientos preſtamos y vſuras. fol. mihi. 100.

21 Tertio in mutuo non committitur vſura, quando mutuat ad captandum amorem uel beneuolentiam licet poſtea ex illo amore ſeu beneuolentia mutuans conſequatur à mutuatario beneficium aliquod. Quod tamen uerum intelligas, quando ex beneuolentia, & amore ex mutuo concepto poſtea beneficium conſequitur; ratio eſt, quia beneuolentia ſub æſtimatione pecuniæ non cadit. ita ſanct. Thom. 2. 2. q. 78. in reſponſione tertij argumenti. Secus uero eſſet, ſi ſpes ulterius procederet, quia quando aliquis ex pecunia mutuata expectat, uel exigit, quaſi per obligationem pacti taciti, uel expreſſi, recompenſationem muneris ab obſequio, uel a lingua, perinde eſt, ac ſi expectaret uel exigeret munus à manu, quia utrunque pecunia æſtimari poteſt. ut ibidem S. Tho. & in hanc omnes inclinant ſententiam.

22 Quarto qui recipit ex mutuo intereſſe ratione dāni emergentis, uel lucri ceſſantis, uſuram non cōmittit. Hęc tñ ita perpendenda ſunt, quotieſcunq; tam in damno emergente quam in lucro ceſſante conditiones neceſſarię interuenitunt ut puta, quia damnum emergens à princi-

pio

pio ſtipulatum fuit, & mutuatarius de dicto damno futuro præuentus, & poſtea dictũ damnum probatũ, quia iuxta omnium traditionem hęc oĩa requiruntur ad petẽdum ex mutuo intereſſe damni emergentis abſq; uſurarum labe. In lucro uero ceſſante eſt diſtinguendum. Aut petitur lucrum ceſſans ideo quia fuit à principio ſtipulatum, quod fieri poteſt adhibitis quibuſdam conditionibus circa quas inter ſcribentes non modica eſt diſceptatio, ut quidam exiſtimant ad ſtipulandum dictum intereſſe à principio ſeptem requiri conditiones, prout tenet Conrrad. de contractib. q. 30. cum multis ſequacib. Quidã uero quatuor. ut Pedraça in ſumma in 7. pręcepto. Alij uero tres. Alij duas. Ego uero has ſolas ſufficere cõditiones ſemper arbitratus ſum, quòd mutuator ſit mercator ſolitus lucrari, & quòd eandem pecuniam quã mutuat iam expoſitam, & deſtinatam habuiſſet certæ & ticulari negociationi a qua alterius rogatu & amore proximi illam euellit, nam tunc mutuando poteſt mercator à principio lucrum ceſſans in pactum deducere, non quidem taxatum, & determinatum, ſed uerisſimile. tenet idẽ Domi. de Sot. de iuſt. & iu. lib. 6. q. 1. arti. 3. in fi. & q. 10. artic. 2. in fi. Et in hoc caſu in quo principio lucrum ceſſans ſtipulatur dictis interuenientibus conditionibus, illud dicite debetur, & peti poteſt, de quibus latius in cap. ſequenti dicemus. Aut petitur ſeu prætenditur ex mutuo ideò quia mora commiſſa eſt, & tunc iterum diſtinguendum eſt. Aut prætenditur dictum lucrum ceſſans deberi ex ſola mora, aut quia articulatum & probatum extat dictum lucrum ceſſans uerè ceſſaſſe ratione moræ commiſſę & retardatæ ſolutionis, ſi prætenditur ex ſola mora ſic ſimpliciter conſiderata, lucro ceſſante nõ probato, in hoc caſu, dictũ lucrũ ceſſans neq; debet neq; peti po-

teſt. Ratio triplex eſt, quia ſi ex ſola mora deberetur, intereſſe non probato, ſequeretur, quod tempus eſſet modus inducendæ obligationis, at hoc eſt falſum. l. obligationum fere. §. placet. ff. de actionib. & obligationib. cum concordan. Secunda ratio eſt, quia ſi ex ſola mora lucrum ceſſans deberetur, intereſſe ratione temporis tantum reciperetur: quod quidem uſura eſt, quia omnibus tam diuitibus, quàm pauperibus, tempus debet eſſe commune. ita Dida. Stel. in Lucam. cap. 6. ibi mutuum dantes & nihil inde ſperantes. Facit quod dicit Dauid Pſal. 54. Viri impij nõ dimidiabunt dies ſuos. &c. & Eccleſiaſt. 10 tempore redditionis poſtulabit tẽpus. Tertia & finalis ratio eſt, quia lucrum ceſſans non poteſt peti neq; debetur, niſi conſtet, & probatum extet lucrum propter mutuum, & ratione moræ uere ceſſaſſe. ut latè Matth. de Afflic. in deciſ. 20. num. 2. & Mohed. deciſ. 208. Aut prætenditur ſeu petitur lucrum ceſſans ratione moræ, hoc etiam probato, quòd uerè propter retardatam ſolutionem lucrum creditori ceſſauerit, & tunc licitè ex mutuo uſuræ lucri ceſſantis petuntur atque debentur, ut in dictis deciſionibus. De quibus latius in ſequenti capite dicetur. & hæc omnia probabuntur.

Capit. 33. In quo de graui agitur quæſtione.

Solent mercatores cum pecunias mutuant, Principibus, Ducibus, ac alijs Magnatibus, ſub pactis ſequentibus cum eiſdem contrahere. Primo, ꝙ liceat mercatori pecuniam mutuatam ſeu tantundem pecuniarum ſumere à ſe ipſo ad cambiũ, uel à quibuſcunq; alijs, & ꝙ poſſit eam cambire, & recãbire, ſemel, & pluries, & quoties ei bene uiſum fuerit, hoc expreſſo pacto, ꝙ intereſſe ſeu actuariũ nõ poſſit

exce-

excedere ſummã quindecim pro centenario in anno. Quod eo ipſo puncto quo quãtitas mutuata exoluta fuerit, cedat oneri Principis mutuatarij, donec & quouſq; mercator mutuans de pecunia mutuata vna cum intereſſe, dãnis, & expenſis, integrè ſit ſatisfactus. Et ꝙ poſſit dicta cãbia ad quęcunq; loca, & nundinas tranſmittere, & ea remittere ad quoſcunq; inſtitores ſeu factores. Secundo, ꝙ in recompenſationem cõmoditatis mutui reperti, atq; pro laboribus ducendi dictã pecuniã mutuatam ad cambium, mutuatarius in titulo donationis ex eius mera & libera uoluntate procedẽtis dare eidẽ mercatori tercentum ducatos, vel aliã ſtipulatã ſummam. Tertio, ꝙ ipſe mutuatarius ſuis proprijs expẽſis, atq; laboribus, pro ipſo mercatore & ad eius utilitatẽ obtinere habeat à Regia Maieſtate facultatem & licentiã extrahendi à regnis Caſtellę tantam quantitatẽ quãtam ipſe mercator eidẽ mutuauerat, ꝙ ni fecerit, teneat ipſe mutuatarius de ſuis facultatibus valorẽ dictę licentię ſoluere, Quartò, ꝙ Princeps ſeu quiuis alius mutuatarius prædictã quantitatẽ mutuatam una cũ dictis intereſſe & expenſis infra unũ annum reſtituere teneat in eodẽmet loco in quo mutuũ contrahitur. Quinto, ꝙ pro tuitione & ſecuritate prædictorũ, atq; pro eiſdem complendis, dictus Princeps mutuatarius obligare, & hypothecare habeat dicto mercatori certas & deſignatas res ſummæ æſtimationis, & valoris, ut eſt recamera, qua res precioſiores cõtinetur, & cũ expreſſa earum rerum manus immiſſione, & facultate, ꝙ ni prędicta oĩa ſtipulata & in pactũ deducta infra ſtatutũ tẽpus adimplerentur, liceat mercatori quę pignori ſibi tradita ſunt, in encantu, vel ſine encantu diſtrahere, & de precalijs in prædictis omni-

bus ſibimet ſatis fieri. Nunc ex prædictis eſt quæſtio, an contractus inter has perſonas hac forma celebratus hijſceq; pactis indutus, ſit vſurarius cēſendus vel nō?

Iulianus mercator mutuator. Comes Sempronius mutuatarius.

1 *Notarius conficiens inſtrumētum uſurarium peccat mortaliter, infamis eſt, a teſtimonio repellitur, arte ſua priuatur, & ad reſtitutionem in ſubſidium tenetur.*

2 *Pactum appoſitum in contractu mutui facultatis ſumendi tātundem quantitatis mutuatæ ad cambium eo ipſo quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum in dicto contractu tempus ex ſoluta eſſet vt intereſſe ſeu actuarium cedat oneri mutuatarij idq; ad rationem duodecim pro centenario, non inſeruit niſi expectato tempori ad ex augendum fænus.*

3 *Facultas ſtipulata per mercatorem accipiendi ad cambium, a ſe ipſo quantitatem mutuatam ad onus mutuatarij iuncta obligationi quam mutuatarius in eodem contractu facit reſtituendi dictam quantitatem in loco vbi mutuum celebratur infra certum tempus demonſtrat, cambia hinc inde celebrata vſuraria eſſe.*

4 *Cambia celebrata cum aliquo principe, quarum literę mittuntur ad eorundem campſorum inſtitores vafra, & vſuraria appellantur: & ſic ſunt collocanda inter illa, quæ propriè ſicca appellantur, & ſunt cambia ficta.*

5 *Mercator qui mutuando paſciſcitur quòd pendente termino ad ſoluendum conſequatur aliquod intereſſe ſeu interuſurium medij temporis committit uſuram, & non valet talis conuentio.*

6 *Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt a principio in cambijs*

certum

certum, & determinatum taxari.

7 *Vſura promiſſa ſub titulo donationis non valet, quia talis donatio non procedit ex mera liberalitate donantis.*

8 *Mutuator qui ratione mutui ultra ſortem mutuatam ſtipulator ſibi aliquod factum quod ſit pecunia æſtimabile vſuram committit.*

9 *Intereſſe damni emergentis vel lucri ceſſantis ex mutuo iuſtè recipi poteſt.*

10 *Intereſſe damni emergentis ad hoc ut recipi poſſit, quæ requirantur.*

11 *Intereſſe lucri ceſſantis non debetur, niſi reuera lucrum ceſſet.*

12 *Vſuræ de iure licitæ ſunt. Solum enim illarum exceſſus reprobatur. Et ideo ſi ultra modum ſtipulatæ ſunt debent reduci admodum: Et de quo iure hoc intelligendum ſit? Et quid de iure canonico? & etiam de iure ciuili a tempore Iuſtiniani, uide latè ibi.*

13 *Vtile per inutile uicitatur.*

14 *Concluſio Regij concilij.*

Contractum ſupra mentionatum multi mercatores diuites celebrare ſolent cum Regibus, Principibus, Ducibus ac alijs perſonis nobilibus ut cambiorum colore, ac fictione poſſint ex mutuo magnas pecuniæ quantitates ab eius ultra principalem ſortem extorquere. Paſciſcuntur enim, quod poſſint quantitatem mutuatam a ſe ipſis & pro quibuſcunque nundinis ſumere ad onus mutuatarij, & tamen nulla cambia celebrantur, vel ſi celebrantur illa ficta, & ſimulata, ac in fraudem uſurarum exiſtunt, in quod flagitium tot tantiq; homines incidunt, quòd profectò dolendum eſt, & continua oratione

tione

tione orandum, vt Deus ſecundùm multitudinem miſerationum ſuarum hanc hominum iniquitatem deleat.
1 Quid quod de notarijs qui hos pæſtiferos contractus recipiunt & atteſtantur, hi vltra quod peccant mortaliter, infames ſunt, à teſtimonio repelluntur, periuri ſunt, (quia notariatus authoritatem ſuſcipiendo iurāt à ſimilibus contractibus ſe abſtinere) arte ſua priuantur, & denique ad reſtitutionem in ſubſidium tenentur. ita Sylueſter. in ſumma in verbo. vſura, 7. q. 7. Nauar. in Manuali. in 7. præcep. cap. 17. nu. 276. & So. de Iuſ. & Iu. lib. 6. q. 1. artic. 4. Quæ non ſolum procedunt in Notario ſciente contractum eſſe vſurarium, ſed etiam in dubitante, qui antequàm dubietatem exuerit teſtificatur, vel facit inſtrumentum vſurarium. arg. tex. in cap. 3. & cap. ſi quis autem, de pœniten. diſtinctio. 7. ita tenet Nauar. in dicto Manuali. 7. præcept. cap. 17. nu. 276. Qui hoc vltimum limitat, niſi per opinionem alicuius Doctoris ſolemnis fulſitam ratione dictam dubietatem exueret, quia tunc id bona conſcientia facere poſſet. Quod quidem ad teſtes inſtrumenti ſcientes inſtrumentum eſſe vſurarium & ad mediatores extendendum eſſe ait Antō. de vſur. in princ. nu. 26. Aduocati quoque talia inſtrumenta patrocinantes in idem incidunt flagitium, & tales digni ſunt morte æterna, quia conſentiunt vſuræ cooperando, vt in cap. notum ſit, 2. q. 1.

Verum, vt hæc quæ ſupra de contractu inualido & vſurario diximus clara ante oculos iaceant præmittendum primò cenſeo, hunc contractum, mutui contractum eſſe, vt ex inſtrumento, verbiſq; contrahentium colligitur. Pecuniæ namq; numeratæ dicti Iuliani mercatoris effectæ fuerunt dicti comitis Sempronij. Et cum in eo contractu omnia quæ mutui definitioni competūt

reperian-

reperiantur, fatendum neceſſario eſt, contractum illum mutuum eſſe, vt in l.2.in prin.& in §.appellata.ff.de reb. cred. Quod etiam arg. ducto à ſufficienti partiũ enumeratione confirmari poteſt, qui modus argumentandi validus eſt, l. obligationum ferè. §. placet, ff. de actionibus & oblig. l. filius. §. filius. ff. de legat. 1. §. in bonæ fidei. inſti. de actionibus. l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſactionib. cum ſimilibus. Sed in hac conuentione nullum genus contractus aptari poteſt præter mutui; quia ibi neque venditio, commodatũ, depoſitum, locatio pignus, ſocietas vel quiuis alius contractus celebratus fuit. Sequitur ergo contractum hunc mutuum eſſe.

1 Cognita iam huius contractus natura, viſisq; pactis & conditionibus in eo initis, & præſuppoſitis, quis eſt qui non fateatur, dictum contractum vſurarium, peſtiferum, ac reprobum eſſe. Videmus enim primo ratione mutui contra omnia iura, ſcilicet naturale, diuinum, & humanum, triplex in hoc cõtractu intereſſe ſtipulatum fuiſſe. Secundò illud à principio certum, & taxatum explicarunt. Qua in re, iſti contrahentes violarunt & tranſgreſſi ſunt formidandam diſpoſitionem ſanctiſſimi Papæ Pij Quinti, datam Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Domini. 1571. Kalend. Feb. anno 6. ſui Pontificatus. Tertiò idem intereſſe Iulianus mercator ex mutui cauſa ante comitis moram, immo pro interuſurio medij temporis, cum dicto contractu conſequi intendit, atque deſiderat. Nonne igitur in dicto con-
2 tractu grandes committuntur vſuræ? Quare, vt probè omnia examinentur, agredior primum pactum facultatis ſummendæ tantundem quantitatis ad cambium eo ipſo puncto, quo dicta quantitas mutuanda iuxta ſtatutum in dicto contractu tempus exoluta eſſet, vt intereſſe

ſeu

ſeu actuariũ dicti cambij cedat oneri dicti comitis Sempronij., idque ad rationem quindecim pro centenario. Hoc enim pactum non inſeruit niſi expectato tempori ad exaugendum fœnus, cum in uim huius pacti nun-
3 quam cambia celebrentur. Nam ex facultate illa accipiendi ad cambium à ſeipſo, iuncta obligatione ad quá dictus Comes tenebatur ſoluendi quantitatem mutuo datam in præſenti ciuitate & non alibi, nihil aliud reſultat, quàm licentia faciendi cambia ſicca, & uſuraria, ex eo quòd dictus comes non tenetur nec cogitur quantitates cambiendas ſoluere innundinis, neque in terminis in literis cambiorum comprehenſis, ſed in loco & termi nis expreſſis in dicto contractu, & cum intereſſe iam à principio taxato, & non comprehenſo in aliquibus cam
4 bij literis. Vel ſi celebrantur mittendo fictas literas ad eorundem campſorum inſtitores nunquam dictorum cambiorum fit realis tranſmiſſio, ut patet ex iam dictis, & ſic talia cambia uafra, & uſuraria ſunt, ac collocanda inter illa, quę propriè ſicca appellantur, ut not. Io. Bapt. de Lu. in cap. nauiganti. nume. 65. de uſur. Oportet enim ad realitatem huiuſmodi contractus, ut qui accipit Barcinonæ pecuniam à campſore cambiendam Metinæ, uel alibi, in prædictis locis tantundem habeat pecuniarum quas cum pecunijs Barcinonæ receptis cambire & permutare poſſit, alioquin claudicat cambium. Quinimò nec cambij nomine nuncupandum eſt, ſed fictum cambium, imaginarium, & palliatum, ad parturiendas uſuras, & exigendas pecunias indigentis debitoris excogitatum. Et quòd nunquam fiat realis tranſmiſſio patet, quia Principes ad quorum onus in uim talis pacti ficta cambia celebrantur, cum nõ ſint mercatores, neq; ſoliti negociari, ſed multo diuerſis exercitijs, & quæ Principẽ

decent.

decent dediti, nõ habent neq; ſolent in nundinis habere inſtitores,ſeu factores,qui literis cambij receptis pro eis ſolutionem facerent. Vnde,cum tales Principes neq; inſtitores,neq; pecunias in nundinis realiter uel credito habeant, clarum eſt, ꝙ dictæ literæ cambiorum ſi mittuntur, ita mittuntur, ut tranſacto tempore, unde proceſſerant inanes referantur. Quę omnia per ſupra dictam Papę Pij V. extrauagantẽ uſuraria declarantur. Immo prædicta ſunt figmenta, & palliamenta, quibus campſores Principum & nobilium bona deglutiunt. Atq; per hoc Gaieta.in ſuo opuſculo de cambiis reſoluit,cambia,q̃ hoc modo uidemus frequentari cũ principe aliquo, aut quouis homine,iniuſta illicitave eſſe. Quod apertius concludit Syluester in ſumma. Verbo uſura.4.§.9.Nauar.in c.nauiganti.nu.25.ext.de uſur.Vnde ſequitur,ꝙ dictum pactum non niſi inſeruiat expectato tempori ad exaugendum fęnus, ut dictum eſt, cum ſolum ſoleat in dicto contractu & ſimilibus apponi,ut mercatores ex mutuo, hoc uelamine poſito, interuſurium medii temporis con
5 ſequantur. Nam quando mercator etiã ſolitus negociari mutuat pecuniam,& paſciſcitur cum debitore,qđ pendente termino ad ſoluendum conſequatur aliquod intereſſe ſeu interuſurium medii temporis ſicut in hoc cõtractu uidere eſt,nõ ualet talis conuentio,etiam ꝙ quantitas dicti intereſſe nõ taxaretur,quia eſt uſura, quę propriè committitur in mutuo uero uel ficto.ut habetur in l.2.§.creditum.ubi Dec.in 3.notab.ff.de reb.cred. ſi cer. petat. Hanc ſententiam tradit Aymo. Crauet. in conſil. 189.in prima parte. nu.7. ubi etiam addit, quòd ſi talis conuentio in mutuo permitteretur, de facili mercatores applicarent animum ad ita mutuãdum,quia lucrum eſſet tutius & frequẽtius, & pecunia pecuniam acquire-

ret,

ret, vt ita in mutuo concludit Aretīcōnſil.151.incipien. viſo themate.col.2.verſic. Præterea vt dixi. & col.fina. verſic.ad ſecundum dubium. & in conſil. 156.incipien. viſis diligenter. in fi. vbi atteſtatur hanc opinionem eſſe magis communem. & in mutuo idem tenet Decius in conſil.167.in fi.Alexan.conſi.20.col.2. & in conſil.65. Nam cum huiuſmodi contractū mutui nōn adſit aliqua uis formalis, aut virtualis,vel aliquo modo violenta,neque poſſit dici aute terminum ſolutionis debitorem eſſe in mora,non videtur eſſe iuſtum paſciſci aut ſtipulari intereſſe ſeu interuſurium medij temporis, quia tunc manifeſta eſſet mercatoris intentio, videlicet ſe ex mutuo, contra iuris prohibitionem velle aliquid vltra ſortē mutuatam capere, quod eſt contra caritatem, eandem ſententiam & rationem confirmat Domi.de Soto. de iuſti. & iure.lib.6. q.1.artic.3. & Thomas de Merca.fol.158. pag.1.in prima eius impreſſione. Plus etiam dicit Crau. in ſupra citato conſil.189.nume.7.verſicu. Amplius dico, quòd ſi quis mutuauit communitati ſeu uniuerſitati coactè,non poſſet paſciſci de aliquo lucro ceſſante ante moram,ſed ſolum de damno uitando. ita Anchara.in conſil.376. incipien. Secundò dubitatur. uerſicul. Facit etiam optimè. & Anto.de Butri.in conſil.17. Ex quibus concluditur, dictum pactum in fraudem uſurarum ibi poſitum eſſe. Maximè, quia cambia de quibus in dicto contractu paſciſcitur manifeſtam habent mutui rationem,cuius ideo pretium apertam habet uſuræ iniquitatem. Qua propter Domi.de So.de iuſti.& iu.lib.6.q.10. artic. 1. ait eſſe demirandum Doctores aliàs non infimi nominis huiuſmodi cambia non reprobare, propter rationes quas inter arguendum illic attullit, videlicet, propter labores, & ſumptus, & lucrum ceſſans. Enim

uero ait, ut labores & ſumptus in aliquam functionem impenſi mercede digni exiſtimentur perſpiciendũ prius eſt, an functio ipſa, & negotium, genere ſuo & obiectio iuſtitiæ munus ſit. Nam alias, neque labores, neq; ſumptus, ulla digni ſunt retributione, immo ſupplicio. Alioquin uniuerſos haberemus excuſatos. Ecquis enim illorum eſt, qui in ſua exercenda arte labores non collocet, & ſumptus? Quin uero latrones ipſi publici nonne improbas latrocinij exercendis operas nauant? Igitur campſores, cum mutuum in diſpenſabili iure naturæ & diuino reprobetur, ſi ratione temporis ex mutuo aliquid percipiunt, nullos labores, aut ſumptus, ſibi prætexere poſſunt, quorum de cauſa mercedem recipiant.

6 Secundò reprobatur dictus contractus ex eo, quòd eo aliam uidemus manifeſtam contineri uſuram, cum per Iulianum mercatorem pro intereſſe cambiorum à ſeipſo ad onus dicti comitis ſumendorum fuit certa & determinata quantitas à principio taxata, uidelicet ad rationem. 15. pro centenario, quod quidem iure fieri prohibetur, ut atteſtantur Bald. & alij in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. de reb. cred. Idem Bald. in l. 1. C. de ſumma Trinit. & fide Cathol. Alex. in conſil. 61. uol. 2. & in conſi. 80. uol. 3. Socin. eleganter in conſil. 179. nu. 2. Dec. conſil. 39. Aymon. Craue. conſil. 189. parte prima. & conſi. 87. ubi loquitur de mercatore qui ueriſſimiliter tantũdem fuiſſet lucratus. Decius in cap. cum uenerabilis. extra de exceptionib. Hierony. Cagnol. in l. unica. nu. 49. C. de ſenten. quæ pro eo, quòd intereſt profetũ. Ambro. de Vig. in tracta. de uſur. nume. 47. quibus locis cummulantur plures remiſſiones. Vide quoque Felyn. in cap. cum uenerabilis. nu. 9. de exceptionibus. Et ratio eſſe poteſt, quia in principio contractus adhuc non eſt mora. prout multa

ad

ad hunc finem congerit Petr. Rebuf. in repetitio. l. unicę. in gloſ. vltima. nume. 35. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt proferun. Atque ideo Pala. Rub. in repetitio. cap. per veſtras. in 6. notab. nume. 10. hanc protulit ſententiam, quòd licet intereſſe lucri ceſſantis peti poſſit de iure canonico, non tamen poteſt à principio taxari, nec per contractum inter viuos, nec in teſtamento in quo teſtator propter tarditatem ſolutionis quantitatis adijceret vſuram per dinumerationem menſium, vel annorum. Sed quorſum iſte labor in referendis iuris interpretum opinionibus. cum pro lege id ſancitum ſit & diſtrictiſſime prohibitum à ſanctiſſimo Papa Pio Quinto in ſupradicta extrauaganti: quæ incipit. In eam pro noſtro paſtorali officio. ibi. in verſi. Porro. Vbi inquit, Porro ad tollendas quantum cum Deo poſſumus occaſiones peccandi, fraudesque fæneratorum, ſtatuimus, ne deinceps quiſquam audeat ſiue à principio, ſiue alias, certum & determinatum intereſſe etiam in caſu non ſolutionis paciſci. Quæ conſtitutio cum loquatur in cambijs, declarat intereſſe in dicto contractu incontinenti taxatum illicitum ac in fraudem vſurarum eſſe.

Tertiò dictus contractus aliam manifeſtam continet vſuram ratione intereſſe pactati pro commoditate mutui inuenti, & laborum ducendi quantitatem mutuatam ad cambium, quod ſubſequentibus verbis ſtipulari ſolet. *Item es pactado, y concertado, que en recompenſa de la buena obra que el dicho Conde recibe del dicho Iulian por las coſas en la preſente capitulation contenidas, que el dicho Conde le pagua ſegun que de preſente le haze merced de ſu buen grado y mera voluntad y otramente, es à ſaber; de vna parte de treſientos ducados, &c.* Ponderando igitur illa verba. *Por la buena obra de las*

coſas

coſas cõtenidas enla preſente capitulacion, clare dignoſcimus ratione. mutui uiginti millia librarum) quod eſt illud quod principaliter in capitulatione continetur, intereſſe trecentorum ducatorum fuiſſe ſtipulatũ cõtra legem diuinam dicentem, mutuum dantes & nihil inde ſperantes. ut Luc. cap. 6. ibi. *Et mutuũ date, & nihil inde ſperantes*. Neque poteſt admitti illa defenſio, quòd dictus comes gratis, & titulo donationis, ſiue ut uulgo dicitur de merce promiſſerit dictos tercentum ducatos, quia ipſemet Iulianus mercator dictum intereſſe in pactũ ſub nomine donationis, & titulo de merce deduxit. Et ſic uerba illa gratiæ & donationis color eſt quęſitus, & ſunt poſita dicta verba in fraudem canonũ. Non enim dicta donatio procedit ex mera liberalitate donantis, ſed fit præcedente ſtipulatione mercatoris qui dictos tercẽtum ducatos ſibi ſtipulatus fuit propter pecuniam a ſe dicto comiti mutuatam. Vt patet in eiſdẽ verbis. *Por las coſas enla preſente capitulation contenidas, &c.* Probatur etiam ex eodem contractu, quia pro dictis tercentum ducatis fecit dictum comitem obligare ſub tutiſſimis obligationibus, & hypothecis in dicto cõtractu contentis. Seruiũt ergo dicta verba vt eorum colore, & palliatione augeatur fœnus dictorum quindecim pro centenario, quòd intereſſe re uera ex cauſa mutui ſtipulatum eſt. Et ideo licet hæc vſura promiſſa ſit ſub titulo donationis, non valet, quia vt inquit Bal. in c. clerici. num. 15. de vita & honeſ. cler. vſura promiſſa ſub titulo donationis non ualet, quia eſt color quæſitus vel in fraudem canonum. Et ubi eſt color quæſitus, ibi eſt fraus. ſecundũ Cyn. in Auth. ad hæc. de vſur. Pro quo facit, quod idem Bal. notat in l. ab Anaſtaſio in vltima colum. C. manda, vbi ex illo tex. colligit argumentum,

V quod

quòd remiſſio vſurarum facta fæneratori ex cauſa donationis præſumitur colorata, & quòd fuerit facta vt remittens habeat gratiorem extorſionem, & nõ mero animo liberali, vt in hoc propoſito vult expreſſe Paul. de Caſt. in l. rogaſti. §. ſi tibi, in fi. ff. ſi cert. pet. & in l. penult. in fi. ff. de condictio. ob tur. cau. Idem tenet Alex. in conſil. 80. nume. 13. vol. 3.

Quartò illa quoq; conuentio de tradenda licentia exportandæ prædictę quantitatis à Regno Caſtellæ ad pręſentem principatum Cathaloniæ reddit & facit dictum contractum vſurarium. Nam præſuppoſito, quòd eſt verum prout eſt, prædictam licentiam occaſione mutui ſtipulatam fuiſſe, vt ex eiſdem verbis contractus, voluntateq; contrahentium apertè colligitur, & ſignanter in illis uerbis. *En recompenſa de la buena obra*. & ibi. *Por las coſas enla preſente capitulation contenidas*. Nulli poteſt eſſe dubium, quod dicta conuentio & ſtipulatio vſuraria ſit. Nam quidem ſtipulatio facti eſt, & pecunia æſtimabilis, quia dictæ licentiæ in Regno Caſtellæ valere ſolent ad rationem certi precij, quod omnib. notiſſimum

8 eſt. Sed quando quis vltra ſortem mutuatam ſtipulatur aliquod factum ratione mutui, quòd ſit pecunia æſtimabile, & ad quod debitor non tenebatur, vſuram committit. glo. Bar. & Doctor. in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. de reb. cred. ſi cert. petat. & de cer. condictio. Sylueſt. in verb. vſura. 1. q. 7. Couarr. lib. 3. uariar. reſolutio. cap. 2. nu. 5. uerſic. Tertiò tamen. Soto. lib. 6. de iuſti. & iu. q. 1. arti. 2. & q. 3. arti. 1. Nauar. in Manuali Latino in præcepto 7. cap. 17. nu. 220. in impreſſione Barcinonenſi. Lup. in cap. nauiganti. nu. 42. verſicu. Sed aduertendum. de vſur. & uide quę amplius dixi ſuper hoc ſupra in proximo cap. nu. 8. ergo, &c. Ratio eſt, quia cum illud beneficium ſeu

aliud

aliud factum ſit pecunia æſtimabile ſequeretur; quòd mutuator à mutuatario ultra ſortē quam mutuauit amplius exigeret, quòd fieri non licet per ſupra dicta. Ratio rationis eſt, nam omne illud pro pecunia habetur cuius precium poteſt pecunia menſurari. ita S.Tho.2.2.q.78. artic.2.uerſ.Reſpondeo. Et ideo, ſicut ille qui pro pecunia mutuata, uel quacunque alia re, quæ ex ipſo uſu conſumitur pecuniam accipit ex pacto tacito uel expreſſo peccat contra iuſtitiam, ita etiam quicunque ex pacto tacito, uel expreſſo quodcunque aliud acceperit, cuius precium menſurari poteſt pecunia, ſimile peccatum incurrit. ut ibidem S.Thom. & ſic uſuram committit. ut expreſſe habetur in cap.plerique.14.quæſtio.3.ibi. *Siue enim eſca ſit, ſiue veſtis, ſiue quid aliud quocunque nomine appelletur, quod vltra ſortem recipiatur vſura eſt.* Vide Doctor.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.§.alteri.ff.de uerbor. obligat.

Mercatores tamen cupientes ſe huiuſmodi impoſturis contaminare contra rationes prædictas, ſequentibus inſurgunt rationibus. Et aiunt, quòd licet dictus contractus propriè ſit contractus mutui, quia tamen in contractu mutuationis frequens habetur ratio damni emergentis, & lucri ceſſantis, & horum ratione licet mutuatori quidpiam ſupra ſortem accipere, & attento quòd Iulianus eſt mercator, & ſolitus lucrari, iuſtè poteſt conſequi intereſſe in dicto contractu ſtipulatum, aut ratione damni emergentis, uel lucri ceſſantis.

Secundum argumentum, quod pro ſe afferunt eſt, quòd ſi circa intereſſe eſt exceſſus, ille ſolus exceſſus reprobatur, & intereſſe reducitur ad legitimum modum, quia de iure uſuræ licitę ſunt, ſolum enim illarum exceſſus reprobatur.

Probant primum argumentum, quia ex mutuo, ratione damni emergẽtis, uel lucri ceſſantis, poteſt aliqua expeti commoditas, ideo, quia ſunt tituli iuſti, & honeſti, quamuis lucrum ceſſans ſolitum refugium ſit uſurariorum, & patens uia ad impunè fœnerandum . uide latè Domi. de Sot. de iuſt. & iu. lib. 6. q. 1. ar. 3. ubi quinque in hac materia tam damni emergẽtis, quàm lucri ceſſantis, concluſiones conſtituit. Eandem etiam ſententiam tenet S. Tho. 2. 2. q. 78. artic. 2. & hæc eſt communis omnium Doctorum ſententia, quam ipſe fateor, ſcilicet, quòd iſti tituli ſint iuſti, & honeſti, & quòd horum ratione, licet mutuatori aliquid ultra ſortem mutuatam exigere.

Verum applicando prædicta ad contractum de quo agitur, uidemus, quòd nulla ratione, neque damni emergentis, uel lucri ceſſantis, poteſt dictus cõtractus ſaluari
10 quin non ſit uſurarius. Et primo quo ad damnum emergens patet, nam ut hoc intereſſe exigi poſſit, debet concurrere iuxta oĩum ſententiam iſtæ conditiones, ꝙ mercator rogatus mutuans in principio ſtipuletur, & in pactum deducat dictum intereſſe damni emergentis, præueniendo atque monendo mutuatariũ de damno, quod ſibi propter illud mutuum contingere poſſet, uidelicet, ꝙ domus ruinam timet, aut annonæ chariſtiam quammodo propter mutuũ emere impeditur, aut quod poſtmodũ uſuras ſoluere cogetur pro ęre alieno. Ratio eſt, quia cum mutuatarius eſt præuentus de damno, quod emergere poteſt, arbitrari poterit, an liceat, ſeu expediat ſibi ſub illa conditione mutuum accipere. Et ſi ſub illa conditione pecuniam mutuo accipit, ſibi imputandum eſt damnum quod emergit. ita latè Dominic. de Sot. de iuſti. & iure. lib. 6. q. 1. artic. 3. Atque hinc ſequitur, quòd ſi damnum non fuit pręuiſum, neque timebatur, ſed po-

ſtea

ſteà fortè ſuperuenit, non tenetur mutuatarius de illo. Sed prædicta in dicto contractu nõ interfuerunt, in quo Iulianus potius facultatem cambiendi à ſeipſo ad onus Comitis mutuatarij cùm intereſſe iam à principio taxato paſciſci curauit, quàm præuiſum formidatumve damnum emergens in pactum deducere.

11 Neque quoad lucrũ ceſſans dictus contractus ſuſtineri põt. Nam licet intereſſe lucri ceſſantis de iure canonico licitè exigi poſſit, & illud in mutuo iuxta aliquorum ſententiam à principio in pactum deduci, tamen illud non debetur, niſi re uera lucrum ceſſet, & nõ fiat in fraudem uſurarum, ſicuti in dicto contractu uidetur eſſe factum, in quo, non ueriſſimile rõne lucri ceſſantis intereſſe fuit ſtipulatum prout fieri debuiſſet. iuxta doctrinam Sancti Thomæ in loco citato. Quem locum Dominic. de Sot. lib. 6. de iuſt. & iure. q. 1. art. 3. in fi. dicit, ita eſſe interpretandum, quòd non licet id integrum ſuſcipere, quod refuturum erat in actu, quia nondum eſt certum, ac multo minus quãtum poterat accreſcere, quoniam hoc minus habet certitudinis, ſed quantum eſt in habitu, puta in ſpe ſecundùm coniecturalem prudentiam ueriſſimili. Iulianus tamen potius à principio intereſſe triplex, illudque certum, & determinatum, contra omnia iura, & cum pactis labè uſurarum infectis in pactum deduxit, ut per ſupradicta latius apparuit. Ex quo quidem contractu non reſultat probatio, quòd propter dictum mutuum uiginti mille librarum uere dicto Iuliano lucrum ceſſauerit. Nam uerè ceſſare tunc penitus cenſendum eſt, non quia Iulianus poterat negociationi pecuniam committere, ſed quando re uera iam firmus exponere conſtituerat, atque eandem quam mutuauit. ita Dominic. de Sot. de iuſti. & iure. lib. 6. q. 1. artic. 3. in fi. Præterea S. Thom.

2.2.q.78.arti.2. eandem nobis proponit ſententiam in hæc verba dicens, ille qui mutuum dat, poteſt in pactum deducere recompẽſationem damni per quod ſubtrahitur ſibi aliquid quod debet habere, hoc enim non eſt uendere vſum pecuniæ, ſed damnum uitare. Recompenſationem vero damni quod conſideratur, in hoc, quod de pecunia non lucratur, non poteſt in pactum deducere, quia non debet uendere id quod non dum habet, & poteſt multipliciter impediri ab habendo. Item tenet Domini.de So.de iuſti.& iure.lib.6.q.10.art.2.in fi. vbi dicit, uniuerſis in confeſſo eſſe, nemini licere lucrum ceſſans exigere, niſi qui expoſitam habet negotiationi pecuniam, aqua negotiatione, alterius rogatu, illam euellit, & quòd non ſufficit, mercatores habere potentiã dandi ad cambium, quia illa potentia ſufficiens non eſt ad petendum lucrum ceſſans, ſed requiritur, quòd iam pecunia ſit negotiationi deſtinata. Ex his igitur conſtat, quòd ad hoc ut Iulianus ex mutuo prædicto uiginti mille ducatorum poſſet lucrum ceſſans exigere, non ſolum requiritur, quod ſit mercator, & ſolitus negociari & quod habuerit merces paratas, & in promptum, uerum etiam, quòd ſit certum ipſum fuiſſe lucraturum ſi pecuniam habuiſſet, ſecus ſi incertum erat. Nam non ſequitur, quod ipſe uel alijs mercatores conſueuerint aliquando lucrari decem pro quo libet centenario, igitur ſi Iulianus habuiſſet pecuniam tantundem fuiſſet lucratus, quia fieri poterat, quòd nequaquam lucraretur, ſed perderet de capitali, cum multa potuerint in contrarium contingere. vide Hyppolit. Riminal. in conſil. 218. nu. 99. & 100. ubi ad idem propoſitum allegat quã plures doctores idem cenſientes. Neq; tacendus eſt Ambroſius de Vig. in tracta. de uſur. in prin. numer. 56. ubi

tenet

tenet, quòd licet mutuans ſit mercator, & ſolitus lucrari, non propterea poteſt mutuare, ut aliquam ſuper excreſſentiam recipiat ultra mutuum ſub prętextu intereſſe, quod fuiſſet lucratus. Et quia hæc opinio communis & uerior eſt, pro tali amplexa fuit in Rota Romana. vt atteſtatur Moheda.in deciſio. 208.nu.2.& Matth.de Afflic.in deciſio.20.nu.2.in quibus locis deciditur, non ſequi mercatorem conſuetum eſſe lucrari ex mercantijs; ergo ſi habuiſſet pecuniam fuiſſet lucratus, quia poſſibile eſt, quòd non fuiſſet lucratus ex quo multa potuerunt euenire, quòd non lucratur ex mercantia. Et ſic patet, quòd ex dicto contractu, qui tot tantiſque in fraudem conuentionibus uſurarum ueſtitus eſt, non poteſt ratione lucri ceſſantis intereſſe aliquod reſultare.

12 Secundum argumentum, quod Iulianus & eius ſequaces pro ſe propoſuunt uidelicet, quod de iure uſurę licitę ſunt, & quòd ſolus illarum exceſſus reprobatur, probant ex.l.pecuniæ fœnebris.& l.placuit.ff.de uſur.quibus iuribus patet, ſtipulationem uſurarum pro modo cuiuſcunque temporis, ſuperfluo detracto, uires habere, facit etiã tex.in l.eos.§.ſuper uſurarum.C.de uſur.in quo tex.modus uſurarum taxatur, & prohibetur, ne quis grauiores uſuras quam ibi taxantur ſtipuletur. Quo fit, ut ſi in dicto contractu, uſuræ ultra modum ſtipulatæ ſunt, debet reduci ad modum, ſcilicet, ad id quod licitè poterãt ſtipulari, & pro illa pecunia mutuata lucrari, quia utile per inutile uitiari nõ debet.ut in l.1.§.ſed mihi Pamphylum.& in l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtipulante.in fin.ff.de uerbor.obligat. Quæ regula in uſuris etiam uindicat ſibi locum.ut expreſſe in l.placuit.ff.de uſur.uerum prędictis argumentis & rationibus facilè reſpondetur, quòd ſi uſuræ de iure licitę ſunt, illud procedit de iure ciuili;

quo quidem iure, contractus uſurarij non prohibebantur, ſed ſolum vſurarum exceſſus, vt in iuribus allegatis. Secus vero eſt de iure canonico, & etiam de iure ciuili à tempore Iuſtiniani. necnon etiam iuribus regijs Chriſtianorum, quibus vſurę pęnitus in quacunq; quantitatę damnantur, & contractus vſurarij anullantur, vt ſupra latè dixi in 2.q. Et ideo ſi in aliquo contractu fuit ſtipulatum intereſſe ultra modum, uel ut melius loquar, non ſecundum legitimum modum, ut puta ratione lucri ceſſantis, uel damni emergentis, non adhibitis neceſſarijs conditionibus, & ex hoc cōtractus efficiatur uſurarius, non poterit illud intereſſe reduci ad illud, quod legitimè ſtipulari poterat. ita tenet Domini.de Sot.de iuſtit. & iure.lib.6.q.10.artic.2. immo totus contractus uitiabitur, & erit uſurarius: nam aliàs mercatores de facili graues uſuras ſtipularentur, cum ſcirent, ipſis non poſſe deficere illas quas legitimè ſtipulari poterant. Ex quibus reſultat reſponſio alteri rationi, qua dicimus, utile
13 per inutile non uitiari. Nam quando lex expreſſim prohibet aliquid ſub pœna infirmationis actus, idque ipſo iure uidetur inducere formam, ut illud quod prohibetur ſit quoddam indiuiduum ratione formæ reſultantis ex illa expreſſa legis prohibitione, & decreto irritante & anullatiuo. ut latè Alciat. in dicta l. 1. §. ſed ſi mihi Pamphylum. ff. de uerbor. obligationib. Et cum ſumus in indiuiduis, quod utile eſt ab inutili corrumpitur. ita Bartol. quem omnes approbant in l. Græcè.§.illud. ff.de fideiuſſoribus. Confirmatur ex his, quæ decidit Bald.in leg. quicunque. C. de boniſque liber. ubi formaliter dicit, quòd ſi fiat conceſſio ultra licitum, non ualebit etiam in eo, quod licitum eſt, quia in factis contra legem ſi non ualet, quod fit ultra, nō ualet etiam quod fit

intra,

intra.c.dudum.de reb.eccleſiæ non alien.lib.6. Suadetur etiam iſtud,ex his quę decidit Ioan.de Immo.in rubr.de teſtamen.vbi dicit,quòd donatio facta de bonis præſenti bus,& futuris in totum uitiatur,& ſic non ualet etiam in bonis præſentibus: quoniā ratione formæ improbatę à iure non fit ſeparatio,& ſic vtile uitiatur p inutile.Quam doctrinam ſequitur Ioan.Crot.in conſ.250.num.41.42. & 43.vol.2.& in conſi.75.nume.25. & ſequen. Quibus deciditur, quòd cum iure uſuræ fieri prohibeantur, immo in totum reprobentur,ſi contractus fiunt contra hãc legis prohibitionem deficiunt in forma,& ſic actus, vt res indiuidua omnino extinguitur. ita expreſſe Alcia. in d.l.1.§.ſed ſi mihi Pamphylum.ſuper uerbis. neq; uitiatur utilis.ff.de uerb.oblig.Quibus igitur extat probatum uideturq; concluſum,non obſtantibus rationibus in contrarium adductis,prædictum contractum reprobum ac uſurarium eſſe. & ita fuit concluſum in Regio concilio die 11.Iulij 1579. in facto fiſci procuratoris regiæ curiæ & partis inſtantis contra B.delatum,& inculpatum,de dicto contractu,& conuentionibus,quarum uigore, uſurarias exactiones a D.fecerat & extorſerat. pro quibus fuit declaratum dictum B.incidiſſe in pęnas regiorum edictorum contra vſurarios publicatorum, & ad reſtituendas uſuras nomine intereſſe in uim dicti contractus exactas, & extortas,liquidatione liquidandorum reſeruata.

Cap. 34. In quo reſoluitur an conſuetudo fœnerandi per vſurariam prauitatem excuſet à pœna temporali.

1 *Conſuetudo quamuis praua & iniqua excuſat à pęna temporali & quomodo intelligendum ſit uide num. 3.*

Conſue-

2 *Conſuetudo fænerandi per uſurariam prauitatem non eſt conſuetudo, nec meretur nomen conſuetudinis, ſed potius corruptelæ.*

3 *Conſuetudo contra ius naturale non inducitur.*

4 *Vſuram committere, eſt committere delictum contra ius naturale.*

5 *Conſuetudo non inducitur contra ius diuinum.*

6 *Vſuram committere eſt facere contra ius diuinum.*

7 *Iudices declarantes, uſurarios à pœnis impoſitis, & incurſis, abſoluendos eſſe prætextu conſuetudinis fęnerandi, ſunt excommunicati.*

8 *Conſuetudo praua & iniqua non excuſat, quando quis ea uteretur lucri cupiditate, & lucrum eſſet turpe.*

9 *Lex ſimpliciter reprobans conſuetudinem, non ſolum intelligitur de præteritis ſed etiam de futuris.*

10 *Ignorantia iuris ciuilis notorij, & indubitati non excuſat.*

11 *Vſurarij non poſſunt ſe excuſare, quod nō cognoſcunt cauſam dandi ad uſuram eſſe iniuſtam.*

12 *Conſuetudo inducta contra diſpoſitionem iuris poſitiui, quantumuis praua & iniqua excuſat à pęna temporali.*

1 IVre cautum eſt, conſuetudinem quantũuis prauam & iniquam excuſare à pęna temporali: ut probatur in glo. c. cum uenerabilis. de conſuetudine. in verbo migraſſe. ubi omnes Doctores canoniſtæ. & glo. in c. denique. in verbo conſuetudine. diſtinctio. 4. ſequuntur Ludo. Roman. in ſingul. 19. Cremen. in ſingul. 150. num. 1. Petr. Gerar. in ſingul. 83. nume. 4. & 6. Matheſil. in ſingul. 77. num. 7. Marc. Man. in ſingul. 13. nu. 2. & 3. Præpoſi. in c. deniq;. num. 30. Hyppol. in l. 1. nume. 99. ff.

ad

ad leg. Cor. de ſiccar. Et ideo per iſtas doctrinas concludendum eſt, quòd vſurarius licet non poſſet excuſari à pœna gehennali, poſſet tamen excuſari à pœna temporali propter conſuetudinem fœnerandi per vſurariam prauitatem. Quam principes in detrimentum animarum ſuarum ferè per totum orbem patiuntur, & diſſimulant.

2 In contrarium tamen eſt rei ueritas, quòd immo talis conſuetudo non ſit conſuetudo, nec mereatur nomen conſuetudinis, ſed potius corruptelę, quę corruptela nullatenus excuſat à pęna temporali, probat hoc tex. in cap. fi. ex. de conſuetudin. ibi. *Quacunq; cõſuetudine quæ dicẽda eſt verius in hac parte corruptela.* & in proprijs termi nis habemus tex. in cap. dilectos. de exceſſib. prælator. vbi cum Roman. Ponti. inſpectis atteſtationibus. B. & P. inueniſſet eſſe probatum, dictum P. publicum aleatorem eſſe, ac vſurarium manifeſtum, vt potè, quia vndecim denarios pro duodecim mutuauerat in ludo, & licet ad palliandum tantæ præſumptionis exceſſum propoſuerit, quòd hoc fecerit iuxta conſuetudinem clericorũ gallicorum, qua fere uniuerſi clerici mutuant ſic frequenter, & ludunt, improbauit excuſationem prædictam, quę per prauam conſuetudinem, quæ corruptela dicenda eſt, palliatur: reputans dictam excuſationem friuolam. Per quem tex. decidit Andr. Barba. in cap. cum venerabilis. nume. 30. quòd conſuetudo praua, & iniqua non excuſat quem à pœna temporali nec à peccato, quod quidem determinat in materia vſurarum, vt ibidem. nume. 31.

3 Et licet per ſupra allegatas glo. dicatur, conſuetudinem prauã, & iniquam excuſare à pęna temporali, illud quidem intelligendum, & reſtringendum eſt, quando

ageretur de eo quod propter legis humanæ diſpoſitionem eſt prohibitum. ita ſentit. Præpoſitus dicto. c. de niq;. nu. 30. diſtinctio. 4. Quod etiam tenet Panormi. in dicto capitulo. cum venerabilis. nume. 5. de conſuetudi. & ibidem Barba. nume. 29. Non tamen dicta gloſarũ ſententia admittenda eſt, quando ignorantia prauæ conſuetudinis eſſet praua & ſupina ut puta, quia contra ius naturale. Nam ex uſu quo committitur delictum contra naturam, non inducitur aliqua conſuetudo, ſed potius corruptela. vt eſt glo. in capitu. quia in omnibus. in uerbo. nulli. de vſur. & eſt tex. in c. flagitia. 37. q. 7. ibi: *Flagitia quę sũt contra naturam, vbiq; & ſemper repudianda atq; punienda ſunt*. & ibi glo. in verbo omnes. vbi habetur, quòd conſuetudo non excuſaret, neq; peccantiũ multitudo. probatur etiam in tex. capitu. fi. de conſuetudine. ibi. *Cum tanto ſint grauiora peccata, quanto diutius infœlicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit, naturali iuri cuius tranſgreſſio periculum ſalutis inducit, quacunque conſuetudine (quæ dicenda eſt verius in hac parte corruptela) poſſe aliquatẽus derogari.* Facit glo. in c. ſanè. in uerbo antiqua cõſuetudo. de tẽpo. ordin. Angel. in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appellationib. vbi Imo. & Raph. Cum. & Abb. in dicto cap. cum uenerabilis, de conſuetudi. ex. Neq; huius iuris naturalis ignorãtia excuſat. cap. turbatur. §. notandum. 1. q. 4. vbi habetur ignorantiam iuris naturalis omnibus adultis damnabilem eſſe. Accedat ad hæc conſil. Auguſt. Beroij. 157. vol. 1. in quo concludendo abſq; longo argumentorum ordine dicit, contractum qui de iure communi cenſetur vſurarius per ſtylum ſeu communem obſeruantiam, id quod eſt illicitum & contra ius naturale nõ poteſt effici licitum, quia conſuetudo contra ius naturale quando

eſt

eſt peccati nutritiua,ut quia permitteret furari, ſeu fœnerari,& contractus uſurarios exercere,non ualet,& corruptela dicitur.ut dicunt Abb. Anto.& omnes canoniſ. in dicto c.fi. vbi ad propoſitum Anto.in uerſi.4.col.73.inquit, non ualere conſuetudinem, quòd propter utilitatem publicam, uel pauperum eleemoſynam, uel captiuorum redemptionem, liceat in loco fœnerari.Sed com
4 mittere uſuram, ſeu pecuniam mutuo ad uſuram dare, eſt committere delictum contra ius naturale ſeu contra naturam ipſam.vt ſupra latè cap.2.probatum extat. Ergo ſequitur, quòd contra hoc ius naturale non poſſit aliqua induci conſuetudo: ſed potius corruptela, & uſurpatio.quæ ut diximus nullo modo excuſare poteſt à pœna temporali.

5 Secundo dicta prima ratio admittenda non eſt, quando illud quod conſuetudine praua induceretur eſſet contra ius diuinum, quia tunc conſuetudo ex quo in his locum non habet,non excuſat à pœna temporali. ita Præpoſi.in dicto c.deniq;.num.30. diſtinctio.4. confirmat idem Hyppol.in l.1.num.99.vſq; ad nume.105.ad leg. Cornel.de ſicar.vbi concludit, ꝙ ſi in aliquo loco conſuetudo tolleraret homicidia, non ideo excuſaret à pęna temporali in cauſa homicidij, neq; in alijs caſibus à iure diuino prohibitis. Ius enim diuinum prohibet homicidium. ut patet in præcepto decalogi non occides. Abſurdum inquit videretur, quòd conſuetudo tolleret ius diuinum, quod à quocunque Principe tolli non poteſt. vt in cap.cum inferior.de maiori.& obedien.glo.in l. fi. C.ſi contra ius vel utili. publi. & in c.cum ſint quidam. 25.q.1. qua ratione dicit Angel.in l.iniuriarum.§.fi.ff.de iniurijs. quòd conſuetudo quæ contradicit iuri diuino, naturali, vel gentium, non dicitur conſuetudo, ſed

potius

6 potius quædam vſurpatio. Sed fænerari per vſurariam prauitatem eſt committere delictum contra ius diuinũ. vt Exo.cap.22.& Deutero. cap. 23. & Leui. cap.25. & Lucæ.cap.6.Ergo. &c.

7 Tertio pro hac parte facit, quia ſi diceretur prætextu prauæ conſuetudinis pœnam temporalem cauſa vſurarum appoſitam non eſſe exequendam,ſequeretur quòd illa praua conſuetudo ſeu melius corruptela approbaretur ſaltim quo ad hoc,quòd dicta pœna temporalis non exequatur.At hoc fieri non poteſt, quia declarantes abſolutionem pœnarum prætextu dictæ prauæ conſuetudinis ſeu corruptelæ eſſent excommunicati. ut in clemen. 1.de uſur.in quo tex. imponitur pœna excommunicationis contra iudicantes ſecundum hanc conſuetudinem ſeu corruptelam.ut ibi in finalibus uerbis habetnr.Ergo.&c.

8 Quarto confirmando hanc opinionẽ dico,illam primã rationem quam de conſuetudine praua & iniqua attullimus in principio non procedere, quando quis uteretur dicta conſuetudine praua & iniqua lucri cupiditatẽ, & lucrum eſſe turpe. probat hoc March. de Mã. in ſingula.13.ubi condemnat doctorem iurantem lucri cupiditate,ſcholarem idoneum eſſe ad ſubeundum examen ut inſignia doctoratus ſibi conferantur, quod in ſimili dicit Bal.in l.& eleganter.§.fi.per illum tex.in prima lectura. ff.de dolo malo.loquendo de cardinalibus promouentibus propter lucrum aliquos ad beneficia, & affirmãtibus eos eſſe idoneos. Cumq; uſurarius non utatur hac cõſuetudine, ſeu potius corruptela niſi lucri cupiditate,& lucrum cauſa uſurarum eſt turpe,ut de ſe patet. Ergo ſequitur, quòd non poſſit excuſari à pœna temporali.

Quinto

Quinto facit, nam conſuetudo fœnerandi per vſurariam prauitatem, caſu quo poſſet dici conſuetudo, cum
9 ſit per legem ſublata, non poteſt de nouo introduci: quia lex ſimpliciter reprobans conſuetudinem, non ſolum intelligitur de præteritis, ſed etiam de futuris. Iaſ. in l. cunctos populos. nume. 74. C. de ſumma Trini. & fi. cathol. Imol. in c. cum ab homine. num. 3. de uita & honeſt. cle. & Alex. dicit eſſe communem in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. Sed ita eſt, q per extrauagan. Pij Quinti noniſſimè æditam, quæ ſuper cambijs diſponit, & per edicta regia in omnibus fere regnis chriſtianorum conſuetudo illa iniqua fœnerādi per uſurariam prauitatem ſub incurſu pœnarum fuit ſublata. Ergo ſequitur, quòd cum de nouo introduci non poſſit: vſurarius minime excuſetur à pœna temporali.

10 Neque huius iuris ignorantia poterit uſurarium excuſare, quia ignorantia iuris etiam ciuilis notorij & indubitati non excuſat. Imol. & Raph. Cuma. in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appella. Felin. in c. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcrip. Alex. conſi. 103. vol. 1. Quod eſt idem in prohibitis à iure diuino. vt ſunt vſuræ. vt per Hyppoli. in l. 1. nu. 99. ff. ad leg. Cor. de ſicar. & in prac. crimi. §. quoniam.

21 Sexto corroboratur eadem ſententia, quia non excuſatur ille à dicta temporali pœna, qui cauſam iniuſtam cognouit, & perſeuerauit in illa. vt per Bar. in conſi. 91. Bal. in l. ſi quis id quod. §. doli. ff. de iuriſ. omni. iudi. Iaſ. in cóſ. 179. vol. 2. Sed ita eſt, quòd vſurarius dādo mutuo pecuniam, ut aliquid vltra ſortem reciperet, non poteſt negare ſe non noſcere cauſam eſſe iniuſtam, cum quotidie in Eccleſia Dei euangelium & ſacræ ſcripturæ prædicētur, quibus prohibetur, ne à fratre, ſcilicet à proximo, amplius quam ſibi datum fuerit recipiatur. Ergo, &c.

Ex quiqus deniq; concluditur,vſurarios non obſtante fœ nerandi conſuetudine condemnari poſſe in pœnis temporalibus per prælatos, & principes ſeculares appoſitis.

Non obſtat prædictis, neq; excuſationi uſurariorum prodeſt,ꝙ contractus licet de iure illiciti,& vſurarij ſint, tamen in loco ſecundum communem opinionem reputantur liciti,& quod communis conſuetudo illos approbat,atq; obſeruat.prout eſt de mente Bar.in l.quid ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædil.edic. per illum tex. quia conſuetudo quandoque in delictis excuſat.vt ſupra in principio huius quæſtionis diximus.Nam illa Bar.doctrina in d.§.item apud Labeonem. de iure canonico nõ eſt uera, conſuetudo enim quæ eſt peccati nutritiua non excuſat.vt tenent communiter canoniſtæ in d.c.fi.de con

12 ſuetudi.Quare dicta doctrina Bar.& tex.in d.§. item Labeonem.ſuper quo ipſe Bar.ſe fundat,parum aut nihil fa facere uidetur.ideo quod loquitur de couſuetudine quæ non eſſet contra ius naturale,ſed contra ius poſitiuum.vt patet ex illo tex. Et late examinat Aug. Beroij. in conſi. 167.nu.9.per totum num.& Præpoſi.in c.deniq;. num. 30.diſtinct.4.& Barba.in c.cum venerabilis. nume.19. de conſuetudi.

Capit. 35.

In quo reſoluitur,an iudex in cauſa vſuraria poſſit ex officio procedere ad priuatam vtilitatem,& an illud facere poſſit nulla præcedente diffamatione?

1 *Iudex in cauſa uſurarum poteſt procedere ex officio ad priuatam vtilitatem,quando ille qui ſoluit vſuras iurauit illas non repetere.*

2 *Iudex in cauſa uſurarum poteſt procedere ad priuatam utilitatem*

vtilitatem ex officio, quando notorium eſt ab aliquo vſu ras eſſe extortas, ſed ipſe timet illas repetere. Et quid quando uult inquirere ad correctionem peccati.

3 *Iudex qui procedere poteſt ad pœnitentiam imponendam in conſequentiam cogere poteſt inquiſitum, vt alienum reſtituat,*

4 *Iudex quando inquirit ex mero officio poteſt illud facere nulla præcedente diffamatione, & maxime, quando vertitur periculum animarum, & agitur ad correctionem peccati.*

AD hanc quæſtionem breuibus decidendã, duas primum volo animaduertere opinio nes. Quarum altera eſt Bal. in c. 1. §. ſi tres. de pace iura. fir. ſimpliciter dicentis, iudicẽ in cauſa vſuraria poſſe procedere ad priuatam vtilitatem. Altera uero opinio eſt Innocen. in c. ad noſtram. 2. de iure iuran. qui tenet, ſuper iuribus ſingulariũ perſonarum non eſſe procedendum inquirendo, uel extra ordinem, ſed intentatis actionibus & ordinario iudicio ſecundum iura, & quòd ſic oportet officium iudicis poſtulari. l. 4. & ibi per Bar. ff. de dam. infec. ita Petr. de Anchara. in conſ. 167. incipien. uiſis diligenter omnibus. in col. 2. uerſi. Secundo principaliter. Vnde inquit, non licet epiſcopis, & alijs inferioribus ſic inquirere, qui tenentur iura ſeruare. Fatetur tamen Innocen. illud epiſcopis licere. ad imponendam vſurarijs pœnitentiam canonicam, & non ad utilitatem vel alicuius priuatæ perſonæ intereſſe conſequendum. Pro tamen huius difficultatis declaratione. Bartho. Socin. in conſil. 219. conſiderauit, quòd licet pro priuato commodo in eo caſu quo pars agere poteſt, ſit congruis actionibus

X agen-

agendum.vt in cap.1.de libelli oblatio, uel iudicis officium a parte implorandũ.vt tenent Ioan.Andr.& Doct. in c.fi.de foro cõpe.lib.6.& Bar.& Angel.in l.ſi vaccãtia C.de bonis vaccan.lib.10.tamẽ in aliqnibus caſibus, in cauſa uſurarum, poterit iudex procedere ex officio ad priuatam vtilitatem.

1 Et primo quando ille qui ſoluit vſuras iurauit illas nõ repetere: nam tunc,quia parti præcluſa eſt via agendi, iudex ex officio procedere poteſt ad priuatam vtilitatẽ vt eſt caſus ſecundum unum intellectũ ubi hoc notant Doct.in dicto.c.ad noſtram Confirmatur, quia vbicũq; propter dolũ partis præcluſa eſt uia agendi,iudex ex officio procedere poteſt ad priuatam vtilitatem. ita Landi. in clemen. 1. de officio ordin.& Pa.in, cap.fi. de foro competen.in 6.referunt moderni in cap.qualiter & quãdo de accuſationib.

2 Secundo, quando notorium eſt ab aliquo uſuras eſſe exortas,ſed ipſe timet illas repetere propter potentiam aduerſarij, in quo caſu,poteſt iudex ex officio ꝓcedere ad priuatã vtilitatem.ita probat tex. quem plerique ita intelligunt in c.cũ in dioceſi.ex.de vſur. prout ibi refert Ioan.de Anna.

Tertius caſus eſt,quãdo iudex uult inquirere ad correctionem peccati & ad pœnitentiã peragendam, quia tunc ex officio poteſt. ita concludit Inno.in dicto c.ad noſtram.& ſequuntur Docto. ita intelligentes tex.in c. 1.ex de officio ordinar.

3 Sed ſcias unum in propoſito eſſe notandum, quòd ex quo iudex procedere poteſt ad pœnitẽtiam imponendã vt in dicto.c.1.in cõſequentiam cogere poterit inquiſitũ,ut alienũ reſtituat,quia fructuoſam pœnitentiã agere non poteſt,niſi reſtituat alienũ. vt in c.1.14.q.6.& in c.

cum

cum tu.ex.de vſur.ubi vſurarij,qui ſunt ſoluendo, et illi qui poſt illud interdictum vſuras extorſerunt coguntur per pœnam ſtatutam in concilio Lateranen.eas his à quibus extorſerunt,vel eorum hęredib.reſtituere,uel(his nō ſuperſtitibus)pauperibus erogare, cū iuxta uerbum Beati Augu.non dimittitur peccatū niſi reſtituatur ablatum. Quod quidem non procedit in illis qui non ſunt ſoluendo,qui non debēt vlla pęna mulctari,cum eos nota paupertas euidenter excuſet.ita concludunt Hoſtiē.Ioan.Andr.Anto.Car.Ab.& Ioan.de Imo.in d.c.ad noſtrā.Quam opinionem confirmant Ioan.Andr.poſt Innoc.in c. quia fruſtra.ex.de vſu.dicentes ꝙ licet uſurarius agens repellatur exceptione.c.quia fruſtra.tamen authoritate ſuperiorum cogi poteſt ad reſtitutionem illis a quibus extorſit: ex quo exonerat illum à peccato, & vtiliter gerit negocium illius, & quo ad corpus, & quo ad animā.per not. in d.c.ad noſtram.Probatur etiam,nam vt ibi dicit Ioan. de Imol. licet iudex non poſſit principaliter interponere officium ſuum nō petitum,& fit per uiam inquiſitionis, tamen ſecundario poteſt quandoque licet non ſit petitū, vt quando principaliter fit inquiſitio ſuper correctione criminum. vt in dicto capit. 1. de offic. ordina. Nam tunc, in conſequentiam poterit facere reſtitui alienum, cum alias peccatum bene corrigere non poſſet. vt in regu. peccatum.de regu. iur. in 6. Hæc eadem ſententia confirmatur per tex.in cap.accuſatus. §. ſi vero. de hæreti.lib.6. Per quem dicunt Doctor. quòd pro pœnitentia imponi poteſt illud,quod quis de iure tenetur, quod dicunt eſſe notandum. Vnde cum quis de iure teneatur ad reſtitutionem vſurarum talis reſtitutio pro pœnitentia imponi poteſt.

4 Circa vero ſecundum articulum an diffamatio præ-

cedere debeat concludendum eſſe arbitror, iudicẽ ex duobus poſſe procedere nulla pręcedente diffamatione. Primo, quia quando iudex inquirit ex mero officio poteſt illud facere nulla præcedente diffamatione. ita concludit Ioan. Andr. in c. qualiter & quando. 2. in uerbo. clamore. de accuſationib. & Angel. in l. ſi uacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. Secundo quia vbi vertitur periculum animarum, & agitur ad correctionem peccati, procedi poteſt non præcedente diffamatione. ita concludit Hoſtien. per illum tex. in dicto cap. ad noſtram. quod ſequitur Abb. dicens, hoc eſſe notandum. & Hoſtien. in ſumma. in titu. de inquiſitione. §. & qualiter. & Angel. in dicta l. ſi uacantia. Scias tamen Speculatorem in titu. de inquiſitione. §. nunc tractemus. verſicu. Cæterum. dicere, quòd quando proceditur ad inquiſitionem ratione priuati commodi, licet nulla præcedente infamia procedi poſſit, tamen præcedere debet chriſtiana monitio, vt ibi latius per eum.

Cap. 36. An quando Barones, ſeu eorum officiales de ipſorum cõſenſu abutuntur in ſuis baronijs iuriſdictione receptando potius, quã puniendo latrones publicos, homicidas, incendiarios, ſacrilegos, plagiarios, ac facinoroſos homines, poſſit dominus Rex iuriſdictionem dictarum baroniarum ponere ſub Regio ſequeſtro.

1 *Iuriſdictiones ſunt apud Principem tanquam apud fontem à quo fluunt, & refluunt, ſicut flumina ad mare.*

2 *Regis ſunt omnia quæ ſunt intra fines Regni, quantum attinet ad protectionem, & iuriſdictionem exercendam: exceptis eccleſijs, & earum bonis.*

Rex

3 Rex circa iuriſdictionem fundatam habet intentionem, & ideo ad eum pertinet prouidere, ne delicta committantur.

4 Rex poteſt punire Barones ſuſtentantes, & receptantes ſcienter latrones & alios facinoroſos homines in ſuis terris, & baronijs, ita iuriſdictione quam à dicto Rege habuerunt abutentes.

5 Occultans latronem & alios malefactores in ſuis prædijs, & poſſeſſionibus, intelligitur eſſe ſocius criminis, & dicitur delictum malefactoris facere ſuum. Et ſi dominus eſt poſſeſſionis, & id ſcienter fecerit, priuatur eius dominio. & nume. 10.

6 Magiſtratus, & eorum officiales, qui pœnas per legem ſtatutas gratia vel diſſimulatione pertranſeunt, puniendi ſunt.

7 Receptare eſt proprium refugium abſcondendi cauſa reo præſtare in ſuo agro, uel ædificio, alienovè.

8 Statutum dicens, quòd quilibet teneatur capere bannitum uel malefactorem intelligitur, & arctat demum eum, qui habet plenam ſcientiam de banno, uel maleficio.

9 Scientia receptandi latrones conſiſtit in eo, quòd eſt notorium eos eſſe latrones, vel quia eſt publica uox & fama in loco.

10 Rex poteſt baronibus priuilegia iuriſdictionis caſſare, & annullare, etiam quod illa habeant per uiam contractus, ſi ipſi barones iuſtitia, & dicta iuriſdictione abutuntur.

11 Confiſcatio bonorum in Cathalonia non habet locum, niſi in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis in primo capite. Sed habet locum ſequeſtratio in caſibus à iure expreſſis.

12 Sequeſtratio bonorum locum habet, quando alicuius rei ſcandalum imminet. & fit officio iudicis nobili.

13 *Iudicis arbitrio relinquitur, num ſequeſtrum decernere expediat.*

14 *Domini & Barones qui in ſuis terris, & iuriſdictionibus ſuſtentat latrones & facinoroſos homines, graue faciunt ſcandalum. Primo contra bonum publicum. Secundo in ſuppremæ poteſtatis dedecus. Tertio contra publicã uindictam. Quarto deniq; contra oĩa iuris præcepta.*

15 *Concluſio Regij concilij.*

1 AD hanc quæſtionem facilius pertractandã, prænotandum cenſeo, iuriſdictiones apud Principem, tanquam apud fontẽ eſſe, a quo fluunt, & refluunt, ſicut flumina ad mare. ſecundum Bal. in l. 1. §. ad hæc, col. 5. de pacc iura. firman. Ab eo enim fluunt, quia ipſe dat iuriſdictiones. vt in l. 1. ff. ad legem Iuliam. de ambi. ita quoq; Calici. in Margari. fiſci. Octauo dubio. nume. 35. vbi dicit, per conceſſiones, commiſſiones, & confirmationes iuriſdictiones à Principe fluere. Ad eum uero refluunt per appellationes. vt in Authen. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi opor. per nullitates, & quærelas, vt in l. accuſatoribus. & l. abſentem. C. de accuſationibus. cum
2 ibi nota. Et ſic dicimus, omnia quæ ſunt intra fines Regni, eſſe Regis, quantum attinet ad protectionem, & iuriſdictionem exercendam exceptis eccleſijs & earum bonis, quæ ſunt ſub iuriſdictione iudicis eccleſiaſtici. vide latè per Marth. de Afflict. in conſtitutio. Neapol. quęſtio. 17. numero 1. & per alios quos ipſe ibidem refert & vide gloſa in l. Barbarius, in fi. ff. de offici. præfect. prætor. Quare cum circa iuriſdictionem ipſe Rex intentionem habeat fundatam. vt inquit Panormitanus in cap. ſi diligenti. in princ. ex. de præſcriptionibus. & omnes

omnes alij inferiores ratione dictę iuriſdictionis ſint ſub eius ditione,& protectione, ad eum pertinet prouidere, ne delicta,& maleficia,quę committuntur ulterius committantur.ita Matthe.de Afflic.in conſti. Neapol. in titu: de priuileg.eorum qui citati extra ciui.non venieb.num. 4.Debet enim Rex furta cohibere,adulteria punire,impios de terra perdere , parricidas & periuros non ſinere uiuere , & filios ſuos non ſinere impiè agere. c. Rex debet.23. quæſt. 5. & alibi habetur officium Regum eſſe, malos comprimere, & bonos ſubleuare.in cap. Regum. 23.quæſt.5.Ex quibus infero , quòd cum iuriſdictiones quas Barones in ſuis baronijs habent , ab ipſo Rege fluxerint , ſi ipſi Barones impiè circa iuriſdictionis exercitium agant ſuſtentando in ſuis terris homicidas , incendiarios , latrones publicos , ac alios facinoroſos homines, quos potius præhendere , & punire deberent , poterit Rex ut ſuprema a poteſtas tales barones & inferiores dominos iuriſdictione abutentes punire , atque eorũ malitiam cohibere , illos legitimis pœnis coercendo .

5 Nam iure cautum eſt,eum ad quem latro confugit, teneri illum apprehendere,& nifecerit, licet illud pro occultando negligat,intelligitur eſſe ſocius criminis.l.1. de his qui latro. vel alijs criminibus reos occul. concordat, quod eadem rubrica notatur, de occultantibus alienum delictum , qui propter dictam occultationem dicuntur delictum facere ſuum . quod etiam notat Bald. in ead.l. 1.nume.2.& probat tex.in l.pen.C.ad leg.Iul.de vi. His accedat , quod Archadius Imperator ſub l.2. illius titu. de his qui latro. vel alijs crimi. reos occul. ſtatuit , hoc eſt, dominos prædiorum , ſeu procuratores, vel primates poſſeſſionum cum criminoſi in ſuis poſſeſſionibus latitant impunes non manere , ſi præſentes , & ſcientes

vltro non obtulerint, vel admoniti eos exhibere diſtulerint, nam dominus quidem poſſeſſionis dominio priuatur, procurator vero ſeu primates perpetuo exilio ſubiacere debent concordat tex. in l. 1. C. de falſa monet. ibi. *Si quis autem militum huiuſmodi perſonam de cuſtodia exire fecerit capite puniatur*. vbi videas glo. in verbo. ſuſpectã, quæ exponit, ſuſceptam ad cuſtodiendum. Probatur etiam argumento tex. in l. 1. C. de deſertorib. & occultatorib. lib. 12. Vbi Iuſtinia. de deſertore ſic loquitur. *Si quis forte deſertorem agro, tectove ſuſceperit, atq; apud ſe diu paſſus fuit delitescere, actor quidem, vel procurator loci, qui hoc ſciens prudensq; commiſſerit, capitali ſupplicio ſubiugetur, dominus vero, ſi huius rei conſcius fuerit, prædij, in quo latuerit deſertor, amiſſione puniatur*. Idem ſentire videtur tex. in l. cũ ancillis. C. de inceſt. & inutilib. nup. vbi Decurioni vetatur, ne cum ſerua matrimonium contrahat, ſub pœna, quòd ſi temerario auſu id adimpleuerit, in inſulam deportetur, & bona eius curiæ confiſcentur, procuratores uero, uel actores loci (in quo flagitium admiſſum eſt) ſi fuerint conſcij, vel compertum facinus promere noluerint metallo implicentur: dominus etiã loci, qui hoc fieri permiſſit, vel poſtea cognitum celauit, ſi quidem in agro id factum eſt, fundus cum mancipijs, & pecoribus, cæteriſque rebus quæ cultui ruſtico ſuſtinentur, fiſci iuribus uendicantur, & cum in ciuitate id factum eſt, dimidiam bonorum omnium partem confiſcari præcipitur, pœnam augens, quoniam intra priuatos parietes ſcelus admiſſum eſt, quod noluit mox cognitum publicare.

6 Ioannes quoq; de Platea in dicta l. 1. C. de deſertorib. & occultatorib. libro 12. nume. 3. ex eadem l. hanc profert ſententiam, ſcilicet, magiſtratus, atque eorum offi-

ciales,

ciales, qui pœnas per legem ſtatutas, gratia, vel diſſimulatione pertranſeunt, puniendos eſſe. Et nimirum, quia ſi iudex repertum non vindicat facinus, tegere vt conſcius criminoſa feſtinat, tex. eſt expreſſus in l. 2. in fina. lib. verbis. C. de commer. & mercatoribus. & pro his faciunt tex. in §. fi. in Auth. vt non luxur. homi. contra natur. collatio. 6. & in l. prætor. §. Diuus. ff. de ſepul. viola. & in l. ſi quis ſepulchrum. C. eo. ti. & in l. 1. C. de priua. carcerib.

7 Et ſic dicimus, quòd receptare, eſt proprium refugiũ abſcondendi cauſa reo præſtare in ſuo agro, vel edificio alieno vè, de quo eſt caſus ſingularis in l. 1. §. quod autem ait prætor. verſi. Et eſt propriè. ff. de ſeruo corr. tenet Salycet. in l. 1. C. de his qui latro. vel alijs crimi. reos occul.

8 Verum prædicta intelligas, quando quis hoc ſcienter facit. vt in l. ſi quis forte. C. de ſertorib. & occul. lib. 12. ibi. *Sciens prudenſque commiſſerit, capitali ſupplicio ſubiungetur.* Et in dicta. l. 1. ibi in verbo ſciens. Ex quo not. ibi Bal. nume. 3. quòd ſi ſtatutum dicit, quòd quilibet teneatur capere bannitum uel malefactorem, quòd ſtatutum arctat demum eum, qui habet plenam ſcientiam de banno vel maleficio arg. l. metrodorum. ff. de pænis. & in l. quicunque. C. de ſeruis fugiti. & arg. tex. in l. 3. item is cuius. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. Et credit Bald. in dicta. l. 1. de his qui latro. vel alijs crimin. reos occult. requiri plenam ſcientiam, quantum ad imponẽdam pænam corporalem. arg. tex. in l. in lege. ff. ad leg. cor. de ſicar. & quantum ad imponendam pœnã mitiorem quæ ex culpa cõſueuit imponi, ſufficere ſcientiam per famam, uel ſuſpicionem, ut quia malefactor fugiebat, & rumor erat poſt eum, nam rumor inducit ſuſpicionem.

ſuſpitionem . ut in l.capite quinto. ff.ad leg.Iul.de adulter. & facit quod nota. in l.ſi ut allegas. ff. ad leg. Corn. de ſicar.

9 Conſiſtit enim hæc ſcientia receptādi latrones,ut quia notorium ſit eos eſſe latrones,uel quia eſſet publica uox & fama in loco. ut not.glo.in l. ſi tutor. in uerbo. oſtenderis.C.de peri.tutor.ubi dicta glo.inter alia dicit, præſumptionem ſcientię tunc demum dari, quando res publicè ſciebatur uide Salycet.in d.l.1. in fine & plenè in l. ea quidem. C.de accuſationibus in materia famæ in vltima quæſtione. Aliàs enim ſemper pręſumeretur ignorantia. per l.uerius. ff.de probationibus.

Ex quibus omnibus in fero, & reſoluo, Barones & quoſcunque à Rege iuriſdictionem habentes qui in ſuis terris, & baronijs, ſcienter receptant dictos facinoroſos homines, uel ſcienter patiuntur, quòd à ſuis procuratoribus,uel aliis eorum officialibus receptentur pęnis iam dictis afficiendos eſſe, ut ſcilicet poſſeſſione rei priuen-

10 tur. Præterea clamat Matt.de Afflic.in conſtitutio. Neapol.in titu.de priuileg. eorum qui cita. extra ciuita. non uenieb. inquiens, caueant igitur Barones qui à Rege merum & mixtum imperium habent, etiam per uiam contractus, ne faciant iniuſtitiam, quia ſi ea abutuntur, & iuſtitiam non faciunt,iure licito poteſt Rex priuilegia illa tollere & caſſare. Non enim dicitur Iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia, licet eius ſententia iniuſta ſeruanda ſit. cap.iuſtum eſt.23.q.2.& ibi glo. Licebat antiquitus Dominis, ſeruos ſuos (ſi uellet) impunè occidere, at hoc tempore, nullus hominibus, qui ſub Regis Imperio ſunt licet, ſine cauſa legibus cognita in ſeruos ſuos ſupra modum ſeruire, immo qui ſine cauſa ſeruum ſuum occiderit, non minus puniri iubetur,quàm ſi alie-

num

num ſeruum occiderit. Quod quidem fit, nequis re ſua male utatur. Pari quoq; ratione dicendũ eſt, non licere Baronibus tollerare, quòd in ſuis baronijs, & iuriſdictionibus criminoſi ſuſtẽt, & deliteſcant, criminaq, eorũ ibi receptentur, ne ipſa iuriſdictione ipſis ad malos comprimendum & bonos ſubleuãdũ cõceſſa malè utãtur. Et quod abutentes iuriſdictione, ipſa priuari debeãt tenet Angel. in l. ſi dominus. numero. 6. ff. de his qui sũt ſui uel alie. iur. & faciunt quæ dicit Bald. in capi. 1. §. publici latrones de pace tenen. per illum tex. in uerſ. Quicunque. quòd ſi quis habens caſtrum in feudum male tractet burgẽſes, quòd dominus debet illum monere modo debito, aliàs curia domini poteſt ſibi caſtrũ auferre. Pro his quoq; facit tex. in cap. 2. de poſtula. prela. ubi propter abuſum priuilegij, penditur priuilegium c. priuilegia. 11. q. 3. & c. vbi iſta. 74. diſtinctio. Probatur præterea Baldi authoritate. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius. & in l. cum proponas. C. de pact. ubi dicit, nunquam intelligi pro eo ſcriptum, qui facit cõtra id quod ſcriptum eſt.

1 Scias tamen hanc pœnam priuationis bonorum, & ipſius iuriſdictionis, contra dominos receptantes ſcienter facinoroſos homines, in hac Cathaloniæ prouincia non militare, in qua per legem prouinciæ generalem bonorum confiſcatio interdicta eſt, niſi forte eſſemus in criminibus hæreſis, & læſæ Maieſtatis in primo capite, vt in cap. 10. Regis Ferdinãdi. II, in prima curia Barcinonæ. ſub titu. debens de condemnats. Et etſi hoc uerum ſit in Cathalonia in quantum priuationem bonorum irreuocabiliter conſideramus, non tamen uerum erit, quando reuocabiliter, quod fit per uiam ſequeſtrationis, dummodo domini rerum fructibus &

emolumen-

emolumentis ipſius rei ſequeſtratę non priuentur. Et ſic poteſt dicta priuatio contra Barones abutentes iuriſdictióne reuocabiliter, hoc eſt per ſequeſtrum in hac Prouincia exerceri, ut in eo in quo delinquunt puniantur. Nec refragatur quod iure cautũ ſit, prohibitam eſſe rerum ſequeſtrationem. ut in l.uni.C.de prohi.ſequeſtratio, & ſignanter in Cathalonia in terris Baronum, aliorumve terminorum, & iuriſdictionũm. ut in cap. 52. curiæ anni. 1547. Hoc enim uerum eſſe fatemur, regulariter procedere, cum multi ſint caſus in quibus licita eſt ſequeſtratio, & qui à regula excipiuntur. de quibus atteſtatur. Panorm. in cap. dilectus. de ſequeſtratio. poſſeſſio. & fructu. & Iaſo. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſda.
12 cogan. Inter quos quidem legitur, quòd quando alicuius rei ſcandalum imminet, Iudicem poſſe officio eius nobili rem apud tertiũ ſequeſtrare, ut ſcandalis & malis obuiet. l. æquiſſimum. ff. de uſu & fructu. Panormitanus in d.c. dilectus. nu. 12. de ſequeſtra. poſſeſſio. & fru-
13 ctu. In hoc enim iudicis arbitrium locum habet, qui proſpicere debet num ſequeſtrum decernere expediat: ita Bald. in l. ſi fideiuſſor. §. fin. per illum text. ff. qui ſatiſdare cogan. ibi. in uerbis. *Si hoc iudici ſederit*,
14 Proinde iudicet quiſquis quam graue ſcandalum ſit, immineatq; quotidie, dominos poſſeſſionum & iuriſdictionum pati ſcienter ueluti conſcii, quòd facinoroſi homines, latrones, & pacem publicam perturbantes, in ſuis terris & iuriſdictionibus latitent immodeliteſcant, ac ibi quiete ſe ſuſtineant. Id primum contra bonum publicum uerſari docet. Vlpianus in l. congruit. ff. de offic. præſid. dicens ibi, prouinciam malis hominibus debere carere. Et ideo bonus ac grauis præſes & quicunq; alius iuriſdictionem habens curare debet, ut pacata atq; quie-

ta prouincia ſit, quám regit. Secundo id idem fieri in maximum ſuppremæ poteſtatis dedecus neceſſario fatendũ eſt, cum ad eam poteſtatem ſpectet, malos comprimere,& bonos ſubleuare.ut in c.Regum.23.q.5.Tertiò etiam prędictam tollerantiam eſſe contra id quod ad uindictam publicam ſpectat,nemo ſit qui dubitet, cum prædicti Barones pœnas per l. ſtatutas contra dictos faci noroſos homines gratia & diſsimulatione pertranſeant. Et denique eos contra omnia iuris præcepta facere omnibus pateat. Lædunt enim illis,quibus prędicti facinoroſi & ſcelerati homines iniurias & damna intulerunt, illos non capiendo,ac ſimulata & denegata iuſtitia diſsimulãdo,ac etiam illis quibus in futurũ lædent,uel lædere intendunt, cum præteritorum non pœnituerint, immo parati ad maiora mala committenda uideantur. Inficiunt etiam alia iuris pręcepta prout quilibet ſuo ingenio perpendere & excogitare poterit.Et ideo ſecundùm
25 hanc opinionem, rationibus & iuribus ſupra dictis fundatam, & ſaluis iuribus patriæ Cathaloniæ, quæ priuationem bonorum irreuocabiliter non admittunt, fuit iuriſdictio caſtri uillę & termini de Moſſet Vicariæ confluentis poſita ſub Regio ſequeſtro, ideo quòd conſtabat,quòd in dicto caſtro,uilla,ſeu termino, ſe recipiebãt plures facinoroſi homines armati & coadunati. Vnde poſtea exiebant, ad committendã & petpetranda facinora,pacem publicam perturbando,& Comitatum Ruſcilionis inquietando. Qui poſt homicidia & latrocinia perpetrata ad dictum caſtrum, uillam, ſeu terminum, tanquam ad tutiſsimum refugium refugiebant, ſcientibus & patientibus domino, & officialibus eiuſdem Caſtri & Villæ. prout ita in Regio concilio fuit concluſum die 10. Ianuarii. 1584.

Cap. 37. An in furto, ſocius criminis poſſit torqueri in caput ſociorum, & receptatorum.

1 *Socius criminis an poſſit interrogari de conſocijs, & in quibus caſibus, & qua forma, & quam fidem faciat, remiſſiuè.*

2 *Socius criminis regulariter non poteſt interrogari de conſocijs.*

3 *Socius criminis in quibus caſibus poteſt interrogari de conſocijs, & concluditur, quòd in crimine furti non poteſt interrogari. Sed Bar. contra. Et quomodo in dicto crimine furti poterit interrogari, locuſque Bartoli ſit intelligendus.*

4 *Concluſio Regij concilij.*

1 SCribentes varijs in locis de hac materia ſocij criminis, an ſcilicet interrogandus ſit de conſocijs, & in quibus caſibus, & qua forma, & quibus requiſitis, ac de fide eorum vſque quo dicta fides ſe extendat, in illis uidelicet caſibus in quibus interrogari poteſt, latè loquuti fuerunt, & ſignanter in l.fi. C. de accuſatio. ubi proprius eſt locus. & ibi latè Salycet. Petrus Paul. Pariſ. in conſil.151. uol.4. Tho.Grā.deciſ.28. Iul.Clar.in prac. crimin.q 21.uerſic. Dictum ſocij criminis. cum nouem uerſiculis ſequentibus, & Menoch. de arbitr.iudi.lib.2. Centuria 5.caſu 474. in quo loco multos cumulauit caſus in quibus profitetur ſocium de conſocijs poſſe interrogari: quamuis in medietate illorum fortè errauerit. ut ſupra in cap. 5. latè oſtenſum eſt, ubi de hac re amplam propraxi, & quoad attinet ad forum conſcientiæ

& forum

& forum fori, inſtitui diſputationem ad quem locum me remitto.

Quantum uerò attinet ad noſtram propoſitam quæſtionem, proponenda eſt regula generalis, quæ ex dicta
2 l.fi.C.de accuſationibus elicitur. Regula autem hęc eſt, quòd ſocius criminis non poteſt interrogari de cōſocijs. probatur in dicta l.fi. ibi in uerbis. *Cum veteris iuris authoritas de confeſſos, nec interrogari quidem de aliorum conſcientia ſinat.* & ibi. *Nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia ſcrutetur aliena.* Quam regulam quoque ſtatuunt glo.in d.l.fi.Campeg.in tract. de teſtibus. reg.88.Crot.in tract.de teſtibus. Quarta par te.nu.94 & Boſſ.in tract.cauſarum criminalium.titul.de indicijs.nume.144. & apertius Pariſ.in dicto conſi.151. nume.8.lib.4.ac Rolan.in conſil. 51.nume.25.lib.1.Ratio regulæ eſt, quia ſocius criminis delinquens, confitendo delictum, non poteſt interrogari de conſocijs.ut in l. repeti.§.is qui.ff.de quæſtionibus. ibi. *Is qui de ſe confeſſus eſt, in caput aliorum non torquebitur.* Idem in l.ſicuti.C.eod.titu.ubi habetur, non eſſe de facili credendum de ſe confeſſis, nec de ſocijs. Idem quoque habetur in d.l.fi.C.de accuſationibus.ibi. *Dum veteris iuris authoritas de ſe confeſſos, nec interrogari quidem de aliorum conſcientia ſinat.* Quod ideo fit, quia delinquens confitendo delictum ſe in famē declarauit. ita Menoch.in caſu 474 qui allegat Petr.de Ancharan.in conſi.189. & tamen teſti infami non creditur.cap.imprimis.2.q.1.& in ſpecie tradunt.Alex.in conſil.11.lib.1.& Marſil.in prac. crimi.§.diligenter. nume. 62. Sed uide aliam potiorem ac tutiorem rationem apud me ſupra in dicto cap.5.nume. 4. 5. & 6. in qua uera huius quæſtionis declaratio fundatur.

Et

5 Et licet ab hac regula aliqui caſus excipiantur, qui à ſcribentibus caſus excepti appellantur, non tamen inter eos hoc furti crimen ſcriptum reperitur, & ſic ſanè uideretur concludi poſſe, ſocium criminis in crimine furti non poſſe interrogari, neque torqueri in caput ſociorum, cum aliàs inter caſus exceptos à ſcribentibus connumeraretur. Immo quod in crimine furti inquiſitus non poſſit interrogari de conſocijs, ſcripſerunt Salycet. in d.l. fi.col.2. C.de accuſationibus. Marſil.in conſil.22. nume.17.& Rolan.in conſi.51.nume.26.lib.1.qui quidem reijciunt opinionem Bart.in l.repeti.§.1. ad fi.ff.de quæſtionibus.idem quoque Menoch.in dicto caſu 474. nume.20.

Contrariam tamen opinionem ſentit Bart. in dicta l. repeti.§.is qui.quo in loco ex ſuamet diſtinctione infert, fures poſſe interrogari de ſocijs, & de receptatoribus, & ſimilibus, hoc modo inquiens, quædam ſunt delicta, quæ non committuntur principaliter in offenſam alicuius, ſeu odium, ſed propter commodum committentium, ut falſare monetam, ſeu fabricare falſam monetã, & latrocinia facere (latrones enim non odiunt aliquem ſed diligunt ęs alterius) & in iſto caſu, ſocius criminis poteſt interrogari de conſociis. quod probat per l. Diuus.ff.de cuſto.reor.& l.Prouinciarum. C. de feriis.& l. fi. ff. ad exhiben. quædam uero ſunt delicta, quæ committuntur principaliter in alterius iniuriam, & odium, & in iſtis confeſſus de ſe non debet interrogari de aliis. ut in dicta l.repeti.ff.de quæſtioni.& in dicta l.fin. C.de accuſationibus. Et ſic infert Bartol. ex hac diſtinctione, quòd cùm fures committant furta principaliter propter commodum ipſorum magis, quàm in offenſam alterius, quia tales non odiunt aliquem, ſed diligunt æs alterius:

terius, poſſunt interrogari de ſociis, & de receptatoribus & ſimilibus. arg. d.l. Diuus. ff. de cuſtod. reor. quæ lex de latronibus mentionem facit.

Et quamuis hæc Bart. diſtinctio non videatur in omnibus uera, ideo quòd maleficus in alienum odium ſua facit maleficia, & tamen de ſociis interrogatur. ut in l. fi. C. de malefi. & mathe. Item crimen læſæ Maieſtatis contra Principem committitur, & tamen ſocius de conſociis interrogatur. ut in l. pen. & fi. C. ad leg. Iul. maieſt. nihilominus tamen Alex. in conſi. 69. nume. 8. volum. 2. approbat primam diſtinctionis partem, ſcilicet, quòd ſocius criminis poſſit interrogari de conſociis, quando delicta committuntur principaliter propter commodum committentium. Et cum furtum principaliter non committatur in odium & offenſam alicuius, ſed ſimpliciter ad commodum committentis, vt ſupra. Sanè eſt concludendum, in crimine furti ſocium poſſe de conſociis interrogari.

Super tamen hac contrarietate & varietate opinionũ, fuit in Regio concilio dictum, verum eſſe crimen furti non eſſe de criminibus exceptis, at quando ſumus in ſocietate furum diuagantium per ciuitates & loca prouinciæ in damnum & pręiudicium publicę vtilitatis, & furta, quæ ab eis committuntur, ſunt talia, quę regulariter non ſolent committi ſine ſociis, ut de nocte ſcalare domos, illas arte, & machinatione aperiendo, ad res in eis inuentas furto ſubſtrahendum, poſſe in his ſociũ criminis de ſociis interrogari, ut prouincia eis purgetur. arg. l. congruit. ff. de officio præſi. quia illa ſocietas furum, atq; ille modus delinquendi, iudicatur contra omnium ſalutem. Quare ad extirpandum propter communem ſalutem tale vitium conueniens eſt, quòd ſocius criminis

in huiuſmodi interrogetur de conſociis.prout not.idem Salycet. in d.l.fi.nu.7. C. de accuſationibus. Et propter hanc rationem ſancitum fuit in l.prouinciarum.C.de ferijs.& in l.Diuus.ff.de cuſtod.& exhibitio.reor.latrones qui ſtratas aggredientur publicas,interrogandos eſſe de conſociis, ideo, quòd ſoli non ſunt, ſed plures, nec ſine receptatoribus,& per eos pax, & quies Reipublicę perturbatur. Et cum in prædictis furibus qui regulariter nõ ſolent ſine ſociis committere furta per ciuitates,& loca, de nocte ſcalando domos, atque illas arte & machinatione aperiendo, in maximam Reipublicæ perniciem, militet eadem ratio, idem quoque ius erit ſtatuendum. vulgatis iuribus. Et hoc modo crederem Bar.eſſe intelligendum in d.l.repeti. Quare cum hæc ratio boni publici militet atque præcedat, ſi furta per prædictos modos de nocte & horis captatis,& ſit occultè & ſecretò committantur,dicendum eſt,ſocium de conſociis interrogari poſſe: maxime,quòd probare per alios teſtes nunquã aut raro in criminibus tam occultè de nocte,& horis captatis,& contra communem vtilitatem commiſſis contingit, & propterea ſufficiunt probationes, quæ aliàs nõ ſufficerent, vt atteſtatur Alex.in dicto conſil.69. nu.2. vol.2.& not.per Bald.& Salycet.in l.ſi fugitiui.C.de ſer. fug.& Bald.in l.ſi quis ex argentariis.§.penul.ff.de eden. vbi dicunt quòd ad probandum caſus clandeſtinos & occultos prout furtum, & ſimilia, ſufficit probatio per coniecturas: quæ aliàs non ſufficeret. arg.l.non omnes. §. à Barbaris.ff.de re milit. & not. Cy. in l. ſi creditor. in fi.C.de pignora.actio.& Bart.in l.ſi quando. C.vnde vi. vide quoque Feder.de Sen. in conſil.119.incipien.nullum dubium eſt. & latè Crauet.in conſil.178. nu.2. vbi ſuper delicto commiſſo de nocte & occultè multa allegat.

gat. Et ideo, quando ex natura negocii veritas aliter ſci-
ri non poteſt, puta in actis occultis, & clandeſtinis, ad-
mittuntur teſtes aliàs inhabiles, cum ſecreto fiant. vt latè
Plot. in repeti. l. ſi quando. §. 4. nu. 28. C. vnde vi. qui di-
cit, eo in caſu, tales inhabiles & infames ex eorum vitio
admittendos eſſe cum tortura, & non aliàs, cum infa-
mis nunquam admittatur ad teſtificandum abſque tor-
tura, etiam in caſibus ſpecialibus quibus admittitur;
puta in ſubſidium ubi ueritas ex natura negocii aliter ſci
ri non poteſt. ita Hyppolit. in §. diligenteer. nume. 62.
verſic. Sed infamis. & nume. 83. verſicu. Et teneas. in fi.
glo. Bal. & Doc. in l. 3. §. lege Iulia. uerſic. Palam. ff. de te-
ſti. Doc. in cap. per tuas. de Symo. Thom. Gram. in con-
ſil. 45. nume. 22. Marſ. in conſil. 109. nume. 15. & Alex.
in conſil. 11. nume. 6. vol. 1. In hoc tamen Principatu de
obſeruantia Regij concilij dictum ſocii criminis etiam
ſine tortura admittitur, quamuis communiter poſt la-
tam contra eos ſententiam ſoleant in caſibus exceptis
torqueri in caput ſociorum, & receptatorum. Et pro-
inde videtur concluſum, quòd quando furta ſunt talia,
quæ non ſolent committi ſine ſociis, & de quibus veri-
tas aliter ſciri non poteſt, quàm per eoſdemmet ſocios,
quia occultè dicta furta perpetrantur, vt in caſibus præ-
dictis, ſocius criminis poteſt de conſociis interrogari,
4 dum tamen omnia ratio boni publici præcedat. Et ita
fuit concluſum in Regio criminali concilio. die 14. Iu-
lii. 1582. in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis
contra Ioannem Planes marinerium, delatum, & incul-
patum, de furto magno, de nocte, & hora captata per
eum & alios commiſſo de menſe Iunii proximè lapſi in
domibus Petri Vilalta ciuis Barcinonæ, inuadendo eius
domos, ac portas botigiæ lapidibus & aliis appoſitis

apperiendo, & raupas in dicta botigia exiſtentes furto ſubſtrahendo. Qui fuit condemnatus, quòd erat reus mortis, & quòd ſuſpenderetur in alta furca, & quòd poſt latam ſententiam torqueretur in caput ſociorum. Erant enim prædicti fures aſſociati ad hunc finem, quòd diuagando per ciuitates, & loca, furta per prædictos alioſque varios & excogitatos modos in damnum communis vtilitatis committerent.

Cap. 38.

An in pecunijs banchi falliti, creditores hypothecarij campſoris ſeu menſularij falliti, qui ſunt creditores ex alijs cauſis, & reſpectibus, quàm ex rationibus dicti banchi, præferantur creditoribus qui tantum ſunt creditores ex rationibus eiuſdem banchi? vt puta, ex eo, quòd in eo pecuniam depoſuerunt. An econtra, creditores ex banchi rationibus tantum præferantur alijs creditoribus hypothecariis, qui ex aliis cauſis & rationibus creditores ſunt?

1 *Rei vendicatio ſupra omnes actiones perſonales & hypothecarias eſt.*

2 *Dominium pecuniæ depoſitæ in banchis non transfertur in depoſitarium, quando ipſa pecunia deponitur obſignata in ſacculo & ſine numeratione.*

3 *Depoſitum ſi caſu fortuito pereat, vel aliàs culpa leui, leuiſſima depoſitarij dummodo eius dolus non interueniat: petijt deponenti, & ad illarum reſtitutionem depoſitarius non tenetur.*

4 *Dominium pecuniarum in menſis publicis ſeu banchis ad numerum depoſitarum, tranſit in menſularium, ſeu bancharium.*

Depo-

5 Depoſitarium penes quem pecunia ad numerum deponitur, non tenetur eandem reſtituere in ſpecie, ſed aliam in eodem genere.

6 Depoſitarius qui pecunijs apud ſe depoſitis uti poteſt, ſi illas non reſtituit cum à ſe petuntur, tenetur deponenti ad vſuras.

7 Depoſitarius qui rem depoſitam in genere reſtituere tenetur, ſi pereat caſu fortuito, ad eius rei reſtitutionem tenetur.

8 Creditores habentes actionem realem hypothecariam præferuntur creditoribus perſonalem actionem habentibus etiam priuilegiatam.

9 Pupilli tacitam habent hypothecam in bonis tutoris & curatoris ratione adminiſtrationis tutelæ & curæ.

10 Creditores ex depoſito tantum actionem perſonalem habent ex eo contractu deſcendentem.

11 Creditores ex depoſito præferendi ſunt quibuſcunque alijs creditoribus in re depoſita, quando ipſa extat.

12 Intellectus ad §. quotiens. l. ſi hominem. ff. de poſiti. quòd tantum loquatur in actionibus perſonalibus, non autem in realibus.

13 Intellectus ad l. ſi ventri. in §. ſi tamen numi extant. ff. de priuileg. credi. & ad l. ſi is qui pecuniam. C. depoſi. quæ loquuntur, quando res depoſita extat cuius dominium non fuerat in depoſitarium tranſlatum, nam tunc deponentes vtuntur rei vendicatione, & præferuntur omnibus alijs creditoribus.

14 Creditores habentes realem actionem hypothecariam in bonis depoſitarij, præferuntur in pecunijs depoſitis creditoribus illas deponentibus, ſi illarum pecuniarum dominium in depoſitarium fuit translatum.

15 Creditores campſorum in Cathalonia de iure Principa-

tus habent bona eorundem campſorum hypothecata. ac ſi ſcriptura publica ſpecialiter, & generaliter obligarentur.

16 *Creditores quando ſunt æquales in obligatione & hypotheca, ille qui prior eſt tempore potior eſt iure. Sed ſecus eſt, quando in poſteriore concurrit fauor publicus à lege conſideratus.*

17 *Concluſio Regij concilij.*

Titius mercator poſtquam multos annos tutelam & curam filiorũ Sempronii habuiſſet, eorumq; bona adminiſtraſſet, non reddita ratione curæ, menſam nummulariam, quã noſtri banchariam ſiue banchum appellant, parauit, in ea campſoris officium exercendo. Qui poſt breue tempus, relictis filiis dicti Sempronii creditoribus ratione curæ per eum geſtæ & adminiſtratæ, atque etiam multis aliis creditoribus ex rationibus dicti banchi, labefacta fide decoxit, & aufugit, Cumq; in dicto bancho remanſiſſet magna pecuniarum quantitas ex pecuniis in eodem bancho à diuerſis perſonis depoſitis, & ſuper eis orta fuiſſet lis & controuerſia inter filios Sempronii, qui creditores erant ratioue dictæ curæ ex vna, & creditores ex banchi rationibus partibus ex altera, ſuper graduatione dictorum creditorum, & diſtributione bonorum dicti Titii facienda, fuit dubitatum in Regio criminali concilio, in quo hæc cauſa tanquam dependens ex cauſa principali criminis dicti mercatoris decocti & falliti ducebatur, qui ex his creditoribus in pecuniis banchi, ſeu in diſtributione earum eſſent primo loco graduandi, an uidelicet præferendi eſſent filii Sempronii creditores in bonis dicti Titii mercatoris ratione curæ per eum adminiſtra-

tæ

tæ creditoribus depoſitariis, qui tantum ex banchi rationibus creditores ſunt, uel èconuerſa dicti creditores depoſitarii in pecuniis dicti banchi præferantur dictis creditoribus qui ratione dictæ curæ, uel e aliis cauſis creditores erant.

Cum cogitarem quo nam pacto poſſem hanc quæſtionem facilem reddere, exiſtimaui, prius prænotandam atq; ei præferandam eſſe aliam quæſtionem quam apud ſcribentes controuerſam inueni, an ſcilicet, dominium pecuniarum depoſitarum in banchis tranſeat in menſularium ſeu bancharium, an uero remaneat penes deponentem? Ex cuius quidem quæſtionis & dubii reſolutione, reſultabit declaratio ad hanc propoſitam quæſtionem. Nam ſi pecuniæ depoſitæ in banchis dominium remanet penes deponentem, non eſt cur diſputemus ſuper prælatione & priuilegio creditorum, cum in hoc caſu, deponens tanquam dominus rei depoſitæ ſit omnibus aliis creditoribus quantuncunq; priuilegiatis præferendus, ideo quod rei uendicatio (quæ competit, quando rei dominium retinetur) eſt ſupra omnes actiones perſonales, & hypothecarias. ut in l. procuratoris. §. plane. ff. de tributor. actio. & in l. depoſui. ff. de peculio. & in l. ſi uentri. §. in bonis, & ibi Rip. nu. 10. ff. de priuile. credi. l. cum fundus. §. ſeruum tuum. uerſi. Quo ad peculiares. & l. ſi filius. ff. de reb. cred. ſi cer. pe. & l. 4. C. de bo. autho. iudi. poſſiden. ubi uero dictum dominium transferatur in bancharium depoſitarium taliter, quod dici poſſit pecuniam depoſitam confuſam eſſe in eius hæreditate, tunc ex his reſultat tota noſtræ quæſtionis diſputatio. Vt igitur breuibus quæſtionem prænotādam abſoluamus, nos ſic diſtinguere oportet. Aut pecunia deponitur in banchis obſignata in ſacculo ſine numeratione, & tunc

eum propriè depoſitum ſit, non tranſit eius dominium in depoſitariũ, eo enim caſu, depoſitarius tenetur eãdem rem in ſpecie reſtituere. l. 2. ff. de reb. credit. ibi. *Mutuum recepturi damus non eandem ſpeciem quam dedimus, alioquin, aut commodatum aut depoſitum, ſed idem genus*. Et eſt tex. in l. ſi ſacculum. ff. depoſi. vbi habetur, ꝙ ſi ſacculum vel argentum ſignatum depoſuero, & is penes quõ depoſitum fuit me inuito contractauerit, & depoſiti, & furti actio mihi in eum competit, confirmat tex. in leg. Lucius. 1. ff. depoſi. Quando igitur res, vt cuſtodiatur, deponitur, verè depoſitum eſt; quod totum committitur fidei eius, quòd ad cuſtodiam rei pertinet. l. 1. ff. depoſi. Quo fit, vt hoc modo dominium rerum depoſitarum remaneat penes deponentem. vt probatur in l. licet. §. rei. ff. depoſ. ibi. *Rei autem depoſitæ proprietas apud deponentem remanet*. Et concordat tex. in l. in naue Saufeli. ff. loca. & eſt glo. in l. Lucius. 1. in verb. terminos. ff. depoſi. quæ declarat notiſſimos depoſiti terminos eſſe, quando depoſitor neque dominium neque poſſeſſionem amittit. Proinde ſi res ita depoſitæ pereant caſu for-
3 tuito, vel aliàs culpa vel leui, vel leuiſſima depoſitarij, dummodo dolus illius non interueniat, deponenti pereunt, & ad illarum reſtitutionem depoſitarius non tenetur. §. præterea. inſti. quib. modis re contrahi. obli.

4 Aut pecuniæ deponuntur ad numerum in dictis banchis, & non obſignatæ, neque clauſæ, ſed ut tantundem reſtituerentur, & tunc, quia illud depoſitum notiſſimos depoſiti terminos egreditur, non poteſt dici propriè depoſitum, & ſic dominium pecuniarum ita depoſitarum tranſit in bancharium depoſitarium. Ratio eſt, quia depoſitarius pecunijs ita depoſitis uti poteſt. ut eſt gloſ. in l. 3. in uerbo, obnoxium. C. depoſiti. & eſt tex. expreſſus

in l.die ſponſaliorum.§.qui pecuniam.ff.eo.titu.ibi. *Qui pecuniam apud ſe non obſignatam, vt tantundem redderet depoſitam ad vſus proprios conuerti poteſt.* Hinc eſt,quod depoſitarius penes quem pecunia ad numerum deponitur non tenetur eandem reſtituere in ſpecie,ſed aliam in eodem genere: ſicut in mutuo.tex.eſt in l. naue Saufeli. ff.locati. ibi. *Nam ſi quis pecuniam numeratam ita depoſuiſſet,ut neq; clauſam,neq; obſignatam traderet,ſed ut numeraret; nihil aliud eum debere apud quem depoſita eſſet, niſi tantũdem pecuniæ ſoluere:* Et nihilominus dr̃ depoſitum.ut inquit ibi.glo. in uerbo ſoluere, ſed egreditur no-
6 tiſſimos depoſiti terminos.Hinc etiam eſt,ꝙ cum depoſitarius poſſit uti pecunijs ita depoſitis, ſi illas non reſtituit cum petuntur,tenetur deponenti ad vſuras.l.ſi ſacculum.ff.depoſi. ibi. *Si ex permiſſu meo depoſita pecunia is penes quem depoſita eſt vtatur, ut in cæteris bonæ fidei iudicijs uſuras eius nomine præſtare mibi cogitur.* Et probatur in l. Lucius.1. & in l. die ſponſaliorum. §. 1.ff. eo. tit.Hinc deniq; quoq; fit ꝙ cum facienda ſit reſtitutio in genere ſi dicta pecunia caſu fortuito pereat, tenetur depoſitarius ad reſtitutionẽ,ratio eſt,quia genus perire non põt.l.incendium.C.ſi cert.pet.Deci.in reg.cõtractus.nu. 8.ff.de reg.iur. Quamobrem, cũ de conſuetudine pecuniæ in banchis deponantur, non eadem pecunia reſtituatur,ſed tantundẽ ſolũ,vt ex rei euidentia demonſtrat̃, vĩ ex prædictis deciſum,earũ pecuniarum dñium in depoſitarium transferri,& per conſequens eas cõfundi in hæreditate campſoris ſeu bancharij taliter,ꝙ ſic confuſę,faciunt cum alijs bonis dicti campſoris vnum corpus, &
7 vnã hęreditatem. Ex quibus quidẽ reſultat noſtæ principalis quæſtionis difficultas.Nam ſi pecuniæ ita depoſitæ confunduntur in hæreditate, & cũ alijs bonis dicti bancharij,

charij, ita vt vnum corpus & una hęreditas tantum conſtituatur, & in ea hæreditate creditores ex varijs cauſis, & rationibus demóſtrentur, vt puta quia vni sũt hypothecarij ex tacita, & expreſſa hypotheca, vt sũt filij Sempronij ratione tutelæ, & curæ per dictum Titiũ adminiſtratę, alij vero habentes perſonalem actionem tantum vel perſonalem priuilegiatam, prout de iure exiſtimãtur qui in banchis pecunias ſuas deponũt, ut tantundem eis reſtituatur, qui ex his præferendi ſint, & primo loco graduandi, hoc opus, hic labor.

Et vt quæſtionem aggrediamur, primo ꝓ parte filiorum Sempronij creditorum ex rationibus adminiſtrationis tutelę & curę in bonis Titij cãpſoris falliti dicit, ipſos præferendos eſſe crediroribus, qui ratione pecunię depoſitę in bancho tantum ſunt creditores, quod proba
8 tur ſequenti argumento. Creditores habentes actionem realem hypothecariam præferendi ſunt creditoribus perſonalem actionem etiam priuilegiatam habentibus tex. eſt ad literam in l. eos. C. qui potior. in pig. habean. ibi. *Eos qui acceperunt pignora cum in rem actionem habeant, priuilegijs omnibus quæ perſonalibus actionibus cõpetunt præferri conſtitit*. Concordat tex. in l. procuratoris. §. plane. ff. de tributor. actio. Sed ita eſt, ꝙ filij dicti
9 Sempronij in bonis dicti Titij nedũ tacitam habent hypothecam ratione dictæ adminiſtrationis, quia de iure bona tutoris tacite pro adminiſtratione tutelæ & curæ obligata ſunt. l. 1. §. vt plenius. C. de rei uxor. actio. l. pro officio. C. de adminiſtratio, tuto. uerum etiam & expreſſam ratione cõtractus ſuſceptæ tutelę, & curę cũ obligatione generali omniũ bonorũ, dicti autem creditores ex banchi rationibus actionem perſonalem tantum habent in bonis dicti Titij ex cõtractu, ſiue depoſiti, ſiue mutui

deſcenden-

deſcendentem, quia quando aliquis obligatus eſt ex contractu, contrà eum proditæ ſunt actiones in perſonam. §. omnium. inſtitu. de actionib. Ergo concluſum eſt, dictos filios Sempronii, ut creditores hypothecarios præferri debere creditoribus banchi perſonalem tantum actionem habentibus. Corroboratur argumentum ex l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuile. creditor. quo loci Iuriſconſultus ait, quòd in bonis menſularii uendendis potiorem eorum cauſam eſſe poſt priuilegia, qui pecuniam apud menſam fidem publicam ſecuti depoſuerunt. Ex quo tex. clarè colligitur, & præcipuè ex illis uerbis. poſt priuilegia. creditores habentes priuilegia præferendos eſſe, & quòd poſt eos graduantur illi, qui pecuniam apud mēſam depoſuerunt, At filii dicti Sempronii tanquam actionem realem hypothecariam habentes, dicuntur habere actionem priuilegiatam ratione iuris realis eis competentis. ut in dicta l. eos. C. qui potiores in pigno. habean. cum concordantiis. Ergo in pecuniis banchi falliti, filii Sempronii, vt creditores hypothecarii in bonis dicti Titii campſoris ex aliis cauſis quam ex rationibus banchi erunt primo loco graduandi, & præferendi, quibuſcunque aliis creditoribus ex cauſa & ratione depoſiti perſonalem actionem habentibus,

1 Contrariam tamen creditores bāchi ſnīam ſentientes, atq; ipſos eſſe præferendos exiſtimantes, pro ſe allegāt expreſſum tex. in l. ſi hominē. §. quotiens. ff. depoſi. cuius diſpoſitione conſtat, rationem depoſitariorum ante priuilegia habendā eſſe, quotiens nummulari foro cedunt, & eorū bona diſtrahuuntur, Atq; alia ratione eandē opinio-
11 nem probare conantur ex l. ſi uentri. §. ſi tamen numi. ff. de priuileg. credi. ex ea l. deducentes, ꝙ quando numi extant à depoſitariis per deponentes vendicari poſſunt,

ſunt,& futurũ eum qui uendicat ante priuilegia. Cumq; pecuniæ aut aliqua illarum pars ut in facto propoſui extarent, merito dicendum eſt, hos deponentes creditores omnibus alijs priuilegia habentibus in ea pecunia præferendos eſſe. Iuuatur hæc ratio ex l. ſi is qui depoſitã. C. de poſiti. vbi habetur, quod ſi is qui depoſitam a te pecuniã accepit, eam ſuo nomine, uel cuiuslibet alterius mutuo dedit, tam ipſum de implenda ſide, quàm eius ſucceſſores teneri, & aduerſus eum qui accepit nullam actionẽ deponenti competere niſi numi extent, quia tunc uti rei uendicatione poteſt. concordat tex. in l. ſi res. C. ad exhibend. Ex quibus patet, omni caſu creditores, qui in banchis pecuniam deponendo crediderunt prȩferendos atque primo loco graduandos eſſe. Nam ſi pecunia depoſita non extat, actione depoſiti priuilegiata præferuntur, cum depoſitariorum ratio ante priuilegia ſi bona nũmularij venierint habenda ſit. ut in dicta l. ſi hominem. §. quotiens. ff. de priuilegijs creditor. Si vero extat, uti poſſunt rei uendicatione, quæ præfertur omnibus alijs actionibus tam realibus quam perſonalibus quocunque modo priuilegiatis. Et ſic omni caſu, ſiue extet, ſiue nõ extet, deponentes præferuntur.

His tamen non obſtantibus in caſu noſtræ quæſtionis primam opinionem in puncto iuris veriorem eſſe existimo, ſcilicet, ꝙ filij dicti Sempronii, ut creditores actionem realem hypothecariam in bonis dicti bancharii habentes præferantur in pecuniis dicti banchi, ſeu in diſtributione de eis facienda creditoribus, qui tantum ex de-
12 poſito de eiſdem pecunijs facto ſunt creditores. Et primo, quia non obſtat tex. in l. ſi hominem. §. quotiens. ff. depoſiti. qui tex. tantum de perſonalibus actionibus loquitur, in quibus habentes actionem ex depoſito tanquam

quam priuilegiatã præferuntur omnibus alijs perſonales actiones etiam priuilegiatas contra bona bancharij habentibus. Et ita intelliguntur illa verba tex. ante priuilegiá.hoc eſt,quòd deponentes in bonis nummularij vendendis graduentur ante eos, qui contra eadem bona perſonales actiones quantumuis priuilegiatas habent.ita intellexit illum tex. Accurſ. in glo.in uerb.depoſitariorũ. & ibidem Paul. de Caſtro.nume.2.in fi.exceptis tamen illis tribus actionibus dotis ſcilicet,funeraria,& mutui in refectionem rei crediti, de quibus dicta glo.mentionem facit,quæ in maiori gradu, & priuilegio conſtitutæ ſunt, quàm ipſa depoſiti actio. prout de dotis actione eſt tex. in l.fi.C.qui potior.in pig.habean.de funeraria in l.penu. ff.de religio. & ſumptib. funer.& de actione eius qui in refectionem rei credidit. in l.interdum.ff.qui potior. in pig.habean.Et ipſe intellectui Accurſij & Pauli Caſtrẽſis adhereo, cum alias eſſet per dictum.§.quotiẽs. deſtruere multas iurium diſpoſitiones,dantes sẽper realibus actionibus prælationem. Proinde cum ratio dictorum filiorũ Sẽpronij fundetur ſuper actione reali hypothecaria illis de iure competenti ex cauſa adminiſtrationis tutelæ,& curæ,quæ actio ex eo ſolum quòd realis eſt,pręfertur omnibus alijs actionibus perſonalibus etiã priuilegiatis.ut in dicta.l.eos. C.qui potior.in pig.habean. & in l.procuratoris. §.mercis.verſi.Quid tamen.ff.de tribu. actio.& in l.ſi uentri. §.in bonis.ff.de priuileg.credi. ibi poſt priuilegia. iuxta intellectum. l.ſi hominem. §.quotiens. in uerbo depoſitariorum: merito concludendum eſt, ipſos in dictis banchi pecuniis præferendos,atque primo loco graduandos eſſe.

13 Neq; obſtant tex.in l.ſi vẽtri.§.ſi tamẽ nũmi extant.ff. de priuileg.cred.& in l.ſi is qui pecuniam.C.depoſiti.illa

enim

enim iura loquuntur, quando pecunia deponitur obſi-
gnata in ſacculo, & cuius dominium non transfertur in
depoſitarium, quod quidem oſtenditur ex rei vendica-
tione ex dictis legibus deponentibus attributa, quæ cla-
rè præſupponit dominij retentionem apud eos. Et ſic ni
mirum, ſi cum pecunia hoc modo depoſita extat, in ea
14 deponentes cæteris præferãtur. At in quæſtione noſtra lo
quimur, quando pecunia deponitur in banchis ad nume
rum, ratione cuius trasfertur dominium in depoſitariũ:
vt ſupra in quæſtione prænotata, & præmiſſa latè oſten-
ſum eſt. In quo caſu, licet illa pecunia reperiatur in bo-
nis depoſitarij, idem debet eſſe quòd de alijs bonis, quia
tranſit in creditum. l. procuratoris. §. plane. verſi. Sed & ſi
dedi. ff. de tribu. acti. Et proinde cum in alijs bonis nu-
mularij, ſeu bancharij creditores habentes actionem rea
lem hypothecariam præferendi ſunt habentibus perſo-
nalem etiam priuilegiatam, idem erit dicendum in pecu
nijs in dicto bancho fallito repertis, quarum dominium
(cum ad numerum depoſitæ eſſent, vt tantundem in ge
nere reſtituerentur) fuerat in dictum bancharium depo-
ſitarium translatum, cuius dominij ratione, dictæ pecu-
niæ confuſæ exiſtimantur in bonis eiuſdem bancharij,
qui ideo ad eas reſtituendas quocunq; modo caſu for-
tuito perirent tenebatur, cum vt dictum eſt, genus peri-
re non poſſit. Et ſic concluſum eſt in caſu noſtræ quæſtio
nis in puncto iuris communis, creditores hypothecam
habentes, in ea pecunia præferri creditoribus perſonalẽ
tantum actionem priuilegiatam ex depoſito habenti-
bus. Et hãc opinionem veriorem eſſe de iure communi
non ambigo.

15 Verum cum in Cathalonia propriis ac peculiaribus
legibus uiuamus, quibus primò quam ad ius commune

recur-

recurramus utēdum eſt, in dicta hac noſtra Cathalonia, conſtitutione generali cauetur, bona cāpſorū creditorib. ſuis ita tacitè obligari, & hypothecari, ac ſi ſcriptura publica dicta bona ſpecialiter, uel generaliter obligarentur. vt in c.4. Regis Iacobi II. in curia Illerdæ ſub titu. de depoſit è de cambiadors. Ex qua l. deducitur, creditores cāpſorum in eorum bonis actionem realem hypothecariā habere, quemadmodum pupilli in bonis tutorum & curatorum ratione adminiſtrationis tutelæ, & curæ, ut ſupradictum, & oſtenſum eſt, & proinde conſtat, quòd creditores, qui in dicto bancho pecunias depoſuerant, parificantur in obligatione, & hypotheca cum dictis pupillis filiis Sempronii. Ex quibus quidem aliud reſultat dubiū, qui ex his, qui in actione reali hypothecaria parificantur præferendi ſint in diſtributione eiuſdem pecuniæ facien-
16 da. Quidam dixerunt, eos præferendos eſſe inter æquales obligationes, qui tempore priores inueniuntur per regulam, qui prior eſt tempore potior eſt iure. vt in l. ſi fundum. & l. diuerſis temporibus. C. qui potior. in pig. habean. Quod argumentum videtur concludere pro dictis pupillis, quòd præferantur, quorum bona multo ante quàm Titius campſoris officium exerceret per eum fuerūt nomine tutorio, & curatorio adminiſtrata, ſicq; eius quoque bona prius eiſdem pupillis hypothecata. Quidam vero fauore depoſitariorum hanc rem iudicantes aſſerunt, regulam illam, qui prior eſt tempore potior eſt iure, ueram eſſe in his creditoribus, qui habent realem hypothecariam æqualiter, & taliter, quòd unus non habeat pluſquam alter, & ſecus eſſe, quando vnus ex creditoribus habet plus, ut puta, quòd ultra hypothecam concurrat pro eo fauor boni publici à lege conſideratus: quia tunc talis creditor quātumuis poſterior, vtilitate publica

ſuadente,

ſuadente, præferendus eſt prioribus ſimpliciter hypothecarijs,& cum quibus dictus publicus fauor non concurrit. vt in l. ſi hominem. §. quotiens. cum. l. ſequenti. quæ incipit.Quod priuilegium. ff.depoſi. Conſtat enim Vlpianum in dicto. §.quotiens. cenſiſſe,in bonis nūmumularij vendendis, qui bonis ceſſit, depoſitariorū ante priuilegia rationem eſſe habendā, quibus verbis nihil aliud diſponere intēdit, quam priuilegiare actionem depoſiti perſonalem.adeo,quòd ea vtentes contra nummularios & campſores licet creditores poſteriores ſint,præferantur aliis creditoribus perſonalem actionem etiam priuilegiatam habentibus in bonis eiuſdem campſoris. At Paulus iure conſultus in l.quod priuilegium allegata. dictam Vlpiani deciſionem ampliando ait, dictum priuilegium exerceri, non tantum in ea quantitate quæ in bonis argentarii ex pecunia depoſita reperta eſt; ſed in omnibus fraudatoris facultatibus, idq; propter neceſſarium vſum argentariorum ex utilitate publica receptū eſſe.Quare uidemus priuilegium depoſitariorum ex publica utilitate fundari. Et licet leges illæ imperſonalibus actionibus loquantur inter quas uoluit actionem depoſiti ob fauorem publicum præferri creditoribus priuilegia perſonalia habentibus, idem quoq; ius ſtatuendum eſt inter eos,qui in hypothecis æquales ſunt,vt præferantur illi ex identitate rationis,cum quibus dictus fauor publicus concurrit. Vbi enim militat eadem ratio, idem ius in vtroque ſtatuendum eſt.l.illud.& illic glo. in verbo. extimari. quæ multa refert. ff. ad leg Aquil.l.fi.C.ad leg. Falci. l.fi.C. de conſti.pecu.cap.inter corporalia. de transla.epiſ.uel præla. Quamobrem, cum creditores ex banchi rationibus, conſtitutione, ac lege prouinciæ hypothecam habeant in bonis campſoris,cuius ratione pa-

cificantur,

rificantur cum dictis creditoribus tutellarijs,& dictus fa uor publicus pro eis concurrat propter neceſſarium vſum argentariorum,ut inquit lex, merito cōcludendum eſt, creditores deponentes in pecunia banchi falliti quāuis poſteriores,cæteris præferendos eſſe,eoſq; ſimul eſſe admittendos,non ſpectato ordine eorum, qui depoſuerunt: ſed ſimul omnium depoſitariorum ratio habenda eſt.Inter eos enim,& in tali caſu,non militat regula, qui prior eſt tempore potior eſt iure. vt eſt expreſſus tex. in
17 d.l.ſi hominem.§.quotiens.in fi.ff.de poſiti.Et ſecundum hanc ultimam opinionem attenta dicta l. patriæ Cathaloniæ concedente deponentibus in bonis campſoris hypothecam, & ex alijs rationibus ex iuribus patriæ per Regios conciliarios decerptis, fuit concluſum in Regio concilio die 21.Februarij 1584.referēte Michaelle Quintana antiquiore Regij cōcilij domino meo in quo Regij conciliarij, dictos creditores deponentes prætulerunt in pecunijs dicti banchi falliti filijs Sempronij creditoribus ratione dictæ adminiſtrationis tutelæ,& curæ, ſed in alijs bonis campſoris falliti,maiorem deliberationem ſibi reſeruarunt.

Cap. 39. In quo quæritur de quæſtione, Statuit lex Prouinciæ,quòd quis non poſſit de certis delictis in eadē lege expreſſis per dnm Regem,uel eius Locūtenentes gnales,& alios quoſcunq; Regios officiales,& miniſtros abſolui, aut guidari,cū clauſula, q̃ ſi contra hanc legē fiunt gratiæ delictorū, & guidatica,ſint ipſę gratię & guidatica ipſo facto nulla.Quæritur modo,an abſolutus,aut guidatus per dominum Regem ſeu eius Locumtenentes, de delictis in dicta l. abſolui & guidari prohibitis, & contra ex-

 preſſam

preſſam dictæ l.diſpoſitionem poſſint ſub illa fide regia,(qua gratia & guidaticum continentur) puniri de dictis delictis,ac ſi uerè, & realiter gratia & guidaticũ non fuiſſet conceſſa.

1 *Remiſſus ſeu guidatus de delictis per legem remitti & guidari prohibitis poteſt non obſtantibus dictis remiſſione & guidatico,ſi capitur,de eiſdem delictis puniri,ac ſi remiſſus,& guidatus non fuiſſet.*

2 *Princeps rumpendo fidem datam non facit iuſtitiam,cum ipſa fides fundamentum ſit iuſtitiæ.*

3 *Reſpublica ſine fide in Principe uix gubernari poteſt, cũ magis per fidem Reſpublicæ gubernentur, quàm per ſudores corporales.*

4 *Princeps omni tempore debet habere ſinceram & perfectam fidem,atque ueram locutionem,ut omnes homines cuiuſcunque conditionis ſint,poſſint ſe in illo fidare.*

5 *Fides non eſt frangenda,quia per eam ciuitates ſeruantur & è contra ſi uiolatur,depopulantur.*

6 *Fidem ſeruare eſt de iure naturali.*

7 *Princeps non poteſt ſe eximere à iuribus naturalibus.*

8 *Lex quę non eſt contra ius naturale,& diuinum obſeruari debet.*

9 *Lex non poteſt facere quod poſitus ſub fide Principis puniatur de ſuis delictis contra fidem datam,ne contra ius naturale diſponere uideatur, cum ſeruare fidem ſit de iure naturali.*

10 *Gratiæ delictorum factæ contra legem prohibentem ne fiant,ſi non ualent in uim remiſſionis, ualere ſaltim debent in uim guidatici.*

11 *Rex propter bonum publicum poteſt remittere damna & iniurias particulariter & uniuerſaliter ſubditis illatas,*

tas,etiam quòd Prouinciæ lex illud fieri vetaret.

12 *Rex propter bonum publicum poteſt remittere delicta nõ obſtante partis inſtantia.*

13 *Pax eſt multitudinum unitas in qua bonum,& ſalus popu li conſiſtit.*

14 *Rex pro directione iuſtitiæ poteſt remittere delicta quæ per legem remitti prohibentur.*

REge Prouinciæ cauetur, Dominum Regem eiuſq; officiales non poſſe delinquentibus certa delicta remittere, neq; in illis dictos delinquentes guidare, cum decreto irritante & annullatiuo, ſi contra factum fuerit. Succeſſit,quòd Titius,qui erat delatus in illis delictis obtinuit remiſſionem ſeu gratiam à domino Rege, ſeu eius Locumtenente generali,aut fecit ſe guidare,ſeu affidare, & dictis remiſſione, ſeu guidatico exiſtentibus, dictus Titius fuit captus, & Regijs carceribus mancipatus, qui cum in continenti dictam gratiam, ſeu remiſſionem, vel guidaticum allegaret,fuit dubitatum,an illis non obſtantibus,poſſit dictus Titius de prędictis criminibus,& delictis puniri, vel an ſit pro fide Regia ſeruanda relaxandus.

1 Et dictum Titium non obſtantibus dictis gratia, ſeu remiſſione, uel guidatico, eſſe puniendum, probat tex. in cap. 11. Regis Ferdinandi. curiæ anni 1503. in titu. de les cauſes criminals,qui tex.incipit comin ſtigant.In quo tex.certa crimina,& delicta deſcribuntur quorum remiſſiones,gratiæ & guidatica expreſſe fieri uetantur, adeò, quòd ſi dominus Rex & eius officiales contra illam legem delicta remittũt,ſeu delinquentes guidant,aut illos ſub fide Regia aſſecurant, dictæ remiſſiones ſeu gratiæ,

& guidatica,ipſo facto annullantur; & poteſt procedi cō tra dictorum delinquentium receptatores, prout licitū eſt procedere contra eiectorum à pace & treugua factores,& receptatores. vt ibi in tex. Ergo fortius cōtra eoſdē delinquentes.

Hinc eſt, quòd cum dominus Rex atque eius officiales ad omnium prouinciæ legum obſeruationem teneātur, quam iure iurando in introitu officij promittūt. vt atteſtatur. Guiller. de valeſ. in vſati. quoniam per iniquum principem. in fin. Conſequens eſt, quòd potius tenentur ſecundum dictarum legum diſpoſitiones iudicare, quàm ſecundum fidem promiſſam, quæ in caſu prædicto, ipſo facto, iuxta dictam legem nulla eſt. Nam in ea prouinciæ lege quæ in curijs generalibus de conſenſu & voluntate populi per dominum Regem condita eſt, ſicuti in hac prouincia leges omnes conduntur, appoſita eſt clauſula decreti annullatiua ſit contra factum fuerit, quæ quando in aliquo actu apponitur, quidquid in contrarium attentatur, fit ipſo iure nullum. l. non dubium.. C de legib. l. ſancimus. de reb. alie. non alie. facit. l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacro ſanct. eccleſ. cap. ad diſſoluendum. in fin. ex. de ſponſalib. & cap. ſi apoſtolicæ. ex. de ſponſali. Et etiam appoſita per ſuperiorē afficit ignorantes, ut acta ſint nulla etiam ſi pars non non alleget. & licet iuſtè proceſſum ſit. Abb. in cap. audita. col. pen. de reſtitutio. ſpoliat. Et quòd ignorantes afficiantur, eſt tex. in cap. ſi eo tempore. de reſcrip. & in cap. pen. de præben. in 6. Concluſum ergo videtur, quòd cum fides data, in dictis gratijs ſeu guidaticis contra formam dictæ l. ſit ipſo facto nulla, dictum Titium de ſuis criminibus & delictis contra illam legem comiſſis, dictis remiſſione ſeu guidatico nō obſtātibus, eſſe puniendum,

mendum,& nullatenus fidem ei eſſe ſeruandam.

2 Contrariam tamen opinionem,ipſe aliquot rationibus & argumentis, veriorem exiſtimarem. Et primo,nam Princeps rumpendo fidem,& ſub eius fide poſitum puniendo,nō faceret iuſtitiam, ratio eſt,quia fides fundamentum eſt iuſtitiæ. vt Cicero. 1.officiorum atteſtatur. & ſine fide non poteſt eſſe iuſtitia. c.vbi ſana.24.q.1.ibi vbi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia.Quo fit,vt cum ad Regem pertineat iuſtitiam facere,& adminiſtrare,conueniens eſt,vt fidem datam ſemper obſeruet.Alioqui,ceſſante hoc fundamento,ædificium corruit,&quicquid ſupra ædificatum eſt. l.egi tecū.ff.de excep.rei iud.

3 Secundo ſi Princeps fidem non ſeruaret,vix Reſpublica gubernari poſſet, quia per fidem Reſpublicæ magis quàm per ſudores corporales gubernantur. c.inqualibet.23.q.8.& eſt tex.in vſati. moneta.inquo habetur, quod per fidem,& iuſtitiam,& pacem,& veritatē Principis,omne regnum gubernatur.De quibus habes exemplum in Romanorum Imperio,qui vniuerſam Rempublicam quam conſecuti fuerunt ſumma fide gubernarunt. De quibus etiam in Policrato ſcribitur, quod tria fecerunt eos gentiū victores, ſciētia,exercitatio.& fides. Vnde dicunt ſcribētes, quod in Imperatore cōſtituendo conſiderari fides debeat, nam ille qui non eſt fidelis, eſt peruerſus, & inimicus, qui cum corpore nobiſcum eſſe uidetur,mente uero,& animo,contra nos eſt, & multo nequior hoſtis hic, quàm illi qui fortis ſunt,& euidenter inimici.vt expræſſe habetur in c.ſi inimicus. 93.diſtinc. Et quod in Imperatore ante omnia fides conſideranda ſit, probatur in l.1.C.de condi. in horr.pub.lib. 10.& ibi Bar.& Ioānes de Pla.& facit tex.in l.1.in prin.ibi.*probatę etiā artis & fidei*.ff.de ven.inſpicien.Nihil enim eſt,

quòd lumine clariori præfulgeat in Principe, quàm recta fides.l.inter claras.C.de ſumma Trini.& fi.cathol.cũ maximè Regibus ac Principibus conueniat illud uerbũ. *Semel locutus eſt Deus.* & iterum. *Quod ſcripſi ſcripſi.* Vnde Princeps vnum calamum, & unam linguam habere debet, non plures, quia ſcriptum eſt per Pſalmiſ. *Quæ procedunt a labijs meis non faciam irrita.* Et alibi per Salomon. *Fidelis Dominus in omnibus uerbis ſuis & ſanctus in omnibus ſuis.* Et in Dei Euangelio hæc ſcripta ſunt. *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea nõ præteribunt.* uide etiam quæ dicũt Doctores in l.digna uox.C.de leg. Et cum Princeps terræ, iudicem & Principem cœleſtem debeat imitari, ſcilicet Deum, vt in §.arripiat.in Auth. ut omnes obediant iudici. merito igitur, uerba, fides, & locutio Principis firma eſſe debent. Ad quod poteſt allegari Baldi doctrina in conſi. 327. dicentis, quòd Principis lingua debet eſſe immobilis ſicut lapis angularis, & ſicut polus in cœlo. Quare, cum huius prouinciæ antiqui principes hæc intellexiſſent, & quòd per iniquum Principẽ, & ſine ueritate, & iuſtitia, pereunt omni tempore terra & habitatores eius, conſilio, & auxilio ſuorum uirorum nobilium ſtatuerunt, ut omnes Principes, qui eis in hoc principatu Cathaloniæ ſucceſſuri erant habeant omni tempore ſinceram, & perfectam fidem, atque ueram loquutionem, ita ut omnes homines, cuiuſcunque conditionis & ſtatus ſint, cum omnibus bonis, & familia, poſſint ſe in illis fidare. pro ut hæc & alia latius in vſati. Barcinonæ. incipien. quoniam per iniquum principem.
5 ſunt contenta. Atque ideo Guiller. de Valleſ. in dicto vſati. nume. 3. refert Ariſtotelis dictum. de ſecret. ſecret. lib. 1. cap. 26. dicentis, Caueas ne infringas fidem alicui donatam, quia per fidem ciuitates ſeruantur, & ſic

homi-

hominum multiplicatio,ciuitatum,caſtrorum,ac virorũ communio atq; Regis dominatio. Et contra,ſi fides violatur,ciuitates,& caſtra depopulantur, guerræ mouẽtur, populi affliguntur, homines exheredantur, & regna denique de uno ad alium transferuntur. Vnde non im merito canones & leges clamant his verbis dicentes, *Graue profecto eſt fidem fallere*.l.1.ff.de conſti.pecu.cap. innocens.22.q.4. Conueniens ergo eſt, ob recte Rempublicam gubernandam, & adminiſtrandam, vt fides data ſeruetur. Et ſic videtur concluſum pro Titio ne ipſe contra fidem Principis, hoc eſt, extantibus gratia ſeu remiſſione delictorum, & ſeu guidatico, ſupplicium de ſuis criminibus quamtumuis in dicta l.expreſſis patiatur.

6 Tertio coadiuuatur hæc noſtra opinio alia fortiſſima ratione,quæ videri meo nullam admittere poteſt ſolutionem, aut reſponſionem. Ratio autem & argumentum iſtud eſt, ſeruare fidem eſt de iure naturali.l.1.ff.de pac. ibi. *Huius edicti æquitas naturalis eſt. Quid enim tam congruum eſt fidei humanæ quam ea quæ placuerunt inter eos ſeruare*.qui tex.intelligitur de iure naturali gentium primæuo, cum ſit actus conueniens hominibus tantum. Bartolus, Paulus. & commu.Doctores in dicta.l. Angelus.in §.1.inſti.de oblig. & glo.1.in dicta.l.1.ff.de pac.& eſt tex. in §.quod uero naturalis ratio. inſti.de iure naturali.gen.& ciuili. Probat idem ſanctus Thom. 2.2.q.70. articu. 1.ibi. in verſicu. Ad primum. in fi. vbi dicit, quod ſeruare fidem eſt de iure naturali, & quòd ideo, nihil poteſt præcipi hómini contra id quod eſt de iure naturali.Et quòd ſit de iure naturali oſtẽdidit Marcus Regulus conſul Romanus, qui cum fuiſſet captus à Cartaginẽſibus miſſus ſuit Romam,& promiſſit redire,& po-

ſtea ſciens,quòd in eius reuerſione Carthaginenſes eum interimerent,voluit redire,& potius mori, quàm fidem datam uiolare,ne quicquam contra ius naturale commit teret.probat hoc tex.in l.poſtliminij ius.§. captiuos.ff.de captiui.& poſt limi.reuer.Oſtenditur idem alio exemplo quod legitur apud Fortunium Garcia.in l.conuentionũ. num.25.ff.de pac.de illo comite qui præerat prouinciæ, & fidem alicui dederat,& conſulens ei aſſeſſor, ut non obſtante eius fide illum affidatum retineret captum, reſpondidit ipſe comes, tu leges me aliàs doceas, contrariam ego legem à fidei ratione didici. Et ſic, inſtinctu quodam naturæ, ipſe fidem in illo caſu ſeruandam iudicabat.Sed Princeps non poteſt ſe eximere à iuribus natu ralibus,quia naturalia iura quæ apud omnes gentes peræque obſeruantur,diuina quadam prouidentia cõſtituta ſemper firma atq; immutabilia permanẽt.§.ſed naturalia quidem iura.inſt.de iure natu.gen.& ciu.l.2.ff.de vſufr. ear.rer.quæ vſu cõſumun.& in c.paſtoralis.§.neq;.de ſen ten.& re iudi.Ergo ſequitur concluſio uera, uidelicet, ꝙ Princeps fidem ſuam Regiam ſeruare tenetur. Et ſic neminem ſub eius fide poſitum eſſe puniendum.

8 Ex quibus quidem ſequitur reſponſio, & ſolutio ad argumentum, quòd lex illa municipalis bene poteſt ſtatuere,ne delinquentes de tali & tali delicto abſoluantur, neve guidentur, & dominus Rex eadem lege facta in curijs generalibus, aſſenſu & populi approbatione, potuit ſibimet,& ſuis officialibus,hoc ipſum prohibere,et cum decreto irritante & annullatiuo ſi contra factum fuerit, & tunc ipſe Rex tenetur legem illam maxime iure iuran do firmatam obſeruare. Nam prohibere, ꝙ certa crimina non poſſint remitti, neq; in illis delinquentes guidari,non uidetur eſſe contra ius naturale, neque diuinum.

Quod

Quod ſi poſtea is Rex contrarium fecerit, delicta illa prohibita remittendo, & abſoluendo, aut in illis guidando, & is tãquam periurus peccat, & remiſſio delicti ſeu guidaticum ſunt ipſo facto nulla, quia lege illa ita cauetur. Sed non poteſt dicta lex facere, ꝙ ſi Princeps non obſtante dicta prohibitione, & decreto annullatiuo dederit fidem ſuam alicui delinquenti, non teneatur ipſe ſeruare dictam fidem, taliter, ꝙ ex non obſeruantia dictus delinqueus ſub fide poſitus venijſſet puniendus, quia tunc ille talis cõtra ius naturale puniretur. Nam ſeruare fidem eſt de iure naturali. vt ſupra oſtenſum eſt, & tamen homini præcipi non poteſt contra id quod eſt dę iure naturali. ita S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. verſ. Ad primum in fi. Iura namq; naturalia ſemper firma permanent, atq; immutabilia, & nullo iure ciuili dirimi poſſunt. Quamobrem concludo, delinquentem captum, & ſub fide regia aſſecuratum, pro obſeruantia dictæ fidei relaxandũ eſſe, ut ſic iuri naturali pareatur. Et quia dicta fides & ſecuritas dari non poterat, dicta l. obſtante, & prohibente, debet incontinenti dictus delinquens deſguidari, vt ſic dictæ legi remiſſiones & guidatica in certis criminibus reprobanti & annullanti ſtetur. Rex vero ſeu officialis qui contra legem facit, incidens in periurium, adeat confeſſarium vt ſic ſuæ ſaluti proſpiciat.

10 Ex quibus concludo, gratias ſeu remiſſiones delictorum in caſibus per dictam legem prohibitis non obſtãte clauſula decreti annullatiua in eadem lege inſerta debere valere, ſi non in vim remiſſionis, ſaltem in vim guidatici, etiam quod guidatica quoque in eadem diſpoſitione in dictis caſibus fieri prohibeantur. Et hoc, ne quis ſub fide Regia poſitus puniatur, neve dicta lex contra ius naturale effectum operetur. Non enim æquum eſt,

vt qui cum iudice contrahit, eius authoritate circunſcribatur. l. 1. in fin. C. de his qui veniam ætatis impetrauer. Et proinde Alberi. in l. obſeruandum. in fi. ff. de officio præſid. eleganter ait, delinquenti ſecuritatem promittere, ac dein de eum punire, proditionem eſſe. Et ſecundum hanc opinionem fuit pluries in Regio cõcilio concluſum, & ſignanter in facto remiſſionis factæ Michaeli Caſadauall die 9 Maii. 1570. qui cum eſſet inſtante parte captus, & tamen valde ſui corporis punitio inſtaretur pro aſſaſſinii crimine, de quo ut prætendebatur per dictam conſtitu. cominſtigant. remitti non poterat, fuit tamen pro obſeruantia fidei Regie, & dictæ remiſſionis, relaxatus à carceribus, & poſtea deſguidatus. vt apparet in cõcluſione de his facta die 15. Nouembris. 1570. Conſtat idem, in facto alterius remiſſionis factæ per Regiam curiam die 23. Auguſt. 1570. Sebaſtiano Nogues, qui etiam pro obſeruantia fidei Regiæ, & remiſsionis, fuit relaxatus, & diſguidatus prout concluſum fuit in dicto Regio concilio die 24. Nouembris. 1570. Hęc omnia, ut puta, remiſsiones, concluſiones & deſguidamenta vidi in proceſſu cõtra dictos Michaellem Caſadauall, & Sebaſtianum Nogues actitato, qui eſt in poſſe Benedicti Sreua Notarii Regiæ curiæ. Et concluſiones ſunt in libro concluſionum illius anni. 1570. Habemus item aliud exemplum in facto ſupplicationis oblatæ pro parte Iacobi Colomer filii Ioannis Colomer ſupplicantis, declarari remiſsionem die 20. Iulii. 1582. factam Paulo Gineſta de Vall Romana per Excellentiſsimum Locumtenentem generalem, delato, & inculpato, de nece proditoriè & appenſatè perpetrata in perſonam dicti Ioãnis Colomer reuocari; & quatenus opus ſit dictum Gineſta deſguidari. Super quo in Regio concilio die 22.

Octo-

Octobris, 1582. meritis proceſſus attentis, & aliàs, fuit concluſum, quòd declaretur non fuiſſe intentionis dicti Excellentiſsimi Locumtenentis generalis remittere dicto Paulo Gineſta delictum prædictæ necis, cum ſit de caſibus conſtitutionis Cathaloniæ incipientis. Com inſtigant. Et ſic de exceptis in præfata remiſsione. & reſpectu dictæ necis dictam remiſsionem reuocandam eſſe, & quòd propterea dictus Paulus Gineſta reſpectu dicti delicti deſguidaretur cum termino decem dierum. Fuit prætereà idem concluſum die 2. Maii. 1567. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiç & partis inſtãtis cõtra Franciſcum Vinyola, & Ioannem Canyadelles, qui fuerunt relaxati à carceribus pro obſeruantia guidaticorum ex inſtrumentis remiſsionum eiſdem per ſuam Excellentiam factarum reſultantium, & quòd deſguidarentur, & iterum publicarentur ratione necium perpetratarum in perſonas Franciſci de Caſtellarnau iunioris vicarii Podii Ceritanii, & Chriſtophori de Caſtellarnau eius fratris, & aliorum, quorum delictorum ratione in uim conſtitutionis, com inſtigant. fuerant publicati, & à pace & tregua eiecti. Die quoque, 30. Maii. 1567. reperii, idem fuiſſe concluſum in facto ſupplicationis oblatæ per Agnetam ſolana uiduam matrem Iacobi ſola occiſi, & alios, in effectu ſupplicantes, Franciſcum Simeonem Camporat non potuiſſe remitti, aut guidari, de homicidio commiſſo in perſonam dicti Iacobi ſola, & conſequenter debere pro dicto homicidio deſguidari, & iterum publicari, & fuit concluſum, non fuiſſe intentionis ſuæ excellentiç, ꝙ in remiſsione generali facta disto Franciſco Simeoni Camporat comprehenderetur dictum crimen homicidii commiſsi in perſonam dicti Iacobi Sola, & conſequenter, quòd pro dicto cri-

mine

mine homicidij tantum, inquantum dicta generalis remiſſio poſſet ſibi ſuffragari in vim guidatici, vel aliàs deſguidaretur, & iterum publiceretur. Denique idem fuiſſe concluſum conſtat die 6. Iunij. M D LXVII. in facto ſupplicationis oblatæ per Ioannem Balſell contra Michaellem Faxat. Quam quidem rem Regium concilium praticare ſolet, etiam quòd in dictis gratiis, ſeu guidaticis expreſsè exciperentur caſus in dicta lege remitti, & guidari prohibitis, vt in eiſdem, & aliis multis exemplis in libris Concluſionum, & ſub diuerſis proceſsibus reconditis demonſtratur.

11 Præterea & ſecundo dicta l. non procedet, quotieſcunque verſaretur fauor boni publici, quia propter bonum publicum Rex poteſt remittere damna, & iniurias particulariter & uniuerſaliter ſubditis illatas, etiam quòd ſint de caſibus expreſsis, & prohibitis in dicta municipali lege. Vbi enim militat bonum publicum, illud cuicunque priuatæ vtilitati præferri debet. Et ratio quare illa l. reſtringenda & limitanda ſit propter bonum publicum hæc eſſe poteſt, quia lex ſemper ordinatur ad bonum commune, & eſt nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium utilitate conſcripta. Et ita neceſſe eſt, quòd lex reſpiciat ordinem ad fęlicitatem communem. Ita Sanct. Thom. 1. ſecundæ. q. 90. artic. 2. Vnde ſequitur, quòd ubi concurrit bonum publicum, & commune, illa lex non poſsit impedire, quòd pro aliquo priuato commodo illud exequi non poſsit. Poterit igitur Dominus Rex non obſtante dicta l. propter bonum publicum remittere damna & iniurias ſubditis illatas. ita Fortuni. Gar. in l. conuenticnum. ff. de pac. ubi ſic argumentatur, Pacis conuentio

tio eſt publica text. eſt in eadem l. conuentionum. Sed ex cauſa publica poſſunt res priuatorum capi. l. item ſi uerberatum. §. 1. de rei uen. leg. Lucius. ff. de euictio. Ita etiam tenet Alexan. in conſil. 136. nume. 13. uolum. 1. & Matth. de Afflic. in conſi. Neapol. q. 17. nume. 7. & 9. ubi dicit, dominum Regem ex cauſa publicę utilitatis poſſe præiudicare iuribus priuatarum perſonarum. Quam ſententiã approbat S. Tho. 1. ſecundæ, q. 105. arti. 1. in fi. ibi dum dicit, Poteſt tamen contingere, ꝙ bonus Rex abſq; tyrannide filios tollat, & cõſtituat tribunos & centuriones, & multa accipiat à ſubditis ſuis propter commune bonum procurandum. Idem ſentit Nicolaus de Lira ſuper 8. Regũ, dicens de iure Regis eſſe, in neceſsitate propter bonum publicum Regni recipere bona ſubditorũ. Poteſt etiã Dominus Rex pro publica utilitate unis ſubditis res auferre, & illas alteris dare. ut latè Calici. in extrauaga. in prerogati. 210. Ergo multo fortius poterit crimina & iniurias particularibus illatas remittere, & ſuper eiſdem guidare. Et ita uidi fuiſſe cõcluſum in Regio cõcilio die 12. Maii. 1584. in facto fiſci procuratoris Regię curiæ & partis inſtantis contra Bartholomeum Borras uillæ de ſanct Boy, qui fuit relaxatus pro obſeruantia cuiuſdam remiſsionis pro bono publico ſibi in uim regiorum præconiorum factæ, partis inſtantia non obſtante. Atq; etiam in eodẽ Regio concilio fuit idem concluſum die 10. Decemb. 1584. in facto eiuſdẽ fiſci procuratoris, & partis inſtantis contra Petr. Mut. delatum & inculpatum de nece perpetrata in perſonam Petri Guich, qui pro obſeruantia cuiuſdam remiſsionis propter bonum publicum ſibi factæ fuit relaxatus, non obſtante partis inſtantia. Et non ſolum poterit prædicta facere propter bonum publicum, ſed etiam poterit libere ſtatuere etiã

contra

contra legis diſpoſitionem l. 1. & l. ambitioſa. C. de decretis ab ordi. facien. vide Bar. in l. oẽs populi. q. 1. ff. de iuſti. & iu. Et ſic uidemus, quòd dominus Rex multoties iubet ſub ſua fide uocari delinquentes, qui in dictam l. municipalem deliquerunt ad pacem & treugam firmandam propter bonum publicum, & tamen hucuſq; non dabitur exemplum, ꝙ durante tempore dictæ fidei ſeu guidatici quis fuerit captus, & pro criminibus in d. l. compræhenſis punitus. Quod quidem exemplum, de conuẽtione pacis publicum bonum reſpicientis propoſitum arctat ad credendum dominum Regem etiam in Catha lonia propter bonum publicum poſſe liberè ſtatuere. Alioqui, ſi lex illa municipalis hunc caſum comprehenderet, ut ſcilicet guidaticum pro pace firmanda non teneret in criminibus dictæ l. nemo ad pacem firmandam veniret, & eſſet potius Reipublicæ pacem deſtruere, quam hominum ſaluti & quieti prouidere. Nam pax ni
13 hil aliud eſt, quàm multitudinis unitas, in qua bonum, & ſalus populi conſiſtit, omni quippe Regno deſiderabilis, in qua populi proficiunt & utilitas gentium cuſtoditur. Ipſa bonarum artium eſt dedecora mater, mortalium genus multiplicat, facultates protendit; mores denique extollit, & congruit legiſlatori, bono ac graui præſidi, paci ſemper adherere, ut quietem poſſit ſuam habere prouinciam. hæc Oldra. in conſil. 94. Prætérea Imperator in titu. de pace tenen. in vſib. feud. in laudem pacis hæc verba ſcribit, pacem deſideratam, & toti terræ neceſſariam per uniuerſas Regni partes habendam Regia inducimus authoritate. Et ſic patet, fidem datam in quibuſcunque criminibus ob pacem firmandam tanquam bonum publicum, & toti terræ neceſſariam, eſſe, l. aliqua non obſtante ſeruandam, & proinde

inde l. illam in caſu boni publici eſſe limitandam.

14 Tertio denique ab illa l. excipiendum eſt, quando alicui delicta remittuntur; vel de illis conceditur guidati cum pro directione iuſtitiæ: ut puta, Pono quòd in Republica tranſeuntes per uicos minus frequentatos expoliantur, & deprædantur, & etiam interficiuntur, & dominus Rex iubet fieri proclama, quòd reuelans conſocios erit immunis, venit vnus, & releuat, dubitatur, an dominus Rex cum illa delicta ſint de comprehenſis in dicta l. teneatur ſeruare impunitatem promiſſam? & dicit Iaſ. in l. conuentionum. ff. de pact. fidem in hoc caſu eſſe ſeruandam. Qui dicit Venetijs ita in ſimili caſu fuiſſe concluſum, nam alias, nemo veniret ad propalanda maleficia, & eſſet contra publicam vtilitatem, cui expedit, ne crimina remaneant impunita. l. congruit. ff. de officio præſi. Et ipſe vidi plures hac de cauſa in Regio Concilio fuiſſe abſolutos. Quòd ſi fides in hoc caſu non ſeruaretur, eſſet potius decipere, & mera proditio. quàm fidem dare. vt inquit Anto. de Butr. in l. obſeruandum. ff. de officio præſi. Quod quidem Principem non decet, quia in eo maior eſſet proditio. l. 1. C. de his qui veni. æta. impetra. poſſemus in tali caſu fidei non ſeruatæ exclamare cum Auguſti. in Soliloquio. Heu fides iam periit, fides ablata eſt, fides nunquam tuta, quia nulla eſt.

Capit. 40.

An graſſator, qui ſemel in ſtrata publica, vel in ſylua furatus fuit, & aufugit ad eccleſiam, à qua uiolenter extrahitur, gaudeat immunitate eccleſiaſtica.

1 Ab Eccleſia non eſt quis violenter extrahendus.

2 Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiaſtica, licet ab ea violenter extrahatur, & vide numero 6. in fin.

3 Graſſator quis in iure verè & propriè cenſendus ſit. Et graſſari quid ſit.

4 Latrones publici propriè dicuntur qui pluries in ſtratis publicis, vel in ſyluis, vel in domibus, vel in mari, per vim cum armis, vel ſine. graſſantur. cum tamen hominis interemptione.

5 Latro publicus dicitur ex eo, quòd palam & publicè furatur.

6 Latro qui pluries graſſatur dicitur publicus, qui ideo eſt furca ſuſpendendus.

7 Latro qui ſemel in ſtrata publica, vel alibi graſſatus fuit, non dicitur publicus latro, nec ideo de iure communi vltimo eſt tradendus ſupplicio, ſed immetallum damnatur, vel in inſulas relegatur.

8 Graſſator qui ſemel furatus eſt, cum iure latro publicus non dicatur, non comprehendetur ſub diſpoſitione tex. cap.inter alia. de immuni. Eccleſi. inquantum de publicis latronibus loquitur.

9 Graſſator qui ſemel delictum commiſſit, ſi violenter ab Eccleſia extrahatur, debet tanquam gaudens immunitate ad eandem Eccleſiam vnde fuit extractus reſtitui.

10 Declaratio Regij Cancellarij, cum interuentu Doctorum Regij concilij.

ROmanus Pontifex in c.inter alia. de immunita. Eccleſiar. facta diſtinctione inter ſeruum, & hominem liberum, nobis quo ad
1 liberum regulam ſic proponit. Quòd quancuncunque homo liber grauia delicta commiſſerit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam, & concordat tex.in cap. id conſtituimus. 17.q.4. à qua regula
2 dictus tex.in cap.inter alia duos excipit caſus, vt Primo non procedat, quando extractus ab Eccleſia eſſet publicus latro, uel ſecundo niſi talis eſſet agrorum nocturnus depopulator; hi enim horum exceptorum criminum ratione, Eccleſiaſtica immunitate non gaudent. Et de publico latrone confirmat text.in cap.ſicut antiquitus. 17. q.4. vbi tex.impoſitis confinibus Eccleſiæ inquit, quòd qui dicta confinia confringere tentauerit, aut perſonam hominis vel bona eius inde ſubſtraxerit, (niſi publicus latro erit) quouſque emendet, & niſi quod rapuerit reddat excommunicetur. Ex quibus claré deducere poſſemus, quòd ſi & vbi graſſator in ſtrata publica, vel in ſyluis graſſatus fuit, ob id latro publicus iure cenſendus eſſet, ipſum immunitate Eccleſiaſtica gaudere non poſſe.

At hæc conſequentia (quòd graſſator, ideo quòd in itinere ſeu ſtrata publica furatus eſt publicus latro exiſtimetur) de iure in omni caſu non procedit. Quare vt rem hanc facilius perpendamus ab huius vocabuli graſſatoris ſignificatione, ſeu interpretatione incohandum eſt.

Et graſſatorem eum veré & propriè appellamus, qui uiarum in vrbe vicorumque obceſſor eſt, qui obuios iniuriæ opportunos ſpoliat, aut pulſans, aut intentatâ

morte territans. Et ideo graſſari, ut inquit Nonius eſt ſupra modum ſæuire. Feſtus vero inquit graſſari dicuntur latrones via obſidentes gradi ſi quidem ambulare eſt, vnde tractum graſſari, videlicet ab impetu gradiendi. 1
Sic Accurſus in leg. capitalium. §. graſſatores. in verbo, graſſatores. interpretatur & exponit, graſſatores, ideſt ad malum nitentes, vnde graſſor, ideſt nitor ad malum. Sic etiam dicimus pæſtem graſſari, vt apud Budæum legitur, graſſatur pæſtis, cum ingenti clade hominum inualeſcit. Caliſtratus vero in dicta l. capitalium. in eod. §. graſſatores ait, *graſſatores qui prædæ cauſa id faciunt, proximi latronibus habentur: & ſi cum ferro aggredi & ſpoliare inſtituerunt capite puniuntur, vtique ſi ſæpius atque in itineribus hoc admiſerunt: cæteri in metallum damnantur, vel in inſulas relegantur.* Ex cuius Iuriſconſulti verbis, & maximè ex illis. vtique ſi ſæpius. colligimus, differentiam inter eos qui non ſæpius itinera frequentantur, & eos, qui ſæpius dicta itinera, ſeu vias obſident, ut hi capite puniantur: illi ueeo aut in metallum damnantur, vel in inſulas relegantur. Quaſi velit Iuriſconſultus explanare, quòd qui ſemel in itinere publico graſſatur, non ſit pro publico latrone habendus, ſed ſic, qui ſæpius hoc crimen admiſerint.

Et ſi forſan hæc eſſet Iuriſconſulti intentio, ex his noſtræ quæſtionis dubium ſuboriretur: nam ſi quis ſemel graſſatur, iure latro publicus exiſtimandus non eſt, & ideo talis delinquens non comprehenderetur ſub diſpoſitione text. dicti cap. inter alia. de immunita. Eccleſiar. qui text. publicos latrones ab Eccleſiarum immunitate repellit. de quibus loquitur text. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. Qui igitur verè & propriè

in

in iure publici latrones exiſtimentur perquirendum eſt, ut hinc perſpicuum ſit, an ille qui ſemel graſſatus fuit in ſtrata publica, uel in ſyluis, alieniſve domibus, ſit inter eos connumerandus, uel non, & ſic an text. in dicto cap. inter alia. qui publicos latrones ab Eccleſiaſtica immunitate repellit, priuet quoque talem, ut publicum latronem dicta immunitate.

4 Ad rem igitur deueniendo, quidam exiſtimarunt, eos uerè & propriè publicos & famoſos latrones dici, qui pluries in ſtratis publicis, uel in ſyluis, uel in domibus, uel in mari, per uim cum armis, uel ſine, graſſatur, cum tamen interemptione hominis in hac ſententia eſt Cœpola in authen. ſed nouo iure. nume. 106. ita intelligens text. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. qui tex. ſic loquitur, *Famoſos latrones in his locis vbi graßati ſunt furca figendos quam pluribus placuit, vt & conſpectu deterreantur: alij ab eiſdem facinoribus, & ſolatio ſint cognatis & affinibus interemptorum, eodem loco pœna reddita quo latrones homicidia feciſſent. Non nulli etiam hos ad beſtias damnauerunt. Maiores noſtri in omni ſupplicio ſeuerius ſeruos quam liberos famoſosq́; integræ famæ homines punierunt.* Ex cuius text. uerbis, & præcipuè ex uerbis, interemptorum. & homicidia. apparet, quòd ad hoc quòd quis publicus & famoſus latro dicatur, non ſolum ſufficit, quòd graſſator conſuetus ſit graſſari uerum etiã, quòd illud fecerit cum hominis interfectione. Et ſic Cœpola in loco citato dicit intelligendam eſſe gloſ. in auth. ſed nouo iure. in uerbo caſtigabitur. C. de ſeruis fugitiuis. ideo quòd dicta glo. ſeipſa refert ad d. §. famoſos. & etiam glo. in cap. ſi quis fortitudinem. 23. q. 3.

Alij uero ſunt qui tenent publicum latronem ex eo

ſolum.ꝙ palam, & publicè furatur, vt ſunt pyratæ, vel qui publicè ſtant in ſtratis.vt homines tranſeuntes diſrrobent.ita Panor. in dicto cap.inter alia.nume. 5.& Oldra.in conſil. 154.nume. 2.Bar.in dicta.l.capitaliū §. famoſos.nume.1.& 2.ff.de pœnis & Bal.in Auth.ſed nouo iure.nume. 3. C.de ſeru. fugiti.& Greor.ī ſyntagma. iur.vniuer.lib.37. cap.6.nume.9. qui dicit. quòd non dubitaret aſſerere publicum eſſe iudicium latronum obſidentium vias, etiam ſi non iugulent homines, ſed expolient tantū,& prædētur:quia & ij furca ſuſpēdendi ſunt. Et ſecundum horum opinionem uideo practicari, maxime in noſtro Regio concilio Cathaloniæ in quo graſſatores ſtratarū publicarū ēt ꝙ furentur ſine interfectione alicuius habentur pro publicis latronibus, & ſolent condemnari ad ultimum ſupplicium. Ego uero ſic eſſe diſtinguendum putarem, & maxime quantum attinet ad articulum immunitatis de quo in hac agitur quæſtione.

Quod aut graſſatores,qui palam & publice graſſantur
6 pluries, aut ſemel delictum commiſſerunt, Si pluries,quia ex hoc,capite puniuntur,uel furca ſuſpenduntur,dicuntur publici & famoſi latrones. vt eſt tex.in l. capitalium. §.graſſatores.iuncto.§. famoſos. ff.de pœnis. & glo. ibi in dicto §. famoſos. in verbo. graſſati ſunt, in ſecunda & ultima expoſitione dum dicit, vel graſſati, ideſt, ubi frequenter obſederint itinera publica. & eſt alia glo. in Auth. ſed nouo iure.in uerbo. caſtigabitur. C.de ſeruis fugit.quæ declarat, eum eſſe publicum latronem qui furari couſueuit, & ſic eum furcis eſſe ſuſpendendum. Et iſti licet ab eccleſijs extrahantur,non gaudent immunitate eccleſiaſtica.de quibus loquitur tex. in cap. inter alia. de immunita. eccleſiaſt.

ibi. *qui dum itinera frequentata uel publicas ſtratas obſidet* loquendo per numerum pluralem, ut oſtendat, eum eſſe publicum latronem, qui ſolitus eſt in publicis iti-
7 neribus frequentare. Aut ſemel tantum hoc commiſſerunt, & tunc licet eos Regium concilium ſoleat vltimo ſupplicio tradere propter delicti frequentiam in Prouincia, & habeat ſe cum eis, tanquam cum publicis latronibus, qui ſæpius furati fuerunt, tamen ſecus eſt de iure communi quo tales, uel in metallum damnantur, uel in inſulas relegantur, ut tenet expreſſe tex. in dicto §. graſſatores. ibi. *graſſatores qui prædæ cauſa id fa-* 8
ciunt proximi latronibus habentur: & ſi cum ferro aggredi & ſpoliare inſtituerunt, capite puniuntur, vtique ſi ſæpius atque in itineribus hoc admiſerunt. Cæteri in metallum damnantur, vel in inſulas relegantur. tenet gloſſ. in dicto §. famoſos in uerbo. graſſati ſunt. ibi dum dicit, *nam ſi ſemel, veniam meretur à furca.* probatur etiam per text. in l. 3. in fin. C. de epiſ. audien. ibi. *Vt remiſſionem veniæ crimina niſi ſemel commiſſa non habeant.* & eſt alia gloſſ. in dicto §. famoſos. in uerbo, furca. in uerſi. Aut palam. & in uerſi. Vt poſſet dici. ubi dicit, quòd ſi ſemel tantum quis ſit graſſatus tenetur lege Iulia. de ui publica, & non debet furca ſuſpendi. Et ſecundùm hoc ius commune terminanda & decidenda eſt hæc noſtra quæſtio. Quinimo conſuetudo & practica Regij concilij (qua qui ſemel latrocinium commiſſerunt quo ad punitionem habentur pro publicis latronibus) non poteſt ex quo eſt laicorum tollere priuilegia & libertatem Eccleſię iure communi canonico conceſſam. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. & ibi Doctores, de conſtitutionibus.

Ex quibus patet, eos graſſatores qui ſemel in itinere

aut in ſylua ædeque aliena uiolenter aggrediuntur, non ideo iure communi publicos latrones e iſtimari, cum ad capitis pœnam eos tantum teneri ſentiat, qui ſçpius in itineribus aggrediuntur, ut ui itinerantes ſpolient atque furentur. Nam ſi qui ſemel graſſantur publicos latrones ſenſiſſet, non quidem in metallum damnationi, ſeu in inſulas relegationi, ſed potius ultimo ſupplicio eos in eo text. adiudicaſſet, cum alibi ipſe Caliſtratus publicos ac famoſos larrones furca ſingendos ſtatuerit. ut in dicta l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœ-
8 nis. Ex quibus rectè inferri licet, quòd cum iſti qui itinera publica non frequentantur, ſed hoc crimen tantum ſemel admiſeruut non ſint ultimo ſupplicio damnandi, eos publicos latrones non cenſeri, quamuis illis proximi uideentur, & ſic non comprehendi ſub diſpoſitione text. cap. inter alia. de immunita. Eccleſia. inquantum de publicis latronibus loquitur, quos ſolum atque aggrorum nocturnos de populatores ab illa immunitate repellit. Quo fit, ut ſi tales qui crimen hoc ſemel commiſſerunt uiolenter ab Eccleſia extrahantur, debeant tanquam gaudentes Eccleſiaſtica immunitate ad eandem Eccleſiam reſtitui. ita expreſsè tenent Oldr. in conſil. 154. nume. 2. & Petrus Bellu. in ſpeculo Princi pum. in §. ſed quia. nume. 13. ubi concludit, publicum latronem quoad amittendam immunitatem eum dici qui in ſtratis publicis aliquem per inſidias, fuerit aggreſſus, uel eum qui itinera frequentat derrobando, & non eum qui impetu, uel caſu fortuito hoc committit: nam talis immunitate gaudet, ideo quòd publicus latro non eſt appellandus, Et ſecundùm hanc opinionem fuit per Regium Cancellarium Matthiam de Sorribes declaratum die 3. Februarij. 1561. in fauorem Baldirii Coro-

nes

nes delatum & inculpatum coram Regia curia de quodam latrocinio per eum & alios uiolenter commiſſo. Fuit enim tunc per Doctores eum cõſulentes habitum pro conſtanti, quòd licet ſemel quis in ſtratis publicis committat uiolenter furtum, non ideo eſt latro publicus dicendus. Et Doctores fuerunt. Miralles, Serra, Riuſech, Lobregat. Ros, Iofre, Sunyer, Torroella, Quintana, & Michaell Ferrer. Omnes ſummæ authoritatis, & doctrinæ.

Cap. 41. In quo quæritur, qua pœna puniendus ſit ille, qui frangit fines exilii, impoſiti.

1 *Exilij certi & determinati temporis minus quam ſit tempus decennij fines frangens, punitur, quòd duplicatur ſibi tempus quod ſupereſt & nume. 9.*

2 *Tempus quo quis ſtat in carcere, non computatur, in tempore exilij.*

3 *Exilium ad decennium datum frangens, punitur pœna perpetui exilij, & nume. 11.*

4 *Frangens fines perpetui exilij punitur pęna mortis. Et quomodo intelligeodum ſit, vide in ſequentibus numeris.*

5 *Frangens fines perpetuæ relegationis, non punitur pœna mortis naturalis, ſed pęna deportationis.*

6 *Relegari ad inſulam, & ad tempus, & in perpetuum quis poteſt; deportari autem non niſi in perpetuum.*

7 *Relegatus ſiue ad tempus, ſiue in perpetuum, retinet ciuitatem, & teſtamenti factionem.*

8 *Deportati, ciuitatem, teſtamenti, factionem, & ea quę ſunt iuris ciuilis amittunt.*

9 *Bannitus vel relegatus ad certum tempus minus decennio, ſi frangit fines dicti exilij multiplicatur ei tempus quod ſupereſt probatur hic. Et cum concluſione Regij concilij.*

10 *Exulatus ſeu bannitus à Prouincia, vel ciuitate in perpetuum ſi frangit fines dicti exilij, extra ordinem Iudicis arbitrio punitur. Et cum concuſione Regij concilij.*

11 *Relegatus ad inſulam ad decennium, ſi redeat, in perpetuum eſt relegandus.*

12 *Relegatus in perpetuum ad inſulam, ſi frangit dictam relegationem, deportandus eſt. Et ita in Regio concilio concluſum.*

13 *Deportatus frangens fines deportationis ſummo ſupplicio afficiendus eſt, & ita fuit in Regio concilio concluſum.*

CVm paſſim contingat, ꝙ iudices imponunt pœnam exilij optimum erit decidere, qua pœna plectendi ſint frangentes fines exilij impoſiti. Ad quam quidem quæſtionem perſoluendã, nos hac uti diſtinctione opor-
1 tet. Aut Iudex imponit pœnam exilij ad certum & determinatum tempus minus decennio, & tunc condemnatus debet illud ſeruare, adeo quòd ſi fecerit contrariũ, & ingrediatur locum à quo fuit exulatus, duplicatur ſibi tempus exilij, quod ſupereſt. ut probatur in l. aut damnum. §. quiſquis. ff. de pœnis. ubi Iuriſconſultus his utitur uerbis. *Quiſquis autem in opus publicum damnatus refugit, duplicato tempore damnari ſolet, ſed duplicare eum id tempus oportet, quod ei ſupereſt cum fugit, ſcilicet, ne illud duplicetur, quo apprehenſus in carcere fuerit.*

fuerit. Idem Bar.& commu. ſcriben.in dicto.§. quiſquis & facit tex.in §.temporales.inſti.de exceptionib.ubi dicitur,quod ille qui perit ante tempus duplicãtur induciç, & intellige quod duplicantur induciæ quæ ſupererant, per tex.in dicto.§ quiſquis.

2 Ex quibus not.ibi.Bar.tempus quo quis ſtat in carcere, non computari in tempore exilij , quia illud tempus computatur à tempore quo exceſſit. ut l.relegati. ff.de pœnis.Ipſe uero non approbo hanc illationem , quia eſt contra l.omnes.C.de pœnis.Aut iudex imponit pœnam exilij ad deſennium,& tunc ſi damnatus indecem annos fines exilij frangit, aut perpetuari debet ei pœna,aut ipſe in opus metalli tranſmitti.Vt expreſſe habetur.indicto.§. quiſquis , ibi. in uerbis . *Et ſi in decem annos damnatos ſit.*

4 Aut denique iudex inperpetuum exulat, & tunc frangens fines exilij ,ingrediendo locum a quo exulatus eſt, punitur pœna mortis, iuxta opinionem Antonij Gome. de delic.cap.8. Iulii Clarij in practi. crim.q.71. uerſi.Quçro qua pœna.Quorum ſententia licet in ſe uera ſit, tamen requirit maiorem declarationem , ne decipiat multos iudices ignaros,qui forte attenta illorum diſtinctione , condemnabunt morte illos , qui in perpetuum ad inſulas relegantur,uel illos qui a prouincia uel ciuitate inperpetuum banniuntur . ſi fines dictç relegationis aut bannimenti frangunt . Quod quidem fieri non licet, cum inperpetuum relegatis,caſu quo fines dictæ relegationis frangant, alia mitior pœna quàm ſit mortis naturalis à lege ſtatuta atque impoſita ſit, ut eſt pœna deportationis , quæ maior eſt pœná relegationis . vt expreſſe probatur in leg. relegati. ff. de pœnis . ubi Marcellus in hçc uerba inquit . *Relegati ſiue inſulam*

deportati

deportati debent locis interdictis abſtinere, & hoc iure uti mur, ut relegatus interdictis locis non excedat, alioquin in tempus quidem relegato, perpetuum exilium relegationis, in inſulam relegato deportationis, in inſulam deportato pœna capitis irrogatur. Concordat tex. in l. capitalium. §. mexulibus. ff. eod. titu. ubi legitur, edicto Diui Adriani gradus pœnarum conſtitutos fuiſſe, ut qui ad tempus relegatus eſt, ſi redeat, in inſulam relegetur hoc eſt in perpetuum. ut ibi declarat glo. in verbo relegetur. & probatur in dicta. l. relegati. ſed qui in inſulam relegatus exceſſerit, in inſulam deportetur, & qui deportatus euaſerit capite puniatur. Quod etiam videtur repetere Iuriſconſultus in eadem l. capitalium. in §. & in cuſtodijs. qui ſequitur poſt. §. in exulibus. cuius uerba hæc ſunt. *Et in cuſtodijs gradum ſeruandum eſſe idem Principes reſcripſerunt, ideſt, vt qui in tempus damnati erant in perpetuum dānarentur, qui in perpetuum damnati erant, in metallum dānarentur, qui in metallum damnati id admiſerunt, ſummo ſupplicio afficerentur.* Ex quibus claram, & expreſſam annotare poſſumus differentiam inter relegationem in perpetuum, & deportationem, cum una ſit pœna alterius, hoc eſt ipſa deportatio quæ irrogatur frangentibus perpetuam relegationem. Aliam etiam ſtatuit Iuriſconſultus inter relegatos & deportatos differentiam in l. relegatorum. §. hæc eſt differentia. ff. de interdic. & releg. hoc eſt, quod in inſulam relegari, & ad tempus, & in perpetuum quis poteſt; deportari autem non niſi in perpetuum, uide ibi glo. in uerbo. quis poteſt. Ratio autem quare maior ſit pœna deportationis in iure patens, &
7 manifeſtum eſt. Nam ſiue quis ad tempus, ſiue in perpetuum relegetur, ſemper retinet ciuitatem, & teſtamenti factionem. vt in dicta l. relegatorum. §. ſiue

ad

ad tempus.ff.de interdic.& relegat. At deportati hęc oĩa, & ea quæ ſunt iuris ciuilis amittunt, l.quidem.ff.de pœnis.l.1.&ibi glo.in uerbo. non poſſunt.C.de hæredib. inſtituen. & eſt tex.in l.1.§.penul.ff.de bonor.poſſeſſio. contra tabul. Vbi deportati pro mortuus habentur.

Dicamus igitur,uerba Antonij.Gomez, & Iulii Clarij.in locis ſupracitatis (in quantum aſſerunt, eum qui inperpetuum exulatus eſt ingrediendo locum aquo fuit exulatus teneri pœna mortis) intelligenda eſſe de ipſa deportatione,

Et ſic,quando in l.vel apud Doctores reperietur ſcriptum,frangentes fines perpetui auxilii pœna mortis eſſe plectendos illud ſane intelligendum eſt deportatione,& non de bannimento. in perpetuum à prouincia uel ciuitate, neque de re legatione ad inſulam inperpetuum quia licet his caſibus exulati exceſſerint pœna mortis non tenentur.vt ſupra oſtenſum eſt.

9 Quare vt res clarior ante oculos iaceat ſic iterum nos diſtinguere oportet. Aut quis exulatur à prouincia uel ciuitate ut frequenter fieri ſolet, vel ad inſulam relegatur ad certum tempus minus decennio, & tunc ſi tales ingrediuntur locum aquo exulati fuerunt, multiplicantur illis tempus exilii quod ſupereſt.dicta.l.aut damnum.§.quiſquis. ff. de pœnis, & ita vidi fuiſſe concluſum in Regio concilio die.19.Iulij.1584.in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ contra Eulaliam Nogues delatam & inculpatam, quod cum fuiſſet a vicaria lata Barcinonæ bannita ad quinquennium dictum bannimentum non ſeruauerat,quę ideo fuit denuo ad dictum bannimentum, ſeu exilium condemnata multiplicando ei tempus ad decennium.

10 Aut quis non relegatur ad inſulas,ſed bannitur ſeu exulatur

exulatur à Prouincia,vel ciuitate in perpetuum, & tunc cum contra non obſeruantes hoc bannimentum,ſeu exilium certa & determinata pęna in iure impoſita non ſit, eos poſſe extra ordinem puniri non eſt ambigendum. Per tex.in l.1.§.expilatores.ff.de effractorib.& expilatorib. prout etiam in Regio concilio fuit arbitratum & cõcluſum die 8. Auguſti 1582. contra Benedictum Lobera, qui cum fuiſſet in perpetuum bannitus à prouincia, & non obſeruaſſet dictum bannimentum, fuit arbitrio iudicum condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremium ad quinquennium. Aut quis ad inſulas relegatur ad tempus decennij, vel ad tempus nullo determinato tempore, quod eſt idem quòd ſi diceret ad tempus decem annorum; nam quando iudex imponit pœnam exilii ad tempus, non determinato tempore, intelligitur exulatus ad tempus decem annorum. vt eſt tex. ſingularis & vnicus in l. ſine præfinitione. ff. de pœnis. & tunc ſi redeat, in perpetuum eſt relegandus. ut in dicta l.relegati. & l. capitalium. §. in exulibus. ff. de pœnis.

11

12 Aut in perpetuum quis relegatur, & tunc ſi dictæ perpetuæ relegationis exulatus fines frangit, pœna eorum eſt deportatio. vt probatur expreſſe in iuribus ſupra proximè allegatis. & ita fuit obſeruatum atque concluſum in Regio concilio die 7. Martij 1584. contra Bartholomeum Paſqual uillæ de Cardedeu, qui cum fuiſſet ad inſulam Sardiniæ in perpetuum relegatus, & poſtea fines dictæ relegationis fregiſſet, fuit ad arcem nominandam per ſuam Maieſtatem deportatus. Dico autem ad arcem nominandam per ſuam Maieſtatem, occaſione tex. in l.relegatorum.in §.in inſulam. ff.de interdic.& relega. quem tex. videas, & uerba hæc intelliges. Aut quis deportatur, ut in ſupra proximo exemplo

plo,& tunc, ſi qui deportantur fines deportationis frangunt, pœna mortis puniuntur. probatur in dicta l. rele gati. ff. de pœnis. ibi in verbis. *in inſulam deportato pęna capitis irrogatur*. & nota ibi glo. in verbo. capitis. quæ declarat ibi pœnam capitis intelligendam eſſe non de alia deportatione, ſed de capitis amputatione: vt pœna augeatur, quando minori non paretur. & probat hoc expreſſus tex. in l. capitalium. in §. in exulibus. in fi. & tex. in l. aut damnum. §. inter. ff. de pœnis. & uidi ita fuiſſe concluſum in Regio cōcilio die 24. Iulij 1584. in facto fiſci procuratoris Regiæ curiæ contra eundem Bartholomeum Paſqual ſupra nominatum delatum, & inculpatum, quòd cum de menſe Maij anni 1582. ob aliqua delicta fuiſſet in Regio Concilio condemnatus ad ſeruitium Regiarum triremium in perpetuum, & ex cauſa, quia erat in aliqua ſui corporis parte debilitatus. Prorex eidem eandem pœnam ad perpetuam relegationem ad inſulam Sardiniæ commutaſſet, cumque poſtea fines dictæ relegationis fregiſſet redeundo in præſentem Principatum, & ob id fuiſſet ſententia Regia contra ſe lata die 9. Marcij eiuſdem anni deportatus ad arcem, finesque dictæ deportationis fregiſſet, fuit ideo cōdemnatus, quòd furcis ſuſpenderetur, & ſic fuit ſummo ſupplicio affectus.

Cap. 42. An raptor contrahens matrimonium cum muliere rapta euitet pœnas à lege ciuili propter raptum impoſitas.

1 *Matrimonium inter raptorem & mulierem raptam, de iure ciuili, & iure canonico antiquo conſiſtere non poteſt.*

Matri-

2 *Matrimonium hodie inter raptam & raptorem contrahi poteſt, & ſic corrigitur ius antiquũ. Quod intellige, dum modo mulier rapta ſeparata ſit à raptore, & libero conſtituta.*

3 *Stupri pœna quæ ſit de iure ciuili, canonico, & vſaticorum Cathaloniæ.*

4 *Matrimonium in materia ſtupri de iure canonico & patrię Cathaloniæ euitat pœnas propter ſtuprum a lege ciuili impoſitas*

5 *Matrimonium inter mulierem raptam & raptorem contractum, non euitat pœnas a lege ciuili propter raptum impoſitas.*

6 *Stuprum dicitur, quando uirgo ſiue ea uiolente, ſiue p uim capitur, & carnaliter cognoſcitur & non rapitur.*

7 *Raptus dicitur, quando mulier per uim capitur libidinis cauſa, & tranſducitur de loco ad locum.*

8 *Raptor mulieris de iure canonico punitur non obſtante matrimonio cum mnliere rapta per eum contracto. Et etiam de iure ciuili pęna eiuſdem criminis raptus.*

9 *Matrimonium contractum inter raptum, & raptorem de conſenſu parẽtum mulieris raptæ mitigat pęnam propter raptum a lęge impoſitam.*

1 FOrſan quis, fruſtra nos hanc proponere quęſtionem iudicabit, cum & Ciuili lege, & Canonica cautum ſit, raptorem cum muliere rapta matrimonium contrahere non poſſe. Si quidam extant.l. vnica.C.de raptu virgi.& alia Iuſtiniani conſtitutio.in auth. de raptis mulieribus. colla.9. quæ uetant mulieri, vel uirgini raptæ, ne raptoris matrimonium eligant. Iure uero canonico extant iura.in cap.placuit.& in c.de puellis.36. q.2. quibus

quibus iuribus cauetur, quòd qui rapiunt fœminas, vel furantur, aut ſeducunt nullatenus, debent eas in vxores ducere, quamuis eis poſt modum conueniant, aut eas dotauerint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint. Si igitur matrimonium inter iſtas perſonas fieri uetatur, non eſt cur curemus, an matrimonium raptoris cum muliere rapta pœnas criminis raptus à le-
2 ge ſtatutas euitet. Attamen, quia contrarium uidentur decidere tex. in c. pennl. & fi. de raptorib. incendiar. & violatorib. eccleſiar. quibus habetur, raptam puellam legitime poſſe contrahere cum raptore, fatendum ſanè eſt, iura ſupra in contrariũ adducta nunc eſſe correcta. prout etiam atteſtatur glo. in d. c. fi. in verbo raptore. & ſentit habc eandem correctionem. Couarru. cap. 3. ſecundæ partis. §. 9. num. 1. & 2.

Et quamuis ſuper his lex ciuilis diſpoſuerit, non tamẽ ei legi ſtandum eſt, cum ſuper matrimonio tanquam re ſpirituali, uel de impedienda contrahentium uoluntatę quicquam diſponere non poſſit. Facultas enim contrahentium matrimonium non eſt per poteſtatem ſecularem reſtringenda. ita Felin. in cap. 1. de ſponſalibus neque ſtatutum per quod differtur ad tempus ualet. Abb. conſil. 2. num. 4. Atque ideo, licet iure ciuili bona raptoris, quæ raptæ mulieri applicantur, ſi ipſa rapta nubat raptori, ea omnino amittat, ut in dicta auth. de raptis mulierib. tamen ne liber conſenſus impediatur, illa pęna omnino ceſſat canonica ſanctione. glo. in c. de puellis. in uerbo. nullatenus. 35. q. 2. quam dicit ſingularem Ioan. Lupi. in cap. per ueſtras. 3. notab. §. 20. num. 8. vbi eam probat, & eam ſequuntur. Abb. Areti. Felin. & Deci. nume. 34. in cap. eccleſia. de conſti. Abb. in cap. 1. de ſponſalib. Federi. de ſen. conſi. 36. Archidia. in c. cum ſecundum le-

ges.

ges.de hæreti.in 6.Alex.in l.Seius Augerius.ff.ad leg.Fal. Deci. in l. nuptias.nume. 11.ff.de reg.iur. quorum ratio eſt,ne timore amiſſionis bonorum liber cõſenſus ad con iugium impediatur.

Hæc tamen quæ de contrahendo matrimonio inter raptorem, & raptam dicimus,ſic perpendenda ſunt, niſi mulier, rapta in poteſtate ſit ipſius raptoris: quia quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poteſt conſiſtere matrimonium. Et ideo, intellige prædicta, quando à raptore ſeparata eſt, & in loco tuto, & libero conſtituta, quia tunc ſi raptorem in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habere poteſt. ita ſtatuit Sacro Sanctum Tridentini Concilium in decreto de Reformatione Matrimonij cap.6. ſeſſio.24. Quare cum ex prædictis conſtet, matrimonium inter raptorem conſiſtere poſſe poſtquam mulier rapta in libertate conſtituta, & à raptore ſeparata liberè ſuam explicauerit voluntatem conſenſumque præſtiterit, offert ſe nunc quæſtionis noſtræ dubitatio, an matrimonium ita & inter iſtas perſonas contractum purget raptoris vitium: euitetque pœnas à lege propter raptum impoſitas.

3 Et raptorem debere euitare raptus pœnas patet, nam ſcimus, quòd de iure ciuili ſtupri pęna cum uirgine ſine ne vi regulariter eſt in honeſtis publicatio partis dimidiæ eorum bonorum, in humilibus uero corporis coertio cum relegatione. vt in §. item lex Iulia de adul.inſti. de publi. iudi. Quod quidem de iure canonico correctum inuenimus per tex. in cap. 1. & 2. de adulter.quibus iuribus cauetur, quòd qui uirginem corruperit, tenetur eam ducere in vxorem, & ſimiliter eam dotare ſecundum qualitatem ſuæ perſonæ, ſi uero ipſa uel pater

ter

ter eius noluerint cum eo contrahere, tunc competenter dotabit eam. Quibus concordat tex. etiam quòd ſtuprum ui committatur, in uſatico. Barcinouæ. incipien. ſi quis uirginem. in quo hæc habentur uerba. *Si quis virginem violenter corruperit, aut ducat eam in vxorem ſi illā & parentes eius voluerint, & dederint ei ſuum axouar aut donet illi maritum de ſuo valore*. Ex quibus infero, quòd cum matrimonium in materia ſtupri de de iure canonico & patriæ Cathaloniæ euitet pœnas a dicta lege ciuili impoſitas, idem quoque eſſe dicendum, illorum argumento in materia raptus. Nam ſi poſt contractum matrimonium inter raptam & raptorem deberet raptor mori uirtute. l. unicæ. C. de rap. virgi. ſequeretur, ꝙ ſtatim illud matrimoniū diſſolueretur, & ſic fruſtra fuiſſent prouiſiones iuris canonici contra ius ciuile in materia iſta matrimoniali. Si ergo ius canonicum corrigit ius ciuile in matrimoniis, ergo & in acceſſorijs quo ad pœnam, alias friuolum fuiſſet permittere matrimonium ſi ſtatim per mortem uiolentiam diſſolueretur. Quo fit, ut per matrimonium uideatur in conſequentiam in pœna diſpenſatum. Hanc ſententiam, & concluſionem ſequitur Ioannes Caldern. in dicto cap. fi. extra. de raptorib. Auguſtin. de Armi. in additionib. ad Ang. de maleficijs. in fi. in parte che me hai adulterato. 17. colum. uerſicu. An autem per ſubſequens matrimonium. qui dicit, ſe habuiſſe in quæſtione de facto, & ita obtinuiſſe, quod certè eſt ſummè notandum in practica, & ante eum tenet etiam Paul. de Caſ. in l. raptores. C. de epiſcop. & cleri. in. 2. colum. ubi dicit ſe ita conſuluiſſe, & quòd per eius conſilium fuit quidam raptor à pœna mortis in ciuitate Mantuæ liberatus. Præterea pro hac opinione uidetur facere

tex.in cap.pen.de raptorib. ubi habetur, quòd quando mulier de eius cõſenſu abducitur inuitis parentibus cauſa contrahendi matrimonium cum ea, ſi matrimonium inter iſtas perſonas contrahitur; ille contrahens non poteſt dici raptor, licet parentes reclamarent à quibus dicitur rapuiſſe. Ergo patet, matrimonium cauſam eſſe, quòd aptus crimen extingatur.

5 Sed his non obſtantibus, exiſtimo contrariam ſententiam in puncto iuris veriorem eſſe. Licet enim matrimonium de iure canonico inter eos ualeat per tex. in dicto cap. penul. & fin. de raptorib. cui iuri in his, quæ ad matrimonium pertinet ſtandum eſt, vt dicit glo. in dicto ca.fi. in uerbo. cum raptore. & Doctor. in ca. 1. de noui oper. nunciatio. non ideò illa iura excuſant raptorem à pœna ordinaria, cum non ſit aliud ius canonicum quod diſpoſuerit nec diſponere potuerit in terris Regis ſeu domini temporalis circa pœnam ipſius delicti de iure ciuili impoſitam, vnde merito raptor non obſtante matrimonio tenebitur. Et ſic non obſtant tex. cum materia in cap. 1. & 2. de adulteriis, nam iura illa quo ad pœnam habent locum in terris Papæ, non uero in terris Imperij, uel alterius Regis ſeu domini temporalis, quia in eis ſeruabitur ius commune, ciuile, vel proprium ſeu patriæ, ut in expreſſo tenet Antoni. Gomez. ſuper legibus Tauri in l. 80. nume. 7. quem ſequitur Iul. Clar. in §. ſtuprum. verſi. Sed quæro. & ante eos idem retulit Paul. de Caſtr. in l. raptores. num. 5. C. de epiſco. & cleri. dicens glo. & Doctores ibi intelligere illa iura in foro eccleſiaſtico, vel in terris in quibus Eccleſia habet temporalitatem. Idem firmat Abb. Sicul. in dicto c. 2. de adulter. vbi dicit, quod licet Papa moderetur pœnam poſitam in l. 1. C. de rap. virgi. in dicto c. 2. tamen illud

proce-

procedit in terris Eccleſiæ, & quòd in foro ciuili ſeruabitur.l.1.C.de rap.uirg.ex quo nullum ex eius obſeruantia inſurgit peccatum.

Et dato quòd illorum iurium diſpoſitio ſeruetur etiã in terris domini temporalis, tamen loquuntur, & procedunt in ſtupro, & delicto commiſſo ſine vi, in quo videtur decens pœna impoſita per illa iura canonica. Secus tamen eſt in delicto atrociſſimo raptus, in eo enim illa iura non loquuntur nec eſſet condigna pœna. Hãc ſententiam & opinionem in expreſſo uidetur tenere Cæpola in conſi.52.num.17.

Neque etiam obſtat tex.in cap.penul.de raptoribus, quia ibi tex. loquitur, quando mulier antequam abduceretur, cum ea actum fuiſſet de matrimonio contrahendo.& in his, & poſtea in matrimonij conſummatione ſuum pręſtiterit conſenſum, idq; actum ſit antequam carnaliter cognoſceretur, quia cum raptus admitti dicatur, vbi nihil ante de nuptiis agitur per dictum tex. merito dicendum eſt, quòd quando ante de nuptijs eſt actũ, & illæ cum conſenſu eiuſdem mulieris celebratę fuerint antequam ipſa carnaliter cognoſceretur, virum non debere dici raptorem.ut ibi in eo.tex.& proinde in hoc caſu nos non eſſe in crimine raptus. At ſecus eſt, quando mulier libidinis cauſa tantum abduceretur, & ſine aliquo præcedenti tractatu matrimonij, nam licet poſtea matrimonium contrahant,debet puniri raptor pœna criminis raptus.ita tenet Matth.de Afflic.in conſtitu.Neap. lib.1.rubr.19.nume.13.in fi.& Abb.Sicul.in d.c.penul. de raptorib.vt ipſe quoque infra dicam.

Denique non obſtat tex. in vſatico Barcinonæ allegato, ſi quis uirginem, quia loquitur in ſtupro violenter cum virgine commiſſo ſine qualitate criminis raptus,

hoc eſt,quando uirgo non fuiſſet abducta de loco ad locum, quia ſi abduceretur de loco ad locum, ratione illius qualitatis, crimen dicitur crimen raptus. Aliud enim eſt ſtuprum, & aliud crimen raptus. Nam ſtuprum
7 eſt,quando virgo ſiue ea volente, ſiue per uim capitur; & carnaliter cognoſcitur, & non rapitur, vt colligi poteſt inſti.de publi.iudi.§.item lex Iulia de adulterijs.& in §.item lex Iulia de vi.verſic. Sin autem per uim. ita ſingulariter dicit Alberi. de Roſa. in 3. parte ſtatutorum in q.30. incipienti. Item pone quæſtionem quam narrat Gandin.tenet idem expreſſe Paul.de Caſtr.in l. raptores. nume.4.C.de epiſcop.& cleri. Et in hoc caſu loquitur dictus Vſaticus. Raptus vero eſt, quando mulier per
7 uim capitur libidinis cauſa, & transducitur de loco ad locum ad effectum abducendi eam, vt habetur in l.uni ca.C.de rap.uirg.& in l. qui cætu. §.vacantem. ff.ad leg. Iul.de vi publi. Et dico ad effectum abducendi ad differentiam eorum qui puellam ex vna camera ad aliam cō ducunt & eam ſuper lecto proiiciunt cauſa commodioris coitus, illi enim non ſunt tanquam raptores puniendi.vt de his latè atteſtatur Iul.Cla.in §.raptus.in prin. vbi multos allegat concordantes.

Quamobrem cum prædicta non obſtent,uidetur con
8 cluſum circa puntionem raptus, ſtandum eſſe diſpoſitioni iuris communis, hoc eſt,quòd puniatur raptor nō obſtante matrimonio poſtea cum muliere rapta contracto. Quod & iure canonico procedit, ut in decreto de Reformatio. matri.cap.6.in concil. Tridenti.ſeſſio.24. vbi ſancta Synodus decernit, inter raptorem & raptam quā diu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta illum in virum

habere conſenſerint, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipſe ac omnes illi conſilium, auxilium,& fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumq; dignitatum incapaces,& ſi clerici fuerint,de proprio gradu decidant. Ex quibus patet, iure canonico raptorem non obſtante matrimonio(& ſi illud firmum ſit) pœnis iam dictis puniri. Neque prohibetur, quin & ſecularis iudex legibus ciuilibus pœnam indictam non proferat, cum vt dictum eſt, matrimonium approbatum ab eccleſia non impediat, quominus ultio ſumatur raptus, quia non punitur matrimonium, ſed modus quo quis matrimonium aucupatus eſt illicite. Et ſic refert Matth.de Afflict. in conſtitutionib. Neapol.parte 1.rubri.19.num.15. ſe audiuiſſe Regem Hiſpanorum poſt contractum matrimonium inter raptorem & raptam feciſſe decapitari ipſum raptorem.& poſt eum refert idem Iul.Clar. in §.raptus. verſi. Quarto modo. Et ipſe exiſtimo hanc opinionem in puncto iuris veriorem eſſe, eamq; in caſibus occurrentibus debere practicari,hoc eſt raptorem non obſtante matrimonio pœna à lege ciuili contra raptores impoſita poſſe puniri. Quod etiam infertur,ex quadam declaratione facta per admodum Reuerendum Hieronymum Managat Regium Cancellarium huius Principatus die 27. Iulii 1584.inter curiam eccleſiaſticam ex una,& curiam ſecularem Regij Concilij criminalis partibus ex altera, ratione firmæ iuris in dicta curia eccleſiaſtica factæ per Bartholomeum Arenes agricolam, Parrochiæ Sancti Andreæ de Palomario in Regijs carceribus detentum ratione quorundam procedimentorum contra eum in dicta curia ſeculari factorum inſtante Michaelle Monſerrato Grau ob prætenſum crimen raptus, & ſtupri.

per dictum Arenes, ut aſſerebatur commiſſi in perſonam Aldunciæ Grau filiæ eiuſdem Monſerrati Grau; quia fuit per dictum Regium Cancellarium declaratum cognitionem conceſſionis vel denegationis licentiæ ſeu diſpenſationis poſtulatæ per dictos Bartholomeum Arenes & Aldunciam Grau ad contrahendum inter ſe matrimonium in forma Eccleſiæ factis, vel non factis monitionibus, iuxta decreta ſacri Concilij Tridentini, & ſuo caſu executionem & effectum dicti matrimonii ad dictam curiam Eccleſiaſticam pertinere, & ſpectare, pertinuiſſe & ſpectaſſe. Prouiſo tamen, quòd propterea curia ſecularis in cognitione dicti ſtupri & raptus per dictum Bartholomeum Arenes, ut prætendebatur commiſſi non impediatur. Ex qua declaratione clarè & apertè infertur, quòd licet matrimonium inter raptorem & raptam contrahatur, adhuc crimen raptus remanere debet ſub iudicio iudicis ſecularis. In quo quidem iudicio exiſtimarem pœnam raptus à lege ciuili impoſitam eſſe temperandam, quando matrimonium contraheretur nō ſolum de uoluntate mulieris raptæ, verum etiam, & parentum ipſius, iuxta doctrinam Pauli Caſtren. in l. raptores. nume. 5. C. de epiſ. & cleri. immo & matrimonium poſtea ſecutum cum conſenſu parentum tollit pœnam vide Cæpol. in conſi. 57. per totum. maximè in fi.

Cap. 43. An & quando raptores mulierum puniantur pœna mortis naturalis.

1 *Raptores mulierum regulariter puniuntur pœna mortis naturalis.*

2 *Raptor mulieris non punitur pœna mortis naturalis, quando non habuit copulā carnalem cum muliere rapta, ideo quòd*

quòd pœnitentia ductus illam habere noluit, ſecus uero ſi illam non habuit, ideo quod non potuit.

3 *Raptor uirginis à principio uolentis, & ex poſt facto, punitur pœna mortis naturalis ſi ipſa abducatur a domo parentum.*

4 *Violentia in crimine raptus uirginis dicitur fieri parentibus, quando quis animum ipſius pertrahit ad ſuum uotum, donis, & ſolicitationibus.*

5 *Perſuaſoria uerba in crimine raptus uirginis qualem uim inferant.*

6 *Raptus committitur in mulierem uolentem, inuitis parentibus ductam.*

7 *Raptus pœna punitur rapiens uirginem a principio nolentem, & ex poſt facto uolentem.*

8 *Rapiens uirginem ſemper uolentem, ſi non abducitur à domo parentum, non punitur pœna raptus.*

9 *Rapiens uirginem Deo dedicatam, etiam quòd ſemper fuerit uolens, punitur pœna raptus. Et attentatum in eam habetur pro delicto conſummato.*

10 *Rapiens mulierem maritatam punitur pœna raptus.*

11 *Rapiens puellam non uiripotentem puniuntur pœna raptus.*

12 *Præſtantes auxilium rapienti mulierem & fauorem in illo actu, pœna criminis raptus puniuntur: Quod intellige eſſe uerum, quando eſt eadem conditio perſonarum.*

13 *Raptores mulierum puniuntur per quemcunque iudicem capiantur.*

14 *Rapiens meretricem, & eam quæ facit gratiam ſui corporis, licet per uim eam carnaliter cognoſcat, non punitur aliqua pœna.*

15 *Rapiens meretricem punitur pœna raptus, ſi meretrix nō conſenſit raptui habendo iuſtam contradicendi cauſam,*

vel quia iam deſiuiſſet meretricari.

16 *Raptor contrahens matrimonium cum muliere rapta, an euitet pœnas à lege ciuili propter raptum impoſitas: uide ibi remiſſiuè.*

RAptus fœminarum quamuis per uim fiat, & ob id lege de ui publica coerceatur ut in l. 3. §. præterea. ff. ad leg. Iul. de ui publi. & in l. 3. C. eo. titu. & in l. mariti lenocinium. §. fi. ff. ad leg. Iul. de adulter. tamen punitur etiam peculiari conſtitutione, quæ habetur l. vnica. C. de rap. virgi. Ex qua contra illum qui mulierem per uim rapuerit, & ſtuprauerit iudicium datur his verbis. *Ra-*
1 *ptores virginum honeſtarum, vel ingenuarum ſiue iam deſponſatæ fuerint, ſiue non, uel quarumlibet uiduarum fœminarum licet libertinæ, uel ſeruæ alienæ ſint peſſima crimina peccantes capitis ſupplicio plectendos decernimus, & maximè ſi Deo fuerint uirgines, uel uiduæ dedicatæ: quod non ſolum ad iniuriam hominum; ſed ad ipſius omnipotentis Dei irreuerentiam committitur, maximè cum virginitas uel caſtitas corrupta reſtitui non poſſit, & merito mortis damnantur ſupplicio, cum nec ab homicidij crimine huiuſmodi raptores ſint uacui.* concordat tex. in §. item lex Iulia de ui. inſti. de publi. iudi. & tex. in l. qui cætu. §. qui uacantem. ff. ad leg. Iul. de ui publi. & eſt tex. in l. raptores. C. de epiſco. & cleri. quibus iuribus clarè, & apertè cauetur, raptores mulierum pœna mortis naturalis puniendos eſſe.

2 Et quamuis quibuſdam uideatur prædictam pœnam non habere locum, quando raptor qui rapuit libidinis cauſa non habuit acceſſum ad mulierem raptam, exiſtimantibus, duo copulatiuè requiri, raptus ſcilicet,

&

& carnalis copula.per tex.in dicta.l.unica.C.de raptu uir ginum ibi. *Maximè cum uirginitas uel caſtitas corrupta reſtitui non poteſt.* & ſunt in ea ſententia. Ioan.de Anna.in ca.cum cauſa de raptoribus. col.fi.& q.& Cœpola.in conſil.56.nume.6.tamen hanc ſententiam ueram eſſe exiſtimarem,quando copula carnalis non fuiſſet ſecuta, ideo quod raptor illam habere noluiſſet pœnitentia ductus, quia tunc ille raptor non eſſet puniendus pœna ordinaria delicti, ſed alia mitiori.ita in expreſſo tenet Hyppolit.de Marſil.in dicta.l.unica.nu. 154. C.de rap.uirgi.& probatur argu.tex.& eorum quæ ibi tradunt Bar.& Doc.in l.qui falſam.ff.ad leg. Cornel.de fal.& arg.glo.& eorum quæ ibi traduntur in l.ſiquis non dicam rapere.in glo.1.C.de epiſco. & cleri.Secus uero eſſet, quando copula non fuiſſet ſequuta ideo quòd raptor non potuit ex aliqua cauſa illam copulam habere, ut puta, quia dum fugiebat cum muliere rapta, uel eam tranſduceret de loco ad locum fuit captus, & præuentus adminiſtris iuſtitiæ, uel aliter impeditus ne illam copulam haberet, tunc enim talis raptor uenit pœna ordinaria delicti hoc eſt mortis naturalis puniendus. ita procedunt & intelliguntur iura in l.qui cœtu.§.qui uacantem. ff.ad leg.Iul.de ui.ibi. *Qui uacantem mulierem rapuerit uel nuptam ultimo ſupplicio punitur.* & in l.1.§.fi.ff.de extraordinar. crimi.in c. de raptoribus.36.q.1.Ex ſolo enim raptu mulieris in hoc caſu uidetur conſumatum delictum, quamuis copula non ſequatur,poſtquam non ſtetiſſet per eum quominus dictam carnalem copulam committeret.uide Bal.in l.ſi quis non dicam rapere.nu.9.C. de epiſco.& cleri.& atteſtatur idem Anto.Gom.in l.80. Thauri,nume,40.Et ita uidi fuiſſe ſequutum in regio cõ

cilio in facto fiſci procuratoris & partis inſtantis contra Monſerratum font termini Terratiæ delatum & inculpatum de raptu Sperantiæ Torroella viduæ honeſtæ, qui fuerat captus dum tranſduceret illam de loco ad locum antequam haberet acceſſum ad eam. vt ita ex eius proceſſu conſtabat, ac etiam per depoſitionem eiuſdem Sperantiæ, quem proceſſum me vidiſſe fateor, & tamen ratione dicti raptus fuit in dicto Regio concilio pro maiori parte votantium declaratus reus mortis & ſic in alta furca laqueo per collum ſuſpenſus. vt videri poteſt in cóclusione ſuper his facta die. 22. Iunij. 158.

3 Quæ pœna quoque vendicat ſibi locum, licet virgo fuiſſet ſemper volens, hoc eſt a principio, & ex poſt facto, dummodo a domo parentum abducatur, quia ex Gelaſij decreto probatum extat, eum raptum committere, qui puellam violenter a domo patris abducit, vt corrupta in vxorem habeatur, ſiue puellæ ſolum modo, ſiue parentibus tantum, ſiue utriſque uis illata conſtiterit. cap. lex illa §. raptus. 46. q. 1. nam is morte inquit

4 mulctatur. Violentia autem dicitur fieri parentibus, dum quis pertrahit animum mulieris ad ſuum uotum donis & ſolicitationibus, quibus ſi mulier exceſſerit à domo partis, & poſtea per raptorem tranſducatur de loco ad locum, dicitur quoq; raptum committere. l. 1. §. perſuadere. ff. de ſeruo corrup. ibi. *perſuadere autem eſt plus quam compelli atq; cogi ſibi parere.* Et nō uidet́ dolo carere, qui mulierē etiam violentem retinet, dum modo illam perſuaſionibus & ſeductionibus abduxerit à domo parentum, vt illam retinere poſſet. ita probatur in l. 5. §. ſiquis volentem: ff. de libero homi. exhiben. Et ſic Solon magis puniuit eum qui uerbis pellexiſſet mulie-

5 rem, quàm qui ui, teſte Plutarcho. in Solone, Cumq; ex-

cogitarem

cogitarem rationem quare perſuaſoria uerba quibus fœmina de eius conſenſu excedit à domo parentum uim dictis parentibus inferant, hæc mihi in mentem uenit, quòd mulieres naturaliter ſunt inconſtantes, & mobiles. ut dicit Alberic. in l. filiam in orbitate. C. de inofficio.teſtamen. & ſic ſunt fragiles.§ 1.inſtit.quibus alie.licet. & leg. aſſiduis. C. qui potior in pigno. habean. De quibus dicit Beatus Thomas in 4. ſententiarum. quem etiam refert Antoni.Archiepiſcop. Floren.in 3.parte ſuæ ſummæ.tit. 5.cap.7. quòd uirgo fortius impugnatur tentatione carnis, quàm alij per modum curioſitatis quaſi appetens experiri quantitatem & qualitatem delectationis ueneree, quam non eſt experta, cuius imaginationi diabolus repræſentat quid magnum & ualde delectabile, quòd eſt ualde turpe, adeo, quòd quilibet de hoc magis erubeſcit, quam de alijs actibus. & ſemper eis conſilium eſt cõtra propria commoda.l.pen. C. de ſponſalib. uide quæ circa hæc latè dixi in repetitio. item ne ſuper Laudemio.uerſi.4.à nu.5.vſq, ad nu.12.Quo fit, ut cũ illæ perſuaſiones & alliciamenta habeantur loco uiolentiæ propter uim quam faciunt in uirgine, & illæ fiant inuitis parentibus, propterea eſt dicendũ, illis uim inferri.

7 Quare lex ciuilis quoque uoluit, & in uolentem inuitis parentibus ductam raptum committi.d.l.unica.C.de rap.uirg. ibi. *Et huic pœnæ omnes ſubiaceant ſiue volentibus ſiue nolentibus virginibus* & ibi. *Si enim ipſi raptores metu vel atrocitate pœnæ ab huiuſmodi facinore ſe tẽperauerit, nulli mulieri ſiue volenti ſiue nolenti peccandi locus relinquetur: quia hoc ipſum velle mulierum ab incidijs nequiſſimi hominis qui meditatur rapinam inducitur.* Quem text. Doctores declarant in cap. cum cauſam. de raptoribus, & ibi Abbas. dicens, quòd quantuncunque

puel-

puella conſentiat raptui, ſi uiolentia infertur parentibus, raptus committitur. allegat text. in cap. de raptoribus. 36. q. 1. Et dicit, hoc procedere etiam, quòd parentes ignorauerint, vel non fuiſſent ſuperſtites, quia mulier non poteſt ſe committere raptui, nec membra ſua exponere. l. liber homo. ff. ad legem Aquil.

7 Eadem quoque pœna judicandus erit rapiens virginem à principio nolentem, & ex poſt facto volentem. ita in l. raptores. in fi. C. de epiſ. & cler. & in l. unic. C. de rap. virgi. & tenet expreſſe Guido Pap. in ſing. 569. Ratio eſt, quia in his ſpectatur initium, vt in l. Diuus. ff. ad l. Corn.

8 de ſicar. Quod quidem ſecus iudicaretur, ubi virgo eſſet ſemper volens, nec abduceretur à domo parentum, quia tunc rapta de eius voluntate, ſolũ puniretur rapiẽs pœna ſtatuta. in §. item lex Iulia. verſic. Sed eadem inſti. de publi. iudi. ubi ſtupri flagitium ſine vi cõmiſſum punitur in honeſtis, & in dignitate conſtitutis publicatione dimidiæ partis. bonorum, in humilibus vero corporis coertione cum relegatione. ita hæc omnia diſtinxit Mat. de Afflict. in conſtitutio. Neapol. lib. 1. Rubri. 19. nu. 2. referens Ioan. de Caccialup. in eadem eſſe ſententia in l.

9 ſi qua illuſtris. C. ad ſena. conſul. Orfician. Et hoc uerum, niſi eſſet virgo iam Deo dedicata; nam tunc raptor punietur pœna capitali. ut in auth. de ſanctiſſ. Epiſ. §. ſi quis autem raptores. Immo in iſtis ſolum attẽtatum punitur, ac ſi reuera delictum eſſet conſumatum. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. Quod quidem exiſtimarẽ eſſe ſpeciale in virginibus Deo dedicatis; nam alias generalis conſuetudo non puniri affectum niſi ſequatur effectus ſaltim quo ad imponendam pęnam ordinariam eſſet in contrarium. de qua conſuetudine atteſtatur plene Salycet. in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de ſicar.

Hoc

Hoc enim delictum in ſancti monialem commiſſum,ut inquit Bald.in d.l.vnica.nu.1.principaliter lædit Deum, & homines, vnde dato, quod ex quolibet delicto ex forma ſtatuti poſſit fieri concordia,tamen de raptu monialis non poſſet,quia principaliter Deus eſt offenſus,& talem offenſam quoad modum non poteſt remittere niſi Papa.

10 Hanc quoque coertionem vltimi ſupplicij militare contra rapientem mulierem maritatam fatendum eſt. per l.quamuis in ſecundo. C.ad leg.Iul.de adulter. dum dicit; ſactilegos nuptiarum gladio puniendos eſſe. & probatur per text.in dicta l.raptores. & in dicta l.unica. ubi Bal.nume.6. dicit,tales raptores duplici crimine teneri tam adulterij, quàm rapinæ, & quod plus punitur delictum duplicatum, quàm delictum ſimplex.

11 Habet quoque locum pœna prædicta contra rapientes puellam non uiri potentem, ut probatur in l. raptores. C.de epiſ.& cler.in uerbo. tutoribus,quia nō poſſet dari tutor niſi impuberi.ut in l.Seię egreſſę.ff.de tutorib. & cura.datis.tenet ita Fulgoſ.in dicta l.raptores.num.8. Ex quo Bal.confundit ſententiam Guliel.de Cug quā poſuit in l.ſi quis non dicā rapere. C.de epiſ.& cler. ubi dixit, ſe excuſaſſe quendam qui uoluerat corrumpere unā quæ erat minor 12.annis, ideo quòd non erat viripotēs, nam per d.l.raptores.in dicto uerbo tutoribus. ita punitur rapiens non uiri potentem ſicut rapiens uiri potentē. Ad idem eſt tex.in d.l.unica.C.de rap.uirgi.ibi. *aut tutoribus, vel curatoribus &c.* ubi diſponitur, ꝙ raptor mulieris repertus in flagranti crimine poſſit occidi à parentibus,uel conſanguineis, uel etiam à tutoribus,uel curatoribus talis mulieris. Ergo apertè dat intelligere, ꝙ diſpoſitio illius tex.& eius pęna habet locū in eo qui rapit,

uel

vel per vim carnaliter cognouit virginem immaturam minorem, & nondum viri potentem.

12 In eadem cauſa quoque ſunt præſtantes rapienti auxilium & fauorem in ipſo actu, qui etiam eadem pęna puniuntur. l. raptores. C. de epiſcop. & cleri. & l. vnica. C. de rap. virgi. Quod intellige eſſe verum, quando eſt eadem conditio perſonarum. Vnde ſi raptor eſt libera perſona, ipſe decapitatur, ſeruus autem qui præſtitit ſibi fauorem comburitur. vt in d. l. vnica. Quo fit, vt qualitas inhęrens principali non porrigatur ad ſucceſſorem: quia non eſt qualitas criminis, ſed eſt qualitas perſonalis: vt probatur in d. l. unica.

13 Et quamuis regulariter uerum ſit, malefactores ad iudices loci delicti commiſſi remittendos eſſe, ut in l. 1. C. ubi de crimi. agi opor. & in Auth. ut nulli iudicum. in §. ſi vero quis comprehenſorum. tamen hoc in crimine raptus non procedit, in quo delinquentes poſſunt puniri per quemcunque iudicem capiantur, etiam quòd non ſit iudex ſuus, nec in ſuò territorio deliquerit, ſed alibi, ſine aliqua fori præſcriptione. ut in l. raptores. & ibi Pau. de Caſtr. nume. 7. & ibidem Fulgoſ. nume. 5. C. de epiſc. & cleric.

14 Ab hac tamen pœna excuſantur rapientes publicam meretricem, & eam quæ facit gratiam ſui corporis, quia ſi quis eam rapiat, uel per vim carnaliter eam cognoſcat, non punitur aliqua pœna text. eſt ſingularis in iure in l. uerum. ff. de fur. cuius text. uerba hæc ſunt. *Verum eſt ſi meretricem alienamve ancillam rapuerit quis uel celauerit furtum non eſſe, nec enim factum quæritur, ſed cauſa faciendi. Cauſa autem faciendi libido fuit, non factum furtum. Et ideo etiam eum qui fures meretricis effregerit libidinis cauſa, & fures non ab eo inducti, ſed*

aliàs ingreſſi meretricis res eiecerunt furti non teneri: An tamen l. Fauia, vel vi teneatur qui ſuppreſſit ſcortum libidinis cauſa? & non puto teneri, & ita etiam ex facto cum incidiſſet dixi. Et ad hoc illum tex. notat & commendat ibi Bart. & Alber. Angel. & communiter Doct. Probat hoc ipſum text. in l. quæ adulterium in uerſic. ſi. C. ad leg. Iul. de adulter. vbi habetur, quòd acceſſus carnalis cum famula uili & turpi exiſtente in aliqua caupona non eſt punibilis, quia Princeps propter earum utilitatem non uult eas legum laqueis innodari. Idem etiam probatur per l. unic. C. de rap. uirgi. cum ſimilibus. ubi expreſsè requiritur, quòd ad hoc ut raptus ſit punibilis, oportet quòd ſit commiſſus in muliere uirgine, uel honeſta. ita Paul. de Caſt. in l. raptores. in princ C. de epiſco. & cleric. Et in expreſſo per iſta iura, iſtam ſententiam & concluſionem tenet glo. 1. in dicta l. unic. & ibi. Azo. in ſumma. Cyn. Alberi. Bal. Angel. Salycet. & communiter Doctores. & ibi. Hyppolit. nume. 19. glo. ſi. in §. item lex Iulia. de adulterijs. inſti. de publi. iudi.

15 Sententiam tamen hanc te limitare oportet duobus modis. Primo, quando mulier inhoneſta non conſenſiſſet raptui habendo iuſtam contradicendi cauſam, ut puta quia uolebat redire ad honeſtam uitam, uel quia contradicebat ratione affinitatis, uel conſanguinitatis, quam habuiſſet cum ipſo raptore; tunc enim rapiens teneretur pœna l. raptores. C. de epiſcop. & cler. ſecundùm Paul. de Caſtr. ibi. nume. 2. & Fulgoſ. nume. 8. Secundò, niſi iam mulier deſiuiſſet meretricari, & honeſtè uiueret, quia tunc idem eſſet, quod in alia muliere. ut in l. Imperialis. C. de nup. & etiam ſecundùm prædictos Doctores. ubi ſupra.

16 An autem ſi poſtea raptor contrahit matrimonium

eum muliere rapta euitet pœnas à l. ciuili propter raptum impoſitas. uide quæ ſupra latè dixi in capit. proximo. 42.

Cap. 44. An Ganeæ & Popinę ſint à Republica expellendę, & an puniendi & qua pœna ſint ciues, & oppidani, dictas ganeas, & popinas frequentantes?

1 *Caupones qui dicantur.*
2 *Diuerſorium propriè quid ſit.*
3 *Diuerſores qui dicantur.*
4 *Caupona non ſolum dicitur mulier quæ vendit vinum, verum etiam ipſa taberna vinaria.*
5 *Ganea propriè dicitur meretricum taberna.*
6 *Popina dicitur locus vbi publicè obſonia caroq; cocta ac delicatè confecta venditatur, comediturque.*
7 *Popino dicitur ille, qui in popinis verſatur & helluatur.*
8 *Hiſpitum duo ſunt genera voluntariorum, & viatorum. & qui iſti dicantur, vide ibi.*
9 *Ganeæ & popinæ vetari & prohiberi debent, propter rationes hic adductas.*
10 *Platonis ſex leges circa cauponarias artes.*
11 *In Cauponis, ſeu ganeis modus præſcriptus à Lacedæmonibus.*
12 *In Popinis nihil cocti vendi poterat præter legumina, & olera iuxta Neronis Claudij Cæſaris inſtitutionem.*
13 *Clericis non licet ganeas, & popinas intrare.*
14 *Dymas Loris Epiſcopis Barcinonenſis inter ſuos ſubditos vigilantiſſimus.*
15 *Pœna contra clericos popinas frequentantes.*

Pœna

Pœna contra laicos ganeas, & popinas frequentantes, & contra cauponas hoſpitantes præter viatores ciues, & oppidanos, ac illius loci incolas.

IN Republicis nunquam deficiunt domus, in quibus popinam & ganeas exercentes, habitatoribus Reipublicæ ſiue vxoratis, ſiue ciuibus, & oppidanis vitium parant, miniſtrando illis apparata, quibus, & gulæ, & luxuriæ, ludorum, aliorumq́ue malorum vitium exercetur. Dicun-
1 tur enim iſti qui tales domos & occaſiones prębent caupones, ideo quòd caupona generale nomen eſt ad popinam, & ganeas, quæ quidem ſpecies ſunt cauponationis: & ideo popinam & ganeas exercentes, caupones quoque dicuntur.

Et quamuis hæc vocabula, diuerſorium, caupona, ganea, & popina, uideantur Synonima quaſi idem importantia, tamen unumquodq; illorum ſuam propriam
2 habet ſignificationem. Vt quidem diuerſorium propriè ſit hoſpitium, in quo uiatores paſcendi, uel quieſcendi cauſa accipiuntur, & caupo mercedem accipit, ut uiatores in diuerſorio eſſe patiatur. l. nauta. ff. nautæ caupo.
3 ſtabula. & ideo diuerſores dicuntur, qui in hoſpitium diuertunt hoſpitandi gratia. de quibus Cicero. 2. de inuentione. 129. ſic loquitur. *Caupo cum quibuſdam diuerſoribus illum qui antea exierat conſequitur*. Et alibi de ſeneƈt. 76. inquit, *Commorandi enim natura diuerſorium nobis non habitandi dedit.* Idem. *Quieſcam in Cæ-*
4 *ſaris ſermone, quaſi in aliquo opportuno diuerſorio.* Caupona dicitur tam mulier quæ uendit uinum, quàm ipſa taberna vinaria de qua Cicer. in Piſo. 41. *Non ne tibi nox erat pro die? nō ſolitudo pro frequētia? caupona pro opido?*

Et ideo tabernarij caupones dicuntur.l.1.§.caupones.ff.
5 nautæ caupo. ſtabular. Ganea vero, vt Larini in varijs referunt locis propriè vocatur meretricum taberna. vt Nonius iuquit, ganeas eſſe loca vinolentiæ ac libidini apta. de quarum nidore Cicero in Piſonem loquutus eſt his uerbis. *Pauliſper ſtetimus in illo ganearum tuarum nidore atque fumo: vnde tu nos cum improbiſſimè*
6 *reſpondendo, tum turpiſsimè eructando eieciſti*. Popina denique dicitur locus ubi publicè obſonia caroque cocta ac delicatè confecta uenditatur, comediturque, uel priuatim vbi guloſa familia extraordinaria ligurire, &
7 helluari conſueuit. authore Valla in Raudenſem. Ex qua venit popino, & dicitur ille, qui in popinis verſatur & helluatur.

Horum autem inſtitutio neceſſitatis cauſa fuit, non
8 tamen voluptatis. In quibus duo genera ſunt hoſpitum, uoluntariorum qui habitandi cauſa ibi ſunt, & uiatorum quos repellere caupones ex itinere venientes non poſſunt, ſed coguntur ſuſcipere. leg. 1. §. namque uiatorem. ff. furtim aduer. nau. caupo. ſtabula. Sed inter uoluntarios hoſpites & illi ſunt, qui loci illius incolæ ſunt, quive helluones apud cauponem cibi voluptuoſioris gratia conueniunt, quibuſque uina is ſubminiſtrat & luxuriæ fomenta. l. quæ adulterium. C.ad leg. Iulia. de adulter.

Et hoc modo non immerito caupona pro proſtibulo habita eſt.l.fina. C.ſi mancipi. ita vene. ne proſtitu.quæ caupona tunc ganea propriè appellatur.

9 Et hæc, atque popina ſunt, quæ maximè à Reipublicæ gubernatoribus uetari ac prohiberi debent, & à Republica expellenda perinde ac ægrotantium purgamenta. In quib. ut Valler.Max. atteſtatur lib.1.c.7. gulæ irritamenta

ritamenta ſubminiſtrantur, quibus, & pecuniæ exhauriuntur, & ad libidinem ſternitur uia.

Inter enim uitia quibus Reſpublica uenit purganda eſt ganearum popinarumque frequentatio. Sectari enim ganeas pernitioſum uitium eſt, quo inficitur plebis ferè omnis multitudo, quo & facultatibus, dulci quodam ueneno infecti & ſopiti, ſpoliantur & infinitę lites, & furandi maleve agendi oriuntur ſemina.

Contingit quoque ſepè, quòd earum nidore, illi qui immoderatè bona ſua conſumunt, qui helluones uocantur, naribus attracti, & gutturę ineſcati, domeſticam familiam obliuiſcuntur, & ſoli in momento conſumunt, quod omnibus domeſticis famæ laborantibus in hebdomadam ſufficiſſet, ibiq; interim iſti helluones terunt tempus, quod ad uitam cõquirendam neceſſarium ualde eſt. Atque inde ebrij exeuntes audaciores ad ſcelera prodeunt. Proinde Caius Iureconſul. in l. ſi quis ſeruum meum. ff. de iniurijs. ait, iniuriam fieri patri, aut domino, ſi quis filium aut ſeruum in popinam duxerit, nempe, quòd ibi colluuies hominum, & aleatorum, & erronum confluat turba.

10 Quare cum intellexiſſet Plato, quòd caupones requam neceſſitatis cauſa & non uoluptatis exercere debent abutebantur, receptando lucri cauſa helluones, & otioſos, eiſdem edulia, luſoria inſtrumenta, luxuriæ pręparamenta, & alia quæ voluptatis ſunt miniſtrando, ſex de hac materia leges in 11. de legibus conſcripſit. Quæ his uerbis loquuntur.

1 *Nemo optimatum ciuitatis caupo fiat.*

2 *Qui illiberali cauponationi cuipiam operam dedit, à quolibet poſsit apud optimates accuſari isque cauſa in vinculis dicat: quòd ſi domum in digno ſtudio maculaſſe de-*

prahendantur vinculis annuis ab hoc opere arceatur. Si iterum lapſus biennium vinciatur, ac deinceps quoties pec caſſe deprahendetur, duplo tempore ſemper detineatur.

3 Peregrini dumtaxat & ad uenæ cauponarias artes ſequantur, iique ſint optimi, aut quàm minime mali.

4 Impendio & emolumento examinato, quod mediocre cauponi lucrum ſit, videant legum cuſtodes, & tam impendium, quàm emolumentum conſcribant: obſeruentur autem alia ab ædilibus alia ab agri magiſtratibus, alia à rerum venalium magiſtratibus.

5 Aliam deinceps legem ſtatuit Plato. 8. de legib. *Neceſſe eſt* inquit, *peregrinos omnia à poſsidentibus emere, Nec cauponatio in tritico & hordeo circa farinam ac cętera alimenta vlla fiat.*

6 Nec ciuibus, nec ſeruis eorum cauponari omnino liceat. In peregrinorum tamen foro liceat opificibus, eorumque ſeruis, vinum cibumque commutare ac vendere, carnesque coctas ſimiliter: quæ res à pluribus cauponatio nuncupatur.

Quibus legibus clarè patet, tam cauponas uoluptuoſioris gratia ſuſtentas, & ad eas frequentantes ab ipſo Pla
11 tone deteſtari. Cauerunt & Lacedæmones, ne coqui eſſent alij, quam carnis duntaxat, qui uero præter hanc artem nouiſſent, eijciebantur à ciuitate, perinde ac ægro
12 tantium purgamenta. Nero Claudius Cæſar ut Sueto. in Nero. cap. 16. quoque interdixit, ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera ueniret, cum antea nullum non obſonij genus proponeretur. Huc etiam pertinent antiquę leges ſumptuariæ, quæ prodigalitatem & luxuriem victus adimebant; & modum præſcribebant, ueluti Orchia, Fania, & ſimiles. De quibus uide Gellium lib. 2. cap. 28. Crinitum lib. 4 cap. 16. Macrobium lib. 3.

Denique Iſocrates in Areopagi.oratio.ſic ſcribit, In cauponа uel bibere, uel edere ex antiquis nullus audebat, uel domeſticus familiaris: nam dabant operam ut graues eſſe viderentur, non autem ſcurræ.

13 Si igitur in laicis perſonis hoc turpiſſimum eſt, quanto maiori ratione in clericis & ſacerdotib. idem uitium repræhenſione dignũm cenſebitur? oportet enim ſacerdotem eſſe ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & in ceſſu. Habitu, ut nec fulgidis nec ſordidis ſe ueſtibus ornet. Vt enim ait Hieronymus, nec affectatę ſordes, nec exquiſitæ delitiæ laudes pariunt, quod tam de ueſtibus, quàm de cibis intelligendum eſt. ut in cap. 1. diſtinctio. 41. Abſtinere enim ſe ab inhoneſtis domibus, uitijs, & ebrietatibus, eſſe de uita & honeſtate clericorum docet Roman. Pontifi. in cap. à crapula. de uita & honeſta. cleri. ubi inquit, à crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant. Vnde uinum ſibi temperent, & ſe uino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abuſum penitus decernit abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſe obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fęcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit ab officio uel beneficio ſuſpendatur. Et ideo nulli clericorum ſeu continentium licet tabernas intrare niſi neceſſitatis cauſa. ut atteſtatur expreſſus text. in cap. non oportet clericos. diſtinc. 44. & cap. nullus. de conſecratio. diſtinc. 5. in qua quidem re ualde Epiſcopi uigilantes eſſe debent, hoc eſt, ne in ſuis diœceſibus patiantur clericos eſſe helluones, neve cauponariam artem exercere.

14 Quorum omnium exemplar rectiſſimum eſt Ioannes Dymas Loris nunc Epiſcopus Barcinonenſis . Qui non ſolum horum vigillantiſſimam curam habet, verũ etiam clericos ſibi ſubditos doctrina præditos,ac bonis moribus eruditos habere vigilat. Et enim quod clerici ſe veſtibus fulgidis & ſordidis ornent non ſinit, malos & in corrigibiles comprimit, bonos ſubleuat, & quod tacendum non eſt videmus eum hac tempeſtate vltra lectionem ſacræ paginæ quæ iudices hora matutina in templo maximo legi interpretari ſolet, aliam ueſperè inſtituiſſe lectionem qua parochij, confeſſarij & ſacerdotes omnes ſibi ſubditi de pænitentia, alijſque ſacramentis,ac demũ de ſacra ſcriptura doceantur, vt poſtea ipſi alios docere poſſint. Ad quam quidem lectionem audiendam ipſe vt bonus & humilis paſtor quotidie accedit,& eius exemplo, ferè omnes eccleſiaſticę perſonę ad eundem locum ſe conferunt, Hic Ioannes Dymas Loris propter ſuam eruditionem eximiamque uirtutem fuit antea à Philippo Hyſpaniarum Rege potentiſſimo & inuictiſſimo in ſuum conſiliarium in ſacro ſupremo Regio Aragoniæ concilio electus, inquo pro ſua Maieſtate per multos annos Regentis cancellariæ officium in Flandria, Anglia,atque Hiſpania rexit, & denique poſtea eundem pro ſuo Regio Cancellario (vt contentiones iuriſdictionum inter curiam eccleſiaſticam & ſecularem in hoc Principatu decideret) deputauit, Vir ſanè ſumme laudandus atque colendus,à cuins caritate, & ſanctitate quæ maxima eſt, ꝑ Dei miſericordia ſecundũ ſperamus Dymam.

15 Pœna autem contra iſtos helluones atque ganeas & popinas frequentantes hęc eſt, vt ſi clerici ſint & a ſuperiore commoniti non abſtineant ab officio uel benefi-

cio ſuſpendantur. ut ſupra iam dictum eſt, per text.in c. à crapula.de uita & honeſt.cleric. Si uero laici,tunc,non ſolum dictas ganeas & popinas præbentes & ſuſtentantes,uerum etiam ad eas frequentantes puniuntur pœnis impoſitis per præſides prouinciarum, qui tam ratione naturali inuitati, propter Reipublicæ politiam, quàm etiam ob Dei præceptum,qui monuit ne gauentur corpora crapula & ebrietate. ut Lucæ 21. ſolent ſemper in ſuis prouincijs prohibere & uetare huiuſmodi uitia, prout ita ſeruari legimus in Gallia, ubi ganeæ & diuerſoria uiatorum cauſa inſtituta in Gallicis ciuitatibus & oppidis, ſingulis annis repetitis conſtitutionibus, uxoratis, & ciuibus,& oppidanis, uoce præconis prohibentur. Pariter etiam in hac Cathaloniæ prouincia dicti præſides cum concluſione in Regio concilio facta, edicto præcipiunt, ac ſemper præcipere ſolent, ne in cauponis aliqui præter uiatores & illos, qui in loco propria carent habitatione hoſpitentur, pœnam contra caupones qui ciues oppidanos uoluptatis cauſa uenictes ſuſcipiunt ſtatuentes, ut in cuſtellum in eorum opprobrium ponantur,& poſtea exilio mulctentur,ac demum,quòd ante pagmenti cauponæ bifores tollantur & demoliantur; & etiam quòd ad dictas cauponas uoluptatis cauſa accedentes, propriam obliuiſcendo familiam fuſtigentur. Quod quidem edictum hodie reperitur inter edicta Comitis de Miranda nunc Locumtenentis generalis in Prouincia, in cap. 89.

Cap. 45. An Caupones teneantur pro rebus in cauponis hoſpitibus, ſeu uiatoribus furto ablaus.

1 *Caupo actione in factum tenetur, ſi res in caupona recepta non reſtituatur: vel furto ſit ablata.*

2 *Caupo non tenetur viatorum factum præſtare.*

3 *Caupo ſi res ſibi ſpecialiter ſit aſſignata, & data cuſtodienda, à quocunque res illa furto ſubſtrahatur, tenetur illorum factum præſtare.*

4 *Caupo ſi in eius caupona vis maior contingit per quam res pereat, poteſt de dicta vi contra damnum paſſum exceptionem proponere.*

5 *Caupo tenetur pro illis qui in caupona habitandi cauſa ſunt: ſi ibi furtum fecerint damnumve dederint.*

6 *Caupo actione ex quaſi maleficio tenetur pro illis, quos ipſe cauponæ exercendæ cauſa habet, ſi in ea furtum fecerint, aut damnum viatoribus dederint: quia vtitur opera malorum hominum.*

HÆc quæſtio ſolet pluries cõtingere propter furta, quæ in cauponis, ſeu diuerſorijs contra hoſpites, vel viatores paſſim committuntur. Quam quæſtionem non nobis difficile erit decidere ſi regulam à Caio Iuriſconſulto in l.3.ff.nautæ caupo.ſtabular. propoſitam adducamus. Regula autem hæc eſt, quòd ſi res in caupo-
1 na recepta non reſtituatur, vel furto ſit ablata, aut damnum in ea datum, aduerſus exercitorem cauponæ actio datur. Quæ actio generali nomine in factum dicitur. vt probatur. l.3.§.ex hoc edicto. ff. nautæ caupo.ſtabul.ibi: *Ex hoc edicto in factum actio proficiſcitur*. & concordat tex.in l.licet. eo.tit. vbi habetur, ꝙ licet quis in caupona gratis diuerterit, non tamen ei actiones in factum denegabuntur, ſi damnũ iniuria paſſus es, vbi Bar.dicit, dictã in factũ actionem dari ex quaſi contractu de recepto, de

qua

qua iuriſconſultus loquutus fuit uſque ad dictam l. licet. & etiam ex quaſi maleficio, de qua loquitur dicta l. licet.& titu. ff. furti aduerſ. nau.cau.ſtabular. de qua hic noſtra præcipua eſt diſputatio, ad quam rem paulatim accedere intendo, ſi regulam ſuis proprijs intellectibus interpretemur.

2 Ab hac regula excipitur, quando aliquis ex uiatoribus vel alius quiſpiam rem abſtulit uel damnum dedit. tex.eſt in l.vnica.§. pen. & vlti.ff. furti aduer.nau.caupo. ſtabula.vbi habetur, cauponem viatorum factum præſtare non teneri. Ratio eſt in eadem l. quia cùm caupo iter agentes repellere non poſſit, ſed tenetur ſuſcipere, fit ideo; quòd ſibi uiatorem eligere non teneatur. & concordat d.l.licet.§.in factum eo.tit.nautæ caup.ſtabul. vbi dicitur,quòd licet caupo in factum actione teneatur pro his qui habitandi cauſa in caupona ſunt, hoc tamen non pertinet ad eum qui hoſpitio repentino recipitur veluti viator.

3 Scias tamen hanc exceptionem primo intelligendam eſſe, niſi cauponi res ſpecialiter ſit asſignata & data cuſtodienda:hoc enim caſu,aliorum factum pręſtare tenetur, ita eſt tex.in l.1.§.fi. cum duabus ll. ſequentibus.ff. nau. caupo.ſtabula. Quod credo verum, niſi in caupona uis maior contigiſſet per quam res periret, nam tunc caupo contra damnum paſſum de dicta vi exceptionem proponere poſſet. tex. eſt in l.3.§. inde Labeo.ff.eod. titu. ibi. *Labeo ſcribit,ſi quid naufragio,aut per uim piratarum perijt,aut damnum datum eſt, non eſſe iniquum exceptionem ei dari, Idem erit dicendum,& ſi in ſtabulo aut in caupona vis maior contigerit.*

5 Secundo dicta exceptio habet replicationem, quando aliquis ex his, qui in caupona habitant, furtum fecerit,

cerit, uel damnum dederit, quia tunc caupo eorum factum præſtat. vt expreſsè cauetur, per tex. in l.licet.§.in factum.eo.tit. ibi. *in factum actione caupo tenetur pro his qui habitandi cauſa ibi ſunt.*

6 Tertia illius exceptionis replicatio eſſe poteſt, niſi aliquis ex his quos caupo cauponæ exercendæ cauſa ibi habet, furtum fecerit vel damnum dederit, tunc enim caupo pro illis tenetur, ita probatur in l. 1. in princ. ff.furti aduer.nau. caupo. ſtabula. ibi. *In eos qui naues, caupo-nas, ſtabula exercebunt, ſi quid à quoquo eorum quos quasve ibi habebunt furtum fatum eſſe dicetur iudicium datur*, & probatur, in eadem l.in verſi. Caupo. ibi. *Caupo autem præſtat factum eorum qui in ea caupona eius cauponæ exercendæ cauſa ibi ſunt.* facit tex.in l.debet.ff.nautæ caupo. ſtabula. vbi exercitor omnium nautarum ſuorum ſiue liberi ſint, ſiue ſerui, factum præſtat, quod non immerito ſancitum eſt, cum ipſe eos ſuo periculo adhibuerit.

Iam igitur pro reſolutione quæſtionis decidendum eſt, cauponem de damno, aut furto, quod in caupona factum eſt teneri actione quaſi ex maleficio, ſi modo ipſius nullum eſt maleficium, ſed alicuius eorum quorum opera cauponam exercet, cum enim neque ex contractu aduerſus eum conſtituta eſt actio, aliquatenus culpæ reus eſt, quòd opera malorum hominum uteretur, ideo quaſi ex maleficio teneri uidetur. probant hæc elegantiſſima iura in l.5. verſi.Item exercitor nauis. in fine legis.ff.de actionib.& obligationib. tex. in §.item exercitor.inſti.de obligatio.quæ ex quaſi delic.naſcun.& ita practicando ſeruarem.

Cap.

Cap. 46. In quo de adulterantibus monetam, ſeu illam falsò fabricantibus quęſtio proponitur,

1 *Monetam cudere eſt regalia Principis.*

2 *Princeps ſolus eſt qui poteſt facere cudere monetam, & nemo poteſt hoc facere abſque eius authoritate, & priuilegio.*

3 *Princeps ea quæ ſibi competunt, poteſt alteri committere & in priuilegium dare.*

4 *Monetam cudendi priuilegium conceſſum multis locis Cathalonię.*

5 *Moneta vſualis in Regno non debet refutari, & contra refutantes non leuiter eſt uindicandum.*

6 *Monetæ falſę uindicta & cognitio ad dominum Regem pertinet, qui procedit in hoc Cathaloniæ regno contra delinquentes per proceſſum regaliæ.*

7 *Monetam cudens ſine Principis authoritate ſeu illam falſa effuſione efformans, flammarum exuſtionibus mancipatur, eiusque bona fiſco Regio addicuntur.*
Et quid quando moneta eſſet recta & proba dic idem. ut ibi.

8 *Monetam falſam fabricantes in Gallia ſuffocantur in aqua feruente & bulliente.*

9 *Monetam falſam fabricantes, ſeu adulterantes in Cathalonia, laqueo per collum furca ſuſpenduntur.*

10 *Monetam auream, uel argenteam radentes ſi liberi ſunt de iure ff. beſtijs ſubijciuntur, ſi uero ſerui ultimo puniuntur ſupplicio, & de iure C. capitali ſupplicio plectuntur.*

11 *Monetam mutandi, minuendi, uel augendi ius, ad Principem ſpectat.*

Socij

12 *Socij & participes eorum qui falſam cudunt monetam ea dem pœna puniuntur qua principales cudentes, & torqueri poſſunt ut prodeant conſocios.*
13 *Domus in qua falſa ſeu adulterina cuditur moneta fiſco Regio adiudicanda eſt. Et quomodo hoc intelligatur, & an domus uiduarum, & pupillorum excipiantur. uide ibi*
14 *Monetam falſam expendens qua pœna puniatur.*
15 *Monetam extranei Principis falſificantes, quomodo puniendi ſint ſi in illa regione nullus eſſet illius uſus.*
16 *Monetam ciuitatis falſificans pęna capitis plectendus eſt. Et de tribus huius criminis ſpecialibus ibi.*

1 IVre communi, & huius patriæ Cathaloniæ repetitur cautum, cudere monetã eſſe unã de Principis regalijs cap. 1. quæ ſint regalię in vſib. feudor. Quę regalia in hoc Principatu eſt de præcipuis ac de illis quę ſunt offibus Regis affixæ. ita probat tex. in vſati. moneta. in vſaticis Barcinonæ. quo cauetur, monetam frangentes, uiolantes, ſeu falſificantes debere venire in manu, & poſſe Regis in perſonis, & cum omnibus bonis ad
2 ſuam uoluntatem faciendam. Solus ergo Princeps poteſt hoc iure cudendi monetam vti. & alteri hoc non licet abſque eius authoritate, & priuilegio. per ea quæ decidit Guido Papę in quæſt. 498. vbi etiam diſputat, an hoc ius cudendi monetam poſſit conſuetudine acquiri, vbi per eum videas. & per Iodo. in practica. cap. 65. in princ. circa medium. Priuilegio vero & Prin-
3 cipis authoritate bene poteſt quis monetam cudere, & ea eſt ratio, quia ea quæ competunt Principi bene poſſunt per eum committi, & in priuilegium alicui dari.

l. fi.

l.fi.C. noua vectigal. inſti. non poſ. & facit quod not.in glo. cap. quòd tranſlationem. ex. de officio delega. Sicque in hoc Principatu videmus, in pluribus locis hoc priuilegium fuiſſe conceſſum, in quibus, minuta moneta propria, & peculiaris cuditur, ut in ciuitatibus Gerundæ, & Vici, & in uillis Granullariorum, Podij Ceritanij, Acrimontis, & in alijs pluribus locis & partibus Cathaloniæ. In qua ſicut menſuræ, & pondera uariant, ita & monetæ, adeò, quòd ferè quælibet ciuitas oppidumq; pondus, menſuram, atque pecuniam maximè minutam diuerſum diuerſamve habent, quę iudicio meo potius uidentur negotiationem confundere, quàm ſingularium Principatus utilitati proſpicere. Sanctius enim eſſet, ſi uno pondere, una menſura, & una pecunia, omnes in hoc Principatu uteremur: ne vllus ſic in commercijs iactura atque fraudibus afficeretur. Et aliud etiam vtile reſultaret, quod cum pecunia omnibus generalis eſſet, ac Regia tantum, in qualibet parte dicti
5 Principatus expenderetur. Et tunc non eſſet relinquenda impunita temeritas eorum, qui pecuniam Regni vſualem dummodo legitimæ ſit materiæ, & iuſti ponderis reſpuunt, Atque ideo ſtatuit iuſſitq; Auguſtus Imperator in l.1.de ueter. numiſma. poteſt.C. lib. 11. ſolidos veterum Principum veneratione formatos ita tradi ac ſuſcipi ab ementibus, ut nihil omnino refragationis oriatur, modo ut debiti ponderis ſint, & ſpeciei probæ: ſciturus uniuerſis qui aliter fecerint, non leuiter in ſe uindicandum, & intellige extraordinariè arbitrio iudicis vt dicit Matth.de Afflic.in conſtitu.Neapo.rubr.39.c. ſi quis campſor.nume.3.

6 Proinde quia moneta iuris eſt Principis, falſæ monetæ excuſæ uindicta, & cognitio præcipue ad dominum

Regem

Regem ſpectat,qui maximè in hoc Principatu contra vſurpantes authoritatem cudendi monetam,vel faſam fabricantes,ſeu auream,vel argenteam radentes, aut quocunque modo adulterantes, procedit per proceſſum regaliæ in uim dicti vſatici. moneta. quo & ad ſe cauſam euocat, & alios quoſcunque à ſe inferiores iudices cognitione dictæ regaliæ priuat, & ſic fit: quòd ipſe huius criminis delinquentes vbicunque deliquerint punit.

7 Quiſquis igitur hanc Principis authoritatem vſurpauerit,falſaq; effuſione nummos formauerit, flammarũ exuſtionibus mancipandum, eiusque bona fiſco Regio ſeu Cæſareo addicenda tradit Conſtantinus in l. 1. & 2. C.de falſa.mone.Et hanc fatemur veram concluſionem, etiam quòd moneta eſſet recta, & proba: hoc eſt æqui ponderijs & precij. ita ſentit glo. in l.2. C. de fal. mone. in verbo.obnoxij. Sequitur Bar.in l. qui falſam.ff. ad legem Cornel. de fal. vbi dicit, quòd licet moneta in ſe fiat bona, ſi tamen non fit ab habente authoritatem dicitur falſa & adulterina. In Gallia vero teſte Igneo in re-

8 petitio. §. non aliàs. nume.597.ff.ad Syllan. falſificantes monetam Regis in aqua feruente ſiue bulliente ſuffocantur. Apud quoque Athenienſes, monetam adulterantes capite punitos monet Demoſthenes circa fi. oratio. in Leptinem: *Miror* inquit, *eos qui monetam adulterant apud vos capite mulctari Athenienſes, &c.* In hoc uero Principatu Cathalonię huiuſmodi delinquentes ſummo afficiuntur ſupplicio, quorum executio eſt, quòd in alta furca laqueo per collum ſuſpenduntur. prout in Regio concilio vidi fuiſſe concluſum die 29. Octobris 1584. cõtra Ioannem Leonart villæ Terratiæ, & Ioannem Torro Sancti Stephani de Bas delatos & inculpatos de fabrica-

tione falſæ monetæ, qui fuerunt in alta furca laqueo per collum ſuſpenſi.

10 Et hanc concluſionem non tantum ueram exiſtimamus in fabricantibus falſam monetam, ſeu rectam, ſine tamen Principis authoritate & licentia, ſed etiam contra eos qui auream ſeu argenteam monetam radunt, vt eam iuſti precij & ponderis minuant, ii enim de iure ff. ſi liberi ſunt beſtiis ſubiiciuntur, ſi uero ſerui ultimo ſupplicio puniuntur. ita probat tex. in l. quicunque. ff. ad leg. Cornel. de fal. ubi ita ab Vlpiano preconizatur. *Quicunque nũmos aureos partim raſerint, partim tixerint vel finxerint, ſi quidem liberi ſunt ad beſtias dari, ſi ſerui ſupremo ſupplicio affici debẽt.* Sic etiam de iure C. ſtatutum eſt, quòd ſi quis ducatos aureos raſerit, & ſic fecerit uiliores in precio, capitali ſupplicio puniendus eſt. vt in l. uniuerſos. C. de uetr. numiſ. poteſta. li. 11. Denique in hoc Principatu Cathaloniæ ſemper vidi per Regias præconitzationes per totum principatum publicatas, eſſe impoſitam pœnam mortis naturalis contra monetam auri & argenti radentes, uel quocunque modo minuentes, prout hodie extat capitulum. 60. in præconiis Comitis de Miranda nunc Locumtenentis generalis pro ſua Maieſtate. indicto Principatu. Ad ſolum
11 enim Principem ſpectat ius mutandi, minuendi, uel augẽdi valorem monetæ. ita Ioan. Fab. in §. 1. quib. mod. toll. obliga. inſti. Corneus in conſil. 135. Boer. in deciſio. 327. nume. 6. & 7. Salicet. in l. 2. C. de fal. monet. Imol. in cap. quanto. de iure iuran. & ſic hoc in priuatis eſſet capitale crimen, per ea quæ ſupra iam diximus.

12 Afficit præterea prædicta concluſio & ſententia eos, qui conſentiunt ei qui falſam aut adulterinam cudit

moneram;

monetam; vt ſunt participes & ſocii criminis ut eadem pœna puniātur. ita Bar.in l.utrum. nu.2.& 3.ff.ad leg. Pomp.de parricid. Et eſt huius criminis enormitas tam exoſa Principi, & indigna legibus, quòd lex, ut tales conſcii, & participes inueniātur, voluit ſocios in caput ſociorum torquendos eſſe, vt illos prodeant & manifeſtent.tex.eſt in l.1.in prin.C.de fal.monet.quod fit ratio ne boni publici, quia per monetam adulterinam principaliter Reſpublica læditur.ita tenet Bar.in l.lege Cornelia.nume.2.ff.ad legem Cornel.de fal.& dixi latè ſupra in cap.5.& ſignanter circa monetam nume.18.Et

13 adeo exoſam habent leges monetæ adulterationem, ut fundum aut domum in qua dicta adulteratio per acta probatur arreſtandam & fiſco ad iudicandam eſſe volūt ſi præſens dominus fuerit quàmuis ignorans, quod reſtringe.niſi forte dictæ domus dominus ante ignorans ut primum repererit, ſcelus prodiderit perpetratum, tūc enim poſſeſſio uel domus ipſius, proſcriptionis iniuriæ minime ſubiacebit; uel niſi dominus longiſſimè ab ea domo vel poſſeſſione abfuerit, quia tunc nullum debet ſuſtinere detrimentum. ita in l.1.C.de fal.mone. Ab eadem etiam releuantur confiſcatione viduæ & pupilli, quos in dicta l.1.ſpeciali dignos in dulgentia Imperator credidit.ibi.in verſi.Viduas autem ac pupillos.

14 Scias tamen à prædicta regula & cōcluſione aliquos excipiendos eſſe caſus, quibus in hoc crimine inuoluti a pœna mortis naturalis excuſantur. Et Primo hoc dicimus eſſe uerum in expendente falſam monetam, qui ſi nummi ſunt plumbei uel ſtannei incidit in pœnam l.Cornel.de fal.qua lege cauetur, nequis nummos ſtanneos, plumbeos emere uendere dolo malo uellet.ita probat tex.in l.lege Cornelia.ff.ad leg.Cornel.

de fal.

de fal. At ubi non appareat quòd eſſent plumbei, uel ſtannei, punitur tantummodo pœna extraordinaria arbitrio iudicis. ita Barto. in dicta l. lege Cornelia. in princ. ſubdens, ſe propter hoc plures euaſiſſe à pœna legis Corneliæ. & Alexand. refert ita Doctores tenere in conſil. 121. numero 3. libro 7. vbi in facti contingentia ita conſuluit. Sed Salycet. in l. 2. numero 6. C. de fal. monet. indiſtinctè tenet imponendam eſſe pœnam falſi ordinariam. & hanc opinionem ſeruari in practica refert Marſil. in l. qui falſam. numero 64. ff. ad leg. Cornel. de fal. Sed Iulio Claro in §. falſum. verſicul. Expendens. magis placet opinio Bartoli, cui adhæreo, hac ratione, quia poſtquam expendentibus plumbeos, vel ſtanneos nummos, ſcienter & doloſè lex certam ſtatuit pœnam, vt pœna falſi ordinaria teneantur, viſa fuit velle amittere alios caſus, quibus moneta adulteratur falſo ære, & ſuccedit regula. quòd in caſibus in quibus lex certam, & ſpecialem non imponit pœnam, tunc dicta pœna eſt iudici arbitraria. l. 1. §. expilatores. ff. de effractoribus, & expilatoribus. cum concordan. & ſic. in praxi hanc opinionem, vt æquiorem ſeruarem.

15 Secundò excuſantur à dicta pœna mortis naturalis illi, qui adulterant monetam exteri cuiuſdam Principis, ſi tamen illius monetæ in ſui Principis regione nullus eſſet vſus: hoc enim crimen leuiùs, ac mitius puniendum eſt. ita gloſ. 1. in capitu. quanto. ex. de iure iuran. 1

16 Tertiò ab eadem pœna mortis naturalis excuſantur falſificantes monetam ciuitatis, ij enim pœna capitis tenentur. l. 1. C. de fal. mone. quam pœnam non intelligunt Doctores de pęna mortis naturalis, ſed deportatio- 2

nis.ut atteſtatur Alexand.in conſi. 121. nume. 1. lib. 7. & Iul. Clar. in §. falſum in uerſi. Dixi. vbi alios refert eſſe in eadem ſententia, & opinione.

Denique pro complemento uelim notes in hoc crimine illa tria ſpecialia quæ annotauit illa allegata optima gloſ. in dicto cap. quanto. in verbo. de fraudata. de iureiuran. Primum ſpeciale eſt, quòd quilibet tenetur ad accuſationem huius criminis. Secundum, quòd condemnatus non appellat. & Tertium, quòd punitur ille in cuius domo falſa moneta cuditur, licet illud ignoret: de quibus vide text. in dicta l. prima. C. de fal. mone.

Cap. 47.

An fideiuſſor promittens præſentare reum iudici toties quoties fuerit requiſitus ſub certa pœna, ſi dictus reus denuo per eundem iudicem ſeu eandem curiam capiatur, & aufugit, vel quocunque alio modo relaxetur à carceribus, ſit liberatus à dicta fideiuſſione, ita vt non teneatur ulterius ad illum præſentandum.

1 *Fideiuſſor de repræſentando reum toties quoties fuerit requiſitus, ſi poſtea reus per dictum iudicem denuo capitur, & aufugit, an ſit liberatus? circa hoc variè Doctores loquuntur, tandem concluditur, fideiuſſorem liberari, ſiue pro eadem cauſa ſiue pro alia reus per eandem met curiam captus fuerit.*

2 *Concluſio Regij concilij.*

DOctores hanc quęſtionem examinantes, variè circa eam loquuntur in variaq; re manſerunt ſententia,& opinione.Nam Ioan. de Imol. in l. ſi finita. ff. de dam. infect. exiſtimat, fideiuſſorem non libe rari, cum illa verba totiens quotiens, ex quo ſunt apta ad infinitatem importandum intelligantur in infinitum. per allegata ibi per eum. Et ſequitur Decius in l. vnica. num.2.in fi.C.de ſenten. quæ pro eo quod inter eſt profer. qui allegat tex. in l. ſi ita ſtipulatus à Seyo.ff.de fideiuſſorib. vbi Bart. & tradit Alexan. in conſil.145.nume.3.& 4. volum. 2.Quod etiam videtur firmare Bart.in l.ſi quis reum.ff.de custo.reor.vbi uoluit, quòd ſi fideiuſſor promiſerit repræſentare aliquem ad omnem iudicis uoluntatem, videtur etiam obligare ſe, & promittere eum præſentare poſt ſententiam ſi opus fuerit. quem ſequitur Petr. de Raue. in ſingu. la. 207.

Angelus uero in dicta l. ſi finita. tenet, fideiuſſorem obligatum cum illa clauſula toties, quoties, liberari per binam præſentationem, & hoc vt infinitas euitetur, iuxta l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de leg. 3. Tenuit idem ipſe. Angel. in l. 2. §. qui exhibendi. ff. de cuſtod. reor. & in l. oratione. ff. de ferijs. & Hyppoli. de Marſil. in rubri. de fideiuſſoribus. nume. 138. & Spec. in l. unica. nume. 23. C. de ſen. quæ pro eo quod inter. pro ferun. Quam opinionem videtur confirmare, quod notat Specul. in titulo de arbitr. §. ſequitur. verſicu. Quid ſi in compromiſſo pœnali. & Bald. poſt Cyn. in l. ſi duo §. fin. ff. de recep. arbi. vbi dicunt, quòd ſi dicatur in contractu, quòd pœna committatur totiens quotiens contra factum fuerit, quòd non poterit com-

mitti niſi bis per dictam.l.fideicomiſſa. §.ſi quis decem. ff.de leg.3.

Sed Ludouicus Roma.in dicta.l.ſi finitę. ff.de dam.in fec.affirmat dictum fideiuſſorem vſque ad ſententiam teneri ad iterum reum repræſentandum.per legē grecē. §.& poſt litem. ff.de fideiuſ. ſequitur & tenet hanc opinionem Franciſ.Cremen.in ſingula.11.vbi expreſſe ait, quòd ſi quis promiſerit repræſentare Titium toties quoties &c. intelligitur vſque ad ſententiam tantū; adeò quod lata ſententia erit liberatus per tex.in dicta.l.grecè. §.& poſt litem ff.de fideiuſ.

Ioā.Andr.quoque in additio.ad Specul.in tit.de accuſationibus.in 3.parte.§ ſequitur. Verſi.Itē quæritur profert fideiuſſorem liberari, quando reus capitur pro eadē cauſa,ſed ſecus eſſe,ſi ob aliam cauſa caperetur. Qui adhuc in hoc caſu, quando pro alia cauſa caperetur exiſtimat fideiuſſorem liberari ſi dum reus eſſet in manibus poteſtatis ſeu iudicis compareret fideiuſſor, & proteſtaretur ipſi iudici,quòd ipſum haberet pro præſentato,eo enim caſu, proteſtatio illum iuuaret.lege Neſennius. ff.de nego. geſt. & Auth.ſi captiui. C. de epiſcopi. & cleri.

Lucas de Pena. in l. ſi.quis decurio.C.de decurionib. lib.10.diſputat tandem quæſtionem ad partes, & tandem cōcludit, quòd ſi accuſatus iuſtè fuit poſitus in carceribus fideiuſſores per dictam capturam nō liberātur. per iura per eum ibi allegata.

Denique Bartholomeus de Capua eandem quæſtionem ſcripſit in l.2.ff.de cuſto.reor.& concludit, fideiuſſores non liberari. Vbi primo allegat.quòd fideiuſſores per capturam illius principalis non ſunt liberati, immo quòd non repræſentando reum tenentur ad pœnam

ideo

ideo quod per prædictam capturam non eſt inducta nouatio prioris obligationis, niſi expreſsè dicatur. l. fi. C. de nouationibus. Cuius dictum ipſe confirmo ex nouationis definitione, quam Vlpian. proponit. in l. prima. ff. de nouationibus. dum dicit, nouationem eſſe prioris debiti in aliam obligationem vel ciuilem, vel naturalem, transfuſionem, atque translationem, hoc eſt, cum ex præcedenti cauſa ita noua conſtituitur, vt prior perimatur. concordat text. in l. ſecunda. ff. de nouationibus, vbi probatur, omnes res in nouationem tranſire poſſe dummodo ſciamus nouationem ita demum fieri, ſi hoc agatur, vt nouetur obligatio. Ex quibus concluditur, quòd ſi inter curiam, & fideiuſſores primæ obligationis non ſit actum, quòd per capturam accuſati fieret nouatio eiuſdem obligationis, ideo fideiuſſores non liberari: quia ipſo iure remanet obligatio.

Sed quidquid prædicti Doctores dixerint, opinionem eorum, qui per dictam capturam aſſerunt fideiuſſores prioris obligationis liberari, ita ut ſi reus captus poſtea aufugiat, vel alio quocunque modo relaxatur à carceribus, non teneantur ulterius ad illum repræſentandum, ueriorem eſſe, & in praxi magis obſeruatam affirmo. Quorum ſententia ſic fundari poteſt. Nam recipiendo curia à reo accuſato ſideiuſſores, nihil aliud facit, quàm ipſum eorum cuſtodiæ committere. vt expreſsè habetur in l. 2. ff. de cuſtod. reor. Ergo ſi poſtea curia accipit ipſum, ut eum in ſua cuſtodia habeat, videtur renuntiare cuſtodiæ fideiuſſorum, ideo quòd capiendo etiam reum, non uidetur contenta fideiuſſoria cautione. Et ſic nimirum, ſi fideiuſſores per dictam capturam ab eadem curia factam liberentur, qui (quam-

uis uerè non poſſit dici ſequutam fuiſſe nouationem contractus manuleutæ ſeu fideiuſſionis, cum hoc inter curiam, & fideiuſſores non fuiſſet actum) poſſunt fiſcum curiæ ope exceptionis repellere. per tex. in l. Vallerianus. ff. de prætor. ſtipulationibus. vbi Vallerianus reſpondit, ſi præſes qui ante in triennium caueri iuſſerat, poſtea in longum tempus caueri præceperit, quia à prima ſtipulatione prorſus diſcedi voluerit, exceptionem primæ ſtipulationis obligatis peperciſſe videtur. Pariter quoque dicendum eſt, quòd licet antea ſtipulatum fuiſſet de repræſentando reum totiens quotiens, &c. ſi poſtea curia accipit illum, uidetur à prima ſtipulatione prorſus diſcedere, quæ ſtipulatio quamuis ipſo iure ſublata non uideatur ex quo pars non nouauit, tamen ſublata erit ope exceptionis, & ſic fideiuſſores prioris obligationis poterunt repellere fiſcum per exceptionem. Quam ſententiam expreſsè uidetur approbare Imperator argumento ducto in l. ſi cum Hermes. C. de loca. & conduc. Vbi cum Hermes vectigal octauarum in quinquennium continuum pro certa mercede in ſingulis annis ſoluenda conduxiſſet, & pro his dediſſet fideiuſſorem, poſteaque ſpatio eiuſdem temporis expleto, cum idem Hermes in conductione, ut idoneus detineretur, fideiuſſor poſtulauit cautionem ſibi reddi, ex quo ulterius expleto dicto tempore non conſenſerat, & determinat ibi Imperator dictum fideiuſſorem non eſſe de periculo poſterioris temporis aſtringendum. Ex quibus in ſumma patet, quod fideiubens in prima conductione non tenetur in ſecunda, ſiue ſit prorogata, ſiue innouata, etiam ex conſequentia primæ. Pariter quoque in noſtro caſu, cum fideiuſſor obligatus repræſentare aliquem

quem toties, quoties, non teneatur niſi ſemel ob tollendam infinitatem per tex. expreſſum in l. quibus. ff. de verbor. obligationibus. vbi qui bis idem promittit, ipſo iure amplius quàm ſemel non tenetur, & cum promiſſio de repręſentando reum iam expleta, & ſoluta uideatur per capturam de perſona rei per eandemmet curiam factam, & ſic ſublata ſit illa obligatio, quia ſolutione eius quod debetur tollitur obligatio, ut inſti. in prin. quib. mod. tolli. obliga. ideo fideiuſſorem eſſe liberatum, & ulterius non teneri ex conſequentia primę obligationis ad iterum reum repręſentandum fatendum eſt. Quę adhuc corroborantur ex diſpoſitione tex. in l. 2. §. ſimili modo. ff. ſi quis cautionib. vbi probatur, quòd impedimentum ſuperueniens facto magiſtratus dat exceptionem reo, ſic in propoſito, cum curia cœperit reum non conrenta fideiuſſoria cautione, ſi poſtea reus captus aufugit, liberatus erit fideiuſſor ope exceptionis propter impedimentum ſuperueniens & à iudice cauſatum. Non enim debet ipſe fideiuſſor grauari ex culpa alterius. l. ſancimus C. de pœnis. ipſe enim pręſentato reo ad carceres eſt liberatus, ut ſupra dictum eſt. Ergo clarè, & apertè uidetur deciſum, quòd quando fideiuſſor promiſit pręſentare reum iudici toties quoties. &c. eſt immunis, & liberatus cenſendus, quando per eundem iudicem, uel eandemmet curiam quibus facta erat promiſſio reus iterum capitur, licet poſtea aufugiat. Et ſecundum hanc opinionem refert Matth. de Afflict. fuiſſe deciſum in concilio Neapol. deciſione 130. & uidi ſemper ita practicari in Regio Concilio Cathalonię, & in eodem fuiſſe idem concluſum die 21. Nouembris 1584. in facto ſupplicationis oblatę pro parte Margariti Riphos curritoris auris

de quibus uideas in concluſione dicta die 21. Nouembris facta ad quam fit relatio.

Cap. 48. In quo magna diſputatur quæſtio, an fiſcus agens hypothecaria contra donatarium, transferat in dictum donatarium onus probandi rem ſibi fuiſſe prius donatam, quàm ipſa res fiſco obligaretur, non obſtante lege dicente, creditorem probare rem in bonis debitoris fuiſſe tempore contractæ obligationis, & non reum conuentum.

Et caſu quo donatario conuento hoc ônus incumbat, an teneatur probare donationem prius factam cũ rei traditione, uel an ſufficiat ei ad excludendam fiſci intentionem probare ſimpliciter donationem abſque rei traditione.

Item caſu quo teneatur probare donationem prius factam cum rei traditione, an ei neceſſarium ſit probare de reali traditione, uel ſufficiat probare dictam traditionem per conſtitutum?

Et caſu quo ſufficiat probare per conſtitutum an teneatur probare, quòd tempore conſtituti ipſe erat præſens, uel ſi erat abſens, quòd ratificauit conſtitutum antequam donator contraxiſſet cum fiſco? Et an ei ſufficeret, quòd notarius ſtipulatus fuiſſet pro ipſo abſente, pro quo fit conſtitutum.

Et quid, quando donatarius à fiſco hypothecaria conuentus probaret ante contractum habitum cum fiſco rem ſibi fuiſſe donatam, & traditam per conſtitutum, & conſtiterit dictum conſtitutum fuiſſe factum ſub conditione, qua pendente, donator eandem rem fiſco obligauit, an ſi poſtea dicta conditio conſti-

tuti

turi purificata ſit, trahatur retro in præiudicium obli gationis cum fiſco contractæ?

1 *Fiſcus agens hypothecaria, transfert onus probandi in aduerſarium, rem tam non fuiſſe penes debitorem tempore contractæ obligationis cum fiſco. quod ſit ſpeciali fiſci fauore. & nume. 2.*

2 *Priuatus agens hypothecaria contra donatarium, debet probare rem prius obligatam, quàm donatam,*

3 *Prioritas temporis, quibus modis probetur.*

4 *Ptioritas temporis in dubio iudicatur fauore fiſci dotis, & Eccleſiæ.*

5 *Donatio alicuius rei, traditione perfecta, antequam bona donantis fiſco obligentur, non poteſt retractari, nec res donata per fiſcum auocari.*

6 *Donatio non dicitur perfecta, niſi res donata tradatur. Et quomodo intelligatur, vide ibi.*

7 *Res donata probatur tradita, non ſolum quando traditio fit per realem traditionem, uerum etiam quando ſit per conſtitutum. Et vide ibi intellectum ad l. quotiens. ff. de rei vendi.*

8 *Clauſula conſtituti verè eſt translatiua dominij, & poſſeſſionis.*

9 *Poſſeſſio rei transfertur per conſtitutum, ſi illud factum eſt præſenti, ſecus vero ſi abſenti. Quod intellige procedere, antequam dictus abſens ratificet.*

10 *Abſens pro quo fuit factum conſtitutum expulſus de poſſeſſione, antequam ratum habeat, non habet remedium recuperandæ poſſeſſionis.*

11 *Conſtitutum factum abſenti transfert poſſeſſionem: notario pro eo ſtipulante.*

12 *Conſtitutum ſub conditione, ea pendente, non transfe-*

fe-

fert poſſeſſionem. Et licet purificata conditione, conditio retrotrahatur, tamen ſi ante euentum conditionis, res pro qua fuit factum conſtitutum alteri vendita ſit, ſeu donata, & tradita, illi ius quæſitum eſt: quod tolli non poteſt, licet prima conditio conſtituti primi emptoris, vel donatarij purificata ſit, quia non trahitur retro in præiudicium ſecundi emptoris, vel donatarij.

Titius ex aliqua cauſa confeſſus fuit ſe debere fiſco regio certam pecuniæ quantitatem, quam ei ſoluere certa die promiſit. Pro cuius ſecuritate & tuitione ſpecialiter, & expreſſe, quædam obligauit prædia, & adueniente die in qua fiſcus pecuniam petere potuit, dictus Titius aut defunctus eſt, vel effectus non ſoluendo, unde agens fiſcus ad prædia ſibi ſpecialiter, & expreſſe obligata, inuenit, quòd illa per Sempronium, ut Titij donatarium poſſidebantur, & agens fiſcus contra dictum Sempronium donatarium hypothecaria actione, excipienſque Sempronius, rem ſibi prius fuiſſe donatam, quàm fiſco obligaretur, fuit ideo dubitatum, an fiſcus probare debeat rem prius fuiſſe ſibi hypothecatam, quàm Sempronio donatam, vel an transferat hoc onus probandi in Sempronium donatarium?

Imperatores in leg. 1. C. de iure fiſci, libro decimo. ita ſtatuerunt, quòd ſi priuſquàm fiſci rationibus obligaretur, donatarius perfectam prædiorum donationem fuerit probatus, quod citrà fraudem credito-

rum

rum geſtum eſt non reſcinditur. Per quem textus ſecundum primum intellectum eliciunt gloſſa & Doctores,
1 quòd fiſcus agens hypothecaria transfert onus probandi in donatarium, rem iam non fuiſſe penes debitorem tempore contractæ obligationis cum fiſco. & gloſſæ hunc intellectum approbantes ſunt in dicta lege prima in uerbo. obligaretur. & in verbo. probatus. vbi Bartolus. & Ioannes & Platea. Sed contra hanc theoricam opponitur textus in lege & quæ nondum ſunt. §. quòd dicitur. ff. de pignoribus in quo loco patet creditorem debere probare rem in bonis debitoris fuiſſe tempore contractæ obligationis, & non reum conuentum. Ergo ſequitur, quòd fiſcus agens hypothecaria, vt creditor, contra donatarium debet probare, & non trãsferre onus probandi in ipſum donatarium. Pro tamen huius contrarij ſolutione dicendum eſt, verum eſſe contrarium, ſed quod eſt ſpeciale fauore fiſci; quòd dictum onus transferat in dictum donatarium. vt probatur in dicta lege prima & ibi per glo. & Doctores. C. de iure fiſci. libro. decimo, quo textus expreſſe probatur, in dubio donatarium a fiſco conuentum
2 hypothecaria debere probare donationem præceſſiſſe. Qua in re videmus fiſcum a priuato differre, cum agens priuatus hypothecaria contra donatarium, debeat probare rem prius obligatam, quam donatam, quia fundans intentionem ſuam in tempore, debet illud tempus probare lege de rebus. C. de donationibus. ante nupt. ibi. *Creditores mariti facti ſi non prius obligatus ſibi probent, eam conuenire minime poſſunt, inter priuatos enim fertur in dubio ſententia contra actorem.* Et tamen ſecus eſt in fiſco, qui agens hypothecaria, transfert onus probandi priori

tatem temporis de qua dubitatur in aduerſarium, quod vt diximus ſingulare eſt in fiſco. per doctrinam Bartol. in dicta lege prima, numero ſecundo. C. de iure fiſci. libro decimo, & ibi. Ioannes de Platea. numero quarto, ubi Bartol. ſic figurat caſum, Ecce, quòd donatarius fuit conuentus à fiſco actione hypothecaria, & fiſcus probat ſe de menſe Maij contraxiſſe cum donatore, donatarius verò probat donationem fuiſſe factam eodem menſe Maij, & ſic non conſtat de prioritate, vel poſterioritate temporis, quærit ideo, quis debet obtinere? & reſpondit, onus probandi incumbere donatario, qui ſi hoc probauerit, donatio tunc non reſcinditur per hypothecariam.

3 Hoc tamen in loco, opportunè quærendum eſt, quæ ſufficiant ad probandam hanc prioritatem? Reſpondeo ſufficere, ſi dicta prioritas probetur per diem ante, vel per horam, vel momentum, arg. leg. inter eos. de donationibus inter virum & uxor. & leg. ſi fundus. §. ſi duo. ff. de pignoribus, & not. glo. in leg. operis. ff. loca. nota. idem per gloſſ. in l. ſi ex pluribus. §. fina. verſic. Die. ff. de ſolutionibus. Et quod prioritas horæ attendatur; vide Bald. in l. creditor. in princip. qui potior in pig. habean. Socyn. in conſil. 67. libro tertio. Corſet. in repertorio. in uerbo. inſtrumentum. Iaſ. in leg. 1. §. ſecundo. ff. de edend. Hyppolit. de Marſil. ſingul. 319. Deci. conſil. 689. Et idem eſt, quando vterque pariter probat de tempore per inſtrumenta eadem carta conſcripta, quia præualet illud quod præcedit. Nam prioritas ſcripturæ donat prioritatem temporis. arg. l. ſi ſeruus communis. de ſtipulatio. ſeruorum, & l. ſi ex pluribus. §. fina. de ſolutionibus, ſecundùm Bal. in di-

in dicta l. de rebus. Probatur etiam prioritas, quando vnus probat aliquid de tempore, licet non neceſſario concludenter: quia obtinet, alio nihil probante. ſecundùm Cyn. in dicta l. de rebus.

4 Et ideo fiſcus nihil probaret de tempore, ſuccumberet. Ex quibus ergo deciditur, quòd ſi conuentus à fiſco hypothecaria, aliquo modo ex prædictis, prioritatem temporis non probauerit, & ſic ſimus in dubio, iudicandum eſt pro fiſco de prioritate. Quam quidem deciſionem ſcribentes in dicta lege prima. C. de iure fiſci. libro decimo extendendam eſſe in dote uolunt, per text. in l. 1. & ibi quoque Barto. ff. ſoluto matrimo. quia cum dotis cauſa ſemper & ubique præcipua ſit, & interſit Reipublicæ dotes mulieribus conſeruari ad ſobolem procreandam, in dubio de prioritate temporis pro dote iudicamus. tenet Bal. in l. ad exactionem. C. de dot. promiſ. Fiſcus enim, & cauſa dotis à pari procedunt. l. 2. ubi glo. C. de iure fiſc. & per gloſſ. in l. dotis. C. de iure dot. & eſt text. expreſſus in l. in ambiguis. ff. de regulis iuris, ubi habetur, quòd in ambiguis melius eſt pro dote reſpondere. uide concordantias ibi per Decium. Et etiam militat prædicta deciſio fauore Eccleſiæ, ideo quòd ſi duo inſtrumenta reperiuntur facta eodem die, præſumitur prius factum illud, quod reſpicit fauorem Eccleſiæ.

5 Vbi autem non ſimus in dubio, ſed priuſquam fiſci rationibus quis obligaretur, perfectam prædiorum donationem fuiſſe factam fuerit probatum, quod citra fraudem creditorum geſtum eſt non reſciuditur. Ratio eſt, quia quod legitimè factum eſt, ex ſuperuenienti caſu non retractatur. text. eſt in capit. factum legitimè. de regulis iuris. in 6. l. patre furioſo. ff. de

ex

his qui ſunt, uel alie. iur. ubi habetur, quòd ſi homo ſanæ mentis contrahat matrimonium, licet poſtea fiat furioſus, non propter hoc diſſoluitur matrimonium iam contractum, facit text. in l. is cui. ff. de teſta. vbi ſi homo ſanæ mentis fecerit teſtamentum licet fiat poſtea furioſus, non viciatur teſtamentum. & eſt text. in lege prima. §. ſufficit. ff. de bonorum poſſeſſio. ſecundùm tabu. Sed reſtringe hanc rationem, quando factum eſt perfectum, & legitimè confirmatum: nam aliàs, ſi eſſet tantum inchoatum, & non perfectum, illud quod impedit ab initio faciendum, tolleret iam factum: ut in leg. pro parte. ff. de ſeruit. & leg. ſi ſub una. §. ſi quis uia. ff. de verborum obligationum, cum alijs concordant. allegatis per Dyn. in dicta reg. factum legitimè. de regulis iuris. in 6. ſed ſi factum ſit perfectum, & legitimè confirmatum, ut quia uia promiſſa erat iam conſtituta, vel teſtamentum inchoatum erat iam perfectum, & matrimonium per conſenſum contractum, & ſimilia, tunc caſus ſuperueniens, qui impediret ab initio inchoari non tollit iam factum. ita loquitur tex. in l. in ambiguis. §. primo. ff. de regulis iuris; non enim eſt nouum, vt quæ ſemel conſtituta ſunt durent, licet ille caſus extiterit, à quo initium capere non potuerunt, & in hoc propoſito loquitur text. in leg. prima. C. de iure fiſci in uerbo. perfectam. & ibi gloſſ. ubi habetur, quòd ſi donatarius conuentus hypothecaria à fiſco, probauerit rem fuiſſe donatam, & donationem perfectam traditione, antequam contractum fuiſſet cum fiſco, non poteſt donatio retractari, quia cum illa donatio ſit perfecta traditione, conſequens eſt, ne reuocetur ex ſuperuenienti caſu, ſcilicet ex contractu habito cum fiſco.

6 Ex quo infero, quòd donatio non dicitur perfecta niſi res donata tradatur. ſed contra facit text. in §. alie inſt. de donationibus. ubi dicitur, donationes perfici, cum donator ſuam voluntatem ſcriptis, aut ſine ſcriptis, manifeſtauerit, & ad exemplum uenditionis, Iuſtinianus eas etiam in ſe habere neceſſitatem traditionis uoluit, ut etiam ſi non tradantur habeant pleniſſimum & perfectum robur, & traditionis neceſſitas incumbat donatori. Ergo patet, quòd donatio ex ſola uoluntate perficitur. Huic tamen obiectioni, iuxta Bartol. Ioan. de Platea. & alios reſpondetur, quòd licet donatio ſolo conſenſu & uoluntate donantis perficiatur, ante tamen traditionem, res donata poteſt alteri obligari, cum adhuc donans ſit dominus. caſus eſt notabilis in leg. fina. §. Lucius. ff. de donationibus. & facit text. in l. quotiens. ff. de rei uendicatio. Et ſic patet, ꝙ per donationem perficitur donatio, quo ad obligationem, ut donator obligetur donatario ad tradendum, & per traditionem perficitur, ꝙ ad dominij translationem. ut hic in gloſſ. in uerbo. perfectam. Et ideo in quæſtione noſtra donatarius debet probare rem ante fuiſſe donatam & traditam, aliàs res caderet in obligationem poſtea cum fiſco contractam. ut in dicta leg. fina. §. Lucius. ff. de donationibus, & in dicta leg. quotiens. de rei

7 uendic. & hic in gloſſ. in uerbo. perfectam. Quæ non ſolum habent locum, quando donatarius probat rem donatam fuiſſe traditam per realem traditionem, uerum etiam, quando probat dictam traditionem fuiſſe factam per conſtitutum, quia conſtitutum verus eſt modus tradendi dominium, & poſſeſſionem. l. quod meo nomine. ff. de acquirenda poſſeſſione, & eſt gloſſ. approbata per Bartol. & Doctores in leg. ab emp-

ne.ff.de pac.adeo,quod donatarius cui factum eſt conſti tutum,præfertur ſecundo cui poſtea realis traditio facta ſit.vt tenet Guilel.de Cug.in dicta lege quotiens.quem refert & ſequitur Ioannes.Andrea.in additio. ad Speculatorem.in titulo.de emptio. & uenditio.in §.ſciendum. verſiculo. Quod ſi res tradita non eſt in preſentia. in addi. incipien.dubit. & idem ſequitur Bald.in rubr. de contrahen. emptio.in 16.quæſtio.Et hoc modo declaratur textus in dicta lege quotiens. ff.de rei uendi. vt non ſolum intelligatur de traditione, quæ fit per realem immiſſionem in poſſeſſionem, uerum e-
8 tiam de illa quæ fit per clauſulam conſtituti, quia dicta clauſula verè eſt translatiua dominii, & poſſeſſionis, & eoſdem producit effectus quo ad acquiſitionem dominij, ſicut uera & realis traditio. vt in dicta lege quod meo nomine. ff. de acquir. poſ. & leg.certæ.§.Iulianus ait.ff.de præcar.& in dicta lege ab emptione.ff.de pac.& in l.quædam mulier. ff.de rei uendi.& in cap.cum veniſſent.de reſti.ſpolia.

9 Verum hoc quod dicimus de probanda traditione rei donatæ per conſtitutum reſtringitur quando conſtitutum fuit factum præſenti,ſecus uero ſi abſenti factum ſit; quia tunc poſſeſſio non transfertur antequam ille ratificet. ut notabiliter concludit Alexander in dicta lege quod meo nomine. numero 4.ff.de acquir. poſſeſſio.vbi limitando illum textum dicit,quòd intelligitur, quando erat præſens ille cuius nomine fit conſtitutum, nam tunc in illum per conſtitutum poſſeſſio tranſfertur. Quod eſt ſecus, quando quis conſtituit ſe poſſidere pro abſente, quia illi non acquiritur poſſeſſio antequam ratum habeat.leg. ſi communis ſeruus. §.1.ff.
10 de acqui.poſſeſſio.facit textus.in lege.ſi ergo.ff.de negoc.

geſt.

geſt. Et ideo dicit Antoni.de Butri. in capit.cum veniſſent de reſti.ſpolia. quod ſi ille abſens, pro quo fuit factum conſtitutum, expellatur de poſſeſſione antequam ratum habeat, non competit ſibi remedium recuperandæ poſſeſsionis qui ante ratificationem, poſſeſſio acquiſita non fuit. & ſi nunc ratificaret poſt ſpoliationem, non ad mitteretur ratificatio, quia non eſſet facta congruo tempore, videlicet, tempore quo conſtituens poſſideret, quia iam erat perdita poſſeſſio. arg.lege bonorum. ff. rem ratam haberi ad quod Antoni de Butrig. in capit. cum ueniſſent. allegat deciſionem dominorum de Rota in deciſio. 146. incipien. Item licet amicus & reperitur in nouis in deciſio. 150. Quod ſequitur Alexan.in dicta lege quod meo nomine. quia ratificatio. debet, fieri re integra.vt not.Bar.in lege ſi vxor. §. ſi quis planè vxore. ff. ad leg. Iul. de adul.vbi inquit, quod ab aliquo fuit facta pax pro ſe, & adhærentibus ſuis ſub pœna, & vnus adhærentibus offenſus fuit ante quam ratum haberet, quòd licet poſtea ratificet, pæna non committitur. arg. dictæ lege bonorum. Quare dicendum eſt, ꝙ ſi donatarius conuentus à fiſco probauerit donationem & eius rei traditionem per conſtitutum debet probare, quod ipſe erat præſens, vel ſi erat abſens, quòd ratificauit conſtitutum antequam contractum eſſet cum fiſco.nam aliàs, res donata non videretur tradita, & caderet in obligationem cum fiſco contractam, per rationem ſupra dictam, quia antequam res tradatur, donans remanet dominus, & ſic poteſt eam obligare. ut tenet Bart.in lege prima C.de iure fiſ.numero 4.& Ioannes de Pla.numero 3.& gloſſa.ibi in verbo,perfectam. & eſt textus.in lege fi.§.Lucius.ff.de donationibus.

Nec ſufficeret, quòd poſtea quàm contractum eſſet per donatorem cum fiſco, donatarius ratificaret conſtitutum, quia dicta ratificatio cum re integra non fuerit facta, non poteſt præiudicare obligationi cum fiſco contractæ. per eaque latè dicit Decius in l. contractus. ff. de regulis iuris. numero vigeſimo, vigeſimoprimo, & 11 vigeſimoſecundo. Nec hoc in loco prætermittendum eſſe cenſeo, quid quando notarius ſtipulatus ſit pro illo abſente, pro quo factum fuit conſtitutum, an res donata ante ratificationem eius cuius nomine notarius ſtipulatus fuit, conſtituto appoſito, poſſit interim alteri donari, vendi, ſeu obligari, & reſpondet, quòd non, quia in donatione facta abſenti, mediante notario, qui ſtipulatur, dominium acquiritur. vide Guido Pap. in deciſio. 49. & Decius in leg. quo tutela. §. fina. numero tertio. ff. de regul. iur. Qui ſeipſum corrigit dicens, ſe tenuiſſe contrarium in l. contractus. numero 22. dicto titulo de regulis iuris. vide quoque Alexand. in conſilio 185. numero ſeptimo ubi patet, quòd quando notarius ſtipulatur tanquam publica perſona pro donatario, ex dicta ſtipulatione quæritur actio utilis, etiam ſine ceſſione, & vide ibi allegata per eum. Idem Bartol. in leg. tam is. in §. filius. ff. de donatio. cau. mor. in 2. quæſtio. quæ incipit. Quæro an iſta donatio. & in l. ſi pupillus. ff. rem pupil. ſal. fore. Sed videtur dubitandum, quòd Barto. in dictis locis. & Alexan. in citato conſilio. quicquam non loquuntur de acquiſitione dominij, ſed tantum vtilis actionis ſine ceſſione. Tamen ſcias, quòd ſicut prædicti Doctores volunt, notario ſtipulante, acquiri actionem vtilem ſine ceſſione in conuentionalibus, ita quoque arg. à ſimili ſiue ex identitate rationis uidentur ſentire, dominium per ſtipulationem

notarij

notarij abſenti acquiri poſſe. Sed hoc intelligas, concurrente traditione, ſiue uera, ſiue ficta, ut eſt illa, quæ fit per clauſulam conſtituti, de qua nos loquimur, quia ſine dicta traditione ſiue uera, ſiue ficta, non tranſfertur dominium. l. traditionibus. C. de pac. & ſic ſufficeret ſtipulatio notarij. Vide hæc per quandam additionem appoſitam in deciſio. Guido Pap. deciſio. 49. ſuper verbo, ſed Bartolus. Et ita dicerem eſſe obſeruandum in hoc Principatu Cathaloniæ, inſequendo generalem conſuetudinem dicti Principatus, per quam ex ſtipulatione notarij, quæritur ius abſenti, & ignoranti. Quare ſi donatarius conuentus à fiſco hypothecaria, prout donationem fuiſſe factam antequam cum fiſco contractum eſſet, & rem fuiſſe traditam per conſtitutum, & fiſcus replicaret, quod conſtitutum fuit factum abſenti, & quod non fuit tranſlata poſſeſſio, ex eo, quod donatarius abſens non ratificauit conſtitutum, quod eſt opus in conſtituto, per ea quæ ſupra diximus, ad hoc, ut transferatur dominium, & ſic quòd medio tempore, hoc eſt antequam donatarius ratum haberet, donator contraxit cum ipſo fiſco, & ideo res donatas eſſe ſibi obligatas, ac proinde ipſum eſſe præferendum, attamen ſi donatarius ſe defendit, & probat, quòd notarius ante contractam obligationem cum fiſco ſtipulatus fuit pro eo abſente, & quod in inſtrumento donationis ſit clauſula conſtituti, optimè ſe defendit, & fiſcum excludit, per theoricam ſupra ſcriptam.

Ex quibus eleganter collige limitationem ad regulam propoſitam, qua dicimus, quòd conſtitutum transfert dominium, & poſſeſſionem, ut non procedat, quando conſtitutum fuit factum abſenti ante-

quam ille ratum habuiſſet, niſi ſtipulatio notarij pro dicto abſente interueniret.

12 Item & ſecundo limitatur, vt non habeat locum in eo cui factum ſit conſtitutum ſub conditione, quia licet purificata conditione, conditio retrotrahatur, ut not. Oldrad. in conſil. 139. numero quinto, tamen ſi ante euentum conditionis, res pro qua fuit factum conſtitutum alteri vendita ſit, ſeu donata, & tradita, illi ius quæſitum videtur, quod tolli non poteſt, licet prima conditio conſtituti primi emptoris, uel donatarij purificata ſit, quia illa conditio non trahitur retro in præiudicium ſecundi emptoris, vel donatarij; quia extremum à quo, non eſt habile iuxta not. per Bartol. in lege ſi is qui pro emptore. in uerſicul. Idem ſi æſtimabile extremum à quo. ff. de uſucapionibus. alleg. l. bonorum. ff. rem rat. hab. ubi ſi ille actus qui ratificatur, non poteſt ſecundùm veritatem fieri tempore ratificationis, illa ratificatio non trahitur retro, quia extremum à quo non eſt habile. vide Corn. in conſil. 173. colum. penulti. libro ſecundo, & Decius in conſil. 460. in fin. Et idem probatur in l. neceſſario. §. quòd ſi pendente. ff. de pericu. & commo. rei uendic. ubi ſi conditio uenditionis extitit re perempta, conditio non retro trahitur, quia extremum à quo non eſt habile, & ita in propoſito videtur, nam tempore purificatæ conditionis, illa clauſula conſtituti non potuiſſet poſſeſſionem transferre, quia non erat apud uenditorem, vel donatorem. & idem not. Barto. in leg. quoties in fin. ff. de nouatio. & Alexand. in conſilio vigeſimoquinto, libro tertio. Hæc autem huic quæſtioni ſic applicantur, quòd ſi donatarius conuentus à fiſco hypothecaria, ad excludendum fiſcum probauerit ante contractum

tractum habitum cum fiſco rem fuiſſe donatam & traditam per conſtitutum, & conſtiterit dictum conſtitutum fuiſſe factum ſub conditione, qua pendente, donator eandem rem fiſco obligauit, licet poſtea dicta conditio conſtituti purificata ſit, non trahitur retro in præiudicium obligationis cum fiſco contractæ, quia tempore purificatæ conditionis, illa clauſula conſtituti non potuiſſet poſſeſſionem transferre, ideo quia non erat res integra. Nam ad hoc, ut conditio trahatur retro, requiritur, quòd res ſit in eodem ſtatu. ut notabi. tradit Bartol. in leg. ſi uxor. §. ſi quis uxorem. verſicul. Vel aliter. ff. ad leg. Iulia. de adul. & Alexand. in l. quod meo nomine. in princ. & in conſilio ſeptuageſimooctauo, libro quinto, & Corſet. in conſil. 110. libro ſecundo. Ad idem facit, quod not. Barto. in l. res aliena. in princip. ff. de pig. actio. ubi concludit, quòd ratificatio domini facta de obligatione rei ſuæ per alium facta eius nomine, non præiudicat illi, cui Dominus ante ratificationem rem uendidit, uel obligauit. Et facit quod not. Abb. poſt Anto. de Butr. in cap. cum ueniſſent. de reſtitu. ſpoliato.

Cap. 49. An fiſco, ut futuro creditori competat ius reuocandi alienata in eius fraudem per criminoſum ante crimen commiſſum.

1 *Futuris creditoribus non competit ius reuocandi prius alienata ſine fraude.*

2 *Futuri creditores poßunt reuocare alienata in eorum fraudem. Et ibi contraria ſoluta.*

3 *Futuri creditores regulariter ius non habent reuocandi prius alienata.*

4 *Futuris creditoribus competit ius reuocandi prius alienata, quando ſuccedunt in locum priorum creditorum.*

5 *Alienatio rei, ſi eſt facta fictè, imaginariè, vel ſimulatè, dicitur nulla, & non præiudicat creditoribus, neque præſentibus, neque futuris.*

6 *Alienatio rei, quantumuis vera ſit, tamen ſi eſt facta in fraudem futurorum creditorum, poteſt reuocari per dictos creditores actionibus reuocatorijs.*

7 *Actiones reuocatoriæ non ſolum competunt creditoribus ex contractu, verum etiam ex maleficio, ſi in eorum fraudem alenatum, geſtumque ſit.*

8 *Fiſcus ſecuta condemnatione delinquentis, habet ius reuocandi alienationem factam per delinquentem antequam delictum committeret; cum illud in animo habuiſſet, & per quod bona veniebant fiſco applicanda.*

9 *Alienata poſt crimen commiſſum, & ante ſententiam condemnatoriam, poſſunt reuocari per fiſcum, quando criminoſi bona ipſo iure publicantur. Immo nec opus eſt reuocatione, cum talis alienatio nulla ſit.*

10 *Bona in quibus caſibus ipſo iure publicentur. vide ibi remiſſiuè.*

TItius habens in animo committere delictum, per quòd bona, lege, vel ſtatuto, veniunt fiſco applicanda, alienat dicta bona antequam delictum committat, quæſtionis nunc eſt, an fiſcus ſecuta condemnatione poſſit illam alienationem reuocare tanquàm in eius fraudem factam. Vel aliter pono exemplum,

ut tam in ciuilibus, quàm in criminalibus quæſtio hæc accommodari poſſit. Aliquis cum in animo ſuo concipiat accipere mutuo magnam pecuniæ quantitatem, uel facere alium contractum, alienauit omnia bona ſua, & poſt alienationem, accepit magnam illam pecuniæ quantitatem mutuo, quæritur modo, an mutuanti futuro creditoribus competant actiones reuocatoriæ, ad reuocanda ea, quæ prius ille debitor qui pecuniam mutuo accepit alienauit.

1 Iure communi tam in fiſco, quam in priuato cautum eſt, quòd ſi conſtiterit, debitorem fiſci priuſquam fiſco aliquid debeat, bona diſtraxiſſe, poſſeſſorem dictorum bonorum non eſſe inquietandum: nam & ſi poſtea debitor extiterit, non ideo tamen, ea quæ de dominio eius exceſſerunt pignoris iure potuerunt fiſco obligari. text. in leg. ſi debitor. C. de priuileg. fiſci. & ad literam quoque text. in leg. ſi quis poſt hanc. C. de bonis proſcrip. Non enim in hoc aliquod fiſci priuilegium conſideramus, niſi cum de prioritate, uel poſterioritate obligationum dubitatur, ut tunc eius fauore incumbat probatio eius aduerſario. ut nota. per Barto. in lege prima, numero quinto. C. de iure fiſci. libro decimo, & ibidem Ioannes de Platea, etiam numero quinto. notat Salycetus in lege aſſiduis. C. qui potior. in pign. habean. & dixi latè ſupra in proxima quæſtione. & ſic patet, futuris creditoribus non competere ius reuocandi prius alienata.

2 Quam rem ita intelligas procedere, niſi ea, quæ alienantur, cum fraude futuri creditoris alienentur: nam tunc, ea omnia à dicto futuro creditore reuocabuntur, probatur per textum in lege prima, aſſumendo illum à contrario ſenſu. C. de iure fiſci. Ex

quo text. rectè colligitur, quòd cum alienatio eſt facta in fraudem futurorum creditorum, ipſi poſſunt per actiones reuocatorias dicta alienata reuocare. Et quod dictis creditoribus in caſu fraudis competant reuocatoriæ, eſt gloſſ. valde notabilis in auth. ſed iam neceſſe. in verbo ſuſpicio. & in verbo. aduerſus creditores. C. de donationibus ante nupt. quam gloſſ. ibi Bartol. reputat ſingularem, nihilominus tamen habet conſociam in leg. in fraudem creditorum teſtamento datæ. in verbo. reſiduos. in ſecunda ſolutione. ff. qui & à quibus. & tenet hanc opinionem Iaſo. in §. item ſi quis in fraudem. inſtit. de actio. numero ſexageſimotertio, ſexageſimoquarto, & ſexageſimoquinto. idem tenet ibi Ioan. Faber. dicens hanc opinionem, quæ dicit futuris creditoribus reuocatorias competere ſi de fraude conſtet, eſſe multum æquam & rationabilem. Tamen contra hanc opinionem facit gloſſ. dictæ leg. 1. ibi in uerbo creditorum. quæ exponit præſentium tantum. & non futurorum. facit etiam text. in leg. penulti. quæ incipit Titius. ff. quæ res pig. oblig. poſ. & text. in l. 1. ff. qui potior. in pig. habean. Reſpondet tamen Ioan. Faber. in dicto §. item ſi quis in fraudem. numero quarto, quem ibi. ſequitur Iaſon. nume. 63. quòd in dictis locis nihil agitur de fraude, nec ibi iura allegata loquuntur in caſu, in quo fraus eſſet adhibita. Vnde conſtat, quòd cum fraus eſſet adhibita contra futuros creditores, ipſis competeret actio reuocatoria ad reuocanda alienata in eorum fraudem. At contra hanc ſolutionem nimis aſtringit text. in leg. ait prætor. §. 1. ff. quæ in fraudem credito. ubi expreſſe habetur, creditores præteritos reuocatoriam habere, & non futuros, & quòd ita demum dictis futuris creditoribus reuocatoriæ competunt,

petunt, ſi in locum priorum ſucceſſerunt, quod fit, quando prioribus creditoribus eſt ex eorum pecunijs ſatisfactum.

Pro tamen ſolutione prædictorum, & reſolutione,
3 conſtituo hanc concluſionem, Quod regulariter futuri creditores non habent ius reuocandi prius alienata, vt in dicta lege ſi debitor. C. de priuileg. fiſci. & in l. ſi quis poſt hanc. §. primo de bonis proſcriptor & in l. ait prætor.§.primo.ff.quæ in fraud.credi.& in l. ſi quis cum haberet.eo.titu.

4 Interpr ætatur primo dicta concluſio, niſi futuri creditores ſuccederent in locum priorum, vt quia ex eorum pecunijs prioribus creditoribus ſatisfactum eſt, nam tunc locus fit futuris creditoribus ad reuocandum. & ita loquitur text. in dicta l. ait prætor. in §. primo in uerſicu. Si autem. ff. quæ in fraud. credito. Si uero dimiſſis prioribus quos quis fraudare uoluit alios poſtea ſortitus eſt, ceſſat reuocatio. ut in dicto §. 1. Quę ut tibi magis clara videantur, propono exemplum. Pone, quòd debitor in fraudem creditorum certas res vendidit, poſtea dictis creditoribus ſoluit, quod eis debet, & incipit alios creditores de nouo habere, nunquid iſti alij poſſint reuocare prædicta alienata? & diſtinguitur, an iſtis primis creditoribus fuerit ſolutum de pecunia ſecundorum, quia tunc eis ſecundis competit hæc actio ad reuocanda alienata. Aut eis fuit ſolutum de alia pecunia, & tunc non poſſent reuocare, tex.eſt expreſſus in l.ſi quis cum haberet.ff. quæ in frau. creditor.

5 Secundo interpretatur dicta concluſio niſi alienatio eſſet facta fictè imaginariè, uel ſimulatè, nam cum talis alienatio ſit nulla non transfert dominium, & per conſequens

ſequens non præiudicat creditoribus neq; præſentibus neque futuris, immo poſſunt illa bona reuocare, quia non intelligitur eſſe eius rei alienatio. lege nuda.ff.de contrahen.emptio. & lege emptor. & ibi per Bartolū. ff.de aqua pluuia arcen.lege imaginaria. ff.de regulis iuris. videte Bald.in rubri.C.de reuocand.his quæ in frau.creditur.numero. 5.notabilem in hoc propoſito quæſtionem proponit ſic dicens, Pone, cum concepiſſem in animo meo exercere artem cambij mittendo pecuniam vltra mare, & timendo de periculi maris emancipaui filium meum & ſecrete donaui ſibi omnia bona mea, de hinc incepi exercere artem cambij, & in mari omnes pecunias & vniuerſa bona mobilia perdidi, nunquid illi mercatores qui ſunt effecti creditores propter artem cambij poſſint agere reuocatoria contra filium emancitum cui omnia bona prius donaueram? & concludit, quod prædicta præſumuntur non ſolum facta in fraudem, ſed etiam ſimulatè, quæ ſimulatio nullis creditoribus nocet per ea quæ ſupra dixi. Et probat ibi Bal. quia dolus dedit cauſam contractui.& quod malo more geſtum eſt debet reſcindi, nec eſt æquum in lucro morari filium, & creditores damnum ſentire. vt in lege ait prætor.§.hæc actio.ff.quæ in frau.credi.

6. Ex quibus & tertio inferimus, prædictam concluſionem habere locum, licet alienatio vera eſſet, dum tamen in fraudem futurorum creditorum facta fuiſſet, quia tunc ſi conſtare poteſt de fraude aduerſus prædictos futuros creditores, quod apparere poteſt ex coniecturis de quibus infra dicam, competunt illis reuocatorię actiones, Sed ſi per nullas præſumptiones poteſt apparere, quòd debitor alienans habuerit ani-

mum

mũ fraudãdi futuros creditores tũc dictis futuris creditoribus reuocatoriæ non competent. vt de utroque membro eſt tex. in l. ſed ſi maritus. in fi. ff. qui & aquib.

7 Quarto & denique interpretatur concluſio vt non ſolum locum habeat in alienatis, & geſtis in fraudem creditorum ex contractu, uel quaſi vt ex tota præcedenti narratione apparet, uerum etiam in alienatis in fraudem creditorum ex maleficio, vel quaſi. Nam quemadmodum actiones reuocatoriæ competunt creditoribus ex contractu, ita etiam competunt creditoribus ex maleficio ſi in eorum fraudem alienatum, vel aliquid geſtum eſt. probat gloſſa in §. item ſi quis in fraudem, in verbo creditorum. inſti. de actionibus. vbi verbum illud. creditorum. exponitur pro omni eo cui aliquid debetur, faciunt textu. in lege creditorum, & in lege creditores. & in l. ſi cui. ff. de verbor. ſignificat. & in §. pen. in Auth. de fideiuſſoribus. in quibus iuribus patet, creditorum appellatione, non eos tantum, qui pecuniam crediderint, ſed omnes quibus ex aliqua cauſa debetur accipiendos eſſe.

Sunt tamen qui dicunt, creditoribus ex delicto actiones reuocatorias non competere, quos refert Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem, numero 55. ideo quia ad hoc, ut dictæ actiones competant duo exiguntur, fraus, & damnum, taliter quòd ex alienatione debitoris, creditores patiantur damnum, & ſic quòd fiat diminutio patrimonij. l. qui autem. in princ. ff. quæ in fraud. credi. ſed propter alienationem debitoris nulla diminutio patrimonij contingit creditori ex delicto; ergo ſibi non compeunt iſtæ actiones reuocatoriæ. Reſpondeo tamen ſecundam huius argumenti propoſitionem non obſtare.

obſtare. Falſum enim eſt aſſerere, nullam per alienationem debitoris contingere diminutionem patrimonij creditori ex delicto, cum actio ex delicto eſſet iam ſibi acquiſita. ut eſt tex.in l.qui autem. in prin.ff. quæ in frau. credi & in l. 1. §. proinde verſicu. Et puto. ff. ſi quid in frau. patro. ibi. *Actionem enim de bonis diminuit.* Et ſic, actiones reuocatoriæ etiam creditoribus ex delicto competunt.

8 Ex quibus quidem claram, & apertam habes deciſionem, quòd quando aliquis habet in animo committere delictum per quod bona lege, uel ſtatuto veniunt fiſco applicanda, ſi ideo illa alienat antequam delictum committat, poterit fiſcus ſequuta condemnatione illam alienationem reuocare tanquam in eius fraudem factam. Hanc quæſtionem latiſſimè explicat Ioan.Fab. in §. item ſi quis in fraudem. numero 5. & in ſequentib. inſti. de actio. & eandem habetis examinatam per Bart. in l. poſt contractum, numero 1. ff. de donatio. & Bald. in Authen. ſed iam neceſſe. C.de donationibus ante nup. Ratio eſt, quoniam in fraudem fiſci. & ſuſpitione pœnæ illud uidetur factum, & ſic reuocatur. ut in l. ſi aliquis. in ſecundo reſpon. ff. de donatio. cau. mort. ibi. Quamuis cæteræ donationes ſi ſine ſuſpitione pœnæ factæ ſint ualeant. & in l. in fraudem. ff. de iure fiſci. in princ. ibi. In fraudem fiſci non ſolum per donationem, ſed quocunque modo res alienatæ reuocantur. probatur etiam per l. quæſitum prima huius nominis. ff. qui & à quibus, vbi eleganter quæritur, an his qui Maieſtatis crimine reus factus eſt manumittere poſſit? Et Imperator Antoni. Calphurnio Chritoni reſcripſit, ex eo tempore quo quis propter facinorum ſuorum cogitationem iam de pœna ſua certus eſſe poterat, multo

to plus cogitatione, & conſcientia delictorum, quàm damnatione ius dandæ libertatis eum amiſſiſſe. Et ideo ſi de fraude apparet uerè, uel præſumptiuè, valet quidem alienatio, ſed à fiſco poſtea per actiones reuocatorias reuocatur. Et hæc eſt vera & communis opinio quam refert Iul. Clar. in ſua practi. §. fin. quæſtio. 78. verſicu. Solet. ubi tenet, quòd eo caſu fiſcus emptori precium reſtituere tenetur. Fraus enim in delinquente probatur, & præſumitur ex cauſis, & coniecturis de quibus infra in cap. ſequenti mentionem faciemus. & uide Barto. in dicta lege poſt contractum. ff. de donationibus. Et hoc uerum eſt in donatione inter viuos, quia in donatione cauſa mortis non eſt opus probare, nec præſumere fraudem, quæ etiam facta ante crimen commiſſum, & non cogitatione criminis, ſecuto crimine, & etiam condemnatione reſcinditur. vt eſt expreſſus text. in l. ſi aliquis. ff. de dona. cau. mor. ibi. Remouetur donatio, vt imperfecta, & ponit ibi rationem gloſ. quia extrema confirmatio de-

9 ficit. Quare ſi prædicta ſunt uera ante crimen commiſſum, multo maiori ratione procedere debent, quando bona, quæ ipſo iure publicata ſunt, per criminoſum poſt crimen commiſſum, & ante ſententiam condemnatoriam alienata fuerunt. Ratio eſt, quia bona iam non dicuntur eſſe criminoſi poſt crimen commiſſum euius ratione ipſo iure publicantur. vt probatur in lege commiſſa. ff. de publica. & vectigalibus. ibi. Nam quod commiſſum eſt ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen commiſſit, & ſic ad alium illa transferre non potuit. vulgata lege nemo plus iuris. ff. de regulis iuris. uidere ſcribentes in lege Imperatores. ff. de iure fiſci. & in capitu. cum ſecundum

de

de hęreti. libro 6. Et ſic ubi bona delinquentis ex eo crimine ipſo iure, & facto publicantur, tunc alienatio ab eo facta poſt crimen commiſſum eſt ipſo iure nulla: nec in hoc erit opus aliqua reuocatione, quia cum nulla ſit, non transfert dominium, & per conſequens non præiudicat, neque eius rei alienatio eſſe intelligitur. l.
10 nulla. ff. de contrahent. emptio. Et in quibus caſibus bona ipſo iure publicentur, vide Petrum Duenyas in regul. 150. vbi in fi. refert 250. caſus in quibus bona ipſo iure confiſcantur. & ſecundum ſupra ſcriptam opinionem, & ſententiam in conſulendo, & iudicando tranſirem.

Cap. 50.

In quo agitur de caſibus, & coniecturis quibus in materia reuocandæ alienationis in fraudem creditorum factæ fraus præſumatur, ut declaratio ſit præcedentis capituli, & fiſcus ſciat modos, quibus reuocationem alienationis in eius fraudem per criminoſum factæ prætendere poſſit.

1 *Fraus præſumitur in alienatione, quando contractus in continenti poſt alienationem fiunt etiam alio non probato.*

2 *Fraus præſumitur in alienatione quando eſt facta alienatio omnium bonorum.*

3 *Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor alienat in coniunctam perſonam.*

4 *Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor qui alienauerit reperitur poſt alienationem ipſa bona poſſidere.*

5 *Fraus præſumitur in alienatione, quando alienatio ſit clam,*

clam, & clam dicitur fieri multis modis, ut ibi remiſſiuè.

6 *Fraus præſumitur in alienatione, quando quis uocatus ad iudicium vendidit bona, uel ſi eſſet ſpes, quòd de proximo citaretur.*

7 *Fraus præſumitur eo ipſo quòd emitur per interpoſitam perſonam.*

8 *Fraus præſumitur contra illos, qui patrimonium ſuum intricant.*

9 *Fraus præſumitur in alienatione, quando fit alienatio rerum magis precioſarum.*

10 *Fraus præſumitur in alienatione, quando debitor ſcit ſe habere creditorem, & bona ſua non ſufficere: quia tunc alienatio in fraudem facere uidetur.*

CVM in præcedenti capite de reuocanda alienatione in fraudem futurorum creditorum facta dixerimus, mihi opportunum viſum fuit hoc in capite explicandos eſſe modos, quibus in hac materia contra creditores fraus præſuma-

1 tur. Et incohando materiam dico, Primo reperi cautum, fraudem committi, quando contractus in continenti poſt alienationem fiunt etiam alio non probato. text. in l. ſi ventri. §. fi. ff. de priuileg. cred. & in l. lecta. verſicu. Dicebam. ff. de reb. cred. ſi cert. pet. & de certi. condic. & tenet ita Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem. num. 63. inſti. de actionib.

2 Secundò præſumitur fraus, quando eſſet facta alienatio omnium bonorum, probatur per text. in l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. vbi qui libertis ſuis, ſeu filijs naturalibus vniuerſas res ſuas tradidit, quam-

uis

uis conſilium fraudandi habuiſſe non proponatur, tamen, quia creditores habere ſe ſcit, & vniuerſa bona ſua alienauit, intelligendum eſt, fraudandorum creditorum conſilium habuiſſe. Et quamuis ille textus loquatur, & procedat in alienatione facta titulo lucratiuo, ſcilicet donationis, prout ita intelligit ibi gloſ. 1. tamen habet etiam locum, & procedit in alienatione facta titulo emptionis, & ſic titulo oneroſo. vt eſt gloſ. in l. qui teſtamentum in uerbo. modum. & ibi Barto. ff. de probatio. idem tenet Barto. in l. poſt contractum capitale crimen. numero ſecundo. ff. de donationibus. Intelligit tamen iſta Iaſ. quando ueditio eſſet facta pro ualde minori pretio, quàm valerent ipſa bona, aliàs ſecus. uide Additio. ad Barto. in dicta l. poſt contractum. ſuper uerbo. idem in uenditione. & in eā. l. Imola. numero 1. Ad quod etiam accedat, quod uoluit Bart. in dicta l. poſt contractum. numero 17. ubi tenet, quòd datio in ſolutum facta à debitore ita demum reuocatur à fiſco tanquam in eius fraudem facta pro ualde pluri, quam eſſet debitum, aliàs ſecus, & ratio eſt ſecundum eum ibi, quia paucitas precij facit præſumi fraudem. allegat. l. per diuerſas. C. manda. De quo not. per canoniſt. in capit. ad noſtram. ex. de emptio. & uenditio. & in capit. illo uos. ex. de pignoribus. Et an quando alienatio eſt facta titulo oneroſo creditor teneatur pretium reficere emptori, vide Additio. ad Bart. in l. poſt contractum. ff. de donationibus. in uerbo. item in venditione. & Barto. in l. ſi debitor. ff. de his quæ in fraudem credito. Ioan. Imol. in dicta lege poſt contractum. numero primo. & gloſſa in §. item ſi quis in fraudem in verbo. in fraudem. inſtit. de actio.

Tertio

3 Tertio præſumitur fraus aliter non probata, quando debitor alienaret in coniunctam perſonam. l. data. C. de donatio. & eſt text. notab. in l. penult. in princ. ff. de bon. liber. Dicit tamen notabiliter Bartol. in lege poſt contractum. numero tertio, quòd ſola proximitas non ſufficeret ad faciendum præſumi fraudem, niſi etiam alia cauſa præcederet. Quod etiam ibidem extendit in uenditione, licet ad reuocandam venditionem requiratur, quòd emptor ſit particeps fraudis. vt in l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. de his quæ in fraudem credito. ſed propter coniunctionem perſonarum præſumitur contra emptorem, qui debet ſcire, arg. l. Octaui. ff. unde cogna. & l. de tutela. ff. de in integr. reſtitut.

4 Quarto præſumitur fraus, quando debitor qui alienauit reperitur poſt alienationem ipſa bona poſſidere. text. eſt notab. in l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus mod. pigno. uel hypotheca. ſol. & l. ſi is qui. ff. de acquiren. hæredita. & lege ſi quis. in fin. C. de naturalibus liber. Verum dicit Bartol. in dicta l. poſt contractum capitale crimen. numero quarto, quòd quando alienans reperitur poſt alienationem ipſa bona poſſidere, lex magis uidetur velle, quòd ſit alienatio ſimulata, & imaginaria, quàm quòd ſit vera, & facta in fraudem. Et eſt differentia, nam ſi eſt ſimulata, & imaginaria, ipſa quidem nulla eſt. l. emptor. ff. de aqua pluuia arcend. l. nuda. ff. de contrahen. emptio. l. imaginaria. ff. de regulis iuris, & lege, qui ſub imagine. C. de diſtract. pignor. & tunc non requiruntur actiones reuocatoriæ, quia de bonis non exiuit. Sed ſi eſt vera, & facta in fraudem, tunc ſunt neceſſariæ actiones reuocatoriæ. Iſtud tamen limitat Bald. in lege il-

lud . C. de ſacro ſanct. eccle. quando cum ipſa poſſeſſione concurrerent aliquæ coniecturę ſiue aliquę cauſæ. vt ibi not.per eum . Nam ſola continuatio poſſeſſionis non ſufficit ad probandam ſimulationem ; & maxime , quando ſimulatio allegatur per contrahentem.ſecundum Bald.& Salyce.in lege de emptione. C. plus ualere quod agit.quàm quod ſimul.concipi.& ſecundum Areti.conſil.65.numero 3.

5 Quinto, præſumitur fraus, quando alienatio fieret clam.lege,ſi.ff.de ritu nup.lege,non exiſtimo cum ſimilib.ff.de adminiſtra.tuto. Dicit tamen Bart. in dicta lege poſt contractum numero 7.quod hoc procedit, quando alienatio eſt facta clam titulo lucratiuo, vt puta,donationis,& credit,quod in uenditione opus eſt probare emptorem fuiſſe participem fraudis. per legem ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. de his quæ in frau.credi. Verum Ioannes de Imo. in dicta lege, poſt contractum numero.5.dicit forte hoc caſu in dubio præſumendum eſſe contra emptorem, ex quo clandeſtinè emit. per dictam l. fin. ff.de ritu nuptia.Idem ſequitur Iaſon per iura allegata in §.item ſi quis in fraudem. numero 44. inſti.de actionibus. ubi etiam numero 45. aduertit eſſe notandum, quod ſemper vbi requiritur iudicis decretum,uel ſuperioris auctoritas,tali decreto vel authoritate non interuenientibus dicitur fieri clam allegat textum notabilem. in l. 1.C.de prædijs decurio. lib.10. & ibi. Bar.& glo.in l.2. in uerbo occulte. & ibi Bart.C. de his qui ex pub. ratio. mut. pecu. acceper. eodem libr.10. & glo.ualde nota. in cap.cum in hibitio.in uerbo clandeſtina.ex.de clandeſ.deſponſa.Ad hoc etiam Iaſ. reputat eſſe ſingularem gloſſam. in l. 1. in uerbo mala fide.C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſ.libro decimo

quæ

quæ dicit, quod ubi non contrahitur cum ſolemnitatibus, aut ordinibus requiſitis a iure ciuili, uel municipali, dicuntur contrahentes eſſe in malâ fide. Notate etiam hic, quod clam dicitur fieri multis modis. uidete Felin. in capitu. conſuluit numero 22.ex.de offi.& poteſta.iudi.delega.

6 Sexto præſumitur fraus, quando uocatus ad iudicium uendidit bona, uel ſi eſſet ſpes, quod de proximo citaretur. Nam iſta eſt coniectura quod in fraudem uendiderit. ita tenet Felin. in capitu. conſultationibus. numero primo per illum text. ibi. *antequam literis ipſius notitiam habuerit*. & Bald. in l. quoties. numero 7.C.de rei uen.ubi dicit, quod talis emptio eſſet doloſa, & mala fide facta,& ideo non patrocinatur emptori, qui dicit, hoc dictum eſſe Odofredi, & eſſe notandum,quia pręparatur contra multas fraudes & baratarias. Vide quoque apoſtillam ad Bald. in dicta lege quotiens. ſuper uerbo. dicit hic Odofredus. ubi multa ad propoſitum allegantur.

7 Septimo præſumitur fraus, eo ipſo quòd emitur per interpoſitam perſonam ſecundum Bart.in lege ſi pupillus.§.fi.ff.de auctori.tutor. & probatur ibi in dicto §.fi.ubi tutor qui emit rem pupilli per interpoſitam perſonam in ea cauſa eſt, ut emptio nullius momenti ſit, quia non bona fide uidetur geſſiſſe rem.

8 Octauo præſumitur fraus contra illos, qui patrimonium ſuum intricant, quia intelliguntur in fraudem creditorum intricare ſecundum Angel. de Peru. in lege fin. ff. de ſtipula. ſeruor. ubi dicit, hoc eſſe notandum contra illos qui poſt multos creditores quæſitos de eorum bonis diuerſimodè & per diuerſos diſponunt, vel per libros rationum intricant ita calculum, quòd ra-

tio videri non poteſt: nam intelliguntur in fraudem feciſſe. vide ad literam text. in leg. ſumma cum ratione, ff. de pecul.

9 Nono præſumitur fraus, quando fit alienatio rerum magis pretioſarum. ut tenet idem Angel. in dicta l. fina. ff. de ſtipulatio. ſeruorum. ubi dicit, quod quando quis melius & vtilius patrimonium alienat & ſibi reſeruat ſolum inutilia, intelligitur illud in fraudem creditorum feciſſe. facit text. in authent. de trien. & ſemiſ. in princ. in verſic. Si vero ultra quatuor.

10 Decimo, & vltimo ad præſumendam fraudem debitoris in proprijs terminis materiæ noſtræ habemus notabilem practicam Iuriſconſulti in leg. ſi quis cum haberet. ff. quæ in frau. credit. quam ibi not. Barto. Nam eo ipſo, quòd debitor ſcit ſe habere creditorem, & ſcit bona ſua non ſufficere, tunc alienando videtur fraudem facere. Quod autem ſciat ſe habere creditores, probatur de facili, ſi illos habet ex facto ſuo. leg. quanquam. ff. ad Velleia. ubi proprij facti ignorantia quis prætendere non poteſt, nec licet alicui in proprio facto errare, ut eſt ibi gloſſ. in uerbo non poteſt, & in l. item quæritur. §. ſi Fullo. & ibi gloſ. in uerbo ignarus. & leg. ſed addes. §. 1. ff. loca. & l. cum falſum. ff. de acquiren. hæredita. Quod autem ſciat bona ſua non ſufficere, dicit Bartol. in eadem leg. ſi quis cum haberet, hoc poſſe probari ex doctrina quam ipſe dat in leg. Iulianus. ff. qui & à quibus, ſed Iaſo. in §. item ſi quis in fraudem. inſti. de actio. numero 46. credit Bartolum eſſe corruptum, quia illam legem non legit, & intelligo Iaſonem dicere uerum, cum Bartol. dictam leg. Iulianus non interpretetur. & ideo Bartol. debuit allegare doctrinam quam dat in l. fraudem, eodem titulo, qui & à quibus, quam do-

BIBLIOTECA ... ROMA

doctrinam habetis longè latius & melius explicatam per ipſummet Bartol. in authent. ſed cum teſtator. numero quinto. C. ad leg. Fal. ubi diſtinguit & facit differentiam inter actus morientium, & uiuentium uidete ibi per eum. Et not. quod dicit Angel. in §, item ſi quis in fraudem, numero quinto, in fi. quod ſuper iſta fraudatione interrogabuntur familiares, uxor,& domeſtici. ut not, in lege ſecunda. C. quando & à quibus quarta pars debetur libro decimo, & quòd iſto modo probabitur debitorem feciſſe in fraudem, uidelicet, quia eo ipſo, quòd debitor ſcit ſe habere creditores, & ſcit ſua bona non ſufficere, tunc alienando uidetur facere in fraudem, ut ſupra diximus. Alios nonnullos per quos præſumitur fraus ponit & enumerat Bartol. in leg. poſt contractum. ff. de donationibus. Nonnullos etiam ponit Bartol. in lege ſecunda,& ibi latius Bald. C. de repudian. hæredit. & idem Barto. in l. pupillus. §. fi. ia. ff. de auctori. tuto. & in lege prima. §. is quoque. ad fin. de colla. bono, & in leg. multum. C. ſi quis alteri uel ſibi. & Bald. in lege prima. C. qui bon. cedere poſſu. & Cy. Bald. & Angel. in leg. ſi quis poſt hac. C. de bon. proſ. & Bald. in leg. 2. C. ad ſenatuſconſult. Velleia. & Ioan. Faber. in §. item ſi quis in fraudem. inſti. de actionibus. Denique vide Lucam de Pen. in leg. quemadmodum. de agricol. & cenſi. libro 11. C. ponentem. 223. caſus in quibus dolus & fraus præſumitur.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff.

Omnes ſunt quaterniones, præter Ff, qui eſt duernio.

Tabula per ſe patet.